

ՅՈՒՅԱԿ ԶԵՌԱԳՐԱՅ
ՆՈՐ ԶՈՒՂԱՅԻ
Ս. ԱՄԵՆԱՓՐԿՉԵԱՆ
ՎԱՆԱՅ ԹԱՆԳԱՐԱՆԻ

ՀԱՏՈՐ Բ

1972

ՄԱՅՐ ՑՈՒՑԱԿ
ՀԱՅԵՐԷՆ ԶԵՌԵՂՐԵՑ

HAUPT-KATALOG
DER
ARMENISCHEN HANDSCHRIFTEN

CALOUSTE GULBENKIAN FOUNDATION ARMENIAN LIBRARY

ՇԱԿԱՆ ԱՍԵՆԱՅՐ ԳՈՐԾՈՍ ԿԻՆՂԷԼԵՆ.ՏԻՐԱԴՈՒԹԵԱՆ

KATALOG
DER
ARMENISCHEN HANDSCHRIFTEN
IN DER
BIBLIOTHEK DES KLOSTERS IN NEU-DJOULFA

BAND II.

BEARBEITET VON
L. G. MINASSIAN

REDIGIERT VON
O. S. EGANIAN

WIEN 1972

MECHITHARISTEN-BUCHDRUCKEREI
PRINTED IN AUSTRIA

CALOUSTE GULBENKIAN FOUNDATION ARMENIAN LIBRARY

ՀԱՅԿՍՏԱՆԻ ՄԱՍԵՆԱԶԱՐԻ ԳՈՒՈՒՄՏ ԿԻՂՄԵԼԻԵՄԸ ՀԻՄՆԱԴՈՒՄԸ

ՑՈՒՑԱԿ ՁԵՌԱԳՐԱՑ

ՆՈՐ-ՋՈՒՂԵՅԻ

Ս. ԱՄԵՆԱՓՐԿՉԵԱՆ ԿԱՆԱՑ ԹԱՆԳԱՐԱՆԻ

ՀԱՅՈՐ Բ.

ԿԱԶՄԵՑ

Լ. Գ. ՄԻՆԱՍԵԱՆ

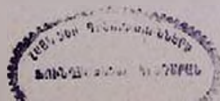
ԽՐԱԳՐՈՒԹԵԱՄԻ

Օ. Ս. ԵԳԱՆԵԱՆԻ

ԿԻՆԵՆԱ 1972

Մ Ն Ր Ա Ր Ե Ա Ն Ց Գ Ա Ր Ա Ն

A
III
4067

ՁԵՌԱԳԻՐԺ

Ա. ՆԱԽԱՊԱՆՈՎՈՎ Ե. ՆԱԽԱՊԱՆՈՎ

ՆԱԽԱԲԱՆ

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԱԿՆԱՐԿ

Ինչպէս հայկական միւս վամբը, այնպէս էլ Նոր-Ջուլայի Ս. Ամենափրկչեան վամբը, իր հիմնման օրից, հաւաքելու պահելու է հայերէն գրչագրեր, որոնք այսօր մաս են կազմում հայ ժողովրդի ունեցած շուրջ 25 հազար ձեռագիր գանձերի:

Նոր-Ջուլան որպէս Սփիւտի հայաշատ հիմ գաղութ, կոչուել է «Արտասահմանեան Հայաստան», եւ իր հայկականութեամբ միջին պարսկերէնի պահելու է այդ համգտմամբ:

Ս. Ամենափրկչեան վամբը, որպէս միաբանական կենտրոն, միաժամանակ եւ եղել է հայ մշակութիւն ու դպրութեան ծառայող մի Հաստատութիւն, յէ՛տապիւն տպարանի հաստատումից առաջ՝ հաշտուող կենտրոնացում առաջնորդութեան օրօք եւ թէ՛ նրանից յետոյ, 17-րդ դարի երկրորդ կեսին եւ 18 ու 19-րդ դարերում:

Վամբի միաբան հայրերն ու հոգեւարականները, ի՛նչ վամբից ներս եւ թէ՛ վամբից դուրս, նոր Ջուլայի երկու տասնեակ եկեղեցիներին մուր ու խոնարհ սննդակներում, մոմի ու ձէլի պլակում լայսերի առաջ նստած, գրել ու ընդօրինակել են բազմաթիւ գրքեր, որոնք այսօր ցրուած են աշխարհի գամագամ կազմերում ու շտեմարան-մատենադարաններում: Բացի տեղում դրուած ձեռագրերից, գաղթող ժողովուրդն եւս իր հետ բերել, կամ հայ վանականներին միջոցով գնել ու Ջուլա է տեղափոխել Հայաստանի գամագամ քաղաքներէն:

Դժբախտաբար մինչեւ այժմ որեւէ մէկը չի գրառուել գրչութեան այդ դպրոցների ձեռագրերի ցանկերը կազմելու աշխատանքով: Բայց այդուհետեւ ձեռն վստահ եմք, որ Ս. Ամենափրկչեան վամբում եւ միւս ուր թաղերի

եկեղեցիներում ընդօրինակւած գրքերի թիւը, անց պիտի լինի մի քանի հարիւրից՝:

Նոր-Ջուղայի Սերկայ մատենադարանի եիմքը, պէտք է դրուած ընդունենք հայերի տեղում հաստատուելու եւ վամֆի հիմնմամբ հետ միասին: Այդ օրերում թէ ինչքան է եղել ունեցած ձեռագրերի թիւը, դժուար է ճշտել պիտի, քանի որ 17 եւ 18-րդ դարերի հարստահարման ու բռնաբռնանքի մի քանի յաջորդակամ հոսանքները, Ջուղայի բնակչութեան հասցրել էին ծայր աստիճան անկայուն վիճակի, երբ ձեռագիր գամձերը ձեռքից-ձեռք անցնելով ու քալանաւելով, ընկել են հետաւոր քաղաքներ կամ մատնուել կոտորածին:

Այս կորուստների մասին ասելի լայն գաղափար տալու համար, ստորեւ նշանակեալքեալ առաջ եմք բերում Ս. Ամենաբարկեան վամֆի առաջնորդ՝ Միքիտիչ եղիսլուպոսի 1785 թուի Սեպտեմբերի 21-ին գրած մի գրութիւնը, ուղղուած Աստաթախանի իշխան Մկրտում Գալըստան Ջուղայեցուն:

«Տեղից Առաջնորդ Յովսէփ վարդապետն, երկու անգամ գիր էր գրելէ, դրամ այ քանի» հետաք գիրք այ ուղեցէլ, Արքայազան կարծում այ Ջուղայ կամ վամֆն էլ էն այ, որ ինչ գիրք ուղեցնումք ճարպի, պիտի լսած լինէք, որ Ազատ խանի ժամանակին (յամի 1755) գրէրն գիրքն 300 դեան քաղաքի արաքներն եւ քարուր շինողքն են առատէլ (Պատմ. Ն. Ջուղայի, Բ հատար, էջ 16):

Համաձայն այս վկայութեան, Ջուղայում եղած գրքերը՝ տպագիր թէ գրչագիր, լսութեամբ վամֆուել են աքթարներին (օժանկիւի վամֆու) եւ քարուր (վառոգ) պատրաստողներին, ի մասնաւորի Ազատ խանի ժամանակ, 1750—60-ական թուերին, երբ իրանի արքայական գանի շուրջ տարաւոր պայքարը՝ Բերքի խան Ջանդիի, Ալի-մարդան խանի եւ Ազատ խանի միջեւ հանել էր իր գաղաքամակտին:

Վամֆում եղած ձեռագրերի համար, ըստ Նոր-Ջուղայի պատմագիր Յարութիւն Տէր-Յովհաննէանի վկայութեան (Պատմ. Ն. Ջուղայի, Բ հատար, էջ 17), մինչեւ 1840-ական թուերը, չի եղել որեւէ առանձին տեղ, եւ ձեռագրերը ցրուած են եղել գանազան սենեակներում՝ գործի խմբակից ու պահպանութիւնից: 1842 թուից յետոյ էլ միայն, երբ Առաջնորդ է ճշմարտութեամբ Յովհաննէս եղիսլուպոս Ասլուխանը, նրա ջանքերի շնորհիւ հաւաքուած են բոլոր գրքերը, ցուցակագրուում եւ տեղաւորում յատուկ պատրաստուած գրադարանների մէջ, իսկ յետոյ էլ՝ 1844 թուին, սեղանատան մի մասը անջատելով կցում են Առաջնորդարանին, դարձնելով գրքերի պահպանութեամբ-մատենադարան:

Վամֆի ունեցած գրքերը, այս գրադարան-մատենադարանում մնում են մինչեւ 1905—1906 թուերը, երբ Նոր Ջուղայի պատմագրի որդին՝ Թադէոս

1 Շուրջ երեք տարի առաջ ձեռագրեալ են լինելով այդ աշխատանքին, հաւանք եմք Ջուղայում ցրուած շուրջ 300 ձեռագրերի վերաբերեալ տեղեկութիւններ, որոնց մի մասը շնորհակալութեամբ առաջել ենք Երանան Մաշադի անուն Մատենադարանից:

Յովհաննանը, իր հօր յիշատակին վանքի տաճարի դիմաց, հիւսիսային կողմում, կառուցում է երեք տրախից եւ երկու փոքր սեմնակից բաղկացած միասյարկ, բայց յարմար մի շէմք, որից յետոյ գրադարան-մատենադարանը փոխադրում է այդտեղ :

Այս շէմքում բացի ձեռագիր ու տպագիր գրքերից, միաժամանակ տեղաւորում են մասն վանքի ունեցած իւզաներկ մի քանի մկարմերը, վերածելով այն Թանգարան-Մատենադարանի :

Հակառակ Ջուղայի պատմագրի տուած տեղեկութեան, այժմ մեր ձեռքի տակ ունեմք վանքի ունեցած գրքերի մի այլ ցուցակ, որ կազմուել է Յովհաննէն Սուրենեան առաջնորդից առաջ, Յովհաննէն Բագրեւանդցու ժամանակ՝ 1833 թուին ², որի վերմագիւրմ է :

«Յամի Տ(եան)ն 1833 յամս(եան)ն յունվարի 1. Առ(ա)ջն (ռ)դ Յօհաննէս արքեպ(իսկոպ)ոս սկիզբն արարի Դ տումար արկանել զամ(ենայն) մնացե(ա)լ ի կապուտից ամհարազատից միաբանից գրեանսն գրգատան Ս(ր)բ(ռ)յ Ամենափրկչի» :

Համաձայն այս ցուցակի, 1833 թուին վանքում եղել է 156 հատոր գիրք, որոնցից 111-ը եղել են գրչագիր, 45-ը տպագիր :

Վանքի գրքերի երկրորդ ցուցակը կազմուել է 1853 թուին, Տփլիսեցի Գալուստ Վարդանի Շիրմագանեանցի կողմից, ուր գրանցուել են 250 հատոր գիրք : 1844 թուին կազմուած ցուցակը չունեմք մեր ձեռքի տակ :

Գրքերի երրորդ ցուցակը կազմուել է 1873 թուին, անլի կանոնաւոր հիմունքներով, օրուայ առաջնորդ Գրիգորիս Արքեպ. Յովհաննիսեանի կարգադրութեամբ, վանքի միաբան Մանուէլ աւագ սարկաւագ ժամկոչեանի կողմից, ուր գրանցուած են 305 ամուս գիրք, այլբեմակամ կարգով :

Չորրորդը, որ մերկայի գրացուցակն է, գրուել է 1893 թուին, Տէր Սայի Յովհաննիսեանի ձեռքով, երբ գրանցուել է 308 հատոր գիրք : Հետագայում նրա վրայ անլուցուել է Եզնիկ վարդապետ Երկարակեցեանի ժամանակ՝ 1910-ական թուերին մուէր ստացուած այլ գրքեր, թիւը հասցնելով 388 հատորի :

Եզնիկ վարդապետի ջանքերի շնորհիւ, երբ մշակուելու է եղել որպէս Մատենադարանի վերահսկիչ, Նոր-Ջուղայի Եկեղեցիներում գտնուող գրչագրերն եւս փոխադրուել են Ս. Ամենափրկչեան վանք եւ առանձին գլուխներով մտցրուել ընդհանուր տոււարի մէջ, ձեռագրերի թիւը բարձրացնելով 592 հատորի :

² Յովհաննէն առաջնորդը թեմակալի պաշտօնում եղել է 1832 թուից մինչեւ 1888 թիւը :

նկեղեցիներից բերուած գրչադրերը մերկայացնում են հետեւեալ ցանկը .

1. Ս. Աստուածածին եւ Ս. Ռեքզեւմ (Մեծ Մէշդամ քաղ) . . 47 հատոր
2. Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եւ Ս. Գեորգ (Փոքր Մէշդամ քաղ) 33 հատոր
3. Ս. Միմաւ (Դաւրեթ քաղ) 28 հատոր
4. Ս. Ստեփանոս (Յակոբջամ քաղ) 22 հատոր
5. Ս. Յովհաննէս (Զարսու տաղ) 20 հատոր
6. Ս. Սարգիս (Նրեւան քաղ) 20 հատոր
7. Ս. Կատարիմէ — Կուսանաց վանք (Զարսու) 15 հատոր
8. Ս. Նիկողայոս (Ղարազէլ) 11 հատոր
9. Ս. Ներսէս (Քոչքեր) 8 հատոր

Գումար՝ 204 հատոր

Ձեռագրերի այս տումարի մէջ գրանցուած են եղել տպագիր գրքեր, որ յետոյ անջատուելով մտցրուել են առանձին գրացոյցակի մէջ :

Մինչեւ 1830-ական թուերը, երբ Թանգարանը ենթարկուեց վերակազմուելու, վանքի տպագիր գրքերն եւս գտնուում էին մերկայ թանգարանի շէնքի մէջ, ընդհանրապէս թուրքի մանրագրերից եւ առանձնանալով տեղաւորուած են Առաքմարդարանին կից մի շէնքում, ուր մնում են մինչեւ այժմ :

Ձեռագրերի թանգարանում տեղաւորուել օրերից մինչեւ 1950-ական թուերը, գտնուած եւ մուկը են ստացուած եւս 77 հատոր, թիւր թարգմանելով 669 հատորի, իսկ վերջին տարիներում, յատկապէս 1957 թուից այս կողմ, երբ թանգարանի վերանախագիծը յանձնուեց մեզ, ձեռագրերի ժամակը եւս տեսնուեց 31-ով, հասնելով լրիւ 700 հատորի :

Ներկայ 700 ձեռագրերից, համաձայն յիշատակարաններում Ոշուած վայրերի, 148-ը գրուել են Սպառնանում եւ Նոր-Ջուղայում, 34-ի գրչութեան տեղը շատ հաւանաբար Ջուղան է, 233-ը գրուել են Հայաստանի զանազան քաղաքներում եւ քիւիւմի այլ հայաբնակ վայրերում՝ Նրաւաղէմում, Կ. Պոլսում, Հնդկաստանում եւ այլուր, իսկ մնացեալ 285-ի գրչութեան տեղը անյայտ է : Կամ պակասաւոր գրքեր եւս, որոնց գրչը, ժամանակը եւ այլ մանրամասնութիւններն եւս մնում են անյայտ :

Ձեռագրերից 663-ի միւսք թուով է, իսկ 37-ինը մագաղաթ : Մագաղաթեայ ձեռագրերից ամենաեղիւնը, որ միաժամանակ եւ Մատենադարանի ամենաեղիւն գրչագիր Աւետարանն է, ունի 32,5 x 28 սմ ծաւալ, գրուել է շուրջ 6 դարում Մեսրոպեան երկաթագրերով, կրում է 422 համարը եւ ցուցադրուած է ցուցակեղանի :

Փոքրադիր մագաղաթեայ ձեռագրերից յիշատակելի է համար 493 Աւետարանը, որ ունի մուրք քերթիկներ, գեղեցիկ բոլորգիր տառեր, 10,5 x 7,5 x 5,5 սմ ծաւալ, գրուած Նոր-Ջուղայում 1660 թւին :

Ջուլայում գրուած ձեռագրերը, ընդհանրապէս ունեն քաղաքագիր տառեր, զեզեցիկ մկարագրադումներ ու լուսանցճագրագիր, մաճուր եւ խմտմուած ձեռագրեր :

Թանգարան—Մատենադարանի ձեռագրերը ծաւալի տեսակէտից եւս շատ տարբերութիւններ ունեն : Ամեծամեծ գիրքը կարելի է հաշուել թիւ 578 Յայտնաւորէր, որ ունի 48 × 36 սմ ծաւալ : Կշիռով ամեծածանրը կարելի է հաշուել թիւ 407 Յայտնաւորէր, որ ունի 44 × 31 × 16 սմ ծաւալ եւ 16,5 ֆիւծ ծանրութիւն, սրանց դիմաց ամենափոքր ձեռագիրը թիւ 676 Ազօթագիրքն է, որ ունի 8,5 × 5,5 × 1,2 սմ ծաւալ եւ կազմով միասին՝ 82 գրամ ծանրութիւն :

Բովանդակութեան տեսակէտից եւս ձեռագրերը քաղատեստեակ են — շուրջ 240 անուն : Ստորեւ մշուս ենք պն ձեռագրերը, որանց թիւը հիմզ օրինակից աւելի է :

Ձեռագրերի ամեծամեծ թիւը կազմում են Աւետարանները՝ 213 հատոր, Մաշտոց՝ 45 հատոր, Յայտնաւորք՝ 41, Գալստգիրքեր՝ 26, Մեկնութիւններ (Աւետարաններ, Մարգարէական քղքերի, մասնակի կամ ամբողջական եւ պլլն)՝ 26, Պատմագրքեր՝ 18, Խարերդատեսլի՝ 18, Ճաշոց 17, Ժամագիրք 14, Շարակնոց՝ 14, Գտնծարան՝ 13, Ճաքնտրի՝ 12, Խաննագրքեր՝ 10, Սաղմասարան՝ 6, Մեկնութիւն Սաղմոսի՝ 5, Բազգիրք՝ 5 եւ պլլն :

Պատմագրքերից առանձնապէս յիշատակելի են՝ «Պատմութիւն Աղէփսանդրի Մակեդոնացւոյ», «Պատմութիւն Մանասի», «Պատմութիւն վանից Հաղբատայ» (երկու օրինակ), «Պատմութիւն Պարսից» (Ստեփաննոս եււէց Հաղարքերեցւոյ) եւ պլլն :

Կանոնագրքերից յիշատակելի է համար 131 ձեռագիրը, գրուած փրկչական 1098 թուին, որի մամրածապաւէնը 1957 թուին ուղարկուեց Ս. Էմիլտին եւ հիւք ծաւալեց վ. Յակոբեանի «Կանոնագիրք Հայոց» աշխատանքութեան (Երևան, 1964) :

Մէկ-երկու օրինակ գրքերից յիշատակութեան արծանի են. բժշկարան՝ 8 օրինակ (համառոտ եւ ընդարձակ), Դատաստանագիրք՝ 2 (Միթթար Գօշի, ընդօրինակուած 14 եւ 15-րդ դարերում), Եղիշէ եւ Խորենացի (1075 թ., Դաւճաղա) : Բացի օրանցից կան պլլ արժէճաւոր ձեռագրեր, ինչպէս՝ երկու օրինակ «Լուրան» (թիւ 361 եւ 600), որ քարզմանուած է գրաբար լեզուով 18-րդ դարում :

Դրշագրերից մամաճ ունեն շատ գեզեցիկ գիր, մրաբանստ մանրամկտրմեր, ճախ գծագութեամբ խորաններ, կիսախորաններ, ճակտաղարդեր, լուսանցագարդեր, գարդաղներ, պատկերներ, ոսկեգօծ ու քաղմագումի :

Այն ձեռագրերից յիշատակելի են թիւ 15 Ատտուածաշունչը, գրուած 1682 թուին Նոր-Ջուլայում, թիւ 492 եւ 493 մագաղաթնայ աւետարաններ եւ պլլն,

ինչպէս եւ Նիկսլ Թորոնթօյի մատակարար քիւ 38 մագաղաքեայ Աւստրալիոյ եւ այլն եւ այլն :

Թափաքանում ցուցադրուած գրչագիր մատնամբրից բացի, ցուցադրուած եւ ման ետեւեւի իմզ տղայի գրչերը՝ «Պատարագաստեր» (Յակար Մեղապարտի, 1513, Վենետիկ), «Հարանց վարք» (Խաչատուր Կեօարացու, 1641, Նոր-Ջուղա), «Աստուածաշունչ» (Ոսկան Սրեւանցու, 1666, Ամստերդամ), «Ազգարար» (Յաւուրիւմ Բնմյ. Շմաւանեանի, 1704, Մադրաս) եւ հաշատուր Կեօարացու Զուգայում տպագրած 1642 քաւի ժամագիրքը :

ԿԱԶՄՈՒԱՆ ՁԵՆՈՒԳՐԱՅՈՒԾԱԿՆԵՐ ԵՒ ՆԵՐԿԱՅԻ ԿԱԶՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՆԳԱՄԱՆՔՆԵՐԸ

Մինչեւ ձեռագիրքերի սպմ ցուցակի կազմումը վամֆի գրչագիրները ցուցակագրուել են մի քանի անգամ :

Մեզ ծանօթ առաջին ցուցակագրութիւնը, ըստ երեւոյթիմ ոչ մերկայի մանրամասնութեամբ, կազմել է Գալուստ Շիրմազմեանը 1853 թաւիմ, մկարագրելով 208 ձեռագիր (Յ. Ամասեան «Հայկական Մատենագիտութիւն», հատոր Ա, էջ LXXXI, Սրեւան, 1969) :

Սրբարդ «Յուցակ»-ը կազմուել է 1902—3-ական թաւերիմ Սմբատ Տէր-Աւստիսեանի կողմից, երբ մկարագրել է 681 ձեռագիր (Յոյն, էջ LXXXV) :

Սրբարդ անգամ վամֆի ձեռագիրները ցուցակագրել են Մեօրոպ Արքեպ. Տէր-Մովսիսեանի (Մագիստրոսի) կողմից, 1928 թուիմ, երբ մկարագրուել է 626 ձեռագիրքը : (Նոյն, էջ LXXXII) :

Վերոյիշեալ «ցուցակագրութիւններից վերջիմ երկուսը գտնուում են Սրեւանի Մշտոցի անուամ Մատենադարանում :

Սպմ ձեռագրացուցակներից, որ մինչեւ պսօր մնում են անտիպ, մեծ չափերով ոգտուել են մեր քանատերմերը, ինչպէս Յ. Ամասեանի՝ իր «Հայկական Մատենագիտութիւն» խիստ արժէքատու աշխատութեամ մէջ, Լ. Խաչիկեանի՝ իր «Ժե դարի հայերէմ ձեռագրերի յիշատակարաններ» եռահատոր շտտ կարեւոր աշխատութիւնում եւ այլ Ռամասերմեր :

Գալուստ Կիւլպէնկեան Հիմնադրութիւնը, ի շտտ Սփիւռքի այլ հայաշատ կնտրոնմերում գտնուող ձեռագրերի ցուցակների, յաշած է իր «Հայկական Մատենաշար»-ի մէջ տպագրութեամ յամնել Օսեր Նոր-Ջուղայի Ամենափրկչեամ վամֆի ձեռագրերի ցուցակագրութիւնը-ը, որը մի յոշոր մպատ է հայ մատենագրութեամ եւ պատմութեամ, ի մասնաւորի Նոր-Ջուղայի համար :

Ս. Տէր Աւետիսեանի կազմած «ցուցակ»-ը Գալուստ կիւլպէնեան Հիմնարկի յանձնարարութեամբ եւ իրանա-Հնդկաստանի Հայոց քեմական խորհրդի ընձեռած դիրութեամբ, սկսեալ 1965 թուի նոյեմբերից մինչեւ 1967 թուի մարտ տիսը, անհատներ ու հետեւողական աշխատանքով, մեր կողմից եմ-քարկունց ստուգեան, որբագրման եւ լրացման, որի աւարտից յետոյ, նոյն արագ քափով շարունակունց մտել մնացեալ ձեռագրերի մոր ցուցակադրման աշխատանքները, որմ եւս հազիւ լրացաւ նոյն թուի դեկտեմբերին:

Ս. Տէր-Աւետիսեանի կազմած «Ցուցակ»-ը ընդգրկում է 587³ ձեռագրի նկարագրութիւն, որ վաճի մերկայ ձեռագրերից իր մէջ պարունակում է 539-ը: Նկարագրուած մնացեալ 48-ը, պատկանում եմ գիւղական եկեղեցիներին եւ այլ անհատներին, որոնց ցանկը առանձին տրուել է «Ցուցակ»-ի վերջում, որբագրելու ժամանակ կազմուած մի քանի ցանկերի միջոցով, մանրագնինմ ձեռով քաղդատութեան եւ ստուգման եմքարկելուց յետոյ:

Ներկայ «Ցուցակ»-ը, վաճի 700 ձեռագրերից իր մէջ պարունակում է մնացեալ 161 ձեռագրերի նկարագրութիւնները, որից 132-ը, մինչեւ 1961 թիւը, ձեռագրամատեանը անցած ձեռագրերն եմ, իսկ մնացեալ 29-ը, ստացուել եմ վերջին տարիներում, գտնագան անհատներից, Զարմեալ գաւառի Սիլափ, Մամուռա եւ Հաջիարադ գիւղերի եկեղեցիներից եւ ձեռք եմ բերուել վաճի գրադարանից, որոնց մասին նշուած եմ իրենց տեղում:

Բացի յիշատակուած ձեռագրերից, ունինմ մտել թուով 30 Հմայիլ, որոնցից մի քանիսը դեռ անցեալից եղել եմ վաճում, իսկ մնացեալը ստացուել եմ վերջին տարիներս: Դրանց լրիւ ցանկը բերում եմ ձեռագրերի նկարագրութեանց վերջում:

Որպէս յաւելուած, հատորիս կցում եմ մտել փերիա գաւառի հայկական գիւղերի եկեղեցապատկան եւ նոյն գաւառի ու Նոր-Զուղայի մասնաւոր ամ-ձանց ձեռագրերի ցուցակները, ուր նկարագրուած եմ 54 ձեռագրեր:

«Յաւելուած» բաժնում նկարագրուած եմ 54 ձեռագիր, որոնցից 18-ը պատկանում եմ Նոր-Զուղայեցի անհատներին, 16-ը՝ գիւղական եկեղեցիներին⁴ եւ 20-ը փերիայի այլ անհատներին:

³ Այլ տեղերում միշտ յիշուած է 581 ձեռագիր. բացի իր առանձին նկարագրած 8 պլ ձեռագրերը (Յ. Ամասան «Հայ. Մատ. էջ LXXXV թիւ 77 եւ 78 — վերջին Ակադ. Պատմ. ինստիտ. տրիւն, գործ թիւ 94):

⁴ Փերիայի գիւղական եկեղեցիների ձեռագրերի մի մասը նկարագրուած եմ Ս. Տէր-Աւետիսեանի կազմած «Ցուցակ»-ի մէջ, իսկ գաւառի ընդհանուր ձեռագրերը թուով 58 հտտ, մի մտիարեանով եւ համառօտ ցուցակ փերիա գաւառի գրչագրերից վերնացրով, տղում է «Սին» ամսագրի մէջ (Երուսաղէմ, 1965 համար 8 եւ 9, էջ 280-283 եւ 321-324):

Բացի վերայիշեալ ձեռագրերից, քէ՛ Փերիայում եւ քէ՛ Նոր-Ջուղայում, որոշ անհատների մօտ դեռեւս կան գրչագրեր, որոնք հնարաւորութիւն չենք ունեցել նկարագրել:

ՅՈՒՑԱԿԻ ՎԵՐԱԲՐԵԱԼ ՄԻ ՔԱՆԻ ԼՈՒՍԱՐԱՆԻՉ ԿԷՏԵՐ

Այնմ հատարում տեղ գտած ձեռագրերի նկարագրութիւնները, ըստ հնարարումն աշխատել ենք լինի լրիւ եւ ամբողջական, քէնւ մեր ծրագիրը, ըստ Կիւլպէնկեան Հիմնարկութեան առաջադրանքի, պէտք է լինէր Ս. Տէր Աւետիսեանի կազմած ցուցակի սահմաններում, բայց մրա որոշ քերիւնքը նկատի ունենալով, քէ՛ սրբագրած եւ քէ՛ մեր կազմած «Ցուցակ»-ում, մտքով ենք մի քանի մօր մշտմանը հաս:

Ստորեւ մի քանի լուսաբանութիւններ «Ցուցակ»-ի վերաբերեալ:

1. Ձեռագրերի յիշատակարաններն եւ այլ մէջբերումները կատարել ենք մոյմութեամբ՝ պահպանելով բնագրի ուղղագրութիւնը: Բացել ենք բոլոր յապտումները: Մեր կողմից կատարուած ուղղումներն ու վերծանումները առնուած են ուղղանկիւն փակագծերի մէջ, իսկ տրուած բացատրութիւնները՝ կլոր:

2. Ձեռագիրն նկարագրելիս, մայս տրուել է մրա որպիսութիւնն ու հանգամանքը, իսկ աներածեշտ նկատուած դէպքում, ըստ ձեռագրի հետաքրքրութեան եւ կարեւորութեան՝ նաեւ բովանդակութիւնը, ապա բերուել են գրչի գլխաւոր ու միւս յիշատակարանները եւ յետոյ երկրորդական գրիչների յիշատակագրութիւնները, էջահամարների հերթականութեամբ:

3. Յիշատակարանների «Փառք»-ից յետոյ եկած մերքողական ու փառաբանական տողերը գեղջուել են եւ տեղը դրուել քաղականութիւն:

4. Որոշ ձեռագրեր, որ գուրկ են հղել գրչութեան վայրից եւ սակաւ դէպքում նաեւ գրչից, ապա դրանց ձեռագրի եւ նկարագրաւորումների խորագրին բաղդատուից յետոյ, գրուել է հաւանական համարուած վայրի ամուրը կամ դրուել մի հարցական:

Ընդհանրապէս քէ՛ Սմբատ Տէր-Աւետիսեանի կազմած «Ցուցակ»-ի մէջ եւ քէ՛ ներկայ «Ցուցակ»-ը կազմելիս նաեւ ձեռագրաւորումների մէջ, ուղղումներ են մտքուած տեղի, ժամանակի, գրիչների եւ ամբողջ անուանից եւ այլ նկարագրութեանց մէջ:

5. Մի շարք ձեռագրերի քերթիկներ կամ մասեր, որ գտնուել են այլ ձեռագրերի մէջ կամ պատահիկների հաւաքածուում, տեղադրուել են եւ մշտել տուեալ տեղում:

6. Թանգարանի ձեռագրամատենում որպէս գրչագիր մտցրուել էին 2 վիմատիպ եւ մէկ տպագիր գրքեր 348, 778 եւ 379 թուահամարների ներքոյ, որոնք հանուել են եւ տեղը դրուել ձեռագրեր, իսկ թիւ 601-ը մաս կազմած լինելով համար 336 ձեռագրին, միացուել է բուն մասի հետ :

Ստորեւ տալիս ենք ցանկը հանուած եւ տեղը դրուած գրքերի .

Թիւ 348 «Պատարագատետր եւ Ուրբաթագիրք»-ը (1513 Վենետիկ) հանուել եւ նշյմ համարի տակ մտցրուել է վերջերս վաճառքի Աւանդատանից հանուած մագաղաթեայ մի Աւետարան, որը մտած է Ս. Տէր Աւետիսեանի կազմած «Ցուցակ»-ի մէջ համար 197-ի տակ :

Թիւ 378 «Ուսումնասէր» լրագրի տեղ դրուել է վաճառքի գրադարանից հանուած մի «Շարակնաց» :

Թիւ 379 «Ազգաբար»-ի տեղ (1794 դ. Մադրաս), դրուել է վաճառքի գրադարանից հանուած մի «Մաշտոց» :

Թիւ 601-ը միացրած լինելով թիւ 336 ձեռագրին, տեղը դրուել է մի «Ազօթամատոյց», որն ամցեալում պատկանել է Տէր Վահան ֆինյ . Ազանեանին :

7. «Ցուցակ»-ում արձանագրուած ձեռագրերի համարները, միշտ հերթականութեամբ չէ, որ յաջորդում են միմեանց, իսկ որ դրանց մի մասը գտնուում է Ս. Տէր-Աւետիսեանի կազմած «Ցուցակ»-ի մէջ : Վաճառքի ներկայ ձեռագրերը Ս. Տէր-Աւետիսեանի կազմած «Ցուցակ»-ի հետ համեմատուելուց յետոյ, նշուել են «Ցուցակ»-ում չեղած ձեռագրերը եւ մեր ցուցակագրուել, որի պատճառով էլ առաջացել է անհերթականութիւն : Այն համարները, որ չկան Ս. Տէր-Աւետիսեանի «Ցուցակ»-ի մէջ, գտնուում են ներկայ ցուցակում եւ ընդհանրապէս :

8. Ձեռագրերի մի մասը կմտնուած է վաճառքի 1654, 1752 եւ 1789 թուերի կնիքներով, որոնց մասին անիւի մանրամասն տեղեկութիւն է տրուել Ս. Տէր-Աւետիսեանի ցուցակի օրագրումն ժամանակ :

Նշուելու ձեռագրերի մի մասի կազմերի վրայ փակցրուած էին տպագիր թերթիկներ, որ նշուած էին համարը, ամսունը (քովանդակութիւնը) նիւթ ու ժամանակը : Նոր ցուցակագրուած ձեռագրերի վրայ եւս փակցրուեցին նոր տպագրուած թերթիկներ, նշելով նրանց համարը, ամսունը, գրիչը, ժամանակն ու տեղը :

9. Նուէր ստացուած ձեռագրերի մասին յիշուած են ծանօթութիւնները մէջ . չյիշուած ձեռագրերը վաճառքի են գրչագրերից եւ կամ գնուել են վերջին ժամանակներում :

Նոր-Ջուղա

12 Դեկտ. 1967

Լ. Գ. ՄԻՆԱՍԵԱՆ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԱԿԱՆ ԶԵՐՄ ԽՕՍՔ

Այն «Յուցակ»-ի տպագրութեամ ատքիւ, մեր խորին ու ջերմ շնորհակալութիւնն ենք յայտնում Գալուստ Կիւլպէնկեան Հիմնադրութեան, որ իրենց սիրայօժար մեկեմասութեամբ, իրականացրին Զուլայի Ազգային Իշխմութեանց տաքիմերի բազմամբը եւ մեծ մպաստ բերին հպլ բամասիրութեան ու յատկապէս Նոր-Զուլայի պատմութեան :

Գ. Լ ՄԻՆԱՍԵԱՆ

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՀՌԶԱԿԱԻՐ ՎԱՆԻՑ ՀԱՂԻԱՏԱՑ ՍՈՒՐԻ ՆՇԱՆԻՆ

(Ս. Ամեմափրկիչ, 239)

ՀԱՂԻԱՏ

ՌՄՀԶ (1837)

Թերթ՝ 90: ՊՐԱԿ՝ 8, իւրաճանքը 12 Թերթ: ՄԵՍՈՒԹԻՒՆ՝ 25,5 X 20 X 5: ՆԻՒԹ՝ սպիտակ քաղցր քաղցր: ՊԱՐՄ՝ քաղցր ուրջ պրակները ունեն կաղցր քաղցր երես: ՎԻՃԱԿ՝ լուս, պրակները միմեանցից ամպտուած: ՊԱՐԱԿ ԹԵՐԹԵՐ՝ 1, 2ր, 8ր, 90ր: ԳԻՐ՝ Տօսրգիր: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասին: ՏՈՂՆՐ՝ 34—35: ԳՄՈՒՄՆԵՐ՝ ամպտուած: ԹԱՆԱԿ՝ սև, լուսեղանգները մտակալ: ԳՐԻՃ՝ Յովեաննէս վրդ: Փօքիշմանի Ղրիմեցի: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1827 ր.: ՎԱՐՈՐ՝ Հաղթատ, Ս. Նշան:

ԵԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ. — Մի քանի տեղ՝ 1ա, 51ա, և. այն, ունի վանքի 1864 Թուի հաղցա փոքրորդը:

ՐՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

2ա. (Ամուսնութեան) Պատմութիւն Հայկազար մանկի Հաղթատայ Սուրբ Նշանին: Հիմնական յարմարագիրա նախնայ. Աշխատատեղիքայ Յովաննէս վարդապետի Փօթիշանայ՝ Ղրիմեցի վերաճայեւոյ, ձեռնառուն աշակերտի և. նոսրի աստուածասպանի, ահառն ահառն Եփրեմի արժանաժանի, Գեղարմարի և. Վեհափառ արքայապետի կաթողիկոսի ամենայն Հայոց, ի միաբանութեան լուսաւիճի բարձրագոյն աթոռոյ արդոյ իշխաններ: Յաւուրս գրքիխոնութեան ամենապատիւ ահառն Ներսիսի առաքելապետական բարձր արքայան արհի եպիսկոպոսի և. յայտագրոյ կառավարչի Հոգիւոսական գործոց Հայոց Վրաստանի և. այլոց, կայսերապետական ասպետի արդոյ Աղեքանդոյ Նեաւկոյ: Եամի Փրկիչն 1827, ի թուականի Հայոց ՌՄՀԶ, ընդ հոմանեա. Նորին Սուրբ Նշանին:

3ա—3ր. հստգ գրչի ուղղուած տեառս Ներսիսի:

4ա—8ա. Ռատափտան:

9ա. Պատմութիւն Հաղթատայ՝ ի սկզբունք շինութեան նորա ցամ Տեառն 1827:

9ր—11ա. Գրչի առաջին: Անուն Հաղթատայ:

11ա—14ր. Գրչի Բ: Կառուած Հաղթատայ և. զանազան տեղեք ի նմա:

14ր—18ա. Գրչի Գ: Զուր և. Օղ Հաղթատայ:

18ա—20ր. Գրչի Դ: Բեք Հաղթատայ:

20ր—24ր. Գրչի Ե: Գիւղարայ և. կառուած գործ ի վաղ ժամանակ ունէր այս ժեշտաստան և. զոր այժմ ունի:

24ր—28ր. Գրչի Զ: Թի յճ իցեն պարտեք Հաղթատայ, և. զիստղ կայան և. ունին զաւրութիւն ի վերայ նորա:

29ա—32ա. Գրչի Է: Սուրբ Նշան աւագ տաճար և. զաւրի նորա արեւմտեան կամ ժամաստան:

32ր—35ա. Գրչի Ը: Տեղի և. ժամանակ և. հեղինակ շինութեան Սուրբ Նշան աւագ տաճարին:

35ա—37ր. Գրչի Թ: Հիւսիսային և. արեւելեան զաւրիք Սուրբ Նշան աւագ տաճարին, և. որ ի նոսր են խորանք և. արձանադիրք և. տապանադիրք:

37ր—41ր. Գրչի Ժ: Զանգակատուն Հաղթատայ, Համագոսայ, Սուրբ Գրգոր և.

Սուրբ Աստուածածին եկեղեցիք, և այլ շինուածք վիճարդանք:

41թ—44թ. Գլուխ ԺԱ. Մաքրող արձա- նապիք և տապանապիք, որ ի ներքս և որ արտաքս Սուրբ Նշան տաղ տաճարին և արեմտեան մէն դաւթին:

45թ—48թ. Գլուխ ԺԲ. Եկեղեցիք և մատրուք և խաչարձանք արտաքս մեծա- տաճին՝ ի սահմանն կալուածոց Հարթասայ աստ և անդ:

48թ—52թ. Գլուխ ԺԳ. Ծախկեալ կրօն- ապք Հաղասայ բաա դարս-դարս զիտու- թեամբ և վարուք քաղաքավարութեան, և այլ մեծան միաբանութիւն:

52թ—55թ. Գլուխ ԺԴ. Թեմարայք Հաղ- բասայ և Երեսթին բաա պատուոյ:

56թ—58թ. Գլուխ ԺԵ. Առաջնորդութիւն Սիմէոնի՝ մինչև ցեովաննէն երկրորդ:

59թ—62թ. Գլուխ ԺԶ. Առաջնորդու- թիւն Գրիգորի առաջնոյ, այլ(սինքն) Տու- աշորայնի՝ մինչև ցեովաննէն չորրորդ:

62թ—65թ. Գլուխ ԺԷ. Առաջնորդութիւն Համապապայ և այլոց՝ մինչև ցեովան:

65թ—68թ. Գլուխ ԺԸ. Առաջնորդութիւն Գրիգորի երրորդի:

68թ—72թ. Գլուխ ԺԹ. Առաջնորդութիւն Զաքարիայի Պաթինեան մականուանելոյ և Ռէթէսի և Աքրահամու:

72թ—76թ. Գլուխ Ի. Առաջնորդութիւն Իորայէլի և այլոց՝ մինչև ցեովաննա- տուք:

76թ—81թ. Գլուխ ԻԱ. Առաջնորդութիւն արքայան Ներսէս արքեպիսկոպոսի:

81թ—84թ. Պրակ առանձին: Միակաղայն ի մի վայր շարակարգութիւն առաջնորդաց Հաղասայ:

85թ—96թ. Յաւելաւ: Շարակարգու- թիւն առաջնորդաց ուխտին Սանահինի. Հան- դերձ արձանագրութեամբ նորին: (Սկսում է Յովնանու Ա-ից 82Գ (934) և վերջապէս Առաքել եպ. Սամահոնցիով ՌԻԼԶ (1787), րոտով 27 տեմոյ):

2

ՊԱՐԱԿԱՆԵՆ ԵՒ ՀԱՅԵՐԷՆ ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

(Ս. Ամեթափրիչ, 306)

ԲԱՍԱՎԻԱ

1840

ԹԵՐԹ՝ 114: ՊՐԱՎ՝ 11, իւրաքանչիւր 10 քերք: ՄԵՆԻԹԻԹԻՒՆ՝ 10,5 X 15,5 X 1,5: ՆԻԹ՝ քաղք: ԿԱԼԻ՝ սառարարուք, քաղք երեսով: ՎԻՃԱՎ՝ լաւ: ՊԱՐԱՎ ԹԵՐԹԻՐ՝ 1, 2, 3, 4ք, 58ք, 88ք, 112, 118, 114: ԳԻՐ՝ նոսրգիր: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ մրտախն և երկսիւն: ՑՈՂԵՐ՝ 20: ԳԾԱՄԵՐ՝ մաքրաով: ԹԱՆԱԳ՝ սն: ԳԻՐԶ՝ Գեորգ Անտեան Զաքարիայի Զու- ղայեցի: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1846 ք: ՎԱՅՐ՝ Բաապիւն: ՊԱՑՈՒՐԻՑՈՒՆ՝ գրիչ:

ԵԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆ. — Բաապիւնի մասը մի քանի քիւնով ուղիք գրելու համար, բայց թերեք որ մաս բաժանելով մայի և նախ քան կազմել:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ժ. (Անուամաքերք) Պարսերէն և Հայե- րէն թարգմանութիւն: Ընդ նմին և համա- ռոտ բառարան ինչ և թարգմանութիւն ութերորդ զիւղն Գուշաան կոչեցեալ

չգրոյն: Աշխատասիրեալ ի Գեորգայ Աւ- տեան Զաքարեանց Զուղայեցոյ, ի Հայրա- պետութեան տեառն տեառն Ներսէսի և յա- ռաջնորդութեան տեառն Յովհաննու Սուրէ- նեան: Եամի տեառն 1846 ի Բաապիւն:

Յա. (Յառաջարան) Պատուելի Ազգ Հայոց բնակեալ ի Կալկաթա և յայլ կողմունն Հնդկաց:

Աղգասէր պարոնայք:

Պարսէր աղգասիրութեան ի վաղնիւց ստիպէր զիս առ այս դարձ, որ կոչի՝ Պար- սերէն և Հայերէն Քերականութիւն, բայց և կարծիք մի անդէն խափան առնէր զոյս ստիպողութիւն մինչև ջայս վայր: Այս է ընդունայն վաստակն և անողուս ջանն, զոր յայտ առնել ունէի: Քանի յարաժ քան զայս

յաղը մեր հաղիւ դտանիւր ոք, որ ցանկայր ուսանել զղիւր. Պարսիացւոց: Այլ այժմ լանժք, դի խնամօք ամենալեւհին յերկրորդ հայրենիս մեր ի Նոր Զուլա, ի ձեռն խոհական եւ. քաջ Հոփուաց հաստատեալ են երեք զպրոցք, յորս մանկունք սիրելի աղիւր մերոյ ըաց ի հայերէնն, ուսանեն նաեւ զպարսերէն լեզու, որ եւ ես յայսպիսի յանկաւոր ժամանակի փոյթ կրուլը երևան առնել զվաղեմի տենչաւոյ իմ, առ ի նպաստամատոյց լինել նոցին յառաջդիմութեան, որ եւ ձեռնտուութեամբ Տեւոն, յաշողեցաւ ինձ ի լրումն անել աշխատանաց, զոր ամենայն ամենաժողովեամբ եւ խոնարհ դիմօք իկերն ծայեմ ձեռնում պատուելութեանն: (Ապա խօսում է գրքի բովանդակութեան եւ քաղցմանութեան ու գրութեան հանգամանքներին մասին):

6ա—51բ. Մասն առաջին: Յաղագս քերականութեան:

52ա—56ա. Յաղագս ոտանաւորաց որ ի Պարսիացւոց կոչի **سوار کلام**:

57ա—88ա. Մասն երկրորդ: Պարսերէն եւ հայերէն փոքրիկ բառարան, յորում պարունակին հարկաւոր եւ պիտանի բառք, արարեալ ի վերայ դանդան նիւթոց, որք են զոյսական եւ անական անուանք եւ հաւատարմութեան զործածական լայից:

89ա—107բ. Մասն երրորդ: Թարգմանութիւն ութերորդ զլիւնի Գուրաւան կոչեցեալ զբոյն, որ արարեալ է ի Սաղեայ յերեսելի հեղինակէն Պարսիացւոց, յոր վանդակին առակք ինչ բարոյական խրատոյց:

108ա—111բ. Ցանկ հարկաւոր զիտեղևաց իւրաքանչիւր մասանց զբոյս:

3

ՄԱՇՏՈՑ

(Ս. Անեմափրկիչ, 315

ՆՈՐԱՇԷՆ ԳԻՒՂ (Սպահան)

Ժէ—ԺԷ դար

ԹԻՐԹ՝ 350: Պրակ՝ 26, իւրաքանչիւր 12 քերք, վերջում մի քանի քերք յետոյ աւելացեալ: ՄԵՆՈՒԹԻԻՆ՝ 15,5 × 10 × 3,5: ՆԻԹ՝ քուրք: ԿԱՋՄ՝ կաշեպատ ստուարքուրք: ՎԻՃԱԿ՝ ամլում պանուած, վերջից քերի, քերքերից ունիմ սեւացած եւ ծակոտած, մի քանիսը ճորգուած, վերջից մի քանի պրակները ըստ տեսած: ՊԱՐԱՊ ԹԻՐԹԻՆ՝ 1ա, 352ա: ԳԻՐ՝ բոլորքեր: ԳՐՈՒԹԻՆ՝ միասին: Տօքեր՝ 18: ԳՄՈՒՄԵՆԻՐ՝ ճշուամով: ԹԱՆԱԳ՝ տեւ, վերնագիրները, մեծատառերն ու լուսանցագծերը՝ կարմիր: ՋԱՐԿԳՐՈՒԹԻՆՆԵՐ՝ որոշ գլխագիրք քաջագիր եւ գաղղագիր: ԿԻՍԱՆԻՐԱՆ՝ 4ա: Ժակտաղարդ՝ 64ա, 118բ, 212ա: ՊԱՏԿԻՆ՝ 2բ (ծակոտած), 273ա (լուսանցաւով): ԼՈՒՍԱՆԱՐԱՆ՝ քաւալման քուրմ, գլուխներն սկզբներում: ՄԱՂԿՈՂ՝ ամլոտ: ԳՐԻՉ՝ ճակար ճանաչ: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ Ժէ դարս վերջ կամ ԺԷ դարս սկիզբ: ՎԱՅՐ՝ Նորաշեն գիւղ (Սպահան): ՊԱՏՈՒԹԻՆՆԵՐ՝ Առաջի քանակայ:

ՄԱՆԹՈՒԹԻՆՆԵՐ. — Կերթում աւել. 343բ՝ գրած ձեռնիք, 345բ՝ գճաղ Դարկար, 358ա՝ գրած աղաթագիւ (յետոյ աւելցուած): 1 բ. ու մ կոյ

մի կլոր կնեղորում, որի մի մասն է կարդացում. «Գրիտոտի ծառայ Տէր Աւետիք...»:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆՔ

1. ԳՐԻՉ

349ա. Փառք հօրի, անմահի եւ աւանդի, փնհի եւ մեծի... (349բ.) Զոր տեսեալ եկեղեցական խորհուրդս աստուծային ըմբողայծաւալ Առաքել քահանայս, որ ունէր ար յի (350ա.) Հետոս ծաղկապտործի եւ նաղաչի եւ մեծ փափագամբ եւ ջերմեռանդ սրտիւ ցանկալայցա սուրբ Մաշտոցիս եւ ի խնդիր ելեալ այս լուսափայլ եւ անգին մարգարիտիս, անուշայտոս մանուշակիս, վաղղայփթիթ բուրաստանիս եւ ետ գծազրկ դաս ի հալալ վաստակոց իւրոց՝ յիշատակ հոգոյ իւրոյ, ծնողացն իւրոց: Այլ եւ յիշեցէ իբր լինին ձեռ ծառայ Առաքել քահանայս, որ եւ առաւ անուամբս եւ ոչ թէ զործովս. Զայս Մաշտոցս տուի դբւլ մինչեւ ի յայս ի

Հետ մեղաց կացի եւ զմահու օրն չխիչեցի,
զինչ այլոց խրատէաք եւ մեք զան մեղքն
դործէաք... (եւ միամ խօսեմբ կէս էջ) :

Դարձեալ յիւնցէք Առաքել քահանայն
եւ զայցրն իմ Պնդոսըն եւ ըղմայրն ին(մ)
Շառաղանն եւ զբլբրէն իմ Թամինէն եւ
զՄարիամն եւ յԹանկմէրն եւ զԹէկղին եւ
զՎառլաւըն :

Դարձեալ յիշեցէք Առաքել քահանայն ||
(351ա.) եւ. զԿողակիցն իւր Կատարինէն,
Աստուած ողորմի աս(աց)էք...

Դարձնաւ աղայեմ զձեղ, ով մանկունք Սուրբ եկեղեցւոյ, յորժամ Հանդիպի՞ք դստրս կարդալով կամ օրինակելով, յիշեցէ՛ք եւ զմեղաւմած Յակոբ զրիչն, որ անուամբս եմ քահանայ եւ զործովս ոչ։

Դարձեալ կրկին անդառն երես անկեալ
Տէր ճշմարիտ համարդ դրիս եւ զձեռող իմ
Տէր Ըստ զմասնս եւ զվարանս եւ ջուրս
մի Դադուհւ։ Ով եղբարցդ իմոց, խորհրդիկն
վասն սխալանաց տուա կամ խտրութեան
դպրոյս անեղապիկ լինել, բայց || (361բ.)
Բերան մի ողորմայել լինել, զոր Տէր Աստուածն
իւր միսանդամ զպրտեանն զձեզ
լինէ. ամէն։

Դարձնել եւ եւ Յակոբ քանանայս տե-
աջ զդէրն սորա եւ գիտփառն այս Առաքել
քանանայս, յօժար կամօք յանձն տալ եւ կա-
տարեցի սուրբ Միշտոցս եւ մեծաւ աշխա-
տութեամբ Հատուցի զսա յաւարտն, ի
յանտառեալ զեօզս Նորաշէն, որ կոչի եղբ Շօշ
գաղաթ, որ է Լըքանան, լնդ Նովանեաւ:
Սուրբ Աստուածածնին, ի Հայրապետութեան
ապօրին մերոյ տանն Նահապետել եւ ստալ-
նորդութեան քաջ րարտնապետին մերոյ
Աղէքանեղբ եպիսկոպոսի¹ եւ թաղաւորու-
թեան Պարսից Շահ Սուրթան Յուսէնին եւ
ի իշխանութեան մերոյ իմօյ Ղուկասին, ի
թու... (մնացեալս պակասում է) :

2. ՀԵՏԱԳԱՅԻՆ

352թ. Մաշտոցս այս ընծայեալ է Տէր
Յովհաննէս Խաչիկեանէ առ նորընծայ քա-
նանայ Տէր Խաչատուր Մարկոսեան Ղարի-
բեանց Թովմարցոյ, որ ի սահման Գեափու-
լու, յամի Տեառն 1840, նոյեմբերի 9, ի նոր
Ջուղայ:

¹ Աղէքաւնդը հայրեկոպոսը առաջնորդ է եղել 1097—1706 թթ. հրթիւ:

4

ԱԻԵՏԱՐԱՆ

(Ս . Ամենափրկիչ , 316)

ቡጽረዮ (1723)

Թերթ՝ 205: ՊՐԱՒ՝ 23, Իսրաֆանյիւր 12 քեքք, վերջի՞նը զպակա: ՄԻՆԵՐԻՐԻՒԽՆ՝ 21 X 16,5 X 4, ՆԻԻԻԹ՝ քաչգ: ՎԱՂՂ՝ Լաշպաշտ տախտակ, վրան՝ ձնշումով զարդեր, հնճացած, ճերմից կարմիր զոյլ: Մանաֆա կտոր: ՎԻՃԱՅ՝ լաւ, միշտ ունի մի ֆամի կտորաւն քաքք՝ 3 Ի 4 (4 Գ՝), 8 Ի 9 (1 Գ՝), 13 Ի 120 (2 Գ՝) քեքքերի մէջեւ: ՊԱՐԱՊ ԹԵՐԹԵՐ՝ 2ք, 8ա, 4ա, 6ա, 6բ, 7ք, 8ա, 9ա, 10ք, 13ա, 85ա, 262ք, 263ա, 264, 265: ԳԻԻ՝ բարձրգէշ: ԳՐԻՐԻԻԻԻ՝ երկսիւն: Տօգեր՝ 24: ԳՄԻՍՄԵՐ՝ ձնշումով: ԹԱՆԱՏ՝ 4ա, վրանըգործեքք՝ ոսկեղեն Ի կտորիք, մեծա-տառնք՝ ոսկեղեն Ի կազոյա երկաթաքշէ: ՋՐԻՐ՝ ԳՐԻՐԻԹԻԻԻԻԻԻ՝ հարտաւ Ի զուհաւոր քնջազգքեր Ի զարդաքշէ: ԽՐԻՐԱՒ՝ 7ա, 8ք, 10ա: ԻՄԱՍ՝ ԽՐԻՐԱՒ՝ 14ա, 80ա, 152ա, 205ա: ՊԱՍԵԻՐ՝ 1ք, 2ա, 3ք, 4ա, 5ք, 6ա, 13ք, 85ք, 131ք, 204ք, բարձր էլ ոսկեղեն, զիգեղից: ԼՐԻՄԱՍԼԱՍԼԱՐ՝ գոքէր բարձր չէրտով ունի թազավոր մանրամասնքեր, երբեք

խմբամկառնիկ և ծաղիկներ, բազմագույնի, ոսկեգույն:
ԾԱՂԻՆՈՂ՝ գրիչ: ԳՐԻԳ՝ եզրեկիտ հրեզ: ԺԱՄԱՆԱԿ՝
ՌՃՃԲ (1723), ՎԱՅՐ՝ առյուծ: ՊԼՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ չի
լիցառականած առնուր:

ԵՄԼԵԹՈՒԹԻՒՆ. — Առատարանները սկզբում
ունեն նախադրութի ներքին և ցանկեր: Նախ վերին
մասում և արհեստագործական կառույթ կերպ: Կազմի վեր-
ջին մասում և հոտը է փակցրուել, որը մասնակ
և

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆՔ

1. ԳՐԶԻ

262 μ . Φ_{max} . . .

Արդ զրեցաւ եւ ծաղկեցաւ պա-
տու(ակ)ան Աւետարանս այս ընդ ձեռամբ
մեղսամած Նդեկիէլ, Կոչեալ իրիզու, ի յամի

Թուարեւոր թեանս. աղղկանաղեան եւ արեթա-
կան տուժարի ՌՃՀԲ (1723) ամին եւ ի
յուլիս ամսոյ ԻԴ (24), յաւաք չորեքշաբթի
աւարանցաւ:

Աղղ, սիրելիք Հաբք իմ եւ եղբարք, ոք
Հանդիպիք աստուածահոտ սուրբ տառին,
յիւնցէք զգծադրող եւ զծաղկող սուրբ սո-
սիներս, եւ զուր յիշեալ լիջիք ասողի անժառ-
հատին Քրիստոսին՝ յուսոյն մերոյ. փառք
յաւիտեանս. ամէն:

Այլ եւ բարեբարոյ եւ զհաւատարիմ այբա-
այս (ամուսն տեղը քաց քողմուսած), որ
ստացաւ դաս ի Հայալ աղղեանց իւրոյ, եւ եղ
(Ոսիկիմ ամուսնը զնոյն Եւ ամվարդ զյիշով
զրուած. զհոյնալ ու ծաղկոյ ի կամօք) եւ յի-
շառակ անյիշելի, որոյ տէր Քրիստոս ընդու-
նելի արտաքէ յիշատակ սարին ի կամս ողոր-
մութեան իւրոյ. ամէն:

2. ՀԵՏԱԳԱՅԻ

Յա. Սուրբ Աւետարանս յիշատակ է: Եւ
Տէր Թովանէս Մէթիխանին այս Աւետարանս
իմ Հայալ արթնաժող զնեցի վասն յիշատակի
իմոյ Քաջարին, Մէթիխանին, Իսայրանին,
Բարախանին: Որ ոք Հանդիպի, կարողայ, մի

բերան ողորմի ապ, յիւնց յիւնց արժանի
լիցի արքայութեան: Եւ մի մարդեղութեան
Փրկչին 1847, մայիսի 15-ին:

(Մ. Տէր-Մովսիսեանի ձեռով գրուած է.
ՌՃՀԲ (1723) Մ. եղաւ. 3):

131ա. ի դուռանէ Դեղագորս եւ ի զեղ-
լէն Քալալու Տէր Թովանանի ուղղի զսոյն
Աւետարանս երեք աստ՝ զեղլի մեր Սան-
գիք(ա)ք(ա)ն, եւ իմ անեալ զսա, զսոյն
երկու. առդն զերեցի ի վերա սարա. 1868,
յուլիսը ամսոյ 10: Տէր Կարապետ Օհա-
նեան:

261բ. (ամվարդ մատրգորով) Սեփեայն
(մէկ քառ ամըմքեմնի) Տէր Առաքել
զնա (պատիւով) շնորհեցենք այս դաստա-
ռակս սուրբ Աւետարանին յիշատակի, Թ.
1880, 3 նոյեմբեր:

203բ. (Ամվարդ մատրգորով, իրար տակ)
Իսախան, Իսմահիլ, Կոստան, Շախալաւան,
Մասալն, Ղարապետ, Սեփեայն, Դաւիթն,
Ղարապետ, Մուրաթն, Յերուսիմ, Մուրաթն,
Շախապետ, Յուսէփն, Մասալալն:

¹ Սա երկու Տէր Կարապետ Է, որի Հոսիքն
երկուք, ասանքն զբոլ, 1907 թուի ապրիլի Է
Թեմաթեմ:

5

ԱՆԴՐԵՍԱՆ ԿԱԳԱՐՈՎԿԻԱՅԻ, ՄԵՆԿՆՈՒԹԻՒՆ ՅԱՅՏՆՈՒԹԵԱՆՆ ՅՈՎՀԱՆՆՈՒ

(Ս. Ամեմափրկիչ, 317)

ՀԱՄԻԹ

ՌՃԺԳ (1864)

ԽԵՐԺ՝ 174: ՊՐԱԿ՝ 16, իւրաքանչիւրը 12 քիքք,
առաքին եւ վիւրջն սյրակիքը քիքի: ՄԵՆԿՆՈՒԹԻՒՆ՝
19 X 18 X 3.5: Նիւթ՝ զեղմած եւ եմացած բուզք:
ԿԱՅՄ՝ կայեղատ առնալով, վրան ձեռնմով գորդիք,
եմամաշ, մերթիք ծաղկաւոր կտաւ: ՊԱՆԿԱՆԿ՝ սկզ-
բից եւ վերջից երկուսովմ քիքք մագաղաք. եր-
կաքողիք Աւետարանից: ՎԻՃԱԿ՝ վառ պանուան,
բրտած քիքքիքից սմամք ցեցակեր. 20—32 քիքքիքը
փայցած, սկզբից եւ վերջից քիքի, 74 եւ 76 քիքքիքը
պատառած եւ կարած: ՊՐԱՊԳ ԹԵՐԹԵՐ՝ յաւիտ. ԳԻՐ՝
սմաթ մատրգոր: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասին: ՏՈՂԵՐ՝ 27:
ԳՐՈՒՄԵՆԻ՝ ձեռնմով: ԽԱՆԿ՝ սեւ, վերմադիթ-
մերմ ու սեմտառեքը կարմիր: Հաւամցապագ՝ 122բ:
ՀԱՄԱՅԱՐԱՐՈՒ՝ 122բ: ԵՄԿԻՆՈՂ՝ ամալա: ԳՐԻՑ՝ Սա-
րգիս զողիք: ԺԱՄԱՆԿ՝ ՌՃԺԳ (1864): ՎԱՅՐ՝ Համքք:
ՊԱՏՈՒՐԱՅՈՒ՝ ամալա:

ՐՈՎԱՆԻԱԿՈՒԹԻՒՆ

3ա—3բ. Ծանկ զըրցա (սկիզբը քիքի):

3բ—121բ. Յայտնութիւն Ծանանու սարոյ
Հոր մերոյ Աղղիքի երանելոյն եպիսկոպոսի
Կեսարու Կապադոկեցոյ, Համառոտ տեղու-
թիւն, ընդ նմին եւ Արեթաւ եպիսկոպոս
նմին քաղաքի. ճեպատուածային խորհրդա-
կան բանիցս անհասութիւն ոք Հայեղով՝ մի
բաժառանցէ զմերս Համաբանակութիւն, որ
բուռն Հաբաք զսոյն իմանալ...:

122ա—172բ. Տեառութիւն (ճեպութեամբ
աղղիքի սուրբ աւետարանին) Յուանու (ի
իւնդայ Սանփառնի վարդապետի) Յակ(ո)–

բեցւոյ ի Տէր (Ներսէսէ) աշակերտէ իւր(մէ) հոգեւոր որդեկէ՝ Վերք ք(յ) այ պատուակա- նութեանդ, մի անգամ երկիցս հայր սուրբ, եհաս առ իս...»:

ԹԵՄԱՍԱԿԱՐԱՆԻ

1. ԹԱՐԳՄԱՆՁԻ ԵՒ ԳՐՁԻ

122ա - Թիշատակ տառիս ցուցին՝ տեսան Ներսէսի դերահռչակ վարդապետի, զոր դատել ի մեծն Անտոնիոս (Անտիոք) զրեաց զսա ի փրկութիւն հոգւոյ:

Եւ Ներսէս նրա(ս)տա ի Քրիստոս եւ տարածա յուսումնասիրաց, վերջին եւ նուագեալ ժամանակի ծնունդ, յընթեհունիս զՅայտնութիւն Յովհաննէս, տաղնապէին յանձն իմ առ ի յոյ ցիտեղ զլուծում լանիցն սքանչելեաց, եւ այսր անդր խոչնդով (խու- դեղով)՝ (զմեկնութիւն) նորին ի մերս բար- բառ ոչ զտիւ Յետ որոյ եհաս իմ յընթանալ ի մեծն Անտիոք, եւ շրջելով յոր անդր վանորայս Հոռոմոց եւ Ֆրանկաց, այս տե- յումն բորբոքէր ի միտս իմ, հուսի եւ քննեալ զտի ի գրեալս (գրեալս) ռուսկաւոր Ուխտի սրբոյն Պօղոսի ի քաղաքի անդ զմեկնութիւն Յայտնութեանս ի Շուսպար (Լուսնապար, Լուսնապար) բարբառ եւ ի նոյն դիր որով վարեն Ֆրանկաց, երկու մեկնաց արարեալս. եւ փափաքելով թարգմանել՝ ոչ զտի զոք, որ յայն բարբառոյ ի յայս (հայս) կարէր յեղաշրջել: Ապա եղեալ (եղեալ) արտաք(յ) քաղաքին ի սուրբ լեառն, որ ի Հիւսիսոյ || (122բ) կողմն անդր ի մի վանորէիցն Հ(ո)ռոմոց, որում անունն էր Պեթրոս, առ ոմն արքեպիսկան միայնա- կեաց որո(ւմ) անուն Բասիլ կնքեալ, քննեալ զտի զգանկալին՝ ի Հեղինացի բարբառ եւ ի գիր, ուղղաբան եւ վայելուչ, որ լեալ էր Աթանասի պատրիարկի նորին քաղաքի. եւ ինդրեալ աղայանօք ի բարեմանն առնեն, առեալ փութացայ զորովքն ի Հայրապետական աթոռն, առ տէրն իմ եւ կաթողիկոսն սուրբ Գրիգորիոս, զոր ծանուցեալ ուրարս եղեւ յոյժ. եւ Հրամա(յ)եաց թարգմանել ի մեռն մետրապօլիտն Յերապօլիսի կոստանդնայ, որ (անդ) ի ներքոյ սրբոյ Հայրապետի հովա- նո(յ) հանգչէր. եւ սկսեալ օգնականու- թեամբն Աստուծոյ եւ սրբոյ տեառնն, նա ի թարգմանել եւ ես ի զգեւ, վերնթերցաք

եկեղեց(ւ)ոյ Հայաստանեաց ուսումնասէր մանդանցն զայս սքանչելի եւ աստուա- ծա(յ)ին Յայտնութեանս Մեկնութիւնս:

Աղաչեմ ընթերցողդդ եւ իմաստութեան զսիրողդդ, իմանալ զխորս իմաստիցն Աս- տուծոյ քննութեամբն զսուրբ Հայրապետն Հայոց || (123ա) զտէր(ն) իմ Պիլիպպոս կաթաղիկոս, զբարեմիտն եւ զբարեհէրն, եւ զառիթն թարգմանութեանս եւ Հրամա(յ)ող. մողթեցէք յաստիտս խաղաղութեամբ պա- հել, եւ ի հանդերձալ երկից արքայութիւն մատանդակից ընդունել: Այլ եւ ուսումնասէր եւ աստուածապաշ ի բարեմիտ եւ իմաստու- թեան եւ իմանալի զխորս իմաստիցն Աստու- ծոյ քննութեամբ, ի վայելումն (անուամ տեղը քաց է քոզմուած) որ ես (ետ) զսայ մեկնու- թիւնս գրել Քրիստոս ոգորմութեան իւրոյ աղօթիւք ձեր, թարգմանեցաւ աստուածային յայտնութեանս մեկնութիւնս ի թուականիս Հայոց ՈՒԸ (1179), ի Հայրապետական աթոռն որ կոչի Հոռոմկա, պատուեալ յաղե- նական յաղբիւրէն յեփրափայ, որ մատա- կա(բա)քէ քնակչացն դամենայն մարմն(ա)- կան պիտոյնս ինամօք(ն) Աստուծոյ, ընթ հովանեաւ աստուած(ընկալ) նշանին եւ այլ սքանչելի սրբոցն, որ հանդուցեալ են անդր ի փառս Աստուծոյ:

Իսկ սրբաբանեցաւ ի նշանադրութենէն քերթողական արհեստիւ ի քաղաքս որ կոչի Յամիթ, ընթ հովանեաւ Սուրբ Սարգիսին եւ Սուրբ Կիրակոսի, ձեռամբ նուաստ զպիր Սարգիսին, եւ զծնողան իմ, այլ ամենայն արեան մերձաւորան իմ. ամէն Շնորհօք || (123բ) եւ ոգորմութեամբն Յիսուսի Քրիս- տոսի, որ է աւրհնեալ յաւիտեանո յաւիտ- տենից. ամէն:

ՅՅ ԱՄ ԵՄ ԲՏ ՇԵ ՆՆ ՇԵ ԵՄ ԲԲ ԻԱ ՇՄ ԲԱ ՇԵ ՁԺ ԲԱ ԴԱ ԵՄ ՍԻ ՇԵ ԲՏ ՇԵ ՅԻ ԴԱ ՌԻ (Էջմեղապարտ... յ(ի)չել աղա- չեմ):

2. ՀԵՏԱԳԱՅԻ

Յա. Նուրէ՛ն արժանապատիւ պրն. Գալստիս Բ. Մկրտումեան առ բարեկամ իւր (մէկ քառ ամընթեռնի) Սէթ Նուսա- պետ ի սէր եղբայրութեան:

(Մ. Տէր-Մովսիսեանի ձեռնով գրուած է. «Տէր, Մ. Նուս.»):

6

ՏՈՄԱՐԱԴԻՒՔ

(Ս. Ամեմափրկիչ, 318)

ՍՈՒՐԱԹ

1789

Թեթի՝ ԿՅ: ՊՐԱԿ՝ 11, իրաբանիքը 8 քերք: ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 18 x 11,5 x 1,5: ՆԻԻԹ՝ ԲՈՎԵ: ԿԱՋՄ՝ յոթի: ՎԻՃԱԿ՝ բառաբար, որոշ քերքեր եւ պրակներ միմեմեցից բաժանուած: ՊՐԱԿ ԹԵՐԹԵՐ՝ 2ա, 7թ. 8, 9, ԿՅԹ: ԳԻՐ՝ Յատրդիք, մանր, ԿՅ—69 քերքերի վերագիրքները զբոսած եմ քայքայեցի: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասին: ՏՈՂԵՐ՝ 30: ԳԵՆԻՄԵՆ՝ անձմար: ԹԱՄԱՔ՝ սեւ, վերագրեմքը, մեծա-տառերն ու լուսնագեղձերը՝ կարմիր բամբակով: ԶԱՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ մի ամի քայքայեցի եւ մար-դագրեի: ՊՐԱԿԵՐ՝ 2թ: ԶԱԿԱՏԱՐԱՐ՝ 3ա, 10ա, 74թ. 82ա: ԵԱՂԿԱՆԿԱՐ՝ 74ա: ԵԱՂԿԱՆ՝ գրիչ: ԳՐԻՉ՝ Գեղք Թարաքիմեան: ԺԱՄԱՆԱՐ՝ 1790 ք.: ՎԱԹ՝ Սուրաք: ՊՐԱՅՈՒՐԱՅՈՒ՝ գրիչ:

ԵԱՆՕՐՈՒԹԻՒՆ. — Ունի տախտիկի շաւիւր, տախտիկի աղիւսներ, կե-ղանկարներ ունենի եւ երկաթափակած մեքեր:

ԲՈՎԱՆԻՍԿԱՅԻԹԻՒՆ

3ա—7ա. Պատճէն Աղաբիւյի (նոստմ է յուսկամ, եօրմեքեակ, վերագիր եւ պլլ յուսկամները զտնիլու մասին):

10ա—74ա. Մեկնութիւն տուածաբի զոր խնդրեաց Թոմա վարդապետն Մեծծափաց առաւելածառեր ուխտին, եւ սիրով զՆա-յուսան նորայ կատարեալ Յակոբ վարդա-պետի շրիմեցւոյ:

74թ—80թ. Նորին Յակոբ վարդապետի շրիմեցւոյ Յաղպա տոմարական մակագու-թե(ա)ն, թէ յորոց մարդկանէ արհա-տաւարեցաւ:

82ա—80ա. Առ Ծառուր իմաստակ՝ երկու տասնի բանից ջոց պատասխանի եւ յուժուժն:

ՅԵՇԱՏԱԿԱՐԱՆՔ

1. ԳՐԻՉԻ

80թ. Երեսակարան մասնեք:

Փառք... Ուստի տախտիկութեան եւ նպատաւորութեան առեալ հուսկ յետին ի դիրս մանկանց Սիւնի, տունիս զ(ա)ացեալ

եւ անդատանս տատակարեւ եւ աւագս առաւմատու ի կակղութեան հացի, ոչ արժանի գույլ ի լոյս, իբր Գէորդ Տէր Թա-րութիւն կոչեցելոյ, ի նահանգէ Շաշ յոր-լորշեցոյ, իբր Փոթի անուն արեցեցոյ || (81ա.), տարագրական հոգմաւորութեամբ անցեալ ի կալուած Հեղկաց, որ մականուն Սուրաթ կարդացե(ա)լ զեմական աշխատու-թեամբ արժանաւոր զործարանիս իբր մեկնիչս, Թուարբութեան Օարթթական Հայոց տոմարիս զաղափարել ի Հնազոյն ձեռագիր զրթէ միոջէ, եւ հր այնքան զմու-րիմաց, որ թուի դիւն ի խաւարյուտ տեղէ ի լոյս ածեալ: Սակայն աղայեմ մեծաւ Թա-խանձանոց զդասս պանծալի հարցոյ եւ եղ-րարցոյ խոց, ի պատահելն մեր սմին ընթեռնելով եւ զգաղցրութեան ինչ Թուկայ՝ զաղցր կոկորդաւ մերով արհեստէք, եթէ զիւրին եւ Հաւոյ Թուեացի այն Տեսուն եւ տուք, որ ի նմանէ աղբերանս ամենայն քարիք, եւ եթէ զտանիցի ինչ ի մայ սխա-լունն՝ ներել մաղթեմ, դի ոչ հաւանութեամբ իմով եղաւ, այլ յորինակէն լեալ ընկալիք, զի զմիմայն գոյր օրինակ եւ այն նորայ եւ առայվել Համրակայոյն զբով եւս, վասն որոյ կարեկցութեան սիրով Հայցեմ նե-րել ինձ:

Եւս եւ կողկողադին ձայնիս խնդրեմ ի սրբութենէ մերմէ, յիշել զպատկերս ծովու գանաղան պղտորութեամբ եւ դեմթակայո յոգնեցան աստից եւ ցաւոյ զԳէորդ անար-դիւնս եւ զՀայր իմ զՏէր Թարութիւն Թա-րութիւնեան եւ զմայրն իմ Ծուլանն Ուսա-նայն եւ զՀամօրէն ընտանիս նոցա, Հաւս զուցեալս ընդ նոսին, յիշեցէք ի Քրիստոս եւ զեղբարս իմ զՈհաննէ Հանդուցե(ա)լն ի տէր եւ զկենդանի զորդի նորայ Մկրտչին: Նայեւ երկրորդ եղբարս իմ կենդանի եւ յոյժ սիրելի պարոն Առաւելաւայուսեմ եւ զորդիս նորին զՈհաննէս, Կարապետ եւ զՄանուկն՝ շնոր-հելով զերեսակ || (81բ.) խաղաղութեան եւ զկենտնս երկնաւորս: Նայեւ յիշել մաղթեմ զՀամրազատ եւ զձեռնառուն որդեակն իմ զԹարութի(ւ)ն եւ զամուսինն իմ զՋախա-թունն, շնորհելով կեանս Հարազատի իմոյ, փաւլով յիշատակ խաղաղութեան, որ է յեռ-

նեալ եւ սուղ ժամանակին՝ Թուարեութեան ժարդեղութեան Բանին կենաց հաղարեորդի եօթն հարիւրերորդի եւ ութսուն եւ իններորդի ամի Փրկութեան ժերայ եւ ամի Թուարեութեան Հայոց հաղար երկու հարիւր երեսուն եւ ութն եւ փոքր Թուականին Հայոց հարիւր եօթանասուն եւ յարս, Նաւարսաթի ԺՕ (10), որ է Նատար Գ (3): Ուստի եւ զարիտուր սիրայ ձերոց երախտեաց, առա-

ւելալէս հատուցէ Բրիտանոս յաւուրն անհրեկի. Ամէն:

2. ՀԵՏԱԳԱՅԻ

1ա. Նոր Զուլայու. Ամենփրկչեան տուրք վանաց Մատենադարանին Նուիրէ Արքանամ Թ. Արքանամեան, ի Ռանդուն, 1903, Յունվար 6:

7

ՎԱՐՔ ՍՐԲՈՑ

(Ս. Ամենափրկիչ, 319)

ՆՈՐ ԶՈՒՂԱ

ԺԼ՝ զար

Թեմի՝ 191: ՊՐԱԿ՝ 25, սկսում է Բ պրակից եւ վերջանում ԻՐ պրակով: ՄԵՍՈՒԹԻՆ՝ 18 X 10,5 X 2,5: Նիւթ՝ քաւար: ԿԱՋՄ՝ յաւի: ՎԻՃԱԿ՝ վառ պանուած, սկզբից եւ վերջից քերի. քերքերից ամեն պակասն: ԳԻՐ՝ ճաղգիք: ԳՐՈՒԹԻՆ՝ միասին: ՏՈՂԱՐ՝ 21: ԳԵՈՒՄՆԵՐ՝ մի մասը ճնշումով, մյուսը՝ ամփշար: ԹԱՆԱԿ՝ սեւ, վերնագիրքներն ու սեռատառերը՝ կարմիր: ԳՐԻՁ՝ Մամուկ: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԸ զար: ՎԱՅՐ՝ հաւաքաբար Նոր Զուլայ:

ԵԱՆՈԹՈՒԹԻՆ. — Մի բանի տեղ Բուզբը.

Թանաք ու զբիւր փոխան էն, քննում է տարբեր ժամանակներում է գրուել:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ

ԳՐԶԻ

167ր. Տէր Երեմիա Բրիտանոս, սոցիին բարեխոսութեամբ եւ աղօթուրն՝ ողորմայ կարողացողաց եւ լսողաց եւ ամենայն... եւ մեղաւորան Մանուկիւ եւ իմ ձեռնացն եւ ար(ե)ան մերձայնացայ մեղացն Թողութիւն պարգեւանայ:

8

ՄԱՇՏՈՑ

(Ս. Ամենափրկիչ, 320)

ԺՋ զար

Թեմի՝ 264: ՊՐԱԿ՝ 24, իւրամանիւրը 12 քերք. ամեն եւ վերջինն ու սկզբինը քերի: ՄԵՍՈՒԹԻՆ՝ 12 X 12 X 5: Նիւթ՝ գեղատաւ քաւար: ԿԱՋՄ՝ կաշեպատ տախտակ, ներսից քաւար փակցում. հմացած եւ լայնացում, փնդկը կտրուած ու պակասած: ՎԻՃԱԿ՝ ամփշար պանուած, սկզբի քերքերից մի քանիս ամփիւնները, կտրուած. վերջից եւս քերի: ԳԻՐ՝ քաւարգիր: ԳՐՈՒԹԻՆ՝ միասին: ՏՈՂԱՐ՝ 20: ԳԵՈՒՄՆԵՐ՝ ճնշումով: ԹԱՆԱԿ՝ սեւ, վերնագիրքները, սեռատառերն ու յաւանդագեղները՝ կարմիր: ԶԱՐԴԱԳՐՈՒ-

ԹԻՆՆԵՐ՝ գլուխների սկզբներում գումագեղ եւաւաղներ եւ զարգարներ: ԿԵՍԵՆՈՐԱՆ՝ 1ա: ԶԱԿԱՅԱՋԱՐԴ՝ 81ր, 108ր, 240 ա, 273ա: (ՈՒՍԱՆՏԱՋԱՐԴ՝ քաւան քաւով գումագեղ զարգածներ: ԵԱՂԱՌՂ՝ ամայաց: ԳՐԻՁ՝ Սաքաւան զպիր (?): ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺՋ զար:

ԵԱՆՈԹՈՒԹԻՆ. — Զեւարքում կան երկու Նոր աւելացրած Թերթեր՝ 8 եւ 113, գրուած անվարձ հաւարգրով, Գեղատու է գլխուր յիշատակարանը:

10

ԱՒԵՏԱՐԱՆ

Ս. Ամենափրկիչ, 322)

ՆՈՐ-ՋՈՒԴԱ

ժէ դար

ԹԵՐԹ՝ 257: ՊՐԱԿ՝ 21, իրաւամբիւրը 12 քերք: ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 20.5 X 15 X 5: ՆԻԻԹ՝ քուզք: ԿԱՋՄ՝ կաշեպատ տախտակ, հեռամշ, վրամ ՅՅուսմով գորդեր, Յերսից զծառ կտաւ: ՎԻՃԱԿ՝ խեմմով յի պահաւած: ԳԻՐ՝ քոյորգիր: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւմ: ՏՈՂԵՐ՝ 23: ԳԵՆՈՒՄՆԻՐ՝ ճնշումով: ԹԱՆԱԿ՝ սեւ, վերնագիր-սկզբնաղերք, մեծատառեր ու յաւանց-ժողները՝ կարմիր: ՋԱՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ գլուխ-ճերի սկզբնաղերքը զարգացրեք եւ քաշագրեր: ԿԻՍԱՆՈՐԱՆ՝ 2ա, 74ա (տպած), 126ա, 203ա: ՊԱՏԿԵՐ՝ 1ք, 73ա (տպած), 123ք, 203ք: ԼՈՒՍԱՆՈՒՄԱՐԻՆ՝ քառակամ քուռով ծաղիկներ: ԵՎԿԱՆՂ՝ ամպստ: ԳՐԻՑ՝ Միկտիչ (հաւանքաբար ճարգող գրիչ): ժԱՄԱՆԱԿ՝ ժէ դար: ՎԱՅՐ՝ վառաւորաբար Նար Ջուզա:

ԵԱՆՈՐՈՒԹԻՒՆ. — Ջեռագիր վերանորոգում է. աւելացւած է 73—70 (տպագիր աւառաբեր թերթեր), 256—257 թերթերը: Գաւառում է գլխաւոր յիշատակաբանը: 124ր է. 257ր— յիշատակագրում:

ԹԻՆԵՐԹ ԹԼԵ. Նժան են մեռագրի մնացեալ մասի գրութեանը. բայց յիշատակուող Միկտիչը հաւանքաբար նորագոյն ու պակասեւոր լրացնուի է:

Մասնակցի, Ղուկասի է. Յովնան: աւանդաբաններն ունեն ցանկեր:

ԵՐԵՐԱՆԱԿԱՐԱՆԲ

ԳՐԶԻ

124ր. Երեւելք է մաքրափայլ աղոթք մեր, ով սուրբ ընթերցողք, դժեղաւոր զՄկրտիչա, Բրիտանոս Աստուած ձեզ յիշեալ է:

257ր. Ջեռագրաւ եւ սեւերեւ ճեղատոր զՄկրտիչա յիշեւէք է Բրիտանոս եւ դուք յիշեալ լինիլէք է Բրիտանոս (Աստուծոյ մերոյ, որ է աւերանալ յաւ(իւս)եանս, ամէն):

Հայր մեր որ յերկինս:

11

ՍԱՂՄՈՍԱՐԱՆ

(Ս. Ամենափրկիչ, 323)

ժէ դար

ԹԵՐԹ՝ 222: ՊՐԱԿ՝ 23, իրաւամբիւրը 12 քերք. ուսմէ քերի: ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 14.5 X 10.5 X 3.7: ՆԻԻԹ՝ քուզք: ԿԱՋՄ՝ կաշեպատ տախտակ. վրամ ճնշումով գծեր, հեռամշ, ճերսից կաշեպատ կտաւ: ՎԻՃԱԿ՝ ամբաւորաբար. սկզբից եւ վերջից քերի. սկզբից միջից եւ վերջից ճար քերքեր ունի աւելացրած: ԳԻՐ՝ ճարգրի: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միտսիւմ: ՏՈՂԵՐ՝ 18: ԳԵՆՈՒՄՆԻՐ՝ ամպստ: ԹԱՆԱԿ՝ սեւ, վերնագիրներն ու մեծատառերի մեծ մասը, կարմիր: ՋԱՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ գլուխների սկզբնաղերքը զարգացրեք եւ

քաշագրեր. ամենաշակ: ԱՆԿԱՏԱՐԱՐԻՆ՝ պարզ զուսմաւոր գծերով: 26ք, 10ք, 81ա, 106ք, 137ք, 158ք, 187ք: ԼՈՒՍԱՆՈՒՄԱՐԻՆ՝ մի մասի հոտ: ժԱՄԱՆԱԿ՝ ժէ դար:

ԵԱՆՈՐՈՒԹԻՒՆ. — Ջեռագիր վերանորոգում է եւ ամբարձր նորագործ (ժի նրկի թերթում է ժողովում) լրացւած պակաս մասերը՝ 2—10, 12, 17, 22, 141—147 եւ 222: Գաւառում է գլխաւոր յիշատակաբանը, յաւի նաեւ երկրորդական յիշատակաբաններ:

13

ՄԱՇՏՈՑ

(Ս. Ամեմափրկիչ, 325)

ՆՈՐ-ՋՈՒՂԱ

ժէ գար

ԹԵՐԹ՝ 391: ՊՐԱԿ՝ 31, իւրաքանչիւրը 12 քերք, ոմամք պահապանք: ՄԵՆՈՒԹԻՆՆ՝ 20 X 12.5 X 6.8: ՆԻԻԹ՝ քուրք: ԿԱՋՄ՝ յաւի: ՎԻՃԱԿ՝ վառ պահապանք: ՎԵՐԵՅ քերք, պրահիքի մի մասը միմեանցից բաժանուած, քերքերը կնդատուած, անկիւմները՝ սեւացած: ԳԻՐ՝ բալարգիր: ԳՐՈՒԹԻՆՆ՝ երկուս (1—311), միասին (312—391): ԳՐԻՆՆԵՐ՝ եւս տարբերում էմ. ՎԵՐԵՅԻՆ մամբատուա է: ՏՈՂԵՐ՝ ճշշումով: ԹԱՆԱԿ՝ սեւ, վերմագիրները, մեծատառերն ու լուսանց-հագծերը՝ կարմիր: ԶԱՐԴԱԳՐՈՒԹԻՆՆԵՐ՝ դաւա-նքի սկզբնատառերը՝ հաւաքգրի եւ զարդագրի: ՆԻՍԱՆՈՐԱՆՆ՝ յա (աւրուած): ԿԱԿԱՏԱՋԱՐԴ՝ 68ք, 106ա, 165ա, 172ք, 192ա, 207ա, 226ք, 296ա: ԼՈՒՍԱՆՅԱՋԱՆԴ՝ արշ քուսկ զանաւոր ծաղիկներ: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ժէ գար: ՎԱՅՐ՝ հաւամբար Նոր Զուգա:

ԵԱՆՕՐՈՒԹԻՆՆ. — Գեղասու (Բուհ յիւ-տակարանը, Մի քանի տեղ զբիւր խնդրում է իրեն յիշել՝ առանց անանք տալու:

ԹԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆՔ

1. ԳՐԶԻ

34ա. Այս կարգո աւարտեցաւ. յիշեցէք զիս, որ խիստ մեղաւոր եմ եւ ապիկար, նա-խատաղ առհնայն ազգայն:

152ա. Ո՛հ, ո՛հ, վա՛յ ինձ մեղաւորիս: (68ա., 173ք., 226ա., գրեթէ նոյնամամն խօսքեր):

14

ՇԱՐԱՆՈՑ

(Ս. Ամեմափրկիչ, 326)

ՋԻ (1471)

ԹԵՐԹ՝ 385: ՊՐԱԿ՝ 31, իւրաքանչիւրը 12 քերք: ՄԵՆՈՒԹԻՆՆ՝ 18.5 X 9 X 4.5: ՆԻԻԹ՝ քուրք: ԿԱՋՄ՝ Ա փեղիկը կաշնպառ տախտակ, վրամ ճշշումով զարդեր, երկու մետաղեայ կապիկներով, ճիւղից կամայ դպիի հմացած մետաքս, Բ փեղիկը բնկած է: ՎԻՃԱԿ՝ լու յի պահուած, վերից քերք, բալար քերքերը ցնցուկներ եւ զեղնած, ոմամք տեղանմուտ: ՊՐԱՋԱԹԻՆՆԵՐ՝ 1 (կեօից կտրուած), 2ա, 3, 10, 15, 64, 117, 141, 143, 150ա, 151, 204, 249, 258, 321, 345, 370: ԳԻՐ՝ բալարգիր: ԳՐՈՒԹԻՆՆ՝ միասին: ՏՈՂԵՐ՝ 22: ԳԵՆՈՒՄԵՆ՝ ճշշումով: ԹԱՆԱԿ՝ սեւ, վերմագիր-սկզբնատառերը եւ սկզբնատառերը՝ կարմիր եւ սպիւն-գած: ԶԱՐԴԱԳՐՈՒԹԻՆՆԵՐ՝ սկզբնագրերից ոմամք զարդագրի եւ բալնագրի՝ բազմազանի եւ սպիւնգած: ԿԻՈՒՂԱՐԱՆ՝ 4ա, 162ա, զանազան, սպիւնգած: ՊԱՏ-ԿԻՐ՝ 2ք, 143ա, 142ք, 160ք, 257ք. ԼՈՒՍԱՆՅԱՋԱՐԴ՝ մեծ քուսկ ծաղիկներ եւ ճկարներ, զիւղիկ սպիւնգած: ԿԱԿԱՏԱՋԱՐԴ՝ 16ա, 63ք, 118ա, 205ա, 226ա, 320ք, 346ա, 377ա, սպիւնգած: ԵԱՆԿՈՂ՝ Ստեփանոս եպիս-

կոպոս Առիկից. Միմաս վարդապետ (?): ԳՐԻԶ՝ Սահ-փանոս եպիսկոպոս: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ՋԻ (1471): ՎԱՅՐ՝ առկառ: ՊԱՏՈՒԹԻՆՆԵՐ՝ ամուսն զմուտ եւ ամուսն:

ԵԱՆՕՐՈՒԹԻՆՆ. — Վերլը Բերի է. լուսի եւ զիւտուր յիւսուկարանք:

ԹԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆՔ

1. ԳՐԶԻ

68ա. Զատաղոյ տուրը երգարանիս, որ կոչի Շարակնոց, զ... (ամուսն քնուած եւ զմզուած) յաղաւթս յիշեցէք, եւ Աստուած զձեզ յիշէ ի միտանգաւ զալրատեանն իւր, առհն:

Դարձեալ յիշեցէք զ... (ամուսն զմզու-ւած) եւ զիւր կողակիցն եւ զիւր որդիան է, զղատերք, եւ զայլ առհնայն մերձաւորս արեան իւր յիշեցէք ի Քրիստոս, եւ Աստուած

զձեզ յիշէ, ամէն, եւ այլ յիշեցէ՛ք զնկարաւղ
որա զմտեմանս եպիսկոպոս յԱրնշեցի, **եւ Աստուած զձեզ յիշէ. ամէն:**

149ր. Արդ, զընցաւ ի թվականն Հայոց
ՋԻ (1471), ի հայրապետութեան Տէր Արիս-
տակիսի, եւ յետոյ նստեալ յԱթոռ եււրբ
Հուսաւորչին՝ Տէր Սարգիս կաթողիկոս
ամենայն Հայոց, եւ յաթոռակալ սուրբ
Հուսաւորչին՝ Տէր Գրիգոր ընտանապետին
ամենայն Հայոց: Արդ, աղայեմ զամենե-
սեան, որք հանդիպիք սմա կարդալով կամ
ստիպեալով, յիշեցէ՛ք զՏէր (ընցում, ըն-
քալ կարդացում է Վստեմանոս եպիսկո-
պոս) եւ զԺրնաւդան իւր (ամուռն ընցում),
եւ զսայրն իւր (ամուռն ընցում), եւ զեղ-

րայրն իւր զՇահապն, որ յանկարծամահ
եղաւ եւ զայլ ամենայն մերձաւոր արեանց
իւր, յիշեցէ՛ք ի Գրիստոս եւ Աստուած զձեզ
յիշէ, ամէն:

2. ՀԵՏԱԳՐԱՅԻ

257ր. (Նկարի խաչի ճախ եղանում
Ոկարում է մի վարդապետ եւ վերնում
գրում. «Մինա վարդապետն կայ առաջի
խաչին Գրիստոսի»: Թեքիւն Ակարապարդ-
Ոնիք մէկը լինի այս Մինա վարդապետը):

14ր. Յիշատակ է Շարահանս Բաղդա-
սարի որդի Մկրտէչիս, որ զնեցի ուստայ
Սայակէն:

15

ԺՈՂՈՎԱԾՈՒ

(Ս. Ամեմափրկիչ, 327)

Ժէ դար

ԹԻՐԹ՝ 74: ՊՐԱԿ՝ 7, իւրաքանչիւր 12 քերք,
սմամբ քերքի: ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 13.5 X 10: ՆԻԹ՝
բուրք: ԿԱՋՄ՝ Ա փեղկը կաշեղատ տախտակ, եմա-
մաշ: Բ փեղկն ընկած: ՎԻՃԱԿ՝ քայքայում, սկզբից
եւ վերջից քերքի: ԳԻՐ՝ բուրքի (1—17), Ոստրքի
(18—74): ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասին: ՏՈՂԱՐ՝ 21 եւ 17:
ԳՅՈՒՆԵՐ՝ ճոշումով: ԹԱՆԱԳ՝ տեւ, սկզբնառ-
դերք, վերնագրերն ու մեծատառերը՝ կարմիր:
ՋԱՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ մի քանի գարդափր մեծա-
տառեր: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ Ժէ դար:

ԵԱՆՈՒԹՈՒԹԻՒՆ. — Ոչ մի յիշատակարան
չունի:

ԲՈՎԱՆՆԻԱՆՈՒԹԻՒՆ

Ա. 1ա—30ա. (Աղթարք եւ զուլակու-
թիւնք ի վերայ կենդանակերպից):

Բ. 30բ—66ա. Պատմութիւն Պոնտի քա-
ղաքին:

Գ. 66բ—74բ. (Տաղք ի վերայ Սիմէոն,
Փիլիպպոս, Ստեփանոս եւ Անդրէաս առա-
քելոց):

16

ԱԻԵՏԱՐԱՆ

(Ս. Ամեմափրկիչ, 328)

ՌՃԵ (1656)

ԹԻՐԹ՝ 293: ՊՐԱԿ՝ 25, իւրաքանչիւր 12 քերք:
ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 21.5 X 16.5 X 1: ՆԻԹ՝ ղեղմաւուն
բուրք: ԿԱՋՄ՝ կաշեղատ տախտակ, վրան ճեղումով
խաչ եւ գարդիք, ցածի մասից կաշի փակցրած,
Ա. փեղկի վրայ 9 հատ փոքր հրեշտակներ եւ չորս

գամեր, միւս փեղկի վրայ՝ կաշեղ փակիւնք. ճերսից
ծաղկաւոր դաճած քաթան: ՊԱՆՊԱՆԱԿ՝ չունի: ՎԻ-
ՃԱԿ՝ քաւարաբ: Պարաղ քերքեր՝ 1, 2, 3, 4ա,
81ա, 133բ, 134ա, 220բ, 221ա, 290ա, 292բ,
293: ԳԻՐ՝ բուրքի: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսին: ՏՈՂԱՐ՝

սորին խորատ խոտն Տէլ, Անանէն եւ սորին կողակիցն եւ որդոցն եւ դստերդացն, ամէն:

Դարձեալ յիշեցէք ի Քրիստոս զՄահողանի Սահակն եւ զհինգան իմ զնախաւորն եւ կողակիցն իւր Վստօման եւ որդոցն եւ դստերաց սոցին: յիշեցէք եւ Աստուած ողորմի սասցէք, ամէն:

Դարձեալ յիշեցէք զՄահողանի Սահակն եւ կողակիցն իմ Դաւթաթեանն, ով Հանդիպողք սորին, յիշեցէք եւ ի իս արտալ յիշեցէք եւ Աստուած զինչ յիշէ ի միւս անպատ զայստեանն, որ ասէ. Եկայք օրհնեալք Հօր իմոյ, ժառանգեցէք զանաբարսում յուրախութիւն, ամէն: Հայր մեր որ յերկինս:

Ջանաբա՛ն զժող սորին յիշեցէք ի Քրիստոս, Բարսեղ քահանայս, ամէն: Ո՛հ, ո՛հ, մեղաւոր եմ ես, վայ է ինձ Ռ (1000) բերան:

131ա. Օրհնութիւն, որ կարդայ, զոմութիւն, որ լսէ. փառք Փրկչին եւ յիշատակ զրչիս՝ Բարսեղ երէցս, ամէն:

219ա. Զմեղաւոր եւ զանաբա՛ն զրչիս՝ Բարսեղ երէցս յիշալիք(ք) ի Քրիստոս եւ զոգջ յիշեալ իբիւք ի Քրիստոսէ (ՈգյՈր՝ 287ր.):

3. ՀՅՈՒՂԱՅԻ

287ր. Եւ որ յիշեցէ եւ յիշեք յիշալ լինիցի առաջի անձայն դառնի Աստուծոյ: Ի թիվին 1870-ին, յունվարի 1:

Այս սուրբ Անառարան զօր ստացաւ Աղբալ որդի Սարգիսն ի Շալալ փաստակօք իւրովք՝ սուրբ Սիմոն(ն) Շալալի անուամբն ի Դիլիստա զհղին, եւ որ կարդայ, Աստուած ողորմի սասցէ իւր ծնողաց եւ աղղականաց, ամէն(ն):

290ր. Սրբոյ Աթոռոյն Ամենափրկչի մեքոյ, որ ի Նորն Զուլ(ա)յայ առ տէրութիւնն Պարսեղ Յոթալի յաճ քաջ թաղաւորին, որ է զհաշմանք զ(ա)ղաքն ի թշնամի կոչեցել եւ նորին տէրութեանն աղջք Հայոց քրիստոնէից վանի, վարդապետաց ընկեր Գէորգ վարդապետ, նուիրակ ի կողման Զուլայոյ զիւրբից, քոք են Փարիս, Գիւսփուլայ, Քեաճարայ, Բարձրաթի, Քեաղաղ, Հաճաղան եւ Լարաղանոն. Հայոց նուիրակ, դրեցաք ի պիւղն Հայոց Քիսայայ, յամի Կենտարին մեքում ՌԸԸԼԳ (1833), յուլիս ամսոյ Հոռոյ-մայիցաց իՋ (26):

290ր. Ես՝ նուառտ տերացու Սարգիսս, իմ Հալալ փաստակից Ս (5) ուսիքի տիք Գէորգ վարդապետին ընձայ. Նա տիքն նուառտին ընձայ այս սուրբ Անառարան, եւ էր յամի Տեառն 1833-ին, Նոյեմբերի 16, ի զիւրք Փրչաւան եւ զաման Գափրիայ կոչեց-

եալ: Եւ թլվին Հայոց ՌՄՁԳ-ին (1834), եւ էր սաստիկ թանկութիւն եւ Գ (3) պատիմ մի անգամ կայր ի վերայ յերկրին Պարսեղ. մինն թանկութիւն եւ մինն մարեթ, մինն մահ, եւ մահն էր սոսկալիք քան զամենայն. ամանք լա(յ)ին ի ձեռաց մահին, ամանք լային ի ձեռաց մարեթին, ամանք ի թանկութիւնն:

Բայց վա՛յ, վա՛յ, վա՛յ ի ձեռաց մահին, զի քաղցումք ի քրիստոնէից անհաշակ մեռան. ոչ ոք չթաղեց եւ զերեզմոն չմտան, եւ քաղցում ննջեցից ի (281ա) մարմին զապանք եւ թալունք կերան: Վա՛յ ինձ՝ մեղաւոր տերացու Սարգիս Ռ (1000) բերան: Ծանուցանեմ եւ աղղակմ ապալայ եղբարց, որ մարեթն էր ի ծրնուղ առնելով ի հողոյ, եւ ծնուղն այսպէս դարձանալի եւ տակալի ի տես մարդոյ. ի օղոյստութի յիշատիւն եւ թաղվին ի հողոյ, ի մարտ ամսոյն յայտնի լինիք իբրեւ զբրբն, եւ ի մայիս ամսոյն թեկիզր առնեն ուսով զայիւլ եւ ստիկ եւ մեք տեսանք եւ զաբաջանք. քա(յ)ց զուրք, Աստուած մի տրտացլ, տեսանէ՛ք չգարձանաք:

Եւ յորժամ եղիւ յամի Տեառն 1833-ին, ողորմածն Աստուած, ի մայիս ամսոյն եկն Հնառ ճննուղ քաղում, մաքրեաց զերկրին Պարսեղ ի նորին Յիսուս եւ Քրիստոսի եւ քարեխոտութեամբ քորոյն Յակօրայ Մծնայ Հայրապետին:

291ր. Եւ այդ Գ (3) պատիմն վերացոյց քարեքան Աստուած. եղիւ մեծ ուրախութիւն եւ լիութիւն եւ ցնծութիւն եւ զովարձութիւն եւ խնդութիւն:

Բարախան յաճ Պարսեղ վաղջանց Հոկտեմբերի է (7)-ին. եւ ինքն Ռաբար էր եւ ունէր որդի եւ թոռ Դ (4) Հարիւր եւ Ջ (6): Եւ զկին երկու ամալքմ մեծ տղայի թոռն, որոյ անունն էր Մահմադ Միքայ, ի կողմէն Հաղորեթանոն եկաւ ելաւ յաճ Պարսեղ. այնպէս խաղաղութիւն արաւ, որ աշխարհ օրհնէին իւր թաղաւորութիւնն եւ յաւաքի ունէր ի քրիստոնէից վերայ: Աստուած օրհնէ ուր թաղաւորութիւնն:

292ա. (Ամվարձ մտորգով) Սպահան քաղաքն Հացն էլաւ զիւր Ե (5) ուսիքի, օ՞վ կշտաւայ:

Ի թիւ 1870-ին Հասրէղին Եւանի փեռակին թանկութիւն էլաւ. ամէն երկիր մինչեւ երկու տարի սօփ էլաւ ամենա(յ)ն տեղ: Անառտան մեղաւոր Տէր Մկրտիչ Մատուրի Դաւթաթարաղու, խնդրեմ ի Տեառն Աստուծոյ, որ աշխարհ տարէք ոչ ով չտեսնէ, պատճառն, որ Հայրն որդին թողեց եւ որդին՝ Հօրն, զհայրն երկրէ յերկիր, յառտեց կորան, որ չհրկիցային եւ անթիք սօփու մեռան. միթէ մին նեղութիւն էր. մահ տարժամ

ամէն տեղ եւ շատ ցաւեր կար, որ չէր լինում զբերի: Վա՛յ ինձ, վա՛յ ինձ, վա՛յ ինձ, հազար բերան մեղաւորիս:

Էս երկու շարքն Աշխարատ գրեցի փիս զբնով: Օյ! որ Տէր Մկրտիչ մեղայ(ւ)որիս յիշի, յիշեալ լինի Գրիստոս Աստուածոյ մերոյ, ամէն:

Ձկնի ամանայնի, ամենայնօրար սրտիս,

իմ աշխատանք զնեալ ընդունեցի սոյն այս սուրբ Աւետարանս սակա յիշատակի իմոյ եւ իմայնոցն Սարգիս Աղբարեանց, որ-դիքս Բարային (երկու բառ անընթեռնի), ի 1889, ի 4 փետրվարի:

Վկայ եմ. Դանիէլ քահանայ սորին:
Վկայ եմ. Տէր Հայրապետ Տէր Զաքա-
(Բ)եայն:

17

ՄԱՇՏՈՑ

(Ս. Արեմափրկիչ, 329)

ՆՈՐ-ՋՈՒԿԱ

ԿԱ (1676)

ԹԵՐԹ՝ 380: ՊՐԱԿ՝ 32, իւրաքանչիւրը 12 քերք: ՄԵՆՈՒԹԻԻՆ՝ 10 X 13,5 X 5: ՆԻԻԹ՝ դեղմատուն քուղք: ԿԱՋՄ՝ կաշեպատ տախտակ, եմամշ, մեր-սից քուղք, ցածից կաշի փակցրած, վրան ճնշուած յարդեր, ունի նրկու մետաղեպ կոտրուած փակիչ-մերի մասեր: ՎԻՃԱԿ՝ ամբաւարար, քերքերը սեւաց-ուած եմ, բամբ մորագուած, իսկ մի նրկու տեղ էլ յետոյ տախտակ: ՊԱՐԱՊ ԹԵՐԹԻՆ՝ 1ք, 196ք, 255ա: ԳԻՐ՝ բալթերը: ԳՐՈՒԹԻԻՆ՝ միասին: ՏՈՒՐ՝ 21: ԳԵՐՈՒՐՆԵՐ՝ ճնշուած: ԹԱՆԱԳ՝ սեւ, սկզբնատոգները, վերնագրերը, մեծատառերն ու լուսամբագրերը՝ կարմիր: ԶԱՐԿԱԳՐՈՒԹԻԻՆՆԵՐ՝ գլուխների սկզբագրերը հաւագրեր եւ զարդագրեր: ԿԻՍԱՆՈՐԱՆ՝ 2ա: ԺԱԿԱՏԱՋԱՐԴ՝ 118ա, 266ա, 290ա: ԼՈՒՍԱՆՑԱՋԱՐԴ՝ որք թուով գումար ծագիկներ եւ ձեւեր: ԵՆԱԿԱՐՂ՝ հաւամքար գրիչը: ԳՐԻՉ՝ Պետրոս դպիր: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ փոքր քուսկամ ԿԱ (1676) ՎԱՅՐ՝ վտանաբար Նոր-Ջուկա:

ԵՆԱՅՈՒԹԻԻՆ. — 370—380 ԹԵՐԹԵՐ յետոյ է տախտակ եւ տարբեր գրիչ գործ է: Պակասում է զիւսուոր յիշատակարան:

ԹԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆԲ

1. ԳՐԶԻ

245ք. ՎԵՐԸ եւաւ փոքր թվական ԿԱ (1676), Նախայ ամսոյն ԻՁ (26), օրն Ե (5) շարքի: Վա՛յ, եղո՛ւկ Ռ (բերան). ձեռնդ զնայ, զիրտ մնայ:

265ա. Եւ զմեղաւոր զծողս յիշեալ Տէր:

289ք. Մեղօք լցեալ սուտ անուն զպիր ՊԼԱՐՈՍ:

376ք. Վա՛յ, վա՛յ, Լղո՛ւկ Հազար բերան. զիրտ մնայ, ձեռս գնայ:

18

ԱԻՆՏԱՐԱՆ

(Ս. Արեմափրկիչ, 330)

ԺՆ դար

ԹԵՐԹ՝ 180: ՊՐԱԿ՝ 18, իւրաքանչիւրը 12 քերք, վերջինը քերի: ՄԵՆՈՒԹԻԻՆ՝ 10 X 13,5 X 3,5: ՆԻԻԹ՝ մուրք մագաղաք: ԿԱՋՄ՝ կաշեպատ տախտակ, եմացած, ձախտուած, Բ փեղկի մերսի կոպը դաճած

չիք: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ վերջից կեւ քերք մագաղաք, երկաթագրի, Աւետարանից: Վիճակ՝ քաղաքուած, պրակները եւ որք թերթեր միմեանցից բաժանուած: ՊԱՐԱՊ ԹԵՐԹԻՆ՝ 87ք, 133: ԳԻՐ՝ բալթերը: ԳՐՈՒ-

Խիւն՝ երկսիւմ: Տոգեր՝ 25 եւ 20: ԳԵՈՒՄՆԵՐ՝ ամենշմար: ԹԱՆԱԳ՝ սեւ եւ մուգ-սքնագոյն, մեծա-տառերը եւ վերնագիրներն ու տախտարանների առայիմ էջերը՝ սքնագոյն եւ կարմիր: ԶԱՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ Անտարանների ամուսնաբերքները եւ գրաւիների սկզբնատառերը՝ հաւաքգիր եւ զարդագիր, զյունքը փոքր խումացան: ԿԻՍԱՆՈՐԱՆ՝ 1ա, 82ա, 88ա, շաղկապագոյն եւ կապույտ: ԼՈՒՍԱՆՈՒՄԱՐԳ՝ մեծ քուռով քաղ-շաղկապագոյն ծաղիկներ: ԳՐԻՁ՝ Կոստանով: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ փեղար:

ԵԱՆՈՐՈՒԹԻՒՆ. — Տեազգիքն եղել է բարբ, բայց այժմ չաղայտել եւ թերթերն էլ խուսացել ու կեղտառել են: Տառեր վերջին յիշատակաբանք, Անտարանն եւս թերթ է, պահպանում է նաեւ Եռվաննու տախտարանի սկզբի երկու, թերթերն: Ունի նաեւ գրութիւններ եւ ցանկեր:

ՈՒՇԱՍԱԿԱՐԱՆԻՐ

1. ԳՐԶԻ

ՅԱՍ. ԱՅԿՆԱԹԻՒՆ որ կարդա, պոփու-

թիւն որ լսէ: Փառք Փրկչին եւ յիշատակ ժեղասոր կոստանդեայ. ամէն, ամէն, ամէն:

3. ՀԵՏԱԳԱՅԻ

ՅԱՍ. Արդ, աղ(աշ)եմ դամենիսեան, սիրոյն Աստուծոյ յիշման ա(ր)ժանի առնել զիս վերստին ստացողս, Զիւնոք եւ զիման ամենայն եւ Աստուած քմեղ, զմեղ յիշէ. ամէն:

ՅԱՍ. (Յարց գրով) Ի թիւն ՌԶՄԵ (1706) եւ Նոյեմբերի Ը (8) այս սուրբ Անտարանն Զուգայու Սուրբ Ոհաննիսէ Եկեղեցէն, որ այսին Նորաշինիկ, յիշատակ տուն Փարիյ Հաղարբըրդոյ եկեղեցուն, որ կարդան եւ ողորմի ասեն Անտարանիս յիշատակ տոյողին:

(Նոյն բովանդակութեամբ գրութիւններ կամ 49թ. եւ 131ա. էջերում գրուած նոյն գրչի կոպմից):

19

ԽՈՐՀՐԳԱՏԵՏՐ

(Ս. ԱՄԵՆԱՓԻՐԻԿ, 331)

ՆՈՐ-ԶՈՒՂԱ

ՌՃԹ (1663)

ԹԵՐԹ՝ 21: ՊՐԱՆ՝ 3 եւ կէս, ԽԻՄԱՆԻԻՐ 6 ԹԵՐԹ: ՄԵՆԻԹԻՒՆՆԵՐ՝ 28 X 30, 6 X 1: ՆԻԹ՝ քաղք: ԿԱՋՄ՝ կաշեպատ տախտարանաւոր, մերսք բովանդուծի քուղք: ՎԻՃԱՆ՝ միյակ պահուած: ՊԱՐԱՊ ԹԵՐԹԵՐ՝ 10, 20, 21: ԳԻՐ՝ քաղքեր: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւմ: ՏՈՂԵՐ՝ 22: ԳԵՈՒՄՆԵՐ՝ 88շուսմով: ԹԱՆԱԳ՝ սեւ, վերնագիրները, որոշ տողներ եւ լուսանց-հագները՝ կարմիր, մեծատառերը եւ որոշ տողներ՝ կարմիր եւ կապույտ: ԶԱՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ որոշ մեծատառեր՝ քաղկագիր, մարդագիր եւ կեղտապարհ: զուսագիր եւ ոսկեգոծ: ԿԻՍԱՆՈՐԱՆ՝ 2ա, ոսկեգոծ: ՄԱՆՐԱՆԱԿԱՐ՝ 4թ. 8թ. 9թ. 12ա: ԽՈՐՀՐԳԱՏԵՏՐ՝ ԿԵՐ՝ 12ա, 12թ. ԼՈՒՍԱՆՈՒՄԱՐԳ՝ մի քանի հատ. ոսկեգոծ, զուսագիր: ԵԱՂԿՈՂ՝ երեւի գրիչը: ԳՐԻՁ՝ Յովնանով: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1663: ՎԱՅՐ՝ վստահաբար Նոր-Ջուլաս: ՊԱՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ գրիչը:

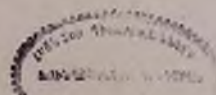
ԵԱՆՈՐՈՒԹԻՒՆ. — Տեազգիքն ու Խիւսապար գոնեքը Նոր-Ջուլասի են, ուրեմն գրուել է Նոր-Ջուլասում: Առաջին թերթը յետոյ է աւելացուել: 20թ. Ժ Երեւանում կայ արեւոյան թաւարով գնումն Ժ Ժաւրանկար, թերթն Գրիգոր Լուսա-րեւի:

ՈՒՇԱՍԱԿԱՐԱՆԻՐ

1. ԳՐԶԻ

18թ.

Փառք հաւանման եւ միասնական սուրբ Երրորդութեամբ. Հօրն Երկնաւորի, ամակրումկամի եւ արարողի. Որդայն Էանցի, խնդիր Ելօղի մալարեայ Խոյի. Հոգւոյն փառակցի, արաւախ Ելօղի, Էիքս հաստատողի: Ներքեակ ամձն ասի մի քմութեանի եւ ամբաժանի. Որդին զեմամի, Հայր ընդ մեզ Խաչտի,

Հոգիմ շնորհաբաշխի :
Արտասուեօ մազքեմ
ի սուրբ մատչողէդ,
Գառն երկնատրի,
վասն Յոհաննիսի,
հօրն իմ Ջափարիայի,
գմօրս Եղիսաբեթի,
Տէր Կիրակոսի,
Եղբօր հարազատի,
...¹ անդրանկի,
մի ճամճութիւն քուի
սուրբ քահանայիդ,
առաջի Գառնիդ
յիշել զսոսին,

19ա.

(լինել արժանի
քաղութեան մեղքի,

հազար հարիւրի
Եւ երկնատանի (1663),
Հայոց քիւ կռչի,
յամսեանն յումիսի,
քամն Եւ վեցի,
որ ծրեալ գրեցի)² :

2. ՀԵՏԱԳՒՅԻ

1ա. (անվարձ մտոր գրով) Եւ Տէր Յօսեփ Յարութեանն Հա(ն)դուցեալ այս խորհուրդայտետրս յանձնեցինք Տէր Մելքեան-դեկին Տէր Խաչատուրեան, Թուին 1891-ին, յունիսին :

19ա. (նոյն Տէր Մելքեանդիկի յիշատակարանը՝ որդիների անուններով համդերձ : Էջի վրայ կամ մասն անվարձ ձեռագրով գրուած մի քանի անընթեռնի յիշատակագրութիւններ) :

² 10ա. Էջի վրայ Թուղթ է փակցուած, բայց ուժեղ լոյսի տակ կարդացուած է :

¹ Մէկ բառ ջնջուած :

20

ԽՈՐՀՐԴԱՏԵՏՐ

(Ս. Աւեմափրկիչ, 332)

ՆՈՐ-ՋՈՒՂԱ

ժէ—ժՈ՛, դար

ԹԵՐԹ՝ 24: ՊՐԱԿ՝ 4. իւրաքանչիւրը 0 քերք :
ՄԵՆՈՒԹԻԻՆ՝ 40 X 20 X 1: Նիւթ՝ հաստ քուզք :
ԿԱՋՄ՝ ստուարաքուզք. երեսից գրուած քերքեր
փակցրուած, տակից՝ ծաղկաւոր կտաւ : ՎԻՃԱԿ՝ վտա,
քրջուած Եւ խոնաւութիւնից ամբողջ քերքերը սեւա-
ցած : ՊՐԱՍՊ ԹԵՐԹԻՆ՝ 1 (Բ էլում անվարձ գրեով
խորհրդատետրից քաղուած ազօքճներ) : ԳԻՐ՝ խշոր
բոլորգիր : ԳՐՈՒԹԻԻՆ՝ երկօրին : ՏՈՂԵՐ՝ 20 :
ԳԵՆՈՒՄՆԵՐ՝ ճնշումով : ԹԱՆԱԲ՝ սեւ, վերնագիր-
ները, մեծատառերն ու լուսանցիւղները՝ կար-
միր Եւ կապղտ : ՋԱՐԴԱԳՐՈՒԹԻՆՆԵՐ՝ քաջնա-
գիր Եւ կեմդաճագիր : ԿԻՍԱԽՈՐԱՆ՝ 2ա : ԼՈՒ-
ՍԱՆՑԱՋԱՐԴ՝ Եւ ՊՐԱՍԿԵՐ՝ 11բ Եւ որք թուով
ձագիկներ : ԵՄԱՂԿՈՂ՝ քերեւս գրելէ : ԳՐԻՋ՝ Պետրոս
ժամարար : ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ժէ—ժՈ՛ դարեր : ՎԱՅՐ՝
վստահաբար Նոր-Ջաույ :

ԵՄԱՆՈՒԹԻՆ. — Պակասուած է զլիւսուոր յի-

շատակարանը : Նոյնանման Կրկու Խորհրդատետր Եւ
գրուել Տէր Աստուածատուրի ձեռքով (ԹԻ՝ 540 Եւ
588) 1712 Եւ 1713 Թուերին :

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆՔ

1. ԳՐԶԻ

24բ. Ո՛վ սուրբ պատարաւօղ, յիշեա Եւ
ղանկախան զբէկի՝ զՊետրոս ժամարարս
Եւ զմէր վարպետն՝ զՏէր Աստուածատուրն.
յիշեա զմաքրափայլ խորհուրդ(դ)ս ոյս Եւ զիմ
ձեռղն՝ Տէր Յարութիւն Եւ զմայրն իմ Ուրու-
ղլուռն Եւ դուք :

Դարձեալ երես անկեալ աղաչեմ զքեզ,
ով սուրբ պատարաւօղիչ, յիշեա ի Քրիստոս
զստացող սորա՝ Հեղահողի (մնացեալը
գրուած չէ, տեղը բաց է ձգուած) :

21

ՃԱՌԸՆՏԻՐ

(Ս. ԱՄԵՆԱԿԻՐԻԿԻՅ, 333)

ժն դար

ԹԵՐԹ՝ 516: ՊԵՐԱ՝ 04. Խրաքանդիքը 12 քերք. վերջից քերի: ՄԵՆՈՒԹԻՆՆ՝ 41 X 20 X 13,5: Նիւթ՝ դիմաւորում հաստ բուրձ: ՎԱՋՄ՝ կաշեպատ տախտակ, խիստ մաշուած: Ա փեղկը կէսից կտրուած եւ բաժանուած, ձերսից ծագկաւոր կտաւ: ՎԻՃԱԿ՝ վատ պահուած, վերջից քերի, մի քանի պրակների քերքեր կտրուած են, որոշ քերքեր տեղանքով, ամառ պատուած: ԳԻՐ՝ բայրաքիթ: ԳՐՈՒԹԻՆՆ՝ երկսիւն: ՏՈՂԱՐ՝ 35: ԳՅՈՒՄՆԵՐ՝ ձնշուժով: ԹԱՆԱՔ՝ սեւ եւ շագանակագոյն, վերնագիծներն ու սկզբնատեղերը՝ կարմիր: ԶԱՊԵՆԳՐՈՒԹԻՆՆՆԵՐ՝ գլուխների սկզբնատեղերը՝ քաշմագիթ եւ զարդագիթ: ԿԻՍԱՆՈՐԱՆ՝ 1ա: ԼՈՒՍԱՆՅԱՐԱՐ՝ 1ա: ԳՐԻՅ՝ Ստեփանոս Խրկաւազ եւ Կարապետ: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ժն դար: ՊԱՏՈՒԹԻՆՆՈՒՆՆԻ՝ Շուշիկաւար եւ չորք՝ Մուրալ խաբուծ:

ՄԱՆՈՒԹԻՆՆ՝ — Պակտունի է զիւտուր յիւսանակաբան: Խրաքանդիք զլիւթ վերնուժ յիւսանակուժ են ստացողների եւ երանք տղայիցների առնանքեր:

ԲՈՎԱՆԳԱԿՈՒԹԻՆՆ

ա. 1ա—2ա. Նոր երկինք այսօր ի յերկրի հաստատեցաւ զերեքման Փրկչին մերոյ, Նոր երկին եւ նոր սքանչելի դարմանք, քանդի տեղին այն նեղուղոյն եւ լայն ցոյցաւ քան զհաստատութիւնն երկնից...:

բ. 2բ—3ա. Առաջաւորի պահոց չորեքշաբթին, ասացեալ Գնեղայ եպիսկոպոսի Կոստանդնուպոլսի ի Նինուէացիան. «Այսպէս ասէ մարգարէն Դաւիթ. այս է դուռն Տեառն եւ արդարք մտանն ընդ սա...»:

դ. 5ա—8բ. Հինդարթի աւր առաջաւորի պահոցն, ասացեալ սուրբ վարդապետաց. «Վասն այսորիկ ասի պահք առաջաւորաց աստուածեղէն զլիւթն, քանիլի Աստուած յառաջ եղիք պատուիրան պահոց ի վերին օրան...»:

դ. 8բ—15ա. Երանելոյն եփրեմի ասացեալ իսան Նինուէացոցն՝ Յորդորունմ ապաշխարութեան. «Այս հրաման հասեալ առ մարդաբէն Յունան՝ քարոզել Նինուէի, եմուտ ի քաղաքն...»:

ե. 15ա—23ա. Վկայարանութիւն սրբոյն

Սարգսի Զաւարվարի եւ որդւոյ նորա Մարտիրոսի եւ այլ զինուորացն, որք վկայեցին յաւուրս ամբարիշտ Թաւաւորացն Յունաց եւ Պարսից Շապուհ եւ Յուլիանոսի. զի տաճանակա Թաւաւորութեան Հոռմայեցոց մեծին Կոստանդիանոսի, որ ըստ ընաւորակի աստուածասէր կամացն եւ երկնային կոշմանն ի վերուստ ունէր...»:

դ. 23բ—31ա. Երանելոյն Եպիփանոս Կոստանդնուպոլսի կաթողիկոսի ասացեալ յաւրմանի յարութեան տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի եւ առ Յով(ս)էփ Արեմթացին. «Զիւլ է այսաւր լուսութիւն լազուժ յերկրի, լուսութիւն լազուժ եւ անապատ լազուժ...»:

է. 31ա—33բ. Վկայարանութիւն սրբոց Աստուծանցն, զոր ասացեալ է Հայրն Տեառն. «Ամենայնի նախահարք եւ ժողովորդք աստուածասէրք, որք երկնիւղին Աստուծոյ ժողովեալ էք կատարել զյիշատակ սրբոց վկայեցաւ...»:

ը. 33բ—35բ. Վարք երանելոյն Մարիամու Եփիստացոյն. «Երանելիս այս Մարիամ էր ի քաղաքէն Աղէքսանդրեայ Եփիստացոց, ոչ ի մեծատուն կամ յազնուական աղէք...»:

թ. 36ա—40ա. Վկայարանութիւն սրբոց Սուքիասեանցն. «Նահատակք որք զնացին յԱյնանց դրանէ զհետ Սաթեմկայ տիկնոջ ի Հայք, վարդապետեալք ի սրբոց արանցն յաշակերտաց սրբոյ առաքելոյն Թաղէոսի...»:

ժ. 40ա—42բ. Յունանու Ոսկերբերանի ասացեալ յայրին եւ ի մեծեալ որդի նորա. «Իեր ոյսուհետեւ սիրելի զայս առաջի զիցուք զպատմութիւնս քանչելեաց...»:

ժա. 42բ—43բ. Վարք երանելոյն Յունանու, որ վասն Քրիստոսի աղքատացաւ. «Այս Յունանէս որդի էր մեծատան իշխանի ի Կոստանդնուպոլսիս եւ յոյժ սիրելի ծնաւուցան...»:

ժր. 44ա—45ա. Հինդլարաթ աւր. Վկա-
յարանութինն սրբոց Ոսկեանց քահանայեցին.
«Դոյն միւս, այս այլ պատմագիրն է կոչմանս
Ուռնաց, այս մի ընկերացոյնէր Տառախանս
անունն...» :

ժդ. 45ա—46ա. Վարք երանելոյն Յոյ-
հաննոս. միայնակեցին, որ է դրին Հանդեա
ի Քրիստոս. «Այր ոմն էր յնդդպտոս մեծա-
տուն յոյժ և ունէր կին բարեպաշտան և
երկիւղած յԱստուծոյ, որո՞ւմ անունն էր
Յալիս...» :

ժդ. 46ա—47ա. Ուրբաթի. Երանելոյն
կիրոյի Հայրապետին ասացեալ ի յարութիւն
մեռելոց. «Արժաւոր ամենայն բարեդործու-
թեան յոյսն է յարութեան, զի ակնկալութիւն
վարձուցն Հասուցման ընդ յարձակէ զՀո-
յիսն...» :

ժե. 47ա—48ա. Ի յիշատակի սրբոյն Սա-
հակայ Հայրապետին Հայոց ի Քերթովական
դրոց յաղապս կանացն և վարուցն. «Ժո-
ղովեցեան Նախարարքն միարան Հայոց աս
երանելին սուրբն Սահակ և բունն Հոր-
կանելին զուտից նորոյ աղերս թախճանաց...» :

ժդ. 48ա—49բ. Տեսիլ մարդարէութեան
սրբոյն Սահակայ Պարթևի Հայրապետի
Հայոց, զոր ետես յԱյրարդոս դաստիկն ի
Վարդաբնակատ քաղաքի՝ յորժամ նստէր ի
սուրբ եկեղեցոյն ի վերայ բեմքին մեծաւ
պահան Աստուծոյ ի սուրբ կաթողիկէին.
«Եւ. ահա յանկարծակի բացաւ Հաստատու-
թիւն երկնից, ընդ որ ծաղկաց լոյսն սաստիկ
և ելից դամեանայ երկիր...» :

ժէ. 55բ—57բ. Մեկնութիւն սրբոյն Սա-
հակայ Տեսչեանն, որպէս մեկնեաց նմայ
հրեշտակն Աստուծոյ, և յայտնի եցոյց բոս
հրաքանչիւր վկայց և. «Դիւյմիոյ տանց,
վասն կենդան մարդկան և. կատարածքն աշ-
խարհիս. «Ձրանայ Հաստատութեան երկնից,
զոր տեսեր և. տարածեալ լոյսն սաստիկ ընդ
ամենայն երեսս երկրի...» :

ժր. 57բ—58ա. Կոտարտումն սրբոյն Սա-
հակայ Հայրապետին. «(Ե)» այնուհետեւ
ամփոփեալ զինքն աս ի նոյն սրբոյն Սա-
հակայ յամենայն աշխարհածուփ դրասա-
նաց...» :

ժթ. 58ա—59ա. Սրբոյն Նդիշէի վարդա-
պետի ասացեալ ի խաչելութիւն և յարու-

թիւն Քրիստոսի. «Այդ իւրեւ. Լուսն դասա-
ւորն, եթէ ամենայն բարութիւն աղաղակէին
տեսելով՝ ի խաչ Հան դղաւ և. եթէ ի նա...» :

Ի. 59ա—60բ. Պատմութիւն և վարք և
Հանդիստ աղախնոյն Քրիստոսի թէպորայ.
«Յաւուրս Ձինոնոյ տրգային ի քաղաքին
Աղեշտանդրիս էր՝ Թէպորա ասն կին զե-
ղեցիկ տեսլամբ և. մեծատուն յոյժ և. այս
մի երեսասարդ...» :

Իա. 60բ—61բ. Նրեքարաթ սըն. Վկա-
յարանութիւն սրբոց Դեռնդեանց քահա-
նայեցն. «Այդ ի վեշտատաներորդի ամի
տէքսութեան նորա դարձեալ անունընն
խաղայր զնայր յաշխարհն Քուշանաց...» :

Իբ. 74բ—76բ. Պատմութիւն և վարք և
Հանդիստ երանելոյ սուրբ Հասիւն և ճննաւո-
րին Քրիստոսի Մարտիրոսի. «Մտայն Աս-
տուծոյ Մարտիրոսս էր ի Կեսարիոյ Պոնեմ-
տինացոց և. յորժամ եղև ժԲ (18) տաց,
եթոյ զննաւոյն իւր...» :

Իդ. 76բ—78բ. Վարք երանելոյն Պապուսի
Անապատուորին. «Պապուս Անապատուոր
ճշմունքն էր ի Թեքայիթ Նդիպտոցոց յա-
ւուրս ամբարիշտ թալաւորացն Դեկուսի և
Վաղարշապատի...» :

Իդ. 78բ—80բ. Բուն բարեկենդանի Հնդկ-
շարաթ աւրն. Վկայարանութիւն սրբոց Վար-
դանանցն. «Մեծ է ոչնք Աստուծոյ քան
զամենայն մեծութիւն երկրասոր և. ոչնդկ
աներկիցդ առնէ զմարդիկ իրբևս զանմար-
մին...» :

Իե. 80բ—88ա. Յետին ուրբաթիւն. Երո-
նելոյն Նիփրեմի ասացեալ Վասն յղջման և
ապաշխարութեան. «Եթրժամ երկոտասարդն
էիր, պարտ էր ցնդ խորհել զաներկեցիկն
զկատարածքին քամ և. եթէ բալասմք ծեր
մնացին...» :

Իդ. 88ա—89բ. Բուն բարեկենդանի շա-
րաթ աւրն. Յիշատակ սրբոց Հայրապետացն,
որք ժողովեցան ի Կոստանդնուպոլիս
ընդղէմ Հողմարտին Մակեդոնի՝ Կիրեղ
Երուսաղեմայ, Գրիգոր Աստուածաբանն,
Գրիգոր Նիսացին, Բարսեղ Սքանչկաղար-
ժըն, երանելին Նքաննոս և. սուրբն Նիփրեմ և.
Նպփիան, Մեխիստո Անտիքացին, Պրովդոս,
Աթոնաս և. սուրբն Յոհաննէս և. այլ մեծա-
մեծ կաթիկոսպոստեք. Երանելոյն Պապուսի

սուրբ վարդապետի իմաստասերի Տարաւնայ ասացեալ Ընդդէմ ժողովոյն Քաղկեդոնի. «Աստուածային և մեծն առաքելոցն Պաւլոս յիւր ևս Կորնթական ասելով. Զիմաստաւթին խաօսիմ ընդ կատարելալոյ և. դուք իմաստանք էք...»:

Իժ. 115ր.—116ա. Մեծի և Հրաշագիտ և Կենսաբեր Գալլասեան Տեառն մերոյ և Փրկչին Յիսուսի Քրիստոսի յատանաբեայ ի տաճարն յԱնտարանի մեկնութենէ. «Երբեւ լցաւ ժամատունն որ յետ ծննդեանն Քրիստոսի ի Բեթղէմ, առին Յովակի և Մարիամ յմանուկն Յիսուս և...»:

ԻԻ. 96ա.—100ր. Երանելոյն Եփրեմի Խորին Ասորոյ ասացեալ ի պայտատ Տեառն յատանաբեայ ի տաճարն. «Որ տերութիոյն ևս յԱսթեան, անթաժանելի Բանդ Հաւար յառաջ քան զյաւիտեանն ևս այժմ Հանճար լինել տալայ...»:

ԻԹ. 110ր.—111ա. Առաջին Կերակէին Լուսի բարեկենդանին. Երանելոյն Եփրեմի սուրբ վարդապետի ասացեալ Յաղագս պահոց յատանաբեայ. «Եւ լուսիցս փառաց քոց Տէր լինեալն քան թէ Որդի Աստուծոյ, քանի թիւ պարտին ևս փառս մանայն բնութիւնք բանաւորաց...»:

Ի. 106ա.—108ա. Պահոց երկու շաբթ աւրն. Երանելոյն Եփրեմի Խորին Ասորոյ սուրբ վարդապետի ասացեալ Յաղագս պահոց. «Պահք յայտնիք՝ ծանուկ պահաք բոլանդակին և որք արդելուն ի կերակրոց արդեմամբ ի շարեաց կատարին...»:

Ե. 108ա.—110ր. Երանելոյն Սարգսի Ծնորհալից վարդապետի Խրատ Հոգեւոր ասացեալ. «Եւրդ և մեք զանձինն մեր արժանիս արասցուք ճշմութեան և մարտիրոսութեան և արժանիս առնեմք...»:

ԵԲ. 110ր.—112ր. Պահոց երեք շաբթ օրն. Երանելոյն Ունաննու Ոսկերերանի ասացեալ ի Ժողովոց զրոց, որ ասէ. Լուսացարուք, արեցարուք. «(2)Եւ լուսի և Նաւարաց զարունն, ախորժիկի և և երկրադործացն. այնպէս Հնչաւորի և զարունն, որպէս որք կամին իմաստասերել...»:

ԵԿ. 112ր.—116ա. Երանելոյն Սարգսի Ծնորհալից վարդապետի Խրատ Հոգեւոր ասացեալ. «Եւ արդ մեք սերելիք զայս ամե-

նայն դիտելով և զստաւելութիւն շարեաց ախտիս այսորիկ ճանաչելով, և ևթէ յորպիսի...»:

ԵԿ. 116ա.—119ա. Առաջին շաբթշաբթին. Երանելոյն Յունաննու Ոսկերերանի ասացեալ Վասն պահոց և վարդոց տառքնութեան. «Պատեալ պահէ զամենայն վարդաց առաքինութիւն, քանդի աշտարակ և Հոգր պահէ ընդդէմ թշնամոյն և պարկապ ամբութեան յամենայն նեախց սառանայի...»:

ԵԸ. 119ա.—121ա. Երանելոյն Սարգսի Ծնորհալից վարդապետի Խրատ Հոգեւոր ասացեալ. «Եւ արդ զայսորիկ լսելով, սերելիք, զարհուրեացուք աղանձ, զարհուրեացուք և. առաւել սարսեացուք, զի տալանայ մեծ և անհնարին կայ մեկ տառքի...»:

ԵԿ. 121ա.—124ա. Առաջի Հինդշաբթ օրն. Երանելոյն Յունաննու Ոսկերերանի ասացեալ Վասն խոստովանութեան, ողորմութեան և սերոյ, և վասն պահոց և աղաթից. «Տէր մեր Յիսուս Քրիստոս ուսոյց մեզ, թէ անհնար է առանց եղբայրսերութեան և աղքատսիրութեան և ողորմութեան...»:

ԵԸ. 124ա.—126ր. Երանելոյն Սարգսի Ծնորհալից վարդապետի Խրատ Հոգեւոր ասացեալ. «Եւ արդ զի այսպիսի յոյս կայ մեր տառքի, մի վերջացուք յողորմութենէ և մի տարադիր անկցուք ի նմանութենէ...»:

ԵԿ. 126ր.—128ա. Առաջին սուրբին. Երանելոյն Յունաննու Ոսկերերանի ասացեալ ի փորձան օրինակի և ի պատասխանին Քրիստոսի. «Ան սերեցեալ զՏէր Աստուած քո յամենայն քրտէ քումմէ և յամենայն զօրութենէ զումմէ...»:

ԵԹ. 128ա.—130ր. Երանելոյն Սարգսի Ծնորհալից վարդապետի Խրատ Հոգեւոր ասացեալ. «Եւ արդ ով խաւանցի զպարտութեան Տեառն, մեծամայն զուէ Դաւիթ, լսելի արասցէ զարհուրութեան նորա...»:

Ե. 130ր.—132ա. Առաջին շաբթ աւրն. Յիւստակ արդոյն Թէոդորոսի զօրապարհն և Մովսէսի պատմութենէն ծննդեանն և վարուցն նորա. «Եւ ժամանակին յորում Մակեդոնացին Աղէքսանդրոս Փիլիպպեան կո-

չեցեալ, բազում բարաւ աստուածութեամբն տիեզերակալեաց յԱմսիս...» :

Խա. 132ա—133բ. Վկայարանութիւն արքայն Թէոդորոսի զաւարմարի. «Ընդ ժամանակս Թաղաւորութեան Մաքսիմիանոսի եւ Մաքսիմիանոսի էր հալածուին քրիստոնէիցն...» :

Խբ. 133բ—134բ. Սքանչելիք դոր եցոյց ի տեսլեան սուրբն Թէոդորոս եւ վասն այնորիկ կատարեն դիշատակս նորա յաղուհացն յառաջին շաբաթ աւրն տաւնեն. «Յաւուրս անաւրէն եւ ամբարիշտ ուրացող արքային Յովիանոսի, յորժամ մերձեցաւ ատուքը պահոց քառասնաւեայ...» :

Խգ. 134բ—137ա. Պատմութիւն վասն անջուրն որդանցն, խստութեան նոցա, թէ ուստի են եւ դինչ են պատճառք. Վարդան վարդապետի ասացեալ. «Եւ արդ եկայք այսաւր ժողովուրդք, ժողովեցարուք ի միասին, առաջնորդք եւ Թաղաւորք, իշխանք եւ դատաւորք...» :

Խդ. 137ա—138ա. Առաջին կիրակին. Սեւերիանոսի եպիսկոպոսի ասացեալ Յաւետարանի մեկնութենէ. «Այր մի իջանէր յերուսաղէմէ յերիքով եւ անկաւ ի ձեռս աւաղակաց, որք մերկացուցին զնա եւ վէրս ի վերայ եղին...» :

Խե. 138ա—142ա. Երանելոյն Յոհաննու Ոսկերբարանի ասացեալ ի Դուկասու աւետարանի մեկնութենէն. «Յորժամ վարդապետն բարեպառ, յայնժամ աշակերտն դիւրահաւան, յորժամ աշակերտն քաջայոյս, յայնժամ վարդապետն յաւթարկուտ...» :

Խզ. 142ա—144բ. Առաջին կիրակին. Սուրբ վարդապետաց ասացեալ Բան Խրատական. «Արար Աստուած դժարոյն հոգի եւ մարմին եւ զարդարեալ յիւր պատկերն եւ ի նմանութիւն զմիտքն հոգւոյն աչք արար...» :

Խէ. 144բ—147բ. Երկրորդ երկուշաբթին. Յոհաննու Ոսկերբարանի ասացեալ Վասն ապաշխարութեան. «Տեսնէք յառաջմտնուն կիրակէին զպատերազմն եւ զյաղթութիւն, զպատերազմն սատանայի եւ զյաղութիւն Քրիստոսի...» :

Խը. 147բ—149ա. Երանելոյն Սարգսի Շնորհալից վարդապետի Խրատ հոգեւոր ասացեալ. «Արասցուք եւ մեք զկամս Արար-

չին Աստուծոյ. ողաշեմ ի րաց փախցուք ի ցանկութեանց աշխարհիս եւ յապականութեանց սորա...» :

Խթ. 149ա—152ա. Երեքշաբթի օր. Յոհաննու Մանդակունեցոյ ասացեալ Վասն ընդունելի եւ անընդունելի ողորմութեան եւ պատարաւաց. «Բնադում զարտաճիք նետուք վիրաւորէ զմեզ սատանայ եւ զվէրսն չեւրեւեցուցանէ...» :

Ծ. 152ա—154բ. Երանելոյն Սարգսի Շնորհալից վարդապետի Խրատ հոգեւոր ասացեալ. «Եւ արդ դի մեք ընդ այսպիսի դատաստանաւք եմք եւ զատաւորն առ զուրա...» :

Ծա. 154բ—157բ. Երկրորդ չորեքշաբթին. Յոհաննու Մանդակունեցոյ ասացեալ Վասն երգմանց սովորութեան. «Յորժամ չար են ամենայն սովորութիւնք...» :

Ծբ. 157բ—159բ. Երանելոյն Սարգսի Շնորհալից վարդապետի Խրատ հոգեւոր ասացեալ. «Եւ մեր զայս ամենայն յիտացեալ, ով սիրելիք, զլուշացուք անձանց մերոց երկիւղին Աստուծոյ...» :

Ծգ. 159բ—162բ. Երկրորդ հինգշաբթին. Յոհաննու Մանդակունեցոյ ասացեալ Վասն Թատերաց եւ զուսանաց. «Ուր երթալ զաղաբեցիք եւ լացիք զահել անօրէնութիւնս, որ զիս ճմլեցուցանէ եւ կամ ուր լուծալ զօղեցիք Թաղծեալ մտօք...» :

Ծդ. 162բ—165ա. Երանելոյն Սարգսի Շնորհալից վարդապետի Խրատ հոգեւոր ասացեալ. «Եւ արդ վասնդի այսպիսի իմաստիցս երկիւղին Աստուծոյ պէտք են, որով իմաստունն խրտով զմեզ ասելով. Սկիզբն իմաստութեան...» :

Ծե. 165ա—168ա. Երկրորդ ուրբաթին. Յոհաննու Մանդակունեցոյ ասացեալ Վասն միսիթարութեան լիտացելոց. «Հայեաց դու ի յոյս վերին, որ իջանես ի խորս խաւարին սղոյղ, փութա փարատեա ի քէն զյիմարեցուցի խորհուրդ չարին...» :

Ծզ. 168ա—169բ. Երանելոյն Սարգսի Շնորհալից վարդապետի Խրատ հոգեւոր ասացեալ. «Այսպիսի զուշուրութեամբ եւ Պօղոս խրատէ բերանն Քրիստոսի, անօրէն տրութեան, բարուք վերակացուն...» :

ձկ. 169թ—173թ. Երկրորդ չարաթ օրն. Վկայարանութիւն արդոյն կիրառէ Սրբաւոր զէմի հայրապետին, որ Յուդաւ անուանէր յառաջ, յորոյ մէտն հղեւ դիւտ խաչին յերուսաղէմ. ՎՄիանին Որդին եւ Բանն Աստուած, որ յառաջ քան դաւիթեանն ի հօրէ ծնեալ անճարապէս եւ անանց քննութեան, որոյ ոչ սկիզբն ունարց եւ ոչ կատարած յաւիտենից...»:

Եր. 173թ—177ա. Երկրորդ չարաթ օր ճաշոյն. Սուրբ վարդապետի ասացեալ ի Ղուկասու Անտարանի մեկնութիւնէ. Վթղիէն անն ոճեկաւ յայդոյն իւրում եւ եկն ուն նա խնդրել պատուի եւ ոչ հղիւ...»:

Ժթ. 177ա—181ա. Երրորդ կերակէին. Տեսնոն Յոհաննու Ոսկերեանի ասացեալ Յաղպոս անառակ որդւոյն՝ յԱնտարանի մեկնութիւնէ. Վշահապաղ զԱստուծոյ մարդասիրութիւն պարտիք ջարդողն, եղբարք, քանդի ինօս կեամք եւ չարսիք եւ եմք, մանաւանդ...»:

Կ. 181ա—184թ. Երրորդ կերակէին ճաշոյն. ի Ղուկասու Անտարանի մեկնութիւնէ՝ Յանաթուկ որդին սուրբ վարդապետին ասացեալ. Անն միջն էին երկու որդիք՝ Անն կրթուեան ի նոցանէ ցճայրն. Տուր ինձ բաժին, որ ինչ անկանի յընդից...»:

Կա. 184թ—189թ. Երրորդ երկու չարաթ օրն. Յոհաննու Մանդակունեցոյ ասացեալ Վասն քահանայից տեսչութեան ի վերայ ժողովրդեանն. Վն լի ամենայն յոյժանաւք եւ ունայն ի վարուց ասացիւնութեան, Թափուր ի բարութեան եւ սոսկ յարդարութեան...»:

Կր. 189թ—193ա. Երրորդ երեք չարաթ օրն. Յոհաննու Մանդակունեցոյ ասացեալ Զրաժքանայն եւ չղանայն զվարդապետ. ՎՄիքեք ուղոյ եւ աղջկայն ուղ տրտուութեան դիպեալ ի վերայ իմ կուտին հանապաղ, դիտես չար եւ անկող անօրէնութիւն...»:

Կդ. 193ա—195ա. Երանելոյն Սարգսի Շնորհալից վարդապետի Խրատ Հոգեւոր ասացեալ. ՎՓառասորեացոյ եւ մեք զԱստուած ի մեռն քահանայապետին Յիսուսի, որով փրկեալք եղաք եւ աղաւանդ...»:

Կդ. 195ա—199ա. Երրորդ չորեք չարա-

թիւն. Յոհաննու եւ Մանդակունեցոյ ասացեալ Վասն ողորմութեան եւ աղքատսիրութեան. ՎՄի ոք աղպարեան բարութ եւ անընտրական ինչ մտաք ժողովեցի ի մասակարարութիւն բանին Աստուծոյ...»:

Կե. 199ա—202ա. Երանելոյն Սարգսի Շնորհալից վարդապետի Խրատ Հոգեւոր ասացեալ. Վն արդ եթէ այդպիսի տէր եւ Հոյաքաւոյ ունիմք, Հրամարեացոյ ի մարմնական Հոգոյ եւ նմա յանձն արասցոյք դմերս դամենայն եւ ի վերայ այսորիկ...»:

Կզ. 202ա—205թ. Երրորդ Հինգ չարաթիւն. Յոհաննու Մանդակունեցոյ ասացեալ Վասն միթարութեան աղքատաց. ՎՅին ասացիք կամ դին խոսեցայց, զոր թողից կամ զոր պատմեցից, դի զոր ոչն համարին ոմանք կարեւոր եւ մեծ...»:

Կէ. 205թ—208թ. Երանելոյն Սարգսի Շնորհալից վարդապետի Խրատ Հոգեւոր ասացեալ. ՎՊատասխանեցուք եւ մեք եւ հաւատասցուք, սուրբ եւ փառաւոր արասցոյք զԱստուած ի սիրտ մեր...»:

Կր. 208թ—211թ. Երրորդ ուրաթիւն. Ոսկերեան Մանդակունեցոյ ասացեալ Վասն շառնելոյ տէր եւ բարեկամութիւն ընդ տառլիս Աստուծոյ. ՎՇահապաղ զմտու ամեալ զարեւոյթ ի յաճէ յոնցանացս այսոցիկ եւ անպակաս խորհուրդ իմ տարակուսեալ խոսիլն...»:

Կթ. 211թ—214թ. Երանելոյն Սարգսի Շնորհալից վարդապետի Խրատ Հոգեւոր ասացեալ. ՎԱրդ նախանձուր լիցուք արդարոյն Ղրմայն եւ մեք եւ ի նմանութեան նորա մի վերջացուք...»:

Կ. 214թ—217ա. Երրորդ չարաթ օրն. Պատմութիւն վարուց երանելոյն Յոհաննու Ոսկերեանին. ՎԲաղում են խոսք վարդապետութեան եւ մեկնութեան սուրբ դրոց, զոր եթող երանելին Տէր Յոհան Ոսկերեան...»:

Կա. 217ա—220ա. Երրորդ չարաթ օրն ճաշոյն. Սրոյն Յոհաննու Մանդակունեցոյ ասացեալ Վասն խոստովանութեան. Վ(Ո)րք Սուրբ Հոգոյն են ցանկացեալք եւ Աստուածային սիրոյն են բաղմացեալք, զալլատեան Որդոյն Աստուծոյ սպասեն...»:

Կբ. 220ա—225ա. Զորրորդ կերակէին.

Տեառն Յոհանու Ոսկերիքանի ասացեալ ի Ղուկասու Աւետարանի մեկնութենէն ի մեծատունն եւ ի Ղալարոս. «Էր ոմն ասէ մեծատուն եւ հանապաղ ծիրանիս աղանէր եւ ի ներքոյ ուրիշն լի էին սարդի ոստեայն...» :

Հգ. 225ա—227բ. Զորրորդ երկուշարաթ օրն. Յոհաննու Մանդակունեցոյ ասացեալ Վասն յիսկալայց եւ քինահանաց. «Ահեղ անաւրէնութիւն եւ սաստիկ չարութիւն տեսանեմ իսպապահացն եւ դքինահանացն քան զամենայն մեղաց...» :

Հդ. 227բ—229ա. Երանելոյն Սարգսի Շնորհալից վարդապետի Որստ Հոգեւոր ասացեալ. «Լուիցուք զայստօիկ եւ մեք զյուշացուք, լուիցուք եւ զարհուրեցուք, զի եթէ ընաւ ամենեւին...» :

Հե. 229ա—231ա. Զորրորդ երեքշարաթ օրն. Յոհաննու Մանդակունեցոյ ասացեալ Վասն բարկացողաց. «Ամենայն ընտրելիք մեղաց եւ պիղծ ախտից անօրէնութիւնք ջանան ի մարդկանէ ծածկել զանօրէնութիւն իւրեանց...» :

Հզ. 231ա—232ա. Երանելոյն Սարգսի Շնորհալից վարդապետի Որստ Հոգեւոր ասացեալ. «Եւ արդ չիք ոք երանելի քան զառաքեալն, որ այնպիսուք պատուոյ եւ այնքան բարձրութեան արժանաւորք եղեն...» :

Հէ. 232ա—235ա. Զորրորդ չորեքշարաթին. Յոհաննու Մանդակունեցոյ ասացեալ Վասն մախանաց եւ նախանձու. «Ոյչինչ պիտոյ են յաղապս սիրոյ նորայոյն խնդրել, զի ունիմք զնոյն ինքն զՏէր մեր Յիսուս Քրիստոս...» :

Հը. 235ա—238բ. Երանելոյն Սարգսի Շնորհալից վարդապետի Որստ Հոգեւոր ասացեալ. «Արդ հնազանդեցուք եւ մեք, երկիր պապցուք, անկցուք եւ լացցուք առաջի Տեառն Արարչին մերոյ...» :

Հթ. 238բ—242բ. Զորրորդ հինգշարաթ օրն. Յոհաննու Մանդակունեցոյ ասացեալ Հարուածոց եւ պատուհասից. «Բապուք են իրօրաբանք պատուհասից եւ սպառնալեացն Աստուծոյ, որ յօղուտ եւ ի զօքնութիւն մեկ մատակարարէ...» :

ձ. 242բ—244ա. Երանելոյն Սարգսի Շնորհալից վարդապետի Որստ Հոգեւոր ասացեալ. «Եւ մեր պատուիրանս Աստուծոյ զիտեղով, նախանձաւոր լիցուք զործոց բարեաց, եթէ հանդիմանեալ մեք սիրել...» :

ձա. 244ա—247բ. Զորրորդ սերրաթին. Յոհաննու Մանդակունեցոյ ասացեալ Վասն վաշխից եւ տուկտաց. «Յոյժ չար են ընչաթիրութիւն եւ անհաւրին չար է քան զամենայն չարութիւնս փոխոցն տուկտիս, որ հանապաղ...» :

ձբ. 247բ—249ա. Երանելոյն Սարգսի Շնորհալից վարդապետի Որստ Հոգեւոր ասացեալ. «Փառաւորեցուք եւ մեք զԱստուած մի բերանով միայն եւ լեզուով, այլ Հոգւով եւ մտաւք...» :

ձզ. 249ա—252բ. Զորրորդ չարաթ աւրն. Վկայարանութիւն սրբոյ Քառասնիցն, որք ի Սեբաստիա կատարեցան. «Սուրբ եւ փառաւորեալ Քառասուն Վկայիցն, որք ի Սեբաստիա վկայեցին ի բռնաւորացն անուանք են այստեղի՝ Դեմետրիանոս, Կիրիլոս, Վաղէս, Եւստիքոս...» :

ձդ. 252բ—256բ. Շարաթ օր քառասնից ճաշուն. Երանելոյն Եփրեմի Ոսրին Ասորոյ ասացեալ Վասն չուտելոյ զչորեքշարաթն եւ զուրբաթն եւ վասն պահեցողացն եւ պիղծ յիշոցնատուաց. «Ով եղյայրք իմ սիրելիք եւ Քրիստոսասէր ժողովուրդք, լսեցէք ինձ եւ ի միտ առէք զբարոյս եւ պատուիրանս...» :

ձե. 256բ—259բ. Հինգերորդ կիրակին. Երանելոյն Յոհաննու Ոսկերիքանի ասացեալ ի փառիսցին եւ ի մաքաւսորն յԱւետարանի մեկնութենէն. «Է եւ երրորդ ճանապարհ սպաշխարութեան, զի ի բաղմութենէ ճանարարհացն զիրաւ. լլցիլ քեզ փրկութիւնս զտանէլ. տես սրբախի...» :

ձզ. 259բ—262ա. Սուրբ վարդապետի ասացեալ ի Մարկոսի Աւետարանի մեկնութենէն. «Արդ արթուն կացէք, զի ոչ զիտէք յորում ժամու տէր տանն զայցէ...» :

ձզ. 262ա—264ա. Հինգերորդ կիրակին ճաշուն. Սուրբ վարդապետի ասացեալ ի Ղուկասու Աւետարանի մեկնութենէ. «Դատաւոր մի էր ի քաղաքի ուրեմն, յԱստուծոյ

ի ձեռս առաջակաց, որք մերկացուցին զնա եւ վէրս ի վերայ եղևալ՝ Թողին կիսամահ եւ զնացին... » :

ճդ. 316ա—320ա. Վեցերորդ Ձորեքչարաթին. Յոհաննու Ոսկեբերանի ասացեալ Յոհաննու Աւետարանի մեկնութենէ. «(ե)թէ սիրէք զիս՝ զպատուիրանս իմ պահանջիք, ինուրթիւնք արարածոցս իմանալեացս եւ զպալեացն չունին նմանութիւն... » :

ճե. 320բ—325ա. Վեցերորդ Հինդարտութին. Երանելոյն Սարգսի Ծնորդալից վարդապետի ասացեալ Վասն խոստովանութեան եւ ուղարկարութեան. «Եւ արդ եթէ այսպիսի տեսողամեծար տէր ունիմք, լարի ոք զկեանս մեր տնաւորենցուք... » :

ճդ. 325ա—329ա. Վեցերորդ ուրբաթին. Տեսիլ Աստուածածնին ի լեառն Զիթենեաց, զոր յայտնեաց նմա հրեշտակն վասն մեղսւորացն, Թէ որպէս տանջին. «Ոյ պատուական եւ Աստուածասէր ժողովորդք Քրիստոսի, Հաւատացեալք եւ զնեալք արեամբ նորա լսեցէք... » :

ճէ. 329ա—330բ. Վեց ուրբաթին. Յոհաննու Մանդակունեցւոյ ասացեալ Վասն զլուսութեանք եւ երկխղիւ ի սուրբ Ուրհուրդն մերձենալ եւ ասէ. «Սոական ոսկերք իմ զողովութեամբ, եւ սարսափէ անձն իմ հիացեալ, յորժամ յիշեմ զմերձուրութիւն անգլին եւ մեծ Ուրհուրդն... » :

ճը. 331ա—337ա. Յակոբայ Սընոյ եպիսկոպոսի ասացեալ ի յարութիւն Ղազարու. «Բնաց զըրթունս իմ խաւսել վասն զո, Որդի Աստուծոյ, զի զեւ բարբառին ամենայն բանաւորք... » :

ճթ. 337ա—338բ. Շարաթ աւր Ղազարու ճաշոյն. Սարգսի Ծնորդալից վարդապետի Որտո Հոյեւոր ասացեալ. «Եւ իմ զայս ամենայն իմացեալ՝ զձեզ աղաչեմ արտասուալք, ոյ որդիք լուսոյ եւ ժառանգակիցք Քրիստոսի... » :

ճտ. 339ա—342բ. Մեծի արժանեանացն. Սուրբ վարդապետի ասացեալ յԱւետարանի մեկնութենէ. «Եւ զան յերիջով եւ ընդ երանելն նորա յերիջովէ աշակերտալք եւ բազում ժողովրդովք, որդի Տիմէի... » :

ճտ. 342բ—348բ. Տեառն Ջաջարիայի Հայոց կաթողիկոսի ի մեծի երկուշարաթն

արտադրութիւն. «Սրբոց եւ մաքրեցեաց աւուրցն պարզեաւարժի ճառասնորդացն բանդակեալ կատարի յուրբաթուն... » :

ճտ. 348բ—355բ. Նորին Ջաջարիայի ի մեծի երեքշարաթ աւուր արտադրութիւն. «Երէկ զմեծի երկուշարաթոյ աւուրն զտանն տօնալմարել արժանաւորեցաք զուղեմեայ բանիւք նաւարկեալ... » :

ճտ. 356ա—358ա. Նորին Ջաջարիայի ի մեծի չորեքշարաթ աւուր արտադրութիւն) (355բ. եւ 356ա—ի. միջեւ քերքեր եմ պակասում) :

ճտ. 358ա—363բ. Նորին Ջաջարիայի ի մեծի Հինդարաթոյ աւուրն արտադրութիւն. «Յերեկեան ի զնացելումն աւուրն զմեծի չորեքշարաթու զսքանչելի եւ զհրաշարիւս զվրկաւէտ խորհուրդն... » :

ճտ. 363բ—370բ. Մեծի ուրբաթին. Երանելոյն Ջաջարիայի Հայոց կաթողիկոսի ասացեալ յԱւետարանի մեկնութենէ. «Յերեկեան աւուրն զհրաշ... (մի երկու բառ կտրուած եւ կարկառուած) ...շարաթոյ Հ... զածութենէ աւրն տանտմարել արժանաւորեցաք... » :

ճտ. 371ա—378բ. Մեծի չարաթուն. Երանելոյն Ջաջարիայի Հայոց կաթողիկոսի ասացեալ ի Թաղումն Տեառն) (370բ. եւ 371ա—ի միջեւ քերք է պակասում) :

ճտ. 379ա—388բ. Մեծի Յարութեան Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ) (378բ. եւ 379ա—ի միջեւ քերք է պակասում. եղածն սկսում է պայպէս). «Այսար իջեալ ի զերեղմանն անձով, զի զիջեալսն ի խորս զժողոցն յերկինս Հանցէ... » :

ճտ. 388բ—394ա. Սրբոյն Յակոբայ ասացեալ ի նոր կիրակէն եւ ի սուրբ առաքեալն Թումաս. «Յորժամ յարեալ ի մեծիւց Հովին, մեծաւ դուարթութեամբ սքանչելի նշանալք այց արար առաքելոցն՝ Հաստատել զնոսա... » :

ճթ. 394ա—395ա. Յաղապս մատրանի, որ ի Հոռի առաջին կիրակին կատարի. «Քանդի շինեալ երանելոյն Կոստանդինուսի միանգամայն զամենայն եկեղեցիս զուր աւր կանոնեցին... » :

ճի. 395ա—397բ. Երանելոյն Եւսեբի Աղեքսանդրու եպիսկոպոսի ասացեալ ի Համ-

բարձունք Տեառն մեկոյ Յիսուսի Բրիտտոսի: ԲՊանդի շնորհալքն Աստուծոյ յրանն ասացաք վասն շարժարանաց Տեառն, ի ժամանակին յորում...»:

Ճիւ. 397ր—400ա. Ի մեծի ասուր Պենտեկոստէին. Գրիգորի Աստուածաբանի Հալույն Սրբոյ ասացեալ. «Յազադս ասանի յոռնաքեայ իմաստասիրեացուք զի հոգեւորապէս ասանիցեմք, այլք այլոց ասանք...»:

Ճիւ. 400ա—403ա. Պատմութիւն Երեմիայ մարդարէին. «Յորժամ հանդերձեայ էին դուքքն Գորդկացոց պաշարել զսորբ քաղաքն Երուսաղէմ, խաւանցաւ Տէր ընդ...»:

Ճիւ. 403ր—408ր. Վկայարանութիւն սրբոց Հոգիւմէկանցն. «Ընդ ժամանակն ընդ այնտիկ խնդրեաց իւր կին Դեոկեւտիանսա եւ այնուհետեւ ընդ ամենայն կողմանս անբարեկամ իւրոյ...»:

Ճիւ. 408ր—410ր. Յեկեղեցական սյամութենէ վասն մանկանցն Բեթղէկէմի. թէ որպէս կատարեցան եւ վասն յիշմանդուրեման Աստուծոյ, որ ի Հերովդէ. «Այլ ի ժամանակին յայնմիկ իրեւ ծնաւ Բրիտտոս ի Բեթղէկէմ Յուդայեանց ըստ վկայութեան...»:

Ճիւ. 410ր—411ա. Յաղագս տաղանակին Աստուծոյ՝ Յեկիս յորոց. «Եւ խաւանցաւ Տէր ընդ Մովսէսի եւ ասէ. Լիառցես ըստ ամենայնի զոր ցուցաւ քեզ ի լեւրին...»:

Ճիւ. 411ա—412ր. Ի տապանակ Տեառն Յեսուեայ որդոյ Նաւեայ. «Եւ կանխեաց Յեսու ընդ առաւօտն եւ յունցին ի Սաաիմայ եւ եկին մինչեւ...»:

Ճիւ. 412ր—413ա. Երանելոյն Եփրեմի ասացեալ ի մեծ(ի) ասր Վարդապետին ի Մատթիոս Աւետարանի մէկնութենէ. «Յերկթէ հոնմ եւ յայդեաց պատուք ուրախութիւնք անթիւք ըստ մարմնոյ եւ զորս վարդապետութիւնք...»:

Ճիւ. 413ա—421ա. Վկայարանութիւն սուրբ եւ սբանկալործ առն Աստուծոյ որդոյն Սանդրիսոյ եւ ընկերաց նորա. «Վաղմիցիմք են ճանապարհք երկնաւորք եւ լուսնոյն վտակացն, եւ ոտդի դիտաւոր դուք բաժանաւք...»:

Ճիւ. 421ա—425ա. Հանդիսաւ Նշման սուրբ եւ փառաբեալ Աստուածածնի Մաւր Տեառն եւ միշտ Կուսին Մարիամու. «Սուրբ Կոյն Մարիամ Աստուածածինն էր յՍրուսաղէմ եւ եկն Հրեշտակ Տեառն եւ ասէ ցնա. Յարուցեալ երթիցես ի լեւոն Ձիթենեաց եւ ասացից քեզ զրանն Տեառն, որպէս տաւքեաց յիս...»:

Ճիւ. 425ր—431ր. Պատմութիւն սուրբ առաքելոյն Թովմայի, թէ որպէս աշակերտեաց զՀնդիկս եւ որպէս նահատակութեամբ կատարեցան ի փառս Աստուծոյ. «Եւ ժամանակին իրբն էին ժողովեալ սուրբ առաքեալքն յԵրուսաղէմ՝ Պետրոս եւ Յակոբոս, Յուսեմնէս եւ Անդրէաս եւ...»:

Ճիւ. 431ր—438ա. Դաւթի մեծի Փիլիսոսփայի Ներբողեան ասացեալ ի սուրբ խաչն Բրիտտոսի. «Բարձրացուցէք զՏէր Աստուած մեր, մարդարէն ձայնէ. Երկիր պապէք պատուողանի սրբոյ ոտից նորա...»:

Ճիւ. 438ա—439ր. Սրանելոյն Յովհաննու Ոսկերբաբնի ասացեալ ի սուրբ խաչն Աստուածընկալ. «Մի ոք սպառնաւ ոսմիս համարեցի զպարկեշտ Նշանն փրկութեան մերոյ եւ զկրօնն...»:

Ճիւ. 440ա—441ա. Պատմութիւն սուրբ խաչին Վարդապ. «Եկին Կղաղիայ կայսերն Հոռմայ անուն էր Պոտրոնիկէ, հասաւցաւ ի Բրիտտոս քարոյութեամբն Պետրոսի առաքելոյն...»:

Ճիւ. 441ա—444ա. Գիւտ սրբոյ խաչին որ յԵրուսաղէմ. «Յամին երկերբորդում թաղաւորութեանն Կոստանդիանոսին մեծի, յամենանն արաց ժողովեցաւ...»:

Ճիւ. 444ա—446ր. Գիւտ բնեւոց սուրբ խաչին. «Երանելին Հեղինէ լցեալ հաւատովք որ առ Աստուած...»:

Ճիւ. 446ր—452ր. Պատմութիւն յաղապս սրբոյ խաչին, որ Հաղոնեանց կոչի. ՍԲԼ որպէս դարձաւ ի Պարսից յաշխարհէն ի ունչն Աստուածընկալ եւ յայնժամ ընկալեալ տիկնոջն Սիւնեայ. «Եւ եղև յետ թաղաւորելոյ Մաւրկա արքային Հոռմոյ, քանդի առեալ էր նա կին զԱփրիան քոյր Խոսրովու արքային Պարսից որդոյ զԱրասպայ...»:

Ճիւ. 452ա—457ա. (Փիլիպպոսի առաքե-

լայն) : (452-ի եւ 453-ի միջեւ քնքր է պա-
կասում) :

ՃԼԸ. 457ա—462ա. Պատմութիւն սուրբ
առաքելայն Անդրէի. Յետ համարանայ
Տեան յերկնս եւ զՍուրբ Հոլին առաքելոյ
որպէս եւ սաաց Տէրն, որ եկեալ լատանեաց
յլեղուս ըստ... :

ՃԼԹ. 462ր—466ա. Պատմութիւն Բար-
դաթմէոսի առաքելոյն, շրջաբերական քարո-
յութեամբ ի Հայս եւ յայլ ազգո շնանիւք եւ
դիրութեամբ եւ թշնական մատակարարու-
թեամբ եւ վկայութիւն նորա եւ մահ նորա
յՈրբանոս քաղաքի Հայոց ի տեղւոջ, որ
կոչի Բարժ. Պիլատարք սրբոց առաքելոցն
ընտրեալ երոտասան աշակերտքն միճակեցան
յաղապս յաղպս... :

ՃԻ. 466ր—468ա. Վկայարանութիւն
սուրբ ստաքելոյն եւ աւետարանչին Մատ-
թէոսի. Հեւ մինչդեռ առաքեալն եւ աւետա-
րանչին Մատթէոս ի լերինն էր... :

ՃԻԱ. 468ա—482ա. Գովեստ լանի ներ-
լաղական րացասացութեամբ յաղապս տաւնի
Հրեշտակապետացն սրբոց Միքայէլի եւ Գա-
բրիէլի եւ ամենայն երկնային զարու-
թեանց, զոր տաւնն էկեղեցիք Քրիստոսի
ընդ տիեզերս նոյնմերի լ (8) Այս աւր
երկրաւորս էկեղեցւոյ հանդիսաւորեալ քա-
հանդապետութիւն ցնծայ Հրաշափառասկս
զերկնաւորացն... :

ՃԻԵ. 482ա—492ա. Վասն Յովսէփոյ, թէ
որպէս վաճառեցաւ նա յեղբարցն յեղիպտոս .
Հեւ այս են ծնունդք Յակոբայ Յովսէփ
ութուտան ամեայ էր, մինչ արածէր Լե-
րարքն հանդերձ խաշինս... :

ՃԻԶ. 492ա—494ր. Վկայարանութիւն
սրբոյն Քրիստափորի. Յամա թաղստորու-
թեանն Յուլիանոսի եւ ի զատաւորութեանն
Դեկասի էր հալածումն զքրիստոնէից եւ... :

ՃԻԶ. 495ա—502. Պատմութիւն վարուց
Երանելի կուսին սրբոյն Թեկղի վկային.
Հիւրեւ. Ելեալ երթայր Պաւղոս յիկոնիոն
քաղաք յետ հալածանց իւրոց եւ յաղի ան-
կեալ ընդ նմա... :

ՃԻԸ. 502ա—506ր. Վկայարանութիւն
սրբոյ կուսին Վառվառեայ եւ Յուլեայ, որք
վկայեցին յամա Մաքսիմիանոսի թաղաւորին
յԱրեւականն կոչեցեալ քաղաք, որ է Էլի-

պալիս. Հիւ ժամանակն ընդ այնտիկ
թաղաւորեաց Մաքսիմիանոս ամարիչտն,
եւ զաւրանայր Նեզեթիւնք հաւատա-
ցեկոց... :

ՃԻԶ. 506ր—511ր. Վկայարանութիւն
սրբոյն Բաղարատայ Տոտմենոյ երկսկոպո-
սին, որ ի Սիկիլիա կղզոյն. Վնւրբն Բաղա-
րատ էր աշակերտ սրբոց առաքելոցն, եւ
ձեռնադրեցաւ ի սուրբ առաքելոյն Պե-
րոսէ... :

ՃԻԶ. 511ր—512ա. Վասն կատարման
սրբոյն Բաղարատայ. Հեւ քաղաքացի այր մի
մեծատուն, որոյ անուն էր Արտակուրս եւ
սատանայ կապեաց... :

ՃԻԸ. 512ա—517ա. Վկայարանութիւն
սրբոյն Եւստաթեայ եւ կնոջն նորա եւ երկու
որդեացն. Յամին երկրորդի Մարկոսի
կայսեր զարափար ոմն Նշանաւոր եւ րազմա-
պայծառ սեկով եւ արծաթով... :

ՃԻԹ. 517ր—518ր. (վերջը քնքի) Պատ-
մութիւն սրբոյն Յակոբայ Մծրնայ Հայրա-
պետին, զոր զրեաց Մեկտէ աշակերտն
Մարովիյէի ճնշաւորին. Մովսէս աստու-
տային արկնաղիւրն, որ եւհերձ զոմն կար-
միր եւ եհան զժողովուրդն... :

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆՔ

1. ԳՐԶԻ

130բ. Քրիստոս Աստուած, վասն զո ան-
հառ սիրոյդ եւ զթութեանցդ, ողորմեա
ստացողաց զորոց Շաժիղամարին եւ զու-
րոյն Մուղալ խաթունին եւ ծնողացն նոցին՝
Բաղդասարին եւ Սուլտան Մէլէքին եւ եղ-
բարցն Ստեփանոս քահանային եւ Մանուէլին
եւ զաւակացն Ռոջա Պուտախին եւ Եղլան-
րազլին, Գուլտրին եւ Ռազունջանին եւ
քեռոյն Տիպար Յովանէս արեղային եւ Կարա-
պետ անպիտան զծողին, ամէն :

330բ. (վերի ծածկմբը յիշելուց յետոյ,
աւելացնում է) Այլ եւ ինձ ամենամեղ Ստե-
փանոս Սարկաւադ զբլի եւ իմ ծնաւդայն՝
Կարապետ քահանայի եւ Ռոճիլխաթունի եւ
որք ի վերայ մեր երախտիք ունին, եւ կար-
դացողացդ եւ լսողացդ ողորմեցի, ամէն :

2. ՀԵՏԱԳԱՅԻ

130բ. Աստուած ողորմի Բեկիւային եւ
կնոջ՝ Ռոճին եւ որդոյն՝ Ներսէս քահա-
նային, ամէն :

Տեառն Յակորա, եւ ի վերառնալութեանն նահանգիս Պարսկաստանի Հեղաճոյի արհի- եպիսկոպոսի եւ շնորհալարէ վարդապետի Տեառն Դաթի, որ է բնիկ քաղաքու Ջու- ղապետի :

Եկեացուք ի այս բան, զայստիկ զան- բաւելի եւ զանառ ի Հանդամ... (ու Ամալ խօսքեր) :

Ձոր տեսեալ զայսպիսի դանձաւ աս- տուածային եւ պայծառ լուսով, ծառայքն Աստուծոյ Հեղաճոյիք եւ բարեմիտք, իմաս- տունք եւ ճարտարք երկու եղբարք Ստեփան- նոս եւ Բարուամ եւ մեծ փափաղամբ եւ քերթեալն սրտիւք ցանկացող եղեն սուրբ տառիս եւ ի խնդիրք ելալք այս Համբարեալ զանձիս եւ վարժապետիք թուրաստանիս եւ ետուն դժադրել զսա ի Հալալ. եւ ի արդար վաստակոցն իւրեանց՝ յիշատակ Հոլոց իւրեանց եւ ծնողացն իւրոց եւ ամենայն տրեան մերձաւորաց իւրոց : Վասն որոյ բարեխառնութեամբ սուրբ Աստուածածնին Մարիամու եւ ամենայն բնորեղոց սրբոց Քրիստոս Աստուած, որ տէրն է փառաց եւ տուող ողորմութեանց, տացէ զիւր առատ ողորմութիւնն եւ զերկնից արքայութիւնն ստացողի զրոյս՝ զբարեմիտ զպարոն Ստե- փաննոսն եւ զԲարուամ եւ զՀայրն իւրեանց Քրիստոս եւ զմայրն Զապուլն, եւ տացէ Տէր Աստուած զիւրեանց զերկնից արքայութիւնն եւ զասեացէ ընդ սուրբ ամենայն :

Արդ յերես անկեալադաշեմ զձեզ՝ յիշե- ջիք զԴրիդորն եւ ըզկողակիցն իւր Զապուլն եւ զորդիքն՝ զբարեմիտ Ստեփաննոսն եւ զԲարուամ, Աստուած ընդ երկայն աւուրս || (562բ.) եւ անասան պահեցէ, ամէն :

Դարձեալ յիշեցէ զպարոն Ստեփաննոս եւ զկողակիցն իւր զՎարվառն եւ զորդին՝ զԹովանէան եւ զՂաստերքն՝ զՔապուլնին, Եփրիթին եւ զՋապուլն :

Դարձեալ յիշեցէ զպարոն Բարուլն եւ զկողակիցն իւր Զապուլն եւ զորդիքն իւր՝ ՍարՀանն, Գրիգորն (մէկ բառի տեղ բաց է քոզմուած) եւ զՂաստերքն իւր՝ Խանաստիկն, Ուրուղուն եւ Թալիթէն :

Դարձեալ յիշեցէ զԴրիդորն եւ զկողա- կիցն Զապուլն եւ զծնողան իւր (ամուսնեքի տեղը բաց քոզմուած) եւ Հօրեղայրն զՍա- րուխանն եւ Հօրաջլերքն՝ Գուլաղէն, Թա- նուլն, Նունիկն, Դշխունն, Գուլաղէ՝ զուս- տըր Մէրդիին եւ զՂոստրն իւր Շուշանն :

Դարձեալ յիշեցէ զՋապուլն եւ զծնողան իւր զՇէկ Մկրտիչն, եւ զԽաթունն եւ զՂոյրն իւր զՓարասն եւ զամենայն արևտն մե- ճաւորսն, եւ որ զողորմին ասեն :

Դարձեալ յիշեցէ զԹորղանանն եւ զԿո- ղակիցն իւր Սալգուլն եւ զորդիքն՝ Խէխերն, Փանոսն :

Դարձեալ յիշեցէ Խէխերն եւ կողակիցն իւր Շուշանն :

Դարձեալ յիշեցէ զՓանոսն եւ զԿո- ղակիցն Սիմէրն եւ զորդին իւր Սաֆարն եւ զՂուստրն Թանկունն եւ զԹոռն իւր՝ Արդա- թէոսն, Ալէքսանն :

Կրկին անգամ յիշեցէ զԹուլէնփաղն եւ զորդին իւր Տէր Ոսկանն եւ զՂաստերքն՝ Դա- տամխութիւն, Բաջիկն :

Եւ որ յիշեն, յիշեալ լիցին ի միասնեամ զալլատեանն Քրիստոսի, յորժամ նստի ի զատաստան. որ է արհնեալ յալտեանս. ամէն : Հայր :

Ջսակա. աշխատող զտառապեալ սու- տանն Ասարխայս յիշեցէ ի մեղաց Թողն- թիւն, զի եւ զձերն Թողցէ երկնաւոր Հայրն, ամէն : Թովին ՌձԺԻ (1666) ամին կաղձեցի :

561բ. Ասարեցաւ Այսմաուրքս ձեռամբ անարհնտ, մեղսամած եւ մոխրաթաւալ, սուտանուն Ստեփաննոս քահանայիս, որ անուամբ եմ քահանայ եւ զործովս անար- ժան եւ անիմայ, Ընդ Հովանեաւ Սուրբ Աս- տուածածնին, ի Թվականնիս Հայոց ՌձԺԴ (1665), ամսեանն Յուլիս ամսոյ 2 (6), ի քա- ղաքն Ապական, ի դեօղն Ջուղայ, ի վայե- լումն բարեմիտ եւ Հեղաճոյի Ստեփաննոս վաճառականի, որ ստացաւ ի Հալալ վաստ(ա)կոց :

132ա. Ամեղաղդի լերուք, եղրույր, տրտում էի, Թի տօղն ոխայեցա : Ո՛հ, ո՛հ, տառապեալ ողոյս :

2. ՀԵՏԱԳՐԱՅԻ

562բ. Եւ Մատուր Տէր-Յովհաննէսեան յրեցի ի Յուլէնավա 1894 եւ Տէր Դաուիթ Տէր-Երեմիտեան, զոր Հանգեալ ի Տէր 1894, ի 25 փետրվարի (կամ միւս մի քամի այլ յիշատակարաններ) :

575ա. Թովին ՌձԻ (1691)–ումն Դամար ամսին 1 (30)–ումն եկեղեցիքն փակվեցաւ. Աստուածածին երեքշաբթի օր. Աստուած խէրն կատարի, ամէն (եւս մի երկու յիշա- տակագրութիւն) :

Գրեցաւ Սատուածածինն ի թաղարին Մարաղա, ի ժարդեղութեանն Քրիստոսի ՌԵԿԱ, ի թփալանին Հայոց ՊԺ (1861) Հայկապանս սոսմարի, ի թաղաւորութեան Սոյթիան Վախին, և ի Հայրապետութեան անոտակապոյց տոսգելոյն Թաթևսի՝ Տէր Տիրացոյի և Տէր Զաքարիայի, ընդ Հոփանեան, Սուրբ Աստուածածինի և Սուրբ առաքելոյն Պետրոսի և Պօղոսի և Սուրբ Սարգիսի դարձաւորին։ Բարէխօսութեամբ սոցին, Տէր Յիսուս, որոգմեայ ամենայն Հաստացելոց առնաառաք։ ամէն։ Եւ զիբրակաւոր Քրիստոս զՏէր Մարտիրոս, որ պատմեաւ եղեւ այսմ տոսիցս, զոր Տէր Աստուած բարի արասցէ նմա։ ամէն։

430ր. Գրեցաւ ձեռամբ ի Քրիստոս Մէլքիսէդէի ի թաղարին Մարաղայ, ընդ Հոփանեան։ Սուրբ Աստուածածինն (Գրուած է կարմիր քամաքով)։ սկզբի երկու քառերն մազաքի ամուր մաշած եւ հազիւ ըմբռնելի։ Գրուածամ վերեւում սեւ քամաքով գրուած է։ Վատարեցաւ սուրբ առնաառաքին

ի սկզբամբերի Ը (8), որ է տօն սուրբ Կոստան, որ ձեաւ ի ծնադարց)։

Գրչի ամուր յիշուած է մահ։ հետեւեալ քերքերում՝ 10ա, 68ա, 70ա, 162ա, 301ր, 326ր (ուրի մահ։ մի օրինակով ստամաք), 378ր, 300ր, 413ա, 424ա, 401ր, 488ր, 490ր։

3. ՀԵՏԱԳԱՅԻ

223ր. Եւ անպիտան Արքաւամբ, Անկորեքի վարդապետս, զնայի Ամիթի և պապ պապ, ձեռնաւ փափաքանաւ, զնկելի Ճի (1201 տակի) յիշատակ ինձ և ծնադար իմաց։

326ր. (Սկզբի երկու սողերը զնշուած) Գրեցաւ. այս զիբ յիշատակ, եկաւ Սոյթի թաղաք առ դուռն Սուրբ Խային, ի թաղաւորութեան Նորդրդիւրին (") Պարտնաւորի Մհերեան, ի թփալան Հայոց ՌՁԵ (1636), փեռարարի Ը (8) որն չորեքարթի, ձեռաման սարժան Հոդ և մարիբ, ի թաղաւորութեան Տէր Ղուկաս և Տէր Վարդան. Աստուած զիբրեանց պաշէ անիւրծ և անառառ։ Աստուծոյ պաշէ անիւրծ։

24

ԱՒՆՏԱՐԱՆ

(Ու Ամենափրկիչ, 338)

ԹՈՎՐԱՍԻՆ ԴԻՒԴ (ԱՍՊԱՆԱՆ)

ՌՂԵ (1640)

ԹԵՐԹ՝ 278։ ՊՐԱՎ՝ 23, իւրաքանչիւր 12 բերք։ ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 23 X 16 X 6։ Նիւթ զնգմաւում հաստ բաւք (երկու բաւքը իւրաքանչիւր փակցած)։ ԱՆՈՒՄ՝ կաշիպտա տախտակ, վրա՝ ձեռնուով զարդեր, իմա մաշ-ձեռքից բոլոր փակցած, Բ փեղկը կտրուած։ Ա փեղկի վրայ 31 հատ մետաղեղ զամբ և խաչուած ճիւղում աւ երեք կամայ, բարձրաբանակ, արծաթից։ ՎԻՃԱՎ՝ լուս, միայն ԲԵ խոնարհութիւնից արդ բերքեր սեւաքիւն եւ, իսկ վերին մասի մի ամկիւնը սկզբու 235 բերքից միջեւ վերջ կլոր ձեռով տարակ է՝ կազմի պղ մասի հետ միասին։ ՊՐԱՎՍ ԹԵՐԹԻՆ՝ 1-4ա, 7ր, 8ա, 9ր, 10ա, 11ր, 12ա, 13ր, 14ա, 15ր, 16ա, 20ա, 138ա, 145ր, 146ա, 214ա, 274-278։ ԳԻՐ՝ բոլորքից։ ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկաթի։ ՏՆՂԵՐ՝ 21։ ԳԵՆՈՒՄԵՆ՝ ձեռնուով։ ԹԱՆՆԱՎ՝ սեւ, սկզբմետաղեղը, վերնազիւնքը, մեծա-տառերը և չորս լուսապաղծերը՝ կտրմբ, կապուտ

և ոսկեղծ զպնքով։ ԶԱՐԿԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ քաշու-գրք և հաշուարկ, զուսկեղ և ոսկեղծ։ ԿՈՐԱՆ՝ 6ր, 7ա, 8ր, 9ա, 10ր, 11ա, 12ր, 13ա, 14ր, 15ա, զուսկեղ, ոսկեղծ, մի կտրուք քիւն և պո-կուիւն հեռաւանակ զնշուած։ ԿԻՍԱՆՈՐԱՆ՝ 17ա, 21ա, 130ա, 216ա, ոսկեղծ։ ԼՈՒՍԱՆՆԱՐԱՎ՝ մեծ քաւով, զուսկեղ, ոսկեղծ ձողիկներ։ ՊԱՆԿԵՐ՝ 16ր, 20ր, 138ր, 214ր. Մատրեւի տախտակի սկզբում կամ 40 հատ կլոր պատկերներ, մահ գրքի լուսապնքում։ ԽՈՒ, 133ր, 208ր, 264ա։ ԵՄԱՂ-ԿՈՂ՝ Ստեփանոս Գեորգի։ ԳԻՐԶ՝ Աստուածատուր։ ԺԱՄԱՆԱՎ՝ ՌՂԵ (1648)։ ՎԱՅՐ՝ Թովրատկամ գիւր։ Առաջամա, ՊԱՆՈՒԹԻՐԱՆՈՒ՝ ԽՈՒՄ Մառնիկ։

ԵՄԵՆՈՐՈՒԹԻՒՆ. — Առնաբաններ տեւեւ հա-խարտութեան և ցանկեր. զիբում՝ 228ր-240ա զիբ Կեօն յեղեղոյ։

ՅՈՒՅԱՆԱԿԱՐԱՆՔ

1. ԳՐԶԻ

269ր. (Փա)ռք...

270ր. Արդ եղև զբառ և աւարա աւտուածարեան սուրբ Անտարանն ի թաւկանութեան Հայոց Մեծայ ԱՂԵ (1646), ի յերկիրս Պարսից, ի քաղաքս Եջ, որ է Ասպահան, ի քիզոյ Թորոսական, քնդ հովմեաւ Սուրբ Աստուածածնին, ի բռնակալութեան փորձիկ Եւս Ապահան և ի Հայասպետութեան Հայոց՝ անշարժ միմիկ Հաւատայ, Հանդարտաբարաց ծովուն. Հա(ս)՝ տանկոյս և, անտուրի պարսպին տեառն Փիլիպոսի, զի ի մարմնի զգարա անմարտից ունիւր ստացեալ, Հրեշտակաց ցանկարի, մարդկան զովելի և. զիաց արքայի, մանկի կայր Հիւսնայի քաղաքալարութեամբ, ցործովք վարդապետէր և. քաղցրութեամբ խրատէր. Նաւան ի յաթոն Թաղոսի սուրբ առաքելոյն, ընտրութեամբ Հոգւոյն Սրբոյ յաղորդ և փութանորդ արդոյն Գրիգորի (Լուսաւորչին, զոր Տէր Աստուած անկործ և անսասան պահեցէ, ամէն)։

Եւ ի արհ(ի)նայիսկաւսութեան մերոյ մտաբեալ ազգին Հայոց, որ կեամք ի յերկիրս ի (271ա.) Պարսից, Տէր Սալաւորի և քաղցրաւն մարդապետի, որ յայսմ ամի փութեցաւ առ ցանկալի իւր, յաւուր մեծի ուրարթին, ի մամ խաչելութեան Քրիստոսի, որ Տէր Աստուած ընդ սուրբ Հայրապետան զոր Տանգի և պսակակալս արասցէ, ամէն։

Եւ ի մարմնաւոր առաջնորդութեան պանդխտեալ... (երեւ-չարս քառ ցնջում), որ բազում աշխատութեամբ և անդալար Հոգս տան ի քրիստոնէից, զոր (Տէր Աստուած վարձատրեցէ, (ցնջում մեկ քառ)... Հանդեր(մեալ)... (ցնջում երկու քառ) բարձրացուցէ Հանդերձ Ծնողոց և ամենայն ազգակեանք, ամէն։

Արդ ովք (աւանայց) ... (սլորում մեկ երկու քառ) և Բողոքորդոց ի յուր յիշատակարանն, ուղիղ արտիկ յիշեցէ զասացող սուրբ Անտարանի զհեղաւորի և բարեմիտ երկտաւորն զՊաճ Մանուկն և զծնողսն իւր Անտարան և զԱնթառան և եղարք իւր զՊաճ Թորոսն և զԹաղեոսն և զպապն զԳրիգոր Մէլիքն և. Հանին Աղիգիպալն և զմայրենի պապն Յուանն և. Հանին զՊանդելին, յիշեցէ և Աստուած ողորմի առացէ, ամէն։

Դարձեալ յիշեցէ ի Քրիստոս զՊաճ Մանուկն և կողակիցն իւր զՍայանն, և որդին զԳորգն ի (271) ... (մեկ քառ պլումում) յիշեցէ և։

Այլ և յիշեցէ ի Քրիստոս զՊաճ Թորոսն և. կողակիցն իւր՝ զՄարգարիտն և. զԹիւս կենակիցն՝ զՄարտինն և. զորդիքն Ունանն, Յարութիւնն, Անտարան և. զգրաստեղծ իւր՝ զՊանդելին, զԳրիգորն և. զվարդաթուանն։

Եւ առաւել յիշեցէ ի Քրիստոս զՄանուկն և. զկենակիցն իւր զՊանդելին և. որդիքն Մկրտիչն, Բ (2) Ակորչանքն և. զՍեպեան և. զգրաստեղծ իւր՝ Վասիլան, Այլիչն և. զԼուկիսմէն յիշեցէ։

Դարձեալ յիշեցէ ի Քրիստոս զԹա... (ուրը տող ցնջում է և վրան գրում) զՊաճ Մանուկն և. զորդին իւր զպարոն Գորգն զՔրիստոստունն, զՄէլիքն, Մարգարիտն, Պանուսն, Թամուն և. զկողակիցն Սայանն, ամէն։

Այլ և յիշեցէ ի Քրիստոս զՊաճ Մանուկն և. զԹիւսն իւր զկարապետն և. զորին կենակիցն Գայրանն և. որդիքն զՊաճուն և. զԶաքարէն և. միւս այլ զԵրեմի՝ Ամիրսիթն և. զՆանակետն, յիշեցէ և։

Եւ(ս) առաւել յիշեցէ ի Քրիստոս զՏէր Մարտիրոսն, զՏէր Անդրեան և. զՏէր Զաքարէն, յիշեցէ։

Դարձեալ յիշեցէ զՊաճ Մանուկն և. միւս կողակիցն Եղիարթին (վերջին երկտողը յետոյ է անլսացում)։

372ա. Եւ արդ, եւ մեղաւորս՝ նրաւստ անտամբ զՍանտանոս քահանայս, իմոյս անարժան ձեռք և փտեալ մատամբ ծաղկեալ նկարեցի զսուրբ Անտարանս և. զարդարեցի զսա ոսկում և լանկարտով և այլ զոյնդոյնիք, յորժամ Հանդիպիւր սուրբ Անտարանին, բերան մի ողորմի տասցէ մեղաւորին, այլ և ձեռքացն իմ, և. զուգ ողորմութիւն զմէք ի Քրիստոս Աստուծոյ մերոյ)։

Այլ եւս առաւել աղայեմ զմեկ Հայրք և. եղարք և. մանկունք Սիւմի, և արտատուց Համբուրեմ զարդապարս ուրից մերոց, յորժամ Հանդիպիւր սուրբ Անտարանին կար(ղաւով կամ) օրինակելով և կամ Հարեւանքի տեսանելով, յիշեցիք ի մարգարայս յաջօթն մեր զանարժան և զատաւանեալ մեղք Աստուածատուր քիզոյս, որ անարժան գոյով այսմ արուեստի, բայց չնորեց Հոգւոյն Սրբոյ կատարեցաւ։ Այլ և զվարպետն իմ զՏէր Գրիգորն, որ բազում աշխատութեամբ ուսոյց իմ զուսմունս, եւս առաւել զՏէր Գրիգոր քաջ քարաւորարն, որ ուսոյց մեղաւորին զարհեսա զբլտութեան՝ Հանդերձ ձեռքոյ, քարժօք և զաւակօք։ Իշեցէ և Աստուած ողորմի առացէ։

272բ. (Դարձեալ յիշեցէ ի Քրիստոս զանարժան զԾոյ Աստուածատուր և.

ղծնողսն իմ ղՄարդարէն եւ ղԳայրանէն, յիշեցէք եւ Աստուած ողորմի ասացէք, եւ ձեզ յիշողացդ եւ զմեզ յիշեցնելոց (եւ մի քանի այլ մեռն խօսքեր) :

211բ.

Զըստացօղ սուրբ Աւետարանիս տէրութեան, Հեգանգի ամուսմբ Մանուկըն պատուական, Որ կատարեացքքան խրատիմ աստուածական, Գնեաց ըզուրբ մարգարիտո գեղեցեկական՝, Թվին Ռ-ը եւ Ե—ն (1646) անխորդեան :

2. ՀԵՏԱԳԱՅԻՒՆ

272բ. Եւս առաւել յիշեցէք ի Բրիստոս ղպարոն Յանան եւ ղկողակիցն իւր ըզԳուր-դասէն եւ ղհանգուցեալ որդիքն՝ Աղա Մասուրն եւ ըզդուստրն Շուլանն յիշեցէք :

Դարձեալ յիշեցէք ի Բրիստոս ըզՊարոն Գորեն եւ ղկողակիցն իւր ղՍալամն եւ ղորդիքն Մէլքն, Փիլումն եւ ղստորքն՝ Մարգարիտն, Խանուժն, Խաթային, Գէթսէ-մանին :

Դարձեալ յիշեցէք ի Բրիստոս ղՍա-րաոն եւ ղկողակիցն իւր Սողումն եւ որդիքն՝ Փանոսն եւ Հանգուցեալ Աւետն եւ ղստորքն՝ Մայրեամբանունմ եւ Հանգուցեալ Հուքաթն յիշեցէք եւ Աստուած ողորմի ասացէք, ամէն :

273ա. Դարձեալ յիշեցէք ի Բրիստոս ղՊարոն Յարութիւնն, ղկողակիցն իւր Աղիգ-փաշէն եւ ղորդիքն՝ ՍարՀաոն եւ Բ (2) Միրզէն, յիշեցէք :

Դարձեալ յիշեցէք ի Բրիստոս Պարոն Նիկողոսն եւ ղկողակիցն իւր Դադուին եւ ղորդին իւր Մուքէլն եւ Հանգուցեալ դա-վանն՝ Գարոնէն, Աբրամն, Ըմտեփան, ղուսար (ղուսար) Մարգարիտն, Մարամ-խանունմ, Թահմայ խանունմ, Մէրխաթուն :

Կրկին ան(յամ յիշեցէք) ղՊարոն Վարդանն եւ ղկողակիցն Անային եւ ղորդիքն՝ Մասուրն, Սարգիսն, յիշեցէք եւ ղուստրն ղՀուքաթն :

278բ. (Ոտոր գրով) Յիշատակ է սուրբ Աւետարանս Համաղանցի Պարոն Խանրարին, որ ըստացեալ դաս ի Հալալ արդեանց իւրոց, եւ ղարդարեալ ետ ի ղուոն Համաղանու Սուրբ Ըստեփաննոսի անուամբ կատուցեալ սուրբ եկեղեցոյ, ձեռամբ Նոյն եկեղեցոյ ան(ա)թման սպասատր Տէր Ալէքսանիս, ի Թ.ոՂն ՌՄՖԳ—ն (1794) : Արդ խնդրեմք ի աստուածասէր ընթերցողացդ, անխնայարար յիշել ի Բրիստոս ղՎերոյ յիշեալ Պարոն Խան-րարին եւ Հանգուցեալ Հայրն իւր Օվանէան եւ մայրն իւր Հեղնաբն եւ ղկողակից ԸռէՀանն եւ Նորարդուր ղորդին իւր Թաղէտան եւ ղստեբքն իւր Հեղնարն եւ Խոնրեկին եւ Սիմէն :

Դարձեալ յիշեցէք ղՄահտեսի Յարու-թիւնն եւ ղկողակից Խանրեկին, եւս արեւա-կից մեղադորք եւ ընտանիքն, եւ ղուք յի-շողդ՝ յիշեալ յիշիք ի Բրիստոս ի միւս ան-յամ ղալստանն Նորին, ամէն :

25

ԱՒԵՏԱՐԱՆ

Ս. Ամենափրկիչ, 339)

ՄԱՐԻ ԳԻՒԴ (ՂԱՐԱԴԱՂ)

ՌՆԻԹ — (1690)

ԹԵՐԹ՝ 232: ՊՐԱԿ՝ 16, իւրաքանչիւրը 12 քերք (Գ՝ 9, Ա եւ Թ՝ 11, Զ եւ Ե՝ 16): ՄԵՐՈՒԹԻՒՆ՝ 20 X 14,5 X 3,5: ՆԻԹ՝ դեղմատում քուլք: ԿԱԶՄ՝ կաշեպատ տապտակ, վրամ ձնշուժով գարդեր, հնամաշ, մերսեք ծաղկաւոր քաթամ. Ա փեղկի կնի-տրմունմ ծնունդի արծաթեղ քարճարամնդակ պատ-կեքը, երկաթաւնդը ձեռքիմ, վրամ գրած ճԵՍ ՔԱՅ քառերը: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ սկզբում մեկ քերք, մագաղա-քեղ, հիմ երկաթագրով, Աւետարանից: ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար, վերի մասը մերթիմ ձեկլիմից չուր տեսած:

ՊԱՐԱՊ ԹԵՐԹԵՐ՝ 2, 3, 4բ, 5ա, 6բ, 7ա, 8բ, 9ա, 10բ, 11ա, 24բ, 82ա, 154բ, 181բ, 182ա, 231—232: ԳԻՐ՝ Նաւրգրք: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւմ: Տօղեր՝ 22: ԳԵՐՈՒՄՆԵՐ՝ ձնշուժով: ԹԱՆԱԿ՝ ուեւ, վերնագիր-մերք, մեծատառերը, ոկերմատառերը ու լուստոցա-գծերը՝ կարմիր: ԶԱՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ գլուխներ յինձատառերը՝ եւս քաղցրեք եւ զարգարքեր: ԽՈՐԱՆ՝ 3բ, 4ա, 5բ, 6ա, 7բ, 8ա, 9բ, 10ա, 11բ, 12ա: ԿԻՍԱԽՈՐԱՆ՝ 28ա, 83ա, 119ա, 183ա: ՊԱՏԿԵՐ՝ 25բ, 82բ, 118բ, 182բ, յուկեղծ: ԼՈՒՍԱՆՆԱԶԱՐԴ՝ մեծ

քուով գումարը ծաղիկներ, մասն մամրապատկեր-
ներ՝ 20ք, 37ա, 41ա, 41ք, 48ք, 57ա, 60ք, 63ա, 80ա,
85ա, 92ա, 102ք, 104ք, 117ա, 129ա, 130ք, 133ա,
148ա, 104ք, 178ա, 185ա, 202ք, 207ա, 224ք, 225ք:
ԾԱՂԱՅԻՆ՝ ամառը: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ՌՃԻԹ (1600): ՎԱՅՐ՝
Մարտի ցիւղ, Ղարաղար: ՄԱՍՏՈՂ՝ Յովսէփ:

ԾԱՆՈԹՈՒԹԻՒՆ. — Զեռադիւրը սկզբում՝ 13—
24ա, ունեւորաններ ժամ, ունի բալլեր աւե-
տարանների ցանկերն ու նախադրութիւնները: Գա-
կառում է ժողովի շնչակոյն: Աւետարանիչների
պատկերները թվում են, Մանրապատկեր-
ների մեծ մասը Երկուական են:

ՅԻՇԱՍԱԿԱՐԱՆԻ

1. ՄԱՍՏՈՂԻ

230ա. Փառք...

Արդ, եւ եւ Յովանէս մեղապարտու,
բաղում փառապանք ստացայ զայս սուրբ
Աւետարանս աստուածաբան ի չալալ ընչիւք
իմով եւ արդեամբ՝ յիշատակ ինձ եւ ծնո-
ւացն իմոց, չորն իմոյ նիրապիսին եւ մօրն
իմոյ Յուհարին, որ եմք յերկրէն Ղարապաղու
ի զեղիշի Մարու, եւ ետու պատ յիշատակ ինձ
եւ ամենայն արեան մերձաւորացն իմոց,
ի դուռն Սուրբ Սարգիս եկեղեցոյս Մարու:
Ապաշեմ պէ՛կ, որք հաղորդիք սմա կար-

գալով եւ կամ օրինակելով, լի բերան եւ
ուղիղ մտք Աստուած ողորմի ասացէ՛ք ինձ
անարժան Յովանէսիս եւ ծնողացն իմոց եւ
ամենայն աղապկանաց, եւ ձեզ ողորմի
ասացողացդ ողորմեսցի Գրիստոս Աստուածն
մեր ի միւս անդամ զայստեանն իւրում,
ամէն:

Իսկ եթէ իմոց եւ կամ աղապկանաց, այլ
եւ օտարաց հանել ջանայ զսա ի դրանէ Սուրբ
Սարգիս եկեղեցոյս Մարու, յանէ՛ծս կայէնի
եւ Յուդայի առջէ, եւ ի խալ հանուացն
Գրիստոս Աստուծոյ մերոյ: Իսկ որք խնա-
մօք պահէ զսա ի հրոյ եւ ի ջրոյ, ի զողու-
նեաց եւ այլ | (230ք.) պատահմանց, պատ-
րաստ ունելով զսա, այնպիսիք օրհնեալ
լիցին ի Գրիստոս եւ սուրբ Աւետարանէս
նորին, ամէն եւ եղիցի:

Գրեցաւ յիշատակարանս Թուին Հայոց
ՌՃԻԹ (1690), յամսեանն օրոտոսի Դ (4):

2. ՀԵՏԱԿԱՅԻ

25ա. Յիշատակ է Ծաւարինոյ Սուրբ
Աստուածանի եկեղեցոյն ի հանգուցեալ
Մատթէոսէ՝ Տէր Արքահամեան Ամատու-
նեանց, ի Համատան, 30 սեպտեմբերի,
1865 թ.: (Թիւրք 26-ի վրայ կայ երկու
միանման սև կնիքադրոշմ. «Մ Ս ՏՐ
ՎԱԼԱՆ ՌՃԻՆ» (1746):

26

ԱՒԵՏԱՐԱՆ

(Ս. Ամենափրկիչ, 340)

ՆՈՐ-ՋՈՒՂԱ

ՌՃԻԹ (1609)

Թերթ՝ 268: ՊՐԱԿ՝ 25, իւրաքանչիւրը 12 քերք:
ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 18,5 X 14 X 0: ՆՈՒԹ՝ զեղեւում
քուլք: ԿԱՋՄ՝ կաշեպատ տախտակ, վրան ձեռնմով
դարդեր, հիմամաշ, Ա փեղկի վրայ մետաղեայ խաչ,
երեք ակով ի 10 բնւեռով, մերօրից դաճած ճաքամ:
ՊԱԶԱՆԱԿ՝ սկզբում երկու քերք քուլք, մասն
Ամենափրկեան վաճիքի ապագորդի կողմից գիւղերում
Ուրիակ յիմաւ ատրիս Գեօրց եւ Ղազար վարդա-
պետներով սրբաւ կանգալի: ՎԻՃԱԿ՝ ամիսամ եւ
վատ պտեռած, օրը քերքեր ջուր տեւած, պոկուած,
պրծած, կարկատուած եւ յետոյ գրած, քերքերը
կեղտոտուած: ՊՐԱԿ ԹԵՐԹԵՐ՝ 1ա, 2ա, 3ա, 88ա,
140ա, 220—221ա: ԳԻՐ՝ քուլքեր: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկ-
սիւմ: ՏՈՂԱՆ՝ 19: ԳԻՐՈՒՆԵՐ՝ ձեռնմով: ԹԱՆԱԿ՝
սեւ, վերմագիր—կլորմատագրեր, մեծատառերն ու

լուսամբագրեր՝ կարմիր: ԶԱՐԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝
գլուխների մեծատառեր՝ հաւաքներ եւ զարդարեր:
ԿԻՍԱՆԵՐՆ՝ 4ա (Ողորդութե)՝ 88ա, 141ա, 222ա:
ՊԱՏԿԵՐ՝ 3ք, 88ք, 140ք, 221ք: ԼՈՒՍԱՆՑԱՐԱԿ՝
քաւակամ քուլով ծաղիկներ, մասն մի ժամի մանրա-
կար պատկերներ: ԾԱՂԱՅԻՆ՝ ՌՃԻԹ (1600): ՎԱՅՐ՝ Նոր
Ջուղա: ՊԱՏՈՒԹԻՒՆՈՒՆ՝ Յովսէփ:

ԾԱՆՈԹՈՒԹԻՒՆ. — Աւետարանների ունեցն ցա-
կեր եւ նախադրութիւններ, իսկ վերջում՝ 25ա—
265ա ժողովի շնչակոյն զուրք: Զեռադիւրը 1904
Թուին բերուել է Ծաւարի եկեղեցոյ Խորէն վար-
դապետի մեղով: 1ք եւ 2ա-ի կոնդակի վերջի
մասը չկայ:

էջեր սեւացած, կեցտոտուած, քերթքերի անկիւմ-
նորը մաշուած: ՊԱՐԱՊ քերթքերի՝ 71ա, 101ա, 240բ: ԳԻՐԻ՝ բոլորգիր: ԳՐԻՈՒԹԻՆԻՆ՝ երկսեւ: ՏՈՂԵՐԻ՝ 23: ԳԵՈՒՄՆԵՐԻ՝ ձնշուած: ԹԱՆԱԲ՝ սեւ, սկզբատառերն
սեւ մեծատառերով: Կտրմիր: ԶԱՐԴԱՎՈՐԻՈՒԹԻՆԻՆԵՐԻ՝
դուրսերի սկզբատառերով: գաղափարի եւ հաւա-
գիր: ԵՐԱՆ՝ 3ա, 3բ, 4ա, 4բ, 5ա: ԿԻՍԱԿՈՐԱՆ՝
6ա, 72ա, 117ա, 102ա: ՊԱՆԱՆԻՐ՝ 1ա, 1բ, 2ա, 2բ,
5բ, 71բ, 116բ, 101բ: ԼՈՒՍԱՆՑԱԶԱՐԻ՝ բառակամ
քուտով կտրմիր գումի ծաղիկներ: ԵՄԱՆՈՂ՝ անշարժ:
ԳԻՐԻ՝ Ստեփանոս Գառնա: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԶԵ (1456):
ՎԱՐԻ՝ Բաղէշ: ԼԵՏԻՆ ՍՏԱՑՈՂ՝ Օվանէս Էրեց
(1722 թ.):

ԵՄԱՆՈՒԹԻՆԻՆԻՆ. — Աւետարանների ունիւն հա-
մառու Նախադրութիւններ:

ՅԵՄԱՆԱԿԱՐԱՆԻ

1. ԳՐԻՆ

247ա. Փառք...

247բ. Եւ արդ եւ կր(տ)սերս յորդիս
էկեցեցուց եւ պիտանիս ի քահանայս Ստե-
փանոս, ցանկացող եղէ աստուածախաւս եւ
աւետարանք սուրբ Աւետարանիս, եւ դոք
ստողք եւ ընտիր աբիղանկ, զոր զրեալ էր
Թորոս Փիլիստովայն ի Դարգաբալան եւ յաւ-
ղարկեալ Հոշակաւոր Ուխտին Սուրբ Առաքե-
լոցն Տարանդ, որ կոչի Ղազարու վանք,
եւ իմ առեալ զընցի դաս անարժան ձեռաւք
իմովք, ի մերոյ Հայոց Թուականիս ԶԵ
(1456), ի քաղաքիս Բաղիշոյ, ընդ հովանեաւ
Սուրբ Սարգիսի եւ Գեորգեան յ (258ա.)
դարալայարի եւ Սուրբ Ստեփաննոս Նախա-
կայսի, ի Հայրապետութեանն Տեառն Գրի-
գորի եւ ի խանութեանն Զհանչաբա Միրզին,
ի նուրբ եւ ի շար ժամանակիս, յորում է
պարտութիւն կողմն նուազեցալ, եւ անբա-
ռութիւն յամենայն կողմնաց դաւաճեցալ: Եւ
կատարէցաւ րանն մարգարէական ի վերայ
կերպի, որ ասէ. Թէ զոյ ժամանակ, որ ասիցեն
յերանց, Թէ անկերուց ի վերայ մեր եւ բլրոց,
Թէ ծածկեցէզ զմեզ, Արդ, որք ընթեռնուք
դա կամ աբիղանկէ, յիշեմք ի մաքրա-
կայլ յաղաթս ձեր զստացող սորս Օվանէս
երէցս եւ կողպակի(ց)ն Արդարանի (վերջին
անունները գրուած են 1722 թուականին
երկրորդական գրչով եւ անվարձ ձեռագրով.
սուի քերթ 248բ.) եւ դաժնեայն արեան մեր-
ձաւորան նորա, զկենդանիսն եւ զհանդու-
ցեալսն ի Գրիստոս, ընդ նոսին եւ դիս դա-
ննաբանտ դրիչ յՍտեփանոս քահանայ եւ
զծնաւոսն մեր զՀայրապետ քահանայ եւ
դիսպիսաթուն զհանչուցեալսն ի Գրիստոս:
Եւ արդ, եւ Օվանէս սուտանուն երէց (վեր-
ջին չորս քառը յետոյ աւելացուած), որ
ստացայ զսուրբ աւետարանս՝ դանձ յերկինս

եւ բարեխաւս առ Թաղաւորն մեր եւ Տէր
Աստուած Յիսուս Գրիստոս, որ տայն ամե-
նայնի առաւտապէս եւ ոչ նախանձի, որ եւ
մեզ ամենեցուն տացի մասն ողորմու-
թե(ա)նն Հայցուածովք ամենայն սրբոց
երկնաւորաց, ամէն, եղիցի:

Այլ եւ աղաչեմ շինեն մեղադիր խոշո-
րութեան եւ սղալանաց, զի զխոշորութիւն
զրոյն՝ ուղղորդութիւն րանին ծածկէ, զի ըստ
կարի մերում յոյժ աշխատեցաւ ի մամ, եւ
զինչ աբիղանկն էր զընցաք եւ ստուգու-
թեամբ ուղղորդեցաւ: Յիշեմք աղաթիւք
զսրբաւէր քահանայ զՍտեփան եւ զԿարա-
պետ Ն(ա)ղաշ, որ զաբիղանկն շնորհեաց:
Ընդ նոցին զղրող սորին եւ զստացող, եւ
որք զմեզ յիշէք սրտի մտք եւ դուք յիշեց
յիշիւք յառատ ողորմութիւն Աստուծոյ, զի
նա առատ է ի տուքս եւ յորդոր ի պարզեւս
տայ եւ՝ ոչ նախաժէ, ամենեցուն, որ
յնդրեն, ձեզ եւ մեզ առ Հասարակ, ողոր-
մեացի Գրիստոս Աստուած, որ է աւր(ն)եալ
յաւիտեան(ս) յաւիտենից, ամէն:

70ա. Գրիստոս Աստուած քս սուրբ
Աւետար(ան)չի բարեխաւսութեամբ ողոր-
մեա մեղապարտ զրչի Ստեփանոսի: (Նոյնը
190ա-ում):

2. ՀԵՄԱՆԱԿԻ

5բ. Դարձեալ յիշեցէ մեղաւոր Օվանէս
երէցս եւ իր կողպակից Արդարան, ամէն:

248բ. Յիշեցէ ի Գրիստոս սուտանուն
Օվանէս էրէցս, որ առաւ սուրբ Աւետարանս
ի ձեռաց անորինաց Թիլին Ռձձ էմկուսն
(1722), սեփանմարի իԱ (21)-ում:

(Նոյն քերթի վրայ կայ մի այլ յիշա-
տականութիւն, որ կարդացել է Աւե-
տարանը, իսկ 249ա-ում նոյն «Օվանէս
երէց»-ի եւ ազգակիցների անունները՝
գրուած նախագիր եւ խիստ անվարձ ձեռա-
գրով):

116ա. Յամի կենարարին մերում ՌձձԼԵ,
1835, մայիս 8, պատահեցաւ ի զիւղս Ղալա-
չիս, զի յանցեալ Թուոյ ձորանն, որ ի մե-
ռանիւն Թաղաւորին Պարսիցս ծաթալի
Շահին, ամբուն էհաս եւ մեզ յերկիւղէ կո-
ղպուիչ աւաղակաց ոչ կարացաւ զընալ
յերկիրն մեր, այլ մնացաւ ի նահանջ Գեա-
ղաւու, ի զիւղն Գեաղաւայ, եւ ի պահոցն
յիւսնակաց շորեջլաթթու աւուրն վերոյ կող-
ման նահանգին Աստանեցի անօրէն րոնաւոր
Մահմադ Միրզախանն աղեղեաց սպասաւոր
եւ եկեալ զան Հարին զմեզ եւ զոր ինչ ունէաւ
կողպուցեցին եւ դրամ առին 33 Թուման,
նոյնպէս եւ ամենայն Բեալաւեցոց առեալ
կողպուցեաց: Թողում զընդ զայս ազիւն բա-
ղումս, եւ մնացաւ այնպէս մինչ եկն մեծա-

փայլ եւ մեծանուն սփառար Ղուլում Հոսէն խանն, որ ի յայսմ թուով յամսեանն ապրիլի, որ զնացաք եւ արդս արարաք, յանցմն (sic!) որ եւ կատարեաց եւ յետս էառ կողովպետեան մեր զմեանէ, թէն եկայ վճարեցաւ, սակայն ոչ մնաց ի ձեռս նորա եւ մեք վերայ նշանակեալ ամսեան աւուրն մայիս 8 ուղեւորեցաք ի Բեաղղու զնայ յերկրն մեր Սպահան, ի Նոր Զուլայ, ի սուրբ աթոռն Ամենափրկիչ: Այսքանս զայս, որ եմ

նոյն սրբոյ Աթոռոյն միաբան եւ վանական Գէորգ վարդապետ Տէր-Յովսէփեան, նուիրակ զիւղորէիցս Հայոց մերում վիճակի:

Օթեւանեալ ի գիւղս Ղալաշիխ, ի տան Տէր Եսայուն եւ մայիս 9 աստէն ուղեւորեալ ի Գեափլայ եւ անդէն երթամք ի սուրբ Աթոռ դաստիարակ եւ մայր մեր եւ արժանաւորիլ Համբարէլ ալ որբաղան առաջնորդ Յոհաննէքս գերապատիւ արքեպիսկոպոս ծնողին մեր:

28

ԱՒԵՏԱՐԱՆ

(Ս. Ամենափրկիչ, 342)

ԳԱՐԹՄԱՆ ԳԻՒԴ (ՍՊԱՀԱՆ)

ՌԾ (?) (1601)

ԹԻՐԹ՝ 225: ՊՐԱԿ՝ 20, իւրաքանչիւր 12 քերք, ուսմաք քերք: ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 32,7 X 23,5 X 5: ՆԻՒԹ՝ ղեզմաւում կաշեմում քարակ քուղք: ԿԱԶՄ՝ կաշեպտտ տախտակ, վրամ ձնշումով գարգիւր: Ո փնդկի վրայ բազմաքիւ գամերի տեղեր, հնամում, ճերտից ծաղկաւոր կտաւ: ՎԻՃԱԿ՝ ամիսմա պեռեւած, սկզբից քերքեր եմ կտրուած, որոշ քերքեր կնդատուուած եւ իւզտուուած: ՊՐԱԿ ԹԻՐԹԻՐ՝ 1ք, 2ք, 3ք, 4ք, 5ք, 6ք, 7ք, 8ք, 9ք, 10, 11ք, 12ք, 13ք, 14ք, 15ք, 16ք, 17ք, 18ք, 19ք, 20ք, 21ք, 22ք: ԳԻՐ՝ բայրգիւր: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւմ: ՏՈՂԱՐ՝ 23: ԳՆՈՒՄՆԻՐ՝ ճըմշումով եւ ամձշմար: ԹԱՆԿ՝ սեւ, վերձագիր-տկըմատաղերը, սկզբմատաղերն ու չորս կրկնակ լուսաճագմզները՝ կարմիր: ԶԱՐԳՐՈՒԹԻՒՆՆԻՐ՝ Աւտարամներ յսկզբմատաղերն ու գլուխներ ղմծատաղեր հուսգրեր եւ գարգաղեր: ԽՈՐԱՆ՝ 20աւ: 24ք: ԿԻՍԱՆՈՐԱՆ՝ 26ա, 83ա, 119ա, 178ա: ՊԱՏԿԻՐ՝ 1ա, 2ա, 3ա, 4ա, 5ա, 6ա, 7ա, 8ա, 9ա, 11ա, 12ա, 13ա, 14ա, 15ա, 16ա, 17ա, 18ա, 19ա, 23ա, 82ք, 116ք, 177ք: ԼՈՒՍԱՆՑԱԶԱՐԿ՝ մեծ թուով կարմիր ծաղիկներ եւ պլ ձեւեր: ԵԱՂԱՈՂ՝ քերեւ գրէշը: ԳՐԻՉ՝ փրցուլ: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ՌԾ (?) (1601): ՎԱՐ՝ Գարբում գիւղ (Սպահան): ՊԱՏՈՒԹԻՐԱՆՈՒ՝ գրէշը:

ԵԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆ. — Գրչագրի սկզբում եղած աղբյուրան 18 պատկերները ներքևում կան դրանց բացատրութիւնները: Նկարները բազմապիսի են, որոց խիստ նախնական եւ անհաշակ: Աւտարաններն ունեն Համառու նախադրութիւններ, իսկ մի երկուսը նաեւ ցանկ, Նուիրուած է Եսային զիւղի եկեղեցուց:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆՔ

1. ԳՐԶԻ

222ա. Փառք...

Եւ արդ եւ մեղաւք լցեալս, որոյ զործքս ոչ ունիմ բարի, եւ անունս ոչ ունիմ, ցանկացող եղէ աստուածախաւս եւ աւետարեր սուրբ Աւետարանիս, զտի ստոյղ եւ ընտիր աւրինակ, զոր զրեալ էր Ստեփանոս Փիլիսոփայն եւ իմ առեալ զրեցի զսա անարժան ձեռաւք իմովք, ի շահանիստ ճաղաքս Ասպահան, ի դիւղն Գարթման, ի թուականիս Հայոց ՌԾ (1601)¹, ի Հայրապետութիւն Տեառն Մեղեանթիւ եւ ի բունկալութիւն կայսերական Եւս Արասին, ի դառն եւ նուրբ ժամանակիս, յորժէ արդարութեան կողմն նուաղեալ եւ անիրաւութեան կարացեալ: Արդ, որք ընթեռնուք զսա կամ աւրինակէք, յիշեալիք ի մաքրափայլ յաղաթս մեր զմեղաւքս ոչ ունիմ, բայց աղաչեմ:

117ք. Որ ոք Հանդիպի, յիշեացէ զմեղաւք լցեալ որպէս կապիճ, դանարժան եւ ոտաց կոխան Հոգ եւ մոխիր եւ դատարկ, ունայնացեալ ի պէտս ամենայնի, անանուն, մեղսասէր եւ անպիտան Փիլիպուլոս, որոյ անունս ունիմ եւ զործքս ոչ ունիմ, բայց աղաչեմ (եմ)

¹ ՌԾ (1601) Թուականը սխալ է, թերեւ ժողովրդեան է արուել մի որեւէ միտաւր տառ:

զմեայ, ուլ եղբայրք, որք հանդիպէր ամա, մասն սերոյն Քրիստոսի լի բերանով Աստուած ողորմի ասացէր ինձ եւ իմ ծնաւ-դացն: Դարձեալ յիշեցէր ի Քրիստոսս զմահ-ւի (118ա.) դասի Ալէկն, որ թողում անկամ կերակրեաց զմեզ, յիշեցէր եւ Աստուած ողորմի ասացէր եւ Աստուած զմեզ յիշէ իւր միւսանկամ զաշտեան, ամէն:

2. ՀԵՏԱԿԱՅԻ

82ա. Դարձեալ յիշեցէր Մարգարայ քահանայս, իմ ծնաւ, մարմնաւոր Հայրն իմ Դաւութ եւ Մարիամ Խանդավազն եւ եղբայրն Աւրիման, Թարգման, Թահիր, որ ի Քրիստոս հանդիպեալ է. ու կարգացողք լիայրե-րան Աստուած ող(որ)մեայ ասէր եւ Աստուած յմեզ յիշէ իւր միւսանկամ զաշտեան, ամէն:

Իւ. քոր իմ Անայիսայն եւ միւս այլ քոր իմ Դուրաղն եւ Բ (2) որդիքն իմ Ունանէս, Դաւիթն, որ արուեստաւոր դերձակ է, ամէն, Հայր մեր:

(118ա. զրում է մի քանի ամուսններ եւ ծովոյնս լուսկամները):

176բ. Փառք ամենայնորք Երրորդու-թիւն, Հայր եւ որդի եւ Հայր սուրբ: Եւ(ւ) դարձեալ յիշեցէր Միւլէր Սուլում:

Փառք ամենայնորք Երրորդու-թիւն: Դարձեալ յիշեցէր Զեաւոր, որդի Տաւութ, որդի Տէր Մերճարայ, Թահիր, Աւրիման, Թարգման, իմ մայր Խողապ, թիւրք Դուրաղ, Անայիսայն:

Իւ Տէր Մերճարայ կալած սուրբ Աւ-տարանս: Դարձեալ յիշեցէր կողակից Զեա-լաս, որդի Ունանս, Աստուած իմ կարգայ՝ Աստուած ողորմի ասէ, ամէն:

177ա. Փառք ամենայնորք Երրորդու-թիւն: Դարձեալ յիշեցէր Փերգաս, Պաշ-տաս, որ զիբիլ Գաւա սուրբ Աւտարանս Խաչիւն, զիւրի Թա(ր)թման Ուլ կարգայ՝ Աստուած ողորմի ասէ, ամէն: Երուսաղեմայ իրեկ իւր զիւր Վարընդայ Զարտար եւ:

222բ. Դարձեալ յիշեցէր Դրոմի որդի Յովանէս, զիւր մայր Անյոյաննի եւ իւր ընդանիքն առ հասարակ, ամէն:

Դարձեալ յիշեցէր Կերակոսի որդի Թա-սայի եւ իւր ընդանիքն, ամէն: || (223ա.) Դարձեալ յիշեցէր Նուրիւլէ որդի Ատրանն եւ իւր ընդանիքն, ամէն: Դարձեալ յիշեցէր ի բարի Ունանի որդի Մարաբրոսն եւ իւր ծնաւդն Սաւիթրն եւ իւր ընդանիքն, ամէն: Եիշեցէր ի բարի Յէրապոսի որդի Մալանն եւ իւր ընդանիքն առ հասարակ:

Դարձեալ յիշեցէր ի բարի Զուղեցի Սալ-դադարն, որ կամակից ելան դայս աստու-ածախաւս զիբիլ ասին, տիկն Տէր Մարգա-րէն: Դարձեալ յիշեցէր ի բարի Մէլիքիսան եւ իւր ընդանիքն առ հասարակ, որ տի-սարանի Թուխտն ասէ:

Դարձեալ յիշեցէր ի բարի Եղգարի որդի Անյոյեկի, Թեղանն, Մալն, Անյոյիքի եւ իւրեանց Ննիցեալքն առ հասարակ, ամէն:

Դարձեալ յիշեցէր ի բարի Նուրիւլէ որդի Աստուածատուրն, եղբարն Մուսա-խանն եւ իւրեանց Ննիցեալքն առ հասարակ, ամէն:

Դարձեալ յիշեցէր ի բարի Զուրիլէ որդի Ունանէս, Մաթոնն եւ իւրեանց ընդանիքն առ հասարակ, ամէն:

(223ա—225ա. կամ տայրիք ձեռագրե-լով. Սուր եւ բոլորգիր մեծ քուով ամուս-կամ յիշատակարաններ, որոնցից երկու կարծիքները բերում են ստորեւ):

224բ. Դարձեալ յիշատակ է սուրբ Աւ-տարանն Ալթապեանն եւ իւր որդիքն Կարոն Մանուկին, մայր Խոռոմին, կողակից Մա-րամին, զուսար Սառիկին, Այնխանկին, Կասանին, Վարթեմին, Օմանին, Նուրա-րողոյն Պեարոսին, Վարդուին, կողակից Սամբարին եւ երկրորդ կողակի(ց) Խէր-խաթանն, զուսարն Ռիբիկին, Խաթանն Եւլիխանն եւ իւր որդի Պողոսն, Մալէն, զուսար (զուսար) Շուշանն: Դարձեալ յիշե-ցէր զՄարգարն եւ կողակից Սապրինն եւ զուսարն (զուսարն) Շահունն, Խոռունն եւ քորն իմ Զանիկն: Դարձեալ կըրկին անկամ ըզՄանուկն առեալ սուրբ Աւտար(ա)ն ի-շատակ ետուր Սուրբ Յովանէս եկեղեցուն, իւրեանց յիշատակ է, յիշն զմեզ, յիշեալ լի-նիքէր ի Քրիստոսէ, ամէն:

Էս սուրբ Աւտարանն զգրի էր, առ ի իմ յիշատակ ամի: Գրեցեալ Թին ՌձՀԱ (1722), զգոստոսի ամսուն ԺԵ (15)-ունն: Դարձեալ Վարդուինն որդին Աւանն զգրի տարեալ են. դարձեալ Մանուկին ի որդին Մարաբրոսն էլ զգրի տարեալ: Դարձեալ յիշեցէր Անյոյսուրին եւ զուսարն Զուրիլն, յիշեցէր եւ ողորմի ասեցէր եւ զուս յիշեալ լիւնիք ի Քրիստոսէ:

225ա. Յիշատակ է սուրբ Աւտարանն Համադանցի, ի Քրիստոս հանդիպեալ Օմա-նէի որդի Խանարին, որ թաւացեալ դայս ի հայալ վատակից իւրոց, ետ ի դուն Հա-մ(ա)դանու սրոյն Ըստիմաննու անուամբ կատարեալ սուրբ եկեղեցայն՝ ձեռամբ նոյն եկեղեցայ անարժան սպասաւոր Տէր Ալէ-սանին, ի Թուրք ՌՄԽԴ (1794)–ին:

Արդ, խնդրեմք աստուածասէր ընթերցողացդ, յիշել ի Քրիստոս զվերոյ յիշեալ պարոն Պանքարէն եւ Հայրն իւր Օվանէսն եւ մայրն իւր Հեղինարն եւ Մահատեսի Յարուսիւնն եւ նորին կողակից Պանքէլին եւ ամեն-

նայն արեանակից մերձաւորացն եւ ընտանեացն, եւ կողակից Ըսեհանն եւ որդւոյն Թադէոսին եւ զստերցն Հեղինարին, Պանքէկուն եւ Սիմէին, եւ յիշողքդ յիշեալ լիջիք ի Քրիստոսէ յոյսոյն մերմէ, ամէն:

29

ՇԱՐԱԿՆՈՑ

(Ս. Ամեմափրկիչ, 343)

ՆՈՐ-ՋՈՒԴԱ

ՌՃԹ—ՌՃԺԲ (1660—1663)

ԹԵՐԹ՝ 358: ՊՐԱԿ՝ 31, իւրաքանչիւրը 12 քերք. սկզբի եւ վերջի պարկեմքը քերի: ՄԵՄՈՒԹԻՒՆ՝ 14,2 X 10 X 5: Նիւթ՝ զնգնաւում հաստ քուղք: ՎԱՋՄ՝ կաշեպատ տախտակ, վրամ ճնշումով զարդեր, խիստ հեմաւոյ, ճերօից ծաղկաւոր քաթամ: ՎԻՃԱԿ՝ անյոյնով պեհուած, սկզբից եւ վերջից քերի, մի համի քերքեր պտտուած, ռմեմք սեւացած եւ կեղտոտուած: ՊԱՐԱՊ ԹԵՐԹԵՐ՝ 5ք: ԳԻՐ՝ բոյաքգիր: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն: ՏՈՂԵՐ՝ 21: ԳՄՈՒՄՆԵՐ՝ ճնշումով: ԹԱՆԱԳ՝ սեւ, վերնագիրները, սկզբնատաքերն ու մեծատաքերը՝ կարմիր: ՋԱՐԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆԵՐ՝ գլուխների մեծատաքերը զարդագիր եւ քոյնագիր: ԿԻՍԱԽՈՐԱՆ՝ 48ա, 128ա, 173ա, 228ա: ՃԱԿԱՏԱԶԱՐԴ՝ 23ա, 100ա, 244ա, 286ք, 300ա, 337ա: ԼՈՒՍԱՆՅԱԶԱՐԴ՝ բաւական քումով, կարմիր եւ կապոյտ ծաղկեմք: ԵԱԴԿՈՂ՝ քերես գրիչը: ԳԻՐԶ՝ Մարկոս քաւածայ: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ՌՃԹ—ՌՃԺԲ (1660—1663): ՎԱՅՐ՝ Ապտեմն, Նոր-Ջուդա:

ԹԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆՓ

1. ԳՐԶԻ

358ք. Փառք...

Որ ետ զօրութիւն եւ կարողութիւն տկար եւ անզօր անձինս Մարկոս քաւածայի

Հասանել յաւարտ մարդարտաշար երգարանիս, որ է շարադրեալ սրբոց եւ երջանիկ Հայրապետացն մերոց՝ ի Լուսանորոգ մանկանց Սիովնի, ի լաւ եւ ընտիր օրինակէ, որ է անուամբ իրկցի, ի Թուականութեան Հայոց ՌՃ եւ ԺԲ (1663), ի յերկիրս Պարսկաստանի, ի Թաղաւորանիստ Ասպահան քաղաքի, ի Նորալէն դիւղիս Ջուղայոյ, ի Թաղաւորութեան Շահ Ապասին փոքու, ի Հայրապետութեան տեառն Յակոբայ... (Երկու քառ կտրուած) եւ ի յառաջնորդութեան (մնացեալ քերքերը պակասում են):

22ք. Ջմեղսածաւ եւ զտատնեալ զրչիկս Մարկոս քաւածայս եւ անուամբս եմ եւ զործովս ոչ. Թիլին ՌՃԹ (1660) զրեցաւ:

210ք. (կարմիր քամաւով) եւ զՄարկոս քաւածայս յիշէ, զզոռոս, յիշեալ լիջիք:

220ա եւ 242ա քերքերի մերքեւ անկիւններում կայ գրչի սեւ, քառանկիւնի կիւսադրոշմը. «ՄԱՐԿԱՍ»:

2. ՀԵՏԱԳԱՑԻ

Ճա. Այս գիրն Շարական ծառայ Յովաննէս Ավդալենայ, գինն 4 զուռ:

30

ՇԱՐԱԿՆՈՑ

(Ս. Ամնափրկիչ, 344)

ՆՈՐ-ՋՈՒՂԱ

ՌԵԹ (1610)

ԹԵՐԻՔ՝ 270: ՊՐԱԿ՝ 27, իւրաքանչիւր 12 ԲԵՐԲ, սկզբից և վերջից ԲԵՐԲ: ՄԵՍՈՒԹԻՆ՝ 15,2 X 11,5 X 4: ՆԻԻԹ՝ ղեգնաւում Բազր: ԿԱՋՄ՝ կաշնպատ տախտակ, վրան ճնշումով զարդեր, հնամաշ, ճերմից ծաղկաւոր քաղաք կտոր: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ մէկական ԲԵՐԲ մագաղաք սկզբից և վերջից, երկաքարերով, Անտարանից: ՎԻՃԱԿ՝ վտտ պանաւած սկզբից ԲԵՐԲ. 1—25 ԲԵՐԲԵՐ ցուր տեսած, 3—4 Բ՝ միաձուլուած և մէկ ԲԵՐԲ ցարածած, սեւացած և կեղտոտուած, որոշ ԲԵՐԲԵՐի ամփոփմանը կտրուած: ՊԱՐԱՊ ԹԵՐԻՔ՝ 266Բ: ԳԻՐ՝ քարեղբ: ԳՐՈՒԹԻՆ՝ միասին: ՏՈՂԵՐ՝ 23: ԳՐՈՒՄՆԵՐ՝ ամփոփար: ԹԱՆԱԿ՝ սեւ, վերմագիրներ, սկզբնառաքն ու մեծաւորներ՝ կարմիր: ՋԱՐԴԱԳՐՈՒԹԻՆՆԵՐ՝ ցուր: Ուերի սկզբնառաքնը զարդագիր և հաւաքող: ՃԱԿԱՏԱՋԱՐԿ՝ 50ա (մի մասը կտրուած), 72ա, 106Բ, 140Բ, 108ա, 215Բ, 230ա (ամփոփ կտրուած): ԼՈՒՄԱՆՃԱՋԱՐԿ՝ բաւական քաւով կարմիր ծաղկներ և յետոյ սեւ քաւառով տակաւնուած ամփոփող ցեմեր և մի քանի զարդեր: ԳՐԻՑ՝ Յովնան արեւոյ: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ՌԵԹ (1610): ՎԱՅՐ՝ Նոր-Ջուղա: ՍՏԱՅՈՂ՝ գրիչը:

ՇԱՆՈՒԹՈՒԹԻՆ. — 104Բ—ի վրայ կան 4 անշնայանման փոքր և և կաշարողներ, կենտրոնում արծաւանման նկար, շուրջը զարդեր, առանց զրուրան:

ՏՈՒՑԱԿԱՐԱՆՔ

1. ԳՐԶԻ

263ա. Փառք...

Որ ետ կարողութիւն տկար և անխմաստ փոճու զրի՝ Յովնան սուտանուն արեւդա(յ) չհասանել յաւարտ Շարակնոցիս, իրրեւ ակունք ի շարն յեռեւ ի յերկիր Սպարաշ, ի աստուածայինամ դաւալաքաղաքն || (263Բ.) Չուղայ, ընդ հովանեաւ Սուրբ Աստուածածնին և Սուրբ Գէորգա դարաւարին, ի ղանութին Շահ Ապասին, և ի կաթողիկոսութեան Տէր Դաւթին, ՌԵԹ (1610) Թիին: Ի վայելումն անձին իմոյ և եղբաւն Տէր Յովնանին և հաւրն մերոյ Տէր Գրիգորին և եղբաւր որդոյն իմոյ Յա-

կոր սարկաւային: Աստուած վայելել տալ յերկար ամաւ և բարի ժամանակօք, ամէն:

Ով մանկունք սուրբ եկեղեցոյ, որք հանդիպիք այս Շարակնոցիս կարգաւով կամ արինակելով, յիշեցէք ի մաքրափա(յ) յաղաւթս ձեր և զիս ղանարժան զրիչս Յովնանէս սիրտակ անարեւոյ և զհայրն իմ զՏէր Գրիգորն և զհայրն իմ ղԹուրմանդէն և եղբայրն իմ ղԵրանէս քահանայն և ղկենակիցն իւր ղհակաւն և ղորդին իւրեանց նորայրորդը Սիրակոսն, որ ՌԵԹ (1609) Թուի ծննաւ, և եղբայր որդին մեր Յակոբն և ղհանդուցեալ եղբարքն ձեր ղՍիրակոսն, որ սրբախոսման մանուկն ղանդեաւ առ Քրիստոս ի յաղգէն նեոտրաց || (264ա.), և ղմիւս եղբարքն Ջայտիչէն, Ջաւրապն, Ղարէն, որ առ Քրիստոս են փոխեցեալ, և ղամենայն արեան մերձաւորքն մեր՝ ղկենդանիք և ղմեռեալսն յիշեցէք ի Քրիստոս և Աստուած ողորմի ասացէք և Աստուած ձեզ ողորմեսցի, ամէն:

Ջիւրաքամս ի շարեաց, ղԽափուրս ի բարեաց, ղտրուպս ամենայն կարգաւորաց, ղփոճուն ղըրակս ղԵրմանէս անայտան արեւդայս աղաւթմ յիշել ի Քրիստոս, լի բերանով Աստուած ողորմի ասել:

Այլ և յիշեցէք ի Քրիստոս դաւրինակի շնորհաւոր ղՅաւալայ Սուրբասն և ղորդին իւր Պետրոսն և Աստուած ողորմի ասացէք, ամէն: Դարձեալ յերես անկեալ պաղատանաւ աղաչեմք ղձեզ, ով մանկունք սուրբ եկեղեցոյ, յիշեցէք ի մաքրափայլ և յերկնադնայա յաղաւթս ձեր ղպատուական քահանայք, հարք և եղբարք մեր ղողեւոր, ղՏէր Յակոբն և ղորդին իւր ղՏէր Մարտիրոսն, ղՏէր Ղէրայպետն և Տէր Առաքելն, որ ստեալ աւանական եղեւ ի գրեւն, աղաչեմ յիշել ի Տէր, ղի բաղում աշխատանք և երախտիք ունին ի վերա(յ) || (264Բ.) մեր, միթէ արարչաղործն Աստուած վարձաւաստող արարցն, և որ առատն է ի տուրս բարեաց, ձեզ յիշադադ և մեզ յիշեցնոցս ողորմես(ց) ի Քրիստոս Աստուածն մեր և նմա փառք յաւիտեանս, ամէն:

237թ. Չառարման եւ դանպիրտան գրիչս
Եղիանէս առաւմաշեան արեղաւ(յ) աղաչեմ
յիւնի Տէր Տիոդորէր ողորմարիւ, որ զարիւղ
կենաց եւ տիրաւի դիմաց դժարցեցի թիկն
ՌԻՄԸ (1609):

250ա. Չառարման Եղիանէս գրիչս
յիւնի Տէր:

264թ. եւ 265ա. (յիշատակագրութիւն
առաւմց ամուսն):

2. ՀԵՏԱԳՐԱՅԻ

269ա. Քրիստոսի ծառայ նուառս լինին
(Ամի(րն)? (կտրուած) յաղղէն Նաարէնց,
Աղեւ (Թուրն) (կտրուած) ՌՃԽ (1691)
ընդհանր թողա(քն):

269թ. Եւ Երուսթիւն ծառայ Աստուծոյ,
ամէն. Սուրբ Գէորգոյ կեկղեցոյն, ամէն:
Թիկն ՌՃԻԴ (1675)—ուսն, Շարաթ ամսին
յի (22)—ուսն (Յանի մի քանի գրչապետներ):

31

ՇԱՐԱԿՆՈՑ

(Ս. Ամենափրկիչ, 345)

ԱՐԳԵԼԱՆ

ԺՁ դար

ԽԵՄԹ՝ 372: ՊՐԱԿ՝ 20. Իրաւանցիք 12 քերք.
ոսմեմ եւ վերջինք քերք: ՄԵՍՈՒԹԻՆ՝ 12.5 X 8.5 X
X 5: ՆԻԻԹ՝ դեղմաւում ամառաք. 206—272՝ քուրք:
ԿԱՋԱՐ՝ կաշեպատ տախտակ, վրան ճնշուածով զարգեր,
հեմաւաշ, մարտից կարծիր մետաք կաթ: ՎԻՃԱԿ՝
վատ պահուած եւ շատ զարմածուած, վերջինք քերք.
որոշ քերքերի ամկիւմները կարկատուած, պատա-
ռուած, սեւացած եւ կեղտոտուած: ԳԻՐ՝ բարբաթ:
ԳՐՈՒԹԻՆ՝ միտիւմ: ՅՈՂԵՐ՝ 25: ԳՆՈՒՄՆԻՐ՝
ամէշտար: ԹԱՆԱԹ՝ սեւ, վերնագիւնք, սկզբնա-
տաղքն ու մեծատաղքն՝ կարծիր: ՅԱՐԳԱԳՐՈՒ-
ԹԻՆՆԵՐ՝ գլուխներէ սկզբնագրերը զարգողի եւ
թալմագիւր, ամեմ սոկեգծ: ԿԻՍԱՆՈՐԱՆ՝ 1ա (մի
մտաք կարուած), 99ա: ՊԱՏԿԵՐ՝ 97թ. 131թ: ԼՈՒ-
ԱՆՍԱՐԱՐՈՒ՝ որոշ քուրք. կարծիր եւ ոսմեմ սոկե-
գծ ծաղկեմք: ԼՈՒՍԱՆՍԱՐԱՆ՝ 5ա, 8ա, 29ա, 30թ,
31թ. 33թ. 34ա, 36թ. 40թ. 64ա, 72ա, 122ա, 140թ,
145ա, 147ա, 148ա, 150ա, 156թ. 180ա, 182թ, 184ա,
187ա. քաղաքումի սոկեգծ, քաղ. հնաքն ու խո-
նայած: ԵՄԱԿԱՐ՝ ամալար: ԳՐԻՃ՝ Յովսէփ արեղալ:
ԺԱՄԱՐԱՆ՝ ԺՁ դար: ՎԱՅՐ՝ Արգելում:

ԵԱՆՈՒԹԻԹԻՆ՝ — Քղկեցի մաւր՝ 206—272,
յեւոյ է աւելցուած:

ՅԵՇԱՍԱԿԱՐԱՐ

1. ԳՐԶԻ

265թ. Փառք...

Գրեցաւ եղանակաւոր տառս յիւսիք
աւրինակէն Գրիգորոյ, մակնունն իւր կո-
չեցեալ, յայտ դառն ժամանակին, որ դ-
ղաթաւ անարբէն ՁԵՆԻԹ ակն զգարն ԱՐԺԱ-
մար եւ Թալանեաց զինեատուս տեղացն եւ

2. ՀԵՏԱԳՐԱՅԻ

131ա. (Գրուած է երեք տառի երգ, որ
զրնով ու թամաթով քիչ տարբեր է):

Ինձ կարգ ետուն գկրամաւորացն,
Որք հաւատարիմ երեշտակաց.
Մարմինս յաղրեաց հոգոյս կամաց,
Եւ(ւ) արար բաժնիս այսօր չ(ա)րն(ա)ց:

է եկեղի մարմին կորած,
 Լեզեմեան գրեղին խարած,
 Քամի կեմառ յարբուս մեզ(ա)ց,
 Յնարեալ յ(ա)րեօք քան ըզխարբած:

Փրտնալ մարմինս իմ հողացած,
 Զմեզ կապալէ յերեսս ամկած,
 Աղայեցեք վասն իմ գ(Աստու)ծ,
 Թերեսս յիցի ինքն ռզորմած:

32

ՄԱՇՏՈՑ ԶԵՌԱՑ

(Ս. ԱՆՏԹԱՔԻԿԻ, 346)

ՆՈՐ-ՋՈՒՂԱ

ՌՃԼԳ (1694)

ԹԻՐԹ՝ 303: ՊՐԱԿ՝ 25, կարգաձևիքը 12 քերք.
 «կգրեք պահառ: ՄԵՆՈՒԹԻԻՆ՝ 34.2 X 9.5 X 3.5:
 ՆԻԻԹ՝ հասարակ քաղք: ԿԱՋՄ՝ կաշեպատ տախտակ,
 վրան ճնշումով գորդեր, եմամաշ: ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար.
 որոշ քերքեր սեւացած, կեղտոտուած եւ շուր սեւած:
 Թերքերի մի քանիսի կգրեք ճարգութեամբ: ՊՐԱՊ
 ԹԵՐԹԵՐ՝ 30ր, 64ր, 301ր, 302: ԳԻՒ՝ բոլորգիր:
 ԳՐՈՒԹԻԻՆ՝ միասին: Տօղեր՝ 18: ԳՄՈՒՄԻՆ՝
 ճնշումով ԹԱՆԱԿ՝ սեւ, վերնագիրները. սկզբնա-
 տղները, մեծատառերն ու լուսանցադրերը՝ կարմիր:
 ԶԱՐԳԱԳՐՈՒԹԻԻՆՆԵՐ՝ գլուխների սկզբնատառերը՝
 հաւագիր: ԿԻՄԱՆՈՐԱՆ՝ 3ա: ՃԱՆԱՏԱԶԱՐԳ՝ 185ր:
 ԼՈՒՍԱՆԱՏԱԶԱՐԳ՝ բաւական քանակ, կարմիր եւ կա-
 պույտ ձաղիկներ: ՄԱՂԿՈՂ՝ գրիչ: ԳՐԻՃ՝ կիրակոս
 երեք: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ՌՃԼԳ (1694): ՎԱՅՐ՝ վստահա-
 քար Նար-Ջուղա: ՊԱՅՈՒՆՐԱՅՈՒ՝ եկեղեցւոյ վար-
 յուրիմը:

ՄԱՆՈՐՈՒԹԻԻՆ. — 35 եւ 30 խրթներ յոռ
 եւ տակադրել ու գրուել, թուած է, որ յետոյ է
 տակադրուել նաեւ վերջին 301-ը:

ՅԵՄԱՆԱԿԱՐԱՆՔ

1. ԳՐԻՃԻ

300ր. Փառք... Արդ գրեցաւ ի թվակա-
 նութեանն ժերում ՌՃԼԳ (1694) ամին,

ձեռամբ անարժան կերակոս իրիցի, անու-
 մարս եմ եւ գործով եմ յամենայն բարու-
 թեանց Թափուր, ի վայելունս սրբազան քա-
 չանայից եւ յիշատակ սաացողի սուրբ
 զորոյս, որ է Մարթոյ, բարեսէր եւ առ-
 առաւանկալու եւ երկնիզած || (301ա.)
 զմանկունս սուրբ հկ(եղեցոյ) (կտրուած)
 ...սն Տէր Արարչա(ժ)... Առաւանտաւորն
 եւ զտանու(տէր) Մէլիքն, Զանաղիզն, Առա-
 (տու)րն, Գրիգորն, Սէրանն, եւս Հասարակ
 ժողովուրդն իրնկոյ ժեծի եւ փոքու, սառ-
 ցան զառաւանածաւն Մարթոյս յիշա(ա)նկ
 իրեանց եւ ննջեցելոցն, ժաան եւ բաժին
 առնուն ի Գրիստոսէ ժիւս անդամ զալս-
 տեանն, Հանդերձ ննջեցելովքն իրեանց, որ
 է աւրՀնեալ Եւրախանս, ամէն: Հայր
 ձեր որ:

2. ՀԵՄԱԿԱՅԻ

301ր. Առ Առաւանտ փոխկեցաւ Տէր
 Առայաւորն Թիւն ՌՃԿ-ին (1711), Հսկանա-
 րերի ԻՐ՝ (28)-ին:

Ես անարժան Տէր Խէշատուրս ծառայ
 Առաւանտ, ամէն: ԹՎԻՆ ՌՃԽԵ (1696)...
 զրվեցանք:

յրբէր կայ զրած, բայց աշխարհաբառ մօնչ մենչ չեմ տեսել եւ ես կարծում ամ, որ մեր Հայրից աղկեն, մասնաւորապէս Հասարակ աշխարհականաց եւ ժողովրդաց, մէծ տղէ-տու թրեանն էստից այ ծովան, վերայ ամենայն յրբէր զրայրառք ան զրում եւ չուն որ էս լեզուն աշխարհականէրն եւ ժողովուրդին հիմաման չեն, վասն եւ յրբէր կարդալով սրման չեւ:

3. Նոյնպէս էլ էս յիւրջ յը հիմանալէն, այլ մին մեծ կերպ պահատութիւն էլ այ ծնման Հայրից աշխարհականաց միջուան, որ է մին կերպ մեծ ծուլութիւնն վրայ շատ բոլոր տարիք եւ ժամանակ այ ճանց կալման առանց մին զիւրք ձեռ առուին եւ կարգալն, վրայ չուն որ հիմաման չեն, վասն էս սէր չունեն յիւրք կարդալն եւ չուն որ մօնչ սէր ունեն եւ մօնչ յրբէր ան կարգման, վասն էս ուրէնց տղատութեանն, ինչպէս որ կէր, էնպէս մնման այ, առանց մօնչիչ շախիւն, էս վերոյ ասացած պատճառին եւ այլ բազում պատճառանք եւ իմ զրաց յրբէրս աշխարհ-հարառ ամ չինէլ, վերայ իմ խորհուրդս կարդացողաց խմար չէր զրուց սանձան (սրանք են), որ քերականութիւն ան զլեւ շատ եւ շատ յրբէր կայ զրարառ լեզվով, որ զլեւ ան (կարող են) ուրէնք կարդալն, բայց իմ խորհուրդս, սէրս, աշխատունքս եւ քրթունքս իսկ աշխարհականաց եւ ժողովրդաց վերայ ամ զրէլ, որ թէ մարդիք, թէ կանա-նիք, թէ մեծ, թէ պղտիկ, թէ աշխարհական, թէ վաճառական, թէ յիմար եւ թէ տղէտք ամենիքն Հասարակայրառ իմ զրած յրբէրն կարդան || (2բ.) իմանան եւ քլիւն զլուխ խասկանան, թէ զբռնում ի՞նչ ամ ասում, ընչու՞ր վերայ ամ ասում կամ ի՞նչ խորհրդով ամ ասում կամ խօսման:

4. Բաղի խայէր էս Մանկայ ինձ ասացէլ ան, թէ էսպէս աշխարհաբառ իրքէ դրէլն մօնչում ճաղոյ չե թվման, վերայ զողջր չե, բայց ես էստոնց պատասխանէլ ամ եւ ում որ էս ասի պատասխանում ամ, թէ մին զիւրք զրողի առաջին խորհուրդն էն այ, որ ուր դրած դիւրն Համէն մարդ կիմանայ. երկ-ր(որ)դն թէ յետ հիմանալէն, լէյն վատէն ընտրի. երրորդն որ յետ ընդրելէն, բարին յանձն առու եւ չարն ատիւ էսու ճշմարիտ

զբէրն զողջրութիւնն եւ էս այ ճշմարիտ զօ-վելի դիւրն: Վրայ ընչու՞ր աս պէտք, որ ես մին զօված, պատռական եւ զողջր զիւրք ձեռ առում եւ Հա կամ եւ Հա կարդամ եւ վերջումն մօնչիչ չը հիմանամ, կամ կէսլըկէս հիմանամ կամ երեք բաժնէն մինն հիմանամ եւ երկուքն ծուլ մնամ: Էսպէս սրչանք սր յիւրքն զողջր լին ինձ խմար, միշտ դառն զինի, զրուց կարդալով կը զլեւմ եւ մօնչն չեմ հիմաման եւ չուն որ հիմաման չեմ, սրտէս էլ վէր չե դուման, որ կրկին ձեռն առում կարդալն էսպէս զրբէրն թէ զողջր չին, թէ թթու չին, ինձ ինչ, էս որ հի-մաման չեմ, ինձ խմար միշտ անշախ այ. մին թէ մին զրայրառ զիւրք, որ կարդայցո-ղաց խմ(ա)ր զողջր այ, աշխարհականաց խմար էլ զողջր այ, մի՞թէ մին զրայրառ զիւրք, որ վարդապետաց խմար զօվելի այ, իմաստուն այ եւ պատռական այ, աշխարհա-կանաց եւ ժողովրդաց խմար էլ զօվելի այ, իմաստուն այ եւ պատռական այ. քաւ լիցի, բայց ով որ հիմաման չէ նրայ խմար միշտ անշախ այ եւ անպէտք այ: Միթէ ումպոն եւ մարդարիտն, որ զխոռն մարդկոնց խմար պատռական այ, արախէնքոց խմար էլ պա-տռական այ քաւ լիցի. վրայ պատռակա-նութեան հիմացողաց խմար այ, որ ճանա-չում ան, բայց նանքսն, որ մօնչ ճանաչում ան եւ մօնչ հիմաման ան, միշտ նանք ան խմար ընդունայն այ եւ անշախ այ:

5. Վերոյ ասացի, թէ մինչի Հալղաքս (այսմ) խինի դիւրք ամ թամ(ա)մէլ, բայց նոցա մօնչ մնումն Հայրից վերայ եւ Հայրից Հաւատացելոց վերայ մօնչին չեմ զրէլ ի վերայ դաւանութեան, բայց այսմ խոր-հրդեցի, որ էս դիւրքս լինի վասն Հայրից դաւանութեան վերայ եւ էս զրբէլ պատճառս խնդրեմ եւ աղաչեմ, որ լսես, որ ինձ մօն-չիւ կողմանէ մեղադրես ոչ:

6. Իմ առաջին պատճառն էն էր, որ ես ճանաչեցի, թէ Հայրից աշխարհականէրն յոյժ պարզախիւք ան եւ ըսողոյ || (Յա.) ան եւ միշտ սէր ունեն ամենայն իմին քննելն, որ ճշմարտութիւնն յայտնեն եւ ճանանչեն եւ չուն որ հանդիպէլ էր, որ ինձ խեռ քանի անգամ Հաւատի եւ դաւանութեան վերայ բազում իմին ան բան խարցցէլ եւ խօսեցէլ,

վասն էս կամեցայ, որ տեղս էլ փոքր փոքր էն խաբցցած իժմին ասինքն պատմեմ եւ խաւկացանեմ: Բայց դու, ով աշխարհինասէր ընթերցող, կարծես ոչ թէ ես ուշուամ ամ քե խնտ հակահաստութիւն նստեմ կամ իմ կամքն այ, թէ ես քո հաստիքն եւ դաւանութեանն պակասութիւն ասեմ կամ թէ ուժով ուժով ուշուամ, որ դու իմ հաստեմ եւ դաւանութեանն յանձնատուս եւ խաւսեմ, քոս: Եթէ իմ խորհուրդս միայն էն էր, որ մենք որպէս մին եկրայրք եւ որպէս մին սիրելի բարեկամք, մին տեղ նստեմք, դրուց տինք, դու քոնն ասիր եւ ես իմն ասի եւ երկքիս միջումն վերածինք եւ վեր խանինք եւ մեր ասածներս մեր երկքին միջումն ծանդրայդպեղ խորհրդինք եւ խաղաղութեամբ մտածինք, քննինք եւ հիւրու խորացանելով՝ հանցկացած իժմին ասինք կրմանինք եւ բարեն չարէն ընդդինք եւ յետեղն յետէս միասնութիւնէն համեմքն ուր ճանապարհն բռնէր եւ ուր բռնին յետեմէն պէրք: Էս այ իմ խորհուրդս եւ էս այ իրաւունքս:

7. Բայց տեղս պարտ եմ ասել, որ Հայկոց աշխարհակալներն մին կերպ բնութիւն ունեն, որ ինձ հարդիւղ (եղբէք) լիկ յե թվացէլ, որ էսանբան յեկ մին դիրք ան կարդման, հանց հիմացան կամ տեսան, թէ դիրքն հաստի փերայ այ, համահայտման դիրքն դուրդէն շատ պակասութիւնն ան ասում եւ կրկին էլ էն դիրքն անումն տալման չեն եւ մոնջ կարդացէլ ան եւ մոնջ տեսէլ ան, թէ դիրքն իրաւունք ունի կամ յունի: Ըձմարիտ որ էս մին մեծ պակասութիւն այ եւ ընդէմ ասեմայն կերպ բարե սովորութեան այ: Վրայ էս դորամ (ինչպէս եմ) գլխէ հիմանալ, թէ մին կարած քիսակում ինչ կայ ամբարած, եթէ քիսակն բանամ ոչ եւ տեսեմ ոչ, թէ միջումն ալմող կայ կամ թէ չլիայ կայ լցած կամ թէ ես դոր ամ պղել (կարողանալ) ասել, թէ Ֆլանդիան մին պեղծ մարդ այ, եթէ ես մոնջ նրայ տեսէլ ամ, մոնջ նրայ խաւսեցէլ ամ, մոնջ նրայ փորձէլ ամ եւ մոնջ նրայ ճանաչէլ ամ: Բայց դու ինձ կասես, թէ խէրիք ա (բաւական է), որ մարդում ասում, այլ ես պատասխանեմ, թէ խէրիք չե փրայ: Ես պարտական չեմ ուրիշ ասածներով հաւաղամ, թէ Ֆլանդիան (այ-

սինչը) պեղծ այ կամ պող այ, որ ես էլ նոյն ասեմ, այլ քրիստոնէւրայր պարտական ամ արաջ քոն զհաւատալն, ես իմ աշխարհ տեսնեմ եւ փորձեմ եւ էնչադն (այն մամոնակ) հաւատամ նորայ պեղծութեանն եւ պորութեանն:

8. Նմանայալն էլ մին պրքի վերայ ամ ասում: Խէրիք չե որ ուրիշանին քե ասեն, թէ էն կամ էս դիրքն կարգալ մին, վրայ մարտութեան դիրք այ, այլ պարտաստեալ քանզ || (3ր.) էս հաւատալն, դու կարողալով փորձեմ եւ տեսեմ, թէ լիկայ՝ հանցնաւորս եւ թէ լիկ չե՝ հանցն շատուս եւ էս ճանաչութեանն խէրիք չե, որ փոքր կարգաս կամ կէսն կարգաս, այլ զլիւզ զլուխ պիտիլ այ կարգայ եւ վաղուք չենեւ: Վրայ ևստուամ քե էլ ուրշանոց պէս խելք այ տիլէլ, շնորք այ տիլէլ, ընդդութիւն եւ դիտութեան այ տիլէլ, որ միշտ զգնաւորս, չարն բարին ընդդեմ եւ սէվն ճարտակէն դանաղանեւ: Միթէ դու, ուրիշանոց ամառնոցով աս պիտիլ զնալ ուղայութիւն: Բաս լիցի՝ Միթէ դու ուրիշանոց խոց ուտիլովն կր կուշտանաս: Բաս լիցի՝ Այլ դու ընդդեմովն աս պիտիլ շարն բարին ընդդեմ, որ անքայնութիւնն մասնաւորս:

9. Ես մին մամանակում մին վաճառական ինչպիսեւ էս վերայ ասացած իժմինասու վերայ խաւսեմ եւ ինձ ասայ, թէ լիկ էն այ, որ ինչպիսեւ մոնջիլ դրձիւր չկարդան: Վրայ յեկ հաւատի եւ դաւանութեան վերայ դրձիւր ամբ կարդման, էլ եկիլի խաղալունք այ ընդաման մեր սիրան, վրայ երկու պմիլ (կողմից) իրաւունք ամբ տեսման եւ խաղալունք, որն այ ճշմարիտ հաստն, որպէս ինձ հանդիպէլ այ:

10. Բայց ես հստուր պատասխանեմ, թէ եթէ ուրէնքն ուղենայն միշտ իրաւունքն եւ ճշմարտութեան կը դառնեն եւ ոչ թէ դիրք կարդալով մարդս խաղալով լցաման այ, այլ նոյն խաղալունք կարդալով վերաման այ, ճշմարտութիւնն լացման այ եւ իրաւունքն յաստման այ: Վրայ դիրք կարդալով մարդիս խելքն լուսաւորման այ, հանցկացած իժմիննոց դիտակ այ, նման չարն բարին ջուկում այ մարդս, ուր ցրեւ եկած խորհուրդքն բալորում այ եւ ուր ճշմարիտ եւ ուղիղ ճա-

նապարհն ճանաչում այ, զբժէրն մեղ նշանցան առվման մեր յաւիտեանկան փրկութիւնն եւ մեր Հոգոյն շահաւէտութիւնն զբժումն, որպէս մին պարզ խաղիւում (Հայելում) մենք մեղ պարզ տեսման ամբ, որ մեղ ճանաչեմք, թէ ճշմարիտ ճանապարհում ամբ կամ թէ մոլորած ամբ. զբժէրն մեղ չարն ու բարին նշանցան տալման, որ մինն սիրեմք եւ միւսն առեմք: Մին մարդ յեփ աղօթ կա ասում Աստուծոյ խեղ այ խոսման, բայց յեփ զբժ ա կարգման՝ Աստուծոյ այ ունկն դնում. սուրբ եւ բարի զբժէրն մեր խարբալունքն վերաբացում ան, մեր դալաղութիւնն մեկնում ան, մեր աղէտութիւնն խափանում ան, մեղ առաքելութիւնն ռաւոյցանում ան, մեր շարսյ-դորեութենն խրատում ան, մեր ծուլութիւնն քարոզում ան, մեր յիմարութիւնն պատմում ան եւ մեր Հոգոյն աշկն լուսաւորում ան:

11. Մին բարի եւ Հոգեվոր զբժէրն մարդին ճշմարիտ բարեկամ այ եւ վարպետն այ, մարդին ճշմարիտ քարոզատունն այ եւ || (4ւ.) խրատողն այ, մարդին ճանապարհողն այ եւ Հանդիստ ասեռողն այ: Վասն էս ասում սուրբ առաքեալն, թէ ամենայն քառի զիրքն եւ զրվածք շանաւտն այ մեր ուսուրբեամն, հակաճառութեամ, խրատութեամ եւ արդարութիւն զործելոյ, զի կատարեալ իցէ մարդն Աստուծոյ ամենայն գործն քարութեամն հաստատեալ (Ա. Տէմոթ. Գ, 16): Վերջապէս, երաւոյ, ամենայն կողմանէ եւ ամենայն կերպիւ յոյժ բարի եւ շահակտ իրիւն այ զբժէր կարգալն: Վասն սիրելի կարգացող, էս իմ վեցերորդ գիրքս այժմ ձեռ ասմ ընծայումն որ կարգաս եւ յետ կարողալն քոյ կամքն այ եւ քո մեռնում այ, թէ Հանցն առուս կամ թէ Հանցն շարուս. վրայ ամենայն մարդի ուր անձնիշխանութենն ուր մեռնում այ եւ ես մոնչում ում յեմ ասում, որ ինչ որ ես ասում ամ, ումօվին եւ խաժիսայ ընդունել կամ Հանցն առու. քաւ. լինի. այլ ինդրում ամ, որ կարգաս եւ

յետ կարողալն մեր սէրն եւ բարեկամութենն վերանայ ոչ, այլ ինչ որ քոյ կամքն Հինի եւ ինչ որ քո բարի թվայ, էն ընդրես. վրայ էս զբժումն շատ եւ շատ իբժինանի կը դառնեն, որ նորոյ Հիմանալովն կուրախանաս եւ Հնար այ որ բաղում իբժին կը դառնեն, որ մոնչ լսէլի, մոնչ կարողացէլ իր, մոնչ խրար իր եւ մոնչ մինչի այժմ ճանանչէլ իր, եւ ես էս աշխատանքս, որ վասն քոյ Հոգոյն շահաւէտութեան խմար ամ քաշէլ, որչ քո ամ յանձն առման, որ որպէս որ ես սիրոյ ամ զբէլ, դու էլ սիրով կարգաս եւ աղօթես առ Աստուծոյ, որ մեղ առաքելութեան վայելչութենումն միւսերի մինչի յաւիտեանս, ամէն:

4ւ.—Գր. Գլուխ Բ. Յաղակս Գրիստոսի եկեղեցոյն:

Գր.—Եր. Գլուխ Գ. Թէ որպէս Գրիստոսի եկեղեցին միայն միւսայ:

Յա.—Եր. Գլուխ Գ. Թէ որպէս Գրիստոսի եկեղեցին սուրբ այ:

Ծր.—Գլուխ Ե. Թէ որպէս Գրիստոսի եկեղեցին առաքելական այ:

Դա.—Դր. Գլուխ Զ. Թէ որպէս Գրիստոսի եկեղեցին կաթողիկէ այ:

Դր.—Օս. Գլուխ Է. Յաղակս առաքին ճշմարտութեան:

ՄԱՆՕՔՈՒԹԻՒՆ. — Միւս Ը— զլուխն 2—14 ճշմարտութիւնների մասին է:

ԾԻՆԱՑԱԿԱՐԱՆԻՐ

1. ԳՐԶԻ

1ա. (Ցե'ս ամուսնալիքը):

2. ՀԵՏԱԳԱԾԻ

1բ. (Տգազրուած եւ փակցրուած քաղի վրայ):

Նուրբեց մեռապիրս Ս. Ամենափրկչեան Մատենադարանին Գ. Մարգար Ա. Մարգարեան ի յիշատակ իւր եւ իւր ծնողաց:

1902, մարտ 12, Նոր-Ջուլայ:

37

ԺՈՂՈՎԱԾՈՒ

(Ս. ԱՄՆԱԿՔԻԿԷ, 352)

ԺԶ—ԺԷ դար

ԹԵՐԲ՝ 201: ՊՐԱԿ՝ 17, Իրաւամէջիւրը 12 քերք: ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 19, 5 X 13 X 3: ՆԻՒԹ՝ դեղնաւուն և սուտ քաւք: ԿԱՋՄ՝ կաշնպատ տախտակ, հմայաշ, ճիւղից սպիտակ կտու: ՎԻՃԱԿ՝ ամիսամ ցանաւած, ղուր տեսած, որոշ քերքեր ցատաւած, ամկիւնները մշտաւած, վերջից քերք: ՊՐԱԿ ԹԵՐԲ՝ 1: ԳԻՐ՝ բոյրագիր: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւն (12ա—23բ), միւս—սիւն (24ա—201բ): ՏՈՂԵՐ՝ 18: ԳՄՈՒՄՆԻՐ՝ ճշտու—մով: ԹԱՆԱԿ՝ սեւ, վերագիրներն ու մեծատառերը՝ կարմիր: ՋԱՐԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ զուլիները սկզբնաւոր, քաջացիք և զարդագիր: ԿՍԱՆՈՐԱՆ՝ 2ա: ՃԱԿԱՏԱՋԱՐԿ՝ 90ա, 100ա, 106բ, 111բ, 116ա, 127ա, 164բ: ԼՈՒՍԱՆՑԱՋԱՐԿ՝ որոշ քաւով ծաղիկներ, կարմիր, կապուտ, կամաշ գոյններով: ԳՐԻՃ՝ Աճարեաց: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԶ—ԺԷ դար:

ԵՆԱՆՈՒԹԻՒՆ. — 1բ էջում նշանման երկ քերք կէտարւոյ: ՃԶԵՐԱՊԷՐԷՐԷՐ ԵՐԷՐ ԿԱՐԱՎԵՐՈՅ:

ՁԵՆԱԿԻՐԸ 1904 ԹՎԻ ԲԵՐՈՒՆ Է ՇԱՐԻՐԻ ԳԵՂԵԻ ԵԿԵՂԵՑԻՆ ԽԱՐԷՆ ՎԱՐՈՎԱԿԵՐ ԺԷՆԱՎ:

ԲՈՎԱՆՈՒՄԱԿՈՒԹԻՒՆ

1. ԿԱՆՈՆԱԳԻՐԻՔ

ա. 2ա—19ա. Որպէս պարտ է եպիսկոպոսին և կալ ի տեսութիւն եկեղեցոյ:

բ. 19ա—23բ. Յաղաքս ոչ առնելոյ սուգ ի վերայ մեռելոյ:

գ. 23բ—25բ. Կանոնք և սահմանք սուրբ Հայրապետին Սահակայ:

դ. 25բ—27ա. Վասն հոռման որ քուն:

ե. 27ա—33ա. (Վասն) խնամութեան:

զ. 33բ—35բ. Վասն ազգակցութեան հարց, զոր է պորան կողի և բաժանի Գ ղեմ՝ ի վերև, ի վայր և ի կողմն, զոր ասացին սուրբ Հայրապետը:

է. 35բ—46ա. Վասն դատարանի գրոց Մեծին Սահակայ և Բարսեղի, եղեալ փոքր ի շատէ գրեցաւ աստ վասն եկեղեցականաց:

ը. 46ա—49ա. Վասն քահանայից առնելոյ զպտուղս ի ժողովրդոցն:

թ. 49ա—52ա. Վասն յիշատակի նշխրելոց և սուտ վկայից:

ժ. 52ա—53ա. Վասն կնոջն և այլն ոչ

կարէ զկին իւր ի կուսութենէ հանել, զինչ է դատաստանն:

ժա. 53ա—54բ. Վասն դիւահար կին աբձակելոյ:

ժբ. 54բ—55բ. Վասն ատելութեան առնել կնոջն:

ժդ. 55բ—56ա. Վասն ամուլ կնոջ և այլն ներքենիս:

ժդ. 56ա—56բ. Վասն որոյ պատճառէ երանէ կին ի այրէ իւրմէ:

ժե. 56բ—57ա. Վասն ատելութեան առնել կնոջ:

ժդ. 57ա—58ա. Եթէ վաճառական կամ այլ ճանապարհորդաց ամենամարդ կինն այր առնու:

ժէ. 58ա—59ա. Վասն կրօնի այր ընդ կին և վնասէ:

ժբ. 59ա. Վասն առնել կնոջ ուրացողաց:

ժթ. 59ա—61ա. Եղբարց և քուերց բաժանումն:

ի. 61ա—62բ. Վասն աղջկանն:

2. ԱՅԼ ԲՆԱԳԻՐԻՔ

ա. 62ա—68բ. Որպէս հոգեւ(ա)հ, մարմնաւահ:

բ. 68բ—77ա. Պատմութիւն շարժարանաց հոգեւոյն, Թէ որպէ(է)ս են ի դժոխքն:

գ. 77ա—89բ. Տեսիլ սրբոյն Գրիգորի ընդ հրեշտակս:

դ. 90ա—100ա. Որպէս և քարոզ վասն Կրկայ բանի:

ե. 100ա—105բ. Հարցումն Բարսեղայ(յ) առ սուրբն Գրիգոր:

զ. 105բ—107ա. Յաղաքս երդման:

է. 107ա—108ա. Յաղաքս սուտ վկայից:

ը. 108ա—111բ. Յաղաքս յիշմանատուի:

թ. 111բ—116ա. Վասն յաղաւթից հարց:

ժ. 116բ—118բ. Ամոնի ասացեալ վասն արբեցողաց:

ժա. 118թ—121թ. Պատմութիւն արծաթին:

Ժբ. 121թ—127ա. Պատմութիւն անդամալուծին, որ խօսեցաւ ընդ նմա Քրիստոսն եւ բռնկեաց զնա:

Ժգ. 127ա—132ա. Վասն զալքստեան Տեսուն եւ վաղճան աշխարհին՝ (յ) որ ժամ դատաստան լինի:

Ժդ. 132ա—157ա. Պատմութիւն յԱրաւաց:

Ժե. 157ա—159թ. Վաճառական ոմն զնաղեալի քաղաք մի, բազում բռնիք ունէր եւ շատ դանձ եւ ոսկի...

Ժզ. 159թ—160թ. Այսպէս լարս խարէ զմեզ եւ մերկացուցանէ ի յատուածային լոյսոյն...

Ժէ. 160թ—162ա. Ամենայն այծքն ի միասին յողովեցան եւ գրեցին թուիտ տողգա զալլոցն եւ տսն...

Ժը. 162թ—164ա. Նոյնպէս եւ քաշանայքս եւ ժողովուրդս, որ նման յիմար եւ անմիա այծիցն եղաք...

Ժթ. 164թ—173ա. Տանուտերացոյց, զոր ստացեալ են իմաստասերք վասն կենաց աշխարհի:

Ի. 173ա—185թ. Յաղաղս խաւարման պահպանան եւ լուսնին յերկինս եւ յերկրի, զոր տասց(եա)լ են իմաստասէրք վասն այս բանին. ճշաւասարդի թէ լուսինն խաւարի՝ ցուրտ լինի եւ պարզ, թէ արեգակն խաւարի՝ խառնակ լինի տարին...:

Իա. 185թ—180թ. Պատմութիւն դշխոյն հարաւայ, որ լուսաւ զիմաստութիւն, որ եկն փորձել զնայ:

Իբ. 191ա—193ա. Պատմութիւն մեծա(տսնն) եւ պատրկի. ճէր սայ ի սուրբ քա-

ղաքն յերուսաղէմ յաւուրս քրիստոն(է)ոսթեան...:

Իգ. 193ա—194թ. Վաճան(այ) մի անմարտաբար առ մասն ի հաղորդութենէն Քրիստոսի, տարաւ եւ ի փեթաք մեղուի իւրոյ, զի շնորհաւք մասինն մեղք բազում եղիցի...:

Իդ. 194թ—195թ. Ի սմին տուր (յ) իւտակ միւս սլլ սքանչելեաց. Վարդապետ մի հանդիպի տուն քրիստոնէի միոյ եւ զիշերն այն կերակրուաւ լինի...:

Իե. 198ա—197ա. Այս վկայ պատմեմ ձեզ միւս եւս սքանչելիս. Վարդապետ մի զնայր Երուսաղէմ եւ հանդիպեցաւ ի տուն մի քրիստոնէի, եւ ունէր տանուտէրն բարեանասակ աղայ մի...:

Իզ. 197թ—200ա. Վայր ոմն ճշնազգեսց, տոտուանահաճո(յ) վարուք, ինչիկ անուն վարդապետ, աշակերտեաց սրբոց Թադմանյացն մերոց Հայոց լուսաւորչացն Սահակա(յ) եւ Մեսրոբայ, լըջեալ քարոզէր...:

Իէ. 200թ—201թ. Վին մի զզնացաւ ընդ շարաղործս իւր եւ առեալ քարանձ՝ գրեաց զամենայն մեղս իւր եւ կնքեաւ...:

ԾԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆՔ

1. ԳՐԶԻ

164ա. Անդրէաս յիշեցէք ի Քրիստոս Աստուած (Յոյժանմամ յիշատակագրութիւնն) եր կամ Եանե 185թ, 190թ, 193ա, 195թ եղեբում):

2. ՀԵՏԱԳԱՅԻ

201թ. Փառք ամենասուրբ Երբորդութեան Հայր եւ Որդւյ եւ Հոգւյն Սրբոյ, Թխտակ Հոթլուին, Սիրիթաւիտին, ամէն:

38

ԳՐԻԳՈՐ ԱՍՏՈՒԱԾԱՐԱՆ, ԱՌ ՈՐՍ ՃԱՌԻՔ

(Ս. Ամեմափրկել, 360)

ՆՈՐ-ՋՈՒՂԱ

ՌՅՈՒԳ (1694)

ԹԵՐԹ՝ 267: ՊՐԱԿ՝ 12, իւրաքանչիւրը 12 քերթ: ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 15 X 10: ՆԻԻԹ՝ քաղաք: ԵԱԶՄ՝ կաշեպատ տախտակ, վրամ ձեռնումով զարդեր, Բ փնջկը մաշուած, մերսից գծաւոր մետաքս, Ա փնջկն եզրերն զրուած է. ՅԻՂատակ է Աստուածատուր վարդապետիմ, քվիմ ՌՅՈՒ (1691) ՎԻՃԱԿ՝ բաւարաք, տեղ-տեղ ցեցակներ, յատկապէս սկզբի 3 պարագ քերթերը, իսկ 160ա—ից միջին վերջ՝ քամաքի մերծծմամբ հետեւածով ցեցաքան: ՊՐԱԿ ԹԵՐԹԻՐ՝ 1ք, 2, 3, 4ք, 24թ, 247, 266, 267: ԳՐԻ՝ ճառարներ: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միտքիմ: ՑՈՂԵՐ՝ 22: ԳՄՈՒՄՆԵՐ՝ ձեռնամով: ԹԱՆԱԿ՝ սեւ, վերնագիրները, սկզբնատուներն աւ յաւանցագծերը՝ կարմիր: ՋԱՐԳԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ գլուխներն սկզբնատուները հաւաքներ: ՃԱԿԱՑԱՋԱՐԿ՝ թա: ԼՈՒՍԱՆՑԱԶԱՐԿ՝ մի ժամի հատ, գլուխներն սկզբնատուներ: ԳՐԻՑ՝ Աստուածատուր արքայը: ԹԱՆԱԿ՝ ՌՅՈՒ (1694): ՎԱՅՐ՝ Նոր-Ջուղա: ՊԱՏՈՒՄՆԱԿ՝ գրքիմ:

ԵԱՆՈՒԹԻՒՆ՝ — Եր, Եր և մի քանի այլ տեղ երկու կնքադրուք: ԳՐԻՐ՝ ԳՐԻ ՄԻՆԱՍԵԱՆ, ԳՐԻՐ՝ ԳՐԻ ՄԻՆԱՍԵԱՆ, ԳՐԻՐ՝ ԳՐԻ ՄԻՆԱՍԵԱՆ (1691):

Ստացուած է Մարգար Գալուստիէ:

ԲՈՂԱՆԿԱԿՈՒԹԻՒՆ

1. ԱՌ ՈՐՍ ՃԱՌԻՔ ԳՐԻԳՈՐԻ ԱՍՏՈՒԱԾԱՐԱՆԻ

Եւ. Այս ինչ է ի գիրս այս, որ կոչի Արորս Աստուածաբան Գրիգորի Հայրապետին, Աւանհա, Տէր (բովանդակութիւնը ըստ ցանկի):

Նախ՝ Ընդդէմ Եւանդիստի:
Երկրորդ՝ Յաղաքս Հաւատոյ:
Երրորդ՝ Յաղաքս Որդւոյ:
Չորրորդ՝ Յաղաքս որ ստն մեծ է Հայր
Հինգերորդ՝ Յաղաքս Որդւոյ բան:
Վեցերորդ՝ Յաղաքս Հոգւոյ Սրբոյ:
Եոթներորդ՝ Յաղաքս աստուածաբանութեան:

Ութերորդ՝ Ար Արիանոս բան:
Իններորդ՝ Ար Կլէդոնիոս բան:

(Տասներորդ)՝ Ար Կլէդոնիոս երկրորդ:
Մետասաներորդ՝ ի մարդարէական բան.

Որ(ո)վան իմ:

Երկուսաներորդ՝ Յաղաքս բարեկարգութեան ի խօսս:

Երեքսաներորդ՝ Յաղաքս միաբանութեան եւ սիրոյ:

Չորեքսաներորդ՝ Յաղաքս երկրորդ:
Հինգսաներորդ՝ Յաղաքս երրորդ:

2. ԱՅԼ ԲՆԱԿԻՐՔ

ա. 248ա—255ք. Յաղաքս Շողակաթին տակաւ ինչ պատճառ:

բ. 256ա—265ք. Տեսիլ մարդարէական սրբոյն Սահակայ Պարթեւի Հայրապետի Հայոց, զոր տեսնալ յԱրարատ դաւառին, ի Վաղարշապատ քաղաքի...

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՐ

1. ՆԱԽԱԳՈՂԱԿԱՐ

146ք. Յետ յողունց ստացողաց եւ զիս յիշեցիք ի Գրիգորի զեքսն անարժան զոլով եպիսկոպոս եւ եղբայր կաթողիկոսին Հայոց տեսնալ Գրիգորին, որ ստացայ զսա զնիւք յանդէն Յունաց ի վանորէից Հայոց: Յորժամ ել թաղաւորն Հոռոմոց յաշխարհն Կիւիլիկիացոց եւ առ զնա յիշխանէն Լեւոնոյ, որ էր Հայ ըստ ազգին եւ Հաւատոյ, եւ աւերեաց զքաղաք վանորայս եւ զեկեղեցիս եւ զնշանն տէրունականս խորտակէին եւ անհնարին Հարուածս ազգի մերում Հասուցանէին քիւսարաք, եւ այս եղեւ ի թուին ԾԶԶ (1137): Եւ երկրորդ նորին արքայի եղեւ ՇԴԶ (1143), յորում եւ վախճանի առաջի Անարգաքոյ եւ թաղաւորէ կրսեւ որդին Մանուիլ անուն: Ընդ նմին յիշեցիք եւ գրիգորին եպիսկոպոս, զորդի եղեալ եղբոր տեսնալ Ներսէսի եւ յետոյ կաթողիկոս Հայոց:

1 Գրեւի «խալմաք» բաց է թողել եւ ապա աւելցրել ցանկի վերջում:

որում եւ զայս գիրս շնորհաց ունեալ ի նմանէ եւ վարժեալ: Դարձեալ ընդ ստան յիշեալք զվարդապետն իմ զԱստուածաբան, զհեղե եւ գիտնարէն, զգալի եւ զարին, զաւանդունի եւ զԴուռայ Սրբոյ զտունն զԱլէքսանդրն աստուածաբանութեան վարդապետն, հանդերձ իւրովք ծնողիւք առ Բրիտանոս: Եւ զուր յիշողքդ յիշեալ լինիք ի Բրիտանոսէ:

2. ԳՐԶԻ

1ա. Ի Թուի(ն) ՌձԽԳ ա(մին) Շահ Սուլէիման արքայի Գարեկ վանանեցաւ յաւուրս երեքսուրթաւ, վեցերորդ մասուն... (մէկ քառ կտրուած): Դարձեալ յայտ ամի եւ յամանն յուլիսի ԻԸ (28) Թաւթ եղին միւս (չ)ան, որոյ անունն կ(ո)չի Շահ(ո)ւլթեան Հուսէն: (Փառնաք-ծերի մէջ առնուած տառերը ցցցն է կնիքի):

4ա. Զգործս ձեռաց մերոյ ուղիղ արա ի մեզ, Տէր, եւ զգործս ձեռաց մերոյ յաւղեա ի մեզ:

5ա. Օգնես ինձ, Տէր իմ Յիսուս Բրիտանոս եւ հաս ի թիկունս ակարութեան իմում: 131թ—132ա. (Երբքնի յաւանցնում)

Փցում գրչին ինչ քան ասեմ,
Կամ կրակն զնսմ, քէ յիշեցէ՛.
Միտցն ի քեզ եմ ապաստեմ,
Ջողորմութիւն ձրի շնորհէ՛:
Նա որ առամն է պարգեւօք,
Ջեզ պարգեւի գ(ա)ր ինչ խնդրէ՛,
Ձփափաք որս(ի)ս ձեք կատարէ,
Որպէս զաւէ գնիրս կատարէ՛:

162ա. Զմեղք զբռնակ աղանձ յիշել ի Տէր, եւ Աստուած զմեզ յիշէ:

223թ—224ա. Լուսամբններում կայ երեք տունով մի ստանաւոր, որ սկսում է այսպէս.

Գիրս է խորթն ծնվու մմամ,
Մածկեալ ի սա գամձ պատուեկմ,
Լօգարդ պիտի ծարսարարեմ,
Արտաքս բերէ գգմնս որ աստ կամ...

266ա. Փառք Հօբ անեղակահին եւ անկզբան պատճառին... || (266թ.) Որ եւս կարողութիւն իմոյ ակար եւ ապրում անձինն՝ հասանել խաղաղութեամբ յաւարտ չողելից եւ աստուածային զանձին՝ Առ որս—իս, որ յորդապատ շնորհիւ եւ աստուածային լցեալ Հոգւովն՝ Աստուածաբան Գրիգորիոս արարեալ աստուածաբանութիւն եւ ուղղափառ դաւանութիւն եւ ընդդիմադրութիւն՝ ընդդէմ Հերետիկոսանցն, ընդդէմ Նաժիդոս եւ Արիոսի, ընդդէմ Արիոսի եւ Մակեդոնի եւ այլ ամենայն համախոհացն

նոցա: Եւ ճշմարիտ եւ հաստատուն դաւանութիւն է մերոյ Հայաստանեայց եկեղեցւոյս, եւ ամբողջեալ կայ մերս եկեղեցի ի վերայ սորին դաւանութեանն, որ եւ իմ Թշուառելոյս անեմը զաս եւ ցանկացող եղէ աստուածային զանձին, եւ զամենայն արկարութիւնս, եւ զարմարութիւն գրչիս եւ զսխալումն մեզի ի մասցս ի քաց Թողլով, այլ ջերմուածք սիրով եւ բորբոքեալ Հոգւով եւ յօժարեալ կամօք յԱստուած ապաւինելով, զմագրեցի զսա յիշատակ ծնողաց իմոց, մանաւանդ եւ ինձ եղիկելոյս, անարժան արեղայիս՝ Աստուածաբանոյ, որ եմ ի քաղաքէն Ծաղրապատու: Այլ եւ համօրէն եղբարցս մերոյ օրբաղանից, որք հաւաքեալ կան յայտ համալսարանիս, ի վանքս, որ կոչի Սուրբ Ամենափրկիչ Նոր-ձուլայու, ի Շօշ քաղաքի: Զոր աղայեմք զԲրիտանոս, որ ի այն պահեացէ մինչեւ ի դ(ա)յուսան իւր:

245թ. Այլ եւ ամենայն երախտաւորացն մերոց, որք Հոգեւոր եւ որք մարմնաւոր, որք սիրելի են մեզ եւ որք աստեղ զմեզ վասն յանդիմութեան մերոյ: Արդ զբնեւս սուրբ տառս ի Թուրք Փրկչին ՌՈՂԴ (1094), իսկ ի Հայոց ՌձԽԳ (1694) ամին, ի Հայրապետութեան անուն Նահապետի երբանկի ամենայն Հայոց կաթողիկոսի, զհռապետի յատուածաւէլ գահոյի Նոյնոյ Սրբոյ Էջմիածնի, ի ճշմարիտ եւ ստույգ օրինակէ, եւ առաջնորդութեան Նոր-ձուլայու Տեառն Ստեփաննոսի (յարս եւ կէս տող գրչի կոպից զնջուած) աստուածաբան եւ արհի մեարապօլ(ի)սի, իսկ ի Թաղաւորութեան Գարսից լահնյահւհի՝ Շահ Սուլէիման արքայի, եւ քալանթարութեան պաշպաստ եւ իշխանալուք եւ ուղղադատն || (248ա.) Գարոն Դուկասին՝ Խօս(ա)կից արքայի:

Այլ եւ յիշեցէք ի Բրիտանոս զբաղմեբախտ եւ օրբազան վարժապետացն իմ զԱլէքսանդր, զՄիքայէլ եւ զԹովհաննէս աստուածաբան վարդապետն (վերջին երկուս՝ ու կէս տողը գրուած է 247—ի վրայ եւ համապատասխան յափով կտրուած հաճուած 248—ից, որով կարողացում է 246—ի հետ համապատասխան թովմեղապետութեմ) եւ զուր յիշողքդ յիշեալ լինիք ի Բրիտանոսէ:

Աղայեմ զմեզ սրբառնեալ մանկունք եկեղեցւոյ, որք անդիպիք սմա կարգաւով կամ օրինակելով, կամ պատահամք գիտելով, յիշեցէք օրսի մաք զվերոյ գրեալսն, զերթնիկ վարդապետաւ եւ զհամօրէն եղբարցս, եւ զանարժ(ա)ն գրչակս, եւ միաց Թողլովին Հայցեցէք ի Բրիտանոսէ, զի այլ բարութիւն յիշատակ չունիմ, միայն ի Բրիտանոս եւ ապաւինեալ եւ ի ձեք սուրբ աղօթան, եւ Աստուած զմեզ յիշէ աստից ահաւոր

ասեանին ասելով. եկայք աւրհնելու ձեր իմոյ, որ է աւրհնելու յ(ա)ւրհնումն:

205ր. (Նրկբարդ մասի վերջում) Գրեցաւ զմա ի սկզբանէ, որ աբարաճայ ՌՃԺԹ (1670) Թուին, իսկ փոքր Հայոց, որ ասի Աղարի ՀԹ (1694):

3. ՀՅՏԱԳԱՅԻ

4ա. Նուէր Ն. Զուլայի Սուրբ Ամենափրկչեան Մասնազարանին ի Պրն. եւ Տիկին Յովսէփայ Մ. Աբգարեանց, 1 սեպտ. 1906:

39

ՂՈՒՐԱՆ

(Ս. Ամեմափրկիչ, 361)

ԺԸ դար

ԹԵՐԹ՝ 118: ՊՐԱՆ՝ 6, իրաւանքիւր 20 քերթ, սմանի տակ, սմանի պակաս: ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 81.6 X X 20.5 X 2: ՆԻԹ՝ քաւք: ԿԱՐԱ՝ կաշկատ սառաւորաքաւք, ճերտից զաւմառ քաւք: ՊԱԼ-ՊԱՆԱՆ՝ վերջում մէկ քերթ յարաւան քաւք, մէկ կողմը զաւմառ: ՎԻՃԱՎ՝ բաւարար, Ա փնդկը պահաւան, սկզբից քերթեր եւ կտրուած: ՊԱՐԱՊ ԹԵՐԹ՝ 2ր. 117. 118: ԳԻՐ՝ ճաւրդիք: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասին: ՅՈՂԵՐ՝ 33: ԳՄՈՒՄՆԵՐ՝ ամենամ: ԹԱՆԱԹ՝ սեւ, մամաղէս երկարագիր մեծատաւք մ եւ լուսամբազները: ԺԱՄԱՆԱՎ՝ ԺԸ դար:

ԵԱՆՈՐՈՒԹԻՒՆ. — Մաղաւան է Մարգար Գաղաւանից:

ԲՈՎԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆ

ա. 1ա—2ա. Այս է ցածկ Ղուրանին, որ է Սուրա, որ է ՃԻԳ (124) սուրայ: (Յամկը քերթի է եւ բովանդակում է միայն Ա—ՀԱ սուրանի):

բ. 3ա—108բ. Այս դերք օրինաց Հազարացուց կամ Իմայէլացուց, որ կոչի Ղուրան: Այսինքն Հաւաքումն պատուիրանաց: Ազգորա, որ է գլուխ առաջին:

գ. 108ա—115բ. Վարդապետութիւն Մահմէտի՝ յոյժ պատուելի եւ ընդունելի

մահմէտականաց, զոր անն Աբապ զբեաց. զէր պատգամաւոր Աստուծոյ աղօթս եւ փրկութիւն Աստուծոյ ի վերայ նորա... 3:

դ. 116ա—116բ. Տեսիլ Մահմէտի, զոր ինքն Հեարեաց եւ պատմեաց լի առասպելաբանութեամբ:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆՔ

1. ԹԱՐԳՄԱՆՅԻ

108բ.— Վերջոյ Ղուրանին քանի մի առանաւորս եղեալ կան, որք ոչ են Թարգմանեալ ի լատինացուց բարբառ, ոչ զիտեմ զպատահան:

2. ՆԱԽԱԳԱՂԱՓԱՐ

Կատարեցաւ Ղուրան Թարգմանեալ ի լատինացուց բարբառոյ ի Հայոց լեզու, ձեռամբ ԼէՀցի Սահփանոս վարդապետի իմաստնոյ եւ բանասիրի: Տէր Աստուած վարձահատուց լինի:

116բ. Ով ընթերցող, տես զիարդ ի բանիցն իբոց ըմբռնեալ եղեւ անուանեալ Ժարգարէն, եւ զու լեր ճարտարութեան հեանող, եւ աստուած քեզ զէն օղբակատուութեան եւ վկայութիւն եղիցի ընդդէմ նոցա:

40

ԳՐԻԳՈՐ ԱՍՏՈՒԱԾԱԲԱՆ, ԱՌ ՈՐՍ ՃԱՌԳ

(Ս. Ամեմաթիքիչ, 362)

ՆՈՐ-ՋՈՒՂԱ

ԺԼ դար

Թերթ՝ 320: ՊՐԱԿ՝ 27, իւրաքանչիւրը 12 թերթ: ՄԵՍՈՒԹԻՒՆ՝ 15,8 X 10,5 X 3,2: ՆԻԻԹ՝ սպիտակ քաթակ թուղթ: ԿԱՅՄ՝ կաշեպատ տախտակ, վրան ճեղուսով զարդեր, մերսից շրջափառող կտու: ՎԻՃԱԿ՝ լու: ՊՐԱԿ ԹԵՐԹԵՐ՝ 1բ, 2ա, 315—326: ԳՐԻ՝ մատրցիք, մամբ: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միառիւմ: ՏՈՂԵՐ՝ 21: ԳՐՈՒՄՆԵՐ՝ ամենմար: ԹԱՆԱԳ՝ սեւ, վերնագիրները, ակգրմատները, մեծատառերն ու յառաջագծերը՝ կարմիր: ՋԱՐԳԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ գլուխներին ակգրմատները՝ գորգագիր եւ քաշմագիր: ԿԻՍԱՆՈՐԱՆ՝ 3ա: ՊԱՏԿԵՐ՝ 2բ: ՃԱՆԱՏԱԳՐՈՒ՝ 208ա: ԼՈՒՄԱՆՈՐԱՆ՝ գլուխներին ակգրմատներում մուգ եւ քաջ կարմրագիւղձ ծաղիկներ: ԳՐԻՉ՝ ՏԵՐ ԵՈՎՍԷԶ (7): ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԼ դար: ՎԱՅՐ՝ վստաճարար Նար-Ջուղա:

ԵԱՆՈՒԹԻՒՆ. — Ձեռագիրը չի լրացուած, չի գրուել նաեւ գրչի յիշատակարանը, Ստացուած է Եփեսոսի Արքեպիսկոպիտից:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1. ԳՐԻԳՈՐԻ ԱՍՏՈՒԱԾԱԲԱՆԻ ԱՌ ՈՐՍ ՃԱՌԳ

ա. 1ա. Այս ինչ է ի գիրս այս, որ կոչի Առ որս Աստուածաբան Գրիգորի Հայրապետին: Աւշեհա Տէր Յիսուս Քրիստոս: (Սրան հետեւում է ցանկը՝ մամբ թիւ 360 մեծագրի):

բ. 3ա—206բ. (Առ որս ճառք):

2. ԱՅԼ ԲՆԱԳԻՐԳ

ա. 208ա—306ա. Նորին Գրիգորի աշակերտի եռամեծ(ի) Յոհաննու Որոտնեց(ւ)ոյ արարեալ Հաւաքումն բանից ի

մեկնութենէն (Սաղմոսին Աստուածաօրն Դաւթի մարգարէին, ընդ(դէմ) մուրուրեանց, որք ասեն դերբաթուրն: (Ակգրում՝ 207ա—208ա, ցումում է ճիշդդ որք ասեն դերբաթուրն—ի ցանկը՝ ՂԹ գլուխներով):

բ. 306ա—306բ. Թուղթ երանելոյն Յոստոսի Ջորջորդ. յետ Յակոբայ՝ եղբոր տեան, կացեալ եպիսկոպոս յերուսաղէմ. յաղագս նորնծայ պատրիարդին Քրիստոսի, վարդապետի տոնին եւ աղ աւրհնելոյ:

գ. 307ա—314բ. Ընդդէմ մարդադաւան Նեոտորականաց, որք զԲանն բնականութեամբ ասեն ի մարմին, իւր ի տաճարի, ի Պարապմանց դրոց:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆԳ

1. ՆԱՆԱԳԱՂԱՓԱՐ

124բ—126ա. (Տե՛ն մեծագիր թիւ 360, թերթ 146բ.):

2. ԳՐԶԻ

126ա. Դարձեալ ընդ սոսա յիշեալիք զվարդապետն իմ զհեզն եւ զխոնարհն, դէա(ջ)ն եւ զարին, զբանիւրանն եւ զՀոգոյ Սրբոյ հոտանն յորջորջեալ Ամլորդոյն անուամբ: Եւ սորա երկուս վարդապետն, զաջ երաժիշտք քաղցրաձայնք եւ Համեղաբանք, յորջորջեալ անուամբ նահապետին եւ նախատեսացն Տէր Աբրահամ եւ Տէր Մարգար: Եւ զհայր վանացս զՏէր Յովսէփս եւ զայլ ժիւրանն եղբայրութիւնս, որ աստ կան Հաւաքեալ, եւ դուք յիշեալ լիջիք ի Քրիստոսէ, ամէն:

41

ՃՈՂՈՎԱԾՈՒ

(Ս. ԱՄԵՑԱԿԻԿԻՅ, 363)

ՌՃԾԹ (1710)

ԹԵՐԹ՝ 158: ՊՐԱԿ՝ 13.5, իրաբանիքը 12 բերք: ՄԵՇՈՒԹԻՆ՝ 18 X 19 X 2.5: ՆԻԹ՝ 45-50: ՈՒՄ ԵՄԱՍ ԲԱՆԱՐ: ԿԱԼՄ՝ կաշեպատ ստաւարա-բուլք, վրան ճեշուսով գարշիք, հեմաշ, ճեշից սպիտակ, կարմիր գծերով մետաքս կտոր, աւի մե-տաղեղ փակածմէր, մէկը կտորած: ՊԱԳԱՆԱԿ՝ յոմի: ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար, միայն խոնաւութիւնից թամաշ ճեշածուի: Եւ բոլոր քերքերը սեւացել է: ՊԱՐԱՊ ԹԵՐԹԵՐ՝ 1, 2, 131բ, 156բ, 157, 158: ԳԻՐ՝ ճաւրգիք: ԳՐՈՒԹԻՆ՝ միտիւմ: ՃՈՂԵՐ՝ 30: ԳԵՈՒՄՆԵՐ՝ ամէշար: ԹԱՆԱԿ՝ սեւ, վերնագիւնից, մեծատաշիւմ աւ լուսամբիցովքը՝ կարմիր: ԳՐԻՃ՝ երկմիտ երեց Եւսովիկեց: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ՌՃԾԹ (1710):

ԵԱՐՈՒԹԻՆ. — ՆԱԷՐ Է ԵՄԱՍ: 1908 ԲՈՒԹԻ ԵՄՅԵ ԳՐԱՆԵՅ ԶԵՐ ԱՎԵՆԻԿԻՆԵՅ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՆ

1. ՊԱՅՄՈՒԹԻՆ ԵՈՎԱՆՆՈՒ

ա. 3ա—4բ. Զանկ դրոշմ: (Տրուած է գրքի ցանկը 59 գլուխներով եւ 60-րդ գլուխը. «Յաղագս սրբապետականի դրոշմ եւ թարգմանութեան իտիւն»):

բ. 5ա—130բ. Պատմութիւն սրբոյն Յո-ւանու Ուկէրեանին Կոնստանդնուպոլսոյ եպիսկոպոսի եւ տիեզերաց լուսաւորչի ծննդեան, սննդեան եւ զեղեցիկ զաղաքա-վարութեան:

2. ԱՅԼ ԲՆԱԳՐՈՐ

ա. 132ա—132բ. (Առաջաւան Վարդանայ թարգմանչի). «Միւրեղեղ եղբարց ի Բրիտ-տոս պատուելիաց քահանայից»:

բ. 132բ—145ա. Կերակուր քահանայից (Յովնանու Պոնայի Կարդինալի):

գ. 145ա—155ա. Խոսակցութիւն Բրիտ-տոսի ընդ երանուհւոյն Գրեկիթեայ:

դ. 155ա—156ա. Յանկ զրոց Կերակուր քահանայից:

ե. 156ա. Սրբազան Հայրապետին Հո-մայ Գրիգորի ասացեալ, զի ճշմարիտ է

Հողեւորն, քան զմարմնաւորն: Թարգմա-նեցեալ ի Ներսէսէ Լամբրոսեանոյ յայտ-կոպտէ Տարսոնի Կիլիկեաց: (Գրուած է միայն 8 տալ):

ԵԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆՔ

1. ԹԱՐԳՄԱՆՅԻ

130բ—131ա. Յաղագս յիշատակարանի դրոշմ եւ թարգմանութեան նորին: Գլուխ 4: Յամի Հաղարեբորդի, Հաբիբեբորդի Աստուծոյ մերոյ Տնառն Յիսուսի Քրիստոսի զայտաեանն, եւ Հինգ Հաբիբ(երբ)օրդի յիշեբորդի ի մերում Թաւակտութեան, եւ եօթն եւ տասնեբորդի ամի Թաղաւորու-թեանն Կոմնոսի Ալէկսի բռնակալի եւ Գրի-գորի որդի Գրիգորի Մաղաւորոսի Հայկա-ղուծոյ, ըստ աշխարհի Պարթեւ, ըստ մատան դութեան Պաշլաւի, ըստ զեղեւորն լի-նելոյ, յայդէ Արքակոնի: Որ եւ ողորմու-թեամբն Աստուծոյ կոչեցալ զիստապետու-թիւն Աղաւանայն ի բնիկ աթոռ Հայրա-պետութիւն նախնաց մերոց եւ բաղում նե-ղութեան կրեալ մեր այրասեւ աղպաց Հեթա-նոսաւ եւ բ(ռ)նակ(ալ)աց: Եւ ապա յոտալ առացեալ յամոյ Հասաք ի սուրբ լեռնոյ, զոր Սեաւ կոչեն, ի մեր սեպակաւն եւ պարզեա-կան եկեղեցիքն՝ յԱխան սուրբ, զոր ըստ առորի թարգմալ Պաշլաւոյ կոչեն, որ թարգմանի Դրախտ Աստուծոյ: Եւ ի եւ վեց (38) ամի Թաղաւորութեանն Թարգմանեցի զվարս ճշմութեան մեծ եւ սքանչելի Խոն Աստուծոյ Յովնանու Ուկէրեանի՝ Կոնստան-դինուպոլսոյ Հայրապետի, ի մեծն աւն մի(ոյ) որում անուան էր Թէպիստեայ, աղ-ղաւ յոյն: Եւ ապա ետու վերադին արծաթ-ծեղ զսա ի արարաւն եւ յօտարաւայն այնցն եւ բաղինն առաջին Թարգմանութեանն ըստ քերթողացն իմաստից միշտաբ տողելով ի Հեռն Մաթէոսի եպիսկոպոսի, որ անեալ եւ վարածեալ էր ընդ մերով մեռած: Արդ, որք մտաղաւթեամբ ընթեռնուց զվարս սրբոյն եւ կամ ընդօրինակէք զբնութեամբ, աղօ-թից մասին արժանաւորեցէք զառհասարակ աշխատողքս: Որպէս զի աղօթիւք որոյ Հայրապետին ընկալցուց մասն ի յարութեան նորին: Արդ, աղաւիժ զօրեկեակալիքն զընօրդ եւ Հրաման պատուելաւն աւանդեմ, մի՛ ոք

ողորմի ասացէք, ամէն յարմեալ (յ) ինչեցէք ի Բրիտանո զինան Պոդոսն եւ զիւր կողակիցն եւ զիւր որդի Յակորճանն, որ եւ Աստուած երկարակաց արասցէ եւ վայելիւ ասցէ, ամէն:

Դարմեալ ինչեցէք ի Բրիտանո զինան Պետրոսն եւ զիւր Հանգուցեալ որդիքն զՀէրապետն, զՍահակն, զՍեկին եւ զԹովհանն (յ) ինչեցէք:

Դարմեալ ինչեցէք զինան Պետրոսն եւ զիւր պապն Ալիքանն եւ զՄայրանն, ժարէ պապն Զափայի եւ խանիկն Մամուկի եւ ինան Պետրոսի զԻսաի Մարիամն. ինչեցէք եւ լի սրտի Աստուած ողորմի ասացէք նոցա, ամէն:

Եւ արդ, ես յետին ի կարգաւորաց եւ անաթանա ի մանկունն սուրբ եկեղեցոյ, Թափառիկս եւ յունայն ի զարեոց բարեաց Գասպար անաթան քանանայս, որ անուամբ միայն եմ եւ զործովս աչ, այլ Հեռացեալ եմ ի բարի զործոց, զպարս առնելով եւ դարբին խափանելով... (եւս ց ամալ մամ իսոսնը):

Արդ, շնորհօք Աստուծոյ սկսայ եւ ողորմութեամբ նորին ի աւարտն Հասի եւ կատարեցի զսուրբ զիւրքս ի զուռն սուրբ եկեղեցոյս, որ կոչի Սուրբ Աստուածածինն, եւ ողորմութեամբ սորին եւ աջողութեամբն Աստուծոյ կատարեցի զսուրբ զիւրքս եւ զաստուածածինս տառա, ի քաղաքս ըսպաշան, որ կոչի Շուշ, յիւր նարընդային, որ ասի ի բառս պարսից Թորոսկան: Ի մէծ թրւահանիկ Հայոց Ի եւ ԶԴ (1635), ի Հայրապետութեան տեսան իջմիս յ (640) (ծն)ին (այսու հետ եւս եղած փակագծերի միջի տառերը կտրուած են քրքի եզրից) Տէր Փիլիպպոս Կաթողիկոս (ս) ի ամենայն Հայոց եւ անաթանորդի մեկոյ) քալ բարունապետի Տէր Խալատուր արքայակերպոսի, որ Տէրն մեր անփորձ պահէ զնա ի յայ(լ)ց սեռից եւ ի թագաւորութեանն այլա(դ)աց Շահ Ասաֆուն: Արդ աղա(լ)մ զամենեւեանդ ցմանալ (սուրբ) կեկեղեցոյ, զի որք Հանդիպի (սուրբ) քրոցս՝ կարգալով կամ օրհնակելով, զաւելորդն բառնայք եւ զպապատութիւնն լրնուք եւ խորհրդութեան եւ սխալանացս անմեղադիր լինել, զի կար մեր այս էր, եւ զիս ճեղղածն եւ զգաւածեալս մեղք՝ ինչեցէք ի մաքրափայլ աղօթս մեր եւ Աստուած ողորմի ասացէք Գասպար անաթան քանանայիս եւ ննդաց իմոց Պաղտատար քանանայի եւ Թուրվանդին եւ եղորն եւ քուրքն իմոց եւ կենակցին եւ որդոց եւ զստեբաց իմոց եւ ամենայն ազգականաց իմոց ինչեցէք...

Դարմեալ երեսս ի գետինն զնելով աղալեմ... ինչեցէք զիս զանաթան Գասպար

երէց զրէն եւ զյասուցանող վարդեան իմ զինանցի Մետրոպոլիտան, որ ուսոյց ինձ զարհեստ զբուրձնան եւ թաղում աշխատանք ունի ի վերայ իմ, զոր Տէրն մեր Յիսուս Բրիտանո զփոխարէնն Հասուցանէ միոյն Հարիւրապետիկ, Հաղարապետիկ եւ բերապետիկ:

Դարմեալ ինչեցէք ի Բրիտանո զանդաղ եւ զկազմող սուրբ զորոց զՄետրոպոլիտան եւ զիւր որդի Մարտիրոսն եւ զիւր ննդոն եւ զկենակիցն եւ զորդիքն եւ զդասերքն եւ զամենայն աղայինքն ինչեցէք եւ Աստուած ողորմի ասացէք:

Արդ ես Գասպար Մեզոֆ ի լի, Ըզլի (81) ամս լըմնցի, Զամէն ի հետ մնաց կացի, Ու գնաւս օրս չյիշեցի, Զօրն ուսուի եւ ընպէր, Ես ձայ եւ քայլ ամենայնի, Աշխարհս ծալ էր՝ ես ծփի, Միքէ իմ Տէրն իմ ձաքմի:

(Եւ նման վեց տուն մեղադրական տողեր, որի նախալերդին տան մէջ կրկին յիշում է իր անունը):

Վասն ամաթամ քա ծառայի, Գասպար ամամ երէց գրչի:

30ա. Ողորմեա ասացողի զորոց Խօյա Պետրոսն եւ ծնողացն Վէլլանին եւ Շուշանին եւ որդոցն Պաղտոսին, Միքանին եւ Յովանիսին, կարգացողաց:

75ա. Բրիտանո Աստուած ողորմեալ ասացողիս քրոցս Խօյա Պետրոսն եւ իւր ծնողացն Վէլլանին, Շուշանին եւ մեղսամբ Գասպար էրէց զրի եւ ամենայն արեան մերճարարաց:

(Գրեթէ բոլոր գլուխները վերջաւորութեամբ ունի ստացողի եւ ազգակիցների եւ երբեմն էլ գրչի անունները):

2. ՀԵՏԱԳՈՅԻ

Յ15բ. (Լուսանցներու ամվարձ ձեռագրերով)

Աղայիաներն, որ Աստուած տվեց թվին 1804-ին,

Գալուսանն, որ Աստուած տվեց թվին 1871-ին:

Նեկղայոսն, որ Աստուած տվեց թվին 1870, մարտի 7, որն երեքշաբաթ:

Սիրոբարդն, որ Աստուած տվեց թվին 1884:

Փէրին, որ Աստուած տվեց 1874-ին, 15 տեկեմեմբերի:

Ես ախարացու Դաւիթ Նղիսյազարեանըս, որ պատկուեցի Տէր Կիրայկոսի զուսար Սա- զադին, ամի Տեառն 1854:

(Նպմպէս ծննդեան եւ մահուամ մի շարք այլ քուսակեաներ կամ 615ր. եւ 616ա—ի. բալտր լուսամշմերում):

616ր. Այն տարին, որ Տէր Յու- սիկի որդի Տէր Ոսկեանըն, որ Գրիս- տոսի ուրացաւ, այն տարին կուսն էր, ամի Տեառն 1897—ին ես Դաւիթ անարժան քա- ճանայ Տէր Նեկեղոսեանըս զրեցի ի Գրիգ- օրդին, Զառնայ դուդին, ուրացաւ մենք տեսանք, բաց ըսկի քրիստոնեայ չը տեսանի: 617ա. Մառտիկ Մինասին, որ Աստուած

աղայ տվեց, անուն դուեցինք Վաղարշակ, այն տարին էլ մենք տունն շինեցին, ամի Տեառն 1898—ին, 15 յուլիսի:

640ր. Ես Տէր Պետրոսի որդի Աւետ- զբեցի, որ ով որ կարգայ, մինչ ի բերան յեւի, յիշեալ լիցի ի Գրիգորոսէ: Զեռն մնայ: Թին մեն ՌճԴԱ (1742), Թին փոքր ճիւղ (1742), շա՛մ Ին (27)—ունն, վերջ:

Ես Ուսան ժամարարս օրհնվեցայ Թին ԱճԺԶ (1731), յամբայ ԺԳ (13)—ունն ձեռամբ արքայան Պետրոս վարդապետին: Աստուած ին(ձ)պարզերես պահի:

(Նպմ էջի վրայ կամ մի երկու այլ մամա յիշատակացուրիմներ եւ գրչափորձեր):

43

ԱՌԵՏԱՐԱՆ

(Ս. Ամեթափրիչ, 365)

ՌՃԻԸ (1679)

Թերթ՝ 233: ՊՐԱԿ՝ 24, իւրամանիւր 12 քերք: ՄԵՆՈՒԹԻԻՆ՝ 19.1 X 14.5 X 5: ՆԻՒԹ՝ զեղմաւում բարակ քուրք: ԿԱԶԱ՝ կաշեպաշտ առնառակ, վրան մնջուսով գորգներ, ձմամաշ, մերթից գծուոր կիսա- մետաղեայ կտոր, Ա փեղկի վրայ մետաղեայ խաչ- լուրքիւմ: ՎԻՃԱԿ՝ բաւառար, սկզբի քերքերից մի քանից յուր տեսան, միւսները խոնավութեանց քերքի սկզբում: ՊՐԱԿ ԹԵՐԹԵՐ՝ 1. 79, 137, 282ր, 283: ԳԻՐ՝ բալտրգիր: ԳՐՈՒԹԻՆ՝ երկսիւմ: ՏՈՂԵՐ՝ 23: ԳՆՈՒՄԵՆԻ՝ տննարար: ԹԱՆԱԿ՝ սեւ, սկզբնա- տաղանք ու մեծատառերը՝ կարմիր: ԶԱՐԳԱԳՐՈՒ- ԹԻՆՆԵՐ՝ զլուսնիքի սկզբնառարար գորգագիր, կամայ, կարմիր եւ սեւ գլանալ, Աւետարանների սկզբնառարարը՝ ծաւալագիր: ԿԻՍԱՆՈՐԱՆ՝ 2ա, 80ա, 128ա, 215ա: ԼՈՒՍԱՆԱՐԱՐ՝ բաւալքալ քուսով կարմիր եւ կամայ զգնալով ծաղիկներ, քաշումներ եւ գորգեր: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ՌՃԻԸ (1679), կամ՝ առաջ: ՍԵՏՈՂ՝ ճեր եռադի:

ԵՄԱՐՈՒԹԻՆ. — Գիւտար յիւստակարեւ զԵՆԸ Բերե ի Թուել, Նոյնդե գրուած լին Երեւ- զրեւթիւններն ու ցեղերը, որոնց անգն եւ բաց է ձգուած:

ՅԻՏԱՑԱԿԱՐԱՆՔ

1. ԳՐԶԻ

281—282ա. Փառք ամենասուրբ Եր- րորդութեան եւ մի Աստուածութեան, Հօր

եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ յաւիտեանա յա- լիսեանից, ամէն: Ի Ծաղման ճշմարիտ արե- ղականն...

2. ՄՏԱՅՈՂԻ

282ա. Արդ, ես Տէր Սոսոյիս ստացայ զուրբ Աւետարանն ի շաղաղ արդեանց իմոց, յիւստակ Հոգւոյ իմոյ եւ Ծնօղացն իմոց՝ Հայր Կիրակոսին եւ ժայր Խանութին, եւ կողակ- ցին իմոյ Մարինոսին եւ որդոցն իմոց Ներսէ- սին, Ուանիսին եւ Սարգսին եւ զստերացն իմոց Սալվարին եւ Նղիսարեթին եւ Հան- դուցեան զստերն Հոսիսիմին եւ ամենայն արեան ժերմաւորացն: Ով որ կարդա եւ կամ օրհնակէ, լիով սրտիւ ի մի բերան առ Ա- ստուած յիշեցէ եւ ինքն յիշեալ լիցի ի Գրիգ- օրոսէ Աստուծոյ մերձէ, ամէն: Թվին ՌՃԻԸ (1679) ամին:

3. ՀԵՏԱԳԱՅԻ

1ա. Յիշատակ (է) այս սուրբ Այնտա- րանէս Տէր Այնտառ:

Յիշատակ է սուրբ Այնտարանէս Տէր Յօհանէսի որդի Սօբին(ին)ն, որ տվեցի Տէր Յօհանին, 1884, ի Բաղդասար:

44

ԱՒԵՏԱՐԱՆ

(Մ. Ամենափրկիչ, 366)

ՆՈՐ-ՋՈՒՂԱ

ՌԶԽԶ (1897)

ԹԵՐԹ՝ 288: ՊԼԱԿ՝ 24, իրաբանչիյիբ 10 և 12 ԻԵՐԵ: ՄԵՆԻԹԻԹԻԻԿ՝ 12X12, 5X4, 5: ՆԻԹԻՊ օպիտուսկ փայլուն է թույլ: ԿԱԶՄ՝ կաշեպատ տախտակ, վառն ճեշույնով զարդեր, հնամաշ է: ՈՒՅԻՐԿ խորանայն ու բաժանունած, ճեքերից շնչի՞ն և կանույ գծերով մետաղա կտոր: ԿԻՃԱԿ՝ բուստոր, Կ փնչկը ոսկույած և յարկեճեճիքի փ ֆառիքը միմեանցից բաժանուած: ՊԼԻԼԵ ԹԵՐԹԻԲ՝ 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 138, 139, 235, 236—288: ԳԻԲ՝ բոլորգէշ: ԳԻՈՒԿԻԻԿ՝ երկսին: ՏՈՂԻՐ՝ 23: ԳԵՈՒԿԻԻԿ՝ ճեշույնով: ԹԱՆԵԿ՝ սեւ, սկզբում սառնաճեր, վերնագրիմքեր, մետաղաշերտ ու լուսանց- ֆառեճեր: կարմիր և կապուտ: ԶԱՐԳԱԳԻՈՒԹԻԻԿ՝ ՆԵՐ՝ զուլայիմիր սկզբանայիքը հաւաքեր: ՈՒՐԱԿ՝ 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 142, 222, 222a: ՊԼԵԿԻԿ՝ 16, 90, 141, 221: ՊԼԵՐԱՆԿԱՐ՝ (լուսանցճեքնույ)՝ 86, 87, 136, 216, 276: ԼՈՒՄԱՆԱՆԱՐԱՐ՝ բաւական բաւով, կարմիր, կապույ, շնչի՞ն ապիկեճեր: ԺԱՄԱՆԿ՝ ԻՏԷԶԻ (1687): ՎԱՅԲ՝ վառաեօքոր Նոր- Զույն: ՊԱՏՈՒԿԻՐԱՏՈՒ՝ ՈՒԵՅԱՅ:

ԾԱՆՈԹՈՒԹՅՈՒՆ. — Աւետարաններն ունեն նախադրանքիւններ եւ ցանկեր: Երկուստեւորաներում չկայ զրէյ տեւուն ու զայրը. գրութիւնք ու նկարագրագումարք երեւում է, որ գրուել է Նոր-Ջուղայում:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆՔ

1. ԳԼԶԻ

14բ. Օգնեալ որչիս խնայ, Սուրբ Հոգի
Աստուած, հասանել յաւարտ:

281 $\mu \cdot \Phi_{\text{max}, p} \dots$

282ա. Որոյ ցանկացեալ հազէրուլիս
աստուածային տնհուն պանծիւս, զնորարոշ-
քոջ, զհոգիւնէր երկիւղած յԱստուծոյ զպարոն

Սէթաղէն եւ զծնողն իւր զխօջայ Մինասն եւ
զԳուլսանամն եւ զՔալաֆըն յիշեցէ՛ք ի
Քրիստոս :

Դարձեալ յիշեցէ ի Քրիստոս զաստու-
ածապաշտ եւ Հոգիսանբեր զպարոն Սէթաղէն
եւ ղեղբայրն պարոն Քանանն, որ մանուկ
տիօք յայսմ ամի յիփեսեաւ ան Քրիստոս :

282թ. Եւ զարձեալ միւս ղեղը(ա)րան Մարֆրազն, իլիպան, իմնիպնն եւ զգորոն իւր զկատնաջանն եւ զԶարիֆիխանն եւ զպապն իւր զլարոն Ստեփանոսն եւ զպարոն Աւետիքն եւ զՀանիկն Մարիամն եւ զՍլթանսայիմն, որ ցանկացաւ զսուրբ աստուածաշունչն Աւետարանն, որ ասացաւ ի հաւալ ընչից իւրով, որ եւ ի Հանդերձեալն վարձաւ ի Քրիստոսն չառուցուան յարեաց առջէ ինքն եւ զծնողանն իւր, ամէն:

Արդ որք հանդիպիք սմա վայելելով եւ
կամ օրինակելով՝ զթողութիւն շնորհեցէք
խրթնութեան գրոյս... (եւ նման մի քանի
խօսեցք) :

283ա. Աւարտ եղեւ սուրբ Աւետարանս ի
Թաւադանութեանս Հայոց **ՌՃԽԶ** (1697) ձեռն,
յամսեանն օգոստոսի Դ (4), մարգար Հայոց
ԺԳ (13) եւ Աղարիայի Ղաթար ԺԷ (17) :
Վերջ, Հայր մեր որ յերկինս) :

2. ՀԵՏԱԳԱՅԻ

283ա. Վերջինս ստ(ա)ցողս զանաթման
Թարվիզեցի Ներսէսն եւ Համայտանցի պա-
լոսն Գրիգորս, մեր Հայալ ընկիցն առանձ
անօրինաց ձեռքիցն: Օլ կարթայ, մին բերան
լիւռն եւ ողորմի յախ... ամէն: Թիւն ՌՄԾԲ
(1803), լուսինի վերջն:

45

ԳԻՐԻ ՊԱՐԱՊՄԱՆՑ ԵՒ ԳԻՐԻ ՄՈՂՈՒԹԵԱՆՑ

(Ս. Ամենափրկիչ, 307)

ՆՈՐ-ՋՈՒՂԱ

ԺՁ դար

ԹԻՐԻՔ՝ 288: ՊՐԱԿ՝ 12,5 + 20, ամսմբ 10 եւ ամսմբ 12 քերթով: ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 19,5 X 15,5 X 5,2: ՆԻՒԹ՝ ԲԱԿԻՐ՝ ԿԱՅՄ՝ Կայնդա տախտակ, վրան ձայնավ գրքեր, համազ, ֆրանց սրբազայն ծագ-կատր քարան: ՎԻՃԱԿ՝ քաւար, միայն մի երկու քերթեր տեղանաւան: 1—2 եւ 140—151 քերթեր յետոյ տախտակ: ՊԱՐԱՊ ԹԵՐԹԻՐ՝ 3ք, 288ք: ԳԻՐ՝ ՌԱՐ, համալուփ ամբ: 140—151 տարբեր: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ ԵՐԿԱԿ: ՅՈՂԻՐ՝ 21: ԳԵՆԻՄՆԻՐ՝ ձայնավ: ԲԱՆԱԿ՝ սեւ, վերագրեր, մեծատառերն ու լուսամբագրեր: Կարմիր: ԶԱՐԴԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ ԵՐԿԱՐ ամեծ որոշ գլուխներն ակզնատառերը հաւաքող, Կարմիր քաւարով: ԿԻՍԱՆՈՐԱՆ՝ 5ս, 152ս: ԿԱՆԱՐԱՐԱՐ՝ 108ք, 238ք, 248ք, 257ք, 282ք, 331ս, 357ք: ԼՈՒՍԱՆՈՐԱՐ՝ որոշ քաւով քաւան: ՊԱՐ-ԿԵՆ՝ 4ք: ԳԻՐԻ՝ Ստեփանն երեց (1—151), Ամբ: Ստեփան զպիտ (152—388): ԺԱՐԱՆԱԿ՝ ԺՁ դար (1—151), ԺԵ դար (152—388): ՎԱՐ՝ վառապարտ Նոր-Ջուր (152—388): ՊԱՐՈՒԹԻՐԱՐ՝ Անթան արեղայ (1—151), Երմիա վարդապետ (152—388):

ԵԱՆՈՐՈՒԹԻՒՆ. — Զաւարթ քաղցած է տարբեր ժամանկներով գրուած երկու տառերի մասերից, որոնք յետոյ են իրարեւել ժկաղթի մէջ:

ԲՈՎԱՆԻԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. ՄԱՍ

1—2ք. Անդիբէն քառեր Հայերէն Նախակութեամբ (կազմից անդատ, յետոյ տախտակ):

4—4ք. Գրք Գարապմանց սրբոյն Կերդի վասն մարդասիրտի Միանձին: Եւ այս ինչ կայ ի սմայ (գրքի ցանկն է՝ Ա—ԵՁ գլուխներով. սկսում է Թէ զիարդ իմացի Դ(րեւոտ)ան եւ վերջումն Վ(րեւոտ) Թաղթ առ Եպիսկոպոսին զոր ի վերայ ասացաւ Թուղթս, ինչէ մեծն Կերեղն):

5—148ք. (Գրք Կարապմանց):

149—151ս. (Աղօթք) (յետոյ տախտակ) ՕՐԿՆՈՒԹԻՒՆ Ջորն անեղականի, անհատին եւ անձնին, սիրով խաչեցնողն...:

Բ. ՄԱՍ

152ս—ք. (Նախաքան) ՎԱՐ, յետ որոյ ոգնականութեան շնորհաց Դրեւոտի, Թարդմանցաք զԳրքս Առաքելութեանց, որ առնեն զմ(ար)դն բարի, արդար եւ Հանոյ Աստուծոյ, նաեւ կատարեալ... Արդ յառաջանալ ասիպէս: Նախ ասացուք ի մոլու-թեանցն Հառարակարար եւ ապա յեթն դիւտար մեղացն՝ յատկապէս, եւ ըստ այսմ յառաջ եղեալ դործս բաժանի ԺԼ (18) մասունքս:

152ս—171ս. Յաղաք մեղաց եւ անուանց նոցին:

171ս—233ք. Յաղապ Հայ(ա)րստութեան:

233ք—243ք. Յաղապ երկրորդ մասին մոլութեանց, որ է նախանքն:

243ք—257ք. Յաղապ բարկութեան:

257ք—282ս. Յաղապ ծուլութեան:

283ք—331ս. Յաղապ ազատութեան:

331ս—351ք. Յաղապ որկրամուտութեան:

351ք—387ք. Յաղապ բղջախոտութեան:

ԵԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆՔ (Ա. ՄԱՍԻ)

1. ՆԱԽԱԿԱՐԱԾՈՐ

144ս. Ի վեց Հաղաբերորդի, երկերեւոր-երբորդի, քառերբորդի չորբորդ ամի արա-րածոյ աշխարհին, ըստ յունարէն թուոյ ի չորեքասաներբորդի հեղիքսինն, յերկրորդ ամի Թաղաւարութեան Աստուի, Թարգ-մանեցան Գրքս Գարապմանց եւ Թղթոց սրբոյն Կերդի եպիսկոպոսին Աղէքսանդրի, ի սոյոյք օրինակաց ի Կոստանդինուպոլսի, ի մեծն Դաւթի Հիպատոսի եւ Թաղաւարական սեղանոյ կենտոսի, եւ ի մեծն Ստեփաննոս քերթորդ՝ աշակերտին Մովսէսի Սիւնեց եպիսկոպոսի: Արդ, մաղթեմ աստուածաբար

պայտեմէնդ սրբոյ սեղանոյ, որք անոյց օրինակ յայտմանէ, զբեմէք եւ զբանս զայտախիկ, առ յիշատակ բարեխոսութեանս Բրիտանոս, զի զրեալ եղեցիք եւ զուգ ի զպրտութեանն կենաց:

148ա. Զոր այսու յառաջ տարիացող ճղեալ սորին ուղղութեան, վերինն բանասիրաց եւ արուստ պետաց Գրիգոր կոչեցեալ խնդրող բանի, զոր ի վաղ ժամանակաց անկողացեալ՝ կարօտ էաք, յեղեակած ժամանակաւ դառալ եղեւ ի յարկեղս գրոց յեկ(ե)ղեցեալ աստղական ամբողջ Բաթնաւ, յորում ժամանակի էր կրկին ընծելոյեալ դառն եւ դաժան երկպանակ ապանդն Քաղկեդոնի, ի կոչեցեալ զհօգն Քոնստնտինոս, եւ մեք զգիրտ սորա ի Հրաւիրմանէ Հոյոյն ընկալեալք, առեալ իւրաքանչիւր որ, օրինակեցաք ի վարժումն ուղղաբէր մտաց, որ եւ եւ ըստ իմում կարէ անեղծ մասամբ զծագրեցի զառ առ սոս մեծ վարժապետին իմոյ Յունանու. Որոտեցոյ, որ եւ կրկին ընթերցմամբ յուսատրեալ աստղաբուրդաց ի ամանէ եւ ապա առեալ ընթացայ ի վերոյ ասացել զաւատն եւ պարսաքարեալ սովաւ, Հարաք զհայկոյին ետկաւ եւ ցրտեցաւ պաղանկն Աղթարմայութեան եւ զբազում վանորայս առեալ ի նոցանէ, եղեւ արախութիւն ուղղապառաց զաստեց ամա բազումա, յորում եւ էր Թիւրքապալութեան ամարի մեծի Պ եւ ԻԸ (1879) Սրդ, յերեսա աղանդ զաստուածասէր պատասօզող, յիշել առ Քրիստոս զբաղմբախառ առաջնորդն իմ զվերոյ զբեմն Յովհաննէ(ս) Որոտեցի Հանդերձ ծնողաց իւր կրկնակի, ընդ որում եւ Նիքար չնորժի մերդ մաղթանաց աղբրս ինչ ի զերեզման ասկերաց իմաց եւ լուսացէ զաղբացեալ վէրս յանցանաց իմաց, Թերեսա զաքի սղործութեան յամենորոմ պարզեւողէ Աստուծոյ իմոյ Յիսուսի Քրիստոսի, որում փառք ընդ Հօր իւրում եւ ամենասուրբ Հոգւոյն անկէա յաւիտեանի, ամէն:

2. ԳՐԶԻ

40բ. Զստացող զբոյս սրբաւոր եւ բարեմիտ Աւարոն արեղայս յիշեցէք Յիւղդն յիշեալ լիցի ի յաւուրն անել զաստասանի:

41ա. Զստացող սուրբ զբոյս սրբաւոր Աւարոն կրօնաւորն յիշեցէք եւ Աստուած ողորմի ասացէք:

110բ. Դարձեալ յիշեցէք ստացող սուրբ զբոյս բարեմիտ եւ խառակրծ Աւարոն արեղայս, որ բազում շանիւք եւ սիրով ետ զսուրբ զերբս զբեմ յիշատակ իւրն եւ ծնողացն եւ ամենայն արեան մերմաւորաց:

130ա.

Խաղայ սիրայ դու զայս եղբայր, Մա մարգարիտ յասիցի ի շար. Սա է բազմաց յայժ օգտակար, Խառատութիւն բան եւ եւմեթար:

142բ. Գիտեցիք, տէր իմ, զի յօրինակն Բուխտ մի պարապ էր Թողած: (Սոյմ էրից մէկ եւ կէս սիւնակ պարապ է):

144ա. Եւ ինձ մեղսամած փծուն Ստեփաննոս էրէցս յիշել ի Տէր մաղթեմ ի մէնջ, ընթերցողք սորին, եւ ստացող այսմ զբոյս սրբաւոր Աւարոն արեղայս յիշել աղանդն:

148բ. Զնուաւորացեալ յամենից Թափար եւ ունայն ի բարուց զարուկ Ստեփաննոս էրէցս՝ զեղոյ Պարապմանց, զոր շահ լինի սա ամենայն ընթերցողաց, յիշել մաղթեմ ի մէնջ առ Տէր Աստուած, զի նա զթան է եւ ողորմած, ողորմեցի ինձ եւ մեր յանցանաց, ամէն: Հայր մեր որ յերկինդ ես, սուրբ եղիցի:

ԵՒՇԱՏԱԿԱՐԱՆԻ (Բ ՄԱՍԻ)

1. ԳՐԶԻ

350ա. Զստացող զբոյս զերեմիա վարդապետն յիշել մաղթեմ յեթերցողէր:

351բ. Զստացող զբոյս զերեմիա վարդապետն յիշեալ ի Քրիստոս Յիսուս ի Տէր մեր: (Սոյմ երկու տեղում եւս Յայնիմ գրումա ամուրն զմուռն եւ տեղք գրումն է զԵրեմիա):

360բ. Մփեռն զբոյս զԱմի(բ) Սարգիս զպիւրս յիշել մաղթեմ ի յեթերցողէր:

376բ. Զստացող զբոյս, որ եւ կոչի Մլուսեց զերեմիա վարդապետն յիշել մաղթեմ ի մէնջ, ընդերցողք սորին: (Այստեղ ամուրն գրչի գրածն է):

2. ՀԵՏԱԳԱԾԻ

3ա. Մոյն սուրբ զերբս արարեալ է ի սրբոյն Կիւրդի Աղէքսանդրաւոյն, որ կոչի Պարապմանց Գիւրք: Նախ խօսի ի վերայ աստուածային մարդկութեան Քրիստոսի եւ կարկէ զարարանին բերանն Նեստորի: Երկրորդ խօսի ի վերայ եօթն մահացու մեղան, նաեւ Հաւարտութեան: Քարոզի վերջնատան յայտնապէս կր խօսի զարարտութեան վերայ եւ որպէս յայտ է ընթերցուող Թիւն 1851, Նոյեմբերի 12, Սանդիքաբեցի Տէր Կարապետ Յունանցան սոյն զիւրքս, որ էր Հաղարջերբցի Տէր Աստուածատուրինն, կարդալով վերջ տուի:

Բայց ի րոյն զբոյս զպիւրս զպիւրն մեկնութեան սուրբ Ս(աղոճ)անցն եւ ես ցանկացաւ արատազրին, որովհետեւ յունիք Թիսաւ Համբաւ եւ զլիսազրէ Թիւն, Հաստար չեղեւ

արտագրեն, մնացի կարօտ սուրբ գրոյն.
Տէր կարապետ:

151ա. — 1887 յուշի(ս) 15,

Լազար Մէլիքեան Տէր Դաւթեան
գրեցի,

Օրըն աղաշխարհաց մը(ս)տղա եւ
լացի,

Առ Աստուած կարգացի,
Ողորմութեամբ իմ մեղքն թողցի,
եկալ աշխարհ, երբալ ժամու ոչինչ
բարձի. վերջ:

46

ՇԱՐԱԿՆՈՑ

(Ս. Ամեմափրկիչ, 368)

ՍԻՍ

ԶԿԲ (1313)

ԹԻՐԹ՝ 310: ՊՐԱԿ՝ 80, իւրաքանչիւրը 12 թիւթ.
սկզբիցը, վերջիցը եւ մի քանիսն էլ միջից՝ տպա-
տար: ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 18 X 9 X 6: ՆԻԻԹ՝ դեղմած
մուրք մագաղաթ: ԿԱԶՄ՝ կաշեպատ տախտակ, խիստ
հնացած, Ա փեղկը ամբաստան, Ա փեղկի մերձը
հնացած դեղին մետաքս կտոր. Բ փեղկը՝ քաղաթ:
ՎԻՃԱԿ՝ վատ տպանած, սկզբից 4—5 թիւթ տպակա-
ս, կիսապայծառած, թիւթերից ամենք տեղանամ,
մաշուած, եզրերը սևացած, Ա մասը յար տնտած,
կեղտոտուած: ՊՐԱՊ թԻՐԹԻՐ՝ 103թ: ԳԻՐ՝ բալը-
գիր (խաղեքով): ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասին: ՏՈՂԵՐ՝
23: ԳԵՌԻՄՆԵՐ՝ ամօշմար: ԹԱՆԱԿ՝ սեւ, վերմա-
զիքը, սկզբնատողերը եւ որոշ մեծատառեր՝ կտրմիթ,
որոշ սկզբնատողեր՝ ռակեզած: ՋԱՐԿ՝ ՎԳՐՈՒԹԻՒՆ՝
ՆԵՐ՝ գլուխների սկզբնատառերը գարգազիք ու
քաջմագիր, երբեմն ռակեզած: ԿԻՍԱԿՈՐԱՆ՝ 107ա
(ռակեզած, կէտից կտրուած), 103ա: ԼՈՒՍԱՆՑԱ-
ՋԱՐԿ՝ մեծ քուռով քաշուցներ, ծաղիկներ եւ աղ
ձեւեր, ռակեզած, կեղտոտուած, խումպացած: ՃԱՆԱՑԱ-
ՋԱՐԿ՝ 8թ, 42թ (կտրուած եւ քաղաթ փակցրուած),
83ա (շեղքով կտրուած համուած), 150թ, 220թ, 262ա:
ԵՄԱԿՈՂ՝ քերեսն գրիչը: ԳՐԻՉ՝ ՀԻՔԱՆ Բառնալ:
ԹԱՄԱՆԱԿ՝ ԶԿԲ (1313): ՎԱՅՐ՝ ՍԻՆ: ՍՏԱՑՈՂ՝ կո-
ռաղիստ Բառնալ, ի վայելումն Քառամեղ ամուսն Բա-
ռնալի:

ՅԵՇԱՏԱԿԱՐԱՆՔ

1. ԳՐԻՑԻ

42ա. *Զեղկեի ողիս՝ ըզՀեթում քահա-
նայ ծրարորդ սորա, ընդ նմին եւ զստացաւդ
սորա զհարապետ քահանայ, եւ զծնաւդսն
իւր, յիշեալիք ի Քրիստոս:*

151բ. (Կալ Տէր Կարապետի մայն 1851
թուին գրած երկու յիշատակագրութիւնը եւ
իր մի երգը, որ սկսուում է այսպէս):

«Սէր աշխարհիս ի յիս մայլ(?)».

Փախչիւմ իմքեան մա յիս մայլէ...»:

388ա. *Չայս դիբըս Քեր սրբազան
առաջնորդ Դավիթ վարդապետին այ, պար-
գեպեց իմ հայր Տէր Նիկողայոսին, ի բարին
եղև թիվն փոքր ձծ (1725), շարաթ
Ժեռում, վերջ:*

282բ. *Փառք ամենասուրբ Երրորդու-
թեանն յաւիտեանս, ամէն: Դրեցաւ եղա-
նակաւոր տառս ի Թուականութեանս Հայոց
ԶԿԲ (1313), ի հայրապետութեան տեանն
Կոստանդեա Կիսարեղոյ եւ ի Թագաւորու-
թեան Աւշին բարեպաշտի, ի քաղաք Սիս,
ընդ հովանեաւ Սուրբ Նշանի, ձեռամբ քաղ-
ածով եւ անարժան քահանայ Հեթմոյ, ի
վայելումն սրբասնեալ քահանային Քահանայ
անուան եւ յիշատակ ծնողաց իւրոց Շահի
եւ Տղատիկինին եւ եղբարց իւրոց Վերապի
եւ Դրիդորի: Արդ, որք աւտիք ի սմանէ,
յիշեալիք ի Քրիստոս դրազմա || (283ա.) մեղ
գրչիս զՀեթում քահանայ եւ զնոզսն իմ, ընդ
նմին եւ զստացաւս զքահանայ եւ զծնաւդսն
իւր եւ Քրիստոս յիշողացտ եւ յիշեղոս
ողորմեացի, ամէն:*

241բ. *Ով երգատէր հայրք եւ եղբայրք,
յիշեցէ՛ք զԹուառ եւ տառանեալ Յարու-
թիւն գրչեակս: (Թումս է, ու միայն 241բ.
էջն է գրել):*

2. ՀԵՏԱԳՒՍԵԻ

42բ. (Կտրուած մակատագրողի տեղ
փակցրուած քղթի վրայ գրուած է. «Հայր
սուրբ, ծառայ Գ. Տէր Բ.»):

283ա. *Ի Թուականութեանս Հայոց ԶԿԲ
(1313) (Կ եւ Բ տառերը գրուել են մախկինը
զմեղիւց յետոյ), Ես Յովանէս, Հայրապետ,
Սարգիս, Հովիտիմէ ստացաւ զՇարակ(ն)ոցս
ի յարգար վաստակոց մերոց, յիշատակ մեզ
եւ ծնողաց մերոց եւ ամենայն դարմից մեծի*

եւ փոքու, ի վայելունն պարկեշտ եւ սրբասէր զաւակաց մերոց՝ Սէթին եւ Հարսին։ Արդ, որք հանդիպիլք սմա, յիշեալիք ի Քրիստոս զտաացաւ(դ)ք սորա եւ Աստուած զձեզ յիշէ յիւր ողորմութիւնն, եւ նմա փառք յաւիտեանս, ամէն։

(Ամվարժ մտորգիր) Զայս Շարականս զրելն մինչ յայսմն ամի է հինգ հարիւր եւ քսան թուականսն Հայոց, հաշիւն որ է այժմ ՌԻՃԶԲ (1833), 1833 յամի Տեառն, Գէորգ վարդապետ։

308ա. Զվերջին ստացող սուրբ երգարանիս, որ կոչի շարակնոց, բարեմէր քահանայն զՏէր Անդրիանս եւ զծնողսն իւր զհարաջանն եւ զհաճախութեանն յիշեցէք եւ Աստուած ողորմի ասացէք, ամէն։

Դարձեալ յիշեցէք ի Քրիստոս զՏէր Անդրիանս եւ զեղբարքն իւր զՄէլեոնն, զՊաղտասարն եւ զՍիմոնն, յիշեցէք եւ Աստուած։

Գրկին անգամ յիշեցէք ի Քրիստոս զՏէր Անդրիանս եւ ըզկողակիցն իւր զՍայամն եւ զորդին իւր զՎարդանէանս եւ զստոբրքն իւր զհաճախութեանն, զՍալվիկանն եւ զԳայրիանէն եւ զհանգուցեալ որդիքն զԼուդիկանն եւ զՅարովանն յիշեցէք։

Գրկին անգամ յիշեցէք ի Քրիստոս զՏէր Անդրիանս, որ ստացաւ զՇարակնոցս ի Հալւլ յընչից իւրոց եւ ետ նորոգել եւ կազմել ի թվականիս Հայոց ՌԶԼ (1639) ամին. յիշեցէք եւ։

308բ. Զվերջին ստացող երգարանիս յիշեցէք զնախարան եւ զիւր կողակիցն զմահաբան Անդրիանս, յիշեցէք եւ Աստուած ողորմի ասացէք։

Դարձեալ յիշեցէք զնախարան եւ զիւր որդի զՄիքիմիանս եւ զկողակիցն զՇահումա-

ղէն եւ նոցա որդին Ուլուխանն, Հայպաթխանն եւ զդուստրն Սապրիխանն եւ զհանգուցեալ որդին Փոսանդուլն, Մահփարին, Օղլանփաղէն, Ասիդաղէն, յիշեցէք եւ Աստուած ողորմի։

Կրկին անգամ յիշեցէք զնախարան եւ զդուստրն իւր զՍալվարն եւ հանգուցեալ որդին Ախիմանն եւ դուստրն Լէլիխանն, յիշեցէք։

Միւս անգամ յիշեցէք ի Քրիստոս զնախարան եւ իւր ծնողքն Զաքարիէն, զՍալվարն եւ զեղբարքն զՊողոսն եւ զԳաղուղէն եւ զհանգուցեալ եղբարքն Ասապոլմն, Սպազատն։

Յիշեցէք զնախարան եւ ըստն Գուհարաղիղն եւ որդիքն Տէր Ոսկանն Աւետիսն, Յովաննան, Միքայիլանն եւ դուստրն Օղլանփաղէն, յիշեցէք եւ Աստուած ողորմի ասացէք։

Դարձեալ յիշեցէք զնախարան եւ զեղբարքն զԴադուղէն եւ կողակիցն զՍիմէն, որդիքն || (309ա.) Ապաղ, Ասապոլմն, Սիմոնխանն եւ դուստրն Սալվարն եւ հանգուցեալ որդին Առիւծն, Բարէն, Ազամաթն, Զանփուրն, յիշեցէք եւ Աստուած ողորմի ասացէք, զի ձեզ եւ ձեզ ողորմեսցի Տէրն ի միւս անգամ իւրոց զայստեանն, ամէն։

Գրեցաւ յիշատակարանս թվին ՌԶԼ (1649)։

(Կազմի Բ փեղկի մերտում փակցրուած քղթի վրայ ամվարժ ձեռագրով գրուած է)։ Յիշատակ հանգուցեալ Դանիէլ քահանայ Ղազարեանի Ամենափրկչեան Վանքին այս մագաղաթ(եայ) ձեռաց շարականն՝ ձեռամբ Յակոբ (Մէկ բառ ամբարձրանի) էյրլսգանս Գալաւէցոյ, 1905, 19 յունիս։

47

ՎԱՐԳԱՆ ԱՐԵԻԵԼՅԻ, ՄԵԿՆՈՒԹԻԻՆ ԱՐԱՐԱՇՈՃ

(Ս. Ամնմտփրկիչ, 369)

ՆՈՐ-ՋՈՒՂԱ

Ժէ դար

ԹԵՐԹ՝ 308: ՊՐԱԿ՝ 28, իւրաքանչիւրք 12 քթք: ՄԵՆՈՒԹԻԻՆ՝ 18,5 × 13,5 × 4,5: ՆԻԹ՝ քուլք: ԿԱԶՄ՝ կաշեպատ տախտակ, ըմտիք, վրամ ճնշուելով գարգիք. մերսից գծաւոր քթքամ: ՎԻՃԱԿ՝ լու: ՊՐԱՊ թերթեր՝ 1-4, 7ր, 12, 300ր-309ր: ԳԻՐ՝ մուրգիք, սմբ: ԳՐՈՒԹԻԻՆ՝ երկսիւմ: ՏՈՒՅԻՐ՝ 29: ԳՅՈՒՄԵՆԻ՝ ամնշմար: ԹԱՆՔ՝ սեւ, քրք: մեծտառաւք՝ կարմիր, լուսնեցածիք մտնիտով:

ՋԱՐԴԱԳՐՈՒԹԻԻՆՆԻՐ՝ միտն գլուխների մի քանի սկզբնառաւորք: ԼՈՒՄԱՆՏԱԶԱՐԴ՝ մի քանի նառ գլուխների ստ: ԺԱՐԱՆԱԿ՝ Ժէ դար: ՎԱՅՐ՝ ետաւնառ Նոր-Ջուղա:

ԵԱՆՈՒԹԻԻՆՆԻՐ. — Ձեռք ու մի յիշատակարան, միայն կազմի Բ փեղկի ներքի կողմի կաշուի վրայ գրուած է: Գեղարվեստ կազմ ձեռամբ Ալեք(ո)սեան գրչին:

48

ԱՒԵՏԱՐԱՆ

(Ս. Ամենափրկիչ, 370)

ՆՈՐ-ՋՈՒՂԱ

ՌՃԿ (1711)

ԹԵՐԹ՝ 288: ՊՐԱԿ՝ 20, իւրաքանչիւրը 12 քնքք, սկզբնն ու վերջննը պակաս: ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 17 X 11.7 X 8.6: ՆԻԻԹ՝ քուլք: ԿԱԶՄ՝ կաշնպատ տախտակ, վրան ձնչուսով դարգեր, ներսից գծաւոր կտոր: ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար, միայն պակասում է Ա պրակը եւ մի բանի քնքք էլ տեղեւում չի եղել: առաջին քնքքը կէսից պատաստեւ է: ՊԱՐԱԳ ԹԵՐԹԻՐ՝ 108, 177թ, 180: ԳԻՐ՝ ճառագիթ: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւն: ՋՈՂԵՐ՝ 22: ԳԵՆԻՄՆԵՐ՝ ձնչուսով: ԹԱՆԱԳ՝ սեւ, սկզբնառագիթը՝ կարմիր, մեծառաւելն ու լուսանց-ժագնիքը՝ կարմիր եւ կապուտ: ՋԱՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ ՆԵՐ՝ մեծ քուսով հաւագրեր: ԿԻՍՆԵՐԱՆ՝ ՃՅ: ՊԱՅԿԵՐ՝ 180թ: ԼՈՒՍԱՆՁԱԶՈՐԴ՝ մեծ քուսով, կարմիր, կապուտ, դեղին գլխիքով ծագիկներ եւ այլ տեսք: ԾԱՂԿՈՂ՝ քնքքիս գրիչը: ԳՐԻՃ՝ ՅԱՎԵՓ: ԺՐՄԱՆԱԿ՝ ՌՃԿ (1711): ՎԱՅՐ՝ Նոր-Ջուղա: ՍՏԱՆՈՂ՝ ՊԻՆ:

ԾԱՆՈԹՈՒԹԻՒՆ. — Սկզբից Թերթ է. սկսում է Մաթուսի Աւարանի ցանկով, ունի նաեւ միւս աւարանների ցանկեր ու նախադասութիւնները: Ենթեւ Համարակալութեան Ան Հայկական Թաւանաներով: Ներքին լուսանցիներում ունի աւարանների Համարաբաններ:

ԹԵՆԱՏԱՆԱԿԱՐԱՆՔ

1. ԳՐԶԻ

237ա. փառք... Որ եւս կարողութիւն, ի կատարումն սուրբ Աւարանիս յամի

ՏԵ(ա)ան ՌԵՃԺԱ եւ ըստ Թերթի Հայոց ՌՃԿ (1711) եւ ըստ ամենանն սեպտեմբերի ի մէկն, ի դիւղաքաղաքս Ջուղա:

Արդ, որք Հանդիպիք սմա ընթերցելով կամ սրինակելով, առաւանտայնոյ տառիս, յիշեցնիք ի մաքրափայլ յաղօթն մեր զհայրն իմ զՋուղայեցի Շէրթմանեանց խոյնոյ Ջափարէ(ի) որդի զՍաֆարն եւ զմայրն իմ զԵստէնց Յովսէփի դուստր զՋաբրէֆիսանն, որք Հանդուցեալք են ի Բրիտտոս եւ զԴոս՝ զնուստ Յովսէփոս, ծառայ Փրկչին եւ մեր, որ մեռամբ իմով յաւարտ Հասուցի, որ եթէ զսխալանն ինչ զտանկեցէք, մաղթեմ զի նեւրիցէք, քանդի անհմուտ էի զբնութեան:

Այլ եւ աղերսեմ || (237բ.) յիշել կրկին զհոգիս ծնողաց իմոց եւ զգործն իմ զԴուռ-նարաթն եւ զԹրէղիէն, զի սուսչ Նոցա տէր բնդ երկայն աւուրս ընտանեօքն իւրեանց Հանդերձ իմով Հայր մերիւ, եւ Ողջոյն քեզ Մարիամ, եւ միով ողորմիւս դուք Հոգւոցն ծնողաց իմոց եւ դուք յիշեալ լիշիք ի մէջ ողորմութեան Փրկչին, ամէն:

Հայր մեր որ յերկինս ես...

49

ԺՈՂՈՎԱԾՈՒ

(Ս. Ամենափրկիչ, 371)

ԺԵ ՊԱՐ

ԹԵՐԹ՝ 394: ՊՐԱԿ՝ շուրջ 40, իւրաքանչիւրը 12 քնքք, ամկանում, սմամէ պակասուար, կտրուած քնքքերից: ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 15.2 X 10.5 X 6.2: ՆԻԻԹ՝ քուլք: ԿԱԶՄ՝ կաշնպատ տախտակ, վրան ձնչուսով դարգեր, ներսից գաւառուր գնքով կտոր: ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար, քայք տարքեր մտանք միացրած իրար, սկզբնը պակասուար, վերջաւորութիւնները քնքի:

ՊԱՐԱԳ ԹԵՐԹԻՐ՝ 1, 2, 14—21, 25, 128թ, 129—143, 166թ, 172, 238թ, 271թ, 272ա, 273թ, 274—276, 346, 393, 394: ԳԻՐ՝ ճառագիթ (աւարանց գրիչներին): ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն: ՋՈՂԵՐ՝ 18, 18, 19, 27: ԳԵՆԻՄՆԵՐ՝ ձնչուսով եւ ամենամար: ԹԱՆԱԳ՝ սեւ, վերջագիթները, սկզբնառագիթն ու մեծառաւելը՝ կարմիր: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԵ ՊԱՐ:

ԵԱՆՕՐՈՒԹԻՒՆ. — Զեւարդի աւերակ բռնակ
զբառեւ են աւերակ զԵՐԻՆԵՐԻ ձեռքով եւ ապա
Ժեյգոսան: Մի շար ձեռք կարել է բուլբուկ զկրկնաձեռ-
քերէն կամ զկրկնաձեռքերէն: Զոնի ոյ ժի յիշատակ-
ան են յիշատակաբարձի:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ա. Յա—34ր. (Տաղարուն, օկիզըը Իերի :
Սկսում է հեռեւեալ տողերով) .

Վառձ պսոորիկ եւ ես մազքեմ,
 Լճկեալ գեռզ երկրի լիգեմ,
 Յազարմաւթիւն ի քէն խնդրեմ,
 Լիծատամէտ զի ազգատ եմ:

(28ր. Ներքեւի լուսամբից ցրուած է:
«Տաղ իւր» (130) հինոյն):

Դ. 36—107Դ. Իմաստութիւն Յետաւյ
(Երդայ) Սերապայ, Բառն առաջին: (Նոյմի
մկգրի մասը — մէկ լրիւ պրակ՝ 381—392Դ.

գումում է ձեռագրի վերջում, որ տարբեր
ձեռագրի մաս է) :

դ. 108ա—138ա. Աշոթ սրբոյն Գրեգոր
Լուսաւորչի ասացեալ. — Աբհեալ է մար-
դաւերոյթիւնդ զո, Տէր իմ... (եւ տարբեր
հեղինակների մի քառի այլ աղօթքներ) :

Չ. 144—168ա. Աղօթք արդյոք փոխանցել
Հայրապետին. Յեսուս Բրիտանյո Որդի Աստուծոյ, Տէր իմ Աստուծոյ (եւ այլ աղօթ-
ման) :

173ա—273ա. Աղթթա քաղաքի Յուհան-
նու Ռեզերբանի ասացել, առ զբան սուրբ
եկեղեցյալ (Ոսան՝ այլ աղթթանի Միսթթա
Գուլի, Գրիգոր Նարեկացուց, ներսէն Ենո-
կայուց եւ արքիմեթից) :

Պ. 279ա—380բ. Շարականներ, ազօրէ-
մներ եւ հատուածներ ժամագրից:

է. 381—392բ. Իմաստութիւն Յեանայ
(որդւոյ) Սերաքայ, Բանն Առաջին:

50

ՔԱՐՈՉԳԻՐԳ ԳՐԻԳՈՐ ՏԱԹԵՆԱՑԻՈՑ

(Ս. Ամբաստանյալ, 372)

ՆՈՐ-ՋՈՒՆԱ

စံနမူနာ

ԹՈՐՔ՝ 183: զԲԱՎ՝ 15, իրաբանիչներ 12 թիւը:
ՄԵՆԻԹԻԹԻՆ՝ 13 X 10 X 3,5, ՆԻԹ՝ գնդատան
ԶԻԿԻ՝ զԱՋԱՄ՝ կռիւնքատան աստիճան, զԲՈՒՄ՝ ձեռնածով
գազար: ԲԱՐՅԵ՛ զԳՈՐԻ՛ կարգ: ԳՆԴՈՒ՛ լու: ԳՈՐԱ՛
ԹԻՐԹԵՐԻ՛ 1—3, 58, 69, 180—183բ: ԳԻ՛ Թաղազոր,
մականան: ԳՐԻԹԻԹԻՆ՝ մարտիան: ԶՈՂՆԻ՛ 23:
ԳՆԻՄՆԻՆ՝ ձեռնածով: ԹԱՆԱԶ՝ սն, ԳՆԻՄԳՐԻ՛ զԳՆԻՄԳՐԻ՛

24. ԲՆԺԽԱՆԱԶԵՐԸ՝ ԿԽԴՄԻՔ: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԷ ՊԿՏ:
ՎԱՅՐ՝ ՎՏԱԿԱՆԱԶԱՐ ՆԱԶԱՐԻՆԱ:

ՄԱՆՈՐՈՒԹԻՒՆ. — Զեռագիրք ոչ ժի իւր-
ագործն չանի: Բազմակիցում է Գրիգոր Տաթե-
ւոցու Վարդգէս, ՄԻԿԷԼՈՍԻՆ Երզնգ Կրկոյն,
Վարդգէս Գրիգոր և ուրիշ:

51

ՅԱԿՈՐ ՎՈՒԱՅԻՆ, ԲԱՆՔ ՈՍԿԻԱԿԱՆՔ

(Ս. Ամեմափրկիչ, 373)

ԵՒԿՈՒԿԻԱ

ՌՃՂԳ (1744)

ԹՅՐԹ՝ 267: ՊՐԱԿ՝ 21, իւրաքանչիւրը 12 քերք, ռմամբ աւել: ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 31,7 X 20 X 8: ՆԻԹ՝ ԽՈՒՅ՝: ԿԱՋԱՐ՝ կաշեպատ ստուարաքաղաք, վրամ ճնշումով գարգիւր, հմամաշ, ճիւղից քուղի փակ-
ցրուած: ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար, որոշ մասեր քամափ
մերձմամ հետեւամբով սեւացած. սկզբից մի քամի
քերք կազմանամ: ՊԱՐԱՊ ԹՅՐԹՅՐ՝ 1, 2, 188ք,
234ք, 237, 263ք, 204ք, 267: ԳԻՐ՝ ճոսր, մի քամի
գրիչներէ գործ, ռմամբ մանրագիր, ռմամբ խոշոր:
ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ քրկսիւմ: ՏՈՂԱՐ՝ 41: ԳՅՈՒՄՆԵՆ՝
ճնշումով: ԹԱՆԱԿ՝ սեւ, վերմագրիմերը, սկզբնառո-
ղիքը, մեծատառերն աւ չափ լուսեմեցածները՝ կար-
միր քամափով: ԶԱՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ գլուխների
սկզբնատառերի մի մասը գորղագրերն եւ հաւա-
տառեր: ԳՐԻՉ՝ Ակարդայի: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ՌՃՂԳ
(1744): ՎԱՅՐ՝ Եւդայիտ: ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ Անդրեաս
վարդապետ:

ԵԱՆՈՒԹԻՒՆ՝ — Նուր է սառնած Տէր
Մկրտիկ քահանայ Դաթեանից:

ԲՈՎԱՆԻԱԿՈՒԹԻՒՆ

3ա—ԾԻ. Ծանկ մատենիս սակա միահա-
մուտ քարոզիցն, որ պտանին ներ զըզոյս:

6ա. (Ամուսնաքերք) Բանք Ոսկիականք
եւ զեղեցկազոյնք:

Յարդարեալ եւ ճոխացուցեալ զանազան
վարդապետութեամբ սուրբ զրոյց՝ սակա
քարոզութեան բոլոր տարւոյն:

Արարեցեալ եւ շարադրեցեալ ի դերա-
ղանց պրպղան աստուածարանութեան վար-
դապետէ՝ եղբայր Յակոբէ Վօճճիւնոյ ի
կարգէ քարոզողաց եւ յապիսկոպոսէ Եւս-
վէնսիոյ, որ եւ սկսանի երջանկապէս:

Թարգմանեցեալ ի լաթիկականէ լեզուէ
ի բարբառ Հայկական ի Ղուկասու վարդա-
պետէ Խարբերթցւոյ:

Խնդրանօք եւ ծախիւք տեսուն Յարու-
թեան յողնայարգ վարդապետի եւ դերա-
մեծար եպիսկոպոսի եւ աշակերտի տեսուն
տեսուն Յօաննիսի աստուածաբան վար-
դապետի եւ մեծի արդիւնաւոր պատրիարկի

Բաղէշացւոյ եւ սրբոց տեղացն Գրիստոսի
Աստուծոյ մերոյ այցելուի եւ տնարժան
ծառայի:

Յամի տեսուն 1733, ի Կոստանդինու-
պօլիս քաղաքի:

ՅԵՇԱՏԱԿԱՐԱՆՔ

1. ԳՐԻՉԻ

234ա. Տէր Անդրիաս վարդապետին:
Գրեցաւ զայս սակաւ դիրս ի ՌՃՂԳ
(1744) Թիւն, ի քաղաքն յԵւդայիս, ընդ
Հովանեաւ սրբոց Քառասնից, ճեռամբս
տիրացու Աւետիսի ողորի, մեղսամած եւ
յոճնապալ սուտ անուն Ակոր դպրի, ի
վայելումն սրբազան եւ դերամաքուր: Որք
վայելէք եւ Հոտոտիք այսմ ծաղկալի բու-
րաստանէս, յիւնցէք գտառցող սորին,
զվեր(ո)յգրեցեալ բարունին եւ զմայրն իւր
որ բաղուժ աշխատանս կրեաց: Տէր Յիսուս
վարձահատոյց լիցի, ամէն:

Ձրաւ գրեղայ ես ուրախացայ,
եւ զՏեառնէ յոյժ գոհացայ:
Պիւննէ պիր սիմէկ սաղ տըր,
Պիւմիյէն պիմ դաւուլ ազ տըր:

77ա. Ձեմոքօ զաստապարտեալ Ակորս
յիւնէ մաղթեմ:

107ա. Վայ ինձ մեղաւորիս եւ թշուառա-
կանիս, եղիւելի Ակոր դպրիս:

2. ՀԵՏԱԳԱՅԻ

(Կաղմի Ա փեղկիմ փակցուած քերքի
վրայ) Ի վայելումն նոր ընծայ Տէր Պաղտա-
սաբին, որ է Նոր Նախիթեանցի. (յ)սիսիս
Դ (4):

Եր. Յիշատակ է Բանք Ոսկիականք կո-
չեցեալ զիրքս Քէօտէնէնցի պարուն Յովա-
կիմին եւ եղբորն իւրոյ Անթիլին, որք գնեալ
իւրեանց արդար արդեամբ՝ սակա ծնողաց
իւրեանց Յարութիւնին եւ Մարիամին եւ.
Համայն ննջեցելոց Հոյոցն, ետուն ի Տէր
ըՍտեփանն քահանային, զի ընթեռնուլն եւ

օլորին ի ամանէ, յիշեցէ զվերոյ գրեալքն, որ եւ յիշատակ սոցա օրհնութեամբ եղիցի, եւ Հանդիպողացդ աղչեմ, զի ձիով Հայր մերն յիշեցէ ի Տէր եւ յիշողէ լիկէ յիշեալք ի Յիսուսէ Քրիստոսէ յաւուր յայտնութեան իւրոյ, ամէն: Յիշատակարանս զրեցաւ ի ՌՄԻԻ (1773) թիւն, յառաջնում աւուր յունիս ամսոյ:

Ըս. Առ նորակառոյց Մատենադարանին

Ս. Ամենափրկչեան վանաց մերոց Նորոյս Զուղայոյ, ի Մեարտիլ քահանայէ Կ. Դաւթեան, ի Նոր-Զուղա, յ30 մարտի, 1907:

(Կազմի Բ փեղկին փակցրուած թերթի վրայ) 1800 թու ի յունվարի ԺԳ (13)-ին, ուր որ էից ու(ր)բաթ աւուրն, սուրբ յերեսաղեմայ նուիրակ Մկրտիչ վարդապետն Պաշխոբայ ԻԳ (23)-ին, ի ճանապարհել եւ զնաց Աթաբէկի:

52

ՅԱԿՈԲ ՆԱԼԵԱՆ, ԺԱՐՈՋԳԻՐԻՔ

(Ս. Ամենափրկիչ, 374)

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒԹՅՈՒՆ

ՈՄԺԹ (1770)

ԹԵՐԹ՝ 418: ՊՐԱՎ՝ 36, իւրաքանչիւր 12 թերթ: ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 28 X 20 X 4,5: ՆԻԻԹ՝ քաղք: ԿԱԶՄ՝ Կաշեպատ տախտակ, վրան ճշտումով գեղեցիկ խաչ եւ լոյս գարգիւր ու երկգարգիւր: ՊԱՆՊԱՆՆ՝ սկզբում երկու եւ վերջում երեք թերթ սպիտակ ետատ քաղք: ՎԻՃԱԿ՝ լուս, միայն քանաչի մերձմամ հետեւամբով թերթեր սեւացած: ՊՐԱՎ թԵՐԹՆԵՐ՝ 1, 2, 3թ, 403թ, 404թ, 416—418: ԳԻՐ՝ Օտարգիր, մամբ: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւն: ՏՈՂԵՐ՝ 47: ԳՄՈՒՄՆԵՐ՝ ճշտումով: ԹԱՆՔ՝ սեւ, որոշ գլուխների վերագրերը, սկզբնատառերն ու լուսանցագծերը՝ կարմիր: ԳՐԻՉ՝ Յակոբ զպիր: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ՌՄԺԹ (1770): ՎԱՅՐ՝ Կոստանդնուպոլիս: ՍՏԱՅՈՂ՝ գրիչ:

ԵԱՆԹՈՒԹԻՒՆ. — 4ա, 27թ, 57թ եւ մի քանի այլ տեղերում հեղեւ է կարմիր կնաղբուշ, որոնք բուրն էլ քնուել են:

Նուէր է առաջարկել Տէր Մեարտիլ քահանայ Դաւթեանի:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1ա. (Նոր ժամանակի ձեռագրով) Գաղղիւրէ Յակոբ պարտիարքի Նալեան:

3ա. (Անուամբերը — Նախարան) Զորութիւն զայն նուիրեմ զեղ, Հոգի Սուրբ Աստուած, զբոյս ի բոլորէ զեղ առաջնոյ պարզեւիդ ընծայելով, աղքատս ամենաՀարստի Տեառնդ իմոյ զիս ստացողիդ, որպէս եւ Աստուածարանն զրի ի ճառին, որ ի վերայ զոյ աստուածարանութեանցն ասաց, Թէ մեզ այնքան վստահանամք ի Հոգին զոր պաշտեմք, մինչ զի աստուածարանութեանս

աստի արասցուէ սկիզբն, վասն որոյ եւ Հինն ամենայնից բարեաց եւ արժատ բնաւից պարզեաց զեղ զաւանելով, զկանխապայծա զայն քարոզ ի պատիւ աստուածութեանդ նուիրելով, զօգնութիւն ըն Հայցեմ նուաստս ի բանասիրաց Յակոս եւեթ անարժան սրաարեալսն Կոստանդնուպոլսոյ, որպէսզի, որ յամենայն նուազեալն եմ, զիս զեղ Համայն ստանալով, զգոն իմ եւ զբարեւ զոն խնամեալ զարմանիցես եւ անուանդ քում զփառս տացես եւ զի դու եղեր պարզեւ չարչարանաց էակցիդ եւ փառակցիդ, նմին իրի յուրբաթի աւուրն վերջնոյ մեծի բարեկենդանին սկսայ ի փառս ըն, յամի մարդեղութեան զեւ օծեցելոյ Տեառն իմոյ Յիսուսի Քրիստոսի 1765 եւ Հայոց ՌՄԴ, մարտի երեքն:

Զգործս ձեռաց մերոց ուղիղ արա ի մեղ, Տէր, եւ զգործս ձեռաց մերոց յաջողես ի մեղ:

4ա—403ա. Պարտմակում է 116 քաղք: 405ա—415թ. (Ճանկ մատենին):

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆՔ

1. Հեղինակի

403ա. ի պարզեաց Հոգւոյն Սրբոյ աւարտեց(ա)ւ Կիրակէից քարոզգիրքս յամի Տեառն 1768 եւ Հայոց ՌՄԻ (1768), յունիսի ամսոյ ԺԹ (19), ի տօնի սրբոյն Յօհաննո:

Մկրտչի եւ Աթանազիոսի եպիսկոպոսի, ի փառս եռանձնեայ եւ միոյ աստուածութեանն Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ եւ ի պատիւ ամենաօրհնեալ Մօրն Յիսուսի եւ Աստուածածին Կուսի, իմոյ յատկական սյցեւորի եւ բարեխօսի եւ սրբոյ Յունանու Մկրտչին եւ ամենայն սրբոց :

2. ԳՐԶԻ

403ա. Դարձեալ վերստին գծագրեցաւ ի քաղաքի Կոստանդնուպօլսոյ Սուրբ Գէորգ

եկեղեցւոյ Զորդան Տէր Մատթէոսի որդի տիրացու Գէորգի աշակերտ չնչին Յակոբ դպիրս, որ եւ ի շուկայն՝ մականուամբ Իմամ Ալի խանի կոչեցեալ, եւ թուին ՌՄԺԹ (1770), օգոստոսի Ի (20) :

3. ՀԵՏԱԳԱՅԻ

3ա. Աւ նորակառոյց Մատենադարանն Ս. Ամենափրկչեան վանուց մերոց Նորոյս Զուղայոյ՝ ի Մեսրոփ բաճանայէ Կ. Դաւթեան, ի Նոր Զուղա, յ30 մարտի, 1907 :

53

ՊՐՈԿՂ ԴԻԱԴՈՒՍՈՍ, ՇԱՂԿԱՊԷ ԱՍՏՈՒԱԾՄԱՐԱՆԱԿԱՆՔ

(Ս. Ամեմափրկիչ, 375)

ժէ դար

Թեք՝ 292: ՊՐԱԿ՝ 24, իւրաքանչիւր 12 քերք: ՄԵՆՈՒԹԻԻՆ՝ 20 X 13 X 3: ՆԻԻԹ՝ քուզք: ԿԱԶՄ՝ կաշեպատ ստուարքուզք, մերսից քուզք: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ սպիտակ քուզք, օկբրից երկու, վերջից երեք: ՎԻՃԱԿ՝ վնասուած, խռմաւութիւնից դեղմած եւ ցեցակեք: Կպած քերքերը կոպիտ անջատմամբ անհաճ ցրտքիւնը տեղ-տեղ արուած: ՊՐԱՊԹԻՆ՝ ԹԵՐ՝ 1, 2, 290, 291, 292: ԳԻՐ՝ մատրցիր: ԳՐՈՒԹԻՆ՝ միասիւմ: Տօգք՝ 22 եւ 21: ԳՄՈՒՄՆԵՐ՝ ամենմար: ԹԱՆԱԿ՝ սեւ, վերնագիրներն ու մեծատառերը՝ կարմիր: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ժէ դար:

ԾԱՆՈԹՈՒԹԻՒՆ. — 3ա. Թեքթի վրայ մի կլոր կապոյտ կեփ, կենտրոնում մի նշան, շուրջը հայերէն եւ անգլիերէն լեզուով գրուած է. զՄանուկ եւ Յարութիւնեան ուսումնարան 1833 Բաղաթաւ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1ա. (Մատիտով գրուած է) Դիրք Աստուածաբանութեան Պրոկղէ Դիոդօրոսի Պրատնական իմաստասիրի. Թարգմաթիւն ի վրաց լեզուէ ի հայ, ի ձեռն Սիմէօն Զահաւայ կրօնաւորի:

3ա. (Կարմիր քամաքով գրուած, քայց արձուած) (Հոմե)լախօսի իմաստասիրի եւ հռ(ե)տոր(ի)... եպիսկոպոսի լուծմունք Պրոկղի Դիադօրոսի անուանեցելոյ աստուածաբանութեան:

3ա—8բ. (Նախաքանն է, 4բ.— վերնագիրը արւուած):

9ա—288բ. Պրոկղի Դիադօրոսի Պրատնական իմաստասիրի, Շաղկապք աստուածաբանական: Հատորս ՄԺԱ,

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆՔ

1. ԹԱՐԳՄԱՆԶԻ

288բ. Թարգմանեցաւ գիրքս, որ է շաղկապ եւ դուռնի աստուածաբանութեան Պրոկղի Դիոդօրոսի. Պրատնական իմաստասիրի, ձեռամբ Սիմէօնի անպիտակ Զահաւայ կրօնաւորի, ի վրաց լեզուէ ի հայ լեզու, յերկիրս Հայոց, ի վանս Վրաց, որ կուի Պղնծահանք, յաւիտենից թվականին 82ԾԶ (6756): Աղայնմ դեղ ով եղարք, դի յոյժ աշխատութեամբ լլ (289ա.) Թարգմանեցի: Նախ դի ոչ էի արժանի այսպիսի սպասաւորութեան, սակս շաղկապեալ դոլ մեղօք: Երկրորդ դի յոյժ ծերացեալ էի եւ տկարացեալ յաչաց եւ ի մտաց եւ ի զօրութենէ, դի զի (60) ամնիւք էի, այլ դի ոչ էր սա Թարգմանեալ ի մեր լեզու:

Եւ սա է մայր աստուածաբանութեան առաջին: Մօտէս դայս ուսեալ զդրութիւն եւ ի սորա բանիցն կարգեաց դիւրն աստուածաբանութիւն եւ Դիոնիսիոս Արիստակացին եւ Եռոթէոս զիրեանց զրեանքն բովանդակ ի սրժանէ գրեցին: Նոյնպէս եւ Գրիգոր Աստուածաբան զիւրն աստուածաբանութիւն ի

սմանէ խոսեալ է: Եւ լաւորովիմը նորքս
դամենայն աստուածաբանութիւնս իւրեանց
ի սմին բոլորմանց բանիցս բիւցիին: Եւ սա
է Հիւն եւ արմատս եւ մայր ամենայն, ի
սմանէ: ասին նորքս բոլորմանէ: Իսկ այնք
փոքր հաստորք ելով եւ եւ յայն սակս թարդ-

մանցի, ղի մի պակաս եղիցի սա յազգէս
մերմէ:

Արդ, աղանմէ, որք կարդայք կամ
օրինակ առնոյք, յիշեցիք յաղթս, եւ ղիմ
փոքր բանքս || (289ը) զբեցէք զկնի եւ մի
ինչ թողուցուք ի սմանէ:

54

ԳԻՐԳ ՊԵՏՈՅԵՐ

(Ս. Ամեմափրկիչ, 376)

ՌՃԻ (1671)

ԹԻՐԻ 602: ՊԻԱԿ՝ 24. իւրաքանչիւր 12 քերք:
ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 18.2 X 12.2 X 3.6: Նիւթ՝ քուրք:
ԿԱՅՄ՝ կաշեպատ ստուարքուրք, մերսիք քուրք:
ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ սկզբում երկու եւ վերջում երկու քերք
սպիտակ քուրք: ՎԻՃԱԿ՝ վնասուած, քանաքի
մերձձամ եւստեմեմ վերքերը սեւացած, ցեցա-
կեր: ՊԱՐԱՊ ԹԵՐԹԵՐ՝ 1, 2, 4, 5, 6, 221ր, 292-
296: ԳԻՐ՝ Պատրգիր: ԳԻՆԻԹԻՒՆ՝ միասին: ՏՈՂԵՐ՝
23: ԳԵՆԻՄԵՆԻ՝ ամենաք, որք անդին ճշնունմով:
ԹԱՆԱԿ՝ սեւ, վերագիրները, մեծաստեղծ ու լու-
սամեղեգները՝ կարմիր: ՄԱՆՐԱՆԵՐ՝ լուսամեղեգում:
Դա: ՃԱԿԱՑԱՐԱԿ՝ Դա: ԵՄԿԱՆՂ՝ եւսամարք
Միեղել: Վարդապետ: ԳԻՐԳ՝ Ոսկեմ դղիր: ԺԱՄԵ-
ՆԱԿ՝ ՌՃԻ (1671):

ԵԱՆՈՒԹԻՒՆ. — Դա եւ 291ա ԹԵՐԹԵՐ
զբայ կան վանքի 1783 թուի սեւ չորս կնքադրուէ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

3ա. (Կարմիր քանաքով միագիծ եւ
կրկնագիծ շրջանակների մէջ գրուած ե՞ն
եւեթորութիւնք, զորակը, զորայն եւ այլն):

5ա. Գիտելի է, ղի ի Պիտոյից զիրքս ժ
դիւտուր բանք եւ եւ ժ դանաղան ճարտա-
սանութիւնք: Ասալին՝ Պէտքն, Բ—բղն՝
նորան, Գ—բղն՝ եղծուէն, Զորբորդն՝

Հասարակ տեղին, Ե—բղն՝ Ներբորդանն,
Զ—բղն՝ Պարսան, Է—բղն՝ Բաղդատու-
թիւնն, Ը—բղն՝ Բախանութիւնն, Թ—բղն՝
Արտասանութիւնն, Ժ—բղն՝ Դարութիւնն:

7ա—291ա. Ուղարդս Պիտոյից:

ԵԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆԻ

1. ԳՐՁԻ

7ա. (Մամբանկարի վերեւում) Քրիս-
տոսի ծառայ Միքայէլ վարդապետ:

214ա. Զմեղուցնայ եւ դանաքման զբիւս
սորա ղմական դպիրս յիշել աղանմէ եւ դուք
յիշեալ յիշիք ի Քրիստոսէ Աստուծոյ մերոյ,
ամէն: Եւ որմամ աւարտեցաւ դիրքս այս, էր
թիւն Հայոց ՌՃԻ (1671), ի յամենանն փետր-
վարի է (7):

Աստուած է, որ ծնաւ ի միւտ Կուսէն ի
փրկութիւն ազգի մարդկան, եւ բարբրանեմք
ղնորա բարեպիտեմութիւն:

291ա. Ասարս զորոց թուին ՌՃԻ (1671):

2. ՀԵՏԱԳԱՑԻ

5ա. (Յամկի գրչի) ՌՃԳԻ (1734),
մայիսի ԻԱ (21):

55

ՇԱՐԱԿՆՈՑ

(Ս. Ամեմափրկիչ, 378)

Ժն դար

ԹԵՐԹ՝ 103: ՊՐԱԿ՝ 25, իւրաքանչիւրը 8 քերք: սկզբինն ու վերջինը քերքի՝ ՄԵՆՈՒԹԻՆ՝ 13 X 9 X 5: ՆԻԻԹ՝ քաղք: ԿԱԶՄ՝ կաշեպատ տախտակ, վրան ճնշուեալ զարդեր, հեռաժաշ, ցածի մասը պակասած, մերսից կապուտ մետաքս կտոր: ՎԻՃԱԿ՝ վատ պահուած, սկզբից եւ վերջից քերքի, քերքերի անկիւմները մեծ մասով կտրկատուած, խոցաւորութիւնները մշշուած, արուած: ՊՐԱՊ ԹԵՐԹԻՆ՝ 108ք:

ԳԻՐ՝ բարդգիր: ԳՐՈՒԹԻՆ՝ միասու: ՏՈՂԵՐ՝ 22: ԳԵՆԻՄԵՆ՝ ամջմաք: ԹԱՆԱԲ՝ սեւ, վերմագիւնները, սկզբնատաղերն ու մեծատաղերը՝ կտրմիր: ՋԱՐԳԱՎ՝ ԳՐՈՒԹԻՆՆԵՐ՝ գլուխների սկզբնատաղերը զարդագիր եւ հաւաքգիր: ԿԻՍԱԽՈՐԱՆ՝ 77ա, 100ա: ՃԱՎԱՎ՝ ՏԱԶԱՐԴ՝ 68ա, 140ք, 174ա, 187ք: ԼՈՒՍԱՆՑԱԶԱՐԴ՝ մեծ քառակ, կտրմիր-զորը ծաղիկներ եւ այլ ձևեր: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ Ժն դար:

56

ՄԱՇՏՈՑ

(Ս. Ամեմափրկիչ, 379)

ԲՈՒՄՐԱՅ

1831

ԹԵՐԹ՝ 159: ՊՐԱԿ՝ 13, իւրաքանչիւրը 12 քերք: ՄԵՆՈՒԹԻՆ՝ 51.2 X 14.5 X 2: ՆԻԻԹ՝ քաղք: ԿԱԶՄ՝ կաշեպատ տառաքաղք, մերսից քաղք: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ մէկ քերք սպիտակ քաղք սկզբից: ՎԻՃԱԿ՝ լու, միայն քամաքի մերձմասն հետեւում-հով քերքները կտրմիր: ՊՐԱՊ ԹԵՐԹԻՆ՝ 1, 2, 3ք, 159: ԳԻՐ՝ բարդգիր, քիչ մասն ճտրի: ԳՐՈՒԹԻՆ՝ միասու: ՏՈՂԵՐ՝ 22, 10, 10: ԳԵՆԻՄԵՆ՝ մատիտով: ԹԱՆԱԲ՝ սեւ, վերմագիւններն ու մեծատաղերը՝ բացկտրմիր, յուսմեցեցծները՝ սեւ: ՃԱՎԱՎ՝ ՏԱԶԱՐԴ՝ 157ք: ԳՐԻԶ՝ 8ք ԳԵՐԳ Ալիքսիանոսեան: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1831: ՎԱՅՐ՝ բաւարդի:

ԵԱՆՕԹՈՒԹԻՆ. — Հեռուած վեպի գրադարանի:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՆ

3ա—157ք. Սուրբ Գրգուկոս, որ կոչի Մաշտոց ի Բուժարի, Թիւն 1831, մայիսի 20-ին:

158ա. Ցանկ Մաշտոցիս:

158ք. Տարեգրութիւն (1831—1850):

ՅԵՇԱՏԱԿԱՐԱՆՔ

1. ԳՐԶԻ

156ք. Յիշատակարան՝ Փառք եւ դոհու-թիւն անլուկ եւ ձայնիւ ամենասուրբ Երրորդ-դուքեանն Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ, որոյ առատամէր շնորհօքն իրեցաւ այս սուրբ Մաշտոցս յասն սրբոյ եկեղեցեայց դարձա-ծութեան: Քանզի յայտ առնեմ ամենեւոյնց, նախ սրբաշնադոյն քանանայիցդ եւ հարցդ իմոց հողեւորաց, յի ի վաղուց հետէ տե-սանելով իրապում սխալանքս բարից եւ բանից ի մէջ մաշտոցացն, մեծաւոյն սուղ լինէր սրտիս եւ ըղձայի հանապաղ սրբազրեկ յՄաշտոց մի նուրբ եւ անսխալ: Ահա, կա-մօքն ամենազորին ձեռնամուկս եղա այս զործ հոգեւոր, եւ յորում ժամանակի ով ոք || (157ա) որ պատահեցէ սրբակրօն քանանայ կամ հոգեւոր եղբայրք մեր, կամելով զործ ածել կամ օրինակել, միամտօրէն զործածէ կամ օրինակէ անտարակոյս, քանզի նուաստս բազում ջանացողութեամբ եւ աշխատու-թեամբ հոգ տարայ առ բարին եւ լուսւոյնն:

Արդ, եթէ Հաճոյացի յաշ Քաճախարացի շերտեանդ աշխատութեան մեր, փառս վեր տաքեալիք այնմ, որ առջեւ է ամենայն շնորհաց: Եւ եթէ պանիքին սխալանք ինչ եւ ի մերս սրադրութեանս, ներքեւից ակարարութեանս, զի անտալ միան Աստուծոյ է, որ եմ նուազացունել ծառայ եւ մեղապարտ Տէր Գէորգ Աղիքիանսն, ի կողմանս Հնդկաց, ի քաղաք Բումբայի, յամի Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի ՌԳԼԱ, մայիսի 1-ումն, 1831, մայիսի 20-ումն, եւ ով ոք ընթերցի, յիշեցէ զիմ ծնողացն, եւ յիշողացդ խորհուրդան Տէր կատարեացէ եւ զոխտոն շորին ի փառս իւր ընկալցի, զյիշատակն նորին օրհնութեամբ պահեցէ բազմապատիկ, իւրեան եւ իւրայնոցն առաւ եւ ի Հանդերձումն, եւ զուք յիշողդ, յիշեալ

լիքիք ի Քրիստոսէ Աստուծոյ մերմէ, ամէն: Վերջ:

2. ՀՅՅԱՎԱՅԻ

2ա. Թիւն 1846, փետրվարի 22-ին եւ Տէր Միքայէլ Տէր-Սղիադարեան ձեռնադրվեցայ ի ձեռամբն սրբազան արքեպիսկոպոս Կարապետէն, բարերարն սրայ ի(ո)-նար(հ)ութիւն եւ ըսչուչութիւն:

3ր. Թիւն 1848, օգոստոսի 28-ին Մամաշայն ի Թէրեան մեռաւ, եկաւ լուրն ըմբռնեալ Տէրեան (Սպահան) նուն (նոյն) ամսի 28-ին:

— Թիւն 1896 մէյ 1-ին վախճանեց Նաբէղին Շահն ի Թէհրան եւ մեք լսեցինք մէյ երեքին, օրն կիրակին:

57

ՆՈՐԴՐԴԱՏԵՏՐ

(Ս. Ամեմափրկիչ, 385)

ՆՈՐ-ՋՈՒԼԱ

ՌՀԳ (1624)

ԹԵՐԹ՝ 10: ՊՐԱԿ՝ 1: ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 37,5 X 24,5 X 0,4: ՆԻԻԹ՝ դիպեալն էստ քաղք: ԿԱՐԱ՝ սպիտակ կտու, Անթիք սպիտակ քաղք: ՎԻՃԱԿ՝ բաւարք: ՊՐԱԿ ԹԵՐԹԻՐ՝ 1ա, 10ր. ԳԻՐ՝ բալարգիր: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկրիւն: ՏՈՂԵՐ՝ 30: ԳԵՆԻՄԵՆ՝ ճշուեալ: ԹԱՆԱԳ՝ սեւ, վերմագիլ-նար, սքշ սպիւր եւ մեծատառերը՝ կարմիր: ԳԻԻՉ՝ ճէր ընթատակէ: Ժամանակ՝ ՌՀԳ (1624): ՎԱՅՐ՝ հաւանաբար Նոր Ջուլա:

ՅԻՇԱՍԱԿԱՐԱՆՔ

1. ԳՐԶԻ:

1ր. Զանդիտան զրիւս, յիշեա առաջի Աստուծոյ, առաւանդն Տէր Ընթատակէն:

9ա. (Գրչի կլուր եւ կարմիր կոշտորոշը) ՎՄառայ Աստուծոյ Տէր Ընթատակէն:

10ա. Ով սուրբ քահանայ, յարժամ Հաշտարար պատարայն մատուցանես, յիշեա մեղուցեալ Որոտակէն: Թվին ՌՀԳ (1624):

58

ԱԻՇԱՐԱՆ

(Ս. Ամեմափրկիչ, 402)

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

ԺԷ դար

ԹԵՐԹ՝ 28: Պրակ՝ 24, իւրեմնիւրը 12 քիքք. տաշիմը՝ 10: ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 10 X 13,5 X 5: ՆԻԻԹ՝ ճուրք մտադար: ԿԱՐԱ՝ կաշեպատ տաշտակ, վրան ճշուեալ գորգեր եւ խաչելութիւն, ամի երկու զամ եւ կաշեպ փակիւնք, Անթիք կարմիր մետաքս կտուր: ՎԻՃԱԿ՝ լաւ, մի քանի պրակներ

տեղահանում: ՊՐԱԿ ԹԵՐԹԻՐ՝ 1ա, 2բ, 3ա, 4բ, 5ա, 6բ, 10ա, 86ա, 133բ, 137ա, 216ա, 287: ԳԻՐ՝ բալարգիր: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկրիւն: ՏՈՂԵՐ՝ 22: ԳԵՆԻՄԵՆ՝ ամբար, ԹԱՆԱԳ՝ սեւ, մեծատառեր կապուս եւ սպիւր երկաթաքաղ: ՊՐԱԿՎԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ գլուխնքի տեղամատները հաւանաբար

և գորդացիք, ոսկեզօծ, գունազեղ եւ ընտիր: ԵՌՐԱՆ՝ 1բ, 2ա, 3բ, 4ա, 5բ, 6ա: ԿԻՍԱԵՌՐԱՆ՝ 11ա, 87ա, 138ա, 217ա: ԼՈՒՍԱՆՅԱՋԱՐԴ՝ մեծ քուտղ, գունաւոր, ոսկեզօծ, գեղեցիկ: ՊԱՏԿԵՐ՝ 10բ, 48ա, 49բ, 60ա, 75բ, 86բ, 106ա, 118ա, 124բ, 132ա, 137բ, 145ա, 210ա, 212բ, 216բ, 220բ, 223ա, 256ա, 260բ, 268բ: ԵՄԱԿՈՂ՝ Խաչատուր վարդապետ: ԳՐԻՁ՝ Ցախար սարկաւազ: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ Ժէ դար: ՎԱՅՐ գրչութեան՝ Կոստանդնուպոլիս, ծաղկման՝ Սյուսեան: ՊԱՏՈՒԻՐԱՆ՝ Արդաշ ձուլապետ:

ԵԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆ. — Ընտիր ձուլապետ է, մահաբէ՛ր նուր, գրե՛ր՝ գեղեցիկ, նկարադարձը՝ Հարսուս եւ փառաւոր:

ԾԵՆԱՏԱԿԱՐԱՆՔ

1. ԳՐԻՁ

285բ—286բ փառք...

Արդ, գրեցաւ ռադարթափթիթ բուրաւտանս եւ անգին մարգարիտս, որ կոչի Աւետարան, ի Կոստանդնուպոլիս, ձեռամբ Յակոբ ռարկաւազի եւ բերաւ ի յԱպաւան, նկարեցաւ եւ ծաղկեցաւ ձեռամբ Խաչատուր վարդապետին, ի խնդրոյ ուսմանն Ջուղայեցոյ բարեպաշտ եւ երկնազած Աստուծոյ պարտն Արդային, որ ըստացաւ զսա Հալալ յընից իւրոց՝ յիշատակ իւրն եւ ծնողացն իւրոց, հօրն Պօղոսյալուն, մօրն Զատին եւ եղբօրն իւրոյ Բաղէրին եւ Հանգուցեալ եղբարցն իւրոյ Միլղախանին, Աղաւալին, Գասպարին եւ քիւրն զնալիխանին, զոր Տէր Աստուած

ողորմեսցի սոցա ըստ մեծի ողորմութեան իւրում, ամէն:

Արդ, յիշեցէ՛ք յաղօթս ձեր զպարոն Արդլէն եւ զմեծ պապն իւր Ղարաբաղանն եւ կողակիցն իւր Սօլթանն եւ որդիքն իւր Մարգարէն, Պօղաւալի Զաքարէն, Աղափիրի, Աղաբէկի, Մովսէսն, Աղամիրի, Քաթալն, յիշեցէ՛ք եւ Աստուած ո(ղորմեսցի):

Դարձեալ յիշեցէ՛ք խօջա Ալիլլէն եւ հօրեղբօր որդին իւր Միրզաբէկի, Սուլթանուսն, Շահվալի, Հայրապետն, Մեղքոն, Աղափիրի, Մարատն, Մանուկն, Ալյատն, Պետրոսն, Մալիկն, յիշեցէ՛ք եւ Աստուած ողորմեսցի):

Դարձեալ յիշեցէ՛ք զպարոն Ալիլլէն եւ կողակիցն իւր Գուլիարի եւ զուստրն իւր Մամարն, եւ միւս զուստրն իւր Հանպուցե(ա) ի Քրիստոս Մարիամն, (եւ) Աստուած):

Դարձեալ յիշեցէ՛ք զԱպղլէն եւ եղբայրն իւր Բաղէրն || (286բ.) եւ կողակիցն իւր Մասփիւրն եւ որդիքն իւր Յակոբն, Գասպարն եւ զստեքն Փարիկն, Թաղուհի, եւ յիշողացն եւ յիշեցելոցն...

Դարձեալ յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս զպարոն Արդլէն եւ զորդիքն իւր Բաբէն եւ Միրզէն եւ զձեղ յիշողացտ Աստուած ողորմեսցի, ամէն:

215բ. Արհնութիւն, որ կարդայ, զովութիւն, որ լսէ, փառք Փրկչին եւ յիշատակ գրչիս, ամէն:

59

ԳԱՆՁ ՎԱՅԾՈՒԹԵԱՆՑ ՎԱՐԴԱՊԵՏԱՑ

(Ս. Ամենափրկիչ, 593)

ՆՈՐ-ՁՈՒԴԱ

ՌձԽԸ (1699)

ԹԵՐԹ՝ 270: ՊՐԱԿ՝ 20, իւրաքանչիւրը 12 քերք, ամսմէ՛ր տակի: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 15 × 11 × 5: Նիւթ Խոտս քուզք: ԿԱՋՄ՝ ստուարաքուզք, երեք սեւ կտար, ցածք կաշի, Ենքը քուզք: ՊԱՋԱՆԱԿ՝ ակզրում եւ վերջում մէկտեղմ քաթակ քուզք: ՎԻձԱԿ՝ քուարար, միտք մի երկուս տեղ բոլոր քերքերը ցեցակք: ՊԱՐԱՊ ԹԵՐԹԻՆ՝ 1, 3բ, 208բ—270: ԳՐԻ՝ Յոսրգիր: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միաօխ: ՏՈՂԵՐ՝ 18: ԳՄՈՒՄԵՐ՝ ձեռնմով: ԹԱՆԱՔ՝ տեւ, վերնացիք-Ենքը, ակզրնաղիքն ու մեծատառերը՝ կարմիր: ԼՈՒՍԱՆՅԱՋԱՐԴ՝ 5ա: ԺԱՄԱՋԱՐԴ՝ 5ա: ԳՐԻՁ՝

Տէր Աստուածատուր: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ՌձԽԸ (1699): ՎԱՅՐ՝ Նոր ձուլա: ՄԱՅՐՈՂ՝ գրիչը:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1. (Այլ գրչով) Գտնմ վկայութեանց բանից սրբոց վարդապետաց:

4բ. (Նախարան) Քրիստոսի նուստտ ծառայի ծառայ Տէր Աստուածատուրս կամեցայ Հաւաքել զբանս ինչ դրոց վարդապետաց:

տաց, որ սփռեալ կայր: Թէպէտ փոքրկու-
թիւն մտաց իմոց ոչ բաւականանայր առ
յայցմ՝ վասն դժուարութեանց տինս^(*),
սակա է ծուլութեան անձին իմոյ, բայց սա-
կայն ապաւինեալ ի Տէրն բոլորեց ի Քրիս-
տոս Յիսուս Փրկիչն մեր, որ է զօրութիւն եւ
իմաստութիւն ձօր, համարձակեցայ ժողովել
յովկայութիւնս հարկաւորս եւ կարելիս՝ սակս
բարոյւրութեան. եւ եթէ առջնադրութեան
եւ կամ թէ յնախադրութիւնս ընդդիմախին
եղծման, օղակաւորութեամբ ալօթից հարցդ
եւ եղբարցդ եւ որդւոց: Աբղ, եթէ սխալե-
ցայ, թողջիւք ինձ վասն Աստուծոյ, ապա թէ
ոչ ի զօրական շնորհացն Յիսուսի Քրիս-
տոսի եւ յերանուէլոյ Մօրն իւրոյ, ամէն: Ա-
րհեստի սուրբ Աստուածածին:

5ա—262ա. Գանձ վկայութեանց:

262բ—263ա. Ցանկ զրոցս.

ա. Նախ եւ առաջին. Բանք սրբոյն Դիո-
նէսիոսի:

բ. Երկրորդ. (Բանք) սրբոյն Բարսիլի
կեսարու հայրապետին:

գ. Երրորդ. (Բանք) սրբոյն Գրիգորի
Նիկացւոյն:

դ. Զորրորդ. (Բանք) սրբոյն Գրիգորի
Աստուածաբանին:

ե. Հինգերորդ. (Բանք) սրբոյն Յուս-
տոս Ոսկերեանին:

զ. Վեցերորդ. (Բանք) սրբոյն Կիւրղի
Աղէքսանդրացւոյն:

է. Եօթներորդ. (Բանք) սրբոյն Դաւթի
Փիլիսոփային:

ը. Ութերորդ. Արիստոտէլի Նկատ-
մանէն:

թ. Իններորդ. (Բանք) սրբոյն Գրիգորի
Նարեկացւոյն:

ժ. Տասներորդ. ի յԱլեքիթ զրոց.

ժա. Մետասաներորդ. յԱռաքինութեանց
զրոց:

Ժբ. Երկուտասաներորդ. ի Մուրութեանց
զրոց:

ժգ. Երեքտասաներորդ. Սահմանք ի
զրոց Առաքինութեանցն եւ Մուրութեանց:

ժդ. Զորեքտասաներորդ. ի Հարանց
մարտոց զրոց:

ժե. Հնգեքտասաներորդ. ի զրոց սրբոյն
Սարգսի Շնորհաւոյն:

ժզ. Վեշտասաներորդ. Սրբոյն Գրիգորի
ի Հարցմանց:

ժէ. Եօթն եւ տասաներորդ. ի մեկնէլն
Յուստոս տեախանի:

ժը. Ութն եւ տասաներորդ. Ընդդէմ
Ֆոանկաց ժ զլիսով:

ժթ. Ինն եւ տասաներորդ. Վասն
Տեստերիստացւոյն:

Գիտութիւն լիցի մեկ անձանցդ աս-
տուածաբանութաց, զի զերոյդրեալ ճառս
Տեստերիստացւոյն փոխանցեցի յերկիրն յիս-
պահանու, ի զաւան Փանդիմանոյ, ի զիւզն
Թիւնիւ, քանի որ ուրեք զտանի Նոյայիսի
ճառս:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆՔ

1. ԳՐԶԻ

263բ—265բ. Փառք...

Որ ետ կարողութիւն իմոյ տկար եւ
տարտամ անձինս՝ Հասանել յաւարտ հոգե-
լից եւ աստուածային դանձիս վկայութեանց,
որ ջերմեռանդ սերով եւ բորբոքեալ հոգւով
եւ յօժարեալ կամօք, յԱստուած ապաւինե-
լով, դժադրեցի դսմ, գումարելով ի լուսա-
ւոր բանից սրբոց վարդապետաց, յիշատակ
ծնողաց իմոց հանդուցելոցն ի Քրիստոս,
մանաւանդ եւ ինձ եղկելի դժադրողիս ներ-
քոյ դերեցելոց, ի թուց Կենարարին Ռէձ
(1700), յամսանն սահմի Դ (4), իսկ զՀայոց
ՌէձՆԸ (1699), Նոյեմբեր ամսոյ յԼ (30), ի
հայրապետութեան Տեստն ամենայն Հայոց
Նահապետի երկոց երանեալ երջանիկ կա-
թողիկոսի, եւ առաջնորդութեան Նորս Ջու-
ղայու եւ Սուրբ Ամենափրկչի լիանաց Տեստն
Աղէքսանդրի աստուածաբան վարդապետի:
Այլ եւ համօրէն հարց եւ երբարց) մերոց
Միւսայէլ եւ զՅուսանէս քաջ երաժիշտ եւ
զեր փիլիսոփայ վարդապետն, նաեւ զԴա-
ւիթ եւ զՄովսէս Հեղահոյի եւ զարիական
վարդապետն, այլն զՄիւսէնի վարդապետն
եւ զՏէր Թուսման եւ զԲարսեղ վարդապետն,
զՅուսանէս, զԵսայի եւ զՅովակիմ եւ զԵա-
կոբ եւ զՍտեփաննոս վարդապետն, նաեւ
եւ քահանայք զՏէր Անդրէասն, զՏէր Մինասն
եւ զՏէր Հայրապետն, զՏէր Դաւիթն եւ
զՏէր Աւետն, զՏէր Սէթն եւ զՏէր Արար-
հանն, եւ զՂարապետ Կոստանդն եւ զՏէր
Սիմոնն, եւ սարկաւաղաւք զՆաշատուրն եւ
զՅուսանէսն եւ զսիրեք զՄարկոսն եւ զՈւ-
կան, զՎարդանն, զԵսային, զԵղիային, զԼու-
կան եւ զՊետրոսն, եւ Դ (4) մահաւորեք
զՄարգարէն եւ զԳ (3) Աստուածատուրն,
նաեւ զԱղաբիայն, գտնտես Սարգիսն եւ

դպաստն իմ Յոհաննէսն եւ զհօրեղբայրն իմ Աղայրիկն եւ ը (218ա) որդիքն իւր Յակոբն, Զանէսն, աստ եւ ի Հանդերձնումն վարձաւ արթիւնաւոր առցէ ի Բրիտանոն Աստուծոյ մերոյ:

Դարձեալ յիշեցէք ի Բրիտանոն զՏէր Առաքելն եւ զեղբայրն իմ Կիրակոսն եւ զմայրն իմ Հուռնն եւ զպատն իմ Միրդին եւ զքեռն իմ Մարիանն, Պալին, Աւաքն եւ ամենայն արեան մերձաւորացն, ամէն:

Դարձեալ յիշեցէք զՏէր Առաքելն եւ իմ կողակիցն եղկելի Հանդուցեալ Անային եւ յմիս կողակիցն իմ Դաստապուրն եւ զորդին իմ Աղայսն իմն եւ զդուստրն իւր Անային, Հոռոմսմէն եւ յհանդուցեալ զորդին իմ Սասդիկն, յիշեցէք եւ Աստուած ողորմի ասացէք, ամէն:

Դարձեալ յիշեցէք զՏէր Առաքելն եւ զեղբայրն իմ Կիրակոսն եւ զկողակիցն իւր Մարիանն, Զանիկն, որդիքն իւր Մկիթն, Օլարիկն, Աղայրիկն եւ զուստրն իւր Յուրիսանն, յիշեցէք եւ ողորմի ասացէք, ամէն:

Դարձեալ յիշեցէք ի Բրիտանոն զՏէր Առաքելն եւ զեղբայրն իմ Կիրակոսն ը (248բ) եւ զկենակիցն իւր Մարիանն, զորդին իւր Գոգարն, իվանէսն եւ զուստրն Փէրին, Եթթրն, յիշեցէք եւ Աստուած ողորմի ասացէք, ամէն:

Դարձեալ յիշեցէք զՏէր Առաքելն եւ զեղբայրն իմ զՏէր Մարտիրոսն եւ զկողակիցն իւր Անախաթունն եւ զորդին իւր Տէր Սարգիսն եւ զՏէր Մկրտիչն եւ զդուստրն իւր Նալլախանն, յիշեցէք եւ ողորմի ասէք:

Դարձեալ յիշեցէք զՏէր Առաքելն եւ զեղբայրն իմ Մարդարն եւ զկողակիցն իւր Մարդարիտն եւ որդին իւր Միրդարիտն, Զախնադարն, Փիւրնադարն, Եաննադարն եւ զուստրն իւր Թուխմանն. յիշեցէք եւ Աստուած ողորմի ասէք, ամէն:

Դարձեալ յիշեցէք ի Բրիտանոն զՏէր Առաքելն եւ զեղբայրն իւր Զաքարն եւ զկողակիցն իւր Փէրիդատն եւ զորդին իւր Միրդափէլին եւ զդուստրն իւր Վառփառն, Բէկին, Մարանն, Արիսանն, յիշեցէք եւ...

Կրկին անգամ յիշեցէք զՏէր Առաքելն եւ զքուրսն իմ Սառնն, Վառփառն, Գոգարն եւ յհանդուցեալ եղբայրն Գրիգորն ը (230ա) Զաքարն, յիշեցէք եւ Աստուած ողորմի ասէք, ամէն:

Յիշեցէք զՏէր Առաքելն, որ բազում փափաքածքն հասար դիւր զսուրբ Անտաբանն ծաղկով զարդարեալ, ստացաւ զուստր Անտաբանն ի Հայալ յաստաւոլոց իւրոց, յիշատակ իւրն եւ ծնողացն եւ որդոցն եւ զստե-

րացն, եւ ի միտ ամենալ զրան աստուածային Սուրբ Գրոցն, որ ասէ. Երանի այնոցիկ, որ ունին զաւակ ի Միտն եւ ընդանիկ յերուսաղէմ, որ է բաբելոնա առ Բրիտանոն զՏէր Առաքելն եւ ամենայն ընտանեացն նորա, ամէն:

Աղաչեմ զձեզ, ոյ Հաբբ եւ եղբարք իմ, Հանդիպողք սուրբ Անտաբանին, ամենադարձիւր յիւր յիւրից վրիս խոշորանացն կամ սխալանացն. երեսս ի դետինն զենոյի Հայցեմ ի մէջ, որ յիշէք ի սուրբ մաքրափայլ աղօթման մեր՝ դիւ զեղկելի զՏէր Առաքելն եւ ի սրտի(ւ) Աստուած ողորմի ասէք ինձ եւ զծաղիս սորոյ, ամէն:

Աղաչեմ զձեզ Հանդիպողք սուրբ Անտաբանին, յիշեցէք յերկնաբացիք յաղօթման ը (250բ) մեր զԱղարուշտայ քահանայն. Նախ զՏէր Սայրանն, Տէր Ոհանն, Տէր Մարդիսն, Տէր Մկրտիչն, Տէր Կիրակոսն, Տէր Անտիոսն, յիշեցէք:

Աստուած արհմէլ յայն քահանայն, որ այս սուրբ Անտաբանին ինձմէք տանի եւ պահէ ի ջրէ, ի կրակէ, ի մոմ կաթնայ, զվարձն ի Բրիտանոն արեւմտ Հանդերձն ընդցեալովք իւրովք եւ արան առցէ ի Բրիտանոն, ամէն:

Կրկին անգամ յիշեցէք զՏէր Սարգիսն եւ զկողակիցն իւր Բէկիսաթմանն եւ զորդին իւր Մարտիրոսն եւ զԳէւորոսն եւ զդուստրն իւր Անային եւ Աստուած ողորմի:

Դարձեալ յիշեցէք զՏէր Մկրտիչն եւ զկենակիցն իւր Սայմինադն եւ զորդին իւր Յարութիւնն, Միրդափէլին եւ զդուստրն իւր Եաննիդարն եւ ամենայն արեան մերձաւորացն, ամէն:

Եղբարք, վասն Բրիտանոնի, շատախոս մարդի կուշտ մի նստէք, ամանաթ, ամանաթ:

70ր. Զանաբժան եւ անպիտան մեղք լցեալս յիշեցէք, ոյ սուրբ Հայրք եւ եղբայրք, ի մաքրափայլ աղօթման մեր:

3. ՀՆՏԱԳԱՅԻ

251ա. (Նորագրով, խմբագրած եւ զմասալ ըմբռնելի) Ընտիր ճիւղայիտ Անտաբանն զոյի յանկեան ուրիշ յաստադատան եկեղեցւոյս, զբեթէ անուշ միանպամայն ի յարդարանաց, որ իրաւամբ վայելիք սմա, վասն ինձելոյ բազմադիւն վաստակ նախնացն մերոյ, մանաւանդ թէ զերան է ի յիշատակի Սուրբ Աստուածածնայ եկեղեցւոյն ի Հոգեւոր մշակէ նոյն եկեղեցւոյ, որովս ունի տեսանիլ ի յիշատակարանք սորին երկերիւր եւ մեծասան (211) ամօք յառաջ, միշտ զուով իմ

մեծնադրեալ վասն ժիճակի նոյն եկեղեցւոյ
և. հանդիպեցաւ ինձ անասնել զդործս նախ-
նեալ իմոց, մինչ քաղք քարոզելի վոյթ ան-
ձին կալոյ, վերաբն նորոյն յայս, զի յա-
ւերժ յիշատակ մնացել արտ ի վաստ Փրկչին
և. ի պատիւ օրհնարանեալ Սուրբ Ա-
ստածածնին:

Ի Դաւթայ քաղաքի, 1803 ամի, փետր-

վարի 8-ին: Նուստա Տէր Խաչակ Թորոս
Ամբարշեանց:

250թ. (Ամվարժ մտորգութի) Դարձեալ
յիշեցէք Աղբաւանն և. զկենական Ռարանն և.
զարդին իւր Մնացականն. յիշեցէք և. Աս-
տուած ողորմի:

(252ա եւ ր—ի վրայ եւս մի երկու մամ
յիշատակագրութիւններ):

61

ԴԱՏԱՍՏԱՆԱԳԻՐԻՔ

(Ս. Ամեմափրկիչ, 595)

ՀԴԿԱՍՏԱՆ

ԺԹ դար

ԹԵՐԹ՝ 140: ՊՐԱԿ՝ 18 և կէս, Խրաթմնիւրը
8 քերք, պրակմիչերք ամպիւրէմ և կարմիր քամա-
նով, սկսում է Ջ պրակով եւ 07թ-ում ընթատում
է Բ պրակով, միւսները պրակմիչ չունեն: ՄԵՍՈՒՐ-
ԹԻՒՆ՝ 28 X 18 X 3.3: ՆԻԻԹ՝ ղեզմած քաղք:
ԿԱՋՄ՝ արտաքարաղք, կամակը և. ամկիւմները
կաշի, երեսը զումաւք, իսկ ներսից սպիտակ քաղք:
ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ մեկակամ սպիտակ քաղք սկզբում և.
վերջում: ՎԻՃԱԿ՝ վատ, խառնուրդիւնք քամաթը
Յերծաւած և. քաղքը սնացրած, ձակտաւած մի
երկուսմ եւս փշրում, սկզբից քերի: ՊԱՐԱՊ ԹԵՐ-
ԹԵՐ՝ 1, 140թ—140: ԳԻՐ՝ Յոր ժամանակներ ձեռա-
գիր, մտաւք-քողորդեր: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւմ:
ՅՈՂԵՐ՝ 24: ԳԵՈՒՄԵՆԻՐ՝ ամենաք: ԹԱՆԱԳ՝ տեւ,
վերջագիրներն ու սկզբնառաւերը՝ կարմիր, յու-
սամեցածները՝ տեւ: ՋԱՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ մի երկու
քաղմագիր: ԳՐԻՋ՝ Գեորգ: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԹ դար:
ՎԱՅՐ՝ հաստաքար ձեզկատում: ՊԱՅՈՒԻՐԱՅՈՒ՝
Յէր Յակոբ:

ԵԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆ. — Դրբի կազմից ու պահպան-
ման հետեւ է, որ գրումն պիտ լինի Հեզգիտ-
առեւած: Ձեռագիրը Հիւսկայան է. ներկայ ժիճակում
սկսում է 1004-ից և. 1231-ում ընդհատում է 1803
կողմ:

ՐՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

2ա—101ր. (Դաւթայ և արտաքար Միւթա-
րայ Դաշի): (Սկիզբը քերի, սկսում է
ԵՄԱՆԱՆ արեւ և. կնոջ ղանադան սպաստահարացն
գլխով: Տեւս վ. Բաստամեանց, էջ 103):

102ա—133ր. Օրէնք յաղթող Բաղա-

ւորացն Կոստանդիանուսի, Թէոդոսի և. Հե-
լիոսի:

134ա—138ր. Համառոտ ժողովումն արի-
նաց:

139ա—143ա. Որէնք աստուածայի բրք ի
մեռն Մովսէսի յենից դրոց:

143ր—144ր. Կանոն յՂէտական դրոց:

145ա—146ա. Ընտրութիւն Հայապոյ
օրինացն քաղաքականացն Հելիոսի, Կոստան-
դեա իմաստուն և. քաղաքաւաթ Բաղաւորացն,
զոր Մեհն Յուստանոս նորոգեաց...

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆՔ

1. ԳՐԶԻ

101ր.

Որ արարիչը եւ երգիծաց,
ու քաղաքու մարդկամ ազգաց,
Ջիս մի դատեր վասմ մեղաց,
Այլ քաղքու քեամի յ յիս մայեաց:
Քրիստոս Աստուած վասմ արրոց

Խնդրաւածաց,
ու տաղիմ մահատակաց,
Փրկեալ զմեզ ի փորձեմաց,
ու յաեղցիմ չար սամբամաց:
Ջիս որ մեղաւճ եմ Խաւարած,
Դեռ զրոյս Գեորդ մեռած,
Պաեալ ամփաքձ յաղսմ աշխարհիլ.
Ըզցանկացաւ յայմ գծի,
Որ Տէր Յակոբ ամուսն եղչի,
Առ դարս սուրբ քո վկայի:

62

ՊԼՏՄՈՒԹԻՒՆ ԲԱՂԴԱՏԻ

(Ս. Ամեմափրկիչ, 596)

ԲԱՂԴԱՏ

ՌԵԻԱ (1872)

ԹԻՐԹ՝ 08: ՊՐԱՎ՝ 7, իւրաքանչիւրը 8, 10, 12, ամկամոն: ՄԵՐՈՒԹԻՒՆ՝ 22,2 × 17,2 × 1: ՆԻԻԹ՝ քաղք: ԿԱՋՄ՝ տուարաքաղք, կամակն ու ամկիւնները կաշի, երեսը գումաւոր, իսկ մերթից սպիտակ քաղք: ՎԻՃԱԿ՝ քաւարաւ, որոշ քերթիք պոկուած: ՊՐԱՎՊ ԹԻՐԹԻՐ՝ 1, 2, 7թ, 18, 50թ, 07թ, 08: ԳԻՐ՝ շղագիր՝ (3—12թ), մտարգիր (14ա—07ա): ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասին: ՏՈՂԱՐ՝ Ա մաս՝ 17, Ռ մաս՝ 25: ԳՐՈՒՄՆԵՐ՝ մատիտով: ԹԱՆԱԿ՝ շաղկապազմ: ԳՐԻՉ՝ Այդիմեան: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1872: ՎԱՅՐ՝ Բաղդատ:

ԵԱՆԹՈՒԹԻՒՆ. — Ձեռագիրը մի ժողովածու է Բաղդատի պատմութեամբ եւ այլ զէպգիր ու ժամանակագրութիւններ, զգրուած ունի Մահմէդի եւ Ալիի Հայերէն տուած Հրովարտականքի Հայերէն թարգմանութիւնը, որ յետոյ է գրուել եւ կշուել ձեռագրին:

ԲՈՎԱՆԴԱՅՈՒԹԻՒՆ

ա. 3ա—8թ. Վաւերացեալ օրինակ սյւյ՝ մանադրոյ Մարգարէին Արարածոց՝ տուեալ առ աղլն զրիստոնէից կամ Հայոց ի Հորդոյում մի Հիլրէթի, որոյ այս է թարգմանութիւն. «Կա(մ)օքն Աստուծոյ, յանուն Աստուծոյ ողորմածի...»:

բ. 9ա—12թ. Հրովարտակ Ալիի: Հետեւեալ հրովարտակն եւս, գոր Ամիրապետն Ալիի տուած է Հայոց ազգին, իւր զարմեալ օրինակուած է ի Հնդկաստան, արժանի կը համարիմք հրատարակել. «Յանուն Աստուծոյ րաբերարին եւ զթածի, յորմէ Հայոցեմք զօղնութիւն...»:

դ. 14—23ա. Փոքրիկ վէպ Այդինեանց: Որում բացատրի առ վերծանողաց՝ նախասկիզբն զառիթ կառուցմանն Բաղդատոյ եւ յայս զհանդամանս անցից նորին: Ոչ որպէս թէ կամիմ ներբողելով վերահաճառեալ զարեւիմակ վերհապետութե(ա)նն ի իշխանաց նորին եւ ոչ հրատարակել զհարազիպ արկածից թշուառութեանն հանդամանաց նո-

րին, զի ոչ է ինձ փոյթ: Այլ մանաւանդ անձկամ, որ յայադայի վերծանողն տետրակիս, զի ծանցեն, թէ որպիսի եղեւ քնակութիւնն զրիստոնէից¹ ի նմայ եւ որպէս կառուցումն եկեղեցեաց, նաեւ որպիսի բարեվիճակ էաք նախ եւ ընդ հակառակս նորին այժմէն ծախս եւ դամ քան զդամ առ ընդ...:

դ. 23ա—32ա. Արդ, հետեւեալն ի ներդիկուցանէ, նախ ի ընէ Հայկազեանց քանուորին սատ եւ ապա շարունակարար քաղդ(եացի) փափաղաւանից ուստեութիւնքն առ մեղ:

ե. 32ա—33թ. Բացատրութիւն ինօյոյ Թաննաշի:

դ. 34ա—41թ. Զառ առիթ կառուցման եկեղեցւոյն Շորմայի (եւ այլ տեղեկութիւններ Հայերի կրած տառապանքներն մասին):

է. 42ա—43ա. Տրտունջ քանաօրութեան. «Մենացիր անձն իմ խղճալի ի րաւամութեանց լեալ ի բաց...»:

ը. 44ա—50ա. Բացատրութիւն բնի Արասեանց, որում մանաւոր զայլանքին հաստեաց զերկրին Բաղդատոյ եւ Հինդ հարիւր եւ յիսուն ամ եւս տերունի նորին իշխեցան ի նմայ:

թ. 51ա—բ. Յուցակ սկսեալ ի ծննդենէ Եւսի Մահմէդէ ընդ ամենայն իշխանութիւն եւ սպառում նորին ընդակից ընտանեօք ըստ Թոյն Հայոց:

ժ. 52ա—53ա. Յուցակ ի ընէ թաղաւարութիւն Օսմանցոյ մինչ ի Սուլթան Մուրադ արքայի Պօլսոյ:

ժա. 53ա—59թ. Յուցակ վերաբերեալ տեղոյս (ժամամակագրութիւն 1701—1872 թուականներին Հայերին առնչող դէպքերի):

¹ Բնագրում՝ զրիստոնէից:

ժր. 60—ր. Թաւարանութիւն առ վասն խրատու գործածութեանն ժանիւրու կուտի առ սակա բժշկութեանն:

(վերջում ամեցորումն է.) Էվկարայ դրեայ խրատած գրքնակեայ ի ապագայութենէ

Մարգարայն ճեմարանի, ի 1839 յամի Տեառն, աշխատախարութեամբ պարունէ Ատարանն, որ ի Կալիփայն:

ժդ. 61—67ր. Եղեպ Սամանն և Տրապիզոնն եւ այլ ողբեր:

63

ԱՒԵՏԱՐԱՆ

(Ս. Ամենափրկիչ, 697)

ՀԼԻԿԻՍ, ՆՈՐ-ՋՈՒՂԱ

ՌՃԼ (1689)

Թեթի՝ 270: ՊԼԱԿ՝ 24, իբրեւոյնիք 12 քնք. «կրքիմ ու վերջիմ պակասութիւն՝ 10.7 X 14 X 4.5: Նիւթ՝ քուրք: ԿԱՏՄ՝ կաշնպատ տալտատ, վրամ ճշումով զարդեր, հոտմաշ, ճիւղից ծաղկաւոր յիք. Ա փնկիմ գրումն է. «Յիշատակ է տալտատն Աղլիէ: Վիճակ՝ ամիսմաժ, քաղմաքիւ քնքեր իւղմառն, պատառնումն եւ մկալիք: ՊԱՐԱՊ ԹԵՐԹԻՐ՝ 1, 4ր, 85ր, 86ր, 88ր, 141, 278ր, 279: ԳիՐ՝ քուրդիք: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսեւն: ՏՈՂԵՐ՝ 21: ԳԵՐՈՒՄՆԻՐ՝ ճիւղմով: ԹԱՆԱՔ՝ աւն, մեծատառքեր, ոկղմատաղքն աւ յարս յուսմից քաղմաք՝ կարմիր: ՔԱՐԿԱՊՐՈՒԹԻՒՆՆԻՐ՝ զուրթնիք սկզբնատառքեր քաղմաքեր, կարմիր, կաղպտ եւ դեղին զղլիւնով: ՆՈՒԱՆՈՐԱՆ՝ 5ր, 86ր, 143ր, 220ր: ՊԱՅԿԻՐ՝ 4ր, 88ր, 143ր, 210ր: ԼՈՒՍԱՆՈՐԱՆ՝ մեծ լուսով, զամաւոր ծաղիկնիք եւ այլ ձեւեր: ԳՐԻՉ՝ Ատաւաճատուր քաղմաք (Բ մասի): ԳԱՄԱՆԱԿ՝ ՌՃԼ (1689): ՎԱՅՐ՝ Հնգկատում (Ա մաս), Նոր Ջուղա (Բ մաս): ՊԱՅՈՒՐԱՅՈՒՆ՝ Աղլիէ:

ԵԱՆՈՐՈՒԹԻՒՆ. — Ունի Նախագործութեան, ցանկեր և արք կնիք շնորհոյ: Ջուղաքն «կրքից ժեշիւ 134ր արքեր գրիւ է գրիւ, իսկ 123ր-ից ժեշիւ վերջ՝ 35ր Ատաւաճատուր: Մեծարք 35ր Մաղթեանք սխալմաք թուական յիւն է 1004: Նուր Թաւար և Կէլեզոյ:

ՅՈՒՇԱՍԿԱՐԱՆՔ

1. ԳՐԶԻ

277ր. Փառք... Արդ գրեցաւ աւորր աստուածապատում ասեարանն ի քաղաքս որ կուի Եղն, ի զեղաւ Նոր Ջուղա, ի զուրս Սուրբ Թակուրայ, ի Հայրապետութեան Տեառն Նղկարու, Կաթողիկոսի ամենայն Հայոց եւ

ի զեղաքաղաքիս աստուածորդութեան Տեառն Ստեփաննոսի աստուածաբան վարդապետի, ի Թուարնութեանն Հայոց Հայրաբարդի, Հարիւրբարդի, Երեսնբարդի, ութբարդի (1689), յամենանն մարտի տասն և չորսբարդի:

Եւ արդ, յերես անկեալ աղայն զձեղ, Հանդիպողք և ընթերցողք աստուածապատումն, ներեցէ զխոշոր դրոյս, զի ի յսկզբն ժեշիւ Մարկոս ՃԼ (130) Համարն դրեալ կայր ի ՃԼ (131) — Էն Նոր գրեցաք մեք. և թէ արժանի Համարէք յԱստուածատուր անարժան ճահանայս, որ եմ քարտուղար սուրբ Ա. Ետարանիս:

Արդ, Հանդիպողք, յիշեալք ի Քրիստոս զպարուն Աղլիէ և ձեռքս իւր զմկանն և զՄարգարեթն առ արքայն յերկնից յիշեալք, ամէն:

278ա. Դարձեալ յիշեցէ զԱրդիէն և զարդիւն և զդուստրն, որ եւ փափաղ արաւ սուրբ Անտարանս գրել յիշատակ իւրն և զՀանդուցեալ ծնողացն: Քանդի կնիք գրեալ տուեալ կայր ի Հնդկիս և զկէսն եւս ետ ի դրեյ ի Հաւալ վատապոյց իւրոց, զորս ընդ երկայն ասուրս ընդ որդոյն արասցէ Քրիստոս Աստուած մեք, ամէն:

Հայր մեք որ յերկնս:

2. ՀԵՏԱԳԱՅԻ

278ա. Դարձեալ կրկին և երեքկին տեղամ յիշեալք ի Քրիստոս զԱրդիէն, որ յայսմ ամի Հանդեալ, ի Քրիստոս, որոյ տացէ յարգայութիւն յերկնից, որ էր թիւ ՌՃԼԳ

(1694), ի քաղաք շնորհապատեան եւ զկողմեցեան իւր Զեքեթայն եւ զորդիւն իւրոց Փանոսն եւ զՅովհաննէսն եւ զդուստրն Սարգսլուն, զորոց ասացէ երկայն կեանս, ամէն:

141ր. (Նստը) Երեսուի Բրեւստոս(ի) ծառայ, այս Աւետարանն արեղայ Արքանամս

յիշատակ է Յասյուն ուրդիս, պրեցիւ Ուլ որ կարողայ, մին բերան յիշի, ինքն յիշեալ լիցի առաջի Բրեւստոս անմահ զառին Ասածոյ, ամէն: Թիւն ԱՌԻՃԻՆ (1798), Հօլաեմբերգի եւ (40)–ունն, առ Սուրբ Ամենափրկչունն զրեւելեալ Ղարայուն եկեղեցիուն:

64

ԵՐՈՂՐԴԻԱՏԵՏՐ

(Ս. Աւետարանի, 598)

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒԹՅՈՒՆ

ՌՅԷԷ (1728)

ԹԵՐԹ՝ 25: ՊՐԱԿ՝ 4. Իրաւաւորն տարբեր՝ 0, 8 եւ 4 բերք: ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 20, 3 X 21 X 1: ՆԻԻԹ՝ բուրբ: ԿԱԶՄ՝ կաշեպատ, իրար փակցուած բուրբ, վրան պարակալում օմի օսկեգոծ ճշտումով զարդեր: ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար, միտով կազմեալ եւ պրակցեալ բաժանուած, կազմի քաղեալ միտելը կաշուից բաժանուած: ՊՐԱԿ՝ ԲՆԻԹԻՒՆ՝ 2ա, 24ր, 25: ԳԻՐ՝ բաւարար: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկուսն: ՅՈՒՆԻՐ՝ 25: ԳՆՈՒՄԻՆԻՐ՝ ճշտումով, ԹԱՆԵՐ՝ սեւ, որոշ մասերը եւ յատկեալ զգոցներ՝ կարմիր, մեծատառքն ու սկզբնատառքն օսկեգոծ եւ կապուտ բաժանով: ԶՐԴԱՎՈՒՄ՝ ԳՐՈՒԹԻՒՆԻՐ՝ զլուսնի սկզբնատառքն օսկեգոծ եւ զուստար քաղեալ: ԿԻՍԱՆՈՐԱՆ՝ 3ա, 16ա: ՊՐԱԿ՝ իրի էլով՝ 2ր, կիսափակցեալով՝ 7ր, 8ա, 10ա, 12ր, 14ա, 14ր, 19ա, 23ր: ԼՈՒՍԱՆՈՐԱՆՈՐ՝ ռաբի որոշ քաւով, զօմագոյն օսկեգոծ: 11ր—ի եւ 12ա—ի յատկեալներով զարդում կարմիր: ՄԱՆԴԱՆԱՎՈՐ՝ 11ր: ԳՐԻՉ՝ Պետրոս: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ՌՅԷԷ (1728): ՎԱՅՐ՝ Յոստոմիայի: ՍՏՏՈՐ՝ Սաւել եւ Ոմարի:

ԵՆՈՐԹՈՒԹԻՒՆ. — 24—ի վրայ կայ երկու տարբերակի վարդապետ: Նախք Է ասացած Յաւոր եկեղեցւոյ:

ՅԵՆԱՍԿԱՐԱՐ

1. ԳՐԻՉ

24ա. Փառք...

Գրեցաւ Սուրբդատեարս ի քաղաքն Կոստանդնուպոլիս, ի դուռն Սուրբ Աստուածածնին, ի Թովկանիս Հայոց ՌՅԷԷ (1728), (յուսերից վերջիւ երեքը զնկուած եւ նորից է գրուած), եւ սեպտեմբերի ԺԸ, օրն ուրախ, եւ մեղապարս զրչի Պետրոսին:

Այլ եւ յիշեցէր զյուստոսոյ Պետրոսիս մատոյց տեարս Սամուէլն, Ռոսիքիս, ապա Հայրն Տէր Ուրաննէս եւ մայրն Սուրբ-

յիթուստ եւ ասաց իւրայն Ղանդիկ եւ իւրայն ուրդիքն Ուրախ, Զօրաբարէլս, Նաղանայէլ եւ Հանդուրալ իւրայն իմ Զաքարիայ: Եւ Լուսը յիշատակ Վերին Գլուսն Սուրբ Ստեփաննոսի եկեղեցին, յիշատակ աղոթարոյ աւրճուիթեամբ եկեղեցի, ամէն:

18ա. Երեւա Տէր Սամուէլն, Ռոսիքիս (գրուած է ազօքքի մէջ յիշելու համար):

2. ՀԵՆԱՎՈՐ

1ր. Երեսուսկէ... (չորս սուգ բերուած, իսկ միւս մասերը քանակով գծուած եւ զնկուած, որ կարդացուի է)... Տէր Արքանամին, որ իւր թոռն Ռաննէս իւր... եւ ինձ անարժան Տէր (Կարապետիս), որ իւր պապ Տէր Արքանամին եւ (մայր) Աննային եւ իւր Հայր Թաթոսին եւ մայր Դատարայուն, յիշատակող լինեմք ի մէջ սուրբ պատարային, որ անարժան բերնօք ասեմք՝ Տէրն յուստարեւել Ննիկեկոյ Հոյիքն եւ իւրեանց մեղացն թողուի, ինչ եւ կենդանացն արեւշատութիւն, ամէն:

Արդ, եւ օվ մեղապարս իւր քանանայք, յորժամ յանդիպիք Սուրբդատեարս ի սարսափին խորհուրդն կ(ա)տ(ա)րելով, աղաչեմ զմեղ անդ յիշեալիք նախ վերոյդեալն եւ դեռ մեղաւար, որով Տէր Կարապետն (անմոռ քանակով օնացրած) եւ իմ Համաննիկեկոյն եւ զուր յիշեալ լիլիք աստղի Որդւոյն Ասածոյ, ամէն: Գրեցաւ 1776, ի մարտի 10, Անդալիս:

21ր. Արդ, ով մեղապարս իւր քանանայ, յորժամ յարապարհելի խորհուրդն կատարես, արդ, յիշեցես Բրեւստոս Հանդուսեալն զՏէր Արքանամն, Աննան եւ զԹաթոսին, եւ զկենդանացն զՌաննէսն եւ զԱննան, ամէն:

65

ԿԵՆՍԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԳԻՈՐԳ ԶԱՔԱՐԵԱՆԻ

(Ս. ԱՄԵՆԱՓՈՐԿԻ, 598)

ՄՈՒՐԱՅԵԱՆ-ՋԱՒԱ

ՌԵԻՆ (1876)

ԻՅՐԻՒ՝ 261: ՊՐԱԿ՝ 21, ԽՐԱՄԱՆԻԵՐ 12 ԻՅՐԻՒ՝
ՄՆԵՄՈՒԹԻՒՆ՝ 21 X 17 X 3 (հրկա հաստքը միտիմլ),
ԿԻՐԻՒ՝ ԲԱՐԵ: ՎԱՄԱ՝ ԲԱՐԱԳԱՍՏ, ՍԱՍԱՐԱՄԱՆԻԵՐ,
ԼԵՈՒԶԵ ԿԱՅԻ, ՆԻՅՐԵ ԴՅԱՆԻԵՐ: ՎԻՃԻԼ՝ ԲԱՄԱՐԵՐ,
ԵՐԵ ԻՅՐԻԲԻ, ԿԵԿԱԿԻՐ: ՊՐԱԿՔ ԹՆԲԻԹԻ՝ 1ա, 11Զ—
11Ը, 11Դ, 11Ի, 11Ը, 24Ը—25Ի: ԳԻՐԻ՝ ՆԱՐԵԿԻՐ՝
ԳԻՐԻԹԻԻԼ՝ միտիմլ (1բ—13ա, 14ա—24ա),
ԻԼԻԿԻՐ (13Բ—14Բ): ՏՈՂԵՐ՝ 24: ԳՈՒՄԱՆԵՐ՝
մադիտով: ԹԱՆԱՐ՝ սեւ: ԳԻՐԻ՝ ԳԵՐԵՔ ԱՆԻԱ ԶԱՄ—
ԻՅՈՒՆ: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 187Բ: Ի՝ ՎՅՐԻ՝ ՍՈՐԵՔՅԱԿ —
ԶԱՍ: ՍԱՆԱՐՂ՝ ԳՐԵԿ:

ԵԱՆՕՐՈՒԹԻՒՆ. — Գործածվում է իբրև
և մանրամասն կենսագրություն, նամակներ, Չնոր
Մանուկների (Երգատաղ) և իրա մարմնական պոպուլյ
Առաջ Վաճառի կենսագրության և բնագրության
Համաձայնություն (1339-1439) և այլն: Նույն Տեղ
Համարում գտնվում Վարդանանի:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՆՈՒՄ

1. ՀԱՏԱԳԱՅԻ

1ա. Ինքնապիտ կենսադրութիւն (հաճոյ.)
Գերբ Աւետ Զաքարեանի: Սոյն գիրքը, որ
(եղիկատոր) Ռաւգաւունս եռակ սասցայ
վերջոյն ինչի զուտոր՝ աղիւնի Նշխարեթի
Մանուկ Բ. Մանուկեանի, որը եռակունս եմ
նոր-Յուդայի Ս. Աննապիտիւն Մասեան-
զաւանին: Ն(որ)-Զուգը, 1924 թ., 10 Օգոս-
տոսի, Հայրաքանի ճաշանայ Վարդանէան
(գրեթէ Նովմի) 117ա):

Ձա. Ի դրեանց Համբարձում քահանայի
վարդանեանց :

66

ՀՈՒՐԱՆ

(Ս. Ամբաստանյալ, 600)

[illegible]

Քեթմի՝ 111: ՊԲԱՎ՝ 8, Իսրաէմէլիքը 16 բնոյց,
վերջին երկուդը՝ աղայան: Միծնարբիւ՝ 20 X 21:
Լեւիթ՝ բուզը: ԿԱՀԱՄ՝ կաշեակապ ստանաբարօք:
Թնայից կամարքը գլորի ձախակապա բուռը: ՂԱԷՂԱ-
ՆԱԿ՝ սկզբից եւ վերջից մէկուհի բնոյց բուզը, հալի
կամարքը բարգաւազ պատան: ՎիճԱԿ՝ բուռարը: ՊԱ-
ԲԱՂ Քեթմի՛ն՝ 90, 01, 05—111: ԴԵՒ՝ նստոյցը:
ԴԲՈՒՌԹԻԽՆ՝ միտասիւ (1ա—88ա), երկօխմ (92ա—
95բ), 8ԴՆԸՒՐ՝ 63 (Կ մաս), 66 (Բ մաս): ԳԵՌԻՍԼԱՆ՝
ամէշտը: ՔԱՆԱԶ՝ տես, վերածողքինքն եւ միծ-
նարօք՝ կարմար: յուսմանգողքներ՝ տես: ԶԱՐԴԱ-
ԴԲՈՒՌԹԻԽՆՆԵՐ՝ գլուխինքն սկսած միծնարանք տես
բաշխանքը եւ արագալոյսը: ԿԴԱՍԱՌՈՐԱՆ՝ 92ա:
ԻՍՏԱՆԱԶԱՑԱՐ՝ 02ա: ՃԱՄԱՆԱԿ՝ ծի դար:

ԵԱՆՕՔՈՒԹԻՒՆ. — Զեւարդը բազմացած է
երկու մասեր: Ա մասը (1—89) շուրանի և բարդ-
մանուկների է. իսկ Բ մասը (90—95) երեխաների:

բանի Թարգմանաթիւնն է, միայն սկզբի մասը, որը նախորդէր աւելի հին է: Երկուսն էլ լատենացիներու մասինն բացատրութիւններ:

ԲՈՎԱՆՆԵԱԿՈՒԹՒՆ

ա. 1ա—8ա. Այս է գիրք օրինաց Հաղա-
բացոց կամ Իմաստյացոց, որ կոչի
Ղուբան: Եւ այսինքն Հաւաքուին պատուի-
բանաց: Այժմ, որ է գլուխ առաջին: (Ին-
վանդաւանք եւ Լէփիշ ցուել):

88թ—89ա. Այս է ցանկ Ղուգանին
կաղապար. առաջինը է, որ է Սուրայ ժիդ-
(124), առի ցարգոս : (Գրուած է միայն միջին
կը (88) ցումեր) :

բ. 92ա—95բ. (Կրկին Ղալաթի բարդ-
մանուքիւնն է սկզբից սկսած, որ մնում է
քերի) :

ԵԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆԲ

1. ԳՐԶԻ

49ա. Կէս Ղալաթին կատարեցաւ :

2. ԼԵՏԱԳԱՍԵԻ

80բ. Ողորմութեամբ, դժուարեամբ եւ
յայդողութեամբ Տեառն Աստուծոյ եւ յաւալով
ի մարդասիրութեան եւ բազում ողորմու-
թեան Բարձրելոյն :

Նա ստոր յիշեալ ծառայն ամենեցուն,
ապակապեալ յանկատաւար եւ անհանդու-
րութենէ քաղաքին, յառաջադրեալ ունիմ,
յի ի թանի մի մերձակայ աւուր ելանել ի

Նոր-Ջուղայուս, թողով դամենայն ընտա-
նին, դրացին, բարեկամք, դեղրարու իմ եւ
զամենայն ազգականն իմ, ուղղեմ զընթացս
իմ առ ինչկապտան քաղաքս՝ դասանել ինձ
զգարծն ինչ զուգնաքեալ, անբաւ բարեբա-
րութեամբ Գրեհատուի : Աստուծոյ ձեռք ամե-
նեցուն եղկելի Ջուղայեցոցրդ, զի զկես ինչ
Հաւարել վասն իւրաքանչիւր անձանց, զերծել
ի թակարթ Պարսկաստանէս, անյուսալի քա-
ղաքէս եւ անվարձանս զհնէնէս, քանդի քա-
ղաքս նման է արեւացակոծ նաւու ի մէջ բազ-
մալատար անյայդողութեան :

Ենդրեմ ի ձէնջ ամենեցուն՝ ժողովել
վասն իմ ի Բարձրելոյն ի վերայ քառաթիւն
Հրեշտակին յաղորդութիւն անվտանգ եւ ան-
բողջ ժամանում եւ Հասանել ինձ բարեխոր-
հրդոյն եւ զուգ յիշեալ լիլիք սոսոյի Գառնի
Աստուծոյ, ամէն : Տրուալ ծառայ Յովհաննէս
Շահնազար Սարգիսեանց : Ի Ջուղայ, 1847,
Մէյ 16 :

67

ԱՂՕԹԱՄԱՏՈՑՑ

(Ս. Ամենափրկիչ, 001)

ԺԵ—ԺԶ դար

ԹԵՐԹ՝ 76. Վերջին քերքը փակցրուած կազմին :
ԳՐԱՄ՝ 8. Իւրաքանչիւր 12 քերք. ամօձ քերքի :
ՄԵՍԻՈՒԹԻՆ՝ 9.8 × 0.8 × 2 : ՆԻԹ՝ քաղաք : ԿԱՐԱՄ՝
կաշկաղտ տախտակ. վրան մնշումով զարգիք, մա-
շաւած, մերթից ծաղկաւոր չիք : ՎԵՃԱՎ՝ սկզբից եւ
վերջից քերքի. խցկաւում. քերքերից մի ժամիւն
սկզբում եւ վերջում մօր անկազարտած : ԳԻՐ՝ քաղա-
քից : ԳՐՈՒԹԻՆ՝ միասին : ՏՈՂԱՆ՝ 16 : ԳՄՈՒՄ-
ՆԵՐ՝ մնշումով : ԹԱՆԱՄ՝ սեւ, վերմագիթմերն ու
մեծտառքը՝ կարմիր : ԶԱՐԱԳՐՈՒԹԻՆՆԵՐ՝ որոշ
մեծտառք զարդարեալ ու քաջագործով : ԺԱՎԱՄ-
ՑԱՐԱՐ՝ մա (սակեզմ, վրան փակցրուած). 26բ.
42ա, 66բ : լՈՒՍԱՆՑԱՐԱՐ՝ որոշ քաղաք, կարմիր
քանակով : ԳՐԻՑ՝ Գուրք : ԺԱՄԱՆԱՎ՝ ԺԵ—ԺԶ դար :
ԵԱՆՕՐՈՒԹԻՆ. — ՅԵՐԱՍԱԼԱՅԻՄԻ ԲԵՐԺԸ
դահլանեալ է կապիկ փակցրած լինելու պատճառով,
բայց յաւիտեակ ու ժամանակը, իսկ զբնի անհն-
աւ լինում է եւ վրան դրուած ՇՄԱՍՐԵՆ եւ մի
այլ անհնի տեղ՝ ԿԵՐԿՈՐ Ժահնապ, ՏԵՐ Վճռն
Աղանեանի զբօրեց :

ԵԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆԲ

1. ԳՐԶԻ

25ա. Զմեկուս զառանեալ զժողո՝ Դա-
ւիթ ի յիշեցէք ի մամ առաւոր :

76ա. Փառք, պա(տիւ) (մի)տեղեան...
(Այլ բառ եւ փակագծերի միջի տառերը
եղծուած) ...դուքեանդ, եւ մի Աստուածու-
թեանդ Հաւր եւ Որդոյ եւ Սուրբ Հոգ(ւոյ) :
Որ ետ կարութիւն տկարութեան Հասանել
ի վերջ սուրբ զրոյս, որ կոչի Աղաւթմա-
տուց, ձեռամբ յառարման, (ս)ա(ւ)տանուն
Ծառուր (տի)մար զբնի (ԵՄԱՍՐԵՆ ամուճը
յետայ է գրուել իսկական գրչի ամուճի վրայ) :
Աղաւթմ զմեկ, ով ընթերցողք, ի յիշեցէք,
զհոգեալ Հայրն մեր ՏԵՐ Գրեհոր Ժա-
հանայն (զմեկուած Յախկին ամուճը եւ վրան
ղրուած), որ թանկ եւ ի հեղ ժամանակի
անդգնաւ եւ օրհեան եղեւ ինձ, ի յիշեցէք,
Աստուած զմեկ յիշի :

2. ԼԵՏԱԳԱՍԵԻ

76բ. Ի ԲՈՒԹ ԲԵՐԵՐԻ(Ք) ՌԲԶԶ (1747),
պարելի իէ (27)՝ունն զբն(աւ) դայս, որ
կոչի Աղաւթմատուց, որ է վերջ, ամէն :

(Այլ յիշատակարանը քաւու է պէտք է
վերաքերի վերջին մօր անկազարտ չորս քեր-
քին՝ 72ա—75բ) :

68

ԿԱՆՈՆԱԳԻՐՔ

(Ս. Ամեմափրկիչ, 602)

Ժէ դար

ԹՅՐԹ՝ 221: ՊԻՄԿ՝ 18, իւրաքանչիւրը 12 քերք, սկզբում եւ վերջում մի քանի քերք եւս աւելացրած: ՄԵՆՈՒԹԻԻՆ՝ 20,5 x 14 x 2,5: ՆԻԻԹ՝ բարակ, փայլուն քուղք: ԿԱՋՄ՝ կաշեպատ տախտակ, վրամ ճնշումով զարդեր, մերսին քուղք: ՎԻՃԱՎ՝ վնասուած, սկզբից մէկ պրակ պակաս, բոլոր քերքերի մերձեւի մասերը ցնցակեր: ՊԱՐԱՊ ԹՅՐԹՅՐ՝ 1, 2, 50ա, 212բ, 213բ, 214, 218բ, 219ա—221բ: ԳԻՐ՝ ճուղեր: ԳՐՈՒԹԻԻՆ՝ երկսիւմ: ՏՈՂԵՐ՝ 25, 26 եւ 27: ԳԵՆԻՄՆԵՐ՝ ճնշումով: ԹԱՆԱԲ՝ սև, վերմացը—ճերք, մեծատառերով ու լուսամբէքով: Կարմիր: ԶԱՐԴԱԳՐՈՒԹԻՆՆԵՐ՝ մեծատառերից սմամք գաւղաղիք: ԼՈՒՍԱՆՑԱՊԱՐԿ՝ մի քանի հատ: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ Ժէ դար:

ԵՄԱՅԹՈՒԹԻՆ. — Մի քանի տեղ ունի վանքի 1854 թուի կնքադրուժը: Նաեւ մի այլ կնքէ բաղա՝ ՔԻՆ տեղերում: ՎԵՐԻ ԵՄ Ստեփանոս 175 (1790)», երբեք ում անունը պարզկերէն. Նոյն կնքադրուժը կնքածումով (8ա), 208ա—213ա տարբեր ձեւերով է:

ԲՈՎԱՆԴԱՎՈՒԹԻՆ

3ա. Կանոնադիրք: Նախ հաստատեալ եւ կարգեալ սուրբ առաքեալքն եւ ապա սուրբ հայրապետաց, եպիսկոպոսաց եւ վարդապետաց առ Հայաստանեաց սուրբ եկեղեցոյ: Եւ հոգեւոր գանազան խրատս եւ պատուէրս քահանայից եւ աշխարհականաց որպիսի կեցութիւնս:

3բ. Սկիզբն: Առաջարանութիւն առաքելական կանոնիս. «Վարդապետութիւն առաքելոցն զկին վերանայելոյն Քրիստոսի առ Հայր իւր յերկինս...» (3-րդ քերքը յետոյ է աւելացուել եւ գրուել):

4ա—202բ. Առաջիկայն եւ հայրապետական կանոններ:

202բ—207բ. Սուրբ հայրապետացն անուանք Նիկիոյ սուրբ ժողովոյն այս են: (Նաեւ)՝ Քահանայապետք Հայոց Մեծաց:

207բ—212ա. Հարցումն պէտպէս խոստովանութեան բանից եւ պատահանց:

215ա—217բ. Գրքի ցանկը, որ յետոյ է քուղքով աւելացուել ու գրուել:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆՔ

1. ՆԱԽԱԳԱՂԱՓԱՐ

202բ. Արդ, աղաչեմ զորդիւք լուսոյ եւ զմանկունքդ նոր Սիոնի, զՎերմացեալդ աստուածային սիրովն ի յուսումնասիրութիւն տեսականին եւ զործնականին, մանաւանդ եթէ հնազանդք եւ կատարողք սրբոյ կանոնացս, որ աւանդեցաւ ի ձեռն Հոգոյն միջնորդութեամբ ընտրելոցն ինքեան, աղօթիւք եւ մարթանօք, նաեւ հառայմամբ սրտիւ, յիշատակելոյ զերիցս երանե(ա)լ երջանիկ բարունին, զպետն վարժից եւ զքաջ փաղերայն Հայկազան սեռիս՝ զմեծ հետեորն Գէորգ, որ ի պակասն զրոցս, շատ աշխատեցաւ եւ զրեաց բաղձաշնորհ մատամբն իւրով առ ի կատարել զթիւրն:

Ընդ նմին եւ զՅակոբ Ղրիմեցիս՝ զաշակերտ մեծիս բարունոյ, որ զաղիւսակս եւ զբողոքակս դրովմեցի, հանդերձ խրատիւք, նաեւ զուր յիշեալ իկիւք ի Քրիստոսէ Աստուծոյ մերոյ որում փառք:

207բ. Եւ Քրիստոսի մարդասիրին փառք եւ զուրութիւն անդադար ծայրիւ եւ անհանգիստ բարբառով այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեան, որ ետ ինձ կարողութիւն անաբեհտս եւ մեղօք լի փշուր դրչիս յանդիւնել սուրբ կանոնացս: Փառք Աստուծոյ, այժմ սկսանիմք կարողութեամբ Հոգոյն Սրբոյ, որ զօրացուցիչ է տկարաց եւ տուիչ ամենայն պարգեւաց զառաջիկայ գիրս դատարանի, զոր յօղն՝ Յիսուս Քրիստոս եւ Սուրբ Հոգին ի բարին առաջնորդէ, զգործս ձեռաց իմոյ ուղղելով եւ յաշնոյնով, որով տացուք արհնութիւն եւ փառաբանութիւն երկց անձնատուութեան եւ միոյ Աստուածութեան Հօր եւ Որդոյ եւ Սուրբ Հոգոյն յաւիտեանս, ամէն:

2. ԳՐԶԻ

56ա. Ով եղբայր, մէկ թուղթ ընկած էր, տեղն պարապ թողի:

3. ՀԵՏԱԳԱՑԻ

213ա. Թիւն փոքր ՁԳ (1718), ովդան 1 (30), օրն աղուհաց առաջին ուրբաթ օրն Սիմոն վարդապետն վաղշանեց(ա)ւ, տէ—

ընդլայնող շարքը օրն թաղումն ելավ, ինչ մեղաւոր Տէր Սաֆար, որ եմ որդի Տէր Յակոբին:

Աստուծոյ թիֆն մեծ ՌձԿԼ (1719), փոքր ՁԴ (1719), ադամ ի (20), օրն շարքը, եւ մեղաւոր (գրքում չէ ամուսնը):

Գրվեց(ա)ւ մեծ Թվին ՌձՀԱ (1722) եւ փոքր ԱձՀ (1722), ադ(ա)մ ի (29), օրն ուրբաթ, Հոգւոյ զալըստանին: Եւ մեղ(ա)ւոր Ունանէն էրեցս դրեցի: Տէր Յիսուս Գրիստոս մեղ ազատես էս անիր(ա)ւ շար

Աղվանէն, որ Թարեղումս շատ աջիղանք էս անիրաւի ձեռնումն:

217ր. Յանկ զրջոյս դրեցի ի Բասրայ քաղաքի, յամի Տեառն Հաղար ութն Հա-
րիւրումն. Ստեփաննոս Մովսէս Զուղայեցի:

218ա. ի Դձ (400) Թղթոյոյ Համարն յիշէ Գէորգ վարդապետ Եղնեզացի եւ իւր աշակերտ Յակոբ վարդապետ Ղրիմեցի, զոր օրինակեալ է Կանոնդիրքս այս: Յամս Լանկ-
թամուրայ բոնակալին այս Գէորգ վարդապետն զնաց առ Լանկթամուր՝ վասն բարեխօսութիւն, յամի Տեառն 1403:

69

ՀԱՆԴԻՍԱՐԱՆ ՈՒՂՂԱՓԱՌՈՒԹԵԱՆ ՀԱՅՈՑ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ

(Ս. Ամեմափրկիչ, 603)

ԿԱԼԿԱԹԱ

1861

ԹԵՐԹ՝ 102: ՊՐԱԿ՝ 4, իւրաքանչիւրը 24 եւ 28 քիւր: ՄԵՇՈՒԹԻՒՆ՝ 19 × 16 × 1: ՆԻԹ՝ քառակ քուրք: ԿԱՋՄ՝ քառակ ստուարքուրք, երեսը գումուր, իսկ մերսը սպիտակ քուրք: ՎԻՃԱԿ՝ լաւ: ՊԱՐԱՊ ԹԵՐԹԵՐ՝ 101ր, 102: ԳԻՐ՝ մտրաքնդագիր: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասին: ՏՈՂԵՐ՝ 28: ԳՇՈՒՄՆԵՐ՝ ամենայն: ԹԱՆԱԳ՝ օսի, լուսամբքագծերը մայմալ: ԳՐԻՉ՝ ճէր Սեպեստրոս քառամեղ Յովհաննիսեան: ԺԱՄՆԱԿ՝ 1881: ՎԱՅՐ՝ Կալկաթա:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1ա. (Ամուսնալուծութիւն) Հանդիսարան Ուղղափառութեան Հայոց եկեղեցւոյ: Եօրինեաց Տէր Մատթէոս արքեպիսկոպոս նախորդ պատրիարկ Կոստանդնուպօլսոյ, ի քահանայապետութեան Տ. Տ. Ներսէսի սրբադան կաթողիկոսի ամենայն Հայոց: Ի պատրիարկութեան Ս. Երուսաղէմի Տ. Յովհաննիս արքեպիսկոպոսի, Հրամանաւ վեհափառ պատրիարկի Կոստանդնուպօլսոյ Տ. Յակոբայ արքեպիսկոպոսի: Կոստանդնուպօ-

լիս, ի տպարանի երկը եղբարց Արապեան, 1854:

Եւ ԹԻՒ 1861, ի Հայրապետութեան Տ. Տ. Մատթէոսի կաթողիկոսի ամենայն Հայոց, եւ ի քահանայրորդի առաջնորդութեան Տ. Թադէոսի արքեպիսկոպոսի վանաց Սրբոյ Ամենափրկչի, որ ի Նոր Զուղա, ի Կալկաթա:

1բ. (Նախադրամ) Ազգ առ բարեմիտ ընթերցողս (իստում է գրքի կարեւորութեան, իր ընթերցմանիւ, գրքի բովանդակութեան եւ իր տխրութիւնը մերիւն մասին, վերջում ստորագրուած է. «Միամ ծառայ Յիսուսի եւ տրուի ի դասս քահանայիցն՝ Տէր Սեպեստրոս Յովհաննիսեան Նոր Զուղայեցի»):

2ա.— Նախաշաւիղ:

3ա.— 98բ. Հաստատութիւն Ո(ւ)ղղափառութեան Հայաստանեայց սուրբ եկեղեցւոյս: (Բովանդակում է ԺԻ գլուխ):

99ա.— 101ա. Յուցակ գլխաւոր իմաստից Հանդիսարանիս (գրքի ցանկը):

70

ԳՐԻԳՈՐ ՏԱԹԵՒԱՑԻ, ՄԵԿԵՈՒԹԻՒՆ ՍԱՂՄՈՍԱՑ

(Ս. Ամենափրկիչ, 604)

ԺԷ դար

ԹԵՐԹ՝ 227: ՊՐԱԿ՝ 51, իւրաժանչիւք 12 քերք. սկզբիցն աւ վերջիցն զաւոտ: ՄԵՍՈՒԹԻՒՆ՝ 18.7 X 15.2 X 1.5: ՆԻԻԹ՝ քաւք: ԿԱՋԱՄ՝ կաշնդատ ստաւարաքուլք, ձերսից հմտաշ քաւք: ՎԻՃԱԿ՝ քաւարք, որոշ մասերք քեցակեր, վերից ջուր տեւած, սմանք խոնտաւարիւնից քիչ ակաջած: ՊՐԱՊԹԵՐԹԵՐ՝ 1, 2, 505, 506, 507: ԳԻՐ՝ Պատրգիք: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասին: ՏՈՂԵՐ՝ 20: ԳՆՈՒՄՆԵՐ՝ ամենամար: ԹԱՆԱԿ՝ տեւ, վերնագիրքնքն աւ մեծատառերը՝ կարմիր: ՂԱՐՅԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ մեծատառերից ամանք հաւագիրք եւ զարդագիրք: ԼՈՒՍԱՆԱՑԱՆԳՐ՝ մի ժամի հատ: ԳՐԻԳ՝ Սարգիս Ղըմիցի: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԷ դար:

ԵԱՆՕՐՈՒԹԻՒՆ. — Ունի վաղի երկու կերպարաձեւեր:

ԹԵՄԱՏԱԿԱՐԱՆՔ

1. ՆԱԽԱԳԱՂԱՓԱՐ

502թ—503ա. Յիշատակարան: Ընդ որոց վերջինս բանասիրաց եւ արուպ խնդրողաց բանին, պիտակ անուն կոչեցեալ Գրիգոր, մեղսաներկ անձամբ եւ տեղոյ մասամբ վերան շատերից զգաղաւածոյս մեկնութեան Սաղմոսանցն Դասթի, ի նեղ եւ ի ստորադուրեւ ժամանակին, յորում բռնա-

կալն Թամուր, թուլաւորեամբ վերին խնամոց, տիրեալ էր բաղում աշխարհի եւ աւերեալ եւ կործանեցաւ այսմ ամի ԳԵՐ (1406) թուի ... (ապա խօսում է վարդապետական մեկնութեան մեջքերում մասին):

2. ԳՐԶԻ

121թ. Եւ զիս յիշեալ, ով եղարար, ո՞հ թէ դիրս ձեայ եւ ձեռս փոշի, Հող դառնայ: 273ա. Որ եւ դմեց կեցուսէն շնորհին իւր Գրիգորոս, ամէն: Եւ եղիցի եւ զՍարգիս Ղըմիցիս:

393թ.

Առեսասանկ Տերմ ոգորմեսցի, Աւէն ամէն եւ եղիցի: Նաեւ գիւ զեղկելի, Բազում շարեալ հոգիս ի ի, Միմի գի ձերկալ եւ ի մարմի, Ղըմիցի Սարգիս, որ գրեցի Յայժ փափագամբ եւ ծարաւի, Այս քաղցրանամ բարատաւումի, Միմի գի գրայմ փայլ աշարի, Ոչ քարտիս լաւագումի, Զի չէր հասաւ ժամանակիս:

71

ՄԵԿԵՈՒԹԻՒՆՔ ԵՒ ԶԱՌԲ

(Ս. Ամենափրկիչ, 605)

ԺԵ դար

ԹԵՐԹ՝ 232: ՊՐԱԿ՝ 23, իւրաժանչիւք 12 քերք. սկզբիցն, վերջիցն եւ միջից ամանք՝ քերք: ՄԵՍՈՒԹԻՒՆ՝ 16.5 X 11.5 X 4: ՆԻԻԹ՝ քաւք: ՍԱՋԱՄ՝ կաշնդատ տախտակ, վրան ձեռնամով զարդեր, ձերսից կամոյց գոյնի կտաւ: ՎԻՃԱԿ՝ ամբատարք, սկսում է ի փ պրահով. վերքն եւս քերքի. լրացնելու համար 221—222-ի միջոցում քերքերն են տախտակի եւ յետոյ, կարատունի ու եռանկի: ՊՐԱՊԹԵՐԹԵՐ՝ 1ա, 206թ. 221, 232: ԳԻՐ՝ բարբաղ (տարբեր): ԳՐՈՒ-

ԹԻՒՆ՝ միասին: ՏՈՂԵՐ՝ 22: ԳՆՈՒՄՆԵՐ՝ ձեռնամով: ԹԱՆԱԿ՝ տեւ, վերնագիրքնքն աւ սկզբնաւորքի կարմիր: ԳՐԻԳ՝ Պատրոս սարկաւագ: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԵ դար:

ԲՈՎԱՆԴԱՆՈՒԹԻՒՆ

ա. 1թ—10ա. Յաղագս իջման Սուրբ Հոգոյն ի դասս առաքելացն:

18

Ե. 264ա—404ա. Մեկնութիւն տումարի, զոր խնդրեաց Թումա վարդապետ Մեծոփա(յ) վանաց աստուածաբանակ ուրբ Ուխտին: Եւ ես սիրով ըզհայցուածս նորա կատարել Յակոբ վարդապետ Ղրիմեցի: Օղնեա Հոգի Սուրբ Աստուած:

Դ. 404ա—439ա. Մեկնութիւն տումարի, զոր արարեալ է Յոհաննիս վարդապետի, զոր մականունն Սարկասադ կոչի:

Է. 439բ—529ա Մեկնութիւն տումարի, զոր արարեալ է Սամուէլ քահանայի՝ ի խնդրոյ Ստեփաննոսի իմաստասիրի:

Ը. 530ա—541բ. Մեկնութիւն խորանաց աւետարանին Մատթէոսի:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆՔ

1. ԳՐԶԻ

392ա. Զգանպիտան, մեղսամած Միքայէլս աղաչեմ յիշել ի Տէր: (Նյընը մանւ՝ 431ա, 483ա, 496բ):

464ա. Զմեղսամած փծուն ծրողս՝ Միքայէլ քահանայս, աղաչեմ առ սուրբ եւ պատուական ընթերցողքդ (յիշել) ի Տէր. Թվին ՌձԹ—ին (1660), նոյեմբերի 1 (30)—նեկին:

2. ՀԵՏԱԳԱՅԻ

53բ. Սոյն գիրքը նուիրում եմ Ս. Ամենափրկչեան մատենադարանին՝ իբրեւ երախտագէտ որդի նոյն Ս. Ամենափրկչեան վանաց: Թաղէոս քահանայ Աղէքսանդրեան, 1917 թիւ, Զուղա, դեկտեմբեր 1—ին:

75

ՅԱԿՈՒ ՆԱԼԵԱՆ, ԳԻՐԳ ԱՂՕԹԻՑ

(Ս. Ամեմափրկիչ, 609)

ԺԸ դար

ԹԵՐԹ՝ 98: ՊՐԱԿ՝ 10, իւրամեջիւրը 10 քերթ. վերջիւնը քերթ: ՄԵՄՈՒԹԻՒՆ՝ 17,7 X 11,5 X 1,5: Նիւթ՝ քաղթ: ԿԱԶՄ՝ սեւ կաշի: ՎԻՃԱԿ՝ վաստ պանուած, քերթերի մեծ մասը մերձեւի լուսամեջքներից կտրուած եւ քսածառած, երբեմն երկու լուսամեջքներից կտրուած: ՊԱՐԱՊ ԹԵՐԹԵՐ՝ 1, 4բ, 97բ, 98բ: ԳԻՐ՝ մատրգիր: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասին: ՏՈՂԵՐ՝ 25: ԳՄՈՒՄՆԵՐ՝ ձեռնմով: ԹԱՆԱԿ՝ սեւ, լուսամեջքներից կտրուած, երբեմն կտրվիր: ՃԱԿԱՍԱԶԱՐԴ՝ 5ա: ԼՈՒՍԱՆՑԱԶԱՐԴ՝ 50ա—ի մերձեւի լուսամեջքում սեւ քանաճով ծաղիկներ: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԸ դար: ՎԱՅՐ՝ հաւամբար Հնդկաստան կամ Զաւա:

ԵԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆ. — Գրքը ընդօրինակուած է 1760 թուին կոստանդնուպոլսում ապագրուած ՂԱՌԹՊՐԶԻԳ՝ Գրէիւ որով ճաշակ է գործ դրել, էջերի թուերի շուրջը, զլուսնիքի վերջաւորութիւնները եւ որով պատշաճ տեղեր զարդարելով:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

2ա. (Ամուսնաքերթ) Գիրք աղօթից ամենայն անձանց հարկաւոր: Շարադրեալ ի Յակոբ պատրիարքէ, ի հայրապետութեան Տեառն Յակոբայ սրբազնակատար, վեհափառ կաթողիկոսի սրբոյ էջմիածնի: Եւ ի պատրիարքութեանն սրբոյ Երուսաղէմի Տեառն Թէոդորոսի ճշնադգեաց եւ աստուածիմաստ վարդապետի: Արդեամբք հոգեւոր որդւոյ մերոյ տիրացու Կարապետ խոյեմայդոյն բժշկի: Յամի Տեառն 1760 եւ Հայոց ՌՄԹ, Յունվար: ի տպարանի Աստուածատուրի:

2բ—4ա. Նախերդան:

5ա—95բ. Զանազան աղօթքներ:

96ա—97ա. Յիշատակարան տպեցման:

դէպ առ յիշեալ դռնն, եւ զդռն տնտեսեցող
զայդ, ժամանակ յէր տնտեսալ զենեյ զայնն,
հազիւ ականջն աշծին հատեալ փախեալ էր:
Սարսափելի բանք շատ կան զբերու, մեք այս-
քանն զբեցաք: Ծառայ Տէր Սուքիաս Տէր-
Սարսիրոսեան Մամուռնալ զբեցայ:

Քրիստոսի ծառայ Տէր Կարապետ Տէր
Սոփոսեան 1873:

57ա. (Կիւսախտըմի մէջ) Թիմո Ռիճիճ-
ին (1817) եւ անպիտան Տէր Մարտիրոս եկայ
Ահմատապատ, տէրաւորութիւն արիւ: Աս-
տուած շէն եւ առաջաւան պահէ: Ապրիլի Ա-ին
(1), երկու տարի կացայ:

(57ա-ի եւ 221ա-ի վրայ կամ ամալմէք
գրչափործներ):

77

ՄԱՇՏՈՑ

(Ս. Ամեմափրկիչ, 611)

ժԸ դար

ԹԵՐԹ՝ 170: ՊՐԱԿ՝ 15, իւրամանկը 12 քնքք,
վերջինք քնքի: ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 19 X 11.5 X 3: ՆԻԹ՝
քաղք: ԿԱՋՄ՝ կաշնպառ ստուարաւոր, վրան
մեջւմով զարդեր, ճերտից քղիտակ քաղք: ՎԻՃԱԿ՝
բաւարք: ՊՐԱԿ ԹԵՐԹԵՐ՝ 170: ԳԻՐ՝ ճոտրգիր:
ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւս: ՅՈՂԵՐ՝ 22: ԳԵՆԻՄԵՆ՝
մեջւմով: ԹԱՆԱԹ՝ ան, վերջապիւրջն ու մեծա-
տաւքը՝ կարմիր, յաւամբագծերը՝ ան: ԳԻՐԳ՝
էլիգ: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ժԸ դար:

ԵԱՆՈՒԹԻՒՆ՝ — 20 հ. 21 ԲԵՐԲԵՐ յայտ էն

աւալաւան ու գրուած: 21ր հ. 169-ի վրայ կան
միանման երկու կարճիւր կեք-զբաշմեր: ՇՔՐԻՍՏՈՒՄ
Ծառայ Կարապետ Վարդան(ան), 1855:

ՅԵՇԱՏԱԿԱՐԱՆՔ

1. ԳՐԶԻ

95ր. եւ զիս՝ զմեղաւոր անարժան
էլիադ յիշեցէք եւ զուր յիշեալ լիլիք տաւրի
աւանդ առնելն Քրիստոսի:

78

ՍԻՄԵՈՆ ԵՐԵՒԱՆՅԻ, ԱՍՏՈՒԱՅԱԶԱՆԵՐՍ

(Ս. Ամեմափրկիչ, 612)

ԲԱՏԱՒԻԱ

1844

ԹԵՐԹ՝ 101: ՊՐԱԿ՝ 2, անկամոն զտաւորուած:
ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 15.7 X 10.5 X 1: ՆԻԹ՝ քաղք:
ԿԱՋՄ՝ լուծի: ՎԻՃԱԿ՝ ամիսով պահուած, արիւ ու
խոնավաւքիւս անած, վերջից քնքի: ԳԻՐ՝ ճոտրգիր,
ճոր ճնաղբաւ: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւս: ՅՈՂԵՐ՝ 24—
25: ԳԵՆԻՄԵՆ՝ ամիսմար: ԹԱՆԱԹ՝ շաղմալապղն,
մեծատաւքն ու յաւամբագծերը՝ մուգ կարմիր:
ԳԻՐԳ՝ ճեր Գեորգ Յակոբ Ելիզեմ: ԺԱՄԱՆԱԿ՝
1844 ր.: ՎԱՅՐ՝ Բատուիւս: ՍՏԱՅՈՂ՝ գրիչը:

ԲՈՎԱՆԻԱԿՈՒԹԻՒՆ

1ա. (Ամուամբերք) Գրքուկ աղօթից,

որ կոչի սա երկրորդ Աստուածադերս, եւ որ
կարդայ զանուն Տեառն, կեցցէ: Առաջինն
սորայ յորինեալ ի արբաղաւորուր հայրա-
պետէն մերայ Տեառն Տեառն Սիմէոն Կա-
թուղիկոսէ: Եւ երկրորդս այս ի նուաստ եւ
տրուպ պաշտենայ ի Ջաւու կղ(զ)ոյն վի-
ճակաւոր քահանայ, խոնարհ ծառայ Քրիս-
տոսի Տէր Գէորգ Յակոբ Ելիզեմ: Ի
Բթաւիայ, յամի Տեառն 1844, եւ ի յամեանն
հոկտեմբերի Հինգերորդին:

79

ՍԱՂՄՈՍԱՐԱՆ

Ժէ դար

ԹԵՐԹ՝ 213: ՊԵՐԱԿ՝ 18, Իւրաքանչիւրը 12 քերք, ոմանք պակասաւոր: ՄԵՐՈՒԹԻՒՆ՝ 12, 2 X 8, 5 X 2, 5: ՆԻԻԹ՝ քուղք: ԿԱԶՄ՝ կաշեպատ տախտակ, եմամաշ, Բ փեղկը կտրուած, կամակի կաշին պակասած, ճերտից կէտաւոր քաքամ: ՎԻՃԱԿ՝ ամբաւարաբ, ջուր տեսած, սկսուած է Ե պրակի կէտից, սկզբից Եւ վերջից քերի, 82—85 քերքերը կէտից երկնստի բաժանուած, պատուած: ԳԻՐ՝ բալրագիր: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասնիւ: ՏՈՂԵՐ՝ 15: ԳԵՐՈՒՄՆԵՐ՝ ճնշուած: ԹԱՆԱԿ՝ տնւ, վերնագիրներն ու մեծատառերը՝ կտրմիր: ԶԱՐԿԱՆ-

ԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ գլուխների սկզբնատառերը զարդագիր և քանգագիր: ԺԱՆԱՏԱԶԱՐԿ՝ 16ք. 55ա, 85ք. 161ք, 185ք: ԳՐԻՉ՝ Ստեփանոս: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ Ժէ դար:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ

ԳՐԻՉԻ

19ա. 22հղաւոր Ստեփանոսս յիշեայ, ով աննման եղբայր:

80

ԺՈՂՈՎԱԾՈՒ

(Ս. ԱՄԵՐԱՓԻՐԿԻՆ, 614)

Ժն դար

ԹԵՐԹ՝ 239: ՊԵՐԱԿ՝ 17, Իւրաքանչիւրը 12 և 14 քերք: ՄԵՐՈՒԹԻՒՆ՝ 12 X 8 X 6: ՆԻԻԹ՝ քուղք: ԿԱԶՄ՝ Ա փեղկը կաշի, Բ փեղկը կաշեպատ տախտակ, ճերտից քուղք: ՎԻՃԱԿ՝ ամբաւարաբ, սկզբից և վերջից քերի, ջուր տեսած, քերքերի անկիւնները մաշուած, մի ժամիսը ճորագուած: Սկսուած է Ա պրակի ճախավերջից քերքով: ՊԵՐԱԿ ԹԵՐԹԵՐ՝ 84ք, 225ք: ԳԻՐ՝ բալրագիր: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասնիւ: ՏՈՂԵՐ՝ 10, 13 և 14: ԳԵՐՈՒՄՆԵՐ՝ ամբշմար: ԹԱՆԱԿ՝ տնւ և կտրմիր, վերնագիրներն ևս կտրմիր: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ Ժն դար:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ա. 1—84ա. (Մեկնութիւն Աւետարանի և Քարոզ Աւետեաց, սկիզբից քերի և անխորագիր):

բ. 85ա—91բ. Նոսաստ վարդապետի Յոհանու Շղակագոյ, որ և Մործորեցի, Թարգմանեալ զՅորհուրդ պատկին ի լատին

լեզուէ ի Հայ բարբառ: Խնդրի Թէ պատկն ունիցի ինչ արդելուսն:

դ. 91բ—96բ. Վասն բխշայխոհութեան:

դ. 97ա—108բ. Երբ իցեն չարիք մահու.

չափ կամ երբ ոչ:

ե. 109ա—112բ. Վասն տրտութեանց:

զ. 112բ—117ա. Վասն ազաւորութեան:

է. 117ա—118բ. Վասն որկրայմուրթեան:

ը. 119ա—133բ. Ի մարտի ԺԸ: Յիշատակ Ներսիսի եպիսկոպոսի ճշնաւորի և այս բերկաթուրն:

թ. 134ա—225ա. Գիրք վասն մարմնաշաղոյն Քրիստոսի: (Գլուխք՝ Ա—ԻԴ):

ժ. 226ա—238ա. (Երկու տարբեր ձեւագրով քաղուածքներ անտարամից և հարդ և սահման խոստովանութեան զրգից):

ժա. 239ա. Գրչափորձութիւնք:

81

ՅՈՎՍԷՓ ԶՈՒՂԱՅԵՑԻ, ՔՆՆԻԿՈՆ

(Ս. Ամեմափրկիչ, 615)

ՆՈՐ-ԶՈՒՂԱ

1919

ԹԵՐԹ՝ 126: ՊՐԱԿ՝ 8, իւրաքանչիւրը 18 քիքք: ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 30,5 X 22 X 1: ՆԻԹ՝ քուզք: ԿԱՋՄ՝ կամայ հաստ քուզք: ՎԻՃԱԿ՝ լու: ՊԱՐԱՊ ԹԵՐԹԵՐ՝ 1. 2ք, 3ք, 50ք, 122—128: ԳԻՐ՝ շղագիր: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասին: ՏՈՂԵՐ՝ 29—30: ԳՆՈՒՄՆԵՐ՝ տղուամ: ԹԱՆԱԳ՝ սեւ: ԳՐԻՉ՝ Անտիք Զօհրապետաց: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1919 ք.: ՎԱՅՐ՝ Նոր Զուղա:

ՄԱՆՈՐՈՒԹԻՒՆ. — Գրուած է տողերն ու լուսանշարները ապագրուած զբծերով սովորական քառանգ թղթի վրայ, Ընդօրինակուած է Թիւ 616 ձեռագրից:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ա. 3ա—49ա. Հատոր առաջին Քննիկոննիս, սկսեալ յԱղամայ մինչեւ ի Տէրն մեր Երեսմա Գրիստոս եւ միւս անգամ դալուստն Կենսատուին:

բ. 50ա—121բ. Հատոր երկրորդ, Յաղպս ճշմարտապատում բանից եւ կարգաւորումն՝ սակս մեհապետութեան Հայաստանեայցս սուրբ եկեղեցւոյ:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆՔ

1. ԳՐԶԻ

51բ. Յիշատակարան երկրորդ անգամ օրինակողի գրչազրիս:

Սոյն ժամանակադրութիւն (Քննիկոն) երկասիրեալ ի Նոր Զուղայեցի Յովսէփ քահանայէ ի Նոր Զուղա եւ ի Բասրա, ի 1741 եւ ի 1761 ամս Տեառն, դոր օրինակեալ էր ի Բասրա քաղաքի Նոր Զուղայեցի Ստեփաննոս Մովսիսեանն ի 1807 ամի Տեառն, եւ ընդպլ զրչապիր եւ տպապիր ժատենից Զանդուցեալ ի Շիրազ, անուանի ուսումնական Մեսրոպայ Դ. Թադրադեանցի, Հասեալ էր ի Նոր Զուղա ի Ս. Ամենափրկիչ վանս, ի 1858 ամի, որ զկնի քանի ամաց, ապա երեւեցաւ եւ եղաւ ի նորակառոյց ժատենադարանի նոյն Սուրբ Ամենափրկիչ վանաց: Ապա ես ի ներքոյ ստորագրողս երկրորդ անգամ զգուշութեամբ դադարեցի ի նոյն վերոյիշեալ օրինակողի գրչազրիս ի Ս. Վանս, ի 1919 ամի Տեառն, ուրեք ուրեք ուղղելով դքանի մի քերականական յայտնի սղարագրութիւնս (որպէս երեւէր վերոյիշեալ օրինակողին) եւ բաժնալով ի բառից դժամոտոտանի զիծան եւ զընդարձակն զրելով դբառսն՝ ի պարզութիւն իմաստից նորին: Ատենադպիր Ս. Ամենափրկիչ վանաց Անտիք Կ. Զօհրապետաց ի Նոր Զուղա, ի Ս. Ամենափրկիչ վանս, ի 1919 ամի Տեառն:

2. ՀԵՏԱԳՐԱՅԻ

2ա. Նուէր Ս. Ամենափրկիչեան Մատենադարանին Ս. Ամենափրկիչեան վանաց ատենադպիր՝ Պ. Անտիք Կ. Զօհրապետաց ի Նոր Զուղա, 1 Հոկտեմբերի, 1924 թ.:

82

ՅՈՎՍԷՓ ԶՈՒՂԱՅԵՑԻ, ՔՆՆԻԿՈՆ

(Ս. Ամեմափրկիչ, 616)

ԲԱՍՐԱ

1807

ԹԵՐԹ՝ 108: ՊՐԱԿ՝ 6, իւրաքանչիւրը 20 քիքք, 3-րդ պրակը քիքի: ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 21 X 15,5 X 1,5: ՆԻԹ՝ քուզք: ԿԱՋՄ՝ ստուարաքուզք, երեսը զուստ քուզք, կոմակն ու ամկնձերը՝ կշի, մերթից եւս քուզք, ցնցակեր: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ չումի: ՎԻՃԱԿ՝

վնասուած, բոլոր քիքերը ցնցակեր: ՊԱՐԱՊ ԹԵՐԹ՝ 1, 2, 3, 45, 46, 47, 103—108: ԳԻՐ՝ մատրգիր: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասին: ՏՈՂԵՐ՝ 27: ԳՆՈՒՄՆԵՐ՝ ճնշումով: ԹԱՆԱԳ՝ սեւ: ԳՐԻՉ՝ Ստեփաննոս Մովսիսեան Զուղայեցի: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1807: ՎԱՅՐ՝ Բասրա:

ԾԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆ. — Սոսից է բնորոշութեամբ իմ օճակագրերը:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ա. Կառուց. Հասարակական Քննիչներ, բնական Աղամ(ա)յ միջև է Տէրն մեր Յիսուս Գրիստոս եւ միւս անգ(ա)յ զաւրտան կենսատուին: Ետագրեալ ի Յովսէփայ քանանայէ Զուղայեցոյ, առ ի յօդուս մանկանց սուրբ Եկեղեցոյ, ի փառս Գրիստոսի Աստուծոյ մերոյ: Ի խնդրոյ հարց եւ եղբ(ա)րց սիրելեաց, նախ ի գիտողացողացն Զուղայ, եւ վախճանի զմեացեալսն ի Բարսայ նաւահանդատի Բարեկացոյ:

Թամի Տեառն հազար եօթն հարիւր քառասուն եւ: մի, եւ Հայոց հազար հարիւր նստան, եւ վախճանի մնացեալսն յետ քանամի, նոյն թուականի ի Բարսայ քաղաքին շարայարեցեալ:

Վերապիս օրինակեցաւ զայս ի հայրապետութեանն գերազանց աթոռոյն Սրբոյ էջմիածնի Տեառն Դանիէլ կաթողիկոսի ամենայն Հայոց վերադիտողի եւ ի առաջ-

նորդութեանն Զուղայու Սրբոյ Ամենափրկչի մերոյ Տեառն արհի եպիսկոպոսի Յարութիւն երջանկափայլ վարդապետի: Թամի Տեառն հազար ութն հարիւր եւ եօթն, յամենան զեկտեմբերի, ի քաղաքն Բարսայ: Ստեփ(ա)ննոս Մովսէս Զուղայեցի ձեռ(ա)մբ իմով զայս գրեցի, ի փառս հայկզունեաց ազգի, եւ ի պատիւ Գրիստոսի Աստուծոյ մերոյ:

Ծանոթ. Թանկ առաջին հատորին Քննիչներն:

Գ. Թառաշարանութիւն: Բ. 48—102ր. Հատոր երկրորդ (ցանկը Բ. 49):

ՑԻՒՑԱԿԱՐԱՆՔ

1. ԳՐԶԻ

4ա. (Տե՛ս ամուսնաքերքը):

2. ՀՅՏԱԳԱՅԻ

4ա. Նուէր Ս. Ամենափրկչեան մատենադարանին արժ. Տէր Եսայի աւ. քահ. Տէր Ս. Յովհաննիսեանից: 16 յուլիսի, 1917 թ., Ն. Զուղայ:

83

ԺԱՄԱԳԻՐՔ

(Ս. Ամենափրկչի, 617)

ԱՐՃԵՇ

ՊՀԲ (1423)

ԹԵՐԹ՝ 165: ՊԲԿ՝ 15, իրաւագիւրջ 12 Դերք. սկզբիմ եւ վերջիմ եւ ամառ միջից՝ պակասութիւն: ՄԻՍՈՒԹԻՒՆ՝ 8.2 X 6.2: ՆԻԻԹ՝ քուղք: ԿԱՐՄ՝ կաշկաւ տախտակ, անցած մաշուած, կոնսիկ կայիմ եւ Ա փակեց պնդած: ՎԻՃԱԿ՝ վառ պահած, սկզբից եւ վերջից Դերք. Դերքերի անկիւնը մաշուած, մի Էմիի Դերքեր կէսից պակաս: ԳԻՐ՝ բոլորգիր: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միտպն: ԶՈՂԵՐ՝ 16: ԳԵՈՒՄԵՆ՝ ամէջմար: ԹԱՆԿ՝ սեւ, վերնագիրներն եւ մեծատառերը՝ կարմիր: ԶԱՐԴԱԳՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ որոշ գլուխներ սկզբնատառերը զարդագիր: ԶԱԿԱՆՏԱՐԿ՝ Թա, 34ա, 40բ, 48բ, 62ա, 100ա, 114ա, 121ա: ԿԻՍՏԱՌՈՐԱՆ՝ 63ա (ամէկից կտրուած): ԼՈՒՍԱՆՏԱՐԿ՝ մի Էմիի մակտաղարկերի մօտ միտք: ԺԱՄԱԳԻՐ՝ ՊՀԲ (1423): ՎԱՐՈՒ ՍԵՆԵ՛:

ԾԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆ. — Թիւսակառնից Թամ է մի կէտաւ Դերք միջից: Նուէր է ասացած Սրբաբրո Արարիւնից:

ՑԻՒՑԱԿԱՐԱՆՔ

1. ԳՐԶԻ

155ա. Արդ, գրեցաւ ի թվականութեան ՊՀԲ (1423) ամի, ի դաստա Բ(ա)յրերուն նկաց եւ Արեւիչ, ի դատն եւ ի յար ժամանակին:

155բ. ... Գրեցի իմ քաղաքի մեծատառն Մեծիկայ վանք, առ ոտս Աստուած... ա(ա)մարին եւ Սուրբ Յակոբայ:

84

ՇԱՐԱԿՆՈՑ

(Ս. ԱՄԵՑԱՓՐԿԻՆ, 618)

ԺԵ ԳՅՐ

ԹԵՐԹ՝ 283: ՊՐԱԿ՝ 23. Իրաճամշիւրը 12 քերք. սկզբիցն ու վերջիցն քերքի: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 12 X 7.6 X X 4.5: ՆԻԹԹ՝ քուլք: ԿԱՋԱՄ՝ կաշիպատ տախտակ. Ենթից մաշուած մետաքս, վրան ճշուսով գորգեր. Բ փնդկը պոկուած, խիստ հեռավար: ՊԱՆՊԱՆԱԿ՝ սկզբու մ երկու քերք տախտակից, հիմ երկաթագրե-բով: ՎԻՃԱԿ՝ ամբարարար. սկզբից եւ վերջից քերքի, մի էամի քերքեր պոկուած: ՊԱՐԱՊ ԹԵՐԹԻՆ՝ 160ք: ԳԻՐ՝ քուլքեր: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միտաիւ: ՁՈՂԵՐ՝ 22: ԳԵՈՒՄՆԵՐ՝ ճշուսով: ԹԱՆԱԿ՝ սեւ, վերջագործն ու մեծատառքը՝ կարմիր: ՁԱՐԱՊԱՐՈՒԹԻՒՆԵՐ՝ գլուխներ սկզբնատառքը հաւագործ եւ զարդ-գործ: ԿԻՍԱՆՈՐԱՆ՝ 151ա, 190ա: ՃԱԿԱՅԱՐԱՐ՝ 10ա, 62ա, 81ա, 124ա, 220ա—: ԼՈՒՍԱՆՅԱՐԱՐ՝ մեծ քաւով. մտքամկարներ՝ 16ա, 32ա, 36ք, 37ք, 47ա, 66ա, 87ա, 116ք, 129ա, 211ք: ԳՐԻՉ՝ ճովաման: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԵ ԳՅՐ: ՍԱՅՈՂ՝ Ստեփանոս կրօնաւոր: ԵԱՆՕՐՈՒԹԻՒՆ. — Նուէր է ստացուած Մա-տրոս Արքայեանից:

ԹԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆՔ

1. ԳՐԶԻ

189ք. Գրիգորոս Աստուած, թո սուրբ յարութեամբ լուսաւորեալ զհոգի Ստեփան-նոս կրօնաւորին եւ զծնաւաղացն իւրոց, որ ստացաւ զսա փափաքանօք, ի վայելունն անձին եւ յիշատակ հոգոյ իւրոյ: Այլ եւ զիս՝ անարժան եւ զփոքուն զընկ զՅովանէս եւ զհայրն իմ զՄկրտիչ Ժանայ, զհանդու-ցեալն յաստեացս, հանգոյ Գրիգորոս ի լոյս երեսաց քոց, ամէն:

230ա. Չստացող աստուածաշունչ տա-ոհս զՍտեփանոս կրօնաւոր յիշեալիք ի Գրիգորոս եւ զիս զանպիտան զընկ զՅովանէս, Աստուծոյ համար՝ յիշեալ զիս ուղիղ սրաիւ ի Գրիգորոս Եփեսոս:

85

ՔԱՐՈՒՋԳԻՐԻ

(Ս. ԱՄԵՑԱՓՐԿԻՆ, 619)

ՄԱՇԱԿ

ՌՃԿՁ (1717)

ԹԵՐԹ՝ 238: ՊՐԱԿ՝ 24. Իրաճամշիւրը 10 քերք, վերջիցն քերքի: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 10.6 X 8 X 3: ՆԻԹԹ՝ քուլք: ԿԱՋԱՄ՝ կաշի, վրան մաշուած մետաքս կտոր. Ենթից ծաղկաւոր յիք: ՎԻՃԱԿ՝ ամբարարար, սկզբից եւ վերջից քերքի: ԳԻՐ՝ քուլքեր: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միտ-աիւ: ՁՈՂԵՐ՝ 16: ԳԵՈՒՄՆԵՐ՝ ճշուսով: ԹԱՆԱԿ՝ սեւ, վերջագործն ու յուսանգծները՝ կարմիր: ԳՐԻՉ՝ զարդ երեց Զուպքեան: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ՌՃԿՁ (1717): ՎԱՐՐ՝ Մաշաք (Խորասան):

ԵԱՆՕՐՈՒԹԻՒՆ. — Նուէր է ստացուած Մա-տրոս Արքայեանից:

ԹԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆՔ

1. ԳՐԶԻ

70ք. Գրուեցաւ զբոլոյս այս ի քաղաքս Խորասան եւ ի զեռադաղաքն Մաշաք, ի մեղաւոր արուսի Ղազար իրեցիս Զուպքեցոյ, յամի Տեառն 1717 եւ Թիւն Հայոց ՌՃԿՁ, յուլիսի ամսին 7 (4) եւ փոքր Թիւն ԱՃ եւ Բ, Նախալ ԺՁՈՒՆՆ (16): Ով եղբայր ընկեր-ցող, յորժամ ընթեռնեայ զբոլոյս զայս, մեղա-ւոր զընկս յիշեայ:

86

ԱՒԵՏԱՐԱՆ

(Ս. Ամենափրկիչ, 620)

ՆՈՐ-ՋՈՒՂԱ

ԺԵ դար

ԹԵՐԹ՝ 301: ՊՐԱԿ՝ 25, իւրաքանչիւրը 12 քեքք: ՄԵՐՈՒԹԻՒՆ՝ 14.5 X 10.5 X 6: ՆԻԻԹ՝ քուզք եւ 3 քեքք մագաղաք (280, 300, 301): ԿԱԶՄ՝ կաշեպատ տախտակ, վրամ ճշշուումով գարգիք, մերսից ծաղկաւոր չիք: ՎԻՃԱԿ՝ վատ պահուած, մերսից ամէկիւմ ճիւղը բաշտովիմ մաշուած, ջուր տեսած եւ բարքաւած: ՊԱՐԱՊ ԹԵՐԹԵՐ՝ 1ա, 2բ, 3ա, 4բ, 5ա, 6բ, 7ա, 8բ, 9ա, 10բ, 11ա, 89ա, 142ա, 231ա, 300բ, 301: ԳԻՐ՝ բաշտգիր: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւն: ՏՈՂԵՐ՝ 22: ԳՄԻՒՄՆԵՐ՝ ճշշուումով: ԹԱՆԱԿ՝ սեւ, վերմագիրները՝ կարմիր, մեծատառերը՝ կարմիր եւ կապուտ: ԶԱՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ գլուխների սկզբում տառերը՝ գարդազիր: ԽՈՐԱՆ՝ 1բ, 2ա, 3բ, 4ա, 5բ, 6ա, 7բ, 8ա, 9բ, 10ա, սովորական կարմիր եւ կապուտ գլխերով: ՎԻՍԱՆՈՐԱՆ՝ 12ա, 90ա, 143ա, 232ա, (սակեգծ): ԼՈՒՍԱՆՈՐԱՆ՝ բաւական թուով եւ ձայն կարմիր ու կապուտ գլխերով: ՊԱՏԿԵՐ՝ 11բ, 80բ, 144բ, 231բ, սակեգծ, քայք գունաքափ եւ փշացած: ԺԱՄԱՆԿ՝ ԺԵ դար: ՎԱՅՐ՝ վստաեաքար Նոր-Ջուղա:

ՄԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ. — Ունի նախագրութիւններ եւ ցանկեր, վերջին երկուքը յետոյ է աւելցուել ու գրուել: Նուէր է ստացուած Պրն. Զանի Պետրոսեանից:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆՔ

1. ՀԵՏԱԳԱՅԻ

2ա. Նուէր առ Ս. Ամենափրկչեան վանաց մատենադարան ի Պրն. Զանի Տէր Մկրտիչ Պետրոսեանէ Ն. Զուղա, յ2 յուն-վարի, 1926 թ.:

88բ. Եւ մեղաւոր եւ զանաքեան նորընծայ Յակոբ, ծառայ Սուրբ Թումային եկեղեցուն, Թիւն ՌճԻ (1704), մարտի Ժ (10)-ումն:

Եւ մեղաւոր եւ զանաքեան նորընծայ Մարտիրոս, ծառայ Սուրբ Թումային եկեղեցուն, Թիւն ՌճԻ (1711), մարտի Ժ (10)-ումն է:

Եւ մեղաւոր եւ զանաքեան ժամաւոր Ղադարս զրեցի:

141բ. Եւ Տէր Սահակի որդի (ն)որ(ըն)-ծայ Մարտիրոս, ծառայ եւ Սուրբ Թումայի եկեղեցուն, Թիւն փոքր ՃԺ (1725), Համիրայ ԺԼ (18)-ումն վերջ:

Եւ մեղաւոր եւ զանաքեան, սուտանուն զպիր Պետրոս, ծառայ եւ սրբուն Թումայի եկեղեցուն, Թիւն փոքր Զ եւ Զ (1711), զամար Բ (6), օրն չարաթ:

87

ԱՒԵՏԱՐԱՆ

(Ս. Ամենափրկիչ, 621)

ՆՈՐ-ՋՈՒՂԱ

ԺԵ դար

ԹԵՐԹ՝ 308: ՊՐԱԿ՝ 26, իւրաքանչիւրը 12 քեքք. վերջինը քերի: ՄԵՐՈՒԹԻՒՆ՝ 13.3 X 10 X 3.5: ՆԻԻԹ՝ քուզք: ԿԱԶՄ՝ կաշեպատ տախտակ, վրամ ճշշուումով գարդիք, հեմաւշ. մերսից կամայ գլխի կտաւ: ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. 3-բջ քեքքերի կէտը կտրուած, որոշ քեքքեր կնիտուուած: ՊԱՐԱՊ ԹԵՐԹԵՐ՝ 1, 2բ, 87, 143ա, 236ա: ԳԻՐ՝ բաշտգիր: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւն: ՏՈՂԵՐ՝ 20: ԳՄԻՒՄՆԵՐ՝

ճշշուումով: ԹԱՆԱԿ՝ սեւ, սկզբնատողերը, մեծատառերը եւ լուսամբագծերը՝ կարմիր: ԶԱՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ գլուխների սկզբնատառերը գարդազիր եւ հաւաքգիր, բազմագումի եւ երբեմն սակեգծ: ԽՈՐԱՆ՝ 1բ, 2ա, չգրուած: Կիտախորամ՝ 3ա (կէտից կտրուած), 88ա, 144ա, 237ա: ՊԱՏԿԵՐ՝ 87բ, 143բ, 236բ: ԼՈՒՍԱՆՈՐԱՆ՝ մեծ թուով, բազմագումի, եղբայրները սակեգծ: ՄԱՆՐԱՆԿԱՐ՝ 6բ, 55բ, 88ա,

104ա, 121բ, 140ա, 146ա, 147ա, 150ա, 212բ, 281բ, 286ա, 272ա, 298բ, 299ա: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԷ դար: ՎԱՅՐ՝ հաւաքածար Նոր-Ջուղա:

ԵԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆ. — Զույնի ցանկեր եւ նախադրութիւններ: Վերջում ունի Երբեք կենդանացելոյն: Նուէր է ստացուած Պրն. Զանի Պետրոսեանից:

ԹԵՄԱՏԱԿԱՐԱՆՔ

1. ԳՐԶԻ

305ա—307բ. Փառք համադոյ եւ միասնական սուրբ Երրորդութեան, Հօր անսահմանի եւ Որդւոյ էակցի եւ անժահի... (գրուած է չափածոյ, չուրի պատմական մասը, ստացողի անունը տեղը քաց է քաղմուտ):

2. ՀԵՏԱԳԱՐՈՒ

308ա. Թիշատակ է սուրբ Աւետարանս Յովսէփին եւ իւր հօրն Պետրոսին եւ իւր կողակցացն եւ իւր եղբորն Աբաբրին եւ միւս եղբորն Աւետիսին եւ քեւերն Շուշանին եւ իւր կողակցուն Հոռոմին եւ իւր որդւոյն Յովանիսին եւ միւս որդւոյն Մէլքէսէթին եւ զստերն Ազդին եւ քոյր Մարիամին եւ միւս

քեւերն Դեղծին եւ միւս եղբորն Աւետիսին եւ կողակցուն Մանուչակին եւ որդւոյն Աբրահամին եւ միւս որդւոյն Մուրատին եւ զստերն Թուրվանդինն եւ միւս զստերն Շուշանին եւ միւս եղբորն Յովասափին եւ իւր կողակցուն Ազիդին եւ իւր հօրն Վարդանին եւ իւր կողակցուն Նզուանին եւ իւր զստերն Անանին եւ իւր քեւերն Շաղղադին եւ միւս քեւերն Բէկոյին եւ իւր քեւերն Նարդդին եւ իւր եղբորն Մխիթարին եւ իւր հօրն Կարապետին, մօրն Խանումին եւ իւր քեւերն Զանադին եւ իւր տան մեծի եւ փոքու, առհասարակ ամենեցուն, ամէն:

Դարձեալ յիշեցէք եւ Աստուած ողորմի ասացէք հաւատարիմ տանուտորն Յովասափին, որ ըստացաւ զսուրբ Աւետարանս ի Հայալ վաստակոց իւրոց, յիշատակ իւր հոգւոյն եւ իւր ծնողաց, անջինջ յիշատակ առ հասարակ ամենեցուն, յիշեցէք եւ Աստուած ողորմի ասացէք, ամէն:

3ա. Նուէր առ Ս. Ամենափրկչեան վանաց Մատենադարան ի Պրն. Զանի Տէր Մկրտիչ Պետրոսեանէ Ն. Զուղա, յ2 յունվարի, 1926 թ.:

88

ԱՒԵՏԱՐԱՆ

(Ս. Ամենափրկիչ, 622)

ՆՈՐ-ՋՈՒՂԱ

ՌՃԺԲ (1663)

ԹԵՐԹ՝ 275: ՊՐԱԿ՝ 28, իւրաքանչիւրը 12 քերք: ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 10,8 × 15,8 × 4: ՆԻՒԹ՝ Բաղք: ԿԱՏՄ՝ կաշեպատ տախտակ, վրան ձեռնմուկ գարդեր, հեմաւշ, մի կողի ցածից կտրուած եւ կազմից պնդուած. ձեքսից զծաւք կտոր: ՎԻՃԱԿ՝ վատ, կազմանաւ: ՊՐԱԿ ԹԵՐԹԻՐ՝ 1բ, 2բ, 3բ, 4ա, 5ա, 6բ, 8ա, 135բ, 137բ, 218ա, 275: ԳԻՐ՝ քաղցրգիր: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւն: ՏՈՂԻՐ՝ 21: ԳՄՈՒՄՆԻՐ՝ ձեռնմուկ: Թաճաք՝ սեւ, սկզբնատաշիքը, մեծատաշիքն ու յուսմեցեացածիքը՝ մարմիր: ԶԱՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ գլուխների սկզբնատաշիքը հաւաքգիր: ԽՈՐԱՆ՝ 1ա (կէսը կտրուած), 2ա, 3ա, 4բ, 5բ, 6ա: ԿԻՍԱԽՈՐԱՆ՝ 10ա, 87ա, 219ա: ՊԱՏԿԻՐ՝ 9բ, 86բ, 218բ: ԼՈՒՍԱՆՑԱԿԱՐԴ՝ մեծ քուռով քաղմուղուսի ծաղկեմք, քաջամեմք եւ պլ ճեւեր: ԳՐԻՉ՝ Բարեպարտեան: ԺԱՄՄԱՆԱԿ՝ ՌՃԺԲ (1663): ՎԱՅՐ՝ Սպահան, Նոր-Ջուղա: ՍԱՅՈՂ՝ Ղարիպեան:

ԵԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆ. — Ունի նախադրութիւններ եւ ցանկեր: Նուէր է ստացուած Պրն. Զանի Պետրոսեանից:

ԹԵՄԱՏԱԿԱՐԱՆՔ

1. ԳՐԶԻ

274ա. (Փ)առք...

Արդ, զրեցաւ ի սուրբ Աւետարանս ի ձեռամբ սուտանուն Բարսեղ կրանաւորն ի գեւորն, որ կոչի Լսպահան, ի Թաղաւորութիւն փոքր Շահ Ապասոյ եւ միւս գեւորն որ կոչի Զուլայոյ, ի հայրապետութիւն եւ աթոռակալութիւնն Յակոբայ, ի առաջնորդութիւն Դաւթի ի Թվականն Հայոց ՌՃԺԲ (1663):

274բ. Ստացող սորա Ղարիպեանն եւ իւր կողակցն Հոռոմսիմէն եւ իւր դուստրն Մարիամ, Զիբիթէն:

Դարձեալ յիշեցէք ըզԱնիաթն եւ իւր կողակցն Դուլաղէն, որդին Աւետն:

Դարձեալ յիշեցէք Ղարիպլանն եւ միուս կողակիցն Ղարիպլաթունն, զուարն Սառէն եւ որդին Թորոսն:

Դարձեալ յիշեցէք Հոռոմսիմէն եւ որդին Մինասն:

Դարձեալ յիշեցէք Ղարիպլանն եւ երորդ կողակիցն Ղարիպլաթունն, որ մնացին անյիշատակ, Աստուած ողորմի իւրեանց Հողոյն:

Դարձեալ յիշեցէք ըզՀոռոմսիմին, Աստուած յինքն անփորձ պահեսցէ եւ Աստուած իւրն արքայութիւն պատրաստէ եւ ով որ կարգաւ, յիշէ եւ Աստուած ըզնա յիշէ:

135ա. Արհնութիւն, որ կարդայ, զովութիւն, որ լսէ, փառք Փրկչին եւ յիշատակ Բարսեղ կրօնաւոր զրչիս, ամէն:

216ա. Ջմեղաւոր եւ սէվերես Բարսեղ կրօնաւորս յիշանջիք ի Տէր:

274ա. Ջմեղաւոր եւ սէվերես Բարսեղ կրօնաւորս յիշանջիք ի Գրիստոս եւ դուք յիշեալ լիջիք ի Գրիստոսէ Աստուծոյ մերոյ, որ է օրհնեալ յաւիտեանս, ամէն: Ջերոդ յիշանջիք ի Գրիստոս, ամէն: Բարսեղ կրօնաւորս:

2. ՀԵՏԱԳԱՅԻ

274բ. Դարձեալ յիշեցէք ըզժաբափայլ յաղօթըս ձեր, որ սուրբ քահանայք եւ սուրբ սարկաւազունք, յիշեցէք ըզժմեղաւոր զանաթան Աղարիէս, յիշեցէք եւ Աստուած յիշողացն յիշեալ լիջիք առաջի անմահ Գառնին Գրիստոսի:

3ա. Դուէր առ Ս. Ամենափրկչան վանաց մատենադարան ի Պրն. Ջանի Տէր Մկրտիչ Պետրոսեանէ, Ն. Ջուղա, 12 յուն-վարի, 1926 թ.:

89

ՄԱՇՏՈՑ

(Ս. Ամենափրկիչ, 624)

ՆՈՐ-ՋՈՒՂԱ

Ժէ դար

ԹԻՐԹ՝ 255: ՊՐԱԿ՝ 21, իւրաքանչիւրը 12 քերք: ՄԵՆՈՒԹԻԻՆ՝ 17,8 X 11,8 X 5: ՆԻԻԹ՝ քուղք: ԿԱԶՄ՝ կաշեպատ տախտակ, կարկատած, մերսից դաճած կտոր: ՎԻՃԱԿ՝ վատ պահուած, սկզբից քերի, մերսից մի քանի քերքեր յետոյ աւելացրած, սկզբից մի քանի պրակ եւ մերսից որոշ քերքեր տեղ-պահուած: ԳԻՐ՝ քորքեր: ԳՐՈՒԹԻԻՆ՝ միասիւմ: ՏՈՂԵՐ՝ 21: ԳՆՈՒՄՆԵՐ՝ ձկնուձկն: ԹԱՆԱԹ՝ սեւ, վերնագիրքներ, սկզբնատեղեր, մեծատառերն ու լուսանցքագծերը՝ կարմիր: ՁԱՐԿԱԳՐՈՒԹԻԻՆՆԵՐ՝ որոշ՝ մեծատառեր քրոշմագիր եւ զարդագիր: ԿԻՍ-ԱՆՈՐԱՆ՝ 2ա: ԼՈՒՍԱՆՑԱԶԱՐԿ՝ որոշ քուղվ: ԳՐԻԳ՝ Բարսեղ կրօնաւոր: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԸ դար: ՎԱՅԻ՝ վստեպար Նոր-Ջուղա: ՊԱՏՈՒԹԻՆՈՒ՝ Սաբուկ եւ Սաքում:

ԵԱՆՕԹՈՒԹԻԻՆ. — Դուէր է առաջուած Խոյզա գիւղի Տէր Արսէն քահանայ Աստուածատրեանից:

ՅԻՇԱՅԱԿԱՐԱՆԻ

1. ԳՐԶԻ

195ա. Եւ զմեղաւոր Բարսեղ կրօնաւոր զրչիս յիշանջիք, ով դասք քահանայք:

Minassian, Katalog

234ա. Գրիստոս Աստուած ողորմեա ծրող սորին Բարսեղ եւեթ կրօնաւորի եւ իմ ծնողացն Սարուկին, Սաթումին եւ սնուցչին իմոյ Բողչիկին եւ եղբարց Ափկարին, Աղագարին եւ քերց Մախթումփաշէ եւ Իշխանին եւ զստերն Բեթանին, յիշեցէք եւ Աստուած ողորմի ասացէք, ամէն:

255ա. Գրիստոս Աստուած ջո անճառ մարդասիրութեամբք եւ զթութեամբք ողորմեա Սարուկին եւ Սաթումին եւ որդոցն Ափկարին, Ղազարին, եւ զստերացն Իշխանին եւ Մախթումփաշէն եւ ինձ մեղսածաւալ Բարսեղ եւեթ կրօնաւորս՝ ըզծրող սուրբ զրչիս եւ մեր սնուցչին Բողչիկին եւ դուստր Բեթանին, մէկ լի բերան ողորմի ասացէք, մեր մեղացն թողութիւն խնդրեցէք, եւ ձեզ ողորմեացի Գրիստոս իւր անճառ մարդասիրութեամբն, ամէն: Հայր մեր:

2. ՀԵՏԱԳԱՅԻ

38բ. (մատիտով) Այս յիշատակն գրեց Եսայի քահանայ Տէր Եսայիսն ի Մարգիսն, 1922 թի(ւ), փետրվարի 16:

141բ. Գրեցի եւ Մարտիրոս անարք, ով սիրելիք իմ եղբարք, որք հանդիպիք եւ կարողայք, այժմուս կամ եւ ապագայք, քահանայք եւ պաշտօնեայք:

143բ. Թվին Հայոց ՌՖՃՀէ-ին (1828), ի սեպտեմբերի ամսոյ ԺՁ-ին (16), օրն Սուրբ Խաչ, Կիրակի, ի գուն ՀազարՆերկայայ, սուրբ եկեղեցումն, եւ մեղսամած ժամարար Տէր Մարտիրոսս Գասպարեան, ձեռնադրեցայ ձեռամբն սրբաշան Կարապետ առաջնորդի, այլ եւ ընդ նմին եկեալ էին Գ (3) վարդա-

պետք, մինն ի Սուրբ Էջմիածնա Ներկադոս նվիրակն:

187բ. Յիսուսի Քրիստոսի ծառայ Տէր Գրիգորս Օվակեմեայն աս Մաշտոցն առի-օվ քչ կարգա, մին բերան ողորմի տայ:

212բ. Յիշատակ է այս Մաշտոցս եւ Տէր Գրիգորս, Թիւն ՌՄԾԵ (1806):

(55բ, 121ա, 127բ—128ա, 131բ, 185բ, 193բ եւ 218բ-ի վրայ կան Տէր Գրիգորի եւ այլոց անթաւական յիշատակագրութիւնները):

90

ԱԻԵՏԱՐԱՆ

(Ս. Ամեմափրկիչ, 625)

ԿԱՅԾԱՌԱՒՆԻ ՎԱՆՔ

ՉԽԳ (1294)

ԹԻՐԹ՝ 201: ԹՐԱՆ՝ 29, իւրաքանչիւրք 10 քերք: ՄԵՇՈՒԹԻՒՆ՝ 18,2 X 12,5 X 6: ՆԻՒԹ՝ քաղք: ԿԱՋՄ՝ կաշեպատ տախտակ, վրան քաշուած մետաքս կտոր, ճերմից գծաւոր մետաքս, կազմին կախուած է մի խաչելութեամբ արձանիկ եւ մի մանրագործ արծաթեայ խաչ: ՎԻՃԱԿ՝ քաւարար: ՊԱՐԱՊ ԹԵՐԹԻՐ՝ 1. 8 ա, 137ա, 221ա, 284բ, 290—291: ԳԻՐ՝ բոլոր-գիր: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւն: ՏՈՂԵՐ՝ 20: ԳՄՈՒՄՆԵՐ՝ ձնջուտով: ԹԱՆԱՔ՝ մուգ շագանակագոյն, սկզբած-ուղիքն ու մեծատառերը՝ կարմիր: ՋԱՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ գլուխները ամռն սկսուած եւ զարդա-գրերով: ԿԻՍԵՆՈՐԱՆ՝ 2ա, 8ա, 22ա: ՊԱՏԿԵՐ՝ 88բ, 137բ, 221բ: ԼՈՒՍԱՆՅԱԶԱՐԴ՝ բաւական քաղով կարմիր քանազով զարդաներ: ԵԱՂԿՈՂ՝ Գրիգոր: ԳԻՐԶ՝ վարդամ: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ՉԽԳ (1294): ՎԱՅՐ՝ կայծառանքի վաճ: ՍՏԱՅՈՂ՝ Բասիլ Բանանայ: ԿԱԶ-ՄՈՂ՝ Գրիգոր:

ԵԱՆՈՒԹՈՒԹԻՒՆ. — Զուին ցանկեր եւ նախա-գրութիւններ, Աւետարանիչներ Նկարները յետոյ եւ հակադրել: Ունի ժիւր կնոջ շոցեղայն: Նուէր է ասացուած ՏԿՆ. Հոբեփեմէ Հաջիբարդցուն:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆՔ

1. ԳՐԶԻ

285ա. Յիշատակարան, Աստաճար բանս դադարման զկայ առցէ վճռիմ ... (Եւ փառարանական ու գովաբանական խօսքեր, վերջին մտաւ չափածոյ):

286ա.

ԶԲասիլ Բանանայ ստացող սարին Եւ զվարդամ գծող գրիս, Ընկալ Տէր ընդ մասին, Ապաշմաւք սրբոյ ԳՈՂԻՆ, Եւ քնք փառք եւ առ մին, Եւ եզ եւ ուլ մի յերեսին, Եւ յամսալաւ յաւիտեմին:

Ի Թուականութեան Հայկական սեռիս ի ԶԺԽԳ (1294), ի Հայրապետութեան Տեառն Գրիգորի եւ ի Թաղաւորութեանն Հեթմար աթոռապահի գրեցաւ սուրբ Աւետարանս ի վանս Կայծառանքի, ընդ Հովանեաւ Սուրբ Աստուածածին եւ կենսունակ աստուածընկալ Սուրբ Նշանիս, ձեռամբ վարդան անարհեստ զրէի, ի յիշատակ Բասիլ քահանայի, եւ ծնողաց իւրոց Հօր Գրիգորի եւ մօր Գերան-դրիսի եւ ամենայն զար || (286բ) իցին եւ քրեւն Թագունէն եւ որդոց իւրոց եւ տարա-ժամ ամուսնոյն կալամառէ եւ դեռարոյս տղայոցն մերոց, եւ պատուական քահանային Կոստանդնու ծերունոյն՝ հաւր եղբար իմոյ եւ քրեւն հաւր իմոյ Մարէի եւ որդոց նորա եւ հաւրեղբար որդոյ Վասիլ քահանայի եւ Պաղտի, ողորմեցի Քրիստոս Աստուած եւ Հոգեւոր քրեւն իմոյ Մարիամի եւ մեր երախտաւորացն եւ ուսուցանողացն եւ ամենայն հաւատացելոց: Եւ որ յաւթար կամաւ դամենն ասէ, ողորմեցի նա Քրիստոս Աս-

սուրբ ի իւր միանգամ դաւումն. սուրբ Աւետարանացի բարեխառութեամբ եւ զծողին վարդանի ողորմեսցի Գրիստոս Աստուած, ամէն:

Եւ վկայմաւ սրբապան քահանայն Գրիգոր եւ զծնողան իւր յիշնայիք ի Տէր եւ Աստուած ձեզ ողորմեսցի, ամէն: Եւ զմիւս Գրիգոր՝ յարինի խորանացս, աղաչեմ յիշել ի մեղաց թողութիւն:

2. ՀԵՏԱԳԱՅԻ

287ա. Փառք... Արդ ցանկացող է եղանակ յայսմ տառիս Հնչայ հոգի եւ ամէնի-մաստ հաւատարմի մահդար Տէր || (287բ) Մինաս սրբապան քահանայն, որ ըստացաւ զաստուածայնաւ սուրբ Աւետարանս ի հալալ ընչից իւրոց եւ արդար վաստակոց իւրոց, յիշելով զասացեալն ի մարգարէն, թէ՛ երանի որ ունիցի զաւակ ի Սիոն եւ ընդանակ երուսաղէմ: Եւ ետ վերստին նորոգել զսուրբ Աւետարանս յիշատակ հոգոյ իւրոյ ի ծնողաց իւրոց՝ խօրն Հուշամիջրտուն, որ հանդուցեալ է առ Գրիստոս եւ մարն Թուրկանդին եւ եխրարն Մայնադարին, միւս եղբարն Աղամշանին եւ Մալիշանին եւ քանքն Մէրտատիկին, Եղինարին, որ հանդուցեալ կան առ Գրիստոս:

Դարձեալ կրկին անգամ յիշեցէ զՏէր Մինասն եւ կողակ || (288ա) ցին Գուլիարի եւ զորդին իւր զեռարուս եւ նորարողով Աւետարան եւ զստեղծն Ոսկիտատիկն եւ Եղի-ասարեթն եւ Արայհուն, ամէն: Եւ հանդուցեալն ի Գրիստոս Ալէքսանդրոս, զուստըն Դիւստըն Աստուած ողորմի ասացէք եւ Աստուած ձեզ ողորմեսցի իւր միանգամ զսուրբ, ամէն: Հայր մեր:

Դարձեալ յիշեցէ ի մաքրապայլ յա-

ղաւթս ձեր Հնչայհոգի եւ բարեմիտ, հուրընկալ եւ ողորմած աստուածայնք Մարիա-մին, յիշեցէք եւ Աստուած ողորմի ասացէք, ամէն:

Եւ զարձակ յիշեցէ զՄա(հ)կս, ամէն: Թվին Ռ2 (1631) դրեցաւ սակաւ յիշատակարան:

288բ. Եւ Ուստիսանայ Տէր Գրիգոր Տէր-Մարգարեանս, զայս Աւետարանն, որ է պապեանական, յանձնում եմ եւ ընծայում եմ տիկին Հոբիսիմէ Հազարեանին Հալիարդոցի, որ միշտ իւր տանն պահի եւ ողորմութիւն խնդրի, իմ եւ իմ խիղանի եւ թոռնէրիս եւ բոլոր սերունդիս համար յիշատակ լինի, նաեւ ի յիշատակ Տէր Հազարի ողորմեալ խիղանին, նաեւ ի յիշատակ Տէր Գալստանի ողորմեալ խիղանին:

Ի Ջուղա, 8 դեկտեմբեր, 1914, Տիրուհի Ուստիսանայ Տէր Գրիգոր Տէր Մարգարեան:

289ա. (Մատիտով) Տէր, յիշեալ ինձ ամէն վայրկեան՝ զօտարականն բնիկ տիղրանակերտցի Տիգրան Յ. Միկեան, Եւ կատարեցաւ երազս իմ:

Եւ Յարութիւն... (Երկու բառ զնշում) խոստանում եմ մասնակից լինել Հալիարդու. Հոռոմսիմի Հազարի կինն եւ իւր տան Աւետարանն, որտեղ որ շինուց, որ ուխտատեղի ելաւ, եւ եւս ընկեր լինեմ խորհրդին, որ ուխտս կատարուի Աւետարանի միջնողութեամբն, 8 դեկտ. 1926:

290բ. Եւ օտարականն թախառում եմ ամէն տեղ, ցաւակից չունիմ ոչ մի տեղ, բայց թեղանից: Ով իմ Տէր, յիշէ միշտ զողաւակին 1923, սեպ. 30, Տիգրան Միկեան:

Եւ օտարականն ոչ մի ցաւակից չունեմ ոչ մի տեղ: Տէր յիշէ միշտ զողաւակին, Տէր զու իմ մօրս աչքերին լոյս տուր: Դարբերս Մարտին Իսախանեան թարվիզեցի:

91

ՏԵՐ ԿԱՐԱՊԵՏ ԶԱՐՍՈՒԵՑԻ, ՄՇՏԻԿ ԾԱՂԱԿԱՆՑ

(Ս. Ամեմափրկիչ, 626)

ՆՈՐ-ՋՈՒՂԱ

1807

ԹԵՐԹ՝ 106: ՊՐԱԿ՝ 17, իւրաքանչիւր 6 քէքք: ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 14,5 X 10,5 X 1,5: ՆԻԻԹ՝ քաղաք: ԿԱՂՄ՝ կաշեպատ ստուարաքուղք, վրան ձնշումով զորցիք, մերթից սոցիտակ քաղաք: ՎԻՍԱԿ՝ լու: ՊՐԱԿ ԹԵՐԹԻՐ՝ 1, 2, 3, 104բ, 105, 106: ԳԻՐ՝

Ստորգիր: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասին: ՏՈՂԵՐ՝ 19: ԳՍՈՒՄՆԵՐ՝ ձնշումով: ԹԱՆԱԲ՝ սեւ, վերնագիր-մերք, սկզբնատեղք եւ մի քանի այլ մեծատառեր՝ կարմիր, լուսանցեացեմք՝ սեւ: ԶԱՂԱՍԱԶՐԻ՝ ծա, ՅՅա, ՅՅա: ԼՈՒՍԱՆՅԱԶՐԻ՝ ծա, ՅՅա, ՅՅա: ԾԱՂ-

ԿՈՂ՝ ԳՐԻԷ՝ ԳՐԻԶ՝ ՏԵՐ Կարապետ ՏԵՐ Մարգարեան։
ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1807։ ՎԱՅՐ՝ Նոթ-Ջուլա։ ՍՏԱՅՈՂ՝
ԳՐԻԷ։

ԵԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆՆԵՐ. — Գրեթե է խոսքով ու
հաշիվաւոր։ Նուէր է ստացուած Մարտիրոս Աբ-
ղաբեանից։

ԲՈՎԱԼՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

4ա. (Ամուսնաքերք) Ջուարճայի այս
գրքով Մշտիկ Եղիանց կոչեցեալ։ Նորոգ
յօրինեալ յոգնաշան աշխատաւորութեամբ է
Տէր Կարապետէ՝ որդւոյ Տէր Մարգարի Զար-
սուեցոյ, ի միաբանութենէ՝ ամենապատիւ
եղբարց սրբոյն Յոհաննու Մկրտչի Հռչակա-
ւոր անուամբ կառուցեալ եկեղեցւոյն։ Ի
Հայրապետութեան լուսացնող Սուրբ Էջ-
միածնի տեառն Դանիէլի սրբազնասուրբ կա-
թողիկոսի ամենայն Հայոց։ Ա է յառաջ-

նորդութեան տառապեալ Նորոյս Ջուլայու
Սուրբ Ամենափրկչի Հրաշագեղ վանի Տեառն
Յարութիւն աստուածիմաստ արքեպիսկո-
պոսի, գերզգոն վարդապետի, Յամի Տեառն
1807 սկսեալ ի Հոկտեմբեր 15 ամսոյն եւ յանկ
եղեալ աւարտեցմամբ ի յին Նոյեմբերի, ի
Ջուլայ, ընդ Հովանաւորութեամբ սրբոյն
Յոհաննու Կարապետի։

4բ. Աղերս առ մայրն Աստուծոյ։

5ա—բ. Բան առ ընթերցողս։

6ա—98ա. Մշտիկ Եղիանց։ (Բաժան-
ուած է երեք մասի։ Ա մասը բաղկացած է
22 գլխից, Բ մասը՝ 11, իսկ Գ մասը՝ 5։
Գրեթէ իւրաքանչիւր գլուխ վերջում ունի
մէկ կամ անիլ տուեալ պատշաճ ոտամուտը։
102բ—103ա. Թերքում եղած ոտամուտի
սկզբնատառերը յօդում են՝ Է Տէր Կարա-
պետէ որդւոյ Տէր Մարգարեան։

92

ՏՈՄԱՐԱՏԵՏՐ

(Ս. Ամենափրկիչ, 627)

ՆՈՐ-ՋՈՒԴԱ

ՌՃԾԷ (1708)

ԹԵՐԹ՝ 59։ ՊՐԱԿ՝ 5, իւրաքանչիւրը 12 քերք։
ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 14,8 × 10,3 × 1։ ՆԻԹ՝ քաղթ։
ԿԱԶՄ՝ կաշի։ ՎԻՃԱԿ՝ մի շաբթ քերքեր պսկուած,
սկզբից եւ վերջից մօր քերքեր աւելացուած եւ մօր
ժամանակներում գրուած։ ՊՐԱՊ ԹԵՐԹԻՐ՝ 7բ, 8,
11բ, 12ա։ ԳԻՐ՝ Յոսրգիբ։ ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միմասն։
ՏՈՂԵՐ՝ 25։ ԳԾՈՒՄՆԵՐ՝ ամբշտար։ ԹԱՆԱՓ՝ տեւ եւ
կարմիր։ ԳՐԻԶ՝ Աստուածատուր քահանայ։ ԺԱՄԱ-
ՆԱԿ՝ ՌՃԾԷ (1708)։ ՎԱՅՐ՝ վոտառար Նոթ-Ջուլա։
ՍՏԱՅՈՂ՝ Յովնանիս Մարգարայի ետպարենց։

ԵԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆՆԵՐ. — Նուիրուած է Մարտիրոս
Արղաբեանի կողմից։

ԲՈՎԱԼՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ա. 1ա—11ա. Մարգարթին անթին
խաչակն այ։ (Ազօթֆնիւր եւ տօմարական աղի-
սակներ՝ գրուած 1712 թիւմ Ամիրթումի
ձեռնով, ծալի վրայ եւ Սաւրաթում)։

բ. 12բ—58բ. ՇԼԲ աղիսակները, բոլոր
տօմերի ամաքառների յիշատակութեամբ։
Վերջում ունի Լուսնայիմ, Ագարայի եւ
Փրկչական տարիների ամիսների համեմա-
տական ցանկեր եւ տօմագիտի խրատներ։

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆԵՐ

1. ԳՐԶԻ

49. (Տօմարական շրջանի համար տա-
ուած մի ոտամուտից մետայ գրում է) .

Էր թիւ Հայկայ մեծի տօնեմալ,
Կրկիմ շրջան համար բերեմալ,
Մու յոքիյեմ ընդ խէի հաշուեմալ,
Նաեմալ քումալ միւնեմալ քարդեմալ։
Որո՞վ յետեմալ ամէն բարեաց,
Աստուածատուր գործօղ չարեաց,
Ձի եւ իմէ լիցի մասնիկ բարեաց,
Հայցմամբ ձերոց ընթերցողաց։

50բ.

Որք հանդիպիք մեր յայտմ տեղին,
Յիշել զպարոմ Յովանիսին,
Որդի քարուղ ճգորմածին,
Մարգարայի սեռ հայդարին:
Ջոր այս տուվարս յայժ ըզձային,
Քանան տարւոյ աստ երեսին,
Ի գրեյ իտուր Աստուածաւորին,
Եւ ամարծան քանանային:
Թոր եղ ի ծոց յիւր արծանին,
Հալալ յընչից եւ վատանկին,
Աս իս յապպոմ զհմքըն յիշին,
Եւ յԱստուծոյ վարձս խնդրին:
Ամփորձ մնացող յաղտըս չարին,
Որով առցէ կեանքս վերին:

58բ. Յամենայնի անարժան Աստուածա-
տուր եւեթ անուամբ քանանայ զրիչս յիշել
աղաչեմ, ով բարի եւ խոհական ընթերցող:

2. ՀԵՏԱԳԱՅԻ

2բ. Թիֆլիսի Գրիգոր Դէ (1712), արամ ժի
(12)—ուսն Սուրբ(ա)թուսն զրից(ա)ւ: Ով
ոք որ օրինակս ինձ արեւտ, Տէր Յիսուս ուրն
երկար ունայր տայ եւ իւր որդացօվն Աս-

տուած իւր ապրանաց բարի բազար տայ,
ամէն: Իրբին քամին այ Ամիրխան:

3ա. Աստուծով Թիֆլիս Յիսուսն 1712,
սեպտեմբերի Գ (3)—ուսն, Թիֆլիս փոքր 97,
նաղար 23—ուսն ըմպանայն ուսնայ եւայ
դասպի Բանդարի Սուրբ: Տէր Յիսուս
բարի աջում տայ, բարի ճանապարհ պարպեւի
ամենայն դարիպի, նոցայ սաղաղէ քամին այ
Ամիրխանին Տէր Յիսուս Գրիգորս ամենայն
բազրկան իւր մեծավորէն չարմանոց չառի,
նոցայ սաղաղէ քամինիս շարմն պախի,
ամէն:

Գրեցի էս տոմարատետրին յիշատակա-
րան իմ աղայ խաղաղէնց ողորմած հոգի
Մարգարի որդի սահապ պրն. Ոհանէսին, որ
Աստուած իւրն յերկայր ունայր տայ եւ իւրէնց
Ողվարթին ի վ(այ)ելուսն եւ բարի որդի տայ,
որ այս տետրս աղայ սահապ պրն. Ոհանէսին
քամինայ Ամիրխանին բախէնց: Ով ոք որ
կարդայ, իւրն յերկայր ունայր լինի, որ խնդրէ
սահապ պրն. Ոհանէսին յերկայր կե(ա)նք,
բարի որդի, զօլվաթ զխաղայ եւ իւրէնց Թա-
մամ վապաստէքոց բարի աջում խնդրէ, Աս-
տուած իւր սրտի խորհուրդն կատարէ:
Գրեցի ծովուն, դամայ ժԸ (18), որ քամի
չուենք. Աստուած տայ մին լէվ քամի,
ամէն:

93

ՈՍԿԵՓՈՐԻԿ

(Ս. Ամենափրկիչ, 628)

ՆՈՐ-ՋՈՒՂԱՅԻ

ՌՃԿԱ (1712)

ԹԵՐԹ՝ 412: ՊՐԱՎ՝ 34, իւրաքանչիւր 12
քերք: ՄԵՐՈՒԹԻՒՆ՝ 21.3 X 14.7 X 7.5: ՆԻՒԹ՝
քուրք: ԿԱԶՄ՝ հաստ ստուարքուրք, երեք գումա-
ւար, մերքը սպիտակ քուրք, կոմակն ու ռակիճները
կաշի: ՎԻՃԱՎ՝ քուարք, վերամերքուրք եւ եզրա-
հատման հետեւաճափ յուսանցադրեղը կիտով չափ
կտրուած, կամ խոնավութեան հետքեր: ՊՐԱՎՍ ԹԵՐԹ՝
ԹԵՐ՝ 1, 2բ, 3բ, 41բ, 41շ: ԳԻՐ՝ մատրցիք: ԳՐՈՒ-
ԹԻՒՆ՝ միասին: ՏՈՂԵՐ՝ 28: ԳԵՐՈՒՄՆԵՐ՝ ճճու-
մով: ԹԱՆԱՔ՝ սեւ, վերնագիրները, սկզբնաւորները եւ
յուսանցաճափները՝ կտրմիք: ԶԱՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝
գլուխներին սկզբնաւորները հաւաքել: ԿԻՍԱՆՈՐԱՆ՝
շաւ: ԼՈՒՄԱՆԱԶԱՐԴ՝ քուսկով քուսով՝ եզրահատ-
ման հետեւաճափ կտրեց կտրուած: ԳՐԻՉ՝ Աստու-
ծատուր քանանայ: ԺԱՄԱՆԱՎ՝ 1712: ՎԱՅԻ՝ Նոթ-
ձուրք: ՍԱՏԱՆՈՂ՝ Տէր Ալեքսան:

ՆԱՆՈՒԹՈՒԹԻՒՆ. — Նուիրումն է Տէր Գարեգին
քանայ կիբակոսեանի կողմից:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ճա—Ճա. Ցանկ դրոցս որ ցուցանէ դա-
մենայն: (Գլուխ Ա—Ուիշ: Սկսում է Ա
գլուխով. «Նրաւս կանոնական ի Մովսէս
վարդապետէ» եւ վերջանում չի՞՞ գլուխով.
«Նրաւս հոգէշահ»):

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆՔ

1. ԳՐԶԻ

410ա. Յիշատակարան սուրբ գրոյս:
Փառք ... Արդ յաւարտումն եղեւ աս—

աստածարուի աստիւն եւ գերալիւր աստուածարանութեան, ի թուականութեան Հայկական տումարի Հաղարբերողի, Հաքիւբերորդի, վաթսուն եւ մէկերորդի (1712), յամենան առաջնորդ օգոստոսի, ի զանաբաքայանիստ, որ տա իսպական, ի զեղաքաղաքի Ջուլայ, ընդ Հովանեա: Սուրբ Յակոբայ եկեղեցւոյ, զոր Մուրադնց արամաճայի, || (410թ) ի թաղաւորութեանն Շահ Սուլթան Յուսէն խոհմ արքայի, եւ ի Հայրապետութեան երկցս երանեալ Տեառն Ալէքսանդրի կաթողիկոսի ամենայն Հայոց եւ առաջնորդութեան զեղաքաղաքի Մոյսէի աստուածաբան վարդապետի Ամենափրկի սուրբ ուխտի: Արդ, մենաւ սիրով եւ յոյժ ըզմէն փափաղ եղեւ աստուածարան աստիւն դպրն, Ո ... (յաւ չի կարդացումս, սկզբով եղիլ է շաբաթ... քո ջնջուի) եւ վրա՞ գրուիլ է ձոր ամուծ), խոհական եւ ի Հաւատքիստաստէր եւ աստուածապաշտ, բարեպաշտն, եւ երկաշտեանէր, որդի մենահաւատ եւ յուսանողի քահանայ ողորմած Տէր Ալէքս(ա)նն (Ուսխալէս եղիլ է այլ ամուծ) եւ ետ ի դրել զսա յեղատակ իւր յաւիտեական, արդար ընչից եւ ի Հայալ վաստակոց իւրոց եւ որով դիմէն գրեալ լինի ի դիրն կենացն յաւիտեականաց: Զոր եւ աղայեմ եւ պաղատիմ պատահողացդ եւ ընթերցողացդ, լի սրտի եւ յօժար կամօք յիշել ձեզ զվերոյգրեալ պայադատ Տէր Պողոսն (Ուսխալէս եղիլ է այլ ամուծ), զի երկայնակեաց եւ խաղաղութեամբ, ուրախ եւ դուարնացեալ աւուրբք անցուցանիլ զկեանս իւր: Եւ եւ Քրիստոսի զօրացեալ ցնորարարով զորդիսն իւր զպարոն Ալէքսանն (Ուսխալէս եղիլ է Առաքելն), եւ զպարոն Ակոբն յիշել ի Քրիստոս, երկար կենօք անցուցանիլ զամենայն աւուրս կենաց իւրեանց, ամէն:

Դարձեալ աղերսելով մտեմ ի բարեպաշտ պատահող(ա)ցդ, որ յիով սրտիւ յիշել ի Տէր զբարեմիտ ծնողսն իւր, զՀայր իւր,

զլուսանողի քահանայ Տէր Ալէքսանն (Ուսխալէս եղիլ է այլ ամուծ) եւ զմայրն իւր Քրիստոսաւոր եւ ժրագլուխ Ալանն, որոց թողցէ զմեզս իւրեանց Հայցմանց ձեռոց, եւ արքայութեանց արժանաւորեացն, որք ի Տէր են Հանդուցեալ ի փառս աստուածութեանն Հանդիցնն, ընդ սրբոցն Աստուծոյ, ամէն: Այլ ամենայն արու մերձաւորսն իւր, ամէն:

Դարձեալ եւ ես անարժան քարտուղար Աստուածատուր քահանայս պաղատիմ, զի խոչորութեան եւ զսխալութեան գրոյս շերել աղայեմ, զի կարն մեր այս էք, եւ զուր յիւրոց, յիշեալ լինիք ի Քրիստոս Յիսուս, ամէն: Հայր մեր:

2. ՀՅԱՎԳԱՅԻ

Յա. Նուէր Ս. Ամենափրկիւնան վանքի մասնեաղարանին, Դարեղին ք. Ե. Կիրակոսեան, Նոր-Ջուլա, 17 յունիսի, 1920 թ.:

Օր. Նուէր առ արժանապատիւ արքակոսն Դարեղին քահանայ Ս. Կիրակոսեանին ի Մարտիրոսէ Մ. Թորոսեան, ի Ջուլա, 28 օգոստոսի, 1911:

411ա. Փառք... Արդ, ես Պետրոսի որդի Տէր Սիմէոնս, ըստացաւ ժողովածոս զայս ի Հալալ վաստակոց իմոց, որ ունի յինքեան Համբարեալ յանձն աստուածային եւ յոյժ ախորժիւլ ընթերցողաց, եւ ոյժ որ Համդիպի ի մօս կարողալով եւ կամ օրինակելով, միոյ եւեթ արժանի առնիլէք յիշման յանպիտան Տէր Սիմէոնիս եւ զմնուդրն իմ ի Քրիստոս Հանդուցեալ Պետրոսն եւ Պարտաքեմին եւ կողակիցն իմ Սամանն, Նահանգաբանիլ որդին իմ ի Քրիստոս Հանդուցեալ Իղնատիոսն եւ կրտսեր որդին իմ Պետրոսն: Աստուած ընդ երկան աւուրտ պահեացէ, եւ որք յիշէք, յիշեցեալք լինիք ի Քրիստոս Յիսուսէ, յուսոյն մերմէ: Ամէն: Հայր մեր:

94

ՅԱՅՍՄԱՒՈՒՐԻ

(Ս. Ամեմափրկիչ, 629)

ԿԱՓՈՍՈՒ ՈՒՆԵՏ

ՊՂԵ (1446)

ԹԵՐԹ՝ 704: ՊՐԱԿ՝ 50, իբրաքանդիքը 12 քերք: ՄԵՆՈՒԹԻԹԻՆ՝ 37 X 26 X 16: ՆԻԹ՝ հաստ բուրբ: ԿԱՅՄ՝ կաշնեպատ տախտակ, վրան ճնշումով գարգիբ, հեմամաշ, Ոմբսից պատկերներով դաճած կտու: ՎԻՃԱԿ՝ վատ պահուած, սկզբից եւ վերջից, երբեմն էլ միջից քերքանաճ, կոզերը պատառառուած, սկզբից քերքի: ՊՐԱԿ ԹԵՐԹԵՆ՝ 704ք: ԳԻՐ՝ բոլոր-դէր: ԳՐՈՒԹԻՆ՝ երկսիւթ: ՏՈՂԵՆ՝ 37: ԳՄՈՒՄՆԵՐ՝ ճնշումով: ԹԱՆԱԿ՝ սեւ, վերնագիւրնքը, սկզբնա-տողերը եւ որմշ մեծատառեր՝ կարմիր: ՋԱՐԴԱԳՐՈՒ-ԹԻՆՆԵՐ՝ գլուխների մեծատառերը գարգազիք: ՃԱԿԱՏԱՅԱՐԻ՝ 43ք, 50ք, 93ք, 110ք, 142ա, 160ք, 212ա, 271ք, 202ք, 334ա, 345ա, 408ա, 465ա, 481ք, 530ք, 578ք, 585ք, 620ք, 627ք, 665ք, մամաճ սակեզծ: ԼՈՒՍԱՆՅԱՅԱՐԻ՝ մեծ քառով գոմատը գարգառա-դիկներ: ԵՄԱԿԱՂ՝ Սարգիս: ԿԱՅՄՈՂ՝ Սիւմեմ: ԳՐԻՉ՝ Սիւմեմ, Թորոս, Մարտիրոս, Սարգիս: ԹԱ-մամակ՝ ՊՂԵ (1446): ՎԱՅՐ՝ Կաթիփն ուխտ: ՍՏԱ-ՅՈՂ՝ Կարապետ վարդապետ:

ԵՄԱՅՈՒԹԻՆ՝ — Սկզբում (ԹԵՐԹ 1—2) ունի ցանկ, որ ԹԵՐԻ է: Անցալուծ ձեռագիրը դատական է Ս. Ստեփանոս եկեղեցուն:

ԾԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆԻ

1. ԳՐՁԻ

700ք. Փառք...

701ք. Արդ, դրեցաւ սա ի Թուականու-թեան Հայոց ՊՂԵ (1446) ի սուրբ ուխտս, որ կոչի Կաթիփն, ընդ Հովանեաւ Սուրբ Աստուածածնի եւ Սուրբ Սիոնի եւ Յակոբու, ձեռամբ Ե (5) եղբարց զիւրց աշակերտաց՝ Յուաննիս վարդապետի, որ է առաջնորդ Սուրբ Լուսաւորչին եւ Սարտիրոս զրոց աշակերտի եւ Սարգիս զրոց աշակերտի, որ եւ ոսկով եւ լաժ վարդով եւ դանազան երանդ յունով զարդարեաց զդիրքս զայս, եւ Սիւմեմն ըստի սիրող, որ եւ բազում աշխատութեամբ կապեաց զդիրքս զայս, եւ զՍարգիս ըստի ինչորոշ եւ զԹորոս արեղայն, որ բազում աշխատեցան ի զրեհի եւ զԿարապետ սարկաւապի, որ զԹուրթն կոհեաց: Այլ եւ յիշեա-լիք ի սուրբ աղաթս մեր զԿարապետ վար || (702ա) դապետն եւ Գեղ Շուտոր մեր, որ ցանկացող եղեւ սուրբ զրոցս եւ ետ գրել զսա ի Հաթալ արդեանց իւրոց՝ յիշատակ իւր եւ ծնաւալաց իւրոց. Հաւրն իւր Մկրտիչ քա-

հանային եւ մաւրն իւր Եղիսարեթին եւ Լղ-բաբն իւր Սէթին եւ Գրիգորին եւ քրեպն իւր Մարթային եւ Մելիքին եւ Հոփսիմէին եւ այլ ամենայն աղոականաց իւրոց արանց եւ կանանց, ծերոց եւ տղայոց: Այլ եւ յիշեա-լիք զՅակոբ փիլիսոփայն՝ զվարպետ սուրբ րարունայ մերոյ եւ Թողութին մեղաց խնդրեցէ շոքա, եւ արժանի արասցէ իւր երկնից արքայութեան, ամէն:

Այլ եւ յիշեալիք զամենայն միարանքս մեր, զառաջնորդ սուրբ ուխտիս զվարդա-պետն Յովաննէս եւ զմիւս Յովանէս վարդա-պետն Կառնեցի եւ զՅակոբ զրոց աշակերտն եւ զԳրիգոր ըստի սիրողն եւ զՍիւմեմն արե-ղայն եւ զՍողոմոն արեղայն եւ զԳրիգոր արե-ղայն եւ զՍտեփաննոս զրոց աշակերտն եւ զՅովանէս ըստի սիրողն զաւաղ սարկաւապն եւ զՍտեփաննոս արեղայն եւ զՄկրտիչ տնտեսն եւ զՏէր Պապ միայնակն եւ զԿա-րապետ լծվարն եւ զայլ ամենայն սպասաւորք վանացս եւ զերախտաւորք մեր: Զի թէ զուշ զմեղ յիշէ առաջի մարդկան, Պրիստոս զմեղ յիշէ առաջի Հաւր Աստուծոյ եւ Հոյոյն Սրբոյ եւ ամենայն սրբոց իւրոց, ամէն: Այլ եւ յի-շեալիք զարեւմախիս շառաւաղն զԳրիգոր կուսակրան սուրբ քահանայն, որ է ի Կառոյ քաղաքէն, եւ աղաչեմ զմեղ զամենեանն, զընթերցողք եւ զլուրդք առհասարակ, զարս եւ զկանայս, զծերս եւ զտղայս, որք հանդիպիք ի ընթերցումս սորա, Թողութին մեղաց խնդրեցէ մեղ ամենեցուն ի յողոր-մածէն Աստուծոյ, եւ թէ զուշ զմեղ յիշէ ի յայտ մառաւատին, որ երկրկոն ունի, Աս-տուծո յիշէ զմեղ ի յաներեկ առաւաւտին, ի յանվաղձան յաւիտեանն, ամէն: Եղիցի, եղիցի:

Եւ Կարապետ վարդապետս, որ յի-շատակ զրի ի վանքս Կապուտու, ի դուռն Սուրբ Յակովբայ(յ) եւ Սուրբ Սիոնի ար-ծաթի սկիւ մի, Աւետարան մի, Գանձատետր մի, զիմ Աստուածաշունչն եւ զայս (8) այս-մաւուրքս, կամուս Աստուծոյ եւ ողորմու-թեամբ նորին, եւ վկայ այս ըստիս Իսղապա-արան, Պարոն Յովաննէսն, Պարոն Թաճա-տինն, Պարոն Գրիգորն, Պարոն Կարապետն ... (վկայ է կամջում շուրջ երեսուն հոգի յօջայ, վարդապետ, քահանայ եւ միադանա-

կից հաջադրանքը եւ ճգնվում, որ Սուրբ Յուդիից չհամեմ) :

(Բազմաթիւ գլուխների վերջաւորութեանց կամ գրիչների եւ ստացազի յիշատակարաններ, մանաւայլ գրութիւններ, որոնցից մի քանիսը յերանմ եմք տառել) :

51բ եւ 52ա. Յիշեսլէք զՍիմէոն վարդապետն՝ զառաջնորդ սուրբ ուխտիս, որ Նիդիայի շարաթ աւրս մեզ խորովեալ զառ մի երբ, որ եւ Քրիստոս Աստուած մեր՝ կեդակրէ զնա անմահական սեղանոցն, յուրեմ ժԱ (11) :

110բ. Բարեխաւութեամբ սրբոց Քրիստոս Աստուած ողորմեա ստացողի դրոցն՝ Կարապետ րարունապետին եւ ծնաւոց իւրոց Մկրտիչ քահանային եւ Նիդիարեթին եւ Հոգեւոր ծնաւորին Յակոբ փիլիսոփային եւ գծողի սորա՝ Սիմէոնի անարժան եւ կրեւր աշակերտի րարունոյս եւ աւրինակիս շնորհողի Գրիգոր կրօնաւորի եւ Թղթիս կոկողի Կարապետ տարկաւորի եւ կարգացողաց եւ խողաց եւ որք զամէնն ասեմ, ամէն :

120բ եւ 121ա. Ի Թվիս ՊԼԵ (1446) երեկ ժահանկիր Իմիզրայի բազում զաւրաւք եւ պաշարեց զբաղաւք Ներնկայ կոչեցեալ : Եւ ի մէջ քաղաքիս չորեսն եղբայրս զգիրքս գրէիք եւ յայտ աւուր պատերազմ խմբեցաւ ի վերա քաղաքիս : Աստուած պահապան եղեւ քաղաքիս, որ ոչ կարապետ քնա ինչ առնել : Անմեղադիր լեւուք վատութեան գրոյս եւ սղարանաց, զի մի ոք մեր չփոթեալ էին եւ ի տարակուսի կայաք : Այս առաջին պատերազմն է, որ եղեւ : (Նոյնը՝ 661բ եւ 662ա) :

126բ—127ա. Յայտ աւուր յուրիս ամսոյ Թ (9) յոյժ պատերազմ եղեւ ի վերայ քաղաքիս եւ աղպն Քրդաց ժողովեցան ի լեռն միոյ ջրիստոնէի, որոյ անուն էր Ալիսպարոն, երիտասարդ հասակաւ, եւ սպանին զնա ի դուռն Սեւասոյ : Եւ մեք չորեսն եղբայրս մերձ դարձն զէրէք զգիրքս ի շարտախ մի, եւ այնքան սաստկացաւ պատերազմ, որ նետ թշնամեացն իբրեւ դանձրեւ վայր ի վերայ քաղաքիս մերձ առ մեզ : Եւ մեք լսեցաք զմահ մանկանն եւ զաղաղակ ազգականացն, եւ սրտով խոցեցաք, եւ դուք յիշեսլէք զմանուկն միով տէր ողորմայիւ, զի ներումն Թողութեան գտցէ Աստուծոյ : (Նոյնը 667բ եւ 668ա) :

2. ԼԵՏԱԳՄԱՍԻՐ

15ա. Զվերջին ստացաղբս սուրբ դրոցս, որ կոչի Յայտաւուրէք, զՏէր Արգարն եւ զՏէր Աւետիքն եւ զՀայրն իւրեանց զՏէր Տաւնա-

կանն եւ զեղբայրն իւր զՏէր Պետրոսն եւ զՏէր Նիկողոսն եւ զՏէր Աստուածատուրն եւ Տէր Մկրտիչն եւ զԿիրակոսն եւ զաւակն իւր զՏէր Տաւնապանն եւ զժանիպէկն եւ զԳամալատինն եւ զԳեղարտայ մայրն եւ զՀայրն եւ զԿիրակոսն եւ զաւակն իւր զՈւսումայէկն եւ զԲեդայրն մեր զԹուրաւանտանն եւ զԼանթիլիքն եւ զգաւակն մեր զՍեւանն եւ զԳամալատինն եւ զԳաւակն մեր զՍեւանն եւ զԳամալատինն եւ զԳաւակն մեր զՏէր Արգարանն եւ զՏէր Յովնանն եւ զՏէր

Մեսրոպն, Առաքելն, Խթուլփաչն, Աստուածատուրն, Հայրապետն, ամէն : (Նոյնը մանաւազաւթիւ այլ տեղերում) :

703ա .

Զվերջին ստացաղբս սուրբ գրիս, Մարտիրոսաց սուրբ մտնեմն, Զքահանայն գիրիգորին, Զպիտակ ամուն զամբարձանս, Յիշմամ արեւք դուք արժանիս, Որ փափաւմամբ սրտի ըզձայիս, Գրեմաց ըզաւ ի յիւր ընկից, Ի վայելումն իւր յաշխարհիս, Եւ յետ փոխմամն յիշատակիս, Ընդ մմին եւ զծնագն իւր կենդանիս, Յիշի լիլիք ի սուրբ գրիս, Ըզայրմ իւր զԱմիրազիգ, Զհաքումն իւր զմայրն ի տոնմիս, Եւ եղբայրն իւր Յովաննիս, Եւ քեռն իւր(յ) Թուրաւանտիս, Եւ կենակցին Ծախյալամիս, Եւ իւր որդւոյն Անանիայիս, Դուք յիշեսլէք ի յաղաթիս, Յիշողք արեմիք ի Տեսմէ Փրկչիս : Ի թուակամի Հայոց ազգիս Յիմն հարիւր քամ Կ իրեքիս (1474), Եւ ի քաղաքս յԱմասիայիս, Բերեալ եղեւ գիրքս ի տեղիս, Գրեմալ ձեռամբ Տէր Գրիգորիս, Միջնորդութեամբ Տէր Ներսէսիս, Եւ այս գրիս ձեռնագրողիս, Եւ Ամարիտա քահանայիս, Այլ եւ խեղճ Նուրբակիկիս, Որ բազմարտիս եղեւ առ իս, Արդ զնցաւ գիրքս ի յայս քափիս, Ներսէսն ու ինքի փառքի(ն)ս, Եւ այլ բազում ցանկի եւ աշխատանաւք Առի գգիրքս, զի չէին ծայրել, Յիշողք՝ յիշեալ լիլիք ի Քրիստոսէ, ամէն :

Զվերջին ստացաղբ սուրբ դրոցս, որ կոչի Յայտաւուրէք, զՏէր Արգարն եւ զՏէր Աւետիքն եւ զՀայրն իւրեանց զՏէր Տաւնա- կանն եւ զեղբայրն իւր զՏէր Պետրոսն եւ զՏէր Նիկողոսն եւ զՏէր Աստուածատուրն եւ Տէր Մկրտիչն եւ զԿիրակոսն եւ զաւակն իւր զՏէր Տաւնապանն եւ զժանիպէկն եւ զԳամալատինն եւ զԳեղարտայ մայրն եւ զՀայրն եւ զԿիրակոսն եւ զաւակն իւր զՈւսումայէկն եւ զԲեդայրն մեր զԹուրաւանտանն եւ զԼանթիլիքն եւ զգաւակն մեր զՍեւանն եւ զԳամալատինն եւ զԳաւակն մեր զՍեւանն եւ զԳամալատինն եւ զԳաւակն մեր զՏէր Արգարանն եւ զՏէր Յովնանն եւ զՏէր

95

ԳԱՆՁԱՐԱՆ

(Ս. Ամեմափրկիչ, 630)

ՆՈՐ-ՋՈՒՂԱ

Ժե դար

ԹԵՐԹ՝ 503: ՊՐԱԿ՝ 51, իւրաքանչիւրը 12 քերք, միջից եւ վերջից քերի: ՄԵՆՈՒԹԻՆ՝ 24,3 X 17,5 X 12: ՆԻԻԹ՝ քաւար: ԿԱԶՄ՝ կաշնապատ տախտակ, հմնամաշ, վրան ճշշումով գաղաքի, Ա փեղկին Գրիգոր Լուսաւորչի պատկերը ճշշումով: Անքսից դաճած կտու: ՎԻՃԱԿ՝ վատ պահուած, վերջից քերի, միջից եւ վերջից բազմաքի: Քերքեր տեղահամ եւ պատահառուած, կեղտոտուած, մորթուած: ՊԱՐԱՊ ԹԵՐԹԵՐ՝ 97ա, բ, 378, 503: ԳԻՐ՝ բոլորգիր, քերք 301-ը մօտագիր, յետոյ տակցրած: ԳՐՈՒԹԻՆ՝ նրկ-սիւն: ՏՈՂԵՐ՝ 24: ԳՄՈՒՄՆԵՐ՝ ճշշումով: ԹԱՆԱՔ՝ սեւ, վերնագրերով, սկզբնաղագրեր, մեծառուտեմ ու յօսամեջքագծերը՝ կարմիր: ԶԱՐԴԱԳՐՈՒԹԻՆՆԵՐ՝ գլխաւոր գլուխներ սկզբնաղագրեր հաւագրեր: ՃԱԿԱՏԱԶԱՐԴ՝ 83ա: ԼՈՒՍԱՆԱԶԱՐԴ՝ մեծ քաւով կարմիր եւ կապտո գլուխով ծաղիկներ եւ գաղաճներ: ԳՐԻՑ՝ Տէր Մկրտիչ եւ Տէր Յովնան: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ Ժե դար: ՎԱՅՐ՝ վստահաբար Նոր-Ջուղա: ՍՏԱՅՈՂ՝ Թառլա:

ԵԱՆՕԹՈՒԹԻՆ. — Վանքի ցուցակով արժանապատ էր իր գծաձևերը: Ստացուած է Ս. Յովհաննու եկեղեցուց:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՆ

1ա—592բ. (Պարունակում է գանձեր եւ մեղեդիներ: Սկսում է հետեւեալ գանձով).

Մեծապաշտոն խ(ռ)րիստոյ

հրաշակամ,

Նախքան գնկերը եւ քան զյախտեան՝

Տէր եւ Աստուած հօր անսահման,

Ամենա, անաս, անսկզբնական...

346բ. Գանձ Յարութեան վեց յաւուրն ի Յովհաննէս Թուկուրանցի իրիցու (եւեւ.՝ 191բ.):

ԵԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆՔ

1. ԳՐԶԻ

68բ.

Այլ եւ գծող յայտն տառի, Ամսիտ յիմարս եւ եղկիի, Առնիլ եկայք արժան ճայնի, Կեմարարին Տեառն Յիսուսի,

Քաւիչ լինիլ յամենայնի, Քաւեանայից ժողովրդի, Ըստացադի կին Թառլամի, Տէրն յիշեսցի զիմքն յատենմի, Եւ զիս փրկիլ հրայն գեհեմի, Վատքար գրչակ Տէր Մկրտչի, Նրգիլ զփառս անլոռնի, Լուսնը անմառ Հօր Միածնի:

83ա. Ով Հարց սուրբք եւ եղբայրք ընտրեալք, յիշեցէք ի սրաթոռիլ յաղօթու ձեր ըղձառլանն եւ զորդին զգեղունիլ յեմիքէկն, որ են Հանդուցեալ առ Քրիստոս Աստուած:

141ա.

Խուպէք բըզայ, աղբեր փափառ, Որ սորա լազարքն յիմանա, Թէ որ յամառս եւ գոռա, Ապա մէկ էշ մեւ՝ կու զըռաս: (Նմանը մասն 191բ-ում):

193ա. Փառք ճիւղ Քրիստոս անմահ Թազար, բայ յիշեայ զստապաշտ թառլանն, որ է Հանդուցեալ առ սուրդ կենաց: Գանձ բուն բարեկենդանին (ստառլա) եղբայր:

333ա.

Տաղ ամուշ եւ պիտանի, Խուպէք բըզու ջանի մանի, Քաղցրիկ առա ուշըս տանի, Թօ քէշիշի՝ խուպ միղամի:

(Թարգմ. Բ. տող՝ Գեղեցիկ առա, իմ սիրելի. Դ. տող՝ Դու քահանայ ես, լաւ ես իմանում):

346բ. Ով Հարց եւ եղբայրք, աղանձ զձեզ յիշեցէք զձեզապարտ Յովհաննէս քահանայս զբշակս եւ դուք յիշեալ...

432բ. Յիշեալիք ի սուրբ եւ յարժանաւոր յաղօթս ձեր զընտացող սուրբ դրոս զթառլանն, զորդին յեմիքէկն եւ զդուստրն Նաղլուխանն եւ յիշատակն Տէր Սարգիսն, որ եւ Աստուած անփորձ պահեսցէ, ամէն:

2. ՀԵՏԱԳԱՅԻ

224բ. Եւ Աւետիսի որդի Ովանէսս
գրեցի, ով որ կարդայ, Ա բեր(ան) Հար
մեղայ ասայ եւ Ա բերան ողջոյն ասայ Աստու-
ծոյ խաթիւր Հրմար, յանց չկացընայ, ամէն:

Թվի(ն) ԱՆԻ (1735), Թիւայ Ժ
(10)—ունն եւ մեղոք լցեալ եւ տառապեալ,
անաբան Նորհնայայ ժամարար Գայուստէս
գրեցի: Աստուածատէր յեկեղեցեաց քահա-
նայք ի խորոց սրտով Հառայեցէք, աղերսա-

նօք դատաստան արարէք, որ ահեղ դատա-
տանին յայտօժէք եւ զիս ընթերուք յիշէք:
| Մօտը մի պատկերազօր Կ: |

Աս ծառայ Յիսուս Քրիստոսի Յակոր
Մարտիրոսեան գրեցի Թիւն 1810, ովդան Բ
(2): Գրեցաւ ասն արքուն կարապետին:

377բ. Եւ ծառայ Մկրտիչ Տէր-Մար-
գարեան գրեցի: Ով ոչ Հանդիպի, մին բե-
ր(ա)ն յիշի, յինքն յիշե(ա)լ լիթի առաջի
Քրիստոսի, ամէն: Թիւն 1822, յարաթ Զին:

96

ՅԱՅԱՍՄԱՌՈՒՐԳ

(Ս. ԱՄԵՆՈՒՄԲԵՐԿԻՆ, 631)

ՆՈՐ-ՋՈՒՂԱ

ՌՃԺ (1601)

Թնթ՝ 202: ՊՐԱԿ՝ 22, իւրաքանչիւր 12 քերք:
ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 38,6 X 24,3 X 5: ՆԻԻԹ՝ Խաչք:
ԿԱՅՄ՝ լաքապատ տախտակ, կեանայ, Յան Անրեց,
Ա փեղկի 3/4-ը կտրած: ՎԻՃԱԿ՝ միջակ, սկզբի պատկը
սեպեանձուած, 30, 07, 160, 174, 200, 206, 248
քերքերի յուսանցմանը կտրուած: ՊՐԱԿ թնթնի՝
1ա, 202բ: ԳԻՐ՝ բոլորգիր: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւն:
ՏՈՂԵՐ՝ 33: ԳԵՈՒՄՆԵՐ՝ ճշշուածով: ԹԱՆԱԿ՝ սեւ,
վերնագիրները, սկզբնատառերը, յուսանցագծերն ու
մեծատառերը՝ կտրմիր: ԶԱՐԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝
զլուխների սկզբնագրերը՝ հաւագիր: ԿԻՍՏՈՐԱՆ՝
6ա, ասկերծ եւ չքեղ: ՈՒՍԱՆՅԱԶԱՐԿ՝ մեծ քուսով
գունաւոր ծաղիկներ եւ ցլ: Ժնար: ՃԱԿԱՅԱԶԱՐԿ՝
53ա, 102բ, 150ա, 200բ, բոլորն էլ ասկերծ եւ գունա-
զեղ Յան: առային տաղը եւ յուսանցագրերը: ԳԻԺ՝
Մարկոս քանանայ: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ՌՃԺ (1601): ՎԱՅՐ՝
կատարար Նար-Ջուլայ: ՍՏԱՅՈՂ՝ Մեղադատի յիշատի
եղիկ:

ՍԱՆՏՈՒԹԻՒՆ. — Գրչ-դեր մեծագիրն ու
նկարազարդութիւնը է, միայն գիրքը տարատուած
է: Ստացուած Նար-Ջուլայի Ս. Յովհաննէս եկե-
ղեցի:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1բ-4բ. Յանկ արքայ գրոցս:

Եւ—262ա. Սկստում է ՀԵՆԱՆԱՍԱՐԳԻ Ա-
ից եւ շարունակում մինչեւ շաղոց իՆԷ:
Մեղացեալ մասը չի գրուել:

ՅԻՇԱՍԱԿԱՐԱՆԻՐ

1. ԳՐԶԻ

Ար. Եւ ինձ մեղապարտ, բաղմոյժէր
գծողի, անարժան եւ սուսանաւուն Մարկոս
քահանայի եւ անուամբս եւ քահանայ եւ գոր-
ծովս ոչ, եւ ստացողի լուսադարձ տառիս՝
Մահդասի չիրաչի Եղիկն եւ իւր կենակցին
Փաշախաթնին եւ եղբորն Յովսէֆին եւ իւրեանց
մեղացն թողութիւն Հայեցեցէք եւ Աստուած ողորմի
ասացէք եւ Աստուած մեղ ողորմեցի յիւր միւս անդամ զայրտ-
տեան, ամէն: Թվին ՌՃԺ (1601)—ին:

Դր. Որ ողորմի Քրիստոս Աստուած ստա-
ցողի գրոցս՝ մահդասի չիրաչի Եղիկն եւ
նեղացն Յովսէֆին եւ Ղրմիկն եւ կենակ-
ցուն Փաշախաթնին եւ եղբորն Յովս-
էֆին եւ մեղապարտ Մարկոս քահանայի,
կապացոյցաց...

(Բազմաթիւ տեղերում կան ստացոյց-
ներ, տգեղակցների եւ գրչի յիշատակա-
գրութիւնները):

2. ՀԵՏԱԳԱՅԻ

1ա. Թիւն մեծ ՌՃԺ (1721) Երուսա-
ղէմայ Նախկին Պետրոս եպիսկոպոս Սուրբ
Ոհաննէսեան եկեղեցում մարտի իՆ (28) առ
Աստուած փրկիցաւ, առ Աստուած բարե-
խօս լինի, ի կրօնում աստաճեցն ըզմեղ
պատեւ եւ յերկնից արքայութեան արժանի
առի եւ Հինքն յիշեալ լինի ասալի Քրիստոսի
եւ երկուստասան դասուցն խմբի եւ զընդոյս
այլ եւ ողորմեցի, ամէն:

97

ԱՒԵՏԱՐԱՆ

(Ս. ԱՄԵՆԱՓՐԻԿԷ, 632)

ԵՂԵԳԻՍ ԳԻՒԼ

ՌՃԺԲ (1663)

ԹԵՐԻՔ՝ 311: ՊՐԱԿ՝ 27, իւրաքանչիւրը 12 ԲԵՐԲ-սկզբինն աւ վերջինը՝ պակասուած, ճանաչուից: ՄԵՆՈՒԹԻՆԻՆ՝ 20,8 X 16,5 X 4,5: ՆԻՒԹ՝ ԲՈՒՅԱՐԱՆ՝ կաշեպատ տախտակ, վրան ձնշուով գորգեր, հմամաշ, վրան եղիլ ձն խաչեր, որ պոկուել ձն, մերսից կարմիր գոյնի կտաւ: ՊԱՆՈՒՄԱՆ՝ սկզբում եւ վերջում երկուսովն ԲԵՐԲ մագաղաթ, երկաթագործով, ԲԵՐԵԱՆ ԳԻՐԲ մակնութիւնս-ից: ՎԻՇԱԿ՝ վատ պեւնուած, 3—11 ԲԵՐԲԵՐԵՐ մկակեր, ամառ տեղանքում, ուրիշները դիտաւորեալ կտրատուած: ԳԻՐ՝ բոլորգիր: ԳՐՈՒԹԻՆԻՆ՝ երկսիւն: ՏՈՂԵՐ՝ 18: ԳՐՈՒՄԵՆԻՐ՝ ձնշուով: ԹԱՆԱԿ՝ սեւ, սկզբամագերմ աւ մեծատառերը՝ կարմիր, տառերից ուղեմ: Կաշեպ եւ կաղաղտ: ԶԱՐԴԱԳՐՈՒԹԻՆԻՆԻՐ՝ գլուխների սկզբներում գարդագրեր: ՊԱՆԿԻՐ՝ 39 (կէսից կտրուած): ԼՈՒՄԱՆՈՒՄԱՆԻՐ՝ մեծ քառակ գումարած ծաղիկներ եւ գորգածներ: ԵՄԱԿՈՂ՝ ԲԵՐԵԱՆ ԳՐԻՆԸ: ԳՐԻՆ՝ ԱՆՍՈՒ: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ՌՃԺԲ (1663): ՎԱՅՐ՝ եղեգին գիւղ, Մատենադ առաքաւ: ՊԱՏՈՒԹԻՆՈՒՐ՝ Յակոբ կրթուած եւ վաճառական:

ԵԱՆՈՒԹՈՒԹԻՆԻՆ. — Ունի հախաղորթներ եւ ցանկեր: Յովհաննէս աւետարանի ցանկը գրուել է ՎԵՐԼՈՒՐ՝ Յակոբի ձեռքով: ԲԵՐԵԱՆ եւ միւս ցանկերը: Պաշտօն մէկ բոլոր աւետարանների տառերն ԲԵՐԻՐԵՐ եւ այլ ԲԵՐԻՐԵՐ: Ստացուած Ս. Ստեփանոս եկեղեցուց:

ԹԵՆԱՏԱԿԱՐԱՆՔ

1. ԳՐԶԻ

306Բ. Փառք...

307ա. Ուստի եւ շառաւիղն աւերհուլ-թեան եւ սեռն բարենշան աւտուածասէր եւ բարեպաշտ եւ յերկրածն Աստուծոյ ՉՈՒՂԱՅԵՐ մահաւոր Յակոբ կրօնաւորն, որ ցանկացող եղեւ յայտն կեանս եւ մեղաքաւիչ տառերի եւ աստուածաբան մատենի եւ սուրբ Աւետարանիս, որ կամեցաւ հայալ վաստակող իւրոց, ետուր գրել ի զանաւ աստուածայինս, ի մտի ունելով զսան մարգարէին, որ ասէ. Երանի որ ու || (307Բ) ինցի զաւակ ի Սիւն եւ ընտանի յերուսաղէմ:

Աղոյ, աղայեմ զձեզ եղբարք, որք հանդիպել է ամա կարգալով կառ օրինակելով, յիշեցէ զմահաւոր Յակոբ վաճառակ(ա)նս, որ բաղում սիրով եւ ըղձամբ սրտի՝ գրել տվի սուրբ Աւետարանս յիշատակ ինձ եւ իմ

ծնողացն Աւաղին, եղիսարեթին եւ ամուսնոյն իմոյ Անճրեւարդին, որոց իմոյ խաչատուրին:

Դարձեալ յիշեցէ զեղբարս իմ Յովանն եւ զամուսինն իւր Մովսէս եւ որդիքն Ոսկանն, իւրիշն, Սարաան եւ զգոյրն մեր Անայի եւ զգորուն մեր Ասիաթունն եւ զուստերս եւ զգոստերս նորա եւ ամենայն մերձաւորք մեր, որ հանգուցեալ են ի Քրիստոս: Եթէ ոք զմեզ մի բերան յիշեցէ, նա ի գիրն կենաց յիշեալ լիցի, ամէն:

Ի Թվականիս Հայոց ազգի ՌՃԺԲ (1663) ամի գրեցաւ սուրբ Աւետարանս ձեռամբ ժեղաթաւալ, անաթան Աւետիսէ, ընդ հովանեան Շատեղայ յանապ(ա)տին, ի գեղոյ յեղեգին, ի Հայրապետութեան ||. (308ա) Զուղայեցի երկես երանեալ օրբաղան Յակոբ կաթողիկոսին եւ Թագաւորութեան Պարսից փոքու Շահապասին:

Ո՛ր, ո՛ր, աղայեմ ըղձեզ եղբարք, ով ոք որ սուրբ Աւետարանս վարելացէ, զիշատակս իմ մի ջնջեցէ: Եթէ ոք յանդիման յիշատակս իմ ջնջեցէ, նա պարտակ(ա)ն լիցի առաջի Քրիստոսի: Ով ոք ի վերայ սուրբ Աւետարանիս աշխատեալ է, թէ քաղաթ կոկերն, թէ գրեն, կաղմեն, սրբադրեն, Տէր Աստուած նոցա արքայութիւն տացէ, ամէն:

Դարձեալ յիշեցէ զմահաւոր Յակոբ վաճառականս, որ կրօնաւոր եղայ, առաքիւնութեան չհասայ: Թողութիւն շնորհէք ժեղաւորիս: Զայս սուրբ Աւետարանս ի կենդանութեան իմոյ յիշատակ տվի մեր Հասարակ ժողովրդեանն եկեղեցուն, որ զանունն Սուրբ Մտեփանոս կոչի: Ով ոք ի վարեթացէ, ինձօք պահեցէ, խնամօղն արար(ա)ծոց զնա անիրոք եւ անասան պահեցէ, յետ այս կենացս եւանելոյ՝ արքայութեան արժանի արացէ, ամէն: Հայր մեր որ յերկինս:

144ա. Օգնեա, տէր Յիսուս փրկիչ, Զանարտան Աւետ գրելի:

309Բ. Տաղ սակաւ գրչիս մահաւոր Յակոբ կրօնաւորս, եթէ զնա մի բերան յիշեալ եւ զու գիրն կենաց յիշեալ լիցես, ամէն: Թողութիւն շնորհէք, որ Աւետարանս կաղմած էր, Ունա զլուխ Աւետարանին

ցանկի դրել է տեղ չունեցող, վասն այն պատճառով այս վերջումս գրեցաք: Թվին Ռժժի (1663) ամեն կաղմեցաւ սուրբ Աւետարանս վասն ի սէրն Բրիտանիայ:

2. ՀԵՏԱԳԱՅԻ

310թ. Գրվեցաւ Թիւն իոթը ձև (1748), շարաթ իւր (28) - ումն, Ըստան, Գէվէրք վարդապետէ, վերջ:

98

ԱՒԵՏԱՐԱՆ

(Ս. Ամենափրկիչ, 633)

ՆՈՐ-ՋՈՒՂԱ

ՌժԻԲ (1673)

Թիւթ՝ 183: ՊԼԱՎ՝ 15, իւրաքանչիւրը 12 քերք, ուսմէ պակասաւոր: ՄեծՈՒԹԻՒՆ՝ 24,5 X 18 X 4: Նիւթ՝ հաստ քաղք: ԿԱԶՄ՝ կաշեպատ տախտակ, վրամ ճնշումով գարդիք, հեռաձէ եղած, մերսից գծաւոր մետաքս, ի փեղկիմը մեծ մասով պոկուած: ՎԻՃԱՎ՝ վատ պահուած, կաղմեան հիւ քերքանամ, պակասուել հիւ լազմաքիւ քերքիք, վերջի մի քանիսը պատահաւորաւ: ՊԼԱՎ ԹԻՒԹԻՒՆ՝ 1, 2ա, 4թ, 30թ, 37ա, 135թ: ԳԻՒ՝ քաղաքիք: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւն: ՏՈՂԻՒ՝ 20: ԳՆՈՒՄՆԻՒ՝ ճնշումով: ԹԱՄԱՐ՝ սեւ, սկզբնաւորները, մեծատառերը ու յուսանցազոյնք՝ կարմիր: ԶԱՐԴԱՐՈՒԹԻՒՆԻՒՆԻՒ՝ գլուխներին սկզբնաւորներ՝ հաւաքիք: ՄԱՆԻՄԱՆԿԱՎ՝ 82ա, 132թ: ԼՈՒՍԱՆՑԱԶԱՐԿ՝ մեծ քաղաք, մի քանիսը (42 եւ 104) կտրուած: ԳՐԻՉ՝ Մկրտիչ քանապ: ԺԱՄԱՆԱՎ՝ ՌժԻԲ (1673): ՎԱՅՐ՝ վստեաքար Նոր-Ջուղա: ՍՏԱՆՈՂ՝ Սարգիս:

ԵԱՆՈՒԹՈՒԹԻՒՆ. — Ունեցել է հաւաքարու թիւններ եւ ցանկեր եւ շատ հաւանաբար նաեւ պատկերներ, որ Հիմա չկան, պահպանուել է միայն Մատթիոսի աւետարանի ցանկն ու հաւաքարութիւնը: Պակասուել է նաեւ գլխաւոր յիշատակարանի վերջին մասը: Նուէր Տէր Տրդատ քահանայ Յովակիմեանից:

ԵԻՇԱՍԱԿԱՐԱՆԻՐ

1. ԳՐԶԻ

165թ. (Փ) առք...

(Ա) ըր, շնորհօք Տեառն սկրսաք եւ ողորմութեամբ նորին կատարեցաք ըզպուրք Աւե-

տարանս ի Թվաբերութեան Հայոց ՌժԻԲ (1673) ամին (քուակամի մի մասը ջնջուած է եւ այլ տառ գրուած) ի Հայրապետութեան տեառն Յակոբի կաթ(ո)ղիկոսի Սուրբ Էջմիածնի եւ ի հոյ(ւ)պակետութեան հօտիս Տէր Դաւթի արհի եպիսկոպոսի եւ ի Թաղաւորութեան այլադէ Շահ ... (ամուսնը ջրվառու եւ վրամ ամվարծ գրչով գրուած է ճիւղաւորի), ձեռամբ ամենաթշուառ լոկանութեամբ Մըկրտիչ քահանայի, ի խնդրոյ բարեմիտ եւ աստուածասէր, որ ըս(տացաւ) ... (մնացեալը պակասուել է):

2. ՀԵՏԱԳԱՅԻ

ՈՎ մանկունք եկեղեցոյ, յիշեցէք զհայր ձեր զԲարսեղ:

4թ. Նոր-Ջուղայի Ս. Ամենափրկչեան վանքի մատենադարան-Թանգարանին նուէր Տրդատ քահանայ Յովակիմեանից, Նոր-Ջուղա, 18 օգոստոսի, 1931 թ.

135ա. ՈՎ մանկունք եկեղեցոյ, յիշեցէք ի ձեր մաքրափայլ աղօթս ձեր զԲարսեղ հայրս ձեր, ի Թիւն Հայոց ՌժԻԲ-ին (1637): Վերջ, Աւարտեցաւ: (Այս Տէր Բարսեղը 165ա թերթում ջնջել է գրչի ամուսնը եւ գրել իրեմը):

99

ԽՐՈՂՐԴԱՏԵՏՐ

(Ս. Ամեմափրկիչ, 634)

ՆՈՐ-ՋՈՒՂԱ

ՌՃՄ (1701)

ԹԵՐԹ՝ 18: ՊՐԱԿ՝ 3, Խրաֆմիւրը 6 քերք: ՄԵՍՈՒԹԻՆՆ՝ 33 X 22 X 0.6: ՆԻԻԹ՝ քուրք: ԿԱՋՄ՝ կաշեպատ սառաքաքուրք: ՎԻՃԱԿ՝ փղփղուած, կազմից պոկուած, մի երկու տեղ իւղտուած, անկիւմնիք մաշուած, պատառաստուած: ԳԻՐ՝ խոշոր բուրգեր: ԳՐՈՒԹԻՆՆ՝ երկսիւմ: ՏՈՂԵՐ՝ 21: ԳՄՈՒՄՆԵՐ՝ ճնշումով: ԹԱՆԱԹ՝ սեւ, սկզբնատաշեր, ռքոջ պարբաւքիւմներ, մեծատաշեր եւ լուսանցագծերը՝ կարմիր: ԳՐԻՉ՝ Միքսի: Բաժանաց: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ՌՃՄ (1701): ՎԱՅՐ՝ վստահաբար Նար-Ջուղա: ՍՏԱՅՈՂ՝ բերեւ Տէր Արիստակէտ:

ԵԱՆՈՒԹՈՒԹԻՆՆ. — Բերուած Ս. Յովհաննէս Կիւրքեցի:

ԵԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆՔ

1. ԳՐԶԻ

13ր. Ով սուրբ պատարագօղ, յիշեալ ըզըծօղ ոտաւ Տէր Արիստակէտն եւ բաղմամեղ Մկրտիչ էրէցս, ամէն:

18ր. Կատարեցաւ սուրբ Խորհրդատեարս ձեռամբ անարձան, բաղմամեղ Մկրտիչ Գաւառայիս: Աւարտեցաւ ԲՃԻՆ ՌՃՄ (1701), զամբ ամսին ԺԲ (12) Վ(եր)ջ:

100

ՔԱՐՈՋԳԻՐԻՔ ԳՐԻԳՈՐԻ ՏԱԹԵՒԱՑԻՈՑ

(Ս. Ամեմափրկիչ, 635)

ՌՃԿԱ (1712)

ԹԵՐԹ՝ 428: ՊՐԱԿ՝ 41, Խրաֆմիւրը 12 քերք, սկզբի եւ վերջի պրակները քերի: ՄԵՍՈՒԹԻՆՆ՝ 21.5 X 16.7 X 0.3: ՆԻԻԹ՝ քուրք: ԿԱՋՄ՝ կաշեպատ սառաքաքուրք: Տերսից կազպոյ բուրգ: ՎԻՃԱԿ՝ վատ պոկուած, սկզբից եւ վերջից քերի, խոճաւարքիւմ տեսած, քերքերի կազերը դեղձած, կեղտուած: ՊԱՐԱՊ ԹԵՐԹԵՐ՝ 201ա, 288ք: ԳԻՐ՝ ճաքերի: ԳՐՈՒԹԻՆՆ՝ երկսիւմ: ՏՈՂԵՐ՝ 33: ԳՄՈՒՄՆԵՐ՝ ճնշումով: ԹԱՆԱԹ՝ սեւ, վերապրեցները, սկզբնատաշեր, մեծատաշեր ու լուսանցագծերը՝ կարմիր: ԶԱՐԴԳՐՈՒԹԻՆՆԵՐ՝ գլուխների սկզբնատաշերը՝ դադաղեր: ԿԻՍԱՆՈՐԱՆ՝ 1ա, շագանակագոյն, զոռնատուած: ԼՈՒՍԱՆՑԱԶԱՐԴ՝ 1ա: ԳՐԻՉ՝ Արիստակէտ Բաժանաց Լաւաղանցի: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ՌՃԿԱ (1712): ՍՏԱՅՈՂ՝ գրիչ:

ԵԱՆՈՒԹՈՒԹԻՆՆ. — Նախազգափաթ որին-կէ Բերի (Ինչու պատճառով երկու տեղ ձեկ-երկու տեղ քոջ քոջ եւ քոջուած):

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՆՆ

1ա—488ր. (Գաղղղղղղ Գրեգորի Տաթեւացի): Սկիզբը քերի: Աւարտում է իճԼ փալազով. շէտին դարձեալ վանս մի-խորտաքիւն տալին. Ասեն խառտուեց, Թէ վանս Դ պատճառի պարտ է սղալ ի վերայ կորուսելոց...:

ԵԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆՔ

1. ԳՐԶԻ

30ա. Զատացօղ սուրբ գրոցս Արիստակէտն եւ ի ի էրէցս Լաւառ(ա)նցի եւ ծնողն իմ զԳայեանէն եւ զԿանիկն իմ զԶուլուլն յիշեցէք եւ Առաւած ողորմի տա(ա)ցէք, ամէն: 161ա. ԹՃ(ի)ն ՌՃԿԱ (1712) զԱրիստ(ա)էն լեռէց գրեւս յիշեցէք եւ Առաւած ողորմի ասացէք, ամէն: Հայր...

166թ. *Ձգեալ Արիստակէս չէրէցս յիշեալ
ցէք եւ Աստուած սղորժի ասացէք:* (Նւնիւր
145թ եւ 323ա):

2. ՀԵՏԱԳԱՅԻ

201ա. *Թիֆլիս 1811, օրհնեալ շարաքն
յոյր օրհնեաց սկսեալ ձուռն եկն ժինչի քարե-*

կենդան, որ ձուռն ղիղկի-՝ իբրեւս բար-
ձրութիւնս ժինչի 12 կանդոյն, որ ես յիշքս
Բաղդասար Գասպարեան տեսի Շիրազ:

380թ. *Քրիստոսի ծառայ Յարութիւն Տէր
Ստեփաննոս Բարաղամեան, 1836, մէյնի
17-ումն:*

Քննարում՝ գիտելու:

101

ԽՈՐՀՐԴԱՏԵՏՐ

(Ս. Ամեմափրկիչ, 636)

ՆՈՐ-ՋՈՒՂԱ

Ռձկն (1720)

Թեմ՝ 22: Պրկի՝ 3. իւրաժանիւր 8 քերթ,
վերջիժը յորս, եւ երկուսովս սկզբում եւ վերջում:
Մեծնիթիւն՝ 23 X 20 X 1: Նիւթ՝ քաղք: ՎԱՅՄ՝
կանաչաւում կայտալ պատուած ստուարաւոր:
ՎիճԱՎ՝ քաւարար, միայն կազմեալ: ՊԱՐԱՎ ԹԵՄ՝
ԹԵՄ՝ 1. 2, 20թ, 21, 22: ԳԻՐ՝ բոլորքեր: ԳՐՈՒ-
ԹԻՒՆ՝ երկուս: ՏՈՂԵՐ՝ 27: ԳԵՈՒՄՆԵՐ՝ ձայնաւով:
ԹԱՆԱԹ՝ սեւ, քաղ մասերը, մեծատառերը եւ յա-
սանքաժաները՝ կարմիր: ՋԱՐԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ մի
քանի հաս, սկզբիժը կնիցաժաներ, միւսները՝
քաղմաներ: ԿԻՍԱՆՈՐԱՆ՝ 3ա, կնիցաժանում ասկզբն
փոթի մէջ խալիսալիւն: ԼՈՒՍԱՆՈՒՄԱՐԴ՝ քաղ
քաւով: ՃԱԿԱՅԱՅԱՐԴ՝ 11ա: ԳԻՐԶ՝ Բարեկ ժանա-
ւով: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ Ռձկն (1720): ՎԱՅՐ՝ Նար-ձուռն:
ԱՅԱՆՈՂ՝ Խալիս Ռեմ:

ԵԱՆՈՒԹՈՒԹԻՒՆ. — Ձեռագրեր բերում է Ս.
Սեփաննան կնիցեաց:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆՔ

1. ԳՐԶԻ

19թ. Արշ, ղերեաւ անկեալ աղայեմ, այ
սուրբ քաւանայք եւ մանկունք սուրբ կնի-
ղեցոյ, որք հանդիպէր սորայ կարգաւով կամ
օրինակելով, անմեղադիր լեռուէ ի խոշորու-
թեան եւ ի աղաւթեան զրոյս, ղի կարեն
մեր այս էր: Արշ գրեցաւ սուրբ Պորհուրդա-
տեարս ի յերկիրս Եօշ, որ կոչէ Առպահան,
ի ղուռն Սուրբ Ստեփաննոսի Նախայվկայի,
ձեռագր սուտանուն Բարեկ քաւանայի, ի

Քվայկանին Հայոց Ռձկն (1720), հաւն-
վարի Ա (1)–ումն:

Դարձեալ յիշեցէք ի մարքաւայալ յաղթա
մեր, որ ես զրկի դուրբ Պորհուրդատեարս,
ղհանգուցեալն առ Քրիստոս Պոլայ Ոհանն եւ
կողակից Մերատատիկն, Վարթէրն, Մարտն:

Դարձեալ յիշեցէք պարոն Յակոբյանն
եւ հանդուցեալ առ Քրիստոս կողակից Դի-
խունն եւ հանդուցեալն առ Քրիստոս Յարու-
թիւն:

Դարձեալ յիշեցէք պարոն Յակոբյանն եւ
կողակից Մարտատատիկն եւ որդիք Պաշիկն,
Գրիգորն, Միւնան, Ոհանյանն, || (20ա) Ա-
ստուածատուրն, Աւետիքն, ՐԱՅԻՄԱՆՆԱՆ եւ
դասերք Րէկունն, Վարդինի, եւ հանդուցեալ
Մանիւր Րէկունն:

Դարձեալ յիշեցէք Մարտատատիկն, որ
բառացաւ, ուղիղ սրտով զրկի եսուր գիշա-
տակ իւրն եւ կողակիցն. յիշողքն յիշեալ լիցի
ի ղէժ աստ սուրբ պատարաղին եւ անդ ար-
քայութեան արժանի արասցէ, որ ասէ՝
Եկայք աւրճեալք չօր իմոյ, մարտնդեցէ...
Հայր մեր, որ յերկիրնդ ես:

2. ՀԵՏԱԳԱՅԻ

1ա. Ս. Ստեփաննոս կնիղեցոյ բերումս
Ս. Ամեմափրկեան վանք 1832 թ.:

20ա. Դարձեալ յիշեցէք Եսայիղինց Աւե-
տիքն եւ կողակիցն իւր Սարալուխանումն եւ
Իւրեանց արեան մերձաւորքն, ամէն:

102

ԺՈՂՈՎԱԾՈՒ

(Ս. Ամենափրկիչ, 638)

ՌՃՀԲ (1723)

ԹԵՐԹ՝ 240: ՊՐԱԿ՝ 21, իրաւանիւրք՝ 12
 քերք: ՄեծՈւթիկն՝ 20 X 13.5 X 3: Նիւթ՝ քաղբ:
 ԿԱՐՄ՝ կարմիր կաշեպատ հաստ ստաւաքաքաղբ,
 յարքը սահեղած: Արքից պիտակ քաղբ: ՎԻՃԱԿ՝
 քաւաքաք. 3—152 եւ 213—243 քերքերը քաւաքի
 Արծծման հետեւամեզ սեւացած: ՊՐԱԿ ԹԵՐԹԵՐ՝
 1. 2. 4ք. 148ք. 150. 151. 152. 164ք. 190ք. 200ք.
 243ք. 244—249: ԳԻՐ՝ մտքգիր: ԳՐՈՒԹԻԿ՝ միա-
 սիւն: ՁՈՂԵՐ՝ 28 եւ 21: ԳԵՈՒՄՆԵՐ՝ ձաշաւեզ:
 ԹԱՆԱԿ՝ սեւ, վերնագիրները, սիւքմատաղիքը, մեծա-
 ստաւերն ու 49—200 քերքերի յաւանջագծերը կար-
 միր, միւս յաւանջագծերը՝ սեւ: ՋԱՐԴԱԳՐՈՒԹԻԿ՝
 ՆԵՐ՝ մի քանի հաւ կարմիր քաւաքով ձաւաղգիր:
 ՃԱԿԱՅԱՐԱՐ՝ 8ա, 6ա, 163ա (յլքացուած): ԼՈՒ-
 ՍԱՆՍԱՐԴ՝ որոշ քաւով կարմիր ծաղիկներ: ԺԱ-
 ՄԱՆԱՅ՝ ՌՃՀԲ (1723):

ՄԱՆՈՒԹՈՒԹԻԿ՝ — 2 հոռոգիւր քաղեցած է
 երկու տարի: ԳՐԵՐԵՐ (8ա—148ա եւ 153ա—243ա),
 օրնք յետք են ժողովուրդի մի կազմի մէջ:

ԲՈՎԱՆԻՎԱԿՈՒԹԻԿ

1. 3ա—149ա. Վանական վարդապետ
 Մեկնութիւն ՅՈՐԱՅ)

ա. 3ա—4ա. Մեկնութիւն ՅՈՐԱՅ, արա-
 բաւ Վանական վարդապետի. «Ներածա-
 կան...»:

բ. 5ա—149ա. Մեկնութիւն ՅՈՐԱՅ Վա-
 նական վարդապետին՝ Վարդանայ արարեալ.
 «Այր մի էր Յօսիք յաշխարհէ...»:

2. 163ա—237ք. Ներսէս Վայոցճորհցի,
 Պատմութիւն Ներսէս Մեծի:

ա. 163ա—164ա. Պատմութիւն Սրբոյն
 Ներսէսի Հայր(ա)պետին:

բ. 165ա—173ք. Յաղակ սպանման Գի-
 նելոյ:

գ. 173ք—177ա. Յաղակ դեպանու-
 թեան սրբոյ Ներսէսի առ Վաղէս Թագաւորն
 Յունաց:

դ. 177ա—181ա. Յաղակ շինելոյ(յ)
 Ա(ր)շակունի քաղաքին, զոր կործանեաց
 սուրբն Ներսէս:

ե. 181ք—185ք. Յաղակ(ա) մահուան
 Արշակունի(յ) եւ Վասակայ զօրավարին Հայոց:

զ. 185ա—190ք. Յաղակ սպանեալներն
 քաղին Մուշեղա(յ) ընդդէմ Շապուհ(յ) ար-
 քայն:

է. 191ք—195ք. Յաղակ(ա) աղօթից
 սուրբն Ներսէսի քանայապետի Աստուծոյ:

բ. 195ք—201ք. Վասն դեղ մահուան
 աւուր Մեծին Ներսէսի:

թ. 201ք—211ա. Գնալ Մեծին Ներսէսի
 յաղաղաւ աղգին Նառողաց աբրելոյ ամենայն
 աշխարհի եւ աշողելոյ մինչեւ իսպառ:

ժ. 211ք—217ք. Յաղակ պիղծ Ներսի
 յայտնելոյ ընդ նշուրի:

ժա. 218ա—221ք. Յաղակ վաղճանի
 սրբոյ Ներսէսի:

ժբ. 221ք—223ա. Վասն քաղի Մուշեղայ
 մահու գործադարին Հայոց եւ Վրաց:

ժգ. 223ա—223ք. Յաղակ առնառու-
 թեան վարժեաց ընդանեաց Մուշեղ եւ այլ:

ժդ. 223ք—227ք. Յաղակ պալոյն Մա-
 նուէլի ի դերութեան Պարսից եւ խնդրելոյ
 զվրէժն Մուշեղի եւ հալածելոյ զթագաւորն
 Վարդադատ Հայկ ինքն:

ժե. 227ք—237ա. Յաղակ քաղին Մա-
 նուէլի, առնելոյն ի թիկունս զարքայն Պար-
 սից, պատմէ զգնալ հանդերձ Ռ որդոյն
 Պապայ եւ գրգռին, յար ուրացողէն Մե-
 րուածեալ: (Ունի մի քանի տղ մեծք վերնա-
 գրեր Այն Մամաշի մասին):

Յ. 237ք—243ա. Յերգ սրբոյն Ներսէսի
 ստացեալ Առաքել վարդապետն:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆՔ

1. ԳՐՁԻ

182ա. Գրեցաւ ՌՃՀԲ (1723) Թուին,
 յունիս Ա (1):

2. ՀԵՏԱԳՐԱԾԻ

4ա, 242ք. (Նշմամմա երկու փոքր օեւ
 կմաղառշմ, օրի վրայ կայերէն եւ պարս-
 կերէն կարգացում է. «Կարապետ»):

[illegible][illegible]

ព្រះបាទ

የህዝብ ትታላቅ

104

1200—1201. Գրքի վերջին թիվը 1200 է։

[illegible][illegible]

Ժողովուրդի և իշխանության միջև
 չկա ծագումնաբանական տարբերություն
 և չկա ծագումնաբանական հարց
 ինչպես որ իշխանության ծագումնաբանական
 հարցը չի կարող լինել իշխանության
 ծագումնաբանական հարցի հարց
 և չի կարող լինել իշխանության
 ծագումնաբանական հարցի հարց
 և չի կարող լինել իշխանության
 ծագումնաբանական հարցի հարց

1516 - 1517
 1518 - 1519

၇၆၂၀၄-၂၀၇

(179, 'Չվիվփառացի' - 0)

ԺԿԿՆՈՐԱՄՆՈՒ

703

ՎԹՈՆԿՍՄՔ-ՍՍՆ ՔՅԿՎԳՑ ԿՊՑՎՍՑ ‘ՆՊԳՈՐՆԿՈՒՄ Կ.Ն’

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1ա—13բ. Տրէի Ժ (10) եւ նոյեմբերի ԺԼ (18) : Վկայաբանութիւն սրբոյն Գրիգորիին մեղոյ Լուսաւորչին . ըսկիզբն առաջին :

13բ—93ա. (Յաջորդում եմ Պօղոս առաքեալի, աւետարանիչներին, Ս. Սարգսի եւ այլ սուրբերի վկայաբանութիւնները) :

94ա—բ. Յանկ բուրբ գրոյս (նշումն է 30 սուրբի անուն) :

95ա—99ա. Պատմութիւն Յովսափայ թագաւորին եւ Բարազամոյ սուրբ ճգնաւորին, զոր ասացեալ ի յԱռաքել վարդապետէ : Օգնեայ Յիսուս եւ զգրողս սորայ եւ զկարգողսն օրհնեայ եւ պահեայ ամենայն շարէ :

100ա. (Գայտումն Զուպլեցեալ մի տաւանաւոր, որի սկզբնատառերը յօդում եմ «Գայտառն») :

Թիվս փոքրիկ (Ագարիայի) ¹,
Հարիւր քսան երկրորդի (1737)
Եւ յամսեամն դամայի,
Ի հիմնաքորդ կու համարի,
Ա օր տարալի
Երկիրն է Աջամի,
Բազաֆս է Արապի :

99բ, 100բ, 101ա—բ. Գրչափորձութիւններ :

¹ Բռնի վրայ Թանգ է թափուած եւ լու չի կարդացուած :

ԹԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆՔ

1. ԳՐԶԻ

93ա. Փառք... Արդ, աղայեմ դամենեսանը, որք հանդիպիք ի մայ, կարդալով կամ օրինակելով, որ ղիս առանց պարսաւանաց թողուք, զի օրինակն այսպէս էր, եւ գրիս սղախնաց անմեղադիր լինիք եւ թէ գտանիցէք ինչ սղալ ի մայ, ի բաց ջնջեցէք...

93բ. Գրեցաւ զիրքս պատմութեան ի ծովանիստ կղզիս Զըզիւրայ, ի Բասիթու, ձեռամբ Աստուածատուր քահանայիս, ի խնդրոյ Զուպլեցի լուսաւորչի Դեռնդի որդի պարոն Մուրատխանին եւ պայծառ եխարբն իւրոյ Աստուծով զօրացեալ պարոն Գալտանին, ի վայելումն անձանց իւրեանց, որ եւ Աստուած իւրեանցն ընդ յերկան աւուրս առասցէ մինչ ի խորին ծերութեան, ամէն : Ի թուինն ՌՃԶԶ (1737) եւ յամսանն յուլիսի ի (20) եւ փոքր թիվն ձիֆ (1737), դամար մինումն աւարտեցաւ զիրքս այս . վերջ :

2. ՀԵՏԱԳՈՒԹԻ

32բ. Թիւեցէ եւ ղիս դմդապարտ իդնատիոս Տէր Կարապետոս Զուպլեցի-Չարս-վէցի : Թիւն 1799, արամ 16—ումն :

88բ. Ես Հէրապետն որդի Սիմոնէս զրեցի : Օվ օր կարդայ, մին բեր(ա)ն յիշի :

89ա. Ես Դարապաղի տիրացու Գասպարս զրեցի, ամէն :

94բ. Այս զիրքս վանքի Տղայ Յակոբն կարդաց եւ ետ Սուրբ Աղայ վանացն : Օվ ոք հանէ ի սուրբ վանէտ, երեք ձԺԼ—ն (318) հայրապետացն նզովեալ եղիցի, ամէն : Շէն կենաս, մի լավ զիրք տաս բերի : Է թվին աղարիայի ձԼԻ (1749), համբայ իԴ (24) զրվեցաւ :

105

ԺՈՂՈՎԱԾՈՒ

(Ս. Ամեմափրկիչ, 643)

ՆՈՐ—ՋՈՒՂԱ

ԺԷ դար

Թնթ 265 : ՊԵՍԿ 33, իւրաքանչիւրը 8 քերք : Սկսում է Գ պրանի վերջին քերքով եւ վերջանում ԼԳ պրանով (1—232), կրկին սկսում Ա պրանով եւ վերջանում մի այլ Ե պրանի առաջին քերքով (233—265) : ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 16,5 × 10,5 × 2,5 : Նիւթ՝ քաղբ : ԿԱՂՄ՝ չուծի : ՎԻՃԱԿ՝ վատ, սկզբին եւ

վերջին քերի : ԳԻՐ՝ մտաքեր : ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միաթիւն : ՏՈՂԱՐ՝ 21 : ԳԾՈՒՄՆԻՐ՝ ՊՅՈՒՄԱՎ : ԹԱՆԱԳ՝ սեւ, վերնագիրներն ու մեծատառերը՝ կարմիր, լուսանց-բացները՝ սեւ : ԳԻՐԶ՝ Տէր Յովանն : ՅԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԷ դար : ՎԱՅՐ՝ հաւաքար Նոր—Ջուղա :

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1ա—25ա. (Բանք իմաստնոց) : (Աղբիւրք բերի : Յիշատակում եմ. Ջերմոնիմոս, Գրիգոր, Բեռնարտոս, Սենեքա, Թուլոս. Իդիգորոս եւ այլք) :

25ր—47ր. Խրատք սրբոյն Եւագրեայ անմարմնոյն ի մարմնի, որ զարդ եւ ժիտ անապատի կոչի, որ է շահք եւ զգուշականք :

47ր—63ա. Երանելոյն Սարգսի Ծնորւնից վարդապետի բանից ժողովեալ ի Կաթողիկէից մեկնութենէ :

63ա—83ր. Ծաղկաքաղ հաւաքեալ ի բանից սրբոյն Յոհաննու Ոսկերբեանի յաւետարանական մեկնութենէ, որ բոս զլիսոյն Յոհաննու :

83ր—134ա. ի մեկնութենէ սրբոյ պատարային տեառն Ներսէսի Լամբրոնացոյ արքեպիսկոպոսին Տարսնի Կիլիկեցոց :

134ա—166ր. ի սրբոյն Գրիգորի Տաթեւացոյ Հարցմանց վրոց ժողովեալ աշխատասիրութեամբ նոյնոյ Աղէքսանդրի Թշուռոցոյ :

166ր—186ա. ՅԱբերթ վրոց ժողովեալ ի նոյն Աղէքսանդրի բանի ծառայէ :

186ա—220ա. ի բանից Տէր Առաքելոյ Սիւնեաց եպիսկոպոսի Սահմանաց լուծմանց ժողովեալ ի նոյն վատարխտիկ Աղէքսանդրի :

220ա—232ր. Համեմատութիւն Հնոյն առ Նորոս արարեալ սրբոյն Վանականայ վարդապետի. — Ենկիւնք — եկեղեցի. . . :

233ա—266ր. Նախերկանք քարոզի. — Ենրանելի բընութիւն եւ աննախանք բարեբարութիւն, ըսկիղն կենաց եւ կենդանութիւն. . . :

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆՔ

1. ԳՐԶԻ

128ր—129ա. Վայ քեզ եղկելի զծօղ Տէր Յովան. . . (Մի քանի քառ կտրուած) ի պարզեալեանէն Աստուծոյ զրկեալ եւ քային չար զործօք, ողորմութեան կողմն նայեալ :

106

ՏԱՂԱՐԱՆ

(Ս. Ամեմափրկիչ, 644)

ՆՈՐ-ՋՈՒՂԱ

Ռձեւ (1699)

Թերթ՝ 106 : ՊՐԱԿ՝ 10, ամկամոն : Մեծոթիւն՝ 14,5 X 10 X 1,5 : Նիւթ՝ քաղք : ԿԱԶՄ՝ լուծի : Վիճակ՝ քայտլուած եւ քերթեալ, սկզբից եւ վերջից քերի : Գիւր՝ ճառքեր : ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասնաբան : ՏՈՂԵՐ՝ 17 : ԳԾՈՒՄՆԵՐ՝ ճշդութեմ : ԹԱՆԱԿ՝ աւել, վերագործերը, մեծատառերն ու յուսմեցեացները՝ կարմրեր : ԳՐԻՉ՝ մահեստի վա. . . եմէ : ԺԱՄԱՆԱԿ՝ Ռձեւ (1699) : ՎԱՅՐ՝ քերես Նոր-Ջուղա :

ՇԱՆՈՒԹԻՒՆ. — Սոյնից 8 թերթ զանաւոր էր պատասխաների մէջ, տեղագրեցինք պատկան տեղաւոր :

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1—63ա. (Ձամագամ հոգեւոր տաղեր, գրաբար եւ աշխարհաբար) :

63ր—66ր. (Մկրտիչ Նաղաշի երգերից 19 տուն, սկսում է հետեւեալ տունով) .

Ղարիպիմ կեանքն է յայն ողբերգական, Դաւան ու լիւրի, լի տրտմութեամբ ի մեղ գնդան,

Յոթմալ լիմի օտար երկիր քափարական,

Ղարիպիմ օտար ոչ ճամաչեմ, ոչ գիտեման :

(Նախազբոյն տուն) .

Նաղաշն ասաց, քէ զարիպիմ կեանքն է հարաւ,

Ղարիպիմ հալմ եւ գիտեմ, որ վայ կուտամ,

Թեղէտ տեսի ամէն մարդի լուք վ ու
 քարամ,

Ջգարիպուքիւմ յորժամ յիշեմ քան
 գո(ւ)ռ դռգամ:

66բ—67բ. Այլ տաղ ի վերայ դա-
 րիպիւն. —

Հոգի մի ասեր զարիպ, քէ չէ իմ սիր-
 (տ)ըս կարումի,

Ղարիպն ի յօտար երկիր, վայամ խիստ
 դժար կու լինի:

67ա—69բ. Տաղ անոյց եւ գեղեցիկ. —

Ես եմ կորուսեալ ոչխար, մոլորեալ ի քո
 սուրբ հօտէն...

Վերջը՝

Ով կեչառեցի, մոլ(որ)եալ, ընկզմեալ
 ի մեղաց ծովէն,

Ջամբ արա ի դուս ելմիս,

Որ չարիս անշէջ գեհ(եմ):

69բ—72բ. Գովասանք Սուրբ Աստուա-
 ծածին. —

Խընկին ծառին նըման ես,

Պըտուզ դու քաղցրեալ ես,

Բարի պըտուզ բերեալ ես,

Աստուածածին մեղայ քեզ:

(Մնում է կիսատ, այս մասից քերթ է
 պակասում, ապա սկսում է մի այլ տաղ,
 որի սկզբն եւս չկայ եւ վերջանում է հետե-
 ւեալ տունով) .

Ջաքարիպն լալագին,

Որ պաղատի ոուրք կուսին,

Բարեխաւսեայ Միածին,

Անարատ Աստուածածին:

73ա—75բ. Տաղ Սուրբ Աստուածա-
 Նին.

Աղբիւր կեմդոմին բըխում գամագամ,
 Մեղա, քեզ մեղա կոյս անապական:

(Վերջից երկու տուն առաջ ունի
 հետեւեալ տունը, որ ցայց է տալիս, քէ աս-
 ուած է աշուզ Գուչակի կողմից.)

Ես աշուզ Գուչակս, որ կասեմ ի վան,

Ջար վիրօփ ի լի եւ դատարկարամ,

Մարմինտ է փաշի եւ հոգ անպիտան,

Մեղա, քեզ մեղա կոյս անապական:

75բ—106բ. (Կամ գամագամ երգեր,
 որոնցից ոմանք քերթի, սրանց մէկի երգիչն
 է «Յակոբ»-ը. երգի սկիզբը պակասում է,
 իսկ վերջին տունն է) .

Ըզտազս ասացէ՛ք Յարութեան փըրկ-
 չին,

Եւ զիս յիշեցէ՛ք գերգաղըս սորին,

Ըզեպիսկոպոս, ըզծայլ ի բարին,

Ջնեքսէսի որդի, որ Յակոբ կոչիմ:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆՔ

16բ. Գրուեցաւ գովասանութիւնս Աս-
 տուածածինն Հեռամբս անարժան մեղա-
 ւոր մեղսապատ սո(ւ)տանուն մահտեխի
 վա(․․)Հնէ (կորուած մի քանի տուն)
 Թվոյն ՌձնԸ (1699):

56բ. Ի Թուին ՌձնԸ (1699), մայիս ամ-
 սոյ ի (20) գրեցաւ:

2. ՀԵՏԱԳԱՅԻ

16բ. Յիսուսի Գրիստոս(ի) ծառայ Յա-
 լութիւնս գրեցի: Օվ օր կարդայ էս գիրս,
 Ա (1) բերան իմ հօր խէր ասի:

107

ՏՐԱՄԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ

(Ս. ԱՄԵՐԱՖԻԿԻՅԷ, 645)

ՆՈՐ-ՋՈՒՂԱ

ժԵ դար

ԹԵՐԹ՝ 32: ՊՐԱԿ՝ ամկամոմ: ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 14 X 10.5 X 0.5: ՆԻԻԹ՝ ԹՈՂԻՐ: ԿԱԶՄ՝ չուծի: ՎԻ՝ ձԱԿ՝ փայտուած, 10-րդ քերթը կէտից կտրուած: ՊՐԱՐԱՊ ԹԵՐԹՆԻՐ՝ 4ա, 5ա: ԳԻՐ՝ ձտրագիր: ԳՐՈՒ՝ քիւմ: ՎԻՍԵՐԻՆ: ՏՈՂԻՐ՝ 21: ԳԵՆՈՒՄՆԻՐ՝ ձնշումով: ԹԱՆԱՔ՝ տեւ, վերնագիրները. մեծատառերը եւ լու-

սանցքագիրքը՝ կարմիր: ՋԱՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ մի քանի հատը հաւագիր: ձԱԿԱՏԱԶԱՐԴ՝ 5բ: ԼՈՒ՝ ՍԱՆՅԱԶԱՐԴ՝ 5բ, 6բ: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ժԵ դար: ՎԱՅՐ՝ վստահարար Նոր-Ջուզա:

ԵԱՆՈՒԹԻՒՆ. — Լուսանցքներում մանր տառերով կան բացատրություններ:

108

ՃՈՂՈՎԱԾՈՒ

(Ս. ԱՄԵՐԱՖԻԿԻՅԷ, 646)

ՊԼԳ (1384)

ԹԵՐԹ՝ 274: ՊՐԱԿ՝ 22, իւրաքանչիւրը 16 քերթ, սկզբից պակաս 3 եւ կէս պրակ, վերջից եւս քերթ: ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 12 X 8.3 X 4: ՆԻԻԹ՝ ԹՈՂԻՐ: ԿԱԶՄ՝ կաշնպատ տախտակ, վրան ձնշումով գարգիւր, խիստ հեռւայն եւ ձորագետեւ, մերսից դանձմ կտրւ: ՎԻ՝ ձԱԿ՝ վատ պահած, սկզբից եւ վերջից քերթ, քերթերը չոր տեսած եւ կեղտոտուած: ԳԻՐ՝ բոլորքեր, մի քանի գրիչների գործ, որոշ մասերը կամոմաւոր, ուսմէ՛ ամկտր՝ ձնագիր: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասին: ՏՈՂԻՐ՝ 17 եւ 19: ԳԵՆՈՒՄՆԻՐ՝ ձնշումով: ԹԱՆԱՔ՝ տեւ, վերնագիրները, սկզբնատառերից եւ մեծատառերից ուսմէ՛ կարմիր: ՋԱՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ մի քանիսը գարգաղի, միւսները երկաթագիր: ԳՐԻՉ՝ Աստուածատուր: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ՊԼԳ (1384): ՍՏԱՅՈՂ՝ վարդաւ տարկաւ, Գոնար:

ԵԱՆՈՒԹԻՒՆ. — Զեռագրի վերջին մասը (200—274) քերթաւ աւելի ուշ ժամանակի գործ է:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1—208բ. (Գրիգորի Նարեկացւոյ Մատենան Ողբերգութեան) (վերջից քերթ):

209ա—242ա. Աղթթե Եփրեմի սուրբ հօրն. — (Տ)եա Տէր զարտաւայան իմ եւ զցաւս հոգոյ իմոյ բազմանեղի...

242բ—265բ. Տեսն եփրեմի առաջնայ վասն Հանդերձեալ դալստեան Գրիստոսի եւ յաղագս ապաշխարութեան եւ զղջման եւ

արտասուաց. — Եկայք ամենեքեան եղբարք ինձ անարդիս Եփրեմի լուսարուք...

266ա—274բ. Գէորգա վարդապետի առաջնայ վասն սուրբ Հաղորդութեանն ի խնդրոյ Յոհաննէ քահանայի. — Արեւմտեան Գրիստոսի Կրկեալ եղբարք իմ ի Գրիստոս, քաղցրութեամբ լուսարուք... (վերջը քերթ):

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆՔ

1. ԳՐԶԻ

38ա. Զմայթանը շարաթս աւարտեալ արտասուածոր յղծմամբ եւ զսակաւ աշխատողս յիշեալ, մեղաց թողութիւն խնդրելով ի յառատ Տեսնէն, զի թէ Հայցեա թողուլ զիսն, թողցի եւ չոյն ըստ Տեսնէն հրամանի, որում Կառք յանդրաւ, ամէն:

178բ—179ա. ԶԱստուածատուր զգրող սորա յիշեցէ ի Գրիստոս եւ իմ բազում մեղացս թողութիւն շնորհեցէ յԱստուծոյ եւ Աստուած զձեզ յիշէ յիւր միւս անդամ դալստեան, ամէն:

Զստացող սորայ զՎարդան սարկաւաք եւ զննջեցեալսն իւր եւ զեղբայրն զՄովսէս յիշեցէ ի Գրիստոս եւ Աստուած զձեզ յիշէ, ամէն, Թվին ՊԼԳ (1384):

178բ. Ով մանկունը եկեղեցոյ, որք Հան-

զիպէք սմայ ուսանելով կամ աւրինակելով, յիշեցէք ի սուրբ յաղօթն ձեր զօտացաւոյ զրոցս՝ զԳիւհարն եւ զծնաւոյն իւր եւ զկենդանիքն եւ զհանդուցեալսն ի Բրիտանոս եւ զՂաղար սարկաւազն եւ զՀայրն իւր զՄարտիրոս քահանան եւ զժայր նորա զՄարգար-

բիան եւ զամենայն մերձաւորսն իւր զկենդանիքն եւ զհանդուցեալսն ի Բրիտանոս, որ ստացան զսա ի հալալ վաստակոց իւրեանց եւ որք ի սմանէ օկտիք, լի բերանով եւ կատարեալ հաւատով Աստուած ողորմի ասացէք եւ Աստուած ձեզ եւ ժեզ ողորմեացի, ամէն:

109

ՄԱՇՏՈՑ

(Ս. Ամենափրկիչ, 647)

ԺՁ դար

ԹԵՐԹ՝ 378: ՊՐԱԿ՝ 32, իւրաքանչիւրը 12 քերք, վերջիցն եւ մի քանիսը միջից՝ քերքի: ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 15.5 X 10.5 X 7.5: ՆԻԻԹ՝ քուղք: ԿԱՋՄ՝ կաշեպատ տախտակ, վրան ճշոււմով գորգեր, հեամաշ, ներսից տպագիր քուղք եւ պատկեր: ՎԻՃԱԿ՝ վատ պանաւած, մի ճամի քերք տեղանաւում, մեծ մասաւ քայտած եւ կնդատուած, քերքերից ումամբ տպագիր քղթով նորոգուած: 1—32 քերքերը եւ որոշ քերքեր էլ միջից՝ հետազոտում տակացուած եւ գրուած: ԳԻՐ՝ բալբեր: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասին: ՑՈՂՆԻ՝ 22 եւ 19: ԳԵՈՒՄՆԵՐ՝ ճշոււմով: ԹԱՆԱԿ՝ սեւ, վերնագրերնրը, սկզբնատպերը, մեծատառերն ու լուսամկոցները՝ կտրմիք: ԶԱՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ գլուխների սկզբնատառերը գումարաւ քայմազիք: ԽԱՎԱՅԱՊԱՊԱՂ՝ 24ր (սեւ քամեֆով), 68ա (գումետալ): ԼՈՒՍԱՆՆԱԿՆԵՐ՝ բաւական քուղով գումետալ գորգածեր: ԺԱՐԱՆԱԿ՝ ԺՁ դար:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Բովանդակում է ճանն Գանձք եւ Դասրոզք:

71ր—74ա. Ողբ ի Նաղաւ Մկրտիչ եպիսկոպոսէ: —

Արարի(չ)ն արարածոց մեզ բարկացաւ,

Բազցր բնութիւն Աստուածային մեզ դառնացաւ,

Հուրն ի տանէն Աստուածային բարբեցաւ,

Սուրբն հրեղէն այսօր յերկրի տարածեցաւ...

ՅԵՄԱՏԱԿԱՐԱՆՔ

1. ՀԵՑԱՄԱՅԻ

50ր. (Վերանորոգողի) Աղօթք. պահպանեալ զժեզ Բրիտանոս, զժեզաւոր եւ զանարձան Նդիսպար քահանէն յիշեցէք:

221ա. Դաթէս Տէր-Պետրոսեան). Օյօր կարդա, մին բեր(ան) յիշի, յիշալ ի՞նչ ատաթի Աստուծոյ, 1912:

110

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՍՈԿՐԱՏԱՑ

(Ս. Ամենափրկիչ, 648)

ԺԵ դար

ԹԵՐԹ՝ 137: ՊՐԱԿ՝ 12, իւրաքանչիւրը 12 քերք, վերջիցն քերքի: ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 16.8 X 12.5 X 2: ՆԻԻԹ՝ քուղք: ԿԱՋՄ կաշեպատ տախտակ, վրան ճշոււմով գորգեր, խիստ հեամաշ եւ ծակատուած, ներսից քուղք: ՎԻՃԱԿ՝ քուղաք: ՊՐԱՍՊ ԹԵՐԹՆԻ՝

1, 138բ, 137: ԳԻՐ՝ նորագիր: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասին: ՑՈՂՆԻ՝ 28: ԳԵՈՒՄՆԵՐ՝ ճշոււմով: ԹԱՆԱԿ՝ սեւ, վերնագրերնրն ու մի ճամի մեծատառեր՝ կտրմիք: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԵ դար:

ԵԱՆՈՐՈՒԹԻՒՆ. — Յժտակարանը գրուած չէ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ա. 2ա—132ա. Պատմութիւն Սկրասա(յ) բնա Հոռոպեցեաց նահանգին եպիսկոպոսաց եւ թագաւորաց եւ որք ի նոյն յարմարին որբոց եւ անորբոց զործք եւ բանք զորոց պատմութիւնս բացայայտ է. — Սկիզբն ի սրբոցն Սեղբնաորսի պատմութիւնս արասցուք, որ կոչեցաւ յաթոռ Հայրապետութեան Պետրոսի եւ Պօղոսի մեծ քաղաքին Հռոմայոյ . . .

բ. 132ա—134ա. Տեսիլ սուրբ Հօրն մերոյ

եւ բազում երախտի մեծ վկայն Քրիստոսի Հոգոց եւ մարմնոց Լուսաւորչին մերոյ որդւն Յրիդորի, զոր ետես ի Վաղարշապատ քաղաքի, ասացուք Համառօտեւք փոքր ի շատէն. — Իսկ զփոխանորդին Քրիստոսի ճշմարիտ քահանայապետին եւ քաջ Հով(ւ)ին անպատեւելն արիական քաջութիւն . . .

գ. 134ա—136ա. Բացումն դրանց յերկնից զբացումն մարդասիրութեան Քրիստոսի. — Եւ մայն բարբառոյ որոտման զիջանելոյ որդրմութեանն եւ զթուիթեանն նորա . . .

111

ԳԻՐԻ ՁԵՆՈՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՎԱՐԳ ՍՐԲՈՑ

(Ս. Ամենափրկիչ, 040)

ԻԼՈՎ

ՌԿԳ (1614)

ԹԻՐԻՔ՝ 145: ՊՐԱԿ՝ 12. Իւրեմնչիւրք 12 քիքք: ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 10 X 15.2 X 2. ՆԻԻԹ՝ ԲՈՂՔ: ԿԱՐԱ՝ կաշնպատ տախտակ, եմամայ, ներսից ծաղկաւոր շիր: ՎԻՂԱԿ՝ քաւաքար, որոշ քիքքեր քաճախի ճերմմամմ ետեւեմմեմմ սեւացած: ՊՐԱՍՊ ԹԻՐԻԹԻՐ՝ 1: ԳԻՐ՝ քալորգիր (2ա—94ա), Պատրգիր (94ա—145բ): ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասեւ: ԶՈՂԵՐ՝ 19: ԳԵՈՒՄՆԵՐ՝ 68շումմ: ԹԱՆԱԲ՝ սեւ, վերմագիրնքը, սկզբնասագրեր, որոշ սագրք եւ մեծատառքը՝ կտրմիք: ԶԱՐԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ ՆԵՐ՝ մի բաժի քալմագիր: ԶԱՎԱՅԱՐԱՐԳ՝ 2ա, 46ա: ԳՐԻՁ՝ Առեակ գլխիք: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ՌԿԳ (1614): ՎԱՅՐ՝ Ելմմ: ՊԱՏՈՒԹԻՒՆՈՒՆ՝ Ստեփանոս եղիսկոպոս:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

2ա—44ա. Սահմանադրութիւն դաստիարակութեան նորոնծայեցոյ մանկանց որք հրաւիրեցոյ են յաստիճան քահանայութեան: Երաւոյք Հարկաւորք եւ պիտանիք արարեալ մեծ վարդապետին Գրիգորի Հոռոպի. — Արդ ըստ կարգի ժամանակին վարժել զմանկունս ի սեռնչ սրբութեան . . .

44ա—81ա. Կանոն ձեռնադրութեան: Զգեճու եպիսկոպոսն ըստ օրինի ի սրբատունն եկեղեցոյն. քահանայք եւ սարկտապետնքն Հանդերձ ի դպրօքն բուրլաւոր

եւ վառեալ յապտերօք, իաշ առաջի եւ զաւաղունն ի մեռին եւ եկեացեն արտաքս յեկեղեցւոյն եւ ասեն լարական. — Այսօր Աստուծո . . .

81ա—84բ. Ողբ վասն մեռելի Նախաշի ասացեալ. —

Արարիչն արարածոց մեզ քարկացոյ, Գոյգոյ բնւշխն Աստուածային մեզ յառնացաւ . . .

84բ—87ա. Ողբ վասն մեռելի. — Յերեկ հազվերաւէդ ամաց, Հետ առի, գշիմս կափուցի . . .

87ա—94ա. Վարք երանելոյ Պետրոսի, որ յաւաքն մաքսաւոր էր. — Թափրիկեցոյ աշխարհէն էր ունի մեծատուն յոյժ ստամբակ եւ անորդրմ . . .

94ա—99ա. Վարք Երանուհի կուսին Մարիամու որ Մարինոս. — Էր այր մի ի Բելթանիայ, որում անուն էր Եւպատանտոս եւ ունէք կին . . .

99ա—104ա. Վարք երանելոյ Եւագրեա. — Ի բազում իրս ով օրիւնք կարի յոյժ զարմանալի եւ Հուլակաւոր . . .

104ա—108բ. Վասն ձարժրամիտ անապատականին. — Ո՞նք մի յանապատական միայնակեցացն ունէր եղբայր աշխարհական եւ մեռաւ...

108բ—113ա. Պատմութիւն վարուցն Յովհաննու Գրեցոյն. — Յերկրէն Փնէրկէցոց էր Յոհաննէս ի թաղաքէն Կեսաբոյ...

113ա—118բ. Պատմութիւն սուրբ Հօրն Մակարայ անապատականին. — Սկիզբն բարացուց անապատականին երանելոյն Մակարայ...

118բ—122բ. Վարդ Թերայեցոյ առաջին միայնակեցի. — Պաշտոն անապատաւորն սուրբ էր ի Թեպայեղայ եփպոստոսոց...

122բ—129ա. Վարդ երանելոյն Ալէքսիանա առ ի կամայաւոր աղքատի. — Ալէքսիանոս մարդն Աստուծոյ որդի էր միամօր մեծաւանն...

129ա—137ա. Վարդ աղախնոյն Քրիստոսի նկիրտինեա. — Յաւուրս Թէոդորի բարեպաշտ արքային էր այլ մի մեծատուն եւ երկեղած յԱստուծոյ...

137ա—145ա. Վարդ երանելոյն Յոհաննէ կ(ա)մաւոր աղքատի. — Ի ժ(ա)մանախ բարեպաշտ Թադևորին Արկադեա որդոյ Մեծի Թէոդորի...

ՅԻՇԱՅԱԿԱՐԱՆՔ

1. ԳՐԻԶԻ

145ա—բ. Քրիստոս Աստուած, զո սուրբ ճշնաւորին եւ աղքատացելոյն վասն զո Յոհաննէս բարեխաւսութեամբ շնչեա եւ

մաքրեա դիտխայեալ եւ զլարանալ ողի Ղաղարին եւ գննօղաց իւրոց եւ քնդ փառքս Կատարեցաւ այդ սուրբ մեռնադրութեան գիրքս օգնութեամբն Հոգոյն Սրբոյ, ի փառս Քրիստոս Աստուծոյ աւրհնեալ, որն որ է աւրհնեալ յաւիտեան...

Արդ գրեցաւ ի յաշխարհն Իլախաց, ի թաղաքն Իլով, ընդ Հովանեաւ ի դուռն Սուրբ Հանգատարին, ի Թվին Հայոց ՌԿԳ (1614), ամսեանն յուլիսի ժե (15), օրն չարաթ, մեռամբ մեղաւոր եւ անարժան Սանակ զպրի, որդոյ պարոն Աքէնտէրի: Աղաչեմ յիշի ի Տէր, օ եղբայրք:

Արդ, գրեցաւ մեռնադրութեան գիրքս ի յաշխարհն Իլախաց ի թաղաքն Հով, ի դուռն Սուրբ Հանգատարին, ի վայելումն Տէր Սոհփանոս եպիսկոպոսին, յիշատակ իւր Հոգոյն եւ իւր ծնողացն Հոգուան Թվին ՌԿԳ (1614), յուլիս ամոյ ժե (15), օրն չարաթ: Ով եղբայրք որք Հանդիպիք ամա օրինակելով կամ կարողալով, մէկ Հայր մերով յիշեալիք գմեղ, ամէն:

2. ՀԵՏԱԳԱՅԻ

1բ, 1809, նախա 16-ին ժամանեցի Ջ(ու)ղայ, Դուռի՞ Երանդեան, Բուշուայ առ Շիրազ եւ Շիրազայ առ տեղս: (Այլմ քերթի վրայ կամ մի քանի գրչափորձութիւններ):

36բ. Ես մեղաւոր Պարսամ, որ ելայ Թվին ՌԿԷ—ամն (1681):

Ես մեղաւոր Պարսամ որ օրվեցայ Թվին ՌԿԷ—ամն (1697):

145բ. Թիւն 1826—ին այլորն յամանն կէս ուսիի էր: Ջմոն... (մէկ բառ անքնքեռնի) չէր: Խորոյ(ա)նէն յաքամ էր Ջուղայ, լէվ կերպիւ Հանձկեա Կարապետ Մկրտիչ: (Կամ Գետն մի քանի ծննդեան եւ ամուսնութեան յիշատակարաններ):

ՓԻԼԻՊՈՍ ՄՆԱՑԱԿԱՆԵԱՆ, ՏԱՂԱՐԱՆ

(Ս. Ամեմափրկիչ, 650)

ՄԱՌԴԱՍ

ԽՈՐԹ՝ 40: ՊՐԱԿ՝ 4. Իրաւամբիւր 12 քերք: ՄԵՍՈՒԹԻՆ՝ 10 X 15 X 0.8. ՆԻԻԹ՝ քաղք: ԿԱՐԱ՝ քաղքի կաշի, Երսիք կարմուռն քուղք: ՊԱԷ—ՊԱՆԱԿ՝ օկղում եւ վերջում մեկվան քերք կարմուռն քուղք: ՎԻՃԱԿ՝ քաղք, քաղք, քաղք Երսիք եւ քերքեր քաղք անապատ: ՊԱՐԱՊ ԹԵՐ—

ՌՄԻՆ (1776)

ԹԵՐ՝ 43ա, 44բ, 45—46: ԳՐԻ՝ Զարգիք: ԳՐՈՒԹԻՆ՝ միասին: ՏՈՂԵՐ՝ 25: ԳՍՈՒՄԵՐ՝ անքնք: ԹաՆԱԿ՝ շաղապակալ, Զայգիս եւ յաւանդակներ: ԳՐԻՉ՝ փլիպպոս Մնացաւան: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ՌՄԻՆ (1776): ՎԱՐ՝ Մաքրա: ՄԱՑՈՂ՝ գրիչ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1ա. Տետրակ փոքրիկ տաղարանաց (Նախարամ) Գուլասանք եւ աղերսանք առ Արարիչ եւ մարդասէրն Աստուած եւ սրբոյն Կոյս Աստուածածինն եւ սրբոց առաքելոց մարդարէից, Հայրապետաց, Վարդապետաց, աւետարանյաց, Թարգմանյաց, Կոյսանաց եւ ամենայն սրբոց եւ սրբոց Հրեշտակապետաց եւ ամենայն երկնային զօրաց, Շարադրեցի, տետրակումս գրեցի ըստ կարեաց իմոյ եւ ցանկութեանս սրտի, զի յիշատակութեանց լինեմ արժանի, ի Հայրապետութեան Տեառն սրբազան Սիճէօնի ամենայն Հայոց կաթողիկոսի:

Որ ես գտով ամձն ամառժամ,
Այսպիսեաց երգս առնուլ բերամ,
Բայց որ ապաւինեցաւ ամէնօրեանս
Սրբոյնի Կոյս Աստուածածինն
Մարիամ,
Որ հասցէ ի քիկունս տկարութեան,
Որ եմ նուստս Փիլիպպոս Մնացա-
կանեան,

ի տոհմէ Խաչիկ Շահվէրեան:
ի բանդաբանումն Մադրասի,
Տէրութեանն ասցին ինկլիզի,
եմ բանդումս վասն պարտականու-
թեան փողի,
ի սեպտեմբերի 27 գործիս ըսկսեցի,
Յամի Տեառն Յիսուսի 1776,
եւ թուին Հայոց 1125-ի:

1բ—2բ. Բան առ բարխսիրեաց:
3ա—32ա. (31 գովասանական երգեր),
32բ—34ա. Յանկ տետրակիս տաղա-
րանացն զլսոց եւ Համարից,
34բ—36ա. Պատմութիւն Թուրքից եւ անցե-
լոց ի մի վա(յ)ր ժող(ով)եցի:
36բ—37բ. Յիշատակարան տետրակիս
(վերջումն ունի ռուսամուտը եւ գրչի ստորա-
գրութիւնը):
38—44. (Եւս երկու երգ եւ մի գլուխ
Նարեկից):

113

ԳԱՐՈՋԻ ԵՒ ԵՕԹԱՆՑ ԽՈՐՀ ՈՒՐԴ ՍՈՒՐԲ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ

(Ս. Ամեմափրկիչ, 651)

ՆՈՐ-ԶՈՒՂԱ

Աճեալ (1756)

Ռէճէթ (1779)

Թերթ' 58: ՊՐԱԿ' 4,5, իւրաքանչիւրը 12 քերք:
ՄԵՆԻԹԻՒՆ' 19,5 X 14,7 X 1: ՆԻԹ' քուղք:
ԿԱՅՄ' կաշեպատ ստուարքուղք, հեմամշ, Յերսից
քուղք: ՊԱՊԱՆԱԿ' սկզբում եւ վերջում մէկական
քերք զնդին քուղք: ՎԻՃԱԿ' բաւարք: ՊԱՐԱՊ
ԹԵՐԹԵՐ' 1, 26ա, 58: ԳԻՐ' մտաբցիք: ԳՐՈՒԹԻՒՆ'
միասին: ՏՈՂԵՐ' 22 եւ 20: ԳՐՈՒՄՆԵՐ' ձեռնամուկ
(Ա մաս), ամենշմար (Բ մաս): ԹԱՆԱԿ' սեւ, մեծա-
տաւերը կարմիր, յուսմեցագծերը սեւ (Ա մաս),
շագանակ, յուսմեցագծերը մտախտով (Բ մաս):
ԶԱՐԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆԵՐ' Բ մասում մի քանի հատ քա-
նաքով: ԳՐԻՃ' Աւստին երէց (Ա մաս), Տէր Զաքարիա
(Բ մաս): ԺԱՄԱՆԱԿ' 1768 (Ա մաս), 1779 (Բ մաս):
ՎԱՅՐ' Շօշ, Նոր-Ջուղա: ՍՏԱՅՈՂ' Տէր Պետրոս
(Ա մաս):

ԵՄԵՆԹՈՒԹԻՒՆ. — 14ա-ի վրայ կայ մի «ե-
կեթ», վերը ծաղիկներ, իսկ ներքեւի մասում փակա-
դրով գրուած է, «Տէր Զաքար»:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա մաս (2ա—25բ)

2ա—5բ. Համառոտ ժողովածու վասն ի
տունի Աստուածայայտնութեան եւ մկրտու-
թեան Տեառն մերոյ Յիսուսի Գրիստոսի. —
Որհուրդ Մկրտութեան մերոյ Յիսուսի
Գրիստոսի նախադուշակեցաւ առ եղիսեիւ
մարգարէի...

5բ—9ա. Համառօտ քարոզ վասն պատույն քահանայից եւ ի մահու վաղճանին եւ ի յօծումն ի քահանայապետին. — Արդ սկսեցուք նախկնարար քահանայականի գերադանց բարձրապատուոյն...

9բ—12ա. Համառօտ ժողովածու Դոնրացիին ի բանն՝ նմանեցաւ արքայութիւն յերկնից ժ կուսանաց. — Առականոր բանս ցուցանէ վասն արդարոց եւ մեղաւորաց...

12բ—13ա. Դրուատեալ առ Հեղինակս, ո՞րք եւ իցէ. (Ուտամաւր պրութեմի վրայով, արի վերջին տաղերը յօդուս եմ «Աւետիս իրեցուս այս բանն»):

14ա—21ա. (Գրառագրք). —

Տիրագրիտի այր ըստ սրտի,
Տեսնոմ Աստուծոյ կամարարի,
Գերազայծառ առաջնորդի
Եւ ամբողջապառն քալ հովութիս...

21բ—22բ. (Ներքող պրութեմի վրայով գրած):

23ա—25բ. Համառօտ Հաւաքարանութիւնք վասն ողջոյնադուրեւեան ի բան Տեսուն որ ասէ. Յոր քաղաք մտանիցէք կամ ի գեօղ իրբեւ մտանիցէք, ի տունն ողջոյն տացջիք նմա եւ ասասջիք՝ ողջոյն սոսնս այսմիկ եւ այլն:

Բ մաս (26բ—57բ)

26բ. Համառօտ բացայայտութիւն յաղագս իօթեանց խորհրդոց սուրբ եկեղեցւոյ վասն մտառութեան նմանաց իմոց տխմարաց: Ըստ խնդրոյ եղբարց բանասիրաց՝ Հաւաքեալ ի նուաստ Գէորգայ մեղսամած իբր վարդապետէ Գօշեցւոյ Ջուղայեցւոյ, ընդ Հովանեաւ Սրբոյ Ամենափրկչի Հոյակապ վանիս, յամի Տեսուն 1735, ի փառս ամենասուրբ Երրորդութեանն:

Ով մարդասէր եւ պարգեւարաչիս ամենասուրբ Հոգի Աստուած, օգնեայ եւ հաս ի թիկունս տկարութեանս մերոյ:

Բան վասն մկրտութեան (ի բանն, որ ասէ). Որ Հաւատասցէ մէկրտեցի, կեցցէ եւ որ ոչն հաւ(ա)տասցէ, դատապարտեցի:

Արդ, նախ տեսցուք վասն յեօթն խորհրդոցն սուրբ եկեղեցւոյ Հասարակաբար եւ ապա վասն մկրտութեան եւ այլոց մի ըստ միօրէ:

27ա—57բ. (Յախ յառաջաբանը, ապա՝ եօթը խորհուրդների մեկնութիւնը):

ԹԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆՔ

Ա մասի գրչի

5ա. Այսքան առ այս, Թաւալիմ ի մեղսամած Աւետիս անարդիւն քահանայէ (վրան գիծ քաշած, ջնջած):

9ա. Եւ այսքանս եւս եղեւ արարեալ ի մշտամեղ նուար Աւետիս զանարդի(ւն) իրեցէ (նոյմը 112ա):

13ա.

Արդ, դուգմաքեայ յայսմ տառի, Իիւսեայ բանից ժողովածուի, Եղեւ խնդրեալ... (Նշուած մէկ բառ) սրբոյ,

Տէր Պետրոսի քահանայի,
Ի վայելումն իւր... (Նշուած մէկ բառ):

Սովաւ գիսփազքն իւր լըցցի, Իւր յիշատակ ցապայ (ցայի), Բամից զանունն միշտ յիշեցի, Ի քուակամիս Հայոց ազգի, Ցարդեանս հազար մաւ հարիւրի, Երկ յարեւմա թիւ սմա քարդի Էւ հինգ թուով յամգ երցի (1756), Առ որս մազթմա աղերսալի, Յեղարացդ եւ հարցդ աղագայի, Սիրով յօժար կամօք սրբոյ, Բերամ միայ Հայր մեղայի, Աւեք սրբոյս գՏէր ռդորմիմ, Նախկին(ն) յիշեալ Տէր Պետրոսին:

(Ավերամատեքը յօդուս եմ. «Աւետիս իրեցէ է այս բան»)

23բ. Ի դառն եւ ի դժբան ատարի (ժ)ամանակի Հաւաքեցաւ զայսքան, շինեցաւ եւ ծրեցաւ ձեռամբ մեղապարտի, Աւետիս մեղօք մեռեալ քահանայիս, ԱճՃԱ (1756), Հաւաթ Ը (8):

Բ ՄԱՍԻ ԳՐԶԻ

57բ. Աւարտումն եղեւ սոյն տետրակիս յամի Տեսուն ՌեճձԹ (1779), ի Ըսպահան Շօշ քաղաքի, Նոր-Ձուղայ, Տէր Պետրոսի որդի անարթ(ա)ն եւ եղկելի Զաքարիայի պաշտօնէիս ծրեցաւ, վասն որոյ որք Հ(ա)նդիպիք, յիշել աղ(ա)չեմ: 164 Աղարիայի (1779):

ՀԵՏԱԳՐԱՅԻ

13բ. Աստուծով թիջն փոքր ԱճԵՆ (1770), Թրիայ Ե (5), որ է սուրբ Գէորգայ պաս, Գ (3) շարաթ օր, սուրբ Երուսաղէմայ

իտ, իբրակ Ուաննէս վարդապետին հետ Ըս-
 պանդուխտ վեր կացի, որ Աստուծոյ դռան
 Զբիրադ քանանայ դարձուի. նոյն առիճ Զիւնու-
 Նոյն թաղի թիւրա ԺԶ (16) աղադու-
 թեամբն Աստուծոյ անմահ շատանքի Շիրապ
 ի Շիրապի իւԱ (41) որ կացանք, մինչ որ
 արդարանի որ նուիրանական դորձն ապա-
 ւեց: Դամայ իԶ (26) Շիրապս վեր կացիք
 եւ օջիւրի որդի պարուն Ավետի ԶԼ մեղ հետ
 էր, լամիրա թի (27) — ուն անմահ շատանք

ի Պարսոյ, որ էր սուրբ Յակոբոյ բարկեհե-
ղան կրթակի առաւան, եւ արամ ժ-Բ (12),
որ էր Պեարսի եւ Պաղոսի տանին կիկլեի
բարձրան Ալէքսանտր Զաքիէի զհանդիս
նափունն վեր կացիոց, որք էին Տէր Ասի-
ականտոն, Տէր Սիմեոն եւ Նոնատոս, որ Աս-
տուծով զհաւել իշխակաբայ եւ Նոնատոս արցա-
հետ փրոտ էր նափազեան: Առաւած մեղ իւր
նախի որդործութեամբ նաւահանդիսաւ հաս-
տեալս, տէ՛նէ:

114

ԳՐԻԳՈՐ ՏԱԹԵԻԱՑԻ, ՔԱՐՈՉԳԻՐՔ

(Մ. Ամենափրկիչ, 652)

ՆՈՐ-ԱՐԻՆԱՅ

ԺԸ դար

ԹԻՐԹ՝ 257: ՊՐԱՎ՝ 22, Իւրաժանիքի 12 թիւը, վերջինք ազատւա: ՄԵՆՈՒԹԻՆԻՆ՝ 20 x 12,5 x 2.6: ԼԻԹԹ՝ բուլք: ՎԱՍՄ՝ կայանք ստաւաբարաւդը, հմտաւ, Լնքից բուլք: ՊԱՎԱՆԱՎ՝ սկզբում եւ վերջում Վնչեակի թիւք աղտոնի հաստ բուլք: ՎԻ՝ իՎԱՎ՝ մետաղ պանուտ, սկզբի եւ վերջի իՎ հանի թիւք-թիւք Զակոտանում, ՎԻ՝ԹԻՆԻՆ՝ մի աստ յար սնանում: ԿԵԼՈՒՄԱՆԱՆ: ՊԱՐԱՎ ԹՆԻՐԹՆԻ՝ 1. 225Թ-226Թ: ԳԻՐԹ՝ բաղադրք: ԳՐՈՒԹԹԻՆԻՆ՝ միտախմ: Զակի՝ ՏԻ: ԳՆՈՒՄԻՐԹ՝ ճնշալիք: ԹՆԱՎ՝ սեւ, վերքիցքիթիւքը, քոշո աղիքը, մետաղաթիւք ու յաւաննչեղծիթիւք: Կարծիք: ԶԱՐԴԱԳՐՈՒԹԻՆԹԻՆԻՆ՝ ղուիթիթի սկզբ-նստաթիւք թալմաթիւք, սեւ քաժեմի, սոմմճ չգրում: ԳԻՆԴ՝ ծառաթ դրիք: ԺԱՄԱՆԱՎ՝ ծճ դաթ: ՎԱՅՐ՝ Վտաիթաթ Լաթ-Զուդա: ՍՅԱՅՈՂ՝ Զաւառիկ Վարազեան:

ԵԱՆՈՐՈՒԹԻՒՆ. — Գահատում է գրի գլխաւոր
 յիշատակաբանը: 105-ի լրաց կայ ձի կնիք, որ կո-
 ւտւում է ԵՊ. Ե. Յէր կոբարդեւ Օւնեան, 1810:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

20. Գրիգորի աշակերտի Ստամեծի Յովհաննես Որոտնեցւոյ երկրորդ հատար քաղաքագրոյց : Իրանի Մարաղայի ինչ Դանիի, որ առէ Սևանջնորդեալ ինձ ի լաւիդս պատուիրանաց քոց Տէր, գի բնդ նստաւ :

(Ունի ԿՔ [68] ֆարագ, որման տարատա-
լումն է 255տ-ում, վերջը մնում է թերի:
256թ-ն ցամակի սկզբի մասն է, որից յետոյ
Սանգիստամցի եղատեսց ճէր Կարապետ

պանպանակ բերրի եւ կազմի վրայ շարու-
թակել ու լրացրել է այն:)

ՅՈՒՆԵՍԿՈՒՄԻ

1. ԳՐԶԻ

31ա. Յիշեցէ՛ր զսասացող զճաջարիսլ
վարդապետան եւ զհոգեւոր ծնողն իմ աշխ
(աբը) եպիսկ(ո)պոսապետ զՄովսէս վար-
դապետն, զոր Տէր Աստուած իւրն արքայու-
թիւն վարձատրեալս փրկութիւնն, եւ նմայ
վարդապետ խաւանն, ամէն:

(Եղյ՞մը 41-ը, 54-ը, 60-ը, 66-ը, 70-ը, 81-ը
էւ այլ զատմանիւ տնօրէնում):

480. **ՅԷԼԵՅԷ** զսասացու զՁառարխայ
վաղդասանեւ եւ զհոգեւոր զնորէ իմ արք
(արք) եպիսկոպոսայսեւ ընդիմէւ ասար-
դասանեւ, զոր ՏԵՐ Աստուած իւրե արքայու-
թիւն վաղդասանէլ փոխարինէլ, ամէն: Եւ
եւ յամենայն նոսաւ յեղասամակադ եւ
բաղդարիմ ծրոյդ սորեն մասուր պարտաւոր
դպիրս, աղաչեմ ընթերցողացդ, զի բաւ-
կանեախէք միով թողութեամբ յեկե զան-
կեանք անուսնս իմ: (Լալմ 180ա):

2. ՀԵՏԱԳԱՅԻ

1ա. Նուէր սիրոյ առ արժանապատիւ
Տէր Ծովնանէն Ի Տէր Ծարութիւն քահա-
նայէ Առաքելեան, 1860, օգոստ. 25, Ի Նոր-
Ջուղա:

1թ. 1869 օգոստոս 29, խոյն Դարձողի Իր Բն
 Խնձայ, Դաւայ, Յարութիւն վարդապետ Առա-

գելէն: Ի Սանդիբարան, Տէր Կարապետ Օ՛հանեան:

Ծ. Թ. Ե. Տէր-Կարապետեան զբեցի, 1888, փետրվար 20:

2ա. Առաւանձնաւոր զպէրի զբանն է զերթա, բայց սորա թիւն ոչ զոյ, այլ տնկեալ է, եւ Տէր Կարապետս յընթեռնեալ, փերջ տիկ սոյն գիրքն 1840, նոյեմբեր 24:

19ա. Խ. Ծ. անարժան թաղղէոս Ե. Տէր-Կարապետեանն:

60—62ա (մեքեփի լուսամբոցմեքում) .

Դիմնմ առ Տէր եւ Խառայեմ,
Հեծեծամօք առ մա գոչեմ,
Բազկատարած զմա աղաչեմ,
Եւ բազմագուր զմա ճանաչեմ:

Գոչեմ առ մա Տէր իմ Յիսուս,
Խնամօք մայես մեղուցելոյս,
Լցեալ մեղօք ախտացելոյս,
Այգ առ քեզ մոլորելոյս,
Տգմաքաքայն աստ անկելոյս:
Տէր Կարապետս գրեցի,
Անկիրք գոլով շարադրեցի,
Նդեալ հիմն իմ ոչ լարեցի,
Անշէմ քոզի եւ գմացի:

Տէր Երուան օգնականութեամբն իւրովն չինեացէ եւ զիս մեղուցելոյն ազատեացէ Ի փառս իւր: 1873, նոյեմբեր 7, Տէր Կարապետ Օ՛հանեան:

(256ա-ի վրայ եւս մի յիշատակագրութիւն, որի մի մասը ցմբան է:)

115

ԳՐԻԳՈՐ ՏԱԹԵԻԱՑԻՈՅ ՄԵԿԵՈՒԹԻՒՆ ԵԱԿՈԲԱՅ, ԱՌԱԿԱՑ,
ՆՐԴՈՅ ՆՐԳՈՅՆ

(Ս. Ամեմափրկիչ, 653)

ՋԼԴ (1485)

Թեմ 164: ՊՐԱԿ 14, իրաւամբիւրը 12 քերք. վերլիմը քերքի: ՄԵՍՈՒԹԻՒՆ՝ 19,6 X 14,7 X 2,6: ՆԻՒԹ՝ քուրք: ԿԱՋԱՄ՝ կաշեպատ տախտակ, վրան մնշումով զարդեր, մերսիք քուրք: ՊԱՀԱՆԱԿ՝ սկզբում եւ վերջում մեկկամ քերք դեղատուօն քուրք: ՎԻՃԱԿ՝ քաւարք: ՊԱՐԱՊ ԹԵՄԹԵՄ՝ 1, 71ք, 164: ԳԻՐ՝ մատրգիր: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասին: ՅՈՂԱՐ՝ 29: ԳՐՈՒՄՆԵՐ՝ մնշումով: ԹԱՆԱԿ՝ սեւ, վերմա-գիրքներ, սկզբնատաղերը, որոշ տաղեր եւ մեծա-տառեր՝ կարմիր: ՋԱՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ մի քանի քաշմացիր: ԿԱՆԵՍԱՋԱՐԴ՝ 5ա, 73ք, մուգ կարմիր մերկով: ԼՈՒՍԱՆՑԱՋԱՐԴ՝ մի քանի հաս, մի երկուսը սեւ, միւսները՝ կարմիր: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ՋԼԴ (1485):

ԵԱԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐ. — Գրաւած չէ գրէ զիստաւ յիշատակարանը, միայն վերջում — որիւր գրւով աւելացրեալ է լուսն (1485):

ԲՈՎԱՆԻՍԿՈՒԹԻՒՆ

2ա—4ք. Այս ինչ է լուծման գրոց մեկնութեանն Յովրայ:

4ք—71ա. Նորին Գրիգորի անյաղթ փիլիսոփայի եւ քաջ հոռատորի աշակերտին հոռածինն Յովհաննու Որոտնեցոյն Հա-

մառոտ լուծմանը զփութարիմաց բանից, Ի մեկնութիւն գրոցն Յովրայ եւ Ի բանս մեկնա-լաց:

72ա—73ա. Յանկն է Առակացն Սողոմոնի:

73ք—130ք. Գրիգորի... (ընդամենը երկու քաշ) ... հոռածինն Հօր բարուհայեալի Հայոց Հա(մառոտ լուծմանը) Առակաց գրոց եւ Երզնցն Սողոմոնի Ի լուսաւոր (բանից) Ներսէսի, Աւգենա Հոգի (Սուրբ), ամէն:

131ա—132ա. Յանկ առաջակա լուծմանց Երզ Երզնցն կոչեցեալ:

132ա—158ք. Համառոտ Հաւաքումն Ի տեսութիւն լուծմանց Երզոյ Երզնի, Աշխատաւորեալ Գրիգորիս Հակոբի, աբի եւ եր-ջանիկ հոռատորի եւ քաջ փիլիսոփայի Հայոց աշակերտի հոռածինն Յովհաննու Որոտնեցոյ Ի լուսաւոր բանից վարդապետին Վարդանան: Աւգենա Հոգիք Սուրբ Աստուած, զսկսեալս իմ զու. կատարեալ:

159—163ր. Ի տեղի հասարակական Գե-
որդի անունի Յերուսի Գրիստուի, Ի խորոց
աբաէ մաղթանց աղերասնոց Վարդանա եր-
գողի :

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆՔ

1. ՆԱԽԱԳԱՂԱՓԱՐ

70ր.—71ա. Արք., վերջինս Ի ծնունդս
Լիկեդեոյ Գրիգոր մականունն խնդրող
բանի... լիկեդեոյ յիշատակարանը գրուած
ՊԵՆ [1408] քաւիմ) :

2. ԳՐԶԻ

163ր. Վերջն թուականին Հայոց ԶԼԴ
(1485) —ունն գրվեցաւ պիտա, առէն : (Սոյն
գրաւթիւնը տարբեր է զյշի ձեռագրից, բայց
քէ գիրքը գրուե՛լ է այդ քաւիմ) զժուար է
վնոսակէս ասել) :

3. ՀԵՏԱԳԱՅԻ

163ր.

Թիվն փօքր Ազարիայիմ,
Հարաւր քառասուն եւ նրկու (1737)
ամիմ,
Գանգի վնց էր շքաք ամսիմ,
Եւ որ այս ամար գիրքս ստացի.
Հալալ ընչից իմաց գնցի,
Այժմ յիշատակ է Տէր Մարտիրոսի,
Եւ մեղաւոր ամարժանի :
Ով օք կարդայ այս եւ շահվի,
Բերան մի ասէ ողորմի,
Աստուած իւրն ողորմեցի,
Ջընջէ ըզմեզմն ամրոգելի,
Արժայութեանըն արժանացի :
Դարձեալ յիշէ՛ք Տէր Մարտիրոսիմ,
Եւ իւր օրացն իտալիկ, Սարգիս,
Սահփամսիմ,
Որ եւ ընչ երկար ամօք լիցիմ.
Փառք Հօրն Որդայ եւ Սաւր Հօգիմ,
ամէն :

116

ՍՏԵՓԱՆՈՍ ՀԱԶԱՐԱՐԻԲԵՑԻ, ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՊԱՐՍԻԵ

(Ս. Ամեմափրկիչ, 654)

ՀԱԶԱՐԱՐԻԲ ԳԻԻՂ

ՌԻՃԼԶ (1787)

ԹԻՐԹ՝ 252 : ՊՐԱԿ՝ 32. Իրաւագիտիւր 6 քերք.
մի բանիւր 6 : ՄԵՍՈՒԹԻՒՆ՝ 15 X 10 X 3.5 : ՆԻԻԹ՝
քաւոր : ՎՁԱՄ՝ կաշկապ տախտակ, վրա՞ ձեռնաւ
զարդեր. եմամալ մարտից ծաղկաւոր կտոր : ՎԻՃԱԿ՝
բաւարաք : ՊԱՐԱՊ ԹԵՐԹԻՐ՝ 2ք. 3ք. ԳԻՐ՝ ձուրդիք :
ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միտելի : ՏՈՂԻՐ՝ 20 : ԳՐՈՒՄՆԻՐ՝
ձեռնաւ : ԹԱՆԱԿ՝ սեւ, յուսանգագեքն եւս սեւ :
ԶԱՐԳԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ գլախմարի մեծատառերից
ոմեմ Խաւազիք. սեւ քանաւալ եւ զիւրն զոմով :
ՊԱՏԿԵՐ՝ 1ք.—ամարթոււ, 3ա.—գրիւր. 12ք.—ձիւտիւր
քաւգիւր. ուղղիւր. մի վերջիւր այլ ձեռագրից պո-
ղուած եւ փակցրուած քերքերիմ : ԿԻՍԱՆՈՐԱՆ՝ 13ա :
ԼՈՒՍԱՆԱԶԱՐԻՐ՝ մի բանի եւս : ԵՄԱԿՈՂ՝ գրիւր :
ԳՐԻՉ՝ Ստեփանոս Երէց Հազարաքիցի : ԺԱՄԱՆԱԿ՝
ՌԻՃԼԶ (1787) : ՎՁԱՐ՝ Հազարաքի գիւղ — փերիս :
ԵՄԱՆՈՐՈՒԹԻՒՆ. — ԹԻՐԹ 2—ի միջոց Կան շա-
փանց գրաւթիւրիմիմ :

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1ա. (Ամեմաղաքիք). Գիրք որ կոչի
Հանգիտաւորիք, որ է մասնժոյնք մասնաւոր—

կաց անցելով եւ ներկա(յ)իլ : Հանգիտակեալ
եւ ներալ ք Հայրապետութեան արքայ Խա-
տափելի աթոռոյն էջմիածնի Տեառն Ղուկա-
սոյ վհակաւոր կաթողիկոս ամենայն Հայոց,
եւ ի առաջադրութեանն նաշանկէս մերոյ
Տեառն վհանմեայ Մկրտիչ վճարի աթոռ
առաջնորդին արժանաւաւոր սուրբ աթոռ-
ոյն Ամենափրկչի վսեմական վանաց : Ի
նկր թուոլ մարդեղութեան Տեառն ՌԶԶԶ
(1786), ի թուականութեան մերոյ ՌԻՃԼԶ
(1787), ներ ամսանն յուլիոյ, որոյ աւարթն
էին Ժ եւ Ե (15) : Ապաւորք Տէր Սահփա-
նուէ :

Վաւ—Եր. Բան առ յոյսն ամենեղոյն : (Նա-
խաբան) :

9ա—11ք. Առ երջանիկ առաջնորդն :

13ա—204ք. (Բան պատմագրութիւնն է,
որ բաղկացած է 41 պրակմերից կամ գլաւթ—

մերից, որոնց վերագրելը բերում է մեծ ստործ։ Ստեփանոս Երէցի մատիմ 1956 թուականին ստորագրողիս կազմից լսյա է տեսել «Պատմադիր Ստեփանոս Երէց» մի փառիկ գրեթէ ուր խօսուած է մեծ պոյս պատմագրի մատիմ եւ տրուած բովանդակութիւնը) :

13ա—22բ. Պրակ առաջին : Վասն շինութեան վանաց Աստուածածնի սուրբ յեկեղեցոյ :

21բ—25բ. Պրակ երկրորդ : Վասն աւերման եւ տապալման վանացն Հաղարջոյ :

26ա—33ա. Պրակ երրորդ : Որ է վասն յամ(յ)ի մնալոյ վանացն եւ բառնալոյ մուղտային :

33ա—38բ. Պրակ չորրորդ : Վասն թագաւորութեան Շահ Սուլթան Հուսէնին :

38բ—42բ. Պրակ հինկերորդ : Ապրտամբումն Աղուանից ի թագաւորէ :

42բ—50ա. Պրակ վեցերորդ : Վասն թագաւորութեան Մահմուտին եւ ապստամբումն Լօռից :

50բ—54բ. Պրակ յօթներորդ : Վասն սուրբ աշոյի Թօմայի առաքելոյն, թէ որպէս բերաւ ի Փէրիայ կամ որպէս դարձաւ ի տեղի իւր :

55ա—58բ. Պրակ ութներորդ : Ապրտամբումն Յրիտոնիանին :

58բ—63ա. Պրակ իններորդ : Վասն թագաւորութեան Շահ Ալլաֆին եւ ապրտամբումն Աղուանից թագաւորին :

63ա—67բ. Պրակ տասներորդ : Վասն թագաւորութեան Նադրին եւ ապանման նորա :

67բ—71բ. Պրակ մետասաներորդ : Ապրտամբելոյ ժողովուրդ ի Տեառնէ :

71բ—75բ. Պրակ երկուսասներորդ : Վասն ըպանութեան Նադր թագաւորին եւ վասն թագաւորութեան Ատէլչահին :

75բ—80ա. Պրակ երեքտասներորդ : Վասն ապրտամբութեան Լօռիցն եւ աւերման թագաւորութեանցն :

80ա—83բ. Պրակ չորեքտասներորդ : Վասն դալոյ Աղաթիանին ի Փէրիքամազան :

83բ—87ա. Պրակ տասն եւ հինկերորդ : Վասն կրկնակի դալոյ Աղաթիանին ի յԱպահան :

87բ—92բ. Պրակ տասն եւ վեցերորդ : Վասն դալու Հասանիանին ի յԱպահան եւ սովոյն մեծի :

93ա—95ա. Պրակ տասն եւ յօթներորդ : Վասն թագաւորութեան Գարիթիանին եւ տիրելոյ քաղաքին Պասրոյ :

95բ—98բ. Պրակ տասն եւ ութներորդ : Վասն ցաւոց Գարիթ թագաւորին եւ ապրտամբելոյ ազդիցն Լօռից :

98բ—101բ. Պրակ տասն եւ իններորդ : Վասն մահու թագաւորին եւ խանկարելոյ զթագաւորութեան նորայ :

101բ—105բ. Պրակ քսաներորդ : Վասն ստրատելատութիւն Արիմուրատիանին եւ վասն ապրտամբելոյ նորայ :

105բ—107ա. Պրակ քսան եւ միերորդ : Վասն զնալոյ Արիմուրատիանին ի Պամասայ, լո՛ր բռնումն Զրլիւրվարիանին :

107բ—111ա. Պրակ քսան եւ երկուերորդ : Վասն դառնալու Արիմուրատիանին ի յԱպահան եւ կողոպտելոյ վանացն :

111ա—115ա. Պրակ քսան եւ երեքերորդ : Վասն դալու Ալինադիանին ի յԱպահան եւ զերելոյ կուսիցն :

115ա—119ա. Պրակ քսան եւ չորրորդ : Վասն զնալոյ Արիմուրատիանին եւ առնելոյ բերթին Շիրազու :

119ա—122ա. Պրակ քսան եւ հինկերորդ : Վասն զնալոյ Արիմուրատիանին ի Թէհրան :

122բ—126ա. Պրակ քսան եւ վեցերորդ : Վասն զալլատեան Մահմատիանին ի յԱպահան :

126ա—130ա. Պրակ քսան եւ յօթներորդ : Վասն մեծի նեղութեանց, զորս կրեցին ազգն Հայոց եւ Վրաց ի ձեռանէ ժամոյ Մահմատիանին :

130ա—135ա. Պրակ քսան եւ ութներորդ : Վասն դալոյ Մահմատիանին ի զեօղն Սանկիրաբան :

135ա—139ա. Պրակ քսան եւ իններորդ : Վասն դալոյ Ջահաբիանին ի յԱպահան եւ սպանումն Բաղըրիանին :

139ա—142ա. Պրակ երեսներորդ : Վասն դալոյ Մահմատիանին ի յԱպահան եւ Իսխուստն Ջահաբիանին :

142բ—147ա. Պրակ երեսուն եւ միերորդ : Վասն երրորդ անգամ դալու Մահմատիանին ի Գանդուման :

147թ.—151թ. Պրակ երեսուն եւ երկու
երրորդ : Վասն պալա Մահմատխան Արասխին
ի վերայ Զաֆարդուլխանին :
151թ.—155թ. Պրակ երեսուն եւ երեք-
րորդ : Վասն թղպանչեխացն Աստուծոյ, որ
եղև ձեռամբ ատն միոյ Արդան անուն :
155թ.—161թ. Պրակ երեսուն եւ չորրորդ :
Վասն թղպանչեխացն, որ եղև ի պետոն Հա-
պարթիւյ ի խոնարհեալ վասնացն :
162թ.—169թ. Պրակ երեսուն եւ չինկե-
րորդ : Վասն թղպանչեխացն Աստուծոյ, որ
եղև ի վերայ աղբրկայ միոյ Մարգարետ
անուն :
169թ.—178թ. Պրակ երեսուն եւ վեցե-
րորդ : Վասն յայտնելոյ ճղնաւորին ի յերինն
Քէիզու :
178թ.—184թ. Պրակ երեսուն եւ յոթնե-
րորդ : Վասն մենի սոլդոն, զոր կրեցաք ի
ժամանակս Մահմատխան ներքինուն :
184թ.—190թ. Պրակ երեսուն եւ ութ-
ներորդ : Վասն ժահուան Զաֆարխանին եւ
ապրտաճարութիւն Սէիխ Մուրատխանին եւ
Շահմուրատխանին :
190թ.—193թ. Պրակ երեսուն եւ իննե-
րորդ : Վասն զնայոյ Մահմատխան ներքինոյն
ի բերթն Շիրազու եւ դարձն նորա :
194թ.—199թ. Պրակ քառասուներորդ :
Վասն խրտաի քահանայից :
200—204թ. Պրակ քառասուն եւ միև-

րորդ : Վասն նորոգութեանն Սուրբ Աս-
տուածածնի վանաց եկեղեցոյն :

204—207թ. 133 տնքից բաղկացած մի
սասանաւոր եկեղեցւոյ համար :

208թ.—209թ. Տաղ ի խորոց սրտէ առ
ժայրն կենաց սուրբ եկեղեցին : Սպմ տազը.
մի քանի այլ տաղերի հետ, տպագրուել է
Փեթրիայի Հայ աշուղներէր գրքում, Թեհրան,
1904. էջ 82—93 :

210—220թ. (Մի քանի այլ տաղեր, օրե-
նաւքեան քաղաքի եւ այլն : Տե՛ս Վատմագիր
Ստեփանոս երէց, էջ 25) :

221թ.—227թ. Պատճառ անելոյ պիրս
այս եւ յեղատակարան անուոյին, Նտեւ մի
ստամաւար Հայրապետ վարդապետի համար :
Տե՛ս Փեթրիայի Հայ աշուղներէր, էջ 81 :

227թ.—240թ. (Բառարամ այբուբենի
վրայով) :

240թ.—249թ. Յանկ զրուս :

249թ.—252թ. (Մի քանի ոտամաւորներ
եւ զԹուղթ առ սուրբ Կաթողիկոսն, որ
մնաւ է քերի) :

ՑԻՏԱՏԱԿԱՐԱՆՔ

ՀԵՏԱԳԱՑԻ

249թ. Արտադրեցի սոյն ձեռագիր պատ-
ժաղիքը, սկզբից վերջ, ամբողջութեամբ,
1947 թ. յունւարից յունիս 11-ը նոյնիանում :
Լ. Գ. Միխասեան :

ԹԵՐԹ՝ 347: ՊՐԱԿ՝ 30, իւրաքանչիւրը 12
քերք, ռմմէ եւ վերջիցը քերի: ՄԵՆՈՒԹԻՆ՝
14.5 X 10 X 7: ՆԻԹ՝ պղնձաւում հասու քաղաք:
ԿԱՍՄ՝ կաշեպատ տախտակ վրամ ճնշումով զարգիւր.
ԽԻՍԱ իմամաշ, ճերմից կարմիր կտաւ: ՎԻՃԱԿ՝ վատ
պտեւած, սրած քերքից տեղադրուած. ամկիւններ,
մտնաւանդ ցածի, մաշուած, ռմմէ կարկտատած,
վերջիւնիցը պտտաւորուած: ՊՐԱԿ՝ քերքի՝ 1-
347թ: ԳԻՐ՝ բոլորքի: ԳՐՈՒԹԻՆ՝ միտքւն: ՑՈ-
ՂԵՐ՝ 21: ԳՆՈՒՄՆԵՐ՝ ճնշումով: ԹԱՆԱՔ՝ սեւ, վեր-

նագիրները, սկզբնապիւրն ու մեծատառերը՝ կար-
միր: ԶԱՐԴԱՐՈՒԹԻՆՆԵՐ՝ գլուխների սկզբնա-
գրիքը հաւեագիր, կարմիր քամեմով: ՄԱՆՐԱԿԱՄ՝
135թ: ԿԻՍԱՆՈՐԱՆ՝ 1ա. 136թ: ԺԱԿԱՑԱԶԱՐԴ՝ 10թ,
22թ, 55թ, 82թ, 139թ, 205թ, 249թ, 294թ, 318թ:
ԼՈՒՍԱՆՑԱԶԱՐԴ՝ որչա՛ր քաւով, կարմիր: ԳՐԻԳ՝
Մաշեղ (?): ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԵ դար:

ԵԱԼՕՐՈՒԹԻՆ. — 341—340—ՔԼԻՔԵՐ յնայ
էն աւելցուել: ԶԽԵԿԵՐ ԽԵՐԷՐ է ԽԱՅԵՐԵԱՆ ԱՐՈՒՆ
խան Մարգարեանից:

ՅԻՇԱՑԱԿԱՐԱՆՔ

1. ԳՐՁԻ

150թ. Հիւնիալ Մոսկւոյ:

2. ՀԱՏԱԳԱՅԻ

1թ. Թվին Ռձին (1676), չրաթ ԺԴ (14) —
ուրն արեղակն բոնիկցաւ:

118

ԳԱՂՈՒԱԾԻ ԵԱՍՏՈՒԱՄԱՇՆՈՒՆՁ ԳՐՈՑ

(Ս. Ամեմափրկիչ, 656)

ՍԵՐԱՍՏԻԱ

94 (1311)

Թնթ՝ 280: ՊՐԱԿ՝ 31, իւրաքանչիւրը 12
բնոր, վերջինը եւ սկզբին քնքի: ՄԵՍՈՒԹԻՆ՝
16,6 X 12,3 X 6: ՆԻՒԹ՝ դեղմանաւ հաստ քուղք:
ԿԱՋՄ՝ կայնապտ տախտակ, վրան ճշշուեալ զարդեր,
խիտա հնամաշ, ձերսից հնացած ու կեղտոտուած
գեղիմ մեաքա: ՎԻՂԱԿ՝ վառ պեհուած: Կընկնիքը
կազմից զուգուած, քերքերը հնացած, կեղտոտուած,
սամմ կարկատուած: սկզբին եւ վերջին քնքի, վեր-
ջին քնքերը ցնցակեր: ԳԻՐ՝ բարձրքեր: ԳՐՈՒԹԻՆ՝
միասին: ՏՈՂԵՐ՝ 21, ԳԵՌԻՄԵՆԻՐ՝ ճշշուեալ: ԹԱ-
ՆԱԿ՝ սեւ, վերնագիւրնը, սկզբնատաղիքը եւ մեծ-
տառնը՝ կարմիր: ԶԱԳԱԳՐՈՒԹԻՆՆԵՆ՝ գլուխ-
նիքի մեծատառնը քաջագիր: ԿԻՍԱԿՐԱՆ՝ 108տ:
ՃԱԿԱՑԱԶԱՐԴ՝ 281ա, 221ա, 225թ, 230ա, կարմիր
նիւրկով: Լուսամեղաբարձ՝ որոշ թուով: ԵՄԱԿՈՂ՝
թերիս գրիչը: ԳԻՐԻՁ՝ Լաքրապետ քանապ: ԺԱՄԱ-
ՆԱԿ՝ 94 (1311): ՎԱՅՐ՝ Սերաստի, Ս. Նշան
զամբ: ՍԱՅՈՂ՝ գրիչը:

ԵԱՆՕՐՈՒԹԻՆ՝ — Ճեռագիրը կազմել է:
Քերտ վերջին տեղում, Սերսի քանան: Նուր է
տաքուած Արեւն եւս Մարգարեանից:

ՅԻՇԱՑԱԿԱՐԱՆՔ

1. ԳՐՁԻ

280ա. Փառք... Ենթադրուք բարեբաւրին
Աստուծոյ սկսաւ եւ ողորմութեամբ չորիւն
յանդ ելեալ կատարեցաւ, ցաւկալի, բազ-
մաստեղն եւ յոգնապրաւ ոչ աստուածային
բարաստանն այս, Աստուածաշունչ մա-
տնանա, զոր որպէս բազմութիւն քաղաւի ընդ
մի յեւեղ՝ կատարեն զասանա, եւ որպէս
յուրից ընդոց ընդիր արշաղմանալ, դեղնց-
կապանոյն յաւրինն զպատկեր, սոյնպէս եւ
Աստուածաշունչն այս լաղում ի մի տեղի
հաւաքել՝ այսինաւազուց ցաննն զկաթաւիկէ
եկեղեցի, որ եւ այսոքիկ՝ Մարգարէութիւնն
Սայիս, եւ Զորքաստան թուղթ ընդիր
անաթոյն Պաւղոսի, եւ Պաւղ Լուսեանցն,

զոր պատմէ Ղապա եւ Եւթանեքին թուղթ
կաթաւիկեայց: Եւ վարդապետութիւն իս-
կապէս բարոյն Յիսուսի Գրիստոսի Աստու-
ծոյ ժերոյ, որ է զորէն Յովհաննու աւետա-
րանչի: Արդ զսոսա ի մի տեղի հաւաքեալ
Հիւսեցի ինձ պատկ պարծանաց եւ ջաշ լու-
սաստու եւ անշէջ:

280թ. Արդ, եղև զքաւ զքաւ ի թուա-
կանութեան Հայկազեան սեռի 9 (յաջորդ
տառը ցնցակեր եղած, քայց անցալում կար-
դացուի է 94 (1311), ի մայրաքաղաքին
Սերաստիայ յԱստուածունակ եւ ի հոշակա-
ւոր վանքս Մարո Նշանի, ի վերադիտողու-
թեան Տեառն ժերոյ հեղի եւ խոնարհի,
արթնուն հովուի եւ արի հեղինակի Տէր Ստե-
փանոսի, որոյ յիշատակն արհնութեան եւ
կանաչ խաղաղական եւ անվրոյով, որ յայժ-
մու նուազեալ ժամանակս փայլեաց իբրեւ
զարեղակն ի մէջ աստեղաց, յորմէ դուեալ
մեծ երախտիս եւ անբաւ պատիւս ի վեր քան
զարժանն իմ պարսկ պրչիս: Զոր Տէր Յիսուս
տացէ զսա պարսկաց ամաւր եկեղեցոյ
իւրում, ի պարժանա հաւատացելոց, հաւա-
ղերմ ամենայն զարմիւք իւրովք: Բայց (9)
զքեցաւ սա ձեռնոր անաղման կրօնաւոր
քահանայի՝ Հայրապետի յետին զրչի եւ
առաջին յան(9)աւորի: Արդ, ցանկացող եղէ
եւ այսմ Աստուածաշունչ ժառանգի եւ ըստ
յաշնողելոյն Աստուծոյ հասի ըզմին իմոյ, եւ
զրեցի զսա ինձ դաւած անկողողապէք, յիշա-
տակ անձեքանայի, սեղան ամենայն բարո-
թեամբ յի եւ անհատ, զասակ ի Սիողի...
(քերք է պակասու):

14ա. Զտառապեալ եւ զմեղաւոր զքեզս
զՀայրապետ կրօնաւոր յիշեալք ի Տէր եւ
Թողութիւն մեղաց ինձրեցէք, ամէն:
(Գրեթէ Այմը՝ 152թ, 155թ, 214թ):

70թ. ԶՀայրապետ զբլիս յիշեալ:
(Նայմը՝ 113ա, 144ա, 221ա, 230ա):

2. ՀԵՏԱԳԱՅԻ

1ա. 94 — 1311 թ. Մ. եպս. 1928, 18/IV, (Այն ձևագրերը, որ Մեսրոպ Եպիսկոպոս Տեր Մովսիսեանը ցուցակագրել է, բոլորն էլ գրեթէ ունեն միամ գլաւթիւմներ):

158ա. Ձկալժող առարկ Կառակիս Նորոյ
 ղՍերորէ նուառտ եւ անարժան քահանայ եւ

գնեցողան իմ զՅՈՒՆԱՆԷԱ քահանայ եւ ՂԱՄԱՆԱ-
նայ եւ զԷԳՐԱՐԱՆ իմ զՀԱՅՐԱԿԵԼԱՆ եւ զԽԱՅԻՆ-
ՈՐՈՐ՝ աղաչեմ յԵԼԷԻ ԲԻԻԱՍՏՈՅ ԵՒՐԱՆ, ի
ՏԷԴ ժեր, եւ Աստուածն ամենեկորմ, յիշու-
ղացեալ եւ յԵԼԷԻՈՅ օտր հասարակ սղորդեացի,
եւ նմայ փառք յաւիտեանս:

158ր. (Գուշակուքիւն ամսուայ օրերի վրայ՝ Ա—Ժ) :

119

Ժողովապետ

(Ս. ԱՄԵՑԱՓԻԵԻԶ, 657)

ቀደ—ቀኑ ዓመቱ

ՔՆՐԲ՝ 98: ՂԵԱԿ՝ 10, Էրեբունիայից 12
քաղ., Վերջինը ևս առավել քաղի: ՄՍԽՈՒԽԻՆ՝
13 X 0,2 X 2: ԼՆԻԻ՝ դեղնավուն հատա թուղ: ԿԵՐԱՄ՝ կաշեպատ տախտակ, վրան ձնշուվով զարդեր:
Ա փնկիկի՝ խաչկալքալքեր, Բ փնկիկի՝ Լևոստանոմ-
ժիքը, նման, ԶՆԻՔ՝ ձերթից գծաւոր հարթ: ՂԱԼՂԱԼՆ՝
սկզբում էին տախտակ քարք, վրան փակեցնում կապույտ
թուղք, որի վրայ ձերթառած է Ցիտանի պատկերը:
ՎԷՂԱԿ՝ անիծում պատեւած, մի քանի քերքեր տաշ-
ած, առավ առաջում ևս վիշտառում: ՎՔԻՐԻՔ
քերի: ՂԱՐԱՂ քերքեր՝ 4ք. 00ք, 70ք, 97: ԳԻՌ՝
ձուրդքի: ԳՐԻՈՒԽԻՆ՝ միասնի: ՏՈՂԵՆ՝ 17:
ԳՆԻՍՄԵՆ՝ առնաքար: ԲԱՆԱԿ՝ սև, վերնգրիմը:
մեծաքանակ ու յուսմեցնողաձիքը՝ կարմիր: ԶԱՐԴՆ-
ԳՐԻՈՒԽԻՆԻՆ՝ մի քանի հատա թաշմաքեր, կարմիր
թաշմաք: ՂԱՅԵՆ՝ պահպանված փակեցրած: ԿԵ-
ՍԱՆՈՐԱՆ՝ 1ա: Լուսամեղաքար 77ա: ԾԱՂՀՈՂ՝
քերես զրդիք: ԳԻՏԶ՝ Վառի(7): ԺԱՄԱԼԱՆ՝ ծք-
ած դար: ՄԱՍՏՈՒՂ՝ քրիտ(7), Խոյտ Գաղաղ(2):

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1ա—28թ. Վասն պատմութեան Ալամայ,
Եւայի եւ այլ տոհմայն սթրոգ :

28-30ա. Ուանդու Մանդակունեցուն
ասացեալ է Վասն անշահ մեղաց եւ Հայնոյ-
րաց :

36ա—68բ. (Ազոթ-Ֆոսֆոր, փառոգներ և քա-
ղուածք յաւելարանագ) :

71ա—84ա. Տեղի Աստուածատներն ի
բնառն ձիվենեաց, զոր յայտնեաց նմայ

Հրեշտակն վառն մեղաւորաց, թէ որպէս
տանջիւն:

94բ—96բ. Տաղ ծննդեան. —

Արհմեայ է Հայր, օրհնեալ Որդիւմ,
աւետիս,
Արհմեայ է տուրք Կայսմ ի յաղբիւմ,
աւետիս:

ՔՐԻՍՏՈՍԻԱՆՈՒԹՅԱՆ ԲԻՇՈՓՆԵՐ

1. 90%

28ա. Ով Աստուծոյ ժողովուրդք եւ Քրիստոսի ծառայք, Թէ Քրիստոսի ծառայէք, զՔրիստոսի խաւանն եւ գիրաւան լուցէք եւ յամենայն ժամ յաղաթա արարէք եւ զիս մեղաւոր եւ անարժան Վասիլոյ]] (28բ) յիշեալք մէկ Հայր մեծով, ողորկի Աստուած կարդացողաց եւ լսաւոյց եւ Խօնայ Պառ (զոռ) եւ իրում ծնողացն, ամէն Հայր, (Վասիլի եւ Խօնայ Աղաւթի անունները ջնջուած են փոխարէնը գրուած՝ «Աղաւթուրիս, Աղաւթեան եւ Թառաւթիւնի») :

36ա. Զեղկեկի Վ(ա)սիի (Զևդած Կ
գրած «Այայտեկ») յիշեցէ՛ք, որ գրեկ ես:

2. ՀԵՏԱԴԱՅԻ

70ա. Ամենան դիբգ եւ Աստուածաշուք
եւ կամ աստասպեղաշրանութիւն կամ ոչաստ-

188թ. Վասն սիրոյն Գրիգորիսի աղանձի զմեզ, ով աղօթաւոր եղբարք եւ քույրք, որք Հանդիպէք ժամ կարդալով կամ օրինակելով, յիշեցէք ի մաքրափայլ յաղօթն ձեր զնախնս ի դէրաց եւ զառաջինս ի մեղաւորաց, ուրիշ հող եւ մտիւրք ուստանուն Սառայս, որ միայն զանուանս ունիմ եւ ոչ զղբօք եւ Աստուանն ամենայնի, որ սուտան է ի առաքս բարեաց, զմեզ յիշողացդ եւ մի բերան ողորմի առողացդ մեղաւորիս եւ իմացն ամենեցուն, եւ մեզ յիշեցնիցոս առհասարակ պարգեւեացէ զիւր երկնից արքայութիւն եւ անհատելի ուրախութիւն։ Եւ նա փառք յաւիտեանս, ամեն։

(կարմիր ըմպանով) Ո՛հ, ո՛հ, աղանձիմ զմեզ ողորմելի աղախին Սառայս, վասն Աս-

տանոյ սիրոյն, յորժամ ջերմեանդ սերով աղօթէք, յիշեցէք եւ Աստուանն ողորմի առաքսէք ինձ եւ ձեռնացն իմօց, եւ Աստուան զմեզ յիշէ ի միւս անդամ զայստանս։ Գրեցաւ թվին ՌՂԻ (1648) ի սուրբ քաղաքն Երուսաղէմ։ (Այս յիշատակարանը վերաբերում է միայն Դ մասին)։

2. ՀԵՏԱԳԱՅԻ

15ա. Ջայս գրեցաւ Գալատեան Յովանն նէս Սարգիս ի Թիւն 1818, ի մարտի 28, Ամէն, ամէն։

Ջայս զիբքն վերաբերելի է Յովակիմ Տէր Անդրէասեանին, Գրեցաւ ի Թիւն 1873, նոյեմբեր 28։

121

ՏԱՂԱՐԱՆ

(Ս. Ամենափրկիչ, 659)

ՌԻՋ (1577)

ԹԵՐԹ՝ 84:ՊՐԱԿ՝ 7, իւրաքանչիւրը 12 ԲԵՐԲ: ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 12 X 8,5 X 1,6: ՆԻՒԹ՝ ԲԱԼՎ՝ ԿԼԱՄ՝ զատարկ կաշի, ճերմից ԲԱԼՎ՝ ՊԱԼՊԱՆԿ՝ սկզբում եւ վերջում մէկական ԲԵՐԲ ԲԱՐԱԿ՝ սղիտակ ԲԱԼՎ: ՎԻՃԱԿ՝ սկզբից եւ վերջից ԲԵՐԻ, վատ պահած, ԲԵՐԲԵՐԵ ԽՈՏԱՆԱՐԻՄԵՆ եւ յրից սեւացած, իւրա կտած ու պոկուած, փայտած, վերջից սմաթ ծակառած: ԳԻՐ՝ ԲԱՐԱԳԻՐ (1ա—47ա), ճառագիթ (47բ—84բ): ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասին: ՏՈՂԵՐ՝ 17 եւ 18: ԳՐՈՒՄՆԵՐ՝ ճնշումով (Ա մաս): ԹԱՆԱԳ՝ սեւ, վերնագիթերը, սկզբնատուրը եւ մեծատուրը՝ կարմիր: ԶԱՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ գլուխների սկզբնա-գրերը գորգագիր: ԳՐԻՋ՝ ճակար սարկաւազ: ԺԱՄԱՆԿ՝ ՌԻՋ (1577):

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1ա—20բ. Պատմութիւն Յովաստափայ եւ Բարաղամու. յԱռաջի վարդապետի ասացեալ: (Սկզբից ԲԵՐԻ: Հնդիմեցի յիշատակարանը գտնուում է 20բ-ում, գրուած Հաղոց ՊԶԻ [1434] ԲԱԼԻՑ):

21ա—47ա. Պատմութիւն սուրբ Գրիգորի մերոյ Հուսաւորչին ի Առաջի վարդապետի ասացեալ։

48ա—52ա. (Շարեկամներ):

52բ—57բ. Այս յարմարեալ բանն ուրա-

խութեամբ նաշատուր վարդապետի ասացեալ է խարերդաւոյ։

Յարժամ եղեւ գարին,
Եկ բլբլում յաղցիմ,
Տեսեալ ԲԱԼՎԵՐ վարցիմ,
Ումայն ի մըլիմ...

57բ—86ա. Տաղ սրբոյ Աստուանեանի։

Դարում է բացվել, վարդն ի բաղ-
լանիմ,
Գաղցր եղամակեր բլբլում ի դում-
րիմ,
Սիրով եմ վառ(ե)ալ ի կարմիր
Բ-փիմ,
Կամայ ու կարմիր տէրն կու համբ-
նիմ:
(Ումի այլ տաղեր եւս):

68բ—81ա. Առաջեալ վարդապետէ Տաղ սրբոյն Ներսէսի, ասացեալ Կերակոս վարդապետի։

Ամուս եւրեմեալ ամնաւ Աստուծոյ
մեծի,
Հաւր եւ Որդայ շողոյմ մոցիմ
փատկցիմ...

81ա. Սուրբ Աստուածածին անձինք. ասացեալ է ի Կիրակոս վարդապետէ. —

Արեւելք դերարփ(ի)ն եւ աւթարան լուսածին... (վերջը քերի է) :

ԹԵՄԱՏԱԿԱՐԱՆՔ

1. ԳՐԶԻ

47բ. (կարմիր քամաքով) Տաղրս բոլոր, որ ՄԺ (210) տուն է (նկատի ունի ՎՅՈՎԱՆՔ)

սափայ եւ Բարաղամու տաղը), դրեցաւ տետրս ի Բաղանիս Հայոց ՌԻՋ (1577) :

56բ. Յակոբ սարկաւաք :

2. ՀԵՏԱԳԱՑԻ

76. (փակագրով) ՎՍԻՐՈՒՆ ՄԱՐԿՆԵՆ : Նոյնը նաեւ մի երկու այլ տեղ, իսկ 44բ-ում՝ կնիքագրով :

122

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՄԵԾԻ ԱՂԷՔՍԱՆԴՐՈՒ

(Ս. Ամեմափրկիչ, 660)

ՌՃԼ (1658)

ԹԵՐԹ՝ 189: ՊՐԱԿ՝ 18, իւրաքանչիւրը 12 քերք, սկզբից՝ 4, մի բաժնից՝ 10 եւ 14: ՄեծՈՒԹԻՒՆ՝ 14 X 9,5 X 8,7: ՆԻԻԹ՝ քուլք: ԿԱՋՄ՝ կաշեպատ տախտակ, վրան ձեռնամուկ զարդեր, խիստ հմտաշ, հերթից՝ Ա փեղկը դատարկ, Բ փեղկը կապոյտ կտու: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ վերջում մէկ քերք ձեռագրեր քուլք, վաթ սրբոցից: ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար, քամաքի հերթման հետեւաձեւով որոշ քերքեր սեւացած, միջից քերքեր կտրուած համաւած, վերից պակասում է երկու քերք: ԳԻՐ՝ բալորցիք: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասին: ՏՈՂԱՐ՝ 17: ԳՆՈՒՄՆԵՐ՝ ձեռնամուկ: ԹԱՆԱԿ՝ սեւ, վերնագրերը, սկզբնատեղերն ու մեծատառերը՝ կարմիր: ՋԱՐԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ մի բաժնի մեծատառեր քաջագրեր, միւսները՝ երկաթագրեր: ԿԻՍԱՆՈՒՄ՝ 1ա, կարմիր եւ կապոյտ: ԼՈՒՍԱՆՈՒՄ՝ ՋԱՐԿ՝ 1ա, եւ մի բաժնի այլ տեղ, կարմիր եւ կապոյտ: ԵԱՂԱՂ՝ քերքեւ գրիչ: ԳՐԻՋ՝ եռանկյուն եռանկյուն: ԺԱՐԱՆԱԿ՝ ՌՃԼ (1658) :

ԵՆԱԹՈՒԹԻՒՆ. — Նուրբ է ստացուած Արեւի խաչ Մարգարեանից :

ԲՈՎԱՆԳԱՐՈՒԹԻՒՆ

1ա—56ա. Պատուութիւն Մեծի աշխարհակալի Աղէքսանդրի Մակեդոնացոյ : Կեանք վարուց, քաջութեան միջի ի վախճան նշանաւք. — Իմաստունքն Եկեղատացոց (կարմրով գրուած վերջին բառը զնշուած է եւ նոյնը գրուած սեւ քամաքով) երկրի եւ ծովու չափոյ ճանաչար...

56ա—176ա. Կատարեցան ծնունդք եւ գործ Աղէքսանդրի դրեալ յիմաստնոյն յԱրիստոտէլէ. — Եւ այժմ սկսաւ Աղէքսանդր եւ խաղաց զօրաւք ի Կորնթոսէ...

176ա—182ա. (Աղէքսանդրի հիւանդութեան եւ մահուան առթիւ ասուած ողբեր՝ մօր, կնոջ եւ նախարարների կողմից) :

182ա—184բ. Երբ աւ Տէրն Յիսուս Բրիտանոս որպէս վերաբերի Աղէքսանդրու :

184բ—187բ. Եթէ որպէս բանս խրատու խոսեցեալ Հանճարեղն Աղէքսանդրու :

ԹԵՄԱՏԱԿԱՐԱՆՔ

1. ԽՄԱԳՐՈՂԻ

187բ. Փառք եւ գոհութիւն ճիշտ անպարտ եւ անպատու աշխարհի եւ Հրաշագործ Աստուած, որ արժանի արարելի զՅարթա || (188ա) տար, յոքնամեղ եւ դապիկար, զվատթարանձն իմաստութիւն Կեդոնցոյ ճանաչեւ միշտ աներկմտամբ եւ տկար մարմնով ի դէմ վերջին արքայական դրոշմ աշխարհակալին Աղէքսանդրու, առ զայս դինչ ունիմ Հատուցանել տրիտուր, քան թէ քոյին լուսեղիմաց եւ բոցեղէն բերանով աւրհեւ դեպ Հայր Աստուած եւ դիւան թոհակից Որդին Հանդերձ Հոգևովդ փառակցեալ, նաեւ յաւածանդակ առեալ դնթացաւ աղակաւոցոյ լուսեղիմաց :

սաւորացոյ, որ անբերան շարժմամբ դաւրճ-նառաք || (188բ) բարբերանութիւն մատուցանեն:

Իսկ ստորնայնոց ալի կենդանեաց բերան առեալ ըզմարդն քոյն պատկեր... այժմ եւ միշտ եւ:

2. ԳՐԶԻ

Գրեցաւ սակաւ դիրս Պատմութեան Աղէքսանդրի թիւին ՌՃԼ (1658) եւ յուն-վարի ԻԲ (22), ձեռամբ մեղսամած խաւ-պէկի, որ եւ խաչատուր անարժան երէց կոչեցեալ:

123

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՆԱԽԱՀԱՐՑ

(Ս. ԱՄԵՆԱՓԻՐԿԻՆ, 661)

ՌՃԼԷ (1688)

ԹԵՐԹ՝ 72: ՊՐԱԿ՝ 7, իւրաքանչիւրը 12 քերք, ուսմէ քերթ. ամկանն եւ խառնուած: ՄԵ-ԵՐՈՒԹԻՒՆ՝ 20,2 X 14,7 X 2: ՆԻԻԹ՝ քուղք: ԿԱԶՄ՝ կաշեպատ ստուարքուղք, վրան ճնշումով զարդեր՝ արաքակամ ոճի, հմամաշ, մերսից քուղք: ՎԻՃԱԿ՝ փայլալուծ, ջուր ընկած, քերքերը սեւացած, սկզբից եւ վերջից քերթի: ՊԱՐԱՊ ԹԵՐԹԵՐ՝ 72բ: ԳԻՐ՝ մտադիր: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւս: ՏՈՂԵՐ՝ 24: ԳԵՐՈՒՄՆԵՐ՝ ճնշումով: ԹԱՆԱԳ՝ սեւ, վերնագիրքերը սկզբնատուղքը, մեծատառքն ու լուսամցազգծերը՝ կարմիր: ԳՐԻՉ՝ եւշում: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ՌՃԼԷ (1688): ՎԱՅՐ՝ Պատար: ՍՏԱՅՈՂ՝ Ջօրէր:

ԵԱՆՑԹՈՒԹԻՒՆ. — Նուէր է ստացուած Արսէն Խան Մարզաբանից:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1ա. Պատմութիւն նախահարց սուրբ զրոյց եւ եկեղեցական խորհրդոց (քերքերը խումացած լինելու հետեւամեզով՝ խորագրերը լու չեն ընթերցուել):

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆՔ

1. ԳՐԶԻ

29ա. Սորին ողորմելոյն՝ ողորմի ըստացող դորոյ (զրոյս?) Ջօրէնին եւ իւր ծրնողացն եւ ինձ մեղաւոր զրչի խէչումիս, կարդացողաց եւ || (29բ) լսողաց եւ առհասարակ քրիստոնէից: Գրվեցաւ ի քաղաքն Արարացոյ փոքր քաղաք, որ կոչի Պատարայ: Եղեւ թիւն ՌՃԼԷ (1688), շարաթ իՐ (28)–ունն:

38ա. Արդ, գրվեցաւ ի Հարապարտան, ի փոքր քաղաք, որ է Պատարայ, որ եւ ողբի, Մարկարի: Դարձեալ յիշեցէք Յիսուս Քրիստոս խաչումէս եւ զհանգուցեալ Հայրն Մարգարն եւ զմայ(ր)ն Անթառանին եւ ուր եղրարէ Քրիստոսը եւ Մատուրն եւ զբուրն իւր Գունայպաթն, եւ յիշեցէք եւ Աստուած ողորմի ասացէք եւ զուր յիշեալ լինիք ուրախութեամբ դատաստանի օրն Քրիստոսի, ամէն: Եւ փափակօք եւ ետ գրել վարձն ճաշակ զհոգեականի: Գրվեցաւ թիւ ՌՃԼԷ (1688), շարաթ իՐ (28)–ունն:

124

ՄԻՄԷՈՆ ԳԱՌՆԵՑԻ, ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ՊՐՈՎՂԻ

(Ս. ԱՄԵՆԱՓԻՐԿԻՆ, 662)

ԳՐԱԹՄԱՆ ԳԻՒԴ

ԺԷ դար

ԹԵՐԹ՝ 130: ՊՐԱԿ՝ 11, իւրաքանչիւրը 12 քերք: ՄԵՐՈՒԹԻՒՆ՝ 16,2 X 11,5 X 1,7: ՆԻԻԹ՝ քուղք: ԿԱԶՄ՝ կաշեպատ տախտակ, կտրուած փակմանով, վրան ճնշումով զարդեր եւ խաչելութիւն,

խիստ հմամաշ, մերսից գունազոյ մետաքս, ուժի կապիւններ: ՊԱՀԱՆԱԿ՝ սկզբից երկու, վերջից մէկ քերք չգրուած օղիտակ քուղք: ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար: Սկզբում ունեցել է պլ մաս, օրի շուրջ 17 պրանկերը

չկամ, վերջին մասից մնում է միայն չորս քերթ, 117 եւ 118 քերթերը կէսից պատռուած եւ կորած: Գիր՝ բարբեր: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասին: ՏՈՂԵՐ՝ 25: ԳՅՈՒՄՆԵՐ՝ ձեռնառով: ԹԱՆԱԳ՝ սեւ, վերնագիրները, սկզբնատողերը, մեծատառերն աւ լուսանցեալները՝ կարմիր: ՁԱՐԳԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ գուլիմերի սկզբնատառերը ետեագիր: ԿԻՍԱՆՈՐԱՆ՝ ճաւ, կարմիր, մուգ եւ րաց գուլիմերով: ԼՈՒՍԱՆՑԱԳՐՈՒ՝ քաւակամ քաւով, ձոյն գուլիմերով: ԾԱՂԿՈՂ՝ քերես գրիչ: ԳՐԻՑ՝ Թումամ: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ Ժէ դար: ՎԱՅՐ՝ ետեամբար փաթմամ գիւղ:

ԵԱՅՐԹՈՒԹԻՒՆ. — Համեմատել Մեսրոպ Մաշտոցի աշխատանքները թ. 1918, 1904, 2808 ձեռագրերի հետ. սրունք դրուած են նոյն Թումանյանի գրիչ ձեռքով 1858 թուականին փաթման գիւղում:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1բ—3ա. Սիմէօնի Գառնույ եպիսկոպոսի աբարեալ Մեկնութիւն դրոցն Պրոկղի:

3ա—4բ. Յանկ գրոցս:

5ա—130բ. Պրոկղի Դիագրոսոսի Պրդատոնական իմաստասիրի Շաղկապը աստուածաբանականը, Հատորը ՄԺԱ (211). — Ամենայն բազմութիւն հաղորդուեն:

ԵՒՇԱՏԱԿԱՐԱՆՔ

1. ՆԱԽԱԳԱՐԱՊԱՐ

130բ. Եղեւ լուծմունքս բանիցն Պրոկղի Պրատոնական իմաստասիրի ի հաղարբորդի եւ ի Հարիւրերորդի (1851) Թլակախութեանն Հայոց, ի նուաստ Սիմէօնի Գառ(ն)ույ եպիսկոպոսի, որ աղայեմ զհանդիպողսդ ներել ինձ ի ձեռնամխութիւն բանիցս այսոցիկ, զի գուցէ ոք հանդիպող, որում Աստուած եւս պարգադոյն տեսութիւն շնորհիցէ: (Բ)յց առ այն շնորհ ունիցի շնորհաց պարգևողին Աստուծոյ, որում անբաւ փառք ըստ անբաւութեան իւրում, ամէն:

ԵՒՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԹԱՐԳՄԱՆՈՂԻ ԳՐՈՑՈՒ

Թարգմանեցաւ դերբա Պրոկղի Դիագրոսոսի Պրատոնական իմ(ա)ստասիրի ձեռամբ Սիմէօնի անպիտան քահանայի եւ կրօնաւորի, ի Վրաց լեզուէ ի Հայ լեզու, երկիրս Հայոց, ի վրան Վրաց, որ կոչի Պրնձահանք, ի յաւիտենից թուականին 8282 (6756): Աղայեմ զձեզ, ով եղարք, ներել ինձ, զի յոյժ աշխատութեամբ թարգմանեցի. նախ՝ զի ոչ էի արժանի այսպիսի սպասաւորութեան, սակս շաղախեալ գոլոյ մեղօք: Երկրորդ՝ զի յոյժ ծերացեալ էի եւ տկարացեալ յայաց եւ ի մտաց եւ ի զօրութենէ, զի իկ (60) ամենիւք էի, այլ զի ոչ էր սա թարգմանեալ ի մեր լեզու, յայն սակս թարգմանեցի զի մի պակաս լինիցի սա յազգէս մեռէ: Արդ, աղայեմ, որք ընդեռնուք կամ օրինակ առնուք, յիշեալիք յաղթս զիս, եւ դուք յիշեալ:

2. ԳՐԶԻ

1ա. Ով ընթերցողը սուրբ տառիս, որք հանդիպէք սմա կարգալով կամ օրինակելով, յիշեալիք զսուտանունն Թուման զցօղս եւ:

39ա. Ով ընթերցող յայսմ տառիս, յիշեցէք զսուտանունն Թուման գրիչս եւ: (նոյմը՝ 125բ):

3. ՀԵՏԱԳԱՅԻՒ

4բ. Մամուռանայ դեօղի տեղափոխութիւնն, որ դնացին Քնարուանդի մըհալն, էր Թիւմշ Բրկի 1908, մայիս 18:

Յովհաննէս Մարտիրոս Աստուածատրեան գրեցաւ:

76բ—77ա. 1918 Թուի(ն) ցորեան եղաւ զիտր 30 ղուան, բրինձն՝ 25 ղուան, կորեկ՝ 10 ղուան, միսն՝ 20, զարին՝ 15 ղուան, քիսին՝ 10, Թաւասն՝ 12, պանիրն՝ 35 ղուան, եղն՝ 62, սարկէվիւրն՝ 12, դաղարն՝ 6 ղուան, տակն՝ 6 ղուան, դարման՝ 5 ղուան, քաղցր՝ 48 ղուան, Թէյ (կէս չարէք)՝ 16 ղուան... (Երեմ քառ ամընթեռնելի):

125

ՄԱՇՏՈՑ

(Ս. Ամեմափրկիչ, 663)

ԱՐՔՐՈՒՄ

ՌԾԳ (1604)

ԹՆԻԹ՝ 210: ՊՐԱԿ՝ 17.5, իրաժանիւրը 12 քերք: ՄԵՍՈՒԹԻՒՆ՝ 15 X 10.2 X 4: Նիւթ՝ դեղ-
նած հաստ քաղբ: ԿԱՋՄ՝ կաշեպատ տախտակ, հե-
մայ եւ ձեքեւից պատւած, Ա փեղիւր քաժամուած,
ձեքեւից կապուտ կտու: ՎԻՃԱԿ՝ կիսաժողովոյն,
իւստ կեղտաւած, որոշ պրակներ աւ քերքեր քաժա-
մուած: Միջից մի քանի տեղ ձեք քերքեր եւ աւել-
ցուել աւ գրուել: ՊՐԱԿ ԹՆԻԹԻՆ՝ 359: ԳԻՐ՝ քաղբ-
գիր: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միաստիւ: ՏՈՂԱՐ՝ 16: ԳՆՈՒՄՆԵՐ՝
ձեղնաժողով: ԹԱՆԱԳ՝ տեւ, սկզբում ազգիւր եւ վերջ-
դիւրնիւր՝ կարմիր, երբեմն մէկ տողով ձեւ կաժայ,
նոյնպէս եւ մեծատառերը: ՋԱՐԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝
դու խմբի սկզբնատառերից տեւում զարդագիր: ՃԱ-
ԿԱՅԱՋԱՐԿ՝ յա, տեւ աւ կաժայ քաժամուել: ԼՈՒ-
ՍԱՆՑԱՋԱՐԿ՝ մի քանի տեւ: ՆԱՂԱՐ՝ քերքիւ գրիչը:
ԳՐԻՑ՝ Սրապիւմ տարկաւագ: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ՌԾԳ
(1604): ՎՅՈՐ՝ Արքուն: ՍՅԱՅՈՂ՝ գրիչը:

ՅՈՒՇԱՏԱԿԱՐԱՆՔ

1. ԴՐՁԻ

205ա. (Սկզբի մասը ընկած)... Սրա-
պիւմ տարկաւագիւր, որ դաժանաւ ունիւմ եւ
յաժնայի բարի զարծոց եւ յառաքելութեանց
հետեւեալ եւ, յաժայն եւ դաժաւարկ կամ

դաժնայն աւելուր կենաց իմաց: Արք, գրեցաւ
դիւրս ի լաւ եւ յընդիր աւելեալէ, ի յերկիրն
կարնոյ, ի յաղաքն յԱզգրում, ի դուռն Սուրբ
Միարանուցն եւ Սուրբ Սարգսին: Ի թակա-
նին Հայոց ՌԾԳ-ին (1604), մայիս Ին (27)
տաւրտեցաւ: զԻՐԵԱ:

Արք աղայեմ զաժնեւեան, ով ման-
կունք սուրբ եկեղեցոյ, ով որ աւղախէ ի
ոժանէ || (205բ) կարդալով կամ աւելեալե-
ւոյ, յիշեալիք ի մաքրափայլ աղօթք ձեք
դաժարման դժող սորա: Եւ դարձեալ յիշէ
դժայրն իմ Ծաւիւրայն եւ զհայրն իմ Զա-
նուին եւ Աստուած զձեղ յիշէ ի միւս աղաժ
յալլուտեան, ամէն:

Դարձեալ յիշէ զմայրեան իմ Տէր Խա-
չատուր զաժնայն, որ բաղում աշխատեցաւ:
Ի յաւուցանել զԻՆ եւ ուղիղ մտօք Աս-
տուած ողորմի առաջէք եւ Աստուած ձեղ
յիշելովորդ ողորմեացի, ամէն: Հայր մեր, որ
յիշեկին:

205ա. Դարձեալ յիշեցէ պաշտոյ եղբայրն
իմ Տէր Խաչատուր զաժնայն, որ բաղում
աշխատեցաւ: Ի կոկնն թխտիւ. յիշեցէ
զինքն եւ զձեռնայն իւր եւ Աստուած յիշողորդ
ողորմեացի, ամէն:

126

ԿՐԹՈՒԹԻՒՆ ԱՍՏՈՒԱՇՄԱՐԱՆԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴՈՅՆ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ

(Ս. Ամեմափրկիչ, 664)

ՆՐՈՒՍԱՂԵՄ

ՌԵՁՁԻ (1785)

ԹՆԻԹ՝ 385: ՊՐԱԿ՝ 33, իրաժանիւրը 12
քերք, վերջիմը պակաս: ՄԵՍՈՒԹԻՒՆ՝ 23 X 21 X 6:
Նիւթ՝ քաղբ: ԿԱՋՄ՝ կաշեպատ տախտակ: ՊԱՃԱՊ-
ՆԱԿ՝ սկզբում եւ վերջում մէկական քերք աղիտակ
հաստ քաղբ: ՎԻՃԱԿ՝ քաղաւոր: ՊՐԱԿ ԹՆԻԹԻՆ՝
1, 350բ, 350բ: ԳԻՐ՝ Յոտգիր, վերջագրեց՝ բալոր-
գրով: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւմ: ՏՈՂԱՐ՝ 41: ԳՆՈՒՄ-
ՆԵՐ՝ ամօշմար: ԹԱՆԱԳ՝ տեւ: ՋԱՐԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ-
ՆԵՐ՝ յաժն: ԳՐԻՑ՝ Պետրոս կրօնաւոր Սրապիւմից:
ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ՌԵՁՁԻ (1785): ՎՅՈՐ՝ Յոտաղեւմ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1. 2ա—378ա. Կրթութիւն Աստուածա-
բան(ա)կան զԻ(ս)րբորոցն եկեղեցւոյ:
(Շուրջ 52 ընդաման: Գլուխներ տեղ եւ
քաղաքիւ եմք ազգալեմնեղ խօսում է եկե-
ղեցական գրեթէ բոլոր խորհուրդներին
2սւրջ):

376ա—378ա. Յանկ եւ ցուցակ խորհրդոյ դրօշմս՝ վասն զխոց եւ պրակացն, որք ի սմայ առ ի դիւրաւոյն դասնել իւրաքանչիւրոցն, որք խեղդին ի բանասէր ընթերցողաց թուով եւ համարով իւրեանց:

2. 378բ—380ա. Սրբոյն Միխայէլի Գառիբարդի Առօրոց, զոր առհասարակ Գաղկեղեակ(ա)նան դրեաց. — ի ժամանակի, յորում թաղաւորեաց Գառիկ Ալ-

տաճատ եւ արքայ Արկատէոս հիւանդա-
ցաւ...

ԹԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆՔ

1. ԳՐԶԻ

377բ—378ա. Թաթի Տեառն ՌէհՁԵ (1786), յունկարի 21 գրեցաւ ցանկ յայտնի դրօշմ Սուրբ յԵրուսաղէմ, Սուրբ Բակոբայ աւելածու, միաբան Պետրոս սեւաւորէ յԵրասպոյնեայ:

127

ՃԱՇՈՑ

(Ա մաս)

(Ս. Ամեմափրկիչ, 665)

ՆՈՐ-ՋՈՒՂԱ

ԴԶԱ (1632)

ԹԻՐԹ՝ 332: ՊՐԱԿ՝ 26, իւրաքանչիւրը 12 քերթ, վերջինք քերթ: ՄԵՍՈՒԹԻՆ՝ 32,2 X 22,2 X X 6,8: ՆԻՆԹ՝ դեղնաւառ հաստ քուղք: ԿԱՂՄ՝ սեւ կաշիով պատած ստուարարուղք, ճերօնց կարմիր քուղք: ՊԱԿՊԱՆԿ՝ ոկդրում եւ վերջում մեղեկանք քերթ կարմիր քուղք: ՎԻՃԱԿ՝ քուարք, որոշ մասերը լուր տեսած եւ իռնաւարինք քանակը ճերծծուած ու քերթերը սևացած: ՊԱՐԱՊ ԹԻՐԹԻՐ՝ 1ա: ԳԻՐ՝ բալարգիր: ԳՐՈՒԹԻՆ՝ երկսեւ: ՏՈՂԵՐ՝ 31: ԳԵՐՈՒՄԵՆԻՐ՝ ճշշումով: ԽԱՆԱԿ՝ սեւ, վերջագիրները, սկզբնաղագիրը, մեծատառերն ու լուսանց-
ճագները՝ կարմիր: ԶՐԱԿՊՐՈՒԹԻՆՆԵՐ՝ գլուխներն սկզբնաղագիրը հաւաքգիր եւ գարգագիր, կարմիր, կապուտ եւ գեղն գլխերով: ՊԱՅԿԵՐ՝ 1ք, 332ք: ՄԱՆԼԵՆԱԿ՝ 41ք, 46ա, 47ք, 51ք, 66ք, 79ք, 106ք, 118ք, 128ա, 136ա, 150ք, 248ա, 258ք, 267ա, 312ք: ԿԻՍՏԱՆՈՐԱՆ՝ 2ա, 228ա: ԴԱԿԱՑԱՐԱԿ՝ 70ք, 150ք: ԼՈՒՍՆԵՍԱՐԱԿ՝ մեծ քուղով: ԵՄԿԱՆՈՂ՝ գրիչը: ԳՐԻՑ՝ Ստեփանոս Գառնիկի: ԺԱՄԱՆԿ՝ ԴԶԱ (1632): ՎԱՅՐ՝ Նաթ-Ջուղա: ՍՏԱՏՈՂ՝ եղբայր Պետրոս (կառուցող Ս. Քերզեհեմ եղբայրը):

ԵԱՆՈՒԹԻՐԻՆ. — Զեռայր, համարար գիրքերու՝ Թեոփիլոս, հետազոտել բաժանուած է երկու մասի եւ, կողմուած անշատ-անշատ. Ա մասը պահուած է այն 965, իսկ Բ մասը՝ յաւրդ 988 Թաւաճարի տակ: Կողմնու ժամանակ եղբայրաւոր ման հետեւեղով կորստուած են նաեւ լուսանցա-
զարդերն ու մանրանկարներն սմանք:

ԹԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆՔ

1. ԳՐԶԻ

(Զեռագրին գլխաւոր յիշատակաբանը մնում է Բ հետաքի վերջում. տե՛ս քիւ 666, քերթ 320ա):

332ա. (Ոտանաւոր է վասն եղ(կ)ելոյս (քերթում եմք միայն սկիզբն ու վերջը). —

ԶՍտեփանոս մտաւ խաւար, Բաքեաց մաւայն, մեղաւ գարգար, Ով ընթեռնում՝ վայ տայ գերոյս, Զաւրինքն զԱստուածն ամղադար...

— (վերջում)

Յիշեցէ՛ գեալատուր վարդապետն, Որ է Թա իմ ծնող եւ Հայր, Քրիստոս իւր հոգում ազարմի, Հատուցանէ միայն հազար: Յարժան կանգնիք ի յաղօքին, Պատարագել գրեմն երկնային, Դուք յիշեցէ՛ յաղօքն ձեր Զեռալ Պետրոսն գովելին: Որպէս եւ դուք մեզ ազարմիք, Լազգէ՛, յիշողք, քէ կին, քէ պար, ի միւս անգամ իւր գալըստեան, Զեգ պարգեւէ պըսակ պայծառ: Ամէն: Հայր մեզա յերկինս: Սուրբ եղիցի:

21բ. Ով Աստուածն յԱստուծոյ եւ լոյս ի լուսոյ, մինչ ի սրբոյ Երրորդութենէն, եւ մահկանացուաց առհաւուրին շնորհաւոր Միածին Որդի եւ Բանդ Աստուած Յիսուս Քրիստոս, ողորմեա ստացողի դրոցս Խաւան Պետրոսին եւ ծնաւորացն Վլկիթանին եւ Շուշանին եւ եղբարցն || (22ա) Մանասին, Զգուանին, Սուքիասին եւ կողակցին Աննայէ եւ որդոցն Պողոսին, Մանասին, Յովհաննիսին, եւ դասերացն առնեցուն, ամէն:

Նաեւ տառապեալ ողւոյն եւ փծուն զրչի Ստեփաննոս եւեթ անուամբի, եւ վարդապետին ընտրեալն ի բաղմաց եւ գովեալն ի ընաւից, դուռն եկեղեցոյ եւ յառաջ երգս Նորոց պաշտաման, վարդ կարմրերիքեան ի մէջ բուրաստանի արեւելեան, ճառագայթն զՏէր Խաչատուր վարդապետն: Ամէն: Հայր մեղս յերկ(ինս):

28ր.

Հիմգերորդ ասուր աստուտում
կարդայ,
Զիսմա Պետրոսմ առ Տէր յի(շեա):
Հիմգերորդ ասուր Գառնի կարդայ,
Եւ ոչինչ Ստեփաննոս յաղօթդ
յիշ(եա):

(Բազմաթիւ լուսանցքերում ունի նման մեղապատկերներ):

227ր. Երեւոյց զտապող սուրբ գրոցս
գնահաճա Պետրոսն եւ գծնաւորն իւր Վէլի-
ճանն, գՇուշանն եւ գեղարան զկիրակոսն,

դՄինասն, զՋվանի¹, զկողակիցն իւր Աննայի
եւ զորդիսն իւր զպարոն Պողոսն, զՄինասն,
Յիւլիցէք եւ Աստուած ողորմի ասացէք եւ յի-
շողք ողորմութիւն ի Քրիստոսէ գտջիք: Որ
է աւրհեալ յաւիտեանս: Հայր:

2. ՀԵՏԱԴՆԱԵԻ

1ա. Ես չնչին եւ անպիտան ծառայ Ղու-
կաս Յակովբեան Սանգիրարանցի:

Ես մեղաւոր անպիտան եւ անարժան,
սուտանուն... (ամուլը զնուած) ծառայ
սուրբ գրոցս:

Ես Հաղարջըրիկոյ Տէր Մաթէոս՝ ծառայ
սուրբ գրչիս:

¹ Այս անունը յիշուած է «Ջզուանի», «ՋՋվանի»
եւ «ՋՎանի» (ձեռ. 688, Թիւթ 820ր) մէտով, Հաւա-
նարար պէտք է կարդալ «Ջճուանի», «ՋՋվանի» եւ
«ՋՋվանի»:

128

ՃԱՇՈՑ

(Բ մաս)

(Ս. Ամենափրկիչ, 666)

ՆՈՐ-ԱՌԻՂԱ

ԴՁԱ (1632)

ԹԻՐԹ՝ 323: ՊՐԱԿ՝ 28, իւրաքանչիւրը 12 քերթ,
սկզբիցն ու վերջիցն պակաս: ՄԵՆԹԻԹԻՆ՝ 32,2 X
X 22,2 X 8,3: ՆԻԻԹ՝ քուղք: ԿԱԶՄ՝ սեւ կաշիով
պատած ստուարաքուղք, Յերսից կաքմիք քուղք:
ՊԱՀԱՆԱԿ՝ սկզբում եւ վերջում մէկական քերթ
կարմիր քուղք: ՎԻՃԱԿ՝ քաւարք, քերթերից
մասնէ չուր տեսած, մասնէ կնդատուած ու ձա-
րագած: ՊԱՐԱՊ ԹԻՐԹԻՆ՝ 99ա, 322բ: ԳԻՐ՝ քուղք-
գիր: ԳՐՈՒԹԻՆ՝ երկսիւմ: ՏՈՂԻՐ՝ 81: ԳՇՈՒՄՆԻՐ՝
ՅՅուլմով: ԹԱՆԱԿ՝ սեւ, վերնագիրքները, սկզբա-
տուղքը, մեծատառերն ու լուսանցքագծերը՝ կարմիր:
ԶԱՐԿԱԳՐՈՒԹԻՆՆԻՐ՝ գլուխների սկզբատառերը
հաւագիր, զարդագիր եւ կնդանցագիր, կարմիր,
կապուտ եւ շիւղիմ գոյններով: ՊԱՏԿԻՐ՝ 56ա, 99բ:
ԿԻՍԱԿՈՐԱՆ՝ 100ա: ՃԱԿԱՏԱԶԱՐԿ՝ 108բ: ԼՈՒ-
ԱՆԵԱԶԱՐԿ՝ մեծ քուղով: ՄԱՆԻՆԱԿՐ՝ 126բ, 129ա,
130բ, 137բ, 144ա, 148ա, 152ա, 208ա, 239ա, 260բ,
271ա, 310բ, 311բ, 313ա: ԳՐԻՉ՝ Ստեփանոս Քա-
տակցի: ԺԱՄԱՆԱԿ ԴՁԱ (1632): ՎԱՍԻ՝ Նոր-ձուլաց:
ՊԱՏՈՒԹԻՆՆԻՐ՝ Խօյա Պետրոս:

ԵԱՆՈՐԹԻԹԻՆՆԻՐ. — Սկզբը սեւ ձեռ. Թիւ 665:

ՅԻՇԱՆԱԿԱՐԱՆՔ

1. ԳՐԻՉ

320ա. Փառք...

Քանդի, որք մեծութեան ընչից ըղձանակ
... ըստ նմին օրինակի եւ հոգեաշնորհ եւ եր-
ջանիկ, հոգիանորոգ, լոյսեբանդ, վարդա-
պիթիկ, անուշահոտ բուրաստանիս, ի ինդիր
եղեալ պարոն Խաճա Պետրոսն: Այլայեմ յի-
շիլ զինքն եւ գծնաւորն իւր Վէլիշանն, Ծու-
շանն եւ կողակիցն Անայի եւ զորդին քրիս-
տոսաղաւան եւ մեծաւաւար Պարոն Պողոսն,
Մինասն, Յովանէսն եւ զղուստրն իւր Հոգի-
սիւմին, Մարիամն, Ծուշանդապետն, Յովանէսն,
Սահակն, եւ զհանգուցեալ զստերքն իւր
Ոսկին, Հոգիսիւմին, եւ զմիւս Ոսկին, Ծու-
շանդապետն եւ այլ ամենայն մերձաւորսն,
կարդալով կամ աւրինանելովով եւ կամ հարե-
ւանցի տեսանելով, յիշեսցիք զվերայդեալսն:
Ձոր վերինքն || (320ր) ցանկան եւ ըստորինքս

BEI

129

ՅԱՅՍՄԱՆՈՒՐԳ

(Ս. Ամեմափրկիչ, 667)

ՆՈՐ-ՋՈՒՂԱ

ՌՃԻԳ (1674)

ԹԵՐԹ՝ 538: ՊՐԱՎ՝ 47, իւրաքանչիւրը 12 քերթ, սկզբիցը, վերջիցը եւ երբեմն էլ միջին մասից պակասաւոր: ՍԵՆՈՒԹԻԻՆ՝ 38 X 26 X 8: ՆԻԹ՝ ղեղձաւումն հաստ քուզք: ԿԱՋՄ՝ Ա փեղկը կաշնպատ տալտակ, վրան ձեղումով գարդեր, մաշուած եւ գրքից պոկուած, ձերտից դաճած կտոր, վրան երբեք մետաղեղ գամեր՝ փակիցների համար, Բ փեղկը՝ չիք: ՊԱՀՊԱՆԱՎ՝ չուծի: ՎԻՃԱՎ՝ քաղցրուած, արքա քերթեր սկզբից, միջից եւ վերջից տեղաւաճուած եւ պատաստուած. 147—154 քերթերը մի փոքր կտուղ միջից պարուած. վերջից քերթի: ՊՐԱՎՊ ԹԵՐԹԵՐ՝ 381ք: ԳԻՐ՝ բոլորգիր: ԳՐՈՒԹԻԻՆ՝ երկօրեւ: ՅՈՒՂԵՐ՝ 37: ԳԵՆՈՒՄԵՆԻՐ՝ ձեղումով: ԹԱՆԱԿ՝ սեւ, վերձագիրքերը, սկզբնատաղերը, մեծատաւերն ու լուսանգեղեցիք՝ կարմիր: ԶԱՐԳԱԳՐՈՒԹԻԻՆՆԵՐ՝ գլուխների սկզբնատաղերը կարմիր եւ կապուտ գլուխով հաւաքարքեր: ԿԻՄԱՆՈՐԱՆ՝ 382: ՃԱՎԱՅԱԶԱՐԳ՝ 348ա, 508ա: ԼՈՒԴԱՆՅԱԶԱՐԳ՝ բաւական քաւով, ձայն եւ ղեղին գլուխով: ԳՐԻՃ՝ Կիւտիւս երեց եւ Մաքսիմ քաւ ղարք: ԿԱՋՄՈՂ՝ Ազարիւ: ԺԱՄԱՆԱՎ՝ ՌՃԻԳ (1674): ՎԱՅՐ՝ վստաճարար Նոր-Ջուղա: ՄՅՏՈՂ՝ Առաքի: եւ Յովնանէն:

ԵԱՆՈՒԹՈՒԹԻՆ. — Սկզբում (թերթ 1—2) ունի ցանկ, թերթ վիճակում:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆԳ

1. ԳՐԶԻ

32ա. Որ ողորմի Բրիստոս Աստուած ստացողի որդոս, բարեխէշ պարուն Յովանէսն եւ ոճնօղան Քոփա Միքայէն, Դօլլաթխանունն եւ զամենայն աղգական մեքանաւորացն, կարդալողալ:

46բ. Տէր Աստուած, ողորմեա ստացողի որդոս աւտուածաւէր պարուն Լադարն եւ ծնօղան եւ զպապն Սարափրոսն, խանիկն Քանդեկէն եւ կողակցին Քաթունն եւ զդուստրին Մարկարն եւ ինձ մեղաւոր գրչիւ, կարդալողալ:

80բ. Որոց աղօթիւքն ողորմի Բրիստոս Աստուած ստացողի որդոս բարեպաշտ պարուն Առաքելին եւ ծնօղան եւ կողակցին Հոփսիմիճուն եւ որդիւն Մարգարին, Թուունքն Յարութիւնն, Մարտիրոսն, Միքէյն եւ ամենայն արեան, եւ ինձ մեղաւոր Մարտիրոս զպրի գրչի:

134ա. Որք Հանդիպիւք սմա, եւս ուտիք, եւս ինչ իւրեք, յիշեալիք ի Բրիստոս Յիսուս

զստացող սուրբ որդոս բարեպաշտ եւ երկիւղած պարուն Առաքելին, Դօլլաթխանունն եւ կողակցին Հոփսիմիճուն եւ ամենայն արեան մեքանաւորաց, եւ փոռ(ւ)ն գրչի տառիս՝ Կերակոսի անարժան իրիցի, կարդալ(ցողալ):

(Գրեթէ բոլոր գլուխների վերջաւորութեանց կամ տիպիների ամուսններն ու ստացողների ազգակիցների յիշատակարանները):

381ա. (Ստացողների եւ գրչի ամուսնից յետոյ աւելացուած է հետեւեալը):

ՅԻՆԵՃՏ ԳՏԷՐ Մարդոսն, որ եղեւ րաբաղ պատճառ որոյս, եւ զՀայրն իւր Աւետիպէն եւ զմայրն իւր Գուլիարէ եւ զկողակցն Թագուհուն եւ զորդին իւր Աւետիքն, յանդի բազում աշխատեցաւ ի վերայ սմա: ՅԻՆԵՃՏ եւ Աստուած ողորմի ասացէք:

Դարձեալ զկաթող զորոս վարդապետ Արարիայն, որ եւ ողնեաց ինձ ի կաղմկի որոյս. յիւնցէ(ք) եւ Աստուած ողորմի ասացէք, եւ զի աւարտեցաւ զիրքս ի թվին Հայոց ՌՃԻԳ (1674)—ունն:

2. ՀՅՏԱԳԱՅԻ

243ա. Առաքելի կողակից Հոռսմսէմէն, որ առ Աստուած փոխեցաւ Թիմն ՌՃԻ (1681), փետրուարի Ի (20), աւեր չարաթ:

Աստուած, որ Աբրիհանն ետուր, Թիմն ՌՃԻԻ (1678) ամին:

Աստուած, որ տղայ Վիրայն ետուր, Թիմն ՌՃԻ (1681) ամին... (Եւ ասլ քաղաքիւ յիշատակագրութիւններ, ծննդեամ ու մահուամ բաւականներ, լրացուած ամվարժ տիպիներով, քէ՛ այս քերթի վրայ եւ քէ՛ այլ շատ լուսնագրներով):

243բ. Քաղոց ԻԹ (29) եւ յունվարի 2 (6), Յիւլայտ(ակ) է նորնաՀատակին եւ մարտիրոսին Մարտիրոսի, Թիմն ՌՃԻԸ (1709), որ նոր մտաւ (քերտւմ եմք միայն սկիզբն ու վերջը). —

Տէր մեր Յիսուս Քրիստոս, Հա(յ)ր եւ Սուրբ Հագի, Անաղ, ամմոն, ամբըն(Ա)իդի, Եւ ի քաղաւք քաժամիլի, Եւ ամսկընամ ամբառիլի...

Նոր մահատակ տնտեսք փարեայ,
Որ էր գեղջէն իսկամեղարայ,
Աղամասին ամուսն մորա,
Պակաս եւ անիի և (40) ամ էր մորա,
Եւ ողորմած, աղքատասէր գմա,
Եւ ամիսպան ժամն մորա,
Սուրբ յայտնութիւնին Քրիստոսի,
Բ (2) ժամին հաղորդեցաւ,
Թ (9) ժամին եւ որդէս գեմնման գառի
համդիպեցաւ,

Նա աղաչէր զի արձաճէ, տան-
(կ)ու(8)քն:

Ով կարա պատմել մորա արվեստ,
Կամ ժամայտելութիւն կամ աղ(ք)ատ
կամ քահանայ պատուի,
Առաւ պսակ մա Աստուծոյ,
Մարտիրոսաց դասակեցաւ,
Քրիստոս Աստուած, ողորմի կարգա-
ցողաց եւ լուսաց...

130

ԺԱՄԱԳԻՐՔ

(Ս. Ամեմափրկիչ, 668)

ԷԿՐԱ (ՀՆԳԱՍՏԱՆ)

ՌՅԺԵ (1668)

ԹԵՐԹ՝ 75: ՊՐԱԿ՝ 8, իւրաքանչիւրը 10 քերք,
վերջինք քերք: ՄԵՆՈՒԹԻՆ՝ 11 X 8 X 1: ՆԻԻԹ՝
քուղք: ԿԱՋՄ՝ դատարկ կաշի, մերսինք քուղք: ՎԻ-
ՃԱԿ՝ վատ պահուած, սկզբինք եւ վերջինք քերք, 64-
66 քերքերը յետոյ եմ անլացուի ու գրանել: ԳԻՐ՝
մտարգիր: ԳՐՈՒԹԻՆ՝ միասին: ՏՈՂԵՐ՝ 15:
ԳՇՈՒՄՆԵՐ՝ ձեռնամուկ: ԹԱՆԱՔ՝ սեւ, վերնագիր-
մերք, սկզբնատուրքն ու մեծատառերը՝ կարմիր:
ԳՐԻՋ՝ ՏԵՐ Թովմես: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ՌՅԺԵ (1668):
ՎԱՅՐ՝ Էկրա (Հնգկատան): ՍՏԱՅՈՂ՝ գրիչը:

ԵԱՆՈՒԹԻՆ՝ — Աղբի ժամ ժամագիրք է,
այս՝ աղբիքի եւ անաղբի: Նուէր վարդան Գի-
րախանից:

ԹԵՆԱՏԱԿԱՐԱՆՔ

1. ԳՐԶԻ

63ա. Գրվեցաւ ժամագիրքս երկիրն
Հնդուստան, ի քաղաքն Էկրայ, ձեռամբս //

(63բ) սուտանուն Տէր Յովանիսին, ի Թրվա-
կանիս Հայոց ՌՅԺԵ (1668):

Ով եղբայրք, մեղադիր լերուք կարդա-
լով կամ օրինակելով, յիշեցէ զՔրիստոս
Քոչորութեան, սխալանցն թողութիւն չոր-
հեցէ, խիստ շտապ գրեցաք, որ է օրհնեալ:

2. ՀԵՏԱԳԱՅԻ

(Կազմին փակցրած քերթի վրայ) . Նուէր
վարդան Վ. Տ. Տէր-Կիրակոսեանից Ս.
Ա(մենափրկչեան) վանաց Մատենադա-
րանին, ապրիլ, 1951:

63բ. Թիսուի Քրիստոսի ծառայ Փանոս,
որ է ողբի Մէլի Բարէ Անիւսանէնց, Ով ոք
կարդայ, մէկ քերան ողորժի տացէ, ողոր-
մի... (վերջին տողը մերձեկ լուսանցից
կտրուած է):

131

ԹԱՅՍՄԱՆՈՒՐՔ

(Ս. Ամեմափրկիչ, 669)

ՆՈՐ-ՋՈՒՂԱ

ՌՅԺԵ (1666)

ԹԵՐԹ՝ 538: ՊՐԱԿ՝ 46, իւրաքանչիւրը 12 քերք,
սկզբինք ու վերջինք պակաս: ՄԵՆՈՒԹԻՆ՝ 38,5 X
X 26,5 X 11,5: ՆԻԻԹ՝ դեղմաւուն հաստ քուղք:
ԿԱՋՄ՝ կտրեցատ տոխտակ, վրան ձեռնամուկ գորգիք

եւ մակագրութեւն, խիստ մաշուած, ցածի մասը
կտոր, և փնդկեմ երեք գամեր՝ փակչի համար, մեր-
սինք դաճած գունատոր կտոր: ՊԱԼՊԱՆԱԿ՝ սկզբում եւ
վերջում մեր կազմելիս անլացրած մէկական սպիտակ

բուլք: վիճակ՝ բառարար, վերջից քերի, քեքքերից ոմամք մորոգուած, ոմամք սեւացած եւ կըղտոտուած, քերք 307-ի լուսանցի մի մասը կտրուած: ՊԱՐԱՊ ԹՆԲԹԻՆ՝ 1, 636: ԳԻՐ՝ բոլորգիր: ԳՐՈՒԹԻՆ՝ երկ-սկիւ: ՏՈՂԵՐ՝ 37: ԳԵՈՒՄՆԵՐ՝ ճշնումով: ԹԱՆԱՔ՝ սեւ, վերմագրեմքը, սկրմատագիրը, մեծատառքն ու լուսանցադեմքը՝ կտրուի: ՋԱՐԳԱԳՐՈՒԹԻՆՆԵՐ՝ գլուխներէ սկզբնատառքը քայնագիր եւ զարդագիր, գումաւոր, ճաշակուար: ԿԻՍԱՆՈՐԱՆ՝ 2ա, բազմա-գումի, ամկիւմները կտրուած, սեւացած: ԼՈՒՍԱՆՑԱ-ՋԱՐԳ՝ մեծ քառակ, բոլոր գլուխներէ սկզբնաբառով, բազմագումի: ԵՄՂԿՈՂ՝ քերես գրիչ: ԳՐԻՉ՝ Յով-նեմնու քանակայ: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ՌՃԺԵ (1886), ՎԱՅՐ՝ վստահաբար չոր-ձուգա: ՍՏԱՑՈՂ՝ Ազատով:

ԵԱՆՈՐՈՒԹԻՆ. — Պակասում է զբնի գլխա-ւոր յիշատակաբանը:

ԹԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆՐ

1. ԳՐԶԻ

4ա. Որ ողորմի ստացողի զրոյս Աղա-մային եւ կողակցին Անայէ եւ ծնողացն Մխիթարին, Գինէվարդին, Կիրակոսին, Երամէ, Հռիփսիմէն Ամէն:

5ա.— Որոց աղօթիւքն ողորմի ստա-ցողի զրոյս Աղամային եւ կողակցին Անայէ, Աղափրէ, Ամամպասին, Յակոբին, Երամէ, Հռիփսիմէն եւ Յոհանն իրեցիս, կարդացո-ղաց:

7ա. Ողորմի ստացողի զրոյս Աղամային եւ կողակցին Անայէ, Խուշակէրդէ, Մատու-րին, Երամէ, Հռիփսիմէն եւ Յոհանն զբնիս, Մխիթարին Գինէվարդին:

126ա. Ողորմեա Քրիստոս Աստուած ստացողի զրոյս Աղամային եւ կողակցին Անայէ եւ ծն(ող)ացն Մխիթարին, Գինէվար-դամին, Կիրակոսին, Երամէ, Հռիփսիմէն, եւ ինձ ձեղուցեալ Յոհանն քահանայ զբնիս, եւ իմ ծնողացն Տէր Մկրտչին եւ կողակցին Եղտիկասին, կարդացողաց եւ լսողաց մասն եւ բաժին եղիցի: Ամէն:

(Գրեթէ բոլոր գլուխների վերջաւորու-թեանց ռմի ստացողի ազգակիցների եւ գրչի անուամ յիշատակութիւններ):

(Կազմի Ա փնդի վրայ ճշնումով գրու-ած). Յիշատակ է Յա(յ)ամատուրքս Աղա-մային եւ կողակցին Անայէ եւ ծնողացն Մխ(իթարին), Գինէվարդին... (անընթեռ-մանի), Հռիփսիմին ի Թուին ՌՃԺԵ (1666) ամին:

2. ՀԵՏԱԳԱՅԻ

115ա. (Կնիադրոյմ). «Ք(րիստո)ս(ի) Ծ(ա)ռ(այ) Տ(է)ր Աստուածատուր, 1823»:

264բ—265ա. (Երեմ միանման կնիա-դրոյմ). «Տ(է)ր Ե. Ե., 1811»:

132

ՏԱՐԵԿԱՆ ՇՐՋԱՆԱԿ ԵՒԱՆԿԻՆԻ (ՔԱՐՈՂԳԻՐՔ)

(Ս. Ամեմափրկիչ, 671)

ԿԵՍԱՐԻԱ

ՌՄՁԳ (1834)

ԹԵՐԹ՝ 371: ՊՐԱԿ՝ 31, իւրաքանչիւրը 12 քերք: ՄԵՆՈՒԹԻՆ՝ 31,3 × 21,5 × 6,5: ՆԻԹ՝ քուլք: ԿԱՋՄ՝ կաշեպատ տախտակ, մերսից քուլք: ՊԱՀ—ՊԱՆԱՐ՝ սկզբում եւ վերջում մեկակամ քերք սղիտակ հաստ քուլք: ՎԻՃԱԿ՝ լուս: ՊԱՐԱՊ ԹԵՐԹԻՆ՝ 7բ, 8բ, 9ա, 268ա, 338բ, 361, 362, 363, 370, 371: ԳԻՐ՝ ճոտրգիր, վերմագրեք՝ բոլորգիր: ԳՐՈՒԹԻՆ՝ միա-սիւս: ՏՈՂԵՐ՝ 36: ԳԵՈՒՄՆԵՐ՝ ամբշտար: ԹԱՆԱՔ՝ սեւ, մասն լուսանցագծերը: ՋԱՐԳԱԳՐՈՒԹԻՆՆԵՐ՝ 10ա (հաւաքգիր) միւսները սեւ քամաճով գեղեցիկ յարագրեր: ՊԱՏԿԻՐ՝ 9բ, սեւ քամաճով, ճոտրք եւ ճաշակուար, քուլու է տպագրից ընդօրինակուած: ՀԱ-ԿԱՏԱՋԱՐԳ՝ 1ա—5ա, մատիտով մըրթաճաշկ գծա-գրութեամբ, 10-ը քերթիլը գումաւոր: ԵՄՂԿՈՂ՝

քերես գրիչը: ԳՐԻՉ՝ կարագետ Մառնկեան Էրե-կեցի: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1834: ՎԱՅՐ՝ Ս. Կարագետ Կե-ստրիայ: ՊԱՏՈՒԹԻՆՍՈՒ՝ Մառնկ Շահաճարեան Ռագրեւանցի:

ԵԱՆՈՐՈՒԹԻՆ. — Նուէր է ստացուած Տէր Գալուստեան Նաղարէթեան ընտանիքից 1961 թ.ին:

ՐՈՂԱՆԴԱԿՈՒԹԻՆԻ

1. 3ա—7ա. Տարեկան շրջանակ: Տարե-կան շրջանակ եռանկիւնի: Տէրունական, տոնական, բարոյական: Ով իցեն յարորդ ընդ որոց ունիս բոլորել զտարին (եւ մի բանի

այլ մամր վերագրեր եւ խորհրդածութիւններ) :

8ա. Հատոր Ա՝ Տէրունական քարոզք : Առ կաթողիկոս սուրբ Մայր Աթոռ Էջմիածնի Տեառն Յօաննու երէցս երանեալ սրբապա-
նի :

Առ պատրիարք Կոստանդնուպօլսի Տեառն Տեառն Ստեփաննոսի առաքելաշնորհ Վհնայեանի :

Առ դիտողութեամբ սրբոյ Կարապետի Հրաչալի վանից Կեսարիոյ Տեառն Տեառն Յակօբայ Աստուածաբանալ բարունակետի ՌՄԶԳ. (1834), մայիս 1 :

10ա. Քարոզ նախընթաց, որ Առ Հոգին Սուրբ : (Բովանդակում է 172 քարոզ, պարփակում 14 գլուխների մէջ, որոնց ցանկը գտնւում է 337ա—340ա-ի վրայ) :

2. 336ա. ՈՂԲ (10 տող)

Այ իմ Որդեակ, այ իմ ժողով, չեզ եւ խնայիք որպէս գտնուի...

Ի ԴԵՄԱՏ ՈՐԴԻՈՅ (10 տող)

Ուր եւ Մայր իմ քաղցր եւ անուշ, Ուղեղի, Զկուսածին Որդիդ եկ տես ցաւայի...

3. 341բ. Ի վաղճան տէրունական քարոզիցս անընդհատ օրինակեցաւ աստանօր բարոյական քարոզք թուով չորեքսասան, յատուկ բնարանիւ եւ օրինաւոր բաժանմամբ, զորս յօրինեալ եւ շարադրեալ էր Գրիգոր իմաստասէր վարդապետ Կոստանդնուպօլսեցի, որ երբեմն վարդապետ այս սուրբ վանուց սրբոյ Կարապետի Կեսարիոյ, Յորմէ եթէ ոչ օղտեսցի չոգեկան մասնաւորութեամբ, ողորմիս տացէ ծնողացն եւ իւր ինքեան, ամէն :

341ա—360ա. Քարոզ առաջին : Յառաջարկութիւն : (Պարունակում է վերջիշուած 14 քարոզները) :

364ա—369բ. Յոսակոտուր անպարկեշտաբար ըստ հեթանոսաց կոծել եւ ողբալ դժեռեալս, են մեղք մահաբեր ըստ հողոյ եւ ըստ մարմնոյ :

Ուստի ի դժեմայ սովորութեանց աստի չարեաց զընտանին առ Հրաժարեցուցանել, համառօտ խրատարանութիւն :

Ի գրոց Յունաց դարձոյց ի Հայ լեզու Գրիգոր վարդապետ Կոստանդնուպօլսեցի, Հաճի կոչեցեալ :

1837 ապրիլ Ի (20) :

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆՔ

1. ԳՐԶԻ

(Գրիչը պարզ յիշատակարան չունի, այլ 3ա—7ա—ի մէջ եղած յառաջացանի տեղ դրած մի քանի հարցաւով վերնագիրների մէջ, կամ որոշ յիշատակումներ, որոնցից քաղելով մի քանի մէջբերում եմք ամում ստորեւ) :

6բ—7ա. Ո՞վ իցէ ջոյդ ծնող եւ ու՞ր տեղին յորում ծնար :

Մնօղն իմ ըստ կարի իւրում ոչ սակաւ աշխատ եղեւ յերկնիւ, այնու եւեթ մխրթաբէլ, զի ունէր ծնանել զերկաւ աշխատութեան իւրոյ որպէս մարդ յաշխարհ՝ էվէրէկցի Մատուկեան Կարապետ Նուսատ սեւաւորն, որ յերկն Մխարանութեան սրբոյ Կարապետին Կեսարիոյ, ուր էր եւ տեղի ծննդեան իմոյ ընդ Հուսնեան Աթլորդոյն մեծի, Ուստի, Հուսկ ուրեմն ինդիր է ինձ մի ստղտանել զքեւ, մինչ զոն ահա այսչափ զքեանք ի քարոզել եւ վնչ պէտք է ինձ այսմ : Ասեմ թէ... (եւայլ) :

Ո՞վ է մանկարարը ջոյ :

Մանկարար իմ յետ ծնանելոյ իմոյ իրր ի գող իւր ի դեղ սեւորակ ի դիր արձանացոյց զիս բազմաշխատ երկասիրութեամբ եւ Բերեցի Դերձակեան եղիայ սարկաւաղն, քարտուղար Կոստանց սրբոյ մեծարանի Ամլորդէոյն մեծի : Ոյր յատկապէս (է)ս յորդոր մատնեալ մահուանի Մանուկ Բագրեւանդցի ի Խլֆոյ գեղջէ՝ Շահնազարեան, որդի Յօհաննի, մխարան Հրաչալի վանից Սրբոյ Կարապետի, որոյ ի լինել իւրաքանչեւ թէպէտ, կայր ցանկութիւն ի արտի, բայց յարտաքին եւ յեկեղեցական զործս զարդեալ չեղեւ զիտուն, այլ սիրող գիտութեան, ըստ օրինակի արք, որ թէեւ չունի ոսկի ի ծոցի, բայց ունի հանգստեալ յիւրում վիճակի, յորոց մին է եւ այս Քարոզիչը, որ կոչի Տարեկան Շըրջանակ Երանկիւնի, զոր ստացաւ արդար արդեամբ իւրով ի վաքեալ իւր լղճի :

2. ՀԵՏԱԳՆԱԾ

2ա. Նուէր Սուրբ Ամենափրկչեան վանքի մատենադարանին : Տէր Գալուստեան Նաղարէթեան ընտանիքից : Նոր-Ջուղա, 9. 10. 61 :

360բ. Աղլապարտութիւն կարճատու :

Այս դիրք քարոզից, զոր ի մանկութեան հետէ ստացեալն էի եւ պահէի զգոչու-

Քիսմեր, յայն անգամ ի խնդրոյ եւ ի թախան-
 Կանայ Հոգեւոր Գեւորք վարդապետի հո-
 ղեկից եղբորն իմոյ, նուիրեցի յօժարակամ
 սրտի. առ զերազատել Տէր Գալուստ ուսու-
 թանայն Նազարեթեան, որ ի Կալկաթայ,
 մայրաքաղաքն Հնդկաց ի ցոյց երախտագի-
 տութեանն եւ ի նշան եղբայրական սիրոյ,
 ուստի ի բարեաւ եւ յապաւնով վայելումն նո-
 բին սրբութեան եւ յառ յայայն անմուսաց
 ունել եւ զուսաստ անուն մեր ի մտաց ստու-

րադրեմ՝ անաբժան ծառայ Աստուծոյ Սակոբ
 վարդապետ Կեսարացի Թիւթիւնեան, զբա-
 ղէր Սրբոյ Կարապետի վանուց ի Կեսարիա : Ի
 1863 եւ Հոկտեմբերի 13, ի Կեսարիա, ի վանն
 Սրբոյ Կարապետի Մեծի Մկրտչին,
 (ներքեւում մի կնիադրոյմ «Եսեփոր
 վարդապետ, 1862») :
 Նուէր Սուրբ Ամենափրկչեան վանքի
 մասնադարանին, Տէր Գալուստն Նազա-
 րեթեան բնասներէց, Նոր-Ջուղա, 9. 10. 61 :

133

ՄԱՇՏՈՑ

(Ս. Ամեմափրկիչ, 672)

ՆՈՐ-ՋՈՒՂԱ

ՌՃՂ (1741)

ԹԻՐԹ՝ 121 : ՊԱԿ՝ 12, իւրեմանիւր 12 քերթ,
 ամմի քերթ : ՄԵՆՈՒԹԻՆ՝ 18 X 11,5 X 8 : ՆԻԻԹ՝
 եռանգ, փայլում բազր : ԿԱՍՄ՝ կապուտ քաղապա
 ստորաքաղաք, Էնթիք եւս քաղաք : ՊԱՆՊԱՆԿ՝
 սկզբում եւ վերջում մէկական քերթ կապուտ հաստ
 քուղթ : ՎԻՃԱԿ՝ բաւաքաք. 110—121 քերթքը
 անապատ եւ կիզատուած : ՊԱՐԱՊ ԹԵՐԹԻՆ՝ 1ա,
 131բ : ԳԻՐ՝ բոլորքի : ԳՐՈՒԹԻՆ՝ միասեւ : ՏՈ-
 ՂՈՐ՝ 23 : ԳՆՈՒՄԵՆ՝ թնայնով : ԹԱՆԱԿ՝ անւ,
 վերնագիթք, սկզբնաղբեր, մեծառնաք եւ
 յունեցեացքք՝ կարմիր : ՋՈՐԻՊԻՐՈՒԹԻՆՆԵՐ՝
 որոշ գլուխներ մեծառնաք քաջացիք եւ կնե-
 դանցք : ՊԱՆԿ՝ 1ք (Մկրտում) : ԿԻՍՆՈՐԱՆ՝
 2ա, կարմիր եւ կապուտ գլուխք : ԼՈՒՍԱՆՍԱՐԱՆ՝
 մի բանի հաստ, կապուտ մի մասը կարնաք : ԺՄ-
 ՄԱՆԱԿ՝ ՌՃՂ (1741) : ՎԱՅՐ՝ վստանաք Նոր-
 Ջուղա : ՍԱՅՈՂ՝ Մարգար :

ՆԱՆՕՐՈՒԹԻՆ՝ — Ջեմադրը տղերք զբ-
 ժիւցով հուէր է հոստուած եղբորն ԱՐԱՎԵՆ
 զարդարեմէ 1864 թ. : Մի բանի տեղ կայ զբա-
 ղարանի կնիքը : ԷԱՐԱՎԵՆ զարդարեմ Միւս-
 թեան վաշտի, Եղեմ, փերա, 1045 թ. : 1ա եւ
 ՕՈՍ ԹԵՐԹԻՆ՝ լիւր կոծ մի երկու ան կնարար : ԶԵՐ,
 որ լաւ լին ընթերցում :

ԹԻՆԱՍԱՐԱՆ՝

1. ԳՐԻՆ

131ա. (Սկիզբը քերթ) ... Լուսաւորեալ
 Հոգւով զՄարգարեան եւ զմայրն իւր ողորմու-
 թեանց արժանա ի Տէր Հանգուցեալ, լուսա-
 ւորեալ Հոգւով զՏառնիկն եւ զԵղբայրն իւր
 ի Տէր Հանգուցեալ, լուսաւորեալ Հոգւով

զԱղափրի եւ զՀանգուցեալ ցոյրն իւր զՄէր-
 յաթեանն եւ զՀանգուցեալ ամուսինն իւր
 զՄաթայն եւ զՀանգուցեալ ցոյրն իւր զԱղիզն եւ
 երկրորդ ամուսինն իւր զՀամեստադոյն,
 Հոռոփառնէն, որոյ Տէր տացէ զաւակ բարի,
 պարզեւեցէ պատու, որ ի աստուածա-
 պարեւն լինից իւրոյ լի եւ անթերի ծախիւր
 ստացաւ զարու եւ յօգ(ծ)ար կամօք եւս յիւս-
 տակ ի դուռն Սրբոյն Ստեփաննոսի Հրշակա-
 պատում երկդեցալ յիւստակ յաւանանակուն
 եւ զաւակ ժյոնջեանակուն, Կատարեցաւ ի
 թվին ՌՃՂ (1741), յամեանն յունիսի երե-
 սուն, վերջ :

2. ՀԵՏԱՐԱՆ՝

1ա. (Կայ եղբայրն ԱՐԱՎԵՆ զարդա-
 րանի կնիքը, Դանե համարը [Թի. 25, 370]
 եւ կամայ քամաւով գրում է, «Մաշտոց :
 Արաւեան զարդարանին : 15. 8. 49 թղան :
 Լ[եւոն] Մ[իւսահանն]») :

65թ—68ա. Սոյն մաշտոցը ցուցակադրե-
 լիս նկատեցինք, որ կաղմբը բաւականա-
 ձեռնադրի թերթիկներէ եւ պակասում է նրա
 յիշատակարանը, ուստի օրեր շարունակ աշ-
 խատեւում, մեծ դժուարութեամբ յաշտե-
 ցինք տասը թերթերը տոկն ժամանակից եւ
 աւելացին վերջում, եւ ժամանակաւորապէս
 նորից կաղմբ, պահպանելով նախկին ձեւը :
 Պակասած թերթերի մէջ գտնուց զբի յի-
 շատակարանի մէջն վերջին մասը, որ զե-
 տեղեցինք իւր տեղում : Լ. Գ. Միւսահանն. 18
 յուլիսի, 1962 թ., թղան :

134

ՄԱՇՏՈՑ

(Ս. Ամենափրկիչ, 673)

ԵՐՈՒՍԱԿԷՄ

ԺԶ դար

ԹԻՐԹ՝ 132: ՊՐԱԿ՝ 13, իւրաքանչիւրը 12 քերք, սկզբից, վերջից եւ երբեմն *վիլից* քերի: ՄԵՍՈՒ՝ ԹԻՐ՝ 17, 6 X 18, 6 X 3: ՆԻԻԹ՝ հաստ զնգնաւում քուզք: ՎԻՃԱԿ՝ փայտցուած, սկզբից եւ վերջից քերի, որոշ քերքեր յետոյ աւելացուած եւ գրուած, քերքերը յուր տեսած, ռամբ սնացած: ԳԻՐ՝ բոլորքի: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միտսեւ: ՏՈՂԱՐ՝ 17 եւ 18: ԳՄՈՒՄՆԵՐ՝ ձնշումով: ԹԱՆԱԳ՝ տեւ, վերնագերմերը, սկզբնառաքերն ու մեծատառերը՝ կարմիր: ԳՐԻՉ՝ Ա մաս (1—114)՝ ամայտ, Բ մաս (115—132)՝ Յովանէ տաքայ: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ Ա մասը (1—114)՝ ԺԶ դար (1530—ից առաջ), Բ մաս (115—132)՝ ՌԿԶ (1817): ՎԱՅՐ՝ հաւանաբար երեսուցէմ: ՍՏԱՅՈՂ՝ Մկրտիչ եպիսկոպոս (1539 թ.), ապա՝ Աստուածատուր Երէց:

ՅԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆ. — Ջնադէրը տողերս դուրի միջոցով 1904 թուին հուէր է ստացուած Նիկողայոս Բաղումեանից, Ստեղծարարն զիւր, 128թ— վրայ կան յոյնեան երկու սեւ կնիքադրոշմ. *ԵՄ. Տ. Տ. Տ.* Ստեփանոս:

ՅԵՆԱՍԱԿԱՆՐԵՔ

1. ՀԵՆԱԿԱՆՐԵՔ

3թ. Յիշատակ է զայս Հողէշահ Մաշտոց Տէր Պետրոսին եւ իմ որդիք Սիմոն-խան, Մնացական, Իսպողուլին ի մինասին (միասին) երկար ամօք պահեցէ: ԹՎԻՆ ՌՄԿԳ (1814):

10թ. Ես Տէր Պետրոսս, որ ձեռնայրեցայ, այր Յովսէփի եպիսկոպ(ոս), որ է Սուրբ Թաթէվայ վանիցն, էր ԹՎԻՆ Հայոց ՌՄԻՆ—ումն (1796) էր:

Սիմոնխան, որ Աստուած տվեց, ԹՎԻՆ ՌՄԻՆ (1794)—ումն: Շահրաստան որ Աստուաց (տվեց) ԹՎԻՆ ՌՄԻՆ (1799)—ումն:

23ա. Յիշատակ է զայս Մաշտոց Հողէշահ Տէր Պետրոսին եւ իմ որդիք Սիմոն-խանն, Մնացական, Իսպողուլին եւ դուստրն Շարստան, Շարդին ի մ(ի)ասին, երկար ամօք պահեցէ: ԹՎԻՆ ՌՄԿԳ—ումն (1814):

Ուրողըդայ (?) Շահդադէն, որ մեղ չափով արաւ, ԹՎԻՆ ՌՄԿԳ (1814), յունվար Թ (9)—ումն: (Նոյնամամ մի յիշատակարամ ումի գրած մասի 56թ—ումն):

59թ. Տէր Պետրոսի որդի Մնացականն, որ է Նախայարկաւաք էր, որ Հանգաւ առ Բրիստոս, էր ԹՎԻՆ ՌՄԶ—ումն (1831):

61թ. ԹՎԻՆ ՌՄԵԼ—ումն (1809) էր, որ առաջնորդ Յարութիւն երկաւ Ժողովոգի մէջն:

68թ. Այս Մաշտոցս ես անարժան Տէր Պետրոս առայ իմ Հալալ վաստակոց, էր ԹՎԻՆ ՌՄԻՆ—ումն (1798):

103ա.— (Ոմն Ղազարի չորս տունից քաղկացած մի երգ, հետեւեալ սկզբնատուով):

Այս մանուկս գփաքիլէ առ Կումն առաքեալ,

Ակամք մերին աւետիս հնչեալ...

114ա. Փառք...

Արդ, ես Մկրտիչ եպիսկոպոսս ըստացա(յ) զսուրբ Մաշթոցս ի Հալալ ընչից իմոց՝ յիշատակ Հողոյ իմ(յ) եւ ծընողաց իմոց, Հաւրն իմոյ Աւփանդունմին եւ մաւրն իմոյ Նաղուէի եւ եղբարց իմոց մաղղասի Ղարին, Խոջայ Շատրիէկին, Պետրոսին, Մուրատին, Ամիրդլին եւ եղբաւր որդացն՝ Տէր Մարգարէին, Աստուածատրին, Ամիրդղին, սարկաւաք Եսառն:

114թ. Արդ, ես Մկրտիչ եպիսկոպոս ընծա առիւ ի դուռն Սուրբ Աստուածածնին եւ Սուրբ Ամենափրկիչին Բ (2) բաւ սկի, Բ (2) չուրջաւ, մին Աւետարան եւ Մաշթոցս: Ով որ կարդա կամ քահանայ, կամ սարկաւաք, կամ դպիր, կամ կարդաք կամ եղանակէք, կամ աւրինակէք, յիշեցէք յոյժ դաւաւոր յաղօթս ձեր զանպիտան Մկրտիչ եպիսկոպոս:

Արդ, զընցաւ յիշատակարանս ի սուրբ քաղաքն Երուսաղէմ, ի դուռն Սուրբ Յակոբ Տեառնեղբարն, որ է արքայ Հայոց ազգին: Արդ, աղայնմ դամերեանայ (Պամենեսիանով) սուրբ քահանայք եւ սարկաւաքումք, զամենատեղ, որ ձեռնամուխ չլինիք ի դիրք կամ ծախէք կամ գրաւ դրաւէք, ով որ յանդրդիւր, պատիմն յԱստուծոյ առցէ: Գնեցաւ Մաշթոցս ի Շամ քաղաքիս, ի ԹՎԻՆ Հայոց ԶԶԼ (1539), յիշատակ Մկրտիչ եպիսկոպ(ոս)ին, վկայութեամբ Նիկողայոս անաթրան քահանայի, ի սրտիւ եւ բոլոր Հաւատով ողորմի աս(ա)ցէք, եւ Աստուած ձեզ ողորմեցի, ամէն: Հայր մեր ոյ յերկինս:

115ա. Փառք... Արդ եւ Աստուածատուր էրէջս ետու վերստին նորոգել եւ կազմել՝ յիշատակ հոգոյ եւ իմ հոգեւոր հաւերն Մկրտտիչ եպիսկոպոսին եւ իմ ծնողացն հօրն իմոյ Սաւլթանին եւ կենակցուն իմոյ Թիրուանդին եւ եղբայրն իմոց Մուրատին, Տէր Մկրտչին, Ստեփանոսին, Ալէքսանդրին, Յովաննիսին եւ ամենայն արեան մերձաւորացն մերոց, կենդանեացն եւ հանկուցելոցն || (115բ), ի

Գրիստոս յիշեցէք եւ Աստուած ձեզ ողորմեսցի իւր միւս անգամ զալստեանն, ամէն։ Սակաւ զծոցս եւ կազմողս Յովանէս սուտանուն արեղա, աղայեմ յիշել ի Տէր միով ողորմախ եւ Աստուած յիշողդ յիշէ, ամէն։ Թվին Հայոց ՌԿՁ (1617)։ Այլեւ պապոյն իմոյ Յովհաննիսին, Ախանիսին եւ իւրոց ծնողացն Մուրատին եւ պապոյն Աֆանդուլին, Թվին ՌԿՁ (1617)։

135

ԺԱՄԱԳԻՐԻ

(Ս. Ամեմափրկիչ, 674)

ՆՈՐ-ՁՈՒՂԱ

ԺԸ դար

ԹԵՐԹ՝ 147: ՊՐԱԿ՝ 21, իւրաքանչիւրը 8 քերք, սկզբից աւ վերջից եւ երբեմն միջից զակաւ: ՄԵՆՍԻԹԻՆ՝ 17 X 10 X 3: ՆԻԹ՝ քուղք. 1—85՝ սղիտակ, 38—147՝ կապտոյ: ԿԱՐԱՄ՝ Ա փեղկը կաշկատ տախտակ, ճիւղից սղիտակ կտաւ, Բ փեղկը՝ չիք: ՎԻՃԱԿ՝ շատ ամենամ, սկզբից եւ վերջից քերք: ԳԻՐ՝ բալթրքի, վերնագրերը՝ մատը: ԳՐՈՒԹԻՆ՝ միտաւ: ՏՈՂԵՐ՝ 28, մամէ տակ: ԳՅՈՒՄՆԵՐ՝ ճծումով: ԹԱՆԱԿ՝ սեւ, մեծատառերը՝ սեւ երկաթագիր: ԶԱՐԴԱԳՐՈՒԹԻՆՆԵՐ՝ մի քանի հատ քաջագիր: ԳՐԻԳ՝ Տէր Յովհաննէս: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԸ դար: ՎԱՍՐ՝ վստահաբար Նոր-Ջուղա: ՄԱՍՈՂ՝ Տէր Ոհաննէս:

ՄԱՆՈՐՈՒԹԻՆ. — 15թ. կայ մի փակագիր կնիք. որ զժուարտութեամբ կարգադրուած է ՎԳՍ ՄԵՏՐ ՔԵՐՈՎԱՐ, 1143 (1894): Զեռագիրը 1904 թուին Նուէր է ստացուած Գաբրիէն Մակարեանից, ինչպէս գիւղ:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆԻ

1. ԳՐԺԻ

71թ. Հոգ եւ մոխիր Տէր Յովհաննէս: (Նոյնը ք. 83ա):

2. ՀՆՏԱԳԱՅԻ

1ա. ՅԻՆԱՏԱԿ է դայս Ժամայգիրս Տէր Ոհաննէսին... (որ)դի Միսասին: Եղեւ Թիւն Հայոց ՌՄԽԴ-ումն (1795) ... (մի երկու բառ կտրուած եւ ամբողջացնելի) ամարտան ապիկար ծառայ ... (մնացեալը կտրուած):

11թ. Գաբրիէն Հ. Մակարեան, յօլպան, ծննդան թիւ 1922: Շատ օրեր անցան, մենք բան չիմացանք:

47թ. Դանիէլ Մակարեան, Արշալուս Մակարեան:

136

ԱՒԵՏԱՐԱՆ

(Ս. Ամեմափրկիչ, 676)

ԺԱ—ԺԲ դար

ԹԵՐԹ՝ 283: ՊՐԱԿ՝ 36 (Ա—Բ), իւրաքանչիւրը 8 քերք: ՄԵՆՍԻԹԻՆ՝ 25 X 16.5 X 6: ՆԻԹ՝ զգնաւում հատա քուղք: ԿԱՐԱՄ՝ կաշկատ, Ա փեղկը՝ ստուարաքուղք, Բ փեղկը՝ աղայտակ, ճիւղից քերք կտաւ, ԳՐԱՄ ճծումով գորգի, հեմաշ, Ա փեղկը՝ յետը աւելացուած: ՊԱՄԱՆԱԿ՝ վերջում մէկ քերք

մագաղաք, երկաթագիր Աւուարածից, կեփց կառուած: ՎԻՃԱԿ՝ ամբողջ պահուած, սկզբից զակաւում է հիմեց քերք, չուճի ճեմ: Վերջին յիշատակաւումը. 90, 91, 118, 119, 179, 189, 187, 194, 210, 211, 213, 216, 251, 281, 282 քերքերը յետը եւ աւելացուել եւ լրացուել: ԳԻՐ՝ երկաթագիրն մտա բարդ-

գիր: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասին: ՏՈՂԵՐ՝ 19: ԳԸ-
ԵՐՈՒՄՆԵՐ՝ մեշումով: ԹԱՆԱԲ՝ չազամեղացքն, և
բազումն քերքերը՝ սեւ, մեծատանքից մեծն է կար-
միր: ԶՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆԵՐ՝ աւելացում մասերի
որոշ մեծատանքի զարգացքիցով: Ճակատագրը՝
217բ: ԱՌԻՍԵՆԱԶԱՐԴ՝ բաւական բուով զոմեւոր
ծաղիկներ: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԱ-ԺԲ զար Վերամերո-
ղումն 1831 թուին: ՍՅԱՅՈՂ՝ անշուտ. վերինն ստա-
ցով՝ Գրքերը:

ԵԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆ. — Աւետարանները ցանկ էւ
նախադրութիւններ լուսնի եւ յաջորդում են ձկն
միակն նոյն էջը, որանց վերջումն է նախորդը.
Մասին՝ 1—80բ, Մարկոս՝ 80բ—121ա, Լուկաս՝
121ա—217բ, Յովհաննէս՝ 217բ—281բ:

Նաւը է ստացումն արկի Ջեփու Ալեք-
սանեանից 1905 թուին:

ԹԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆԲ

1. ՀԵՏԱԳԱՅԻՆ

281բ. Յիւնեցէ ի Բրիտանոս գրքերուն,
զՎարդաթուման, որ ստացաւ դաս ի Հալալ
մաստաւորից իւրաց, յիշատակ խորն եւ իւր
ծնողացն Հօթն Հաղիպին եւ մօրն Պանդարին:
Յիւնեցէ եւ Աստուած ողորմի ասացէք:
Ամէն:

282ա. Զվերջին ստացող սորայ գրքի-
ւորն եւ գիր ծնողքն՝ Լույսեանն, Պարիկ
Պարսեան, Մեծապալն, Սաթումն, Պարսեան-
պէկին: Դարձեալ յիւնեցէ ի Բրիտանոս գրքի-
ւորն եւ գիր Կողակիցն Մարգարիտն: Դար-
ձեալ յիւնեցէ ի Բրիտանոս գրքերուն եւ իւր
եղբարքն Կարապետն, Գասպարն, Ժոր-
ձեալ յիւնեցէին, Դարձեալ յիւնեցէ ի Բրիտ-

անոս գրքերուն, որդիքն Միքիթումանն,
Հախնապարն, Հաղարն, զասերքն Սաթումն,
Սաբարն, Մարմաթն, Փարին, Եղիտարեթն,
Միքիթումանն, իւր Կողակիցն յեղաթիտն:
Դարձեալ յիւնեցէ ի Բրիտանոս Հօթնապարքն
Աղայանն, Հասանջանն, Փանոսն, Մեծ-
պալն, Միքիթումանն:

Նորոգեցաւ սուրբ աւետարանն **Թվին**
էճՀ (1331): Ամէն:

(Նորոգրով) Դարձեալ յիւնեցէ ի Բրիտ-
անոս Գրքերուն եւ որդին իւր Հաղարն, Հան-
դուցեալ Նաղարն: Ամէն: Դարձեալ յիւնեցէ
ի Բրիտանոս Հաղարն եւ որդի(ին) իւր Հանդու-
ցեալ || (282բ) (մէկ քառ կտրուած)... իւր
Կուլումն, զասերքն իւր Պարսումն (մէկ քառ
կտրուած)... ուլումն, Պարսում բէկին, Եսա-
նիկանն: Դարձեալ (յ)իւնեցէ զՆաղարն, Կ-
ղակիցն Սոլթան, որդի իւր Մարգար: Ամէն:
Յիւնեցէ Դարումն, որդի իւր Յարութիւն,
Կողակիցն Յայումն: Աստուած ողորմի:
Դարձեալ յիւնեցէ Նաղարն, Կողակից Ս-
ղումն, որդին իւր Լույսեանն, Զաքումն,
Հասերքն Օղիդէն: Ամէն: Յիւնեցէ Լույսեան,
որդին Յարութիւն, Կողակից Եղումն զըս-
տերքն յԱղայան: Թվին(ին) ՌՃՄՐ (1703):

282բ. (Ամպարձ Զարգրով) Ես մեղայոր,
անժարան (ամպարձան), սպիտակա Ուսանէ
էրէցս օրհ(ն)եցայ Թվին ՌՃՄԳ (1704) —ումն:
Թվին Կն (1680) —ումն եկայ Համարանն:
Աղայան ԿԹ (1684) Իսպանան ասաւ: Թվին
ՀԱ (1686) —ումն Օսմանիւն Համարանն ասաւ:
Աստուած իբրան ա(ի)րան ողորմ զցիր: Ես
սպիտակ, անարժան Ուսանէ էրէցս զիւնի
Թվին ՌՃՀԶ (1727) ումն: Ամէն:

137

ՀՄԱՅԻԼ

(Ս. Ամեմափրկիչ, 076)

ՆՈՐ-ՋՈՒՂԱ

ՌԲՀԴ (1765)

ԹԵՐԲ՝ 80: ՊՐԱԿ՝ 6.5, իրաւամէջիւր 14 քերք.
նկերից քերքի: ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 8.5 X 6.5 X 1.2:
ՆԻԻԹ՝ բուլք: ԿԱԶՄ՝ կաշեպատ տախտակ. Ներսից
քուլք, ետեւը մաշումն եւ ներքեւը կտաղտ կտոր
զցում: ՎԻՇԱԿ՝ միջակ: ՊՐԱՊ ԹԵՐԲԵՐ՝ 80բ, 80:
ԳԻՐ՝ Զարգրի: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասին: ՏՈՂԵՐ՝ 14:
ԳՐՈՒՄՆԵՐ՝ մեշումով: ԹԱՆԱԲ՝ սեւ, վերագիր-
ները, սկզբնառագիծն ու մեծատանքը՝ կարմիր, լու-
սանցազօնքը՝ սեւ: ԺԱԿԱՅԱԶԱՐԴ՝ 18ա, կարմիր
նկերով: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ՌԲՀԴ (1765): ՎՅՐ՝ վտանա-
բար Նօր-Ջուղա: ՍՅԱՅՈՂ՝ Արարիւն:

ԵԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆ. — Նաւը է ստացումն Ալեքսի
Նախադրանից 1906 թուին:

ԹԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆԲ

1. ԳՐԶԻ

88ա. Գրեցաւ Համայնիւ ի Թվին Հայոց
ՌԲՀԴ (1765), Նահապետի Գ (3) եղեւ վերջի:

21ա. Պաւստան ծառայիս Աստուծոյ
Արարիւնին, ամէն: (Նախը բազմաթիւ տե-
ղերով. մումնց վերջում յետոյ աւելացումն
է՝ «Ակորին»:

138

ԱՏԵՆԱՐԱՆՈՒԹԻՒՆ ՆԵՐՄԷՍ ԼԱՄԲՐՈՆԱՅՈՒ

(Ս. ԱՄԵՑԱՊԵՐԻԿԷ, 677)

ՆՈՐ-ՋՈՒՂԱ

ՋՅԲ (1797)

ԹԵՐԹ. 125: ՊՐԱՄ. 31, իւրաքանչիւրը 6 քիքք: ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ. 22 X 17 X 1,8: ՆԻԻԹ. քուպք: ԿԱՅԱՄ. կաշեղջատ ստուարաբարձք, ՏԵՐԱՅ քուպք: ՎԻՃԱԿ. լու: ՊՐԱՄ քիքքեր. 124ք, 125: ԳԻՐ. ՊԵՐԳԵՐ (1—44), որ զմեյով փոխուած եւ զառնում է շեղա-գիր: ԳՐՈՒԹԻՒՆ. միասնա: ՏՈՂԵՐ. 28: ԳՆՈՒՄ-ՆԵՐ. ճնշումով եւ մեղմաբար: ԹԱՆԱԿ. շա-ղամակի, վերմագիրքիք, սկզբնատաղիք, մեծա-տառերն ու յուսմեղմագիրքը՝ կարմիր: ԶԱՐԴԱԳՐՈՒ-ԹԻՒՆՆԵՐ. զյուսմիքի սկզբնատառերը սև եւ կար-միր քամաճով գեղեցիկ քայմագրեր եւ զարդագրեր: ՈՒՍԱՆԱՅՈՒՐԻ. որք քուպով եւ մշտնապէս ու կար-միր զմեղմապէս: ԵԱՂԱՅՈՒՎ. գրիչը: ԳՐԻՃ. ՆԻԿՈՂԱՅ ԶԵՐ Գարբիչեան: ԺԱՄԱՆԱԿ. ՋՅԲ (1797): ՎԱՅՐ. Նոր-Ջուր: ՍՏԱՅՈՒՎ. ՏԵՐ Գարբիչե:

ԵԱՆՈՒԹԻՒՆ. — ԶԵՆԱՊԵՐ ԵՆԵՆԱՆՔԵՐԸ
դասուած է, սկսած է քանկով (11—20): Դասուած
գրագրութիւն:

ՐՈՎԱՆԻՍԿՈՒԹԻՒՆ

1ա—2ա. Յանկ զրոյս Ներսէսի Լամ-բրոնեյոյ Վասն միութեան եկեղեցւոյ: Գրուի ԽԳ (43):

3ա—2ա. Ա. Վասն աստեանկան խօսիչ
սրբոյն Ներսէսի Տարածանալոյ եպիսկոպոսի
եւ (Ժ) Ժողովի Տարածի սակս միութեան
եկեղեցւոյ:

2ա—27ր. Բ. Վասն զլիսազրութեան
Հոռոյ, զոր պահանջեն ի Հայոց եւ լուծ-
մունք պատասխանոյն:

27ր—28ա. Գ. Վասն խնդրոյ Հայոց ի
յարգելի Հոռոյ զայն ինչ սահմանադրու-
թիւն:

28ա—30ր. Դ. Վասն խորհրդանութեան
ուղղափառ եկեղեցւոյ զաստեղութեան, որ ի
սուրբ Սրբոյնութիւն եւ ի Քրիստոսի ան-
բնութիւն:

30ր—45ր. Ե. Վասն քննութեան կարգաց
եկեղեցւոյ եւ բացատրապէս որոշում արտա-
քուտ մտեալ Նորաճեղութեանց արարողու-
թեան:

45ր—51ա. Զ. Վասն խորհրդանութեան Նո-
րաճեղութեանց, որ մտին յեկեղեցի եւ սահ-
ման կարգաց եւ աստիճանաց վիճակից ի

միա պարզաբար եւ Հարցմունք Յունեկիսի
ընդ սրբոյն Ներսէսի իւրն վարդապետի:

51ր—63ր. Է. Վասն քննութեան կարգաց
աստեղութեան Հարց, որք սահմանեցին յա-
մենայն եկեղեցիս քրիստոնէից, եպիսկոպո-
սաց նստել ի քաղաք եւ ոչ ի վանք, եւ Հարց-
մունք Գրիգորի ընդ Ներսէսի եպիսկոպոսի:

63ր—69ր. Ը. Վասն որոշման ինն զա-
տուց աստիճանաց եւ յաստեղութեան լուծա-
նութեանց եւ զգնատուցն ըստ խորհրդոյ:

69ր. Թ. Վասն յարոյ եւ ոչ կտաւոյ
պարտ է լինել քահանայական զգնատուց
(վերջը մնում է քերի, որի համար եւ տեղ
է քողմուծ 69ր եւ 70ա-ի վրայ):

70ա—78ր. Ժ. Վասն բացայայտութեան
Աստուածային խորհրդոյ պատարագին եւ առ
ունայնացութիւն ընդդէմադրութեան:

78ա—84ր. ԺԱ. Վասն զգրութեան ազո-
թից եւ բնախօսութեամբ քննութիւն Հաստա-
տութեան, թէ պարտ է ներգործութեամբ
մասն կանխել:

84ր—85ա. ԺԲ. Վասն թէ ո՞րպէս նշանա-
կութեամբ ուսաք անուանել զեկեղեցի տուն
Աստուծոյ:

85ա—86ա. ԺԴ. Վասն թէ ընդդէմ է իդո-
կան անուամբ զեկեղեցիս կոչել Հարոն եւ
զՔրիստոս՝ փեսայ:

86ա—88ր. ԺԵ. Վասն թէ որպէս եւ ո՞ր
աղապաւ մերս եկեղեցի անուանի զուստ
վերին Սրբոյն եւ Նրաւառդէմի:

87ա—87ր. ԺԶ. Վասն թէ պարտ է Հա-
ստառ զեկեղեցի Աստուծոյ յերկին եւ յերկրի
Հաստատել:

87ր—88ա. ԺԸ. Վասն թէ յորմամ Ժը-
տանեմք ի տաճարս տուր, պարտ է Հաւա-
տալ զմեզ առաջի Աստուծոյ որպէս եւ Հրեւ-
տակք:

88ա. ԺԹ. Վասն թէ զի՞նչ նշանակէ ձեւ
կերպարանաց սրբոյ տաճարի եկեղեցւոյն, զի
անջրպետեալ է խորան ի Հաստատելաց
խմբաբանէ:

88ա—88բ. ԺԼ. Վասն թէ զի՞նչ նշանակէ սեղանն սուրբ ի խորանին զեր ամբարձնալ:

88բ—89ա. ԺԹ. Վասն թէ զի՞նչ նշանակէ զգետն կերպասուցն, զոր ի վերայ սրբոյ սեղանոյն սփռեմք:

89ա—89բ. Ի. Վասն թէ զի՞նչ նշանակէ աստիճանք աթոռոց չուրջ զսրբոյ սեղանոյն եւ ի վերայ նոցայ քանանայապետականն աթոռ հաստատեալ:

89բ—90ա. ԻԱ. Վասն թէ զի՞նչ յայտ առնեն լուցմունք ջահից եւ լապտերաց եւ բուրումն խնկոց ի սուրբ եկեղեցին:

90ա—91ա. ԻԲ. Վասն զի դասակարգութիւնք եկեղեցւոյ համատիպ երկնաւորացն կարգաց եղեալ է:

91ա—91բ. ԻԳ. Վասն թէ զի՞նչ բացալատէ անունն երէց կոչել զվերակացուս ժողովորդոց եւ եպիսկոպոս կամ քահանայ:

91բ—92ա. ԻԴ. Վասն թէ զի՞նչ պատճառք քահանայ անուանեմք զերիցունս եկեղեցւոյ սրբոյ:

92ա. ԻԵ. Վասն թէ զի՞նչ է զօրութիւն եպիսկոպոսական անունն, զոր ցուցանէ:

92ա—93ա. ԻԶ. Վասն թէ զի՞նչ ցուցանէ տիրապէս քահանայազորութիւնս սոցայ յեկեղեցին Աստուծոյ:

93ա—93բ. ԻԷ. Վասն զի ո՞րպիսեաց հասակաց իրաւացի է առնել զղանազան աստիճանս:

93բ—94ա. ԻԸ. Վասն զի որո՞վք որոշեալ ճանաչին յեկեղեցի Աստուծոյ այստեղիկ դասք:

94ա—96ա. ԻԹ. Վասն զի՞նչ նշանակէ բացաւ զլիւծով կալ սոցայ ի տան Աստուծոյ ի Ժամ աղօթից, ի խորհրդական տեղւոյ ջննելի է:

96ա—100բ. Լ. Վասն զի՞նչ նշանակեն մարմնական զգեստիւք պաճուճելի եւ բացաւ զլիւծով զխորհուրդն կատարել:

100ա—100բ. ԼԱ. Վասն զի՞նչ նշանակէ անուանել զպատարազն խորհուրդ:

100բ—101ա. ԼԲ. Վասն զի՞նչ յայտ առնէ անուանել զայս խորհուրդ պատարազ:

101բ—102ա. ԼԳ. Վասն թէ զի՞նչ ցուցանէ զպատարազս անուանել վճռութիւն:

102ա. ԼԴ. Վասն թէ ընդէ՞ր զգոհութիւնս հաղորդութիւն առ ի՞նչ չայի անուանել:

102ա—104ա. ԼԵ. Վասն զի ո՞րպէս հա-

ւատա՞ք, թէ ճշմարտապէս Բրիտանոսն սա, առ որ հաղորդեցաքս եւ մարմին Բրիտանոսի եւ ոչ օրինակ:

104ա—105բ. ԼԶ. Վասն զի ո՞րպէս կարացուք հաւատալ, թէ յամենայն տիեզերաց եկեղեցիս զանազան ազգաց մի է Բրիտանոս եւ մի մարմին Բրիտանոսի:

106ա—106բ. ԼԷ. Վասն զի հաւատալ պարտ է, որ ի ձեռն ամբարձն քահանայի զպատարազն կատարեալ՝ որպէս ամենայն սրբոց:

106բ—107ա. ԼԸ. Վասն զի ո՞րքան է շնորհ ի պատարազէն ի բացուստ տեսութեամբն առանց ճաշակման:

107ա—108բ. ԼԹ. Վասն զի ուսում՞ հմուտ այս սոցլորութիւն զյիշատակ մեռելոյն ի պատարազն խնդրել:

108բ—113բ. Խ. Վասն հաստատելոյն զնոյն խորհրդածութիւն երկրորդէ ասելով:

113բ—119բ. ԽԱ. Վասն բաղդատութեան առ միմեանս սահմանադրութեանց Հոռոմոց, Հայոց, Տոնանկաց դիտաւորութեան:

119բ—120բ. ԽԲ. Վասն խրատու եւ սահմանի վերոյդրեալ զործոյս բարեաց եւ սպասաւորութեան եւ բացաւ զլիւծով աղօթել:

120բ—124ա. ԽԳ. Վասն սահմանի սրբոյն Դիոնէսիոսի յաղազս եկեղեցական կարգաց աւանդութեան:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆՔ

1. ԳՐԶԻ

28ա. Յիշատակարանս այլ ուրուք է:

Ջատացողիս կեանք, զստացողոսն իւր հուշի, զստացողս Տէր Գափրիէլ յոյժ վեբլաացեալ յաշակերտութիւն եւ որոյ փափաղմամբ տառիցս տարիանօք, հարեալ հոգի սիրով, յաւելի զսա ի մթեհոս աստուածային շտեմարանաց, ըստ կրկնակի եւս մաղթելով ամբարբել: Արդ եղիցի յիշատակ երիցն ի մի բան յօղաւորել մեղ զսոյն տուողին եւ ըստացողին ընդ աշխատելուն:

124ա. Գրեցաւ 182 (1797), Նիւրն 16, ծառայ խոնհար Նիկ(ո)ղոս Տէր Գարբէլե(ա)ն, ի Նոր-Ջուղայս եւ այլն:

2. ՀԵՏԱԳՐԱՅ

1ա. Սոյն մատենան զնեցի զպիւր Մարտիրոս Սիւրէճն Վարդանէանս, նուիրեցայ Ս. Ամենափրկեան վանաց մատենադարանին, 1950 թ.:

139

ՀԱՇՈՑ

(Ս. Ամեմափրկիչ, 678)

ՆՈՐ-ՋՈՒՂԱ

Ժե դար

ԹԻՐԹ՝ 379: ՊՐԱԿ՝ շուրջ 32, ամբողջական՝ 12, իւրաքանչիւրը 12 քերթ, միւս մասերը քերթատուած: ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 38 X 24 X 6.5: ՆԻԹ՝ քուղբ: ԿԱՋՄ՝ չաւի: ՎԻՃԱԿ՝ շատ վատ, բոլորովին քայքայուած, մեծ մասը քերթաւանի եւ պատառոտուած: ՊՐԱՊ ԹԻՐԹԻՆ՝ 68ք, 180ա, 256բ, 205բ: ԳԻՐ՝ բոլորգիր: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւն: ՏՈՂԵՐ՝ 37: ԳԵՆՈՒՆԵՐ՝ ձեռնարկ: ԹԱՆԱԿ՝ սեւ, վերնագիրները, սկզբաւորները, մեծատառերն ու լուսանցադրերը՝ կարմիր: ՋԱՐԳԱԳՐՈՒԹԻՒՆԵՐ՝ գլուխների սկզբատառերը գարգաղի եւ քաջուղի: ՄԱՆՐԱՆԿԱՐ (լուսանցքներով)՝ 230ք, 250ք, 251ք, 262ք (սկզբում վարդապետ է), 296ա (սկզբում վարդապետ է), 308ք, 350ք (սկզբում առաջնայն է), 353ք: Այլ մկարմիրներ միայն սկզբներն ու գումարներ, միւսները սեւ քանդակ են եւ ամբողջակ: ԿԻՍԱՆՈՐԱՆ՝ 22ա: ՀԱՄԱՏԱՋԱՐԻ՝ 61ա: ԼՈՒՍԱՆՑԱՋԱՐԻ՝ մեծ քառակուսի գումարոյ ծաղիկներ են եկարմիր: ՄԱՂԿՈՂ՝ քերթաւորներ: ԳՐԻՉ՝ անկայտ, եւամասքալ Գառաւոր երկը (տե՛ս քիւ 207, 308, 432 եւ 579 ձեռնագրերը): ԺԱՄԱՆԱԿ՝ Ժե դար: ՎԱՅՐ՝ վատահարաւոր Նոր-Ջուղա: ՍՏԱՆՈՂ՝ հօջալուծութիւն:

ԵՆՆՈՐՈՒԹԻՒՆ. — Զեռաղիւր ճանաչուած է վանքի գրադարանից:

ԹԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆՔ

1. ԳՐԻՉ

216ք. Սուրբ Դավաթաւոր քո, Հոգի Սուրբ Աստուած ճշմարիտ, ողորմեաւ ստացողի դրոցս մահաւորի ինչա թաւալէ եւ ծնո-

ղացն իւրոց եւ եղբօրն պարոն Գառաւորն, որդւոյն Աւետիկին, ուստեալն եւ դատեալն եւ ամենայն արեան ժեռաւորացն: Ամէն: Հայր մեր:

249ք. Ուրաւ իւրաւ եւ զմեղաւորս յիշեալ: (Նման եւ երբեմն էլ զկարգաւ եւ դատաւորս յիշեալ ձեռք գրութիւններ կան ստորին լուսանցքներում):

2. ՀԵՏԱԳԱՅԻ

256ա. Սրբակրօն Տէր Սուրբաւ Կիրա- կոսեան ի Գիշնիդան:

256բ. Տէր Օհանն, որ առ Աստուած փո- դեցաւ աշխարհս թվին ՌԻՃԿԹ-ունն (1820), օգոստոսի 1 (30)-ունն, օրն էր Բ չափիթի:

264ք. Սրբակրօն Տէր Կարապետ Սուրա- տեան. պա(տ)ճառ դրոյս է, որ եւ Օհան Սահակի պարտ եմ Տէր Սուրբաւոյն ի (40) լի(տ)ր դարի ճոհնալան, եւ կալին ի (40) լի(տ)ր ցորեն հատուցանեմ: Եւ Տաւիթս վկայ եմ:

295ք. (Սեւ քանդակով մկարտած է մի կիսախորան եւ վերելում ու մերթնում գրուած). Եւ եմ ծառայ լամենայնի, յիմար, (տ)դէտ դրոց քանի, ի (40) ծառայ Բարսեղ Տէր Սուրբաւեան ի Գիշնիդան, (նոյնը 307ք):

Ով ընթերցողդ, Գառաւոր էրէցս յիշեա- լիք ի Գրիստոս, որ դամար ի (20) օրն Ե շարթի ջանդ(ա)մն դնացի. կացիք բարով: Թվին ՌՃԻԵ (1676):

140

ՅԱՏԱՄԱՆՈՒՐԻ

(Ս. Ամեմափրկիչ, 679)

Ժե—ԺԶ դար

ԹԻՐԹ՝ 101: ՊՐԱԿ՝ շուրջ 9, խառնիխառն: ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 37.5 X 25.5 X 2.5: ՆԻԹ՝ դեղնաւուն հաստ քուղբ: ԿԱՋՄ՝ չաւի: ՎԻՃԱԿ՝ քայքայուած ՊՐԱՊ ԹԻՐԹԻՆ՝ 57ա, 78ա: ԳԻՐ՝ բոլորգիր: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւն: ՏՈՂԵՐ՝ 38: ԳԵՆՈՒՆԵՐ՝ ձեռնարկ:

ԹԱՆԱԿ՝ սեւ, վերնագիրները, սկզբատառերը, մեծատառերն ու լուսանցադրերը՝ կարմիր: ՋԱՐԳԱԳՐՈՒԹԻՒՆԵՐ՝ գլուխների սկզբատառերը գարգաղի եւ քաջուղի: ՊՐԱՍԿԻՐ՝ 57ք, 79ք: ՀԱՄԱՏԱՋԱՐԻ՝ 23ք, 76ք: ԼՈՒՍԱՆՑԱՋԱՐԻ՝ մեծ քառակուսի գումարոյ ծաղիկ-

մեր եւ արդ ձեռք: ԳՐԻՉ՝ ամայտ, Յէր Կարապետ (սխալմ 1/2 էջ): ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԵՄԻՑ ԳԱՐ: ՍՅԱՑՈՂ՝ Խաչար Լաւրապ, ապա՝ Խաչար Լաւրապ:

ԾԱՆՈԹՈՒԹԻՒՆ. — Բերանեմ ձեռքի զրաւ-
րանք:

ԵԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆԻ

1. ԳՐԻՉ

ՅԶա. Զայա կէս էջա Տէր Կարապետն է
զրեք:

ՅԴբ. Ողորմի ստացողի զրոցս Խաչար
Լաւրապին եւ ձեռագն Լաւրապին եւ
Գուրգարին եւ միւս Աղբալթանին եւ եր-
բարցն Լաւրապին, Աւրանին եւ Մարութին
եւ ինձ մեղաւոր եւ անարժան զրեքս: (Նման
յիշատակագրութիւններ կամ գրեթէ բոլոր
զրեքներին վերջաւորութեամբ, այսօրեց շա-
տաւր ծածկուած են յաղթմ եւ վրամ գրուած
հետագայի ստացողի անունը):

3. ԼԵՏԱԿԱՐԻ

1ա. Ողորմի Բերանուս Աստուած ստա-
ցողի սուրբ զրոցս մահաւոր Լաւրապին եւ
կողակցին իւրոյ Մէրտաւորին, կարգացո-
ղաց:

1բ. Որոց աղօթիւնն ողորմի Բերանուս
Աստուած ստացողի զրոցս պարուն Լաւրապին
եւ ձեռագն Սօլաւանին եւ Մէրֆարին, կար-
գացողաց:

1ճա. Որոց աղօթիւն եւ բարեխաւու-
թեամբ ողորմեացի Բերանուս Աստուած ստա-

ցողի ստուստայն՝ մահաւոր Լաւրապին եւ կո-
ղակցին Մէրտաւորին եւ ողորմեացի Բերանուս
Աստուած ստացողին եւ Մուրապին, եւ զստեղացն Մա-
ղիկին եւ Թլիւղէն. եւս առաւել անպիտան
զրեքս եւ մահաւոր անյիշատակ Նիկեցիկաց
Հողայն, կարգացողաց:

20ա. Բերանուս Աստուած, ողորմեաց
ստացողի սուրբ զրոցս Մահաւոր Լաւրապին
եւ ձեռագն Սօլաւանին եւ Մէրֆարին եւ
կարգացն Փրեւապարին, Մարգարին եւ Յա-
կարին, կարգացողաց:

(Նման յիշատակագրութիւններ կամ շատ
տեղեւորմ, մեծ մասամբ գրուած Ոսկինի յի-
շատակագրութիւններին վրայ փակցուած
իւրեքին վրայ):

20բ. Ով լուսաւորայն սուրբ Հրեշտակա-
պետ եւ սուրբ Կանայք իւղարեք (գրուած
է Ողմ պատկերներն ունեցող մկարի ներքե-
ւում), բարեխաւեցէ առ յարուցեալ Թաղա-
ւորն Բերանուս, զի յարուցէ ի մեղաւորին
մեղաց Հողայն ամենայն Լուստացեալ զրեք-
ստեղէն, մահաւոր զԱստուածաւոր խա-
չարին, զստացողի այսմ ծաղկաւոր եւ վար-
դաթիթի սուրբ զրոցս մահաւոր Լաւրապին,
որ ի յայսմ ամի փոխեցաւ առ անձկային եւ
առ Թաղաւորն ամենեցուն Աստուած, միթէ
յարուցեալն Բերանուս յարուցէ զՀողայն նորա
(եւ մի երկուսն այլ մաղլանմեք):

70ա. Սէ յիշեցուցէ եսիւր Բերանուս,
որ եմ Արձակու (7) բնակիչ, մեղաւոր որդե-
ւաւորակի, Ալէքսանդր Գեորգեան Բա-
րութեանց:

141

ՄԱՍՆ ԶԱՇՈՑԻ

(Ս. Ամեմափրկիչ, 680)

ՆՈՐ-ՋՈՒՂԱ

ԺԵ ԳԱՐ

ԲԵՐԹ՝ 67: ՊՐԱԿ՝ շարք 6, քերթեմ: ՄԵ-
ՍՈՒԹԻՒՆ՝ 39 X 25 X 2: ՆԻԹ՝ Կեղեւում հաս-
թաւր: ՎԱՐՄ՝ չուրի: ՎԻՃԱԿ՝ Լոյստուած,
կարաւած 22 եւ 45 քերթեք լուսամբագրեք: ԳԻՐ՝
բարեքիւր: ԳՐԻԹԻՒՆ՝ երկուս: ՏՈՂԻՐ՝ 38:
ԳԻՐԻՒՄԵՆ՝ ճշտում: ԲԱՆԻՐ՝ առ, վերմագրները,
պղծաւորները, մեծատաւրն ու լուսամբագրները:
Կարմիր: ՋՐԻՐԻՒԳՐԻԹԻՒՆՆԵՐ՝ զրեքներն օկոլա-
տանքը եւստագր, կամայ, կարմիր եւ կապուտ
զղեմբով: ԼՈՒՍԱՆՑԱՐԱՐ՝ բոլոր զրեքներին
պղծաւորն զամուտը ծաղկեմբ: ԳՐԻՉ՝ Գրեգոր:
ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԵ ԳԱՐ: ՎԱՐՄ՝ Խաչարապ Նաւաւոր:
ԾԱՆՈԹՈՒԹԻՒՆ. — Զանաւած ձեռքի զրաւ-
րանք Բերանուս Բերանուս:

ԵԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆԻ

1. ԳՐԻՉ

13բ. Բարեխաւուս Բերանուս եւ աղօթիւն
Ժեռայն Սիճիկին, ողորմեացի Բերանուս Աս-
տուած, ողորմեացի ստացողի զրոցս...
(անուն տեղեւոր բաց է բաղմունք):

22ա. Սրբաւոր կերակրին կարգաւ, զվար-
պետ Ստեփաննոսն իմ յիշեալ եւ զաւակերան
իւր Գրիգոր զմեզ յիշեալ: Աւաջաւորաց
մէջն է կարգաւ:

(14բ եւ 18ա յերեքերում գրուած է՝
յիշել ստացողին եւ գրիմ, առանց անուն-
ների):

142

ՃԱՇՈՑ (Ա մաս)

(Ս. Ամենափրկիչ, 681)

ՆՈՐ-ՋՈՒԼԱ

ՌՃԼԽ (1686)

ԽԵՐԲ՝ 288: ՊՐԱԿ՝ 27, իւրաքանչիւր 12 քերք՝ սկզբից եւ վերջից, երբեմն էլ միջից պակասուած: ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 30,5 X 25 X 6,6: ՆԻԹ՝ ղեկմանում հաստ քաղաք: ԿԱՋՄ՝ կայնպառ տախտակ, ձերօրից սպիտակ եւ կարմիր կտաւ: ՎԻՃԱԿ՝ հայկազան եւ կազմանամ, քերքերից մամլից կազիք պատառաւան, 184-ի մեծ մասը կտրուած: ԳԻՐ՝ քայքայիք: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւմ: ՏՈՂԵՐ՝ 25: ԳՅՈՒՄՆԵՐ՝ ՅՅՅ: ԹԱՆԻՄԱՅ՝ ԹԱՆԻՄ՝ ան. վերջագիրձերը, սկզբնաւորները, մեծատառերն ու յաւանքագծերը՝ կտրմիր: ԶԱՐԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ գլխիկների սկզբնատառերը քայքայիք եւ կնիզանագիր: ՊԱՅԿԵՐ՝ 172ք: ԿԻՍԱՆՈՐԱՆ՝ 173ա, ասկեղծ. քաղմագուծի: ԺԱԿԱՅՍՏ՝ ԶԱՐԿ՝ 1ա, 44ք, 101ք, 100ա, 134ա, 238ա, 271ք: ԼՈՒՍԱՆՍՏԱՐԱՐԿ՝ մեծ քառակ, գումաւոր ծաղիկներ եւ այլ ձեւեր: ՄԱՆՐԱՆԿԱՐ՝ 210: ԵԱՂԿՈՂ՝ Հայրապետ: ԳՐԻՉ՝ Արքայական երէց: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ՌՃԼԽ (1686): ՎԱՅՐ՝ Նաթ-Ջալալ: ՊԱՅՈՒՆԻՐԱՅՈՒ՝ Մամ (կայսերից եղբայր եղբայր):

ԵԱՆՈՒԹԻՒՆ. — Զեռադիւր, Հասնաբար գերեզմանի մեծ եւ փոքր, Հեռադիւր քաղաքում է երկու ժամ եւ կտրուած անթափառ: Ա ժամը պահուած է այն 681, իսկ Բ ժամը 683 թուահամարի ներքոյ:

Զեռադիւր 1987 թւին ստացւած է Զարմաւալի Սիրազ գիւղի եկեղեցւոյ:

ՅԻՇԱՏԱՆԱՐԱՆՔ

1. ԳՐԶԻ

7ա. (Կարմիր քանափով) Զուրդ սորին եւ դաշխատող... (մէկ քառ ջնջուած) ՎԱՅԷՍՏԱՆԻՐ... (3-րդ քառ ջնջուած):

44ք. Յառաջողութեան քաղաքի մասին եւ երախանորհ Հորն մերոյ Տեառն Ստեփաննի Հոգի ընկալ վարդապետի եւ արհիսկանի եպիսկոպոսի, որիցաւ աստուածախառն կտակաւ մեռամբ Արիստակէս իրիցու, յամի Հաղաբարեւորի, Հարիւրեղորդի երեսներու-

դ(թ) եւ Ե (5) ամի (1686): (Նոյմը 150ք, 172ա, 271ա):

168ա. (Պարսկերէն լեզուով եւ կտրմիր քանափով գրուած է):

دست خط کتیب رضاگر نوشته عام بتاريخ شهر شعبان
3 شير 1697

(Տէր Ռեւստակէսի ձեռքով է գրուել Շարքամ ամսին 197 թիւ):

237ք. (Կարմիր քանափով) Զարադիւրաւոր սորա ՎԱՅԷՍՏ(ա)ՆԵՐ վարդապետ: (Նոյմը 271ք):

2. ՀԵՏԱԳԱՅԻ

134ա. Արդ, Հայքեմէ ի ձեռք, Հարք եւ եղբարք իմ պատուակ(ա)ն, որք Հանդիպիք այս Զարադիւր, յիշեմէք ի մարապալս յաղթա մեր ՎԱՅԷՍՏԱՆԻՐ Հանդուցեալ Շարքամ եւ իւր կենակից Թանկուան, եւ իւր որդի կենդանի Գրիգորի եւ իւր կենակից Սայմոնակ, եւ իւր Աստուծով պարագայից որդիք ԱՀՎԱՅՆ (Այւազն), Նադարն, Շարաւան, Դասպարն եւ Բաղարան, եւ Գրիգորի թոռ Աստուծով պարագայ Սարգիսն եւ Ղուստին Համային եւ ամենայն արեան մերձաւորացն, եւ դուք յիշեալ լիջիք աստիճան Աստուծոյ, Եւ զայս Զարադիւր քաղաք մալխատանօք յետեւեալ մասն սորոյ եկեղեցւոյ Սիրաբայ, որ ինձ յառաջ յաւիտեանական լինի, զի արդար եւ Հայալ վատաւորեալ եմ գծեալ ի ԹՎԻՆ ՌԻՃԼԶ (1787), երբեմն ԺԶ (16)-ին: ՎԵՐԷ:

172ա. Մեր Սիրաբ զեղի մուկն զանի որ վախճ էր եւ վախճին աստիճան ինչ որ բարաքաթա էլ կէր, ուրիշ արարանների մեռն ընկաւ, քիթիք վախճն էլ չէ ասին, ինչ որ բարաթաթն էլ կըրպից, ուրախ ջըվերպիցին, շատն երբեւ զէղերն: Եւ տիրացու Գրիգորու զընեցի թիւ ՌՄԻԶ (1817):

143

ՀԱՇՈՑ

(Բ մաս)

(Ս. Արեմուքիկի, 682)

ՆՈՐ-ՋՈՒՂԱ

ՌՃԼԶ (1687)

ԹԵՐԹ՝ 208: ՊՐԱԿ՝ 13.5. իւրեմեանիւր 12 քերթ, մտմէ պակաս, սկսում է 27 պրակի մի մասով եւ վերջում 44-րդ պրակով: ՄԵՄՈՒԹԻՆ՝ 36.5 X 25 X 5.5: Նիւթ՝ դեղմաւում հաստ քաղթ: ԿԱՍԻ՝ կաշեպատ հաստ տախտակ, հմամաշ, մերսից ձեռագիր ծաշացի քերթեր փակցրած: ՎԻՃԱԿ՝ վատ պահուած, որոշ քերթեր կեղտոտուած, սկզբի քերթից առաջ մի քերթ բայրազիմ կտրուած: ԳԻՐ՝ բայրազիւր: ԳՐՈՒԹԻՆ՝ երկտիւմ: ՏՈՂԵՐ՝ 85: ԳՄՈՒՄՆԵՐ՝ ձեղումով: ԹԱՆԱԿ՝ սեւ, վերջագիր-մերթ, սկզբնատեղեր, մեծատառքի ու յաւանգի-գծեր՝ կարմիր: ԶԱՐԴԱՐՈՒԹԻՆՆԵՐ՝ ցուլեմերի սկզբնատառքեր քաշմացի եւ կեղծաժողի: ՊԱՏԻՆ՝ 18ք: ԿԻՍԱՆՈՐՆ՝ 1ա (մէկ սիւմակով), 14ա (լրիւ էջով): ՀԱԿԱՏԱՐԱՐ՝ 59ք, 102ա, 128ա: ԼՈՒՍԱՆԱՐԱՐ՝ մեծ քաւով զանաւոր ծաղիկներ եւ այլ ձեւեր: ԾԱՂԿՈՂ՝ Հայրապետ: ԳՐԻՃ՝ Արիստակէս Ժաննայ: ՌՃԼԶ (1687): ՎԱՅՐ՝ Նոր-ՋՈՒՂԱ: ՊԱՏՈՒՄՆԱՐՆ՝ Մամ (կապիկից իօջա խաչկիկ):

ԾԱՆՈԹՈՒԹԻՆ. — Միկըր (Ա. մաս) 161 և 210. ԹԻՆ 681: Զեռագիր 1687 ԹԻՆ ստացւած է Զար-ժանայ Սիրազ գիւղի կնիքից:

ԹԵՄԱՏԱԿԱՐԱՆԲ

1. ԳՐԶԻ

13ա. Ով պատճառ կենդանութեան եղելոյս եւ խաղաղարար աշխարհի՝ Աստուած Սուրբ Հոգի: Որպէս աւելի հրեղէն լեզուս բաժանեալ... (9 տառ մնամ խոսքի բայա երկու տառ դիտմամբ ջնջուած), Ստեփաննոս վարդապետ սուրբ եւ զերհաշակ ուխտի Ամենափրկչի Նոր-Ջուղայոյ, եւ ամենից համակրանից եղբայր միաբանից, որ ընդ հոգանեալ օրոք՝ Միքայէլ, Յովհաննէս, Աղէքսանդր, Երեմիայ, Եսայի եւ Իհարոն վարդապետաց, եւ քահանայական դասուց կրօնաւորաց Տէր Թումայի, Տէր Անդրէասի, Տէր Սիմոնի եւ Տէր Սէթի եւ մահադասի Կոստանդեայ մանկավարժի եւ դպրակետի եւ սարկաւաջ Սիմոնի փակակալի եւ գործակալացն Թորոսի դռնապանի, Տէրոնի տնտեսի եւ Փլիլպպոսի բազմաշխատի եւ այլց ամենեցունց գործակալաց եւ մանկերաց, նաեւ

տառապեալ ողոյ եւ անարհեստ եւ փծուն գրչի Տէր Արիստակէս երիցու, եւ ծնողաց խմոց եւ երախտաւորացն եւ վարպետացն մերոց: Ամէն, նաեւ որ բարեմիտ զամէնն ասացէ միւրով, եղիցի եւ նոցա յիշատակ բարի ի յայտ մտենի: Ամէն:

123ք. Հայոյն կարողայ եւ զստացող սորա զՄամն եւ զկենակիցն իւր Պօլա Պալիկին յիշեալ, ով Հայր պատուական:

(Մի քանի յաւանգներում եւս յիշուած է գրչի անունը):

127ա. (Տաղմուտէ կարմիր եւ սեւ քանակով) Որ ողորմի յստաց(ող)ի դրոցս զՄամն եւ զկենակիցն իւր Պօլայ Պալիկին եւ զՀայրն իւր Պօլայ Սարգիսի եւ որդին Աստուածատուրն յիշեցէք եւ Աստուած ողորմի):

Դարձեալ յիշեցէք զարդարող սորա Աղէքսանդր քրեպիսկոպոսն մահտեսին, եւ զԺաղկոյ սորին եւ զարդարող վարպետ Հայրապետն յիշեցէք:

150ք. Տէր Յիսուս Քրիստոս, արժանարար սուրբ տեսուչ եւ երանաւէտ ձայնիդ զստացող սորին Մամն եւ զորդին իւր աղա Մատուրն եւ ամենայն արու, եւ զԺող ուրին... (ամուրը ջնջուած):

13ք. (Պատկերի մերձեւում կաղպտ խորի վրայ մէկ տառ սպիտակով գրուած է հետեւեալը, իսկ մերձեւ յաւանգում սեւ քանակով քուակամը). Զմեղաւոր Հայրապետ նկարողս յիշ. զՏէր... (մէկ քառ ջնջուած եւ անըմբեռնի) Թիւն ՌՃԼԶ (1687):

2. ՀԵՏԱԿԱՅԻ

14ա. (Կիտախորամի մէջ) Սուրբ Աւետարան Քաթակու եկաւ Սիրակ՝ ձեռամբ Արաւ(ա)ժ վարդապետին, Թիմն ՌՄԿԱ (1812), հետ ժԲ (12)-ումն:

51ա. Ես Աշախան Մկրտումեանս այս սոգս գրում եմ՝ սրբանից եղ յիմանալու յամար, որ Սիրաք առբաներուն էր, զաֆտեցին ուսումքեան խանէրն, միան մնաց մեր չորս յարէն, մերն չտվինք, Թիւն 1889:

նէսին եւ քլիւն իմ ճատուղանին եւ կենակցին իմոյ Նանին, եւ հաւեղորայրն իմ Մարտիրոսին եւ Մարգարին, եւ ամենայն յարեան մեքճաւորսն մեր յիշեցէ(ք) ի Քրիստոս, եւ դուք յիշեալ լցէք:

Դարձեալ յիշեցէ զհոգոյ հայրն իմ Խոնայ Փանոսն եւ կազմող սուրբ Աւետարանիս

145

ԱԻԵՏԱՐԱՆ

(Ս. Ամեմափրկիչ, 684)

ՀԻՋԱՆ

ՋԸ (1459)

ԹԵՐԹ՝ 342: ՊՐԱԿ՝ 20, իւրաքանչիւրը 12 քերթ. սկզբիցն ու վերջիցն պակաս: ՄԵՐՈՒԹԻՒՆ՝ 27 X 18 X 6: ՆԻԻԹ՝ դեղմաւում հաստ քուլք: ԿԱՋՄ՝ կաշեպատ տախտակ, արծաթապատ: Ա փեղկի վրայ արծաթեպ մեծ խաչ՝ հիմք կարմիր ակռով եւ տաքող իրեւը բռնած գարդազմեր, հրեշտակներ, քոյսններ եւ այլ գարդածներ, ունի նրկու կապիչներ. Բ փեղկին արծաթեպ մի մեծ խաչ, 23 զամ, 8 հրեշտակ եւ 4 քաչուս. մերսից դաճած ծաղկաւոր կտոր: ՎԻՃԱԿ՝ ամբաւարք, որոշ քերթքն պոկուած եւ կեղտոտուած: ՊՐԱԿ քերթք՝ 1, 2ք, 7ա, 11ք, 15ք, 342: ԳԻՐ՝ քաղաքիւր: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկուսն: ՏՈՂԵՐ՝ 21: ԳԵՐՈՒՄՆԵՐ՝ ճնշումով: ԹԱՆԱԿ՝ սև սկզբնառոյթն ու մեծատառերը՝ կարմիր: ՋԱՐԴՄ՝ ԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ զլուսնի սկզբնառոյթն գարդազքեր եւ քոյսններ: ՊԱՏԿԵՐ՝ ճաւ, 6աւ, 10աւ, 17ք, 107ք, 168ք, 208ք: ԽՈՐԱՆ՝ 3աւ, 4աւ, 5աւ, 6աւ, 7ք, 11ա: ԿԻՍԱԽՈՐԱՆ՝ 18ա (Կիլիկիայի կտրուած), 108ա, 160ա, 287ա: ԼՈՒՍԱՆՑԱՋԱՐԴ՝ բաւական քուլով, բազմազան: ԵՄԱԿՈՂ՝ քերես գրիչ: ԳՐԻՉ՝ Մկրտիչ: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ՋԸ (1459): ՎԱՅՐ՝ Հիլան: ՊԱՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ Սարգիս քանապ: ԵՄԱԿՈՒԹԻՒՆ. — Նախադրութիւններն մի մասն ու ցանկերը յետոյ են աւելցուել: Նուէր է ստացուած Ջարմաւաթ Սիւրբ գիւղից 1967 թուին:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆՔ

1. ԳՐԶԻ

338ա. Փառք...

338բ. Արդ կտարեցաւ աստուածախաւս եւ տիեզերաբարդ Աւետարանս ի խնդրոյ պատուական եւ հաւատարմէ ճաշանային Սարգիս եւ ծնաւդացն եւ եղբարցն եւ ամենայն արեան մերճաւորացն, զոր Տէր Աստուածն Յիսուս Քրիստոս ընկալցի զսպորպէս պատարագն Հարելի եւ զԱրարհամուս եւ զամենայն Նախահարցն սրբոց...

անարժան եւ մեղաւոր աստուածն Վարդան սարկաւաթս, որ անուս ունիմ եւ զործս ոչ: Աղաչեմ զձեզ ով ճաշանայք, որք հանդիպէք ի սմայ կարգալով կամ արինակելով, թողուիք ինորհեցէք մեր մեղացս, Աստուած մեր մեղքն թողնու: Ամէն: Ի Թվին Հայոց Ռեկ (1598):

339ա. Եւ արդ, ես ունայս ի բարեաց զործոց Մկրտիչ Կրչակս, որ անուամբ եմ եւ եթ եւ ոչ արդեամբք եւ երկեակ, որ ձայնիւ բարձրացեալ եւ հոգով կորացեալ, ըստ իմով տկարութեանս զրեցի զսուրբ Աւետարանս ի շարաքիս Հիլան, լնդ հովանեաւ Սրբուհոյ Աստուածածնին եւ սուրբ Նորաբողոքով Սուրբ Յարութեանն եւ Սուրբ Սարգիս Զաւարմարին եւ Սուրբ Գէորգիս, որ սակաւ մի հեռի է ի շաղաքէն:

Եւ արդ, յայտնան եւ յայս բարեկարգուլ եւ մեծափառ սրբոց զուամբ, բարեխաւս աշխարհի եւ ապաւնն ապաստանի ճաւուրին մեղաց մերոց, զոր զիմեալ ծածաւ յուսով բարի արժատոյ չառաւելն, կատարեալն հաւատով եւ զործովք բարեաց || (339բ) ճաշանայն Սարգիս, եւ կամեցաւ ստանալ զսուրբ Աւետարանս, զոր ի վաղուց հետէ փափաղեալ ցանկալի լուսալորտան, զբարեոյս սուրբ մատենիս: Եւ արդ, ես անարժանս ի բարեաց եւ անյիշելիքս ի մանկուհեա սուրբ եկեղեցուլ, ոչ բերելով զայսպիսի վառահոլութիւն, որ ունայնս եմ ամենայն բարեկարգութեան...

340ա. Արդ, զրեցաւ սուրբ Աւետարանս ի Թվական Հայոց ՋԸ (1459), ի դառն եւ ի նեղ ժամանակիս, ի դանութիւն Ջանչի թուրքի եւ ի մեր ամիրայիս Սուլէմանայ, եւ ի Հայրապետութեանն Հայկազեան սեռի, իմիճանի սուրբ աթոռոյն Տէր Գրիգորի, եւ Աղթամարայ աթոռոյն Տէր Զաքարիայի, զոր Տէր Աստուած անասաննիլ եւ Հաստատուն պահեալէ կաթող Հայրապետական մերոյ աղին: Ամէն:

Դարձեալ կրկին անկամ աղաչեմ զձեզ զամենեւեան, յիշեցէք ի Քրիստոս զՍարգիս ճաշանայն եւ զծնաւդան իւր զԹումէն եւ զՊաթմէլիքն եւ զեղբարսն իւր զՍտեփան-

նոսն եւ զՊետրոսն եւ զամենայն արեան մերձաւորսն : Ամէն :

Թիւնցէք ի Քրիստոս զՍարգիս քահանայն եւ զկողակիցն իւր զՋէանն, եւ Աստուած ողորմի ասացէք սոցա : Ամէն :

Արդ, աղայեմ զձեզ յիւնցէք ի Քրիստոս զՍտեփանոսն եւ զկողակիցն իւր զՍուրբն եւ զաւակս սոցա զՄարտիրոսն եւ զԱբրահամ || (340բ) սարկաւազն եւ զՂադարն եւ զՄարանն եւ Աստուած ողորմի ասացէք սոցայ : Ամէն :

Այլ եւ կրկին անկամ աղայեմ զձեզ, յիւնցէք ի սուրբ յաղաթս ձեր զՊետրոսն եւ զկողակիցն իւր զՋէանն եւ զաւակն իւրեանց զԵռաննէն եւ զՄարգարիտն եւ ի իրարեով Աստուած ողորմի ասացէք սոցա : Ամէն : Եւ այլ եւս յիւնցէք ի Քրիստոս զՄարտիրոսն եւ զկողակիցն իւր զՄարթէն եւ զաւակն իւր զՍահակն, եւ Աստուած ողորմի ասացէք սոցա : Ամէն :

Եւ արդ, Տէր Աստուած պահեսցէ զսոսա անասանս եւ անդրդունելի կենաւք եւ անխորձ ժամանակաւք մինչեւ ի խորին ծերութիւնն : Ամէն :

Եւ արդ, եւ Սարգիս քահանայս ետուրել սուրբ Աւետարանս յիշատակ ինձ եւ ծնաւդացն իմոց եւ ամենայն արեան մերձաւորացն կենդանաւց եւ Հանդուցելոցն : Եւ արդ, կացցէ սայ ընդ իշխանութեամբս իմոմ եւ յետ իմոյ երանելոյ յաշխարհէս... (ընթում վեց տող) :

Այլ եւ ես անարժան զրչակս Մկրտիչ զրեցի զսուրբ Աւետարանս պանդուխտ կենաւք, վասն որ աղայեմ զձեզ, ով դասք լուսեմարից սուրբ քահանայք եկեղեցոյ, յիւնցէք ի մաքրափայլ յաղաթս ձեր զԾնաւդսն իմ զԱյրանն եւ զԱղութն, եւ դամենայն արեան մերձաւորսն իմ, եւ լի բերանով Աստուած ողորմի ասացէք սոցայ : Ամէն...

Դր. Ջանարժան զրիչս Մկրտիչ քահանայ աղայեմ յիւն ի սուրբ յաղաթս ձեր եւ խոշորութեան զրոյս ամենազոյր լիւրել :

107ա. Քրիստոս Աստուած, չոյ սուրբ օւստարանչիս թարեխաւութեամբն ողորմեայ ստացողի սուրբ Աւետարանիս Սարգիս քահանային եւ իւր ծնողացն, եւ ինձ անարժան զրչիս՝ Մկրտիչ : Ամէն :

2. ՀԵՏԱԳԱՅԻ

2ա. (Ամբողջ եղով խիստ ամվարձ յիշատակարան, ուր յիշումն են. «Աստուած ողորմի Սոււառուրի Հոգոյն, Հաւր Մարտիրոսին, մօր Մրչկայ (?) , կողակցին Մարդարտին, իւրեանց ննջեցեալ Հոգոյն՝ արանց եւ կանանց...» ևւ այլն) :

7ա. Եւ Գրեգորի որդի Գօգօլս Աւետարանս իմ կամով վաճառեցի Հանդուցեալ Նապարի որդի Այվադին եւ Յովսէփին : Այսուհետ ոչ ես եւ ոչ իմ ժառանգաց է, չունեն ինչ պահանջելոյ : Եղեմ Սպան, ի Ջուղայ, Թիւն 1833, Նիքրան 30-ումն : Եւ Տէր Մկրտիրոս ի վերն յիւն(ա)լ Գօգօլի ընդունելութեամբն դրեցի եւ վկայ եմ :

15ա. Թիւաթակ է սուրբ Աւետարանս Սօլթանիուսին եւ դստերն Սալմեճէ : Ով ոք զսոքա յիւն, յիւնալ լիցի Քրիստոսէ Աստուծոյ մեր(ո)յ :

(Ցամկեմն ու մախաղղութիւններ լի մասը կատարուել է վերայիշեալ Սօլթամփուտի պատուէրով) :

16ա. Եւ արդ, եւ անարժանս ի մանկունս եկեղեցոյ, Աբրահամ քահանայ, իմ ոչ բերելով զայսպիսի վստահութիւն այլ ունայն...

16բ. Եւ արդ, եւ Աբրահամ երեցս ձեցի զսուրբ Աւետարանս, յիշատակ ինձ եւ ծնաւդացն Ստեփանոսին եւ Սուրաթին եւ եղբորացն Մարտիրոսին եւ Ղադարին եւ Յակոբ սարկաւաղին եւ շերժ Մարթէմին եւ ամենայն արեան մերձաւորացն եւ եղբօր որդոցն Սահակին եւ Մուրադին եւ Խէրապետին : Եւ որք կարգայք, յիւնցէք զսոսայ Լե Աստուած ողորմի ասացէք... (եւս մոյմ ամուսնեք կրկնուած) :

107ա. Տէր Աստուած իմ Յիսուս Քրիստոս, զո անարատ Ծնողի բարեխաւութեամբ, ողորմի Տէր Աբրահամ քահանայն եւ իւր կողակցին Դաիմիին, ծնաւդաց իւրեանց եւ ամենայն արեան մերձաւորաց իւրեանց : Ամէն : (168ա-ում երկու տեղում եւս «Աբրահամ» տնում փոխարէն այլ տնում է եղել, որ ընդունել ի վրամ գրուել է մտրից) :

167բ. Այս Ս. Աւետարանս իրաւունք եւ սեփականութիւն է Հայոց եկեղեցուն, ոչ ոք իրաւունք չունի իւրացուցանելու ոչ Ս. Աւետարանս եւ ոչ սրա եկամուտը, այլ միայն եկեղեցին է տէր երկուսին եւս : Հոգեւոր Հովիւ Փերիս եւ Զարմաշալ դաւառաց Եղիշի մարգարիտ (իւր կնէաղորդմը) : Զարմաշայի Միթաք դիւղում, Ապրիլ 22, 1904 : (Նոյնը 285բ) :

341բ. Ու... (մի բամի բառ պատուած : Ամենայնում ամբողջ էջի վրայ թուղթ է փակցուած եղել, որի հետքերը մնում են դեռ) : Դմն Հաւատարմի եւ Հոգեւորի եւ աստուածայնէր քահանայն Տէր Բարեղին, որ ստացաւ զսուրբ Աւետարանս եւ Հայալ եւ յարդեանց յաստակոց իւրոց եւ յիշատակ իւրն եւ կողակցին Անիին եւ զաւակաց իւրեանց Խաթունին եւ Գույարին, Մանուկին, Արուսին եւ ծնաւդաց իւրոց՝ Հաւր Յովսէփին եւ մաւրն իշխաթունի եւ ամենայն արեան մերձաւոր(աց)...

146

ՏՕՆԱՅՈՅՑ

(Ս. Ամենափրկիչ, 685)

ՆՈՐ-ՋՈՒՂԱ

1823

ԹԵՐԹ՝ 59: ՊՐԱԿ՝ 11, իւրաքանչիւրը 8 քերք: ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 28 X 17 X 1: ՆԻԻԹ՝ քաւար: ԿԱՋՄ՝ կաշեպատ սաւառաքօղար, երկու փեղկերից աք-
կաքեպ մեծ խաչ եւ ամկիւմաղարքեր: Ա փեղկի խաչի վրայ մի մեծ կարմիր ակ, փակիչները կառարւած, մերթից զամուտը քաւար: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ սկզբում եւ վերջում մեկնակամ զամուտը քաւար: ՎԻՃԱԿ՝ քրից ու խոնարհութիւնից սեւացած եւ փչացուած: ՊԱՐԱՊ ԹԵՐԹԵՐ՝ 9ա: ԳԻՐ՝ ճառագիւր: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկնիւմ: ՅՈՂԵՐ՝ 37: ԳԵՆՈՒՄՆԵՐ՝ ճնշումով: ԹԱՆԱԿ՝ շա-
ղապակազմ, մեծառասանքը երկաքաղիք: ՋԱՐԴԱՆ՝ ԳՐՈՒԹԻՒՆԵՐ՝ զլուծների սկզբնագրերը զամուտը քաւար: ՊԱՅԿԵՐ՝ 8ք, 23ք, երկուսից էլ մի փառք մտածվ փչարւած: ԿԻՍԱՆՈՐԱՆ՝ 9ա, 29ա: ՄԱՆՐԱՆ՝ ԿԱՐ՝ 68ք: ՃԱՅԱՅԱՅԱՐԴ՝ 13ք, 16ա, 20ք, 31ք, 36ք, 38ք, 41ա, 45ա, 47ա, 50ա, 51ք, 55ա, 55ք, 59ա, 60ա, 60ա, 62ք, 68ա (բոլորն էլ սեւացած եւ զամուտում): ԼՈՒՍԱՆԱՅԱՐԴ՝ որոշ քաւար: ԳԻՐՉ՝ 8էք կարա-

պետ 8էք Գրիգոր Բաշխումանց: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1823: ՎԱՅՐ՝ Նոր-Ջուղա: ՄՏԱՅՈՂ՝ գրիչը:

ԵԱԼՕԹՈՒԹԻՒՆ. — Ջեռագրէլ կցուած է 1768 թուին Պաքսարգաւ աղագրում զճաւառ աւանա-
րանք-ի վերջում:

Նուէր է հասցուած Զարմաւիթ Սիրազ գիւղի 1907 թ.-ին:

ԵՐԵՆԱԿԱՐԱՆԻ

1. ԳՐԶԻ

1ա. Երբինեալ ձեռամբ մեղաւազարդ եւ եղկերի շուառտ Տէր Կարապետ Տէր Գրի-
գոր Բաշխումանց կոչեցելոյ. վառն որոյ տեսանելով սոյն Ճ(ա)չու Աւետ(ա)ք(ա)նի երկրորդ Հատոր աշխատեցին ոչ ունելով առաջինն, ս(ա)կս որոյ յարկ յաւ(ա)քեցա գրել եւ զուգել ընդ մնայ: Թիւն 1823, մարտի 2, որ ի Նոր-Ջուղայ:

147

ԱԻՏՏԱՐԱՆ

(Ս. Ամենափրկիչ, 686)

ՍՊԱՀԱՆ

ՌՃԻԱ (1672)

ԹԵՐԹ՝ 204: ՊՐԱԿ՝ 18, իւրաքանչիւրը 12 քերք, միջից մի ճամբու քերք: ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 23,5 X 17,5 X 3,2: ՆԻԻԹ՝ քաւար: ԿԱՋՄ՝ կաշեպատ առիտակ, վրան ճնշումով գտարքեր եւ զամբի տեղեր, եմամայ, քանի կողմը կարւած, մերթից յաճած կտաւ: ՎԻՃԱԿ՝ վառ պոռնուած, քերքերից մամլմ տեղաւա-
նուած: ՊԱՐԱՊ ԹԵՐԹԵՐ՝ 65ա, 204ք: ԳԻՐ՝ քաւար-
գիւր: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկնիւմ: ՅՈՂԵՐ՝ 24: ԳԵՆՈՒՄՆԵՐ՝ ճնշումով: ԹԱՆԱԿ՝ սեւ, սկզբնառագիւր, մեծա-
տաւերն ու յաւանցեալները՝ կտրմիր: ՋԱՐԴԱԿՐՈՒ-
ԹԻՒՆԵՐ՝ զլուծների սկզբնառագիւր կտրմիր, կամայ եւ կապալ գլուխով քաւար: ՊԱՅԿԵՐ՝ 57ք, 65ք, 156ք: ԿԻՍԱՆՈՐԱՆ՝ 2ա, 58ա, 69ա, 167ա, կտրմիր, կապալ եւ գեղնի գլուխով: ԼՈՒՍԱՆԱՅԱ-
ՐԴ՝ մեծ քաւար, քաղաքում: ԵԱԼՕՂ՝ քերքեւ

գրիչը: ԳԻՐՉ՝ Օւվաննէս: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ՌՃԻԱ (1672): ՎԱՅՐ՝ Սպանն: ՊԱՅՈՒԹԱՅՈՒՆ՝ Տէր Արքանն:

ԵԱԼՕԹՈՒԹԻՒՆ. — Աւետարանների ունեն
ցանկեր եւ նախադասութիւններ, վերջում՝ գրեց կեռի
շեւցելոյ: Ստացուած է Սիրազ գիւղի ճեղքեցուց 1907
թ.-ին:

ԵՐԵՆԱԿԱՐԱՆԻ

1. ԳՐԶԻ

164թ. Քիւրի ՌՃԻԱ (1672):

203թ. Փառք... Արդ գրեցաւ սուրբ
Աւետարանն ձեռամբ աւետարան Յովաննիս, ի
Թովկանիս ՌՃԻԱ (1672), ի Թաղաւորու-

թեան Շահ Սիւլմանին, ի Հայրապետութեան Տնտես Յակոբայ, Յիշատակ է Տէր Աբրահամին եւ իւր կողակից Վարդաթուհին եւ որդոյն Կիրակոսին եւ կողակցոյն իւրոյ Ջալալին եւ որդոցն Վարդանին, Գրիգորին, ամէն:

Դարձեալ յիշեցէք ի Քրիստոս զՎարդանն եւ իւր կողակից Քանդուտն եւ որդին Թումասն եւ կողակից Սայլարն եւ դստէրքն իմին, Վաթին, Հանգուցեալ ի Քրիստոս, եւ միւս դստերքն եթարն, Մարթէն: Յիշեցէք եւ Աստուած ող (որմի ասացէք):

204ա. Դարձեալ յիշեցէք ի Քրիստոս զԳրիգորն եւ իւր կողակիցն Քաթուհին եւ որդոցն Մէլքումին եւ Զօրասին եւ կողակցոյն իւրոյ Հէրթին, եւ իւր որդին Էղադին յիշեցէք:

Դարձեալ յիշեցէք Մէլքումն եւ իւր կողակիցն Սափուտն եւ որդիքն Բարսիսան, Եփրէմեան, Ղուստրն Նաշխունն, յիշեցէք եւ:

Գրեցաւ ի քաղաքն Շօշ, որ է Ասպահան: Յիշեցէք եւ զիս անաթան Յովանէսն եւ որդին իմ Հատեփանայն, յիշեցէք եւ Աստուած ողորմի ասացէք:

2. ՀԵՏԱԳԱՅԻ

2ա. (Կիսախորանի մէջ) Յիշադակ է սուրբ Աւետարանն Տէր Թումասին, որ կարգայ, ամէն: Թվին ՌՃԾԵ (1706) մեռաւ: Եւ Տէր Սահակ գիւրջի Տէր Թումասին թիմն: ՅՄա. Սոյն սուրբ Աւետարանս յիշատակ է Ելումի Աղադարեան եւ եղբայրն Աստուածատուրի(ն), Խոռադարդին եւ Թարիվէրդում, վասն որոյ արժան է յաւերժական բանին յիշատակել ի վերոյ գրեալ անուանցն: Ուստի սա կոչի զաւակաց եւ որդոցնին սեփական սուրբ գիրք: 1893, սեպտեմբեր 12:

Ի սմայ գրեալ բանից վկա եմք՝ Սուքիաս քահանայ Տէր Մարտիրոսեան, Նորընծայ Համբարձում քահանայ Տէր Մարտիրոսեան, Մէհրաբ Եւաւր Ք. Մկրտումեան: ԳՄա. Հայոց եկեղեցւոյ իրաւունքն եւ սեփականութիւնն է այս Ս. Աւետարանս: Այցելու Հովիւ Փեքիա եւ Զարմաշ զաւառաց Եղեթի վարդապետ: Զարմաշ, Սիրաք Կիւղում, 1904, ապրիլ 22: (Կնէադրոշմ): (Նայմը կնիքով՝ 156թ, 156ա):

204ա. Դարձեալ յիշեցէք Տէր Թումաս, յուր որդի Կոստանդ, յուր աղբէր Մատթի, աղբէր Մէլքոն, ողորմի ասացէք, ամէն:

148

ԱՒԵՏԱՐԱՆ

(Ս. Ամեմափրկիչ, 687)

ԺԳ—ԺԴ դար

ԹԵՐԹ՝ 186: ՊՐԱԿ՝ 10, իւրաքանչիւրը 12 քերք, վերջիմը եւ ումամբ միոյց պակաս: ՄԵՍՈՒԹԻՆ՝ 22 X 15,6 X 4: ՆԻՒԹ՝ քաղք: ԿԱԶՄ՝ կաշեպատ տախտակ, վրան ճնշումով գարդիք եւ գումարի տեղեր, հմամաշ, ամի կաշուէ փակիչներ, ճիւղից զամած չիք: ՊԱԼՊԱՆԱ՝ սկզբում եւ վերջում մէկ քերք մագաղաք. սկզբի և քերքի երկու հոգմում խորանձներ, Բ քերքում պատկերներ, քերանս է—Ը դարու, վերջին քերքերը մոմպետ աւետարանից, երկաթազրով, Թ—Ժ դարու: ՎԻՃԱԿ՝ ամիսամ պահուած քերք 92-ից մինչև վերջ՝ յետոյ աւելացած: ՊԱՐԱՊ ԹԵՐԹԵՐ՝ 54թ, 88թ, 120, 182թ, 183թ, 184, 185, 186: ԳԻՐ՝ բալթրցի (3ա—61թ), մտրցի (92ա—183): ԳՐՈՒԹԻՆ՝ երկսիւն: ՏՈՂԵՐ՝ 26: ԳՆԻՄՆԵՆ՝ ճնշումով: ԹԱՆԱԿ՝ Ա մաս՝ շագանակազոյն, Բ մաս՝ սեւ: Ա մասի մեծատառերը կարմիր քառաձով երկաթազրով: ԹԱՐԱԳՐՈՒԹԻՆՆԵՆ՝ Բ մասի գլուխների սկզբնատառեր՝ գորգազրքեր: ՊԱՅԵՐ՝ 2ա, ք (պահ-

պումակի վրայ): ԿՈՒՆ՝ 1ա, 1ք (պահպանակի վրայ): ԿԻՍԱՆՈՐԱՆ՝ 3ա, 55ա (մէկ սիւնակով), 87ա (կիսախորանի կտրած եւ տեղը քաղք փակցրած), 140ա (մէկ սիւնակով): ԼՈՒՍՆԵԱԶԱՐԴ՝ Ա մաս՝ չուրի, Բ մաս՝ որոշ քուլով, սեւ քառաձով եւ ամած շակ: ԺԱՄԱՆԱ՝ ԺԳ—ԺԴ (3ա—61թ), 1412 ք: (92ա—181թ):

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆՔ

1. ԳՐԶԻ (Բ մասի)

180թ. Թիմն (Ը)ժԿԱ (1412), (ԷԶ)—ի քամաքը մի քիչ քառած է, այն կարելի է կարգալ եւ ԷՈՅ, եւ ԷՈՅ:

181թ. Փառք Որդոյ Նորա անհաս Բանին... (մնացեալ մասը՝ 181 քերքի Բ սիւնակը կարուած է): 181թ. (Երկրորդ սիւնակ) ... զեղբարն մեր Շիրին եւ Հայրն

նորա Տէր Յովհաննէսին, Տէր Աստուածատրին, Տէր Աւագնիին, Հոսիգիարին, Հայր Անտոնին, Խաչատրին, Մարտին, Եփրեմին, որդին Ստեփանին, Վարդապետին, Բարձատին, Տիրատրին, Նաւարարեւին։ Ով յիշէ սոքա ի այս առ Աստուած, եւ յիշուին աւրին Այսուոյ, եւ փառք յախանան, ամէն։ Հայր մեր, որ երկին։

2. ՀԵՏԱԳԱՅԻ

181թ. Բրիտանոս(ի) ծառայ Շահնազարի Թիֆլիսի ՌՅՄԻ (1703)–ունն։ Բրիտանոս(ի) ծառայ Փիւնկազարի Թիֆլիսի ՌՅՄԻ (1703)–ունն։

182ա. Դարձեալ յիշեցէք Վերջին ըստացողն Ղազարն եւ կողակից Աղասն, որդին Փանոսն, ղոտեբքն Մարգարեան ու Թանկ-Խաթունն։

Դարձեալ յիշեցէք Բայնդուրն եւ կ(ո)–ղակից Եմբարն եւ որդիքն Մկրտումն եւ Հանդուցեալ որդին Սիմոնն եւ միւս կրտսեր որդին Օհանն։ Դարձեալ յիշեցէք Ասատուրն եւ կողակից Սալվիմազն, որդին Ղուկազն, ղստերն Դիլիսուն։ Դարձեալ յիշեցէք Այն-

վազն եւ կողակիցն Եմբարն եւ որդին Յակոբն, եւ վերայ տեղաւորացն արեւմտ մերձաւորաց, Աստուած ողորմի ասէք։ Եվ կազմ նկարեալ Թիֆլիսի ՌՅԿԶ (1717), Հոկտեմբերի ԺԻ (12)–ըունն վերջ։

182թ. Եւ Թիֆլիս ամացն էր ԻԴ (24), Թիֆլիսի ՌՅԶԵ (1708), Նոյեմբերի ԻԱ (21)–ին Տէր Մարտիրոսն ձեռնայտրեցին քահանայ։

183ա. Դարձեալ յիշեցէք Տէր Գրիգորին եւ իւր ծնողն Եղաննէն, իւր կողակիցն Հրապիւն, իւր որդին Որդանն, դուստր Հէրիքիանայն, իւր Հարսն Փէրին, իւր որդին Մարտիրոսն։ Թիֆլիսի ՌՅԶԻԴ (1775), յունիսի Ա (1) ղուր (?) Ծաղկէն։ Տէր Գրիգորի որդի Որդանանի որդի Տէր Մարտիրոսն եւ զմեղապարտ, եւ զանարժան զծող սորա զԱստուած յիշեցէք։ Տէր Մարտիրոս յիշեցէք, Աստուած զմեզ յիշէ ի միւս անյամ զայնտեանն. ամենայն (ամէն)։ Գերեզման Թիֆլիսի ՌՅԶԵ (1708), Նոյեմբերի ԻԱ (21)։

184ա. Ի Թիֆլիսի ՌՅԶԵ (1718) փետրուարի Ի (20)–ունն Մկրտումին Աստուած տղայ էրեւո, անուն ղրին Ղազար, որ Աստուած անդործ պահէ։

149

ԱՒԵՏԱՐԱՆ

(Ս. Ամեմափրկիչ, 688)

ԵՐԼԱԿ

ՊԵՆ (1890)

ԹԵՐԻՔ՝ 190: ՊՐԱԿ՝ 24,5, իւրաքանչիւրը 8 քնքր: ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 28 X 19 X 5: ՆԻՒԹ՝ զնգնաւում հաստ քուրք: ԿԱՐԱՊ՝ կայնաղատ տախտակ. խիստ մաշուած, վրան ճնշումով դարձեր. Ա եւ Բ փնկերիք՝ խաչկոյքիւմ, փակելի վրայ՝ Աստուածածինը մանուկ Յիսուսը գրկելով: Ա փնկի վրայ 88 արձաբոցի գամեր, ներքին ծաղկաւոր դամբ կտոր: ՎԵՐԱԿ՝ վատ պեղում, կեղտոտում. անպատ, որոշ քերքեր պատահաւոր, Ա քերքի մէջ մտնելով, իսկ Ե, Ը, 28, 179 եւ 181 քերքերը յետոյ եմ տակաւում, մի երկուսը յիշատակաբանի, միւսները լրացման համար: ՊՐԱԿ ԹԵՐԹԵՐ՝ 3թ. Ըթ: ԳԻՐ՝ բոլորգիր: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկուսն: ՏՆՂԵՐ՝ 22: ԳՅՈՒՄՆԵՐ՝ ճշումով եւ ամէնաբար: ԹԱՆԱԿ՝ մեղաշարժակազգայն. մեծատառերը՝ կարմիր: ԶԱՐԳԱՐՈՒԹԻՒՆ՝ յայտնիքն սկզբնականներ կարմիր եւ կամայ զգայնաբար դարձուցին: ԵՐԼԱՆ՝ 2ա, ք. 3ա, 4ա, 7ա, ք. կամայ եւ կարմիր զայնրով. եզրերը պատահաւոր: ԿԻՍԱՆՈՐԱՆ՝ 8ա (կտրուած մի մասը), 86ա,

87ա, 155ա: ԼՈՒՍԱՆՑԱՐԱՐ՝ բաւական քուրք, կարմիր. կամայ եւ զգայն զգայնրով: ԵՆԼԱՐՈՐ՝ ամայն: ԳԻՒԶ՝ ամայն: ԿԱՐԱՐՈՐ՝ Պետրոս Գաղթի: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ՊԵՆ (1890) ՊԵՆ (1890) ԵՐԼԱՆ (7): ՊԱՏՈՒՄԱՆՈՐ՝ Մարգարէ:

ԵՆԼԱՐՈՒԹԻՒՆ. — Զուրի նախադր. ԹԻՆԵՐ Ե. ԳԻՐԻՔ՝ Ստացում է Մտնող գիրքի կէպիտոյ 1907 թուին:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆԻ

1. ԳՐՈՒ

193. Փառք... Որ Հասոյց զմեզ ի ուրբ եւ մաքուր երկնահանգէտ խորանա Սուրբ Դիւրգ Զօրապարհա եւ եղև կամակից, որ Հանդուր ի դուռն սորայ, եւ կազմեցաք ղսուրբ եւ զախեղեղաւոր եւ երկնահանգի աստուածաբան Անտարանս, ի խնդրոյ սրբաւոր սարկաւա(ա)ք (ամենայն մշտնաւոր է

և պարզ չի քննարկում) ծերացեալ մամա-
նակ ապաստարան Սուրբ Գէորգի- (?)
Մարդաբա տնուն, զոր Տէր Աստուած դա-
սակեալ եւ պատկախեց անէն (ըն) զ առաքելոցն
և մարդաբայէն, զոր բազում աշխատեցաւ
ի միտայ մեր եւ ետ զվարճ տեսայ ի բաղում եւ
հալալ վատասակոց իւրոց, այլ ինքն Տէր Աս-
տուած, որ առաւ է ի (տարա բարեաց),
տալէ մա զկեանս յախտեանկան, ի յայտ
կեանս անաւ (անս պ)անհալէ, եւ զդեպն առ
Քրիստոս պաղղեիւնս անէն. ու եւ զնդկելի
և (մեղ)աւք զտեսեանս զկաղծողս զՊետրոս
Գաղեցի, եւ զհօք(եղբ)այրն իմ զ(Ատո)մ
զկուսակորն արեղայն, որ յետ քահանայ էր
մեր... անու... որ եթող զմեզ ի դառն եւ
ծովածուփ կենցաղս եւ ինքն || (194ա.) ...
(մի քանի քառ կտրուած)... սկ աւին (?)
իւր Քրիստոս: Արդ, աղաչեմ զա(մենե-
սեանդ, որք) օգտիք ի մանէն, թէ անա-
նելով, կամ (օրինակ ատենլով) կամ կար-
դաղով, աղարտեաց սուրալ անմեղ(աղիւր)
իկնիք, զի զեռ նոր ուսումն եմ եւ անաշխատ
... արգայութեան եւ մեր անշէ ատենին:
Եկեղեցիք ի տարբարայ յաղօթն մեր զվերոյ
զբեալուն, զի սուրբութիւն է Աստուծոյ այլու
... անոյ այլում ողորմի, եւ Աստուած մեզ
զկուսակորն ի յաւուրն զատուս(տ)անին, եւ ինքն
օրհնեալ եղիցի յախտեանս յախտեանից,
ամ(են)ն:

Թվին Պեն (1396), տանուաճիք մանկն եւ
Հայրապետութեան Տէր Մկր(տ)յիս, զոր Աս-
տուած պահեցէ զինքն ամբարածածուկ աշխ-
իւրով, եւ զանութեան Ամիրայան (վերս
գրուած Աննի Եմբարաչէ), որ ի վերայ
բերդէս Հնաբէր եւ Էրեջմարկ երկիրն աւեր
եւ մեզ խնամ մեռն վասն մեր մեղացն...
Տէր Աստուած լոյս անէն, եւ նմայ փառք յա-
խտեանից (Գրուածքներ մշտեմ եւ պա-
տուած են, դրա համար էլ խիստ դժուար է
կարդացում):

154թ. (կարմիր յամաքով) Եւ եւ զնդ-
կելի կաղծողս զՊետրոս) Գաղեցի եւ զվար-
դայանն իմ զՏէր Աստ, որ մահուածն ի
Քրիստոս փութեալ, եւ զհայր Մարգարէս
բապաստուր Սուրբ Գէորգի եւ եւ զսայ ...
կ(ա)ղ(ե) յիշատակ իւր եւ ծնողացն
իւրոց. աղաչեմ զմեզ ինչ յաղաւթս եւ Աս-
տուած պիշողող յիշէ, ամեն:

3. ՀԵՏԱԳՂԱՅԻ

3ր. Նուր Ս. Ամենափրկչեան վանքին
Զարմահայ Մամուքս զիւղից, 1842—1907,
(Նոյնը 64ա եւ 96ր):

Նա. (կաղպտ գլխի մոր անլացրած
քնիք) Դարձեալ յիշեցէ ի Քրիստոս զվեր-
ջին նորոգող սուրբ Աւետարանի բարեմիտ

և հեղանդի Յարութիւնի, միթէ Աստուած
բարով վայելել տացէ ի մա յիշատակ իւր
և կողակից Զարդարիդ եւ որդի Յուսէ-
պիդ, որդի Մկրտիչիդ, իւր կողակից Դօր-
վայթ... որ է յիշատակ Յարութիւնիդ եւ
կողակից Մարմայելիդ եւ հղբայր Մա-
տուրիդ, յեղայր Բայրեղի որդի Մկրտ-
չիդ, որդի Յօվայնիսիդ եւ իւրեանց արեան
մեքմաւրեաց: Ով շնորհիպք մա, Աս-
տուած ողորմի ասացէք սոցայ, եւ Աստուած
(ող)որմի ասացէք սոցայ (կրկնուած) եւ Աս-
տուած ողորմեցի իւր միւս այնպա զայլըս-
տեան, ամեն: Խվին ՌԲՃԽԻ (1800),
մայ(ի)ս է (7) զքեցա:

(Նա մի քանի ման յիշատակարաններ
մեր եւ յետոյ անլացրում նա սպիտակ քն-
քի վրայ):

84ա. Պարսկաստանի Խոֆահան Նահա-
պի Զարմ(ահա) զատուի Մամուքս զիւղ
զատարկութեամբ Հայ բնակչութիւնից...
(տե'ս յաջորդ ձեռագրերի մէջ):

194ա. Եւ Մարիոս էրէց զինքն զԱե-
տարանս ի հալալ ինչոց իմոց. էւ Թվին
անինք կայանք: Ով որ կարդէք, ինչեցէ ի
Քրիստոս Մարիոս էրէց... (չորս տող խիստ
դժուար քննարկելի եւ գրում շատ անվարժ
ծնողքով):

194բ. Հայոց եկեղեցու անփականութիւն
է Ս. Աւետարանս, ընծայեց Բարսեղեանց
ցեղ, Հոգեւոր Հովիւ Փերիս եւ Զարմահայ
պատուաւ Սննիկ վարդապետ, Մամուքս
գիւղում, 1904, ապրիլ 22:

(194բ. 195ա-ի վրայ եւս անվարժ
ձեռագրերով յիշատակարաններ):

195բ. Ով Հայրք իմ եւ հղբայրք, Թիշ
ՌԶԳԳ-ումն (1714) սուրբ անտարանք
եկեղեցիք ի Քաղաք մեր Նուպան, եւ բնակե-
ցաւ ի դոս մեր, կոչի Քարովչի եւ դարտս
եւ բաղում ըստնինչիս արար շնորհք Յի-
սուսի Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ եւ իմ
քաղմայմեղ մտաբարք, որ անուն ունիմ ու.
դորմ մի բարի շունիմ եւ սարկուսալս իմ,
որ կոչի Սուլթան, որ Տէր Յիսուս Քրիստոս
զու խանա ամենայն Հաւատացելոց դուռն
ողորմութիւն եւ մեր աշխատողաց կեանք եւ
առ(ո)ղջութիւն եւ իւր վարձն Հաւատցումն
իցի այն կեանքն: Սա եւ բանց(ն)ող սուրբ
Աւետարանի, ով ոք որ լիցի, բերան մի յի-
շեկ կամիք, որ ոք կամի յիշել, ինքն ար-
քայր(ւ)թեանն սուսջի Աստուծոյ յիշի, եւս
աշակերտեա Յարութիւն:

196ա. Դարձեալ յիշեցէ ի Քրիստոս
զվերջին նորոգող սուրբ Աւետարանիս, բա-
րեմիտ եւ հեղանդի քահանայր զՏէր Մար-
տիրոսն, միթէ Աստուած բարով վայելի
տացէ մա, յիշատակ իւրն եւ ծնողացն
իւրոց՝ Հաւար Տէր Մկրտիչ եւ մարտն Աս-

թուին, Մարիկին եւ կողակցին, Սուլթան-խանին եւ իւր կողակցին, Վարդանին եւ իւր կողակցին, Մերգրիգին եւ իւր կողակցին, Գուրգրիգին եւ իւր կողակցին, Սարգիսին եւ իւր կողակցին, Մկրտիչին եւ իւր կողակցին, եւ իւրեանց արեան մերձաւորաց: Ով Հանդիպէք սմա, Աստուած ողորմի ասացէ՛ք սոցայ, եւ Աստուած ձեզ ողորմեսցի իւր միւս սնդա՛մ դալրստեան, ամէն:

Դարձեալ յիշեցէ՛ք ի մաքրափայլ աղաւթս ձեր զՄարտիրոս քահանայն եւ զկողակցին իւր իմինն եւ զորդին իւր Մկրտիչն, զեղբայրն իւր Սարգիսն || (196բ)

եւ իւր կողակցին Գուլին, եւ իւր որդիքն Փաղան, Սաւ(լ)թանխանն, Վարդան, յիշեցէ՛ք ի բարին, Աստուած զձեզ յիշէ ի դատաստանն, ամէն:

Ի Թվականի Հայոց Ռի-ին (1611) էր:

Ով սրբազան եղբայրք, յիշեցէ՛ք ի մաքրափայլ աղաւթս ձեր զմեղապարտ կաղմոզ զՍտեփ(ան)ոս արեղայս եւ Վարդան սարգաւակն յիշեցէ՛ք վասն միով ողորմել, Աստուած ձեզ յիշէ: Ամէն:

(195բ եւ 196ա-բ-ի վրայ կամ անվարժ ձեռնով գրուած մի քանի այլ յիշատակագրութիւններ եւս):

150

ԱԻՅՏԱՐԱՆ

(Ս. Ամեմափրկիչ, 689)

ԳԱՄԱՂԻԷԼԻ ՎԱՆՔ

ՊԽ (1391)

ԹԵՐԹ՝ 300: ՊՐԱԿ՝ 28, Իւրաքանչիւրը 12 բքբք: ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 28 X 17,2 X 5: ՆԻՒԹ՝ դեղնաւում հաստ քաւք: ԿԱՁՄ՝ կաշնեպտ տաշտակ, վրամ ճնշումով զարդեր, եւ պնդուած զարդերի ծակտիւնք, ճերմից ճառակուտի եւ ուքանկիւն ձեւերով զումաւոր քնիքից ասեղնագործ, հին, արժեքաւոր: ՊԱՀՊԱՆԿ՝ սկզբում եւ վերջում երկուսով քերք դեղնած հաստ մագաղաք, միջին երկաթազրնով, Մաշտոցից: ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար: ՊՐԱԿ ԹԵՐԹ՝ 3, 4, 10բ, 30բ, 203բ, 207բ: ԳԻՐ՝ բոլորգիր: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւմ: ՏՈՂԵՐ՝ 20: ԳԵՆԻՄՆԵՐ՝ ճնշումով: ԹԱՆԿ՝ սեւ, սկզբնատղերն ու մեծատառերը՝ կարմիր: ԶԱՐԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ Աւետարանների սկզբնատղերը եւ գլխաբանի մեծատառերը՝ հաւաքգիր եւ զարդագիր, մէկուկամ տառ՝ մաքրագիր եւ կենդանագիր: ՊԱՏԵՆԻ՝ 5ա, բ, 6ա, բ, 7ա, բ, 8ա, բ, 9ա, բ, 10ա, բ, 11ա, բ, 12ա, բ, 13ա, բ, 14ա, 20բ, 90բ, 140բ, 232բ: ԽՈՐԱՆ՝ 18ա, բ, 19ա: ԿԻՍԱԽՈՐԱՆ՝ 21ա, 100ա, 150ա, 233ա: ԼՈՒՍԱՆՑԱՎԱՐ՝ բաւական քանակ: ՄԱՆՐԱՆՍՈՐ՝ 140ա, 162ա, 168ա, վերջին երկուսը միտքն սեւ գծագրաքեմք: ԳՐԻՉ՝ Նահապետ կոթմար: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ՊԽ (1391): ՎԱՅՐ՝ Գլխագիրէլի վանք: ՄԱՏՈՐ՝ Աստուածատուր Բառնալ:

ԵԱՆՈՒԹԻՒՆ. — Նկարադարձները բոլոր մագաղանն եւ կետադրական, մանաւոր սկզբի 19 տիրական տառերները: Մտաւորն է Զոր-մանուլ գաւառի Մամուլ գիւղի կենդեցուց 1987 թուին:

ԹԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆՔ

1. ԳՐԶԻ

296ա. (Գրիչը ձեռագրի հետ (այնք չէ) Փառք...)

296բ. Հոտ նմին աւրինակի աստուածաբանալ եւ պատուական քահանայս Աստուածատուր Հոգով եռացեալ ցանկացաւ այսմ Հոգիանորոգ, լուսեղանգ, ծաղկաւետ, վարդափթիթ, անուշահոտ բուքաստանիս, ստացաւ զչարս մարդարտեայ եւ զանառիկ մեծութիւն, զպայծառութիւն սուրբ եկեղեցոյ(յ), զտիւնն հաստայ, զսուրբ Աւետարան, զբերանն Քրիստոսի եւ հաւալ արդեանց իւրոց՝ յիշատակ բարի եւ բարէխաւ իւրն եւ ծնողաց իւրոց Աստուածատուր քահանային եւ հաւրն իւրոյ(յ) Մարտիրոսի եւ մաւրն Շնամհորի, եւ եղբայր Ստեփանոսի եւ Յոհանիսի եւ հաւրընդուն իկիւղիքի եւ Թանձիլիքի եւ ամենայն արեան մերձաւորաց կենդանեաց եւ Հանգուցեւոց եւ ի վայելումն ողորդ իւրոյ Արդմասնի, զոր Տէր Աստուած ընդ երկայն աւուրս արասցէ եւ պահեցէ ի փորձութենէ եւ յամենայն որոգայթից սատանայի, ամէն, եւ կենակցին իւրոյ իկիւղիքի:

Արք, երես անդեալ աղաչեմ զամենեսան, որք Հանդիպէք սմայ, յիշեցէ՛ք յաղաւթս ձեր զստացող սուրբ դրոցս զԱստուածատուր քահանայ եւ զկենակցին իւր յիկիւղիքի եւ զորդին իւր զԱրդմասն Ժառանգա-

ուր սուրբ Աւետարանիս, եւ զամենեանս, որք երախտաւոր են Աստուածատուր || (297ա) թանապանիս եւ զամենայն արեան մերձաւորս նորայ, եւ որք Հանդիպիք ամայ կարողալով կամ աւրիանելով, յիւնցէք ի մաքրափայլ յաղաթս ձեր զյիւնցեալս ի ամայ եւ ի բերանով եւ ուղիղ սրտիւ Աստուած ողորմի ասացէք Աստուածատուր քահանային եւ ծնողաց նորայ, զի յոյժ փափաք մամբ ստացաւ զայ՝ յարէխաւս առ Աստուած վասն մեղաց իւրոց եւ կենաց, յարէխաւս որդւոյ իւրոց, եւ որք զինչդուածս մեր կասարկէք եւ ձեզ ողորմեսցի Տէր Աստուած, ամէն:

Ծանօդ եղեալ կատարեցաւ սուրբ աւետարանս ձեռամբ Դանապետ կրանաւորի, ի վանքս որ Դամաղիէյ առուանի, ի Թրակաւս Հայոց Պն (1391): Այլ առաւել յիւնցէք զայնոսիկ, որ աւելապէս եղեն ի սուրբ Աւետարանս:

Դարձեալ աղայնձ զձեզ, որք Հանդիպիք սուրբ Աւետարանիս տեսութեամբ եւ կամ ապստոլեանք ինչ իւրք, յիւնցէք ի Գրիստոս եւ Աստուած ողորմի ասացէք ստացողի զորոցս Աստուածատուր թանապանին եւ Հոգեւոր եղբայրն իւրոյ Արքեանք թանապանին, եւ իւր կենակցին Աստուածատուր երեցուն՝ իւղիղէին, եւ իւրեանց դաւակացն Արքայմանէ, Յովանէս արեղային եւ Գրիգորին եւ Քաջատարին եւ այլոց աղղականացն եւ ընտանացն: Ամէն:

13ր. (Վերջին դատաստանի տեսարանի մերձեւումն մկալաւած է մի քանիանայի, տիրաւոր եւ մրամց մարտ պատկերները եւ վերնումն գրուած. «Տէրուհին, Աստուածատուր թանապանին է Տէր դրույս, որդին Արքեմանէս, վերջին նրկու ամուսնինքն փոխարեմ սկզբումն գրուած է եղել «Յովանէս թանապան...» եւ «որդին Քաջատուր [?]»):

2. ՀԵՏԱԳԱՅԻ

4ա. Մամուլագ զիւլի Ս. Աստուածածին եկեղեցի, 1863—1967: Եւսէր Ս. Ամենափրկչեան վանքի: Թանապան—Մատենադարանին, 1967 թ.:

20ա. Պարսկաստանի Իսֆահան նահանգի Չարմահալ դաւառի Մամուլագ զիւլը դատարկուելով ընակուելունից (1967 թ.) ու եկեղեցին փակուելով, այն զրոյաց Աւետարանը զիւլի ժողովրդի կողմից նուիրում է Ն. Զուլայի Ս. Ամենափրկչեան վանքի Մատենադարան—Թանապանին, այն պայմանաւ, որ այս երբէք չը պիտի վաճառուի կամ նուիրուի որեւէ մասնաւոր անձի կամ Հաստատութեան: Եթէ, Տէրն մի արասցէ, Ն. Զուլան եւս մատուռի նման ճակատադրի, ինչ

մեր զիւլը, այն պարագային այն Աւետարանը յանձնուի Ս. Էջմիածնի Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին փոխանցելու Երեւանի Հայ Գեղական Մատենադարանին կամ Թանապանին: Եթէ իւնենայ (կողմնայ) էջմիածնի Մատենադարանին տրուի: Մամուլայի Հայ համայնքի ներկայացուցիչներ՝ Միքայէլ Դարախանեան, Աղասի Փուլադեան, Սեփարակ Օհանեան, Թորոս Թորոսեան: 30. յուլիս, 1967, Ն. Զուլայ, Իսպահան: (Նոյնը ամիս համաձայն՝ 99ա, ուր վերջում աւելացուած է. «Մամուլագ» հիմնուեցաւ 1842, վերջացաւ 1967», առանց վերի ստորագրութիւնների):

294ա. Դարձեալ յիւնցէք ի Գրիստոս վերջին ստացող սուրբ Աւետարանիս զԼարիպանին, որ ըստացաւ զսա ի Հալալ վաստակոց իւրոց եւ ետ վերատին կապել եւ նորոգել յիշատակ բարի Հոգւոյ իւրոց եւ ծնողաց իւրոց՝ հօրն Մալիկոսրցի Յուսէփին եւ մօրն Հռիփսիմին եւ եղբարցն Ջանիբէկին, Յակոբին եւ Չալաքին եւ դաւակաց իւրեանց Թումարէկին, Ամիրխանին, Սահակին եւ Արիշանին, Ամիրջանին, Շիրաքին, եւ Չիրաքին եւ Մարուսին: Այլ եւ կողակցաց իւրեանց՝ Դարիպի կող(կ)ցին Ռիսիւիւլին եւ Ջանիբէկի կողակցին Շահինարին եւ Հարսին Մարգարտին եւ Չալաքի կողակցին Մարգարտին եւ այլ ամենայն արեան մերձաւորաց իւրեանց կենդանեաց եւ Հանդիպելոց՝ մեծի եւ փոքու, առհասարակ ամենեցուն, զոր Տէր Աստուած ողորմեսցի ամենեցուն, ամէն:

295ա. Եւ արդ, դարձեալ յերես անկեալ աղայնձ զմանկունսր սուրբ եկեղեցւոյ, որք Հանդիպիք սուրբ Աւետարանիս կարդալով եւ կամ այլ իւրք տեսանելով, յիւնցէք ի մաքրափայլ յաղթս ձեր զվերջին ստացող սուրբ Աւետարանիս զԼարիպանին եւ զծնողսն իւր զԵրեմիանէս եւ զՀռիփսիմին... (կրկնումն եմ յիշուած ամուսնները):

295բ. Եկեղեցական իրաւունք եւ սեփականութիւն է Ս. Աւետարանս: Հոգեւոր Հովիւ Փեքրեան եւ Չարմահալ դաւառաց Եղիշի վարդապետ. ապրիլ 22, 1904, Մամուլագ զիւլում: (Վարդապետի կմիքը հայերէն եւ պարսկերէն գրութեամբ):

298ա. Սոյն սուրբ Աւետարանս զնեաց մեր գիտութեամբն ի Սուրբ Աստուածածնայ եկեղեցւոյ պարոն Յովսեփայ Սարգսն պարոն Պետրոս Մամուլեանն եւ ետ ի յիշակ(տ)ակի վասն իւր կենդանեացն եւ ննջելոցն Մամուլագ ժամատանն եւ... (մէկ քառամրմքումն)՝ այսուհետ իրաւունս չունիցի վաճառելոյ եւ բաշխելոյ, մի միայն եթէ կամ միցէ տեղափոխել եւ այլ զեղ զնալ, ունի իրաւունս տանի ընդ իւր ուր եւ իցէ: Գրե-

ցաւ ի սուրբ վանս Ամենափրկչեան, 1872 ղեկեմբեր 18: Վկայ եմք Հաստատութեան սոյն գնելոյն եւ յիշատակի տալոյն: Յաջորդ խաչ(ակիր) Քաջատուր վարդապետ Կարապետեան, (Ներքեմուս երկու կնիք. «Քաջատուր վարդապետ», 1883):

Մամուրա գեղը Հիմեռած է 1842 թ., իսկ եկեղեցին 1883 թ.: Այս գիւղը եւ Ձարժաւալ դաւառը Հայութիւնից դատարկուեց 1967 թուականներին:

288թ. (Նոտրդամ) Դարձեալ յիշեցէք զվերջին ստացող սուրբ Աւետարանին, առատածեռն եւ ողորմած Հիւրընկալ եւ աղքատաւէր, Հաստարժ Ըջխաւջայ Գրիգ(ո)րն, որ առօրէն Սահարանս ի Հալալ րնչից

իւրոց եւ ի յարդար վաստակոց, յիշատակ Հողոյ իւրոյ եւ ծնողաց իւրոց Աղապալէ, Ըմբշատին եւ Կողակցին իւրոյ Ասփալէ եւ որդոցն իւրոյ Քաջայ Սուլթանումին, Քաջայ Աղապալէ, Քաջայ Նիկողոսին, Քաջայ(յ) Ուստումին, Քաջայ Մ(ա)րտիրոսին, Սաֆարին եւ դատերացն Սամարին, Ոսկէ, Թաղուհէ, Ամէն:

Դարձեալ յիշեցէք ըղձաւջայ Գրիգ(ո)րն եւ զՀօրեղայրն իւր զՔաջայ Փալէն եւ զորդին իւր Գեարոսն եւ Հանգուցեալ ի Գրիտատու Սէխէրն, ամէն... Եւ զգոնեքն իւր Սուլթանն, Թութին յիշեցէք եւ Աստուած ողորմի ասացէք... ամէն, Թվին Ռեզ (1610):

151

ԽՈՐՀՐԴԱՏԵՏՐ

(Ս. Ամեմափրկիչ, 690)

ԺԶ—ԺԷ դար

Թերթ՝ 12: ՊՐԱԿ՝ 2, իւրաքանչիւր 6 քերք: ՄեծՈՒԹԻԻՆ՝ 23 × 17.5 × 0.3: Նիւթ՝ գեղմագոյն մագաղաթ: ՎիճԱԿ՝ քաջաղուած. վերջից քնի՝ ՊԱՐԱՊ ԹԵՐԹԵՐ՝ 1ա: Գիւր՝ քաջարգիւր: ԳՐՈՒԹԻԻՆ՝ երկսիւն (2ա—12ա), միասիւն (1ք. 12ք): ճՈՂԵՐ՝ 24: ԳԵՐՈՒՄՆԵՐ՝ ամբշմար: ԹԱՆԱԿ՝ ան. սկզբնատաղերը՝ կարմիր. սիւնակները՝ շագանակագոյն գեղեցիկ խառնմանքի մէջ: ՋԱՐԿԱԳՐՈՒԹԻԻՆՆԵՐ՝ մի քանի գարդապիր, սկզբնատաղերից ամենց մեծատառերը յք գրած: ԿԻՍԱՆՈՐԱՆ՝ 6ք. 12ա: ԺԱԿԱՏԱՐԱԿ՝ 1ք. 8ա, 8այ՝ շագանակի քամախալ: ԼՈՒՍԱՆՑԱՐԱԿ՝ 6ք. 8ա (եղծուած), 12ա: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԶ—ԺԷ դար:

ԵԱՆՑՈՒԹԻԻՆ. — Զեւարդը Խաւր է — ցոռն Մամուրա գիւղի եկեղեցոց 1967 թուին:

ԹԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆՔ

1. ՀԵՏԱԳԱՅԻ

2թ. Յիշատակ է ի սուրբ Խորհուրդս, որ Կոյի Աստուածաշունչ ժեռ, Տէր Թումի Թոռն Ասաքի որդի փոքր Տէր Թումային, ծնողացն Եղիսին, իւր Կողակցի եղբայր Զալապուսն, որդոցն Հանգուցե(ա), Թաթումին, Կենդանի Ղուկասին, Դ (4) ամսոյ նորոնձայի Մարկոսին: Գրեցաւ Ռեզլէ (1728), յունիսի ԺԱ (11) — ուսմն, Դեբուսթէնէ րեբեալ էի այս խորհուրդ:

ԱՒԵՏԱՐԱՆ

(Ս. Ամեմափրկիչ, 692)

ՆՈՐ-ՋՈՒՂԱ

ՌՅԻՆԷ (1698)

ԹԵՐԹ՝ 242: ՊՐԱԿ՝ 20, իւրաճանդիւրը 12 քմեր: ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 21,5 X 15 X 3,5: ՆԻՒԹ՝ քառաք: ԿԱՋՄ՝ կաշեպատ տախտակ, վրան հաշուած կամայ քուրէ, Ա փեղկի վրայ արծաթեպ խաչ եւ ամկնիմա- գաթաքի, ուր փաթ կտրմբք եւ մեկ մեծ վարդազգայ անգիւր եւ 12 զամբազ: Բ փեղկին՝ կտրմբք կտրմբ վրայ անգիւր խաչ, ճիւղից ծաղկաւոր դաճած կտու: ՊԱՀ ՊԱՆԱԿ՝ յաւի: ՎԻՃԱԿ՝ քաւաքաք: ՊԱՐԱՊ ԹԵՐԹ՝ ԹԵՐ՝ 3ա, 169ա, 242: ԳԻՐ՝ քաղցրքի: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսեւ: ՋՈՂԵՐ՝ 23: ԳՅՈՒՄՆԵՐ՝ ճնշումով: ԹԱՆԱԿ՝ սեւ, սկզբնառաքից, մեծատառերն աւ լուսամբ- լագծերը՝ կտրմբք: ՋԱՐԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ գլուխ- ներք սկզբնառաքից քաղցրք, կտրմբք եւ կազգայ գլանազով: ՊԱՅԿԵՐ՝ 4ք, 71ք, 110ք, 189ք: ԿԻՄԱՆՈՐԱՆ՝ 5ա, 117ա, 190ա: ԼՈՒՍԱՆՈՐԱՐԿ՝ մեծ քաւով ծաղկնք եւ օղ 4եւք, կտրմբք, կազգայ գլանազով: ԾԱՂԿՈՂ՝ քերպա գրիւք: ԳՐԻՑ՝ Սաքգիւ երկք: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ՌՅԻՆԷ (1698): ՎԱՅՐ՝ Նոր-Ջուղա: ԱՅԱՅՈՂ՝ հեռագլայ՝ ՏԵՐ Կիթակա (1711):

ՆԱՆՈՐՈՒԹԻՒՆ. — Ունի նախագրեր ինչնք եւ քանկեր: Ստացում է Մամուլի գիշի հէշիցաւ 1907 Բուխ:

ՅԻՇԱՆԱԿԱՐԱՆՐ

1. ԳՐԻՑԻ

240ք. Փառք... Որոյ ամէնառաւ շնոր- հին կատարեցի նուառաւ, սուտանուն Սար- դիւն էրէցա, որ եւ լուկ անուամբ, այլ եւ լաղախեւ(ա), ի մէջ մեղաց, եւ անդ ելեալ սուրբ Աւետարանն ի յընտիւր օրինակէ, ի Բուսակաճի մերոյ ՌՅԻՆԷ (1698), յաճանն յաւիտի Զ (Յ), յաշխարհիս Պարսից, ար- ջայանիստ քաղաքիս Եօշ կոչեցելոյ, որ այժմ Ասպիւրան արտաձայնի, ի յեղաշարացիս Զուղայու, ընդ Հովանեաւ Ուրբ Ռեթ- դաճէի, ի Խաղաւորութեան Թուրքաց Եաւ Սուլթան Յուսէին, եւ ի իրապա(հ)տութեան Հայրց Տեառն Ստեփաննոսի, որ յայժմ ամի Հանպեաւ առ Քրիստոս, եւ ի վերադառնու- թեան նահանգիս Պարսկաստանի արէի եպիս- կոպոսի Տեառն Աղէքանդրի:

Արդ, ես սուտանուն Սարգիս էրէցա յիշել մաղթեմ դամենեանանդ, որք Հանդի- պէք մամ կարգալով կամ յարեանցի տե- անել(ա)ով, անմեղապի լեռուք սխալանաց իմոց, զի կարն մեր այս է, եւ ոչ աւելի զե-

սեմ, եւ բառնայք ի սմանէ զոխալութիւն, եւ զուք վաքմա ի Քրիստոսէ անուր, որ է աւրհնեալ յախտեանս, ամէն: Հայր մեր որ յերկինս:

3. ՀԵՏԱԳՐԱՅ

241ա. Արդ, զուք եղբարք իմ սերելիք եւ մանկունք արդոյ եկեղեցւոյ, որք Հանդիպէ յաստաւածարուիս խախիւ ընթեռնելով եւ կամ տեսանելով, իրով սրտիւ ողորմի մասաշիք Տէր Կիրակոսին որդւոյ Զաքարիայի, որոց Տէր տացէ զկեանս յաւիտեանականս ի Հաւ- դեթնելումն եւ անդրան, եւ զնշեցէ զյան- ցա(ն)ս մեղանաց իւրեանց, եւ ի ճէնլ սի- բելեաց պատահողաց զս(ո)յնս մտեմ ասել, որպէսզի եւ զուք յիշեալ լինիք առաջի տեսե- նին Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ, ամէն: Որ է օրհնեալ յախտեանս:

Դառնեալ յիշեցէք ի Քրիստոս Աստուած զողորմած ողի Տէր Կիրակոսին կողակից Խամարն եւ Քրիստոսիւ զօրացեալ զորդիւն իւրեանց Լատիկաննոս, զԻրանիտոս, եւ զՏեոփեղէս, որոց յիշատակ է սուրբ Աւե- տարանս, որոց զոյրիւն եւ ընչիւք ըստացան, յիշատակ յախտեանական Թողին զսա ի սուրբ եկեղեցին, որոց եւս տացէ Տէր կեանս եր- կային եւ յես առախի՝ յախտեանականն, զորոց պատահողաց եւս մաղթեմ ասել զամէն: Ի թուին ՌՅԻՃ (1711), ապրիլի ին (27) տա- ցան սուրբ Աւետարանս: (այժմ 1871):

241բ. Արդ, յիշեցէք ի Քրիստոս ողոր- մած Հողի Տէր Սա(ր)գիւն եւ զմանո(ւ)կ զորդին իւր Հանպ(ւ)ցեալ ի Քրիստոս Ովա- նէն: Վայ, Ի (1000) վայ քիւրն, Հանպու- ցեալ զՈ(ւ)ստին իւր Կատարինէն եւ զսպա- խարդ զուտրն իւր Անային եւ զԴիօթը, (Մէր)տաւորն եւ կեանակիցն իւր Այաւ- խան... արդար պատասկոց իւրեանց, ը- տացան... Հընչիւք իւրեանց եւ ետուն յի- շատ(ակ) ի սուրբ եկեղեցի: Եւ որք Հան- դիպէք մայ (կա)րգալով, յիշեցէք զսուրբ եւ զուք յիշեալ լիցիք ի Քրիստոս, որ է օրհնեալ յախտեանս, ամէն: Հայր մեր յերկինս, սուրբ: (Կեռեր դրում եւ փա- կաղեփիլ մէջ առնումս յառեղը քափում եմ):

70ր. Թուին Ռձկ-սւնն (1711) տուաք սուրբ Աւետարանն Հաղարջիկ ի ձեռն որդայկուն Տէր Ներսէսին եւ որդւոյն Տէր Բաղասարին եւ այլ քահանային եւ ժանկանց սուրբ եկեղեցոյ, որ կարգան եւ վայելին եւ յիշեն ստացողսն վերոյ գրեալ, եւ Բրիտանոսի փառք յաւիտեանս, ամէն: (Նոյմը 115ր):

4ա. Սուրբ Աւետարանն եւ Մարտիրոս եղիշի քուսայ, Արդարեանն եւ Մարտիրոս Թով-սէփեանն նուիրեցաք Աւետարանն Մամուքայի Սուրբ Աստուածածնայ եկեղեցւոյն ի յիշատակ Բոսփօլի Մկրտչեանի, թվին 1912 փրկչական եւ Հայոց 1361, յունվար 6-ին:

71ա. Չարմաշալ դաւառի Մամուքա դիւղը հիմնուած է 1842, դատարկուեց 1967, եկեղեցին՝ 1863, դատարկուեց 1967:

116ա. Չարմաշալ դաւառի Մամուքա դիւղը Հայերը Հաստատել են այնտեղ 1842 Թուականներից. եկեղեցին կառուցել են 1863 Թուին տեղի Հայերի ֆանքերով: Գիւղը եւ դաւառը Հայուժիւնից դատարկուեց 1967 Թուին:

Մամուքա դիւղի վերջին պատարաղը մատուցեց Ն. Զուլպի առաջնորդական տեղապահ բարձրապատիւ Եփրեմ վրդ. Թաբա-կեանը՝ երկու քահանայով եւ բազմաթիւ ուխտաւորների ներկայութեամբ եւ նոյն օրը հինգշաբթի 1967 Թուի յուլիս 27-ին, կէսօրից յետոյ ժամը 3, 25-ին, ինքեցին եկեղեցու (Ս. Աստուածածինը) դանդակները եւ շէնքը յանձնուեց տեղի Պարսիկներին՝ աղօթատեղի դարձնելու: Ն. Զուլպա, 30 յուլիս, 1967:

(115ա-ի վրայ մամմ մի գրութիւն կայ գրագիրը վաճիմ մուրիւլու առթիւ):

154

ԱՒԵՏԱՐԱՆ

(Ս. Ամեմափրկիչ, 693)

ՍՊԱՀԱՆ

ԻՁԹ (1640)

Թեմի՝ 288: ՊՐԱԿ՝ 24, իրաւամբիւրը 12 քերք: ՄԵՆՈՒԹԻԻՆ՝ 14,5 × 15 × 14,3: ՆԻԻԹ՝ քուղք: ԿԱՐՄ՝ կաշեպատ տախտակ, ճեքից գումատար չիթ: ՊԱՀՊԱՆԿ՝ սկզբում եւ վերջում մեկլեւմ թեքք մտնիշակագոյմ քուղք: ՎԻՃԱԿ՝ ամիւսմ պահուած, քեքքերից ումամ օրոքգում եւ ընդիւմքապէս սեւացած եւ կեղտոտուած: ՊՐԱՄՊ ԹԵՄԻԹԻՆ՝ 1ա, 2բ, 3ա, 4բ, 5ա, 6բ, 7ա, 8բ, 9ա, 10բ, 11ա, 12բ, 15ա, 16ա, 17բ, 18ա, 19բ, 20ա, 21բ, 22բ, 23ա, 24բ, 26բ, 145բ, 146ա: ԳԻՐ՝ բոլորգիր: ԳՐՈՒԹԻՆ՝ երկսիւմ: ՏՈՂԱՆ՝ 21: ԳԵՆԻՄԻՆ՝ ճշուտով: ԹԱՆԱԿ՝ սեւ, սկզբատառերը, մեծատառերն ու յուսմեցեղծերը՝ կարմիր: ԶԱՐԿԱԳՐՈՒԹԻՆ՝ գլուխների սկզբատառերը՝ գարդազիր եւ քաշմազիր: ՊԱՆԻՆ՝ 1բ, 2ա, 3բ, 4ա, 5բ, 6ա, 7բ, 8ա, 9բ, 10ա, 11բ, 12ա, 13բ, 14ա, 24ա, 25բ, 65բ, 146բ, 226բ: ԵՆՐԱՆ՝ 15բ, 16բ, 17ա, 18բ, 19ա, 20բ, 21ա, 22ա, 23բ, 26ա: ԿԻՍԱԿՈՐԱՆ՝ 27ա, 98ա, 147ա, 227ա: ԼՈՒՍԱՆՑԱԶԱՐԿ՝ մեծ քուռով քաղմագուսի ծաղիկներ, քաշմառեր եւ այլ ձեւեր: ԻՊԱԿՈՂ՝ քեքեւ գրիքը: ԳՐԻՉ՝ Յովնանն: ԺԱՄԱՆԿ՝ ԻՁԹ (1640): ՎԱՐՈ՝ Սոյանամ: ՍԱՆՈՂ՝ Նորատուկ:

ԵՆՆՈՒԹԻԻՆ. — Ունի ցանկեր եւ նախադրութիւններ: Ստացուած է Չարմաշալի Մամուքա դիւղի եկեղեցուց 1967 Թուին:

ԹԵՄԱՏԱԿԱՐԱՆԻ

1. ԳՐԻՉ

26ա. Չանպիտան Յովանէս դրիւս յիշեալ: 287ա. Փառք... Որ ետ կարողութիւն տկար մարմնոյն Հասանել ի վերջ տառիս այս մարդարտաշար եւ վարժապետի բուրաստանիս, որ է սա ընդիր արքիեպիսկոպիտ եւ պրեպոստայ ի յերկիրս Շօշ, որ է Ասպահան, ի յեղը Նարեկայային, որ սա Թորոսկան, ընդ Հովանեաւ Սուրբ Աստուածածնին, (ձեռամբ) ողնամեղ գրչի... (ամուսն տնոր բաց է քաղմուտ) ի վայելումս բարեմիտ եւ հեղպչկոյի առն իմաստոյ... (տեղը բաց է քաղմուտ եւ յետոյ առիւցում) շնորհաւորութիւն:

Արդ, աղաչեմ դձեղ, ու մանկունք սուրբ եկեղեցւոյ, իրարացողք եւ լսողք՝ ամենեքեանք մի բերան ողորմի ասացէք, դի եւ ձեղ, լիցի ողորմութիւն ի Գրիստոս Աստուծոյ մերոյ, ամէն:

Գրեցաւ եւ ի Թուականիս մերոյ իՁԹ (1640) ամի, ի Հայրապետութեանն մերոյ Տեառն Փրկչպատ կաթողիկոսի եւ յառաջ-

նորդուքեան Տէր Խաչատուր անբնակսկոպոսի, որ եւ անկործ պահեցէ:

(Յետոյ տեսցուած) Այր մի Նորատունկի ի վաղուց ժամանակէ ջերմեռանդ սիրով եւ փափագմամբ ըզմայր սուրբ Աւետարանիս, ետ դրել եւ ստացաւ ի հայալ վաստակաց ը (288ա) *գաս յիշ(ա)տ(ա)կ իւր* եւ ծնողաց իւրոց Կօրկոյն եւ Եթարին. յիւնցէք եւ:

Դարձեալ յիւնցէք ի Քրիստոս զՆորատունկն եւ զԿողակիցն զՇահապետն եւ զորդին զՏիւանյին, զՊետրոսն, զՀերակոսն եւ զԴոսեոսըն Գուլիսարն, Խասմէլիքն եւ զՀերթէն յիւնցէք:

Կրկին անգամ յիւնցէք ի Քրիստոս զՆորատունկն եւ զեղբայրն զՏօյին եւ զԿողակիցն Հուրիխանն եւ զորդիքն Կօրկին, Մարտիրոսն եւ զԿիրակոսն եւ զԴիւա եղբայրն զԱւաքելն զԿողակիցն զՄարիամեանն եւ զԿրտստն զՀռիփսիմէ եւ զԴիւա եղբայրն Միլաւանն, Յիւնցէք եւ Աստուած ողորմի ասացէք, ամէն: Հայր մեր որ յերկինսդ ես, սուրբ եղիցի:

2. ՀԵՏԱԳՐԱՑԻ

3բ. Ես գրեցի Լակզէ տղէն Առիստակէսն (սկզբում եղած տէրութեանն Ոկարմերի համար գրուած են բացատրութիւններ «Առիստակէս»-ի ձեռագրով):

13ա. Պարսկաստանի Իսֆահան նահանգի Զարմահալ գաւառի Մամուքա զիւղը

գատարկուելով հայ բնակչութիւնից (1967) ու եկեղեցին փակուելով, Աւետարանը դիւղի ժողովրդի կողմից նուերում է Ն. Զ. Ս. Ամենափրկ(չեան) վանքի Թանկարան-Մասնադարանին... (նոյն գրութիւնը մասնաւորապէս ձեռագրի լրացումը): 30 յուլիս, 1967 թիւ, Ն. Զուլա: (Նոյնը 25ա):

14բ. Թիւ ՃՂԳ-ռ(ւ)մն (1809), մարդի իբ (22)-ռմ, եւ մեղայոր, անաթան փէրիացի Տաշէսանյայցի Տէր Խէշաղուրի որդի Տէր Օվանէս, որ եկայ այս օրնեալ զեղբայրս Զարմաք, չէն եւ արայդան լինի մինչեւ զայուն Քրիստոսի: Օվ որ կարգայ, մին բերան յիւն, յիւնալ լինի առաջի անմահ Գառնի Քրիստոսի, ամէն: Թիւ ՃՂԳ (1809):

21բ. Հայոց եկեղեցւոյ իրաւունք եւ սեփականութիւնն է Ս. Աւետարանն: Եղիկ վարդապետ՝ Հոգեւոր Հովիւ Փէրիա եւ Զարմահալ գաւառաց Մամուքա զիւղ, ապրիլ 22, 1904 (կնքադրուել):

24բ. Թողին Հայոց եկեղեցւոյ որպէս յիշատակ վեց եղբայր՝ Յովհաննէս, Գրիգոր, Մանասէ, Սուքիաս, Մկրտում եւ Մնացականն (Գրուած է նոյնի վարդապետի ձեռքով):

95ա. Յիւնցէք ի Քրիստոս զՎարդիսաթունն, որ ետ այս Աւետարանի զին ինչ որ իւր մեռացն եկաւ եւ Աստուած պատրաստե(ա)ց: Յիւնցէք եւ Աստուած ողորմի ասացէք իւրն եւ իւր ամենայն արեան մերձաւորացն, ամէն:

155

ԱՒԵՏԱՐԱՆ

(Ս. Ամենափրկիչ, 694)

ՂԱՐԱՍՈՒ, ԿԱՅԱ

ՌՃՁ (1657)

Թերթ՝ 268: ՊՐԱԿ՝ 22, իւրաքանչիւր 12 քերթ, վերջին՝ 8: ԿԵՄԻՆԹԻՆ՝ 20,5 X 14,5: Նիւթ՝ դեղնաւուն հաստ քաղթ: ԿԱՐՄ՝ կաշեպատ տախտակ, մշուած, Ա փեղկիմ՝ կարմիր մանուշ, մերթի ծաղկաւոր յիւր: ՎԻՃԱԿ՝ մոխրաւ եւ կեպտոտաւ, որոշ քերթերն եւ պրակներն տեղահանուած: ՊՐԱԿ ԹԵՐԹԻՆ՝ 1ա, 2ա, 7ա, 200բ, 201ա: ԳԻՐ՝ բալարգիր: ԳՐՈՒԹԻՆ՝ երկսիւմ: ՏՈՂԻՐ՝ 22: ԳՄՈՒՄԻՆ՝ ճշգրտակ: ԹԱՆԿ՝ տեւ, մեծատառեր կապուտ եւ ռակզեծ երկաթագրեր: ՋԱՐԳԱԳՐՈՒԹԻՆՆԵՐ՝ որոշ մեծատառեր գարգաղի եւ քաջագիր, ռակզեծ,

բազմագումի: ԿՈՐԱՆ՝ 1բ: ԿԻՍԱՆԿՈՐԱՆ՝ 3ա, 78ա, 12 ա, 202ա: ՊԱՅԿԻՐ՝ 2բ, 77բ, 125բ, 201բ: ԼՈՒՍԱՆ՝ ՑԱՐԱԿ՝ մեծ քուտվ ծաղկիմեր, բազմագումի եւ ռակզեծ: ԵԱԿԿՈՐ՝ Յովհաննէս Եղեղեղացի Վարդապետի: ԳՐԻՉ՝ Ագաթի Զուգարեցի: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ՌՃՁ (1667): ՎԱՅՐ՝ Ղարաբու, Կաթա: ՍԱՆՈՂ՝ վարդապետ:

ԵԱՆՈՒԹԻՆ՝ — Ունի նախագործիչներ եւ ցանկեր, իւր վերջում՝ ՎԻՃԻՆ Նոյնեղոյ (268ա-287ա): Զեռագրեր 1967 թուին բերուել է Զարմահալ գաւառի Հայկաթագ զիւղի եկեղեցւոյ՝ միւս բոլոր զյւրերի հետ:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆՔ

Լ. ԳՐԶԻ

257թ. Փառք... Եւ արդ, եւ սուտանուն եւ փնուն դրակ Աղաթայի Զուղացի սկսա սուրբ Աստուարտան Է Ղրբմ քաղաքի Ղարա սուն եւ կատարեալ եղեւ ի դուռն Սուրբ Սարգսի կաֆայու: Ի յսումն ըստ կրկնակի յրկանայափութեան եւ մակ քառեակ հնգիւ կրկնեալ եւ երկու թույլ յարամադեանս, յամեանն Հոռմայեցոյ յովիտի քան եւ երկնորդի:

Ի Բրիտանոս մինչեւ ցայժմ երեսուն եւ երկու յորեկան եւ դարձեալ մակ քառեակ հնգիւ կրկնեալ եւ Ե (5) թիւ աւելորդեան: Եւ ի դիտապետութեան Հայոց Հանուրց սեռի, հետոն Յակոբայ երեցս երանեալ սրբազան կաթողիկոսի: Իւ է թեիկ սա քաղաքաւ, որ երկուս աժ է նստանայ յաթոռ Հայրապետութեան:

Արդ, եւ թաղմեալ մասաք եւ թափուրս, աղանմ զձեղ ուխտութիւնայք, որք հանդիպէք ի սմա կարգաւով կամ զաղափար առնել(ով), բառնայք ի սմանկ զսխալութիւնն եւ անեղադիր յերուք զիսլորացոյս, զի կարն մեք այնչափ է եւ ոչ աւելի: Յիշեալիք զմարափայլ յաղթմն մեք զմարմնաւոր ծնուղոն իմ զՏէր Մկրտիչն եւ զընդարխանն եւ զհոգեւոր Հայրն իմ եւ եղբայր զկարապետ խոհմ վարդապետն եւ զՏէր Յովանն եւ զԲրդուրս, որ Հանդապեալ է առ Բրիտանոս եւ զայրն զԳուրգան, եւ զուք յիշեալ ի թիւսն Աստուծոյ մերոյ, աժէն: Հայր, Թիմաշեալ ՌձԶ (1657):

198ա. Զմեղամած, փնուն դրակ, սուտանուն Արարիայ զպիրս Զուղացի յիշել մաղթեմ զձեղ: Թիւն ՌձԶ (1657) աժին զքեցի:

125թ. Յիշեալիք զԵմաղկոյ սորա զՂարա-սուրբի Յովհ(ւ)ննէս սարկաւաչն:

2. ՀԵՏԱԳԱՅԻ

258թ. Արդ, եւ եւ յերես անկեալ աղանմ զամենեանս, որք հանդիպէք ի սմա կարգաւով կամ օրինակելով, յիշեալիք ի սուրբ յաղթմն մեք զՎարդանն, որ ստացաւ զսուրբ Անտարանն ի հալալ վաստակոց իւրոց, յիշատակ իւրն եւ իւր ծնողան Հովազեղին եւ մօրն Գուրգինն եւ պապուն իւրոյ Մէլքոնին եւ պապ Շեխեկին եւ պապ Մարտիրոսին եւ իւր յորդոցն Մերթնանն, Սարգսին, Յայատուրին, Հովազեղին, Կիրակոսին, եւ իւր որդոյն Յովնիսին, Մարտիրոսին եւ Յովանիի որդոցն Շեխեկին, Արթիւնին, Շահրիսին եւ Մարտիրոսի որդոցն Աթանիսին, Սարուխանին, Ամիրխանին եւ Մարտիրոսի կողակցին Սթրին: Դարձեալ յիշեցէք զՎարդանն եւ իւր կողակցին Զատինն եւ որդոյն իւրոյ զԵմարդորով Անտիքն, Աստուած ընդ երկայն աւուրս պահեցէ, եւ Հանդուցեալ առ Բրիտանոս զՀանէն, Ղազարն, Ղազիսանն, Մէլքոնն եւ զստերքն Սարխանն, Դիմանն:

Կրկին անկամ յիշեցէք զՎարդանն եւ զՀանդուցեալ եղբայրն իւր Մերթնանն եւ զկողակցին իւր Եղ(իստրեկն)... (մտցեսուր պակասում է):

109ա. (հոշոր եւ ամվարմ մտորգով) Դարձեալ յիշեցէք իշխատութիւն եւ իր ծնողքն Թորան, Հոռնին եւ Աստուած ողորմ ասացէք: Դարձեալ յիշեցէք իշխատութիւն, հօրեղորք Դոռդին, Գաուրդին, Աստուած ողորմի ասացէք, աժէն: Թիւն ՌձԶն (1796): (նոյն եւ մի երկուս պլլ ամուսնին եւս կան կրկնուած):

ՆՈՐ-ՋՈՒՂԱ

ՌձԶԻ (1675)

Թերթ. 248 (սկզբում մէկ տարաք քերք չեղանալ, իսկ վերջում մէկը փակցրաց տատախն): ՊՐԱԿ. 21, իւրաքանչիւր 12 քերք, սկզբի պրապից պակասում է 1 քերք, իսկ վերջի պրապին: 2: ՄԵՆՈՒԹԻՆԸ. 18 X 14: ՆԻԻԹ. զեղանուն քաղաք:

ԿԱՋԱՐ. կաշեպատ տախտակ կարմիր մանուղով ու գուռ կտրով պատած, միջինց գծաւոր չիք, վրան քնով կտաղած մի արծաթեղ կնո ի մի կապշուռ ալյում: Բով աչք: ՎԻՃԱՆ. Բողալուած, պրապան, քերքաւ: ՊՐԱՊԱԹԵՐԹԵՐ. 1ա, 2ա, 60ա, 117ա, ք. 118ա,

1922թ. Գո՛ր. քաղաքի: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկուսն. 30 զնն.՝ 22: ԳՅՈՒՄՆԵՐ՝ թնայում: ԹԱՆԱԳ՝ տն., լուսամտ. ցածրերն ու մեծատաները՝ կոմսեր: ԶԱՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ ումի քաղաքներն առաջ գլուխներին: ԿԻՍԱՆՈՒՄՆ.՝ 3տ, 70տ, 123տ, 191տ: ՊԱՅԻՆ՝ 2թ, 60թ, 123թ: ԼՈՒՍԱՆՑԱԶԱՐԴ՝ բառակամ քաղաք: ԳՐԻՑ՝ Ազարեա պարի: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ՌձԻԴ (1875): ՎԱՅՐ՝ Նար-ձուրա: ՊԱՏՈՒԻՐԱՑՈՒ՝ ԳՐԵՆ:

ԵԱՆՈՐՈՒԹԻՒՆ. — Ունի ցածրեր և նորա-դարձիկներ: Անտարանը 1907 թուին բերանել է Զարմաշ կառավարի Հովհաննիսյանի կողմից:

ԹԻՇԱՑԱԿԱՐԱՆՔ

1. ԳՐԶԻ

248ա. Փառք... Շնորհոց Սուրբ Հուսիսն ի շանք ելեալ կատարեցաւ սուրբ Աւետարանն ի Շոշ քաղաքի, որ այժմ Առաքանան արտաձայնի, ի զեղաքաղաքիս Զուղայու, ի Թուականութեան Հայոց ՌձԻԴ (1875) ամին, ի Հարապետութեան Հայոց Տեառն Յակոբայ եւ ի վերայ նահանգիս Զուրապի Տեառն արքայան արժի եպիսկոպոսի Դաւթի: Աւարդ Հայցեմ տեսանող (այց) ... (կարուած մէկ քառ) ... Հողացդ՝ ա(նձեպագիր) լերուք խաշոր զոյոյ եւ լառնայք զսիսին, զի կարմիր արջ այլ է, եւ ոչ աւելի պիտեմք: Եւ յիշեալիք ի սուրբ յաղօթն ձեր դնաքա քարտուղայր սուտանուն Այսրիայ զպիրս եւ ծնողան իմ զՄկրտիչ քահանայն եւ զմայրն իմ Եղիսիան եւ ամենայն արեան մեծաւորքը, եւ այլ զորդին իմ զՊրոքորոսն եւ զուր զվարմն ի Քրիստոսէ առնուց: Ամէն:

116ա. Ի Թվին ՌձԻԴ (1875) պրեցաւ սուրբ Աւետարանն ի Շոշ քաղաքի, ի Զուղայ:

192ա. Ի Թվին ՌձԻԴ (1875) ամին պրեցաւ:

2. ԼԵՍԱԿԱՅԻ

1ա. Հայոց եկեղեցւոյ սեփականութիւն է Ս. Աւետարանն: Հայրաբառ դիւղում, ապրիլ 22, 1904. Եզնիկ վարդապետ: (Աղմը 116ա):

116բ. Այս Ս. Աւետարանն մասնաւոր-աբար ձեռքումն էր, առնուց եւ յանձնուց Զարմաշ զաւտով Հայրապետ դիւղի Ս. Սարգիս եկեղեցւոյ, որպէս աղային եկեղեցւոյ սեփականութիւն: Այսուհետեւ ոչ մի անհատի իրաւունք չի եղել, ոչ ոք եկեղեցւոց տանելու իրաւունք չունի, նաեւ եկեղեցւոց պատկանում է Ազգ. եկեղեցուն: Հայրաբառում, 1904, ապրիլ 22. Հոգեւոր Հովիւ Փէրբա եւ Զարմաշ զաւտուց Եզնիկ վարդապետ: (ԿԱՖաղըն Վալիքեմ եւ պար-

կերեմ. «Եզնիկ վարդապետ»: Նոյն Յան 122ա):

118ա. Դարձեալ յիշեցէ ի Քրիստոս զարքայան նորակնուց զՏէր Պետրոսն, որ եղև կցորդ սուրբ Աւետարանիս, յիշատակ իւրն եւ իւր ծնողացն Առաքին եւ Այստաթն եւ եղբարն Սիմոն, Մուրաւան, Մկրտիչ յիշեցէ, եւ քուր Ասիկն (վերջին երկու քաղաքներն զբնով, նորագիր):

Դարձեալ յիշեցէ զՏէր Պետրոսն եւ զկողակիցն Բեկիթանն, զորդի Թումանն, Մարկոսն եւ դուռարն իւր Դիւանն, Աղա-նան, Մարանն: (Վերջին տաղը հետոյցի եւ յետոյ գրուած):

Դարձեալ յիշեցէ զՍիմոնն եւ զկողակիցն Յուդիթն եւ որդիքն Առաքիլ եւ զդուռարն Մէլիքդանն, Մարտիրոս, Հէրասպան, Կիրակոս, Բ յարբանն: Դարձեալ յիշեցէ Առաքին եւ կողակիցն յեղիսն եւ որդիքն Կիրակոս, Մանուկն: (Մարտիրոսն... քից միմչել վերջը յետոյ է աւելացուած հետոյցով):

118բ. Փառք Համազոյ Երրորդութեանն Հօր եւ Որդոյ եւ Հոգուն Սրբոյ: Արջ ստացաւ սուրբ Աւետարան Գանդիմանեցի, ի զեղէն Հիւստանեցի արքայան Տէր Ղազարն, որ ստացաւ ի Հալաբ(ը) վաստակոց իւրոց՝ իւրն եւ ծնողացն յիշատակ, ամէն:

Դարձեալ յիշեցէ զարքեմիս եւ քաղաքաւանակ ըզՏէր Ղազարն եւ զՀայրն Նուրիին եւ զմայրն Գունան, որ են շանդուցեալ առ Քրիստոս եւ Տէրն Քրիստոս սոցա մեղացն թողութիւն տայ, ամէն:

Դարձեալ կրկին յիշեցէ զՏէր Ղազարն եւ զԵնդանի եղբարցն իւր Թալայն, Մարիս, Աֆրանն եւ շանդուցեալ Աղան... (եւ մէկ սիւնակով Տէր Ղազարի ազգակիցների անունները):

248բ. (Ստաց)աւ զսուրբ Ա(ւետարան)ն յարեմիս եւ (աստուած)աէր Բաղաւաթն յիշատակ իւրն եւ իւր ծնողացն Արիստակէսին եւ մօր իւր Հոռոմին եւ կողակցոյն իւրոյ Եղիսաբեթին եւ եղբարն Վարդանին, Գաւապարին, Արթուրին, Մէլքոնին եւ Հանգաւցեալ եղբարն Ղազարին եւ քահանայն Մանուկին, Գինէ վարդին եւ ամենայն արեան մեծաւորաց:

Դարձեալ յիշեցէ զԲաղաւաթն եւ զկողակիցն Եղիսաբեթն եւ զորդին Ուռուստանն եւ զդուռարն Գուրգոն եւ միւս որդիքն Հազարն, Զուկանն:

Դարձեալ որ կամակից եւ բնկեր եղև տունեւոյ սուրբ Աւետ(ա)րանիս յաստուածա-սէր Զաքարն եւ զծնողն իւր Զանիսն եւ

ղմայրն իւր Աղիէն եւ զկողակիցն Հիւրիթանն
եւ եղբորքն իւր Արիստակէսն, Ասաբէն,
Մէրտիշն եւ քորքն Մարիամն, Բաղշէն...
(եւ մի քանի այլ անուններ)։

246ա. (կազմիմ փակցրուած) Դարձեալ
յիշեցէ՞ք զՏէր Ղալպարն... Ժողովրդապետակ
եւս երկայն... (կտրած մէջ քան) եւ թու-

խաժուրուա եւ Լ (30) ամեայ եւ ... զաստ
Գրեցաւ թիշն ԹՃՀԴ (1725) եւ յամենան
(դեկ)տեմբերի Ժ (10)։ Վերջ։

Սա Ստեփաննոս վարդապետո զրեցի յի-
շատակարանս։ Ով ոք կարդ(ա)յ, մեղաւորս
յիշէ, ինքն յիշեալ լիցի առաջի Գրիս-
տոսի, ամէն։

157

ՊԱՏԱՐԱԳԱՏԵՏՐ

(Ս. Ամենափրկիչ, 686)

ՆՈՐ-ՋՈՒՂԱ

ԺԸ դար

Թերթ 56: ՊրԱԿ՝ ամկանա: Մեծնիթիւն՝
16 X 10 X 1: Նիւթ՝ քաղթ: ԿԱՐՄ՝ չուծի: Վի-
ձԱԿ՝ քաղթուած, սկզբից, միջից եւ վերջից քերի:
Գիր՝ ասորգիք: 16—54—ը՝ ստրքեր: Գրնիթիւն՝
միասին: ՏՈՂԵՐ՝ 19: Գեղնիւնի՝ ամենամաք: ԹԱ-

ՆԱԿ՝ շաղմակազգծ, մեծատառերը, վերնագրերն
ու լուսանցեղծները՝ կտրմիր: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԸ դար:
ՎԱՅՐ՝ հաւանաբար Նոր-Ջուղա:

ԵԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆ. — Բերան Վանքի զրդ-
բանք:

158

ԲԺՇԿԱՐԱՆ

(Ս. Ամենափրկիչ, 697)

ՆՈՐ-ՋՈՒՂԱ

ԺԷ դար

Թերթ 30: ՊրԱԿ՝ Ռ—Ե, Գ—8, Դ—12,
Ե—13 քերք: Մեծնիթիւն՝ 16 X 11 X 0,5: Նիւթ՝
քաղթ: ԿԱՐՄ՝ չուծի: ՎիձԱԿ՝ քաղթուած եւ քեր-
քանա, սկզբից, վերջից եւ միջից քերի: Գիր՝
ասորգիք: Գրնիթիւն՝ միասին: ՏՈՂԵՐ՝ 24:
Գեղնիւնի՝ թշուած: ԹԱՆԱԿ՝ սեւ, մեծատառեր:
կտրմիր երկաթագիւր: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԷ դար: ՎԱՅՐ՝
հաւանաբար Նոր-Ջուղա:

ԵԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆ. — Զեռգիլը Ժ Ժու է եւ
չուծի ոչ Ժ յիշատակարան: Զեռգ է բերանի վանքի
զրդաբանք:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1ա. (Սկիզբը քերի) Ե... Բերանդ լուայ
եւ զլիւղ: Ասանն ուր ուր կայ ի Ներս, առ
քուտաթի սեռն եւ աղանդի եւ աղվէշ բանկի
մխայլափ եւ սեւ ա(յ) ծու ճրաղու, միւտաբէ

եւ առայ կլորնի եւ Ա — Ա ի Ներսեւ բերա-
նիդ ծխէ եւ զգուրդ ծածուկ կայ եւ ջուր
դէր ի բերանիդ ներքեւ, որ որդերն ի մէջն
թափի:

(Նամ զիդաւումսքն է առաքարկաւ
հետեւեալ հիւանդոյ յիւննիլ համար. ԷԼ-
դուն ցաւի, ԷԽյակ ուր զմայն բռնէ,
ՎՈՐոյ սիրան ցաւի, ՎՈՐոյ լերդն ցաւի,
ՎՈՐոյ արանդն ի վայր զայ մարդուն կամ ձուն
ուռչի, ՎՈՐոյ ծունկն ցաւի եւ այլն):

ՅԻՇԱՏԱՐԱՆՔ

1. ՀԵՏԱԳԱՅԻ

26բ. ի փրկիչ ի փոքած թիւան յամենայն
փառաբոց մերոց: Կարապետ Դաւթի, 1884,
մայիսի 10:

159

ՔԱՐՈՋԳԻՐՔ

(Զորեփտասան աստիճան հաւատոյ)

(Ս. Ամենափրկիչ, 698)

ՆՈՐ-ԶՈՒՂԱ

ቡልሆኑ (1704)

Թերթ՝ 18: ԳՐԱՄ՝ անկաճած: Մեծոթժիհ՝ 18.7 x 11.8 x 0.3: Նիթժ՝ բուլբ: ՎԱՄՄ՝ չուժի: ԿԻՃԱՄ՝ փայլալուս եւ թրթրստաժ, սկզբից եւ միեղթ թրթր: ԳԻՐ՝ բուլբգրի: ԳՐՈժժիհ՝ միասիւժ: ՏՈՂԵՐ՝ 20: ԳՐԻՆԱՄԵՐ՝ անձնադար: ԹԱՄԻՐ՝ աւել, ԵւստատիաՄարի՝ չքրաւաժ, յուսանքաժոյժից՝ կարմիր: ԳՐԻԺ՝ Յովհաննէս վարդապետ (Մքաւաթ): ԺԱՄԱՆ՝ ՍԱԻՆ՝ ԴժժԻԿ (1704): ՎԱՅԻՐ՝ Նոր-Ջուղա: ՊԱՏՈՒԻՐԱՆ՝ ՏՈՒՆ՝ Երեւոյ:

ԵՄԼՆՈՅՈՒԹԻՒՆ. — Թերթ 1-ի վրայ կայ մի սև կնիք, կրկու կողքերին առլեններ, որ մի թաղ բարձր բռնած պահում են, միմյան մասում այլ զարդեր, թաղի կողքերին երևում են Գ. և Բ տառերը:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՆՐԱՆՔ

1. ԳՐԶԻ

17ր. (Ա)նեղ եւ համ(ա)դոյ, համապատեւ, եռանման(ա), երբորդուգիմանն զոր եւ որդւոյ (և) (18ա) եւ շուշայն Սթըր. իտուութիւն եւ եռաստական աւրճնութիւն ընդ վեցացաւոյն, որ չնորհե(ա)յ միջոսմած անձին Յովհաննէս չվարդապետի՝ դիւն. եւ յօրինել զԶորեքտասն Աստիճան Հաւատոյս եւ դողծիլ, ըստ Հայցմանց ուրման պիտոսպարտկազանից, սկըրքեսաւոր(ա) ի յօգնութեան:

ստուի, աւարտեալ ի դեկտեմբ(ե)րի, ի դուռն
Սրբոյ Ամենափրկչի, յարջարութեանն Շահ
Սուլթանն Յուսէֆն պանծնալալ արգայի,
յաշակերտէ աւաղնելոյ չրբից զննիցնելոյ
տանն Դ(ա)ւթի, Յուսէֆն թաւի ըստապի
ւորքի եւ ծիցարածաճի: Հայցեմ սրբազանիցդ
կաճառաց, յորժ(ա)ժ յառեալիք ի սա, մոռ
ողորժայիւ ողորմութիւն շնորհակցիք ինձ
որ կարի կարօտեմ յոնաբերելոյն չարաշէր,
ընդ ծնող(ա)ցն իմոց Զաքարիային եւ Նդի-
սաբեթին եւ Հարազատի իմոյ Կիրակոսի իբրե-
ցին, ընդ որդւոցն ըլ(ա)մեանմանսն || (18բ)
Դիմեմսիտսին եւ Տիմոթէոսին եւ ընդ զստե-
րացն Կատարինէն, Սողոմէի եւ Նդիսաբեթի
եւ ընդ մօրն Թամարին:

(8) իշխող գրեթե յիշեցնողոյս մասնակցելին դիտոյն իրաւոտսի, յօգն(ա)ւ ընդմէն, որ եւն ընդօգն(ա)ց եւ կեցողոյ գմեղնմաւ արհնուծին անդրաւ յաւիտնիւրւամէն: Կատարեց(ա)ւ սա ի թիին Ռէն ԾԳ (1704), յամսեանն զեկտեմբ(ե)րի: Եւ որք շահիք վասն Աստուծոյ դրոմն, անձինք իրեցեմբնիք, զի կարի աշխատութեամբ յանկելի ի ընդուս արարացաւոց եւ պարսից, զի եւ դուք զնոյն ընկալիք յապէնհաղ Արարչէն, ամէն:

160

ՔԱՐՈՋԳԻՐՔ

(Ս. Ամենափրկիչ, 699)

ԶՄԻՒՆԻՄ

தெ—தெ நயந

ԹՆՈՐ՝ ՅՑ։ ԱՊՐԱՒ՝ 9, իւրաքանչիւրը 8 բերք,
սկիզբն է վերջից պտուած։ ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 15 X 10 X 1 :
ՆԻՌՏ՝ բաւար։ ԱՂԱՎ՝ խամիկ։ Վերջին ճշ-բը հմարդը
փակցորած է մէ աղլ յետմագիր բախթի՝ շարժվելով
հաստ բերքականաց։ ՎԻՃԱՆ՝ խոյեպուած, սկիզբն է.
վերջից բերթի։ ԳԻՌ՝ մտարգիր։ 42-րդ գրիչը փա-
ռաւած է, իսկ 63-ից՝ նուեւ բաւար։ ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝

Միասնիմ: ՏՈՂԵՐ՝ 19: ԳՅՈՒՄՆԵՐ՝ ճնշումով: ԹՂ-
ՆԱԳ՝ օեւ, 152 լուսամցագծերը՝ օեւ, 53—85ք վերեւ-
գիւմներն ու լուսամցհազծերը՝ կարմիր: ԺԱՄԱՆԱԿ՝
ԺԸ—ԺԹ դար: ՎԱՅՐ՝ Զմութեան:

ԾԱՆՈԹՈՒԹԻՒՆ. — Ձեռք է բերուել Վանքի
գրադարանից:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1ա—7բ. *Քարոզ ի վերայ Տեառնասան աղջունին շարադրեալ: Ողեհա ով Սուրբ Հոգի Աստուած:* (Քարագ Ա):

8ա—12ա. *Քարոզ վասն Մենդեան Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի (Քարագ Բ):*

12ա—25ա. *Քարոզ ի վերայ դրան բացման:* (Քարագ Գ):

25ա—30ա. *Քարոզ վասն ողորմութեան:* (Քարագ Դ):

30ա—35բ. *Քարոզ ի վերայ սուրբ Աստուածանին:* (Քարագ Ե):

35ա—43բ. *Քարոզ ի վերայ զգիտորդի:* (Քարագ Զ):

44ա—48բ. *Ի յոյակէս վանքն նոր եկող ուխտաւորաց բարի եկիք ասելոյ Համար:* (Քարագ Է): (Վերջը քերի):

49ա—52բ. (Ազօբձմեք եւ օրհնութիւնն):

53ա—55ա. *Վասն բանտին Քրիստոսի Տեառն մերոյ:*

(Մի օտխաբանով հագորդում է, որ տէ-

րումակամ տեղաց մասիմ տեղեկութիւններ եմ տալիս, որից յետոյ յաջորդում եմ մի քանի քարեքերէն եւ երբեմն էլ հայերէն տաղերով երգեր՝ հետեւեալ վերնագրերով:)

55բ—56բ. *Վասն հանդերձ բաժանման տեղւոյն:*

57ա—59բ. *Վասն Սուրբ Լուսաւորչայ եկեղեցւոյն:*

59բ—61ա. *Վասն փռւչ պսակ կուհցեալ տղ(ա)նոյն:*

61բ—63բ. *Ի սուրբ Գողգոթայն:*

64ա—66ա. *Ի սուրբ Յարութեան դերեման:*

(Երգերի եւ ոչ մէկի վերջաւորութեամ շումի երգչի ամուսն:)

Մամօթութիւն. — Եօքերարդ (44ա—48բ) խալսը ծովի ճամաղարհորդութեամ մասիմ խօսելուց եւ Ս. Մինաս, Ս. Սարգիս, Ս. Թէոդորոս եւ Ս. Մեռեքերոսն յիշելուց յետոյ, ասելացմում է, որ ով ծովի վրայով դայ Ջմիւռեա, Ս. Նիկողայոս Հայրապետը նրան եովի ալեկոտութիւնից կը փրկի:

161

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՊՂՆՁԷ ՔԱՂԱՔԻՆ

(Ս. Ամեցափրկիչ, 700)

ԺԸ հար

Թերթ՝ 24: ՊՐԱԿ՝ 3, իւրամնչիրը 12 քերք, սկզբիւն ու վերջիւն՝ քերքի: ՄեծՈՒԹԻՒՆ՝ 11.2 X X 7.6 X 0.7: Նիւթ՝ բուրդ: ԿԱՋՄ՝ կոշեղատ տոտարարուղք: ՎԻՃԱԿ՝ վառ պանուած, կազմաւում, սկզբից եւ միջից քերքի: ՊԱՂԱՔ ԹԵՐԹԵՐ՝ 24ա, 24բ: ԳիՐ՝ հաղորդք: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասնում: ՅՈՂԵՐ՝ 12 եւ 16: ԳԵՈՒՄՆԵՐ՝ ճնշումով, ԹԱՆԱՔ՝ սեւ, վերնագրիմարմ ու յումանցագծերը՝ կարմիր: ԼՈՒՍԱՆՈՋԱՐԴ՝ 1ա, կամայ եւ կարմիր գլանաձով ծաղիկ: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԸ դար:

ԵԱՆՕՐՈՒԹԻՒՆ. — 24ա-ը դարող քերքերի վրայ գրուած են ընտանեկան անվանք:

ԾԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆՔ

1. ԳՐՁԻ

23ա. (Ներքեւի յումանցում) Ե (Ծ) տեսարայ, ԿԶ (66) Թութաայ, Վերջ:

2. ՀԵՏԱԳԱՅԻ

23բ. Սա Մասուրէա դրեցի: Օյլ օր կարդար, Դին բերան Հա(յ)ր մեղայ տայ, Աստուած ուր հողի լուսաւորի, պարզերես երթայ դասաստան, ամէն:

162

ԿԵՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԳԵՈՐԳԱՅ ԱՒԵՏԵԱՆ ԶԱԳԱՐԵԱՆՑ

(Ս. Ամեմափրկիչ, 701)

ՍՈՒՐԱՅԵՆԱ

1874

ԹԵՐԹ՝ 137: ՊՐԱԿ՝ 15, իւրաքանչիւրը 10 շքք, 3 պրակ 6-ական շքքից: ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 19, 2 X 16: ՆԻԻԹ՝ դիմաւումը բազմ: ԿԱՅՄ՝ դրսից գումար փայլաքաղով, իսկ մերսից սպիտակ քաղով պտուռած ստաւաքաղով: ՎԻՃԱԿ բաւորութ: ՊՐԱՊ ԹԵՐԹԵՐ՝ 1ք, 2ք: ԳԻՐ՝ շեղագիր: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասին: ԶՈՒՂԵՐ՝ 32: ԳԵՌԻՄՆԵՐ՝ մատիտով: ԹԱՆԱԿ՝ տւ: ԳՐԻՉ՝ հեղինակը: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1874թ.: ՎԱՅՐ՝ Սաբ-բայեա: ՊԵՏՈՒԹԻՒՆ՝ հեղինակը:

ԵՆԱՅԵՐԵՆԱՅԻՆ. — Զեռադէր Թաւաթեան է փոխգործաւ վաճիճի գրադարանից:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1ք—129ք. Կենսագրութիւն Գեորգայ Աւետեան Զաքարեանց, սկսեալ ի հասակէ երից ամաց մինչեւ ցեօթանաւուն երեք ամ կենաց նորա, ի նուէր ռիթիլի դատերաց իւրոց, ի Սուրբայեա, յամի Տեառն 1874:

130ա—137ք. Վասն ծանօթութեան դըստերաց իմոց բերեմ աստ զաշխատասիրեալ դործան իմ, սկսեալ ի 1834 ամէ մինչեւ ի ներկայ 1874:

1. Եանդիմանութիւն անձին, տպեալ ի Կալիֆա, տրօք պարկեշտափայլ տիկնոջ Մարիամու Աղայ Յակոբայ Յարութիւնեան:

2. Պատմութիւն Ջաւայ, տպեալ ի Կալիֆա՝ օգնականութեամբ Զաւարեակ բարեկամաց:

3. Տնտեսութիւն մարդկային կենաց, տպեալ ի Վենետիկ ի վանա Սրբոյն Ղազարու՝ օգնականութեամբ արզաւէր պարոն Մանուկի Որդեանեան:

4. Պարսկերէն՝ Առ հայ քրիստոնականութիւն, ուղարկեալ ի Ջուղա առ արքազան Թադէոս առաջնորդն:

5. Հալանդերէն՝ Առ հայ քերականութիւն վերջնայեալ Մ. Եւ յուսումնաբանին:

6. Առոյճ եւ իրա, Թարգմանեալ ի հորանդերէն թղուէ, որ մնայ առ իս:

7. Անդլիերէն՝ Առ հայ քերականութիւն,

ուղարկեալ ի Կալիֆա առ քեռորդի իմ Թադէոսն՝ յօրինակել զայն: Ուղարկեալ առ Սրբազան Եսայեա պատրիարքն Երուսաղէմայ:

8. Կարգադրութիւն առողջութեան, որ արդէն տպեալ է անդ:

9. Ածականք դոյական անուանց:

10. Զարգացումն մանկանց մինչեւ ցեօթն ամ կենաց նոցա:

11. Համառօտ նկարագրութիւն երեւելի տեղացն Եւրոպայի:

12. Կազմումն կատարեալ բանի եւ պէսպէս շարադրութեանց:

13. Ապացուցութիւն ճշմարիտ աստուածապաշտութեան՝ ընդդէմ բնապաշտ անհաւատից:

14. Քերականական վարժք:

15. Նախափորձ մանկանց առ հայ շարադրութիւն:

16. Թարգմանութիւն ի պարսերէն լեզուէ՝ ութերորդ վիտոյ Գուլատան դրոշ:

17. Պատմութիւն Նոր Կտակարանի:

18. Մարգարէական յարակցութիւն ընդ մէջ Հին եւ Նոր Կտակարանի:

11. Վերջնայեալ ընթերցատան Զմիւռնիոյ կրթութեան մանկանց յուսումն օգտաւէտ գիտելեաց, բարոյական վարուց եւ հոգեւոր բարեաց:

20. Կենսագրութիւն իմ՝ սկսեալ յերից ամաց հասակէ մինչեւ ցեօթանաւուն եւ երեք ամէ կենաց իմոց:

ԵՐԵՎԱՆԱԳՐԱՐ

ՀԵՏԱԳՐԱՅԻ

1ա. Նուիրեալ Ս. Ամեմափրկեան յանց գրադարանին՝ ի յիշատակ հանդուցեալ Տէր Դաւիթ քահ. Թ. Մարտարեանի: Նոր-Ջուղա, 23 յուլիս, 1945 թ. (Յոյն երկուս պլ տեղ):

163

ՊԱՏԱՐԱԳԱՄԱՏՈՅՑ

(Ս. Ամեմափրկիչ, 702)

ԺԸ դար

Թերթ՝ 17: ՊՐԱԿ՝ քերթատուան: ՄԵՄՈՒԹԻՒՆ՝ 27 X 18: ՆԻԻԹ՝ դեղմաւում հաստ քուղք: ԿԱՋՄ՝ յուճի: ՎԻՃԱԿ՝ իւղաւում եւ քերթաւում, սկզբից պակասաւոր: ԳԻՐ՝ բարբաղք: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկ-սիւմ: ՏՈՂԵՐ՝ 31: ԳԵՈՒՄՆԵՐԸ՝ ամբշմար: ԹԱՆԱԹ՝ սեւ: ԶԱՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ մի ժամի հատ քոյմա-գիր: ԳՐԻՉ՝ ամալստ: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ժԸ դ.: ՎԱՅՐ՝ ամալստ: ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ հասամարտ Լալալ Բոլմ:

ԵԱՆՈՒԹԻՒՆ. — Զեաղիբ բերուած է Գրաւակի եկեղեցուց:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆՔ

15բ. (Կարմիր քանաւով). *Երաւակ է Բոլանէսի որդի Լալալ Բոլանին:* (Ներքե-ւում եղիլ է մի ծաղիկ եւ գրութիւն, որ կտրուել է. կարդացում է՝ «սարբիճ»):

164

ՍԱՆՄՈՍԱՐԱՆ

(Ս. Ամեմափրկիչ, 703)

ԺԷ դար

Թերթ՝ 30: ՊՐԱԿ՝ անկամոն: ՄԵՄՈՒԹԻՒՆ՝ 20, 5 X 16, 5: ՆԻԻԹ՝ դեղմաւում հաստ քուղք: ԿԱՋՄ՝ յուճի: ՎԻՃԱԿ՝ իւղաւում եւ պատառ-տուան, սկզբից եւ վերջից քերթ: ԳԻՐ՝ բարբաղք: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւմ: ՏՈՂԵՐ՝ 21: ԳԵՈՒՄՆԵՐԸ՝ ամբշմար: ԹԱՆԱԹ՝ սեւ, մեծատառերն ու վերջագիր-նքեր՝ կարմիր: ԶԱՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ որոշ գլուխ-ոքերի սկզբագրերը: ԺԱԿԱՏԱՋԱՐԴ՝ 15ա (արտաւան), 35ա: ԼՈՒՍԱՆՅԱՋԱՐԴ՝ բաւական քանակ: ԳՐԻՉ՝ ամալստ: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ժԸ դ.: ՎԱՅՐ՝ ամալստ: ՊԱ-ՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ ամալստ:

ԵԱՆՈՒԹԻՒՆ. — Զեաղիբի ստացուած է Զարմաւիկ Լալ Ուսումնարանի Միւլիքից:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆՔ

ԼԵՏԱԳԱՅԻ

7բ. Աստուած ողորմի այս դրի շինողի հողուն. յիշեալ լինի առաջի Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի, ամէն:

165

ԺՈՂՈՎԱԾՈՒ

(Ս. Ամեմափրկիչ, 704)

ՆՈՐ-ՋՈՒՂԱ

1826—1873

Թերթ՝ 190: ՊՐԱԿ՝ անկամոն: ՄԵՄՈՒԹԻՒՆ՝ անկամոն. 30—38 X 10—25: ՆԻԻԹ՝ զամաղան տե-սակի՝ դեղմաւում եւ սպիտակ քուղք: ԿԱՋՄ՝ գումա-ւոր քղաղով պատան ստուարքաւղք: ՎԻՃԱԿ՝ բաւա-րար: ՊԱՐԱՊ ԹԵՐԹԵՐ՝ 12, 13—17 (մասամբ), 17բ, 18, 19ա (մասամբ), 19բ, 21բ, 25բ, 26բ, 27, 33,

37ա, 40, 45—47, 63բ—64բ, 74, 77բ (մասամբ), 82բ (մասամբ), 89ա, 83բ (մասամբ), 88բ, 93, 98բ—103, 104բ, 106բ, 108—110, 111ա (մասամբ), 111բ—121, 130—140, 148, 157, 158, 165բ, 166բ, 167, 171, 185—187, 190—199: ԳԻՐ՝ շեղագիր եւ մտաբեր: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւմ եւ երկսիւմ: ՏՈՂԵՐ՝ տարբեր:

ԳԵՌՈՒՄԵՆԵՐԸ՝ ամենամեծը: ԹԱՆԱԳ՝ ահա եւ շագանակի:
ԳՐԻՏ՝ տաքքեր, ամառուճ: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1820—1873:
ՎԱՅՐ՝ Նոր-Ջուղայ:

ԵԱՆՈՐՈՒԹԻՒՆ. — Զեւոյի բնակիչ և
վարդարի բնակիչ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. 1ա—11բ. Խրատ փոշտակութեան:

Բ. 12բ—17ա. (Կենսագրութիւն Յով-
հաննէս Եղս. Սուրբնեանցի):

Գ. 20ա—21ա. Տեսական պատմաւ (Ա-
տաւածաշունչի եւ Աւետարանի մի քանի բա-
նքի համարաբառով է: Թերքերը խառ-
նուած, կարդալ՝ 20ա—21ա եւ 41ա—44բ):

Դ. 22ա—30բ. Համբաւ գաղափարա-
բանի Կովկասեան գեղին (նաեւ ռուսերէն՝
Известия из действующих войск кавказ-
ского корпуса):

Ե. 37բ—39բ. Պատմագրութեան Հայոց (Հայ
պատմագրութեան ցանկն է):

Զ. 48ա—58բ. (Զեւոյի բնակիչ մի մաս է

քերես Լնդկաստանի պատմութեան. այս
էջերի վրայ պատմում է Մադրասի մասին,
մրանց կրօնի եւ Խոջայ Պետրոս Ոսկանանի
կողմից Ս. Թովմայի գերեզմանը տաճոյ
լեռան վրայ շինել տուած 160 աստիճանների
եւ այլ քարեգործութեանց մասին, եւ այլն):

Է. 57ա—63ա. 1826 Յունկարի ամառ-
նաւորութեան մասին վերջին Դիւանդու
Շիրակ գաւառի՝ Է. վերայ որման արտադր
Հիւսիսակողմի կայայտէս դրեալ. «Շնորհիւ,
եւ ողորմութեամբ մարդասերին Աստուծոյ,
եւ Զաքարի մանդաւոր Թախոյ, եւ ամեր
սպասարար Հայոց եւ Վրաց, որդի մեծին
Սարգսի...» (եւ այլ արձանագրութիւնն
ու տեղեկութիւնն):

Ը. 65ա—73բ (մանր մտորագիր. հարց
ու պատասխանի ձեռք խօսում է երկնում
եղած երեւոյթների ու երեւոյթների մա-
սին):

Թ. 75ա—185ա. «Սուրբ Կաթողիկոս» (Ռու-
սական կայսրութեան օրէնքների կայսրեմ
քարտմանութիւնն է):

166

ԳԻՐԻՔ ՄԱՐԴԱԿԱՐԱՄՈՒԹԵԱՆ

(Ս. Ամեմփրկիչ, 705)

Ժէ դար

ԹԵՐԻՔ՝ 166: ՊՐԱԿ՝ 21, իրաւամէտը 8 քերք.
Ա. պրակից 2 քերք պակաս: ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 22, 7 X 16:
ՆԻԻԹ՝ սպիտակ հաստ քուրք: ԿԱՐԱՄ՝ կա-
շակաւ ստաւաքարալք, երկու փեղկերի վրայ ու-
կետիկ զարդեր, ամկիւններով: Երեսակներ, իսկ
կենտրոններով: Յիսուսի խաչելութիւնը: ՎԻՃԱԿ՝
բաւարք, միայն պակասում է տաքից քերքը եւ
կարտած համուած է Խ-քի քերքի մակատաղարգն ու
լուսանկարալք: ՊԱՐԱԿ քերքեր՝ 162—166: ԳԻՐ՝
նապարհ: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասին: 3ՈՂԵՐ՝ 26:
ԳԵՌՈՒՄԵՆԵՐԸ՝ մեծաւով: ԹԱՆԱԳ՝ ահա, վերագրե-
նքը, մեծատառերն ու լուսանկարները՝ կարմիր:
ՊԱՐԱԿՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ 87ա (սկզբնական): ՃԱԿԱՅՆ-
ՋԱՐԻ՝ եղի է 87ա-ի վրայ, որ կարտած է: ԼՈՒ-
ՍԱՆԱԿԱՐԱՄ՝ եղի է 87ա-ի վրայ, որ կարտած
է: ԳՐԻՏ՝ ամպստ: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ Ժէ դար:
ՎԱՅՐ՝ ամպստ: ՊԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ ամպստ:

ԵԱՆՈՐՈՒԹԻՒՆ. — Բոլոր լուսանկարներն ունի
պէս օրինակները լրացումներ եւ ձեւերովներ, իսկ

բազմաթիւ տեղերով նախատեսի կերպը՝ հետեւեալ
մակարարութեամբ: Վերաբերում բնիկ Յովնիս Մե-
լիսեանի կողմից Նոր-Ջուղայի վերակերպ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1. ա. 1ա—9բ. (Գրեգոր կայսրկոպոսի
Նիսիացոյ՝ Յաղապար խնդրեան մարդոյ
Գլուխ Ա):

Բ. 9բ—22բ. Գլուխ Բ. Յաղապար անձին,
պարտեալ Հոգւոյ մարդոյ:

Դ. 23ա—26բ. Գլուխ Դ. Յաղապար միա-
ւորութեան Հոգւոյ մի մարմնոյ:

Զ. 26բ—27բ. Գլուխ Դ. Յաղապար մար-
մնոյ:

Ը. 27բ—33ա. Գլուխ Ե. Յաղապար տարե-
րաց:

դ. 33ա—33բ. Գրուի Զ. Յաղազս տե-
սողականին :

է. 33բ—37բ. Գրուի է. Յաղազս երե-
սաց :

ը. 37բ—39ա. Գրուի Ը. Յաղազս շաշա-
փելեկաց :

թ. 39բ—40ա. Գրուի Թ. Յաղազս ճա-
շակելեկաց :

ժ. 40ա—40բ. Գրուի ժ. Յաղազս
լսելեկաց :

ժա. 40ա—40բ. Գրուի ժԱ. Յաղազս
Հոռոտեկաց :

ժբ. 40բ—41ա. Գրուի ժԲ. Յաղազս
խմացողականին :

ժդ. 41ա—42բ. Գրուի ժԳ. Յաղազս
յիշողականին :

ժդ. 42բ—43բ. Գրուի ժԴ. Յաղազս
Ներտրամադրեցելոյ եւ յառաջ բերելոյ բանի :

ժե. 43բ—45ա. Գրուի ժԵ. Յաղազս ան-
րանին, մասին անձին կամ տեսակի, որ եւ
ախտական եւ Հարկաւոր ցանկականն կոչի :

ժզ. 45ա—45բ. Գրուի ժԶ. Յաղազս
ցանկականին :

ժէ. 45բ—48բ. Գրուի ժԷ. Յաղազս Հեշ-
տութեան :

ժը. 48բ—49ա. Գրուի ժԸ. Յաղազս
որոմութեան :

ժթ. 49ա.—49բ. Գրուի ժԹ. Յաղազս
սրտմտութեան :

ի. 49բ—50ա. Գրուի Ի. Յաղազս եր-
կելոյի :

իա. 50ա—50ա. Գրուի ԻԱ. Յաղազս ան-
բանի եւ անհնազանդին բանի :

իբ. 50բ—51բ. Գրուի ԻԲ. Յաղազս կե-
րակրականին :

իդ. 51բ—52ա. Գրուի ԻԳ. Յաղազս
շնչերակաց :

իդ. 52ա—53ա. Գրուի ԻԴ. Յաղազս
ձննդականին կամ սերմնականին :

իե. 53ա—53բ. Գրուի ԻԵ. Այլ տարբո-
ղումն զօրութեանց կենդանւոյ :

իզ. 53բ—54ա. Գրուի ԻԶ. Յաղազս ըստ
յարձակման կամ . . .

իէ. 54բ—57ա. Գրուի ԻԷ. Յաղազս
շնչոյ :

իը. 57ա—57բ. Գրուի ԻԸ. Յաղազս կա-
մաւորի եւ ակամայի :

իթ. 57բ—59ա. Գրուի ԻԹ. Յաղազս
ակամային :

լ. 59ա—60ա. Գրուի Լ. Յաղազս ան-
դիտութեան ակամային :

լա. 60ա—61ա. Գրուի ԼԱ. Յաղազս կա-
մաւորի :

լբ. 61ա—62բ. Գրուի ԼԲ. Յաղազս Նա-
խսյօժարութեան :

լդ. 62բ—64ա. Գրուի ԼԳ. Յաղազս որոց
խորհիմք :

լդ. 64բ—65բ. Գրուի ԼԴ. Յաղազս ճա-
կատադրի :

լե. 65բ—66բ. Գրուի ԼԵ. Յաղազս աս-
տեղաց ճակատադրին :

լզ. 66բ—67բ. Գրուի ԼԶ. Յաղազս որոց
ասեան. Զյօժարութիւն գործոցն ի մեղ զոյ :

լէ. 67բ—69բ. Գրուի ԼԷ. Յաղազս եթէ
դիարդ ասէ Պղատոն զճակատադրին :

լը. 69բ—71ա. Գրուի ԼԸ. Յաղազս որոյ
ի մեղն է առնելն, որ է անձնիշխանականին :

լթ. 71ա—23ա. Գրուի ԼԹ. Յաղազս թէ
են ինչ որ է մեղ է առնելն :

խ. 73ա—75ա. Գրուի Խ. Թէ վասն զինչ
պատճառի եղաք անձնիշխանք :

խա. 75բ—79ա. Գրուի ԽԱ. Յաղազս
Նախախնամութեան :

խբ. 79ա—86ա. Գրուի ԽԲ. Յաղազս ոյց
է Նախախնամութիւն :

Կից՝ 86բ. (Յիշատակարան թարգմանու-
թեան մատենիս) . Ի վեցհազարերորդի, եր-
կու Հարիւրերորդի քսաներորդի, եօթնե-
րորդի արարածոց աշխարհիս, ըստ յունա-
րէն թուոյ ի չորեքտասաներորդի ընդիւթիո-
նին, իսկ ըստ Հայոմ թուի ՄԻԱ (772), յա-
ռաջին ամի թագաւորութեան Լէօնի, թարգ-
մանեցան զիւրք սրբոյն Գրիգորի Նիւսեան
եպիսկոպոսի, ի ստոյգ օրինակաց ի Կոստան-
դինուպօլիս, ի ձեռն Դաւթի Հիպատոսի, եւ
Թագաւորական սեղանոյն կենալի, ի ձեռն
Ստեփանոսի քահանայի եւ քերթողի, աշա-
կերտի տեսան Մովսէսի Սիւնեաց եպիսկո-
պոսի :

Յիշեցէք զնոսա ընդ օրինակոց եւ փո-
խեցէք զբանս յիշատակի ի յոյս փրկութեան
աշխատողացն եւ յիշողացդ առ Քրիստոս,
որում փառք յաւիտենից յաւիտեանս, ամէն :

2. ա. 87ա—88բ. Գրիգորի եպիսկոպոսի
եղբոր Բարսղի՝ Տեսութիւն ի մարդոյն կազ-

մութիւն: Գլուխս յորում է իմն մասնաւորական: Եւ յաղագս աշխարհիս բնախօսութիւն, եւ զեղեցիկ իմն եւ պայծառ տեսութիւն: Գլուխ 11:

բ. 88բ—91ա. Յաղագս նախ եղելոցն քան զմարդոյն լինելութիւն: Գլուխ 1:

գ. 91ա—92ա. Ընդէ՞ր ի վերջ է յետ արարածոց մարդն: Գլուխ Գ:

դ. 92ա—92բ. Ձի՞ պատուականսդոյն է քան զամենայն երեւելի արարածս մարդոյն բնութիւն: Գլուխ Դ:

ե. 93ա—93բ. Ձի՞ ի ձեռն ամենայնի նշանակէ զսկզբնական իշխանութիւն մարդոյն կաղմած: Գլուխ Ե:

զ. 93բ—94բ. Ձի՞ նման աստուածային զեղեցկութեան է մարդն: Գլուխ Զ:

է. 94բ—95բ. Հարցումն քննութեան մարդոյն, առ բնութիւն աղբակցութեան, յորում եւ յայնցանէ անմասնիցն յանդիմանին աղանդէ: Գլուխ Է:

ը. 95բ—97ա. Ընդէ՞ր մերկ ի բնութենէ զինուց, եւ յարտաքին ծածկութից է մարդն: Գլուխ Ը:

թ. 97բ—100բ. Ընդէ՞ր ուղղորդ է մարդոյն ձեւ եւ վասն բանի են ձեռքն, յորում եւ յաղագս զանազանութեան ողոյ իմաստասիրութիւն է: Գլուխ Թ:

ժ. 100բ—101բ. Ձի՞ զործելական կազմեցաւ մարդոյն ձեւ առ ի բանին պէտս: Գլուխ ժ:

ժա. 102ա—103բ. Ձի՞ ի ձեռն զդայուութեանց միտքն ներգործին: Գլուխ ժԱ:

ժբ. 103բ—104բ. Ձի՞ անտեսանելի է մտացն բնութիւն: Գլուխ ժԲ:

ժգ. 104բ—107բ. Հարցումն քննութեան, յորում իմիջ առաջինն եւ իշխանականն համարելի է. յորում իմիջ արտասուաց եւ ծաղու բնախօսութիւն: Գլուխ ժԳ:

ժդ. 108ա—109բ. Տեսութիւն իմն բնական յաղագս այնր որ ըստ նիւթոյն եւ բնութեան եւ մտացն է հասարակութիւն: Գլուխ ժԴ:

ժե. 109բ—114ա. Յաղագս քնոյ եւ յօրանչման. եւ երաղոց հակառակարանութեան: Գլուխ ժԵ:

ժզ. 114բ—115բ. Ձի՞ ոչ ի մասին մարմնոյ են միտքն. յորում է ընտրութիւն որոշման

մարմնականացն եւ շնչականաց շարժմանց: Գլուխ ժԶ:

ժէ. 115բ—116բ. Ձի՞ տիրապէս ողի բանական եւ է եւ ասի, իսկ այլքն համանունակի պիտակարար անուանին, յորում եւ թէ ընդ ամենայն մարմնին թափանցանց զմտացն զօրութիւն կշտապէս իւրաքանչիւր ոչ ի մասն խառնի միարանութեամբ: Գլուխ ժԷ:

ժը. 116բ—120բ. Տեսութիւն աստուածային բանին, Արասցուք մարդ ըստ կերպարանի մերում: Յարում հարցափորձի իմն կերպարանին բան եւ եթէ նմանի երջանկի եւ անխառնի, խիտաւորն եւ առժամանակեայն, եւ դի արդ ի կերպարանին արու եւ էդն ի նախատիպն սոցա ոչ էին: Գլուխ ժԸ:

ժթ. 121ա—122բ. Ձի՞նչ պարտ է ասել առ այնոսիկ որք յանհնարս մտեալ են, եթէ յետ մեղանչելոյն մանկարարութիւն, ի՞բբ արդեօք եղեն որդիքն դի եթէ անմեղ կացեալք էին ի սկզբանէ մարդիկ: Գլուխ ժԹ:

ի. 123ա—125ա. Ձի՞ անասնական ի մեղ փառք, առ ի յանասնականն բնութիւն աղբակցութեան պատճառս ունի: Գլուխ Ի:

իա. 125ա—126ա. Առ այնոսիկ որք ասենն դարձեալ կերակրով եւ լոպկեալ զյուսացելոցն բարեաց զվայելութիւն դոյ, վասն ի սկզբանէ ի դրախտին դոյ ի ձեռն սոցա մարդոյն կեալ, Գլուխ ԻԱ:

իբ. 126բ—127բ. Ձի՞նչ ի դրախտին կեանք, եւ դինչ է հրաժարեցուցեալ փայտն: Գլուխ ԻԲ:

իգ. 128ա—128բ. Ձի՞ յարութիւն ոչ այնչափ ի դրոցն քարոզութենէ որչափ լինքենէ իրաց, ի հարկէ ըստ կարգի իրաց յուսացեալ լինել: Գլուխ ԻԳ:

իդ. 129ա—131բ. Առ այնոսիկ որք ասենն եթէ զեղեցիկ եւ բարի ինչ է յարութիւն, ընդէր ահա ոչ եղեւ. այլ ժամանակօք իմն եւ շրջադայութեամբք յուսացեալ լինի: Գլուխ ԻԴ:

իե. 132ա—133ա. Ձի՞ որ զսկիզբն զաշխարհիս դոյացութեան խոստանայ հարկ է եւ յաղագս վախճանին յանձն առնուլ: Գլուխ ԻԵ:

իզ. 133բ—134ա. Թեքարանութիւն առ այնոսիկ որք ասենն յաւատարմից դոյ Աստուծոյ զնիւթն: Գլուխ ԻԶ:

իէ. 134թ—138թ. 2Բ՝ արդ ոգ եւ յաւա-
տաքնոցն նստանեցի հաստաւ զրոց, որ
յայտարար յարութեան ուսուցանէ: Գլուխ Իէ:
ԻԷ. 138թ—140թ. 2Բ՝ ոչ արտաքոյ
վայելչութեան նմանոյն է յարութիւնն:
Գլուխ ԻԸ:

ԻԹ. 140թ—142թ. 2Բ կարէ յամենայնին
տարերս մարդկային մարմնոյ քականցելոյ
դարձաւ ի հասարակէն իւրն, իւրաքանչիւր
ուսեք ողջ լինել: Գլուխ ԻԹ:

Լ. 142թ—144թ. Առ այնոսիկ որք տանն
յառջողոյն պայման զան զմարմինս ողիք
եւ կամ անդգէն ընդդէմ յառաջ քան զողիքն
հաստեցաւ մարմինն: Յորում եւ եղեռնին
սիրտիմանն յայլ մարմինս ոչոցն առաս-
պելազորեմքեանս Գլուխ Լ:

Լս. 144թ—147թ. Կազմած զմի եւ զնոյն
ողոյս եւ մարմնոյ պատճառս էութեան զու:
Գլուխ ԼԱ:

ԼԲ. 147թ—158թ. Տեսութիւն բժշկական
յայտարար մարմնոյս մերոյ կազմածի սակա-
ւորք: Գլուխ ԼԲ:

3. 159թ—161թ. Յանկ արդոյ մասենիս:

ԵՐԵՎԱՆԻԱՆԻ

157թ—158թ. Միշտակարան պնմ,
յորմէ պաղարարացաւ սո:

Փառք Հօրն անակործանելի եւ բարե-
խնամ Որդւոյն Միածնի եւ կեանք եւ կենդա-
նաբար Հոգւոյն ճշմարտի, եւսկի եւ եղակի,
անբաժանելի եւ անշարժ միութեան այժմ եւ
միշտ եւ յայիտեան յաւիտենից:

Որ արժանի արքայ զիմ անպիտանու-
թիւնս եւ զօրացոյց զիմ անկարողութիւնն լինել
զրոց եւ սաացող այսմ աստուածային իմաս-
տութեան խոստանալիս երկուց տարուցս:
Առաջին՝ որ է բնութիւն մարդոյն, եւ
երկրորդն՝ կազմութեան, ի վարժումն իմաս-
տութեան մանկանց յորոյ Միածնի:

Արդ, եւ անարժան եւ մեղաւորակարդ
ողիս, սոսկ տնուամբ ապաստար թանի:
Ոսկոր Թաղոյցիս, վախալօղ եղէ աս-
տուածային պանծուցս առ ի վարժումն անձին
իմոյ եւ յետ աստեացս յիշատակ Հոգւոյ իմոյ
եւ ծնողաց: Արդ աղայեմ զամենեանս, որք
պատահեցէ ամա, անմեղաք լինել խոշորու-
թեան զրոյս, զի կարէք բաղձանաց իմոց
ստիպել զիս, յորմէ կապեալ ի սէր բանից
սորին մոտացայ զիմ անկարողութիւն եւ ապա-
ինեցայ ի Հոգին Սուրբ եւ յաղթան քրոջն

եւ զտի ողնականութիւն իմ անկարողութեանս
ի մեռն առ ի զրել, եւ հասի յաւարս:

Եւ եղեւ կատարումն այսմ տառն ի
Թոսկանութեան Հայոց ՃԾԳԷ (1318), յա-
լարեալ Արեւիկէ, ի զաւարտէ Միշտակ, ի
հիշատակեմէ մեծաստեանս որ կոչի
Գլածոր, զոր համարմակեմ զսա կոչել
երկրորդ Աթէնս եւ մայրաքաղաք ամենայն
իմաստեց, ընդ հովանեաւ Սուրբ Ստեփան-
նոսի եւ կենսակէր աստուածաբար Սուրբ
Նշանիս, որ է ճշմարիտի կենաց փայտեմ,
եւ դամբարանի սուրբ վարդապետին եւր-
ոպի, ի վարժապետութեանս զաջ հոստորի
եւ ամենեւեմ ֆիլիսոֆայի երամեմին
Սոսյանս, ճշմարիտ պատկերի Աստուծոյ, եւ
Հոգւոյն ներ ընդունողի, խոհեմ, հեղ եւ
արի հողայն, յորում կամք զեղբեակ ի
զորումս իմաստեց սորա բաղդումք աշա-
կերտեալ լանին ճշմարտութեան, զոր լու-
սաւորեալ բաշայայտէ զաղարտ խրթին եւ
զժուարճութեանի եւ անյայտ իմաստ ծառ-
կեալ, զոր ի դէրս Հին եւ Նոր Կապարանաց
եւ վարդապետական տարեց, որ ի բաղդում
մամանկաց խցեալ ի հարապ նախակա-
նաց: Զոր մայրքեմ Աստուծոյ զի ասցէ զսա
պարտաւոյս եւ խաղաղական կենոք ընդ եր-
կայն առաջ լուսատու եւ համարժեք լա-
նին նստաղեալս սեռի հայկեան եւ Տանս Թոր-
ղոմայ, եւ յետ ելից աստեացս՝ մասնակից
արացեց քրոջս քաղաքացն եւ աստուա-
ծաբան վարդապետացն Բարդի Աստուածա-
բանի, Նիւնեայ եւ արդոյն Մեքաղայ:

Արդ աղայեմ զամենեանս, որք հան-
դիպէք այսմ տարի, յիշել յորդումքին
Քրիստոսի զվերջոյլեակս սուրբ վարդապետն,
որ զամենեանս սերով ժողովէ եւ ծնողաբար
խնամէ, մանաւանդ զիմ անարժանութիւն
յայսմ տարի եւ Նշան վարդի, եւ դամբնոյ
ծնողացն զպոլ ի զիմամ յաւէս յիս ցու-
ցանէ, ոչ միայն լանիս սիրով, այլ եւ զար-
ծով կատարէ, որ ի վեր ամենայնի եւ զեն-
թակայս շարհեաց հանդերձ ծնողք իւրովք
ի մեղաց Թողութիւն: Ուս եւ զհոգեւոր եւ
կամբ ծնեալ որդեակն իւր զՏէրացուն, զաղար-
մեքախտի եղբայրն իմ բոս Հոգւոյ՝ հանդերձ
ծնողք իւրովք յիշել ի Տէր:

Նաեւ վնասապեղեալ արդ եւ ստացողս
զՅակոր հանդերձ ծնողքն իմ եւ ամենայն
զարմեղ աղայեմ յիշել ի մեղաց Թողու-
թիւն, եւ Աստուած յիշողացոյ եւ յիշեցոյ
ողորմեցի, եւ նմա փառք յամենայնի,
ամէն:

Արդ դրեցաւ ի հայրապետութեան Տեսան
Կոստանդնու Կեոտարայ, եւ ի Թաղաւորու-
թեան Հայոց Օշին եւ նորոքնայ Թաղաւորի
հարապատողոյ իւրոյ Լէօնի:

167

ՄԱՇՏՏՈՑ ԶԵՆԱԿՐՈՒԹԵԱՆ

(Ս. Ամեմափրկիչ, 706)

ԺԷ—ԺԸ դար

ԹԵՐԹ՝ 96: ՊՐԱԿ՝ 8, իւրաքանչիւրը 12 քերք, ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 18, 7 X 16: ՆԻԹ՝ ղեղմաւում քուզք: ԿԱԶՄ՝ կաշեպատ տախտակ, վրան ձնշումով զարդեր, ւնեցել է մանւ կապիճներ, որոնք ընկել են: ՄԱՆԱՎ ԵՆ ԵՐԿՈՒ մետաղեպ գամերը: ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար, բայց խռատութիւնից ու քաճաքի ազդեցութիւնից որոշ քերքեր սեւացել են: ՊՐԱԿ ԹԵՐԹԻ՝ 93—96: ԳԻՐ՝ բոլորգիր: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւն: ՏՈՂԵՐ՝ 18: ԳՄՈՒՄՆԵՐ՝ ամնշմար: ԹԱՆԱԳ՝ սեւ, վերնագիրները՝ մարմարեպղնձ, գլխագրերը՝ սրճագույն: ԶԱՐԴԱՆ՝ ԳՐՈՒԹԻՒՆԵՐ՝ գլխաւոր մասերի մեծատառերը հաւաքեցողով եւ զարդացեցողով: ԶԱՄԱՏԱՄԱՐԴ՝ 4ա, 27ա, 48բ, 59ա: ԼՈՒՍԱՆՑԱԶԱՐԴ՝ սովորական ծաղիկներ եւ քաշումներ: Գրիչ՝ ամշպտ: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԷ—ԺԸ դար: ՎԱՅՐ՝ ամշպտ:

ԵԱՆՑՈՒԹԻՒՆ — Զեռագրի սկզբից կցուած են Նահ. 1704 թուին Կ. Պալատի ապագրուած «Գիրք որոյն Մաշտոց վարդապետն գրէր 583—238 էջերը» Նահ. է ասացուած բժշկ. Թեմակիմ Մելիքեանից:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ա. 3ա—3բ. (Պ) րատը ձեռնադրութեան. յառաջարանութիւն է:

բ. 4ա—26բ. Սահմանադրութիւն դաս—

դիւարակութեան նորածնելոց մանկանց, որք հրաւիրելոց են յաստիճանի քահանայութեան: Որտեղ հարկաւորք եւ պիտանիք, արարեալ մեծի վարժապետին Գրիգորի հոռատրի: «Արդ ըստ կարգի ժամանակին վարժել զմանկունս ի սնունդ սրբութեան եւ ի մասսութեան...»:

դ. 27ա—43ա. Սկիզբն աստիճանաց կղերիկոսաց, որք են սաղմոսերգու եւ աւելածու... «Միարան աղաչեսցուք զմարդասէրն Աստուած ըզՏէր մեր Յիսուս Քրիստոս...»:

դ. 43բ—59ա. Կանոն յորժամ սակաւագ ձեռնադրեն. «Զգննու եպիսկոպոսն եւ այլ քահանայք ըստ օրինին, եւ դպիրքն բուրվառք եւ...»:

ե. 59ա—92բ. Կանոն ձեռնադրութեան քահանայի. «Զգննու եպիսկոպոսն ըստ օրինի ի սրբատուն...»:

զ. 92բ—92բ. Կանոն նկարեալ պատկեր աւերենելոյ ...

168

ՇԱՂԿԱՊԻ ԱՍՏՈՒԱՇԱՐԱՆԱԿԱՆՔ ՊՐՈԿԿԻ

(Ս. Ամեմափրկիչ, 707)

ԺԷ դար

ԹԵՐԹ՝ 20: ՊՐԱԿ՝ 2, իւրաքանչիւրը 10 քերք, ձեռագրի առաջին պրակը եղել է գրէի 2 պրակը: ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 20 X 14, 8: ՆԻԹ՝ ղեղմաւում հաստ քուզք: ԿԱԶՄ՝ կաշեպատ ստաւաքաքուզք, վրան ձնշումով զարդեր, կաշուի կողքերը մաշուած, կտրուած, ձերսից քուզք: ՎԻՃԱԿ՝ վատ պահուած, սկզբից եւ վերջից, ինչպէս եւ միջից քերք, ջուր տեսած, քերքերը ղեղմած, կնքտոտուած, սեւացուած: ԳԻՐ՝ մամր ճտարգիր: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն: ՏՈՂԵՐ՝ 29: ԳՄՈՒՄՆԵՐԸ՝ ամնշմար: ԹԱՆԱԳ՝ սեւ, վերնագիրներն ու որոշ մեծատառեր՝ կարմիր: ԳՐԻՉ՝ ամշպտ: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԷ դար: ՎԱՅՐ՝ ամշպտ:

ԵԱՆՑՈՒԹԻՒՆ — Զեռագրի Նահ. է ասացուած բժշկ. Թեմակիմ Մելիքեանից, իր դասերի կնքն Թեմակիմ Պառետեանի ձեռագրով: Ունի ձախորդ ձեռագրերով յիշուած կնիքը:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1. 1ա—1բ. (Գրքի մախարամն է, որի վերի մաղը կտրուած է):

2. 1բ—1բ. Ցանկ դրոցս:

ա. Վասն միակի եւ բազմութեանն՝ ա.
բ. դ. դ. ե. դ. է. :

բ. Վասն վերացուցողի եւ վերացուցելոյ,
որ է պատճառ եւ պատճառելի, կամ ստորու-
թիւն եւ ենթակայ՝ ը. :

դ. Վասն նախկին բարւոյ եւ անկարօտի
եւ կարօտելոյ եւ թէ զոյ պատճառ. (Մնա-
ցեալը պայտսում է) :

3. ա. 2ա—8ա. Պրոպիէ Դեպքաբար
իմաստասիրի Շաղկապէ աստուածաբանա-
կանք, Հասարկ ՄԺԱ. (Ա)մենայն բազմու-
թիւն Հաղորդի միոյն, իսկ եթէ ոչ Հաղոր-
դի...

բ. Յա—7ա. Յաղաքս վերացուցողի եւ
վերացելոյ. (Ա)մենայն վերացուցող ասուել
քան զվերացուցեան է բնութեամբ...

դ. 7ա—12ա. Յաղաքս նախկին ի բարւոյ
եւ անկարօտի եւ կարօտեցելոց եւ թէ զոյ
պատճառ է իցս եւ մի է եւ թէ ից...

դ. 12ա—20բ. Յաղաքս կարգադրութիւն
է ից. (Ա)մենայն որ աս կոթիւն այլոց...

ե. 20բ—20բ. Յաղաքս յայլում կայացելս
եւ ինքնակայի. (Ա)մենայն որ բազմա-
դոյնանա միայն յայլէ ներ երեւեցի...
(մնացեալը պակասում է) :

169

ԿՐՕՆԻ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՆԻ ԵՐԿՐՈՐԴԱԿԱՆ ՍԿՋՐՈՒՆՔՆԵՐԸ (ՕՍՈՒԼ ՎԷ ԾՍՐՈՒԷ ԴԻՆ)

(Ս. Ամեմափրկիչ, 708)

ԺԸ—ԺԹ դար

ԹԻՐԹ՝ 10. ՊՐԱԿ՝ 10, իրաժամիւրը 8 քերք:
ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 10.7 X 0.2: ՆԻԻԹ՝ ապրտակ բարակ
բուլք: ԿԱՋՄ՝ սեւ կաշիով պատած ստուարաբուլք,
կօղիքը մշուած, ձերթից կապույտ բուլք, զբաւած
քերքերից մէկը փակցրուած է կազմի ձերթից, վեր-
ջում: ՎԵՃԱԿ՝ քաւաքար, սկզբից եւ վերջից պակա-
սաւոր: ԳԻՐ՝ մամբ ձուղորդի: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ մշտնիւմ:
ՑՈՂԱՐ՝ 18: ԳՆՈՒՄՆԵՐԸ՝ ամենամար: ԹԱՆԱԹ՝ սեւ,
դիւղաքերի՝ կարմիր: ԳՐԻՑ՝ ամբայտ: ԺԱՄԱՆԱԿ՝
ԺԸ—ԺԹ դար: ՎՍՏՐ՝ ամբայտ:

ԵԱՆՈՒԹՈՒԹԻՒՆ. — Ձեռագրիս հրէ էջերի վրայ
զբաւած է պարզեղէն ընդգրքը, իսկ հռէ էջերի վրայ՝
նոյնի Հայերէն թարգմանութիւնը, Պարզեղէնին աւելի
զեղեցիկ մետաղէր եւ ընտրի սեւ Նուէր է ստացուած
թ. Յօդակիմ Մեղիքաւոր անունով:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

2ա. Երկրորդ՝ ուր մու է եւ անընկեր, եւ
այս եւս ըստ բարբառոյն Աստուծոյ, զոր
մարդարէք բոլորաբարեւոյք են. Նախ աս
Աբրահամ եղեւ...

7ա. Երրորդ՝ դայն որ կարօղ դիտա-
ցեն...

13ա. Զորրորդ՝ այն որ կենդ(ա)նի
դիտապանն զԱստուած նախ ի Հաստատու-
թիւնէ Ծանուցման մարդաբնից...

15ա. Հինգերորդ՝ իսկական այն է, որ
յայտ յէութենէ երբեակ ինչ որ էութիւն,
իմաստութիւն եւ կենդանութիւն է...

20ա. Վեցերորդ՝ իսկական այն է, որ
դժարաբար էն Հարկաւոր Համարեցին զոյ
միջնորդ ի մէջ Աստուծոյ եւ մարդոյ...

21ա. Եօթներորդ՝ դայն որ Հաստատացէ
դաստաստանին եւ յառեւել մեռելոց ամենե-
ցունց...

24ա. Ութերորդ իսկական (Հաստատ այս)
է, որ Հաստատացէ յողութեան երանուհւոյն
Մարիամու...

27ա. Իններորդ՝ իսկական Հաստատ այն
է, որոյ զննուողն ի կուռէ գիտացցեն...

30ա. Տասներորդ՝ իսկական Հաստատ այն
է, որ Հաստատացեն չարչարանացն
Բրիտանոս...

38ա. Մեաստասաներորդ՝ իսկական Հաստատ
այս է, որ յետ մահուան եւ զերեքմանին ըն-
դունիցի, որ յետ ասանդման Հողոյն զնաց ի
դժոխս...

38ա. Երկուստասաներորդ՝ իսկական Հա-
ստատ այն է, որ Հաստատացեն թէ յետ երկից
սաւուրց...

41ա. Զորեքտասաներորդ՝ իսկական հաւատոյն ա(յ)ս է զի ընդունիցին թէ դատաստան լինելոց է...

Այս մասի վերջում՝ 43ա, որպէս քացատրութիւն գրում է.

«Այս էր չորեքտասան աստիճան իսկական հաւատոյն, զոր ամենայն քրիստոնեայք ըստ ճանապարհի խելաց բարբառոյն Աստուծոյ եւ ի քացատրութեանց մարդարէից վարին, զոր ոչ ոք յայս կարծես եւ տարակոյս ոչ ունի, որովհետեւ ի նշանաց մարդարէութեան Հոռոտալ իցէ եւ զհաւատս աստուածապաշտութեան յայսմ հաստատ լընն, զոր ոչ ի մեք սխալումն ի նա ոչ է, բայց այլն, որ ոչ հաւատ է, այլ զործ եւ զայն եւս չորիքտասան եղանակաւ է, զոր յԱստուծոյ եւ մարդարէից քացեբեւեցեալ է»:

43ա. Նախկինն յայնցանեայց այս է, զոր Աստուած յԱւետարանն սուրբ քացատրել է. Երանի աղքատաց հողւով, զի նոցա է արքայութիւն երկնից:

Երկրորդ՝ զայն, որ ասէ. Երանի սրգաւորաց...

Երրորդ՝ այն է, զոր ասէ. Երանի հեղոց...

Չորրորդ՝ այն է, զոր ասէ. Երանի այնոցիկ, որք քաղցեալք եւ ծարաւիք իցեն...

Հինգերորդ՝ զայն, զոր ասէ. Երանի ողորմածաց...

Վեցերորդ՝ զայն, զոր ասէ. Երանի այնոցիկ, որ սուրբն են սրտիւք...

44ա. Եօթներորդ՝ զայն, որ ասէ. Երանի խաղաղարարաց...

Ութերորդ՝ զայն, որ ասէ. Երանի որք Հալածեալք իցեն...

Իններորդ՝ զայն, որ ասէ. Երանի է ձեզ յորժամ նախատիցեն դեղ...

Տասներորդ՝ զայն, զոր ասացեալ է ըստ ճանապարհի խելաց բարբառոյն, այսինքն Մովսէսի «Մի ըսպանաներ»:

Մեասասներորդ՝ զայն, որ ասէ. Մի չնար:

Երկտասներորդ՝ զայն, որ ասէ. Մի որդանար:

Երեքտասներորդ՝ զայն, որ ասէ. Մի սուտ վկայեր:

Չորեքտասներորդ՝ զայն, որ ասէ. Մի ցանկաւոր ընչից ընկերի քո...

Ապա խօսելով գիտումների եւ տգէտների մասին, կրկին այն քաժամում է մի քանի մասերի, այսպէս:

45ա. Առաջինն՝ Հանգստութիւն ըստ խելաց...

(Ե)րկրորդ այն, որ թէ աղքատ իցէ յամենայն իրաց...

46ա. (Ե)րրորդ՝ այն, որ զաշխարհս ոչ սիրէ եւ ոչ իմիք...

Մի քանի էջ խօսելուց յետոյ, կրկին ասում է:

52ա. Երրորդ՝ ի դործնական օրինացն այս է, որ սուգ առցէ նախ վասն այնորիկ, որ անկեալ է ի դարխտէն...

53ա. Զորեքդ՝ ի դործնական հաւատոյն այս է, որ քաղցեալ եւ ծարաւի իցէ վասն արդարութեան...

56ա. Հինգերորդ՝ դործնական օրինացն այս է, զի ողորմած իցէ, նախ ինքեան ողորմած իցէ...

59ա. Վեցերորդ՝ իսկական դործ այն է, որ մաքուր եւ սուրբ իցէ սրտիւք...

63ա. Եօթներորդ՝ ի դործնականին օրինակ այս է, որ խաղաղարար իցէ, զի նոքա որդիւք Աստուծոյ կոչեցին...

66ա. (Ո)ւթերորդ՝ իսկական դործ օրինաց այս է, որ Հալածեալ իցէ վասն արդարութեան...

67ա. Իններորդ՝ իսկական դործոյն այս է, ասաց Աստուած եւ քացատրեալ են մարդարէք. Երանի այնոցիկ, որք վասն օրինաց ճշմարտից...

68ա. Տասներորդ՝ իսկական դործոյն այս է, որ ոչ հեղցէ զարինս այլոց եւ ոչ Հաղորդիցի Հեղման արեան...

70ա. Մեասասներորդ՝ այն է, զոր ասացաւ յԱստուծոյ. Մի չնար...

72ա. Երկտասներորդ՝ իսկական դործոյն այս է, զոր ասէ Աստուած. Մի վոչաւ նար...

73ա. (Ե)րեքտասներորդ՝ իսկական դործոյն այս է, զոր Աստուած ասէ. Մի սուտ վկայեր...

76ա. Չորեքտասներորդ՝ իսկական դործոյն այս է, զոր Աստուած ասաց. Մի ցանկար եւ ոչ մի ինչ եղբոր քո...

Խօսելով գրախօսի եւ դժոխքի մասին, գրում է:

ጥያቄው ሲመለስ ትኩረት ሲሰጥ ለጥያቄው ይገባል፡፡

Նրկրորդ՝ որ ի մահ նորա ղինչ լինելոց
է, որ ամենայն ղեւք և. առաւանայք ղան որ
ղհողի նորա աւարդան . . .

81ա. Երբ որդի որ ի դատաստանին զինչ կամեցի առնել, որ ի դատաստան Լևոնուհայ կամեցի մասանել... (այժմ քերթը փափգորուած է կազմում),

ՅՈՒ. ԶԵՐԴՐԴ. ՂԺՈՂԻՔԻ յՈՐ ՄԱՆԶԱՆՔԻ
 յԱԽՈՆԱՆԱ յԱԽՈՆԻԻՅ Է, ՌԴՂԷՈ ԷՆ ՄԱՒ-
 ՆԱՅԻ ՄԶԵՐՈՐԵՔ ԵՍՅԵՄԱՆԷ ԷՆՈ ՍԱՐԱԽՆ...

170

ԱԻ ԵՏԱՐԱՆ.

(Մ. ԱՄԵՆԱՓՐԿԻ, 709)

Ժ՛Ւ դար

ԹԻՐԹ՝ 264: ՊՐԱՄ՝ 22, իրաքմայիցը՝ 32
քաթը: ՄԵՆՈՒԹԻԹԻՆ՝ 18 X 13.5: ՆԻԻԹ՝ քաթաթ,
1-230՝ բարակ, 240-381՝ հաստ: ԿԱՍԱՄ՝ կաշեպատ
տախտակ, ու փեղկի երեսին ու ամիկեճերին արծա-
տեղ խոյ ու 20 գում, մեքերը զամետաթ չիթ: ՊԱՆ-
ՊԱՆԱՄ՝ սկզբում երկու քաթը քաթաթ՝ ձեռագերի
կարիքատախտակը, կեկե ծալուած ու կարտան:
ՎԻՃԱՎ՝ ամիճում պահանտծ, որոշ քաթքերի ու վերջի
թի երկու տղաթը սղեպանտանտ ու ամիկեճերը մա-
յուսեմ, 1, 2, 22 պղկմիթը չնայե չ աւելացուած:
ՊԱՐԱՊ ԹԻՐԹԻՐ՝ 197տ, 382, 264թ: ԳԻՐ՝ բայադգեր:
ԳԻՐԹԻԹԻՆ՝ երկսիւմ: 80ԱՎԻ՝ 20: ԳԵՆԻՄԵՆԻՆ՝
մեյուսեմով: ԻՆԱՆԱՄ՝ սեւ, մշտնադառնիւ ու որոշ
սկզբատախտակ՝ կարմիր ու արծաթապղկ: ՋՐԻԴԵ-
ԳԻՐԹԻԹԻՆԻՆ՝ որոշ սկզբնատախտակ ու Աւետարամ-
նիկի սկզբնատախտակ արծաթապղկ ու քաշեպղիք: ՊԱՅ-
ԿԵԻ՝ 74թ (Մարտիս), 116թ (Ղաւիս), 187թ (Յաւիսե-
նա): ԿԵՍԵԿԻՐԱՆ՝ 3տ (յնպայ աւելացուած, կարմրա-
գործ), 76տ, 117տ, 106տ, բաշեպղկան: ԼԻՍԵՆՑԻՆ-
ՋՐԹԻ՝ կիտախտանմանիք զուլեմերի մտա: ՍԱԿԱԴԻ՝
հատամաթա ցրիքի: ԳԻԻՉ՝ Քաւ(մ)այ տառնայ: ՃԵ-
ՄԱՆԱՎ՝ ՃԻ դար: ՎԱՏԻ՝ ամպաթ: ՊԱՆՈՒԹԻՐԱՆՈ՝
ամպաթ, ՎՃԻՃԻՆ ՍՏԱՅՈՂԱՆՈ՝ Հայապախա աքաղայ,
ՈՂՄԱՆ, ՋԱՅԵԿԵՆ, ՄԻՊԱՅՈՂ ու Աւամալ:

ԾԱՆՈԹՈՒԹԻՒՆ. — Զեռագիրը նախ է տա-
լուած Ծերադի Կիկեղոսից: Ծագկաթարգումից գտա-
նով, սկզբի կրկու տարիէ աւելացունել ու գրուել է
Ներ-Ջուլայում, 1723 թուին: Յետի վրայ տառադ
Երանգում է՝ զԹի 23:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՆՈՒՄ

1. ԳԻՐԶԻ:

ՂԱՍ. ԶԹՈՒ(Մ)ԱՅ ԿԵՆՏՐԱԼ ԴԱՏԱՆԱԿԱՆ
ԴԻՐԵԿՏՈՐ ԲԵՐԿԱՆՈՎՈՐ ԶԿԵՆՈՎ ԿԵՆՏՐԱԼ ԿԵՆՏՐԱԼ
ԱՄԱՐՈՒՄԻ ԴԻՐԵԿՏՈՐԱՆԻ:

2. ԾԱՆԿՈՂՈՒ

1977. (Յովհաննէս աւետարանիչի Յեղի
շուրջը. կարմիր թանափով) .

Բարեխաւսեա սուրբք, Յովհաննէ .
 Բեզ պաշատամբ ի ծառայէ ,
 Որ ազատիմ մեզաց ախտն .
 Իման է քեմ իմ ի վերէ :
 Իմարիմն տկար՝ չի քաշել երես :
 Թերեւացյ զիս ի քեանէ ,
 Իտապա առ էեզ , պաշատիմ զես ,
 Ձիս ազատուի ի տառ վրէտ :

Դ. 223բ—224ա. (Վերին լուսանցում,
նյւն կարմիր քամառով).

Յորժամ րադեր րաչա կուրիմ,
Բազ գիւղոյ աչմ ևկարողիմ,
Ջի վի կոխամ լիմի մորիմ,
Այմ որ խաբեազ գմարդմ առաթիմ.
Ջերդեսայ եւ զիս ի յարեազ մո(յ)սիմ:

3. 268449481

259 . Φ . . .

250ր. Երբեք ևս աստուածայն ողջ
պայքայեաւ՝ անուամբ միայն արեւելայ,
անկողնոյ կղա մասին սրբոյն բոլոս կախաւ
որ լաւին աւելոր տաղանքոյն, թէ՛ Որ ունի
սակ ի Սիոնի ևս բնիւանի յերուսաղէմ
սան որոս ասացայ զսրբոր անասաւորսն յաթ-
ար վասնասկոց իմոց՝ յիշատակ ինձ ևս
պայքայ իմոց, հարեք Ստեփանոսին և մաս-
նէք իւր թովանի, և ևս կորարց իմոց Մըկըր-
թին, Յովսիփին, Կարապետին և ան-
մենայն արեւան մեքմարութոց իմոց։ Եւ ըս-
տեցաք զյիշատակ մեր ի դուռն Մարքոս

Ուխտին (Տեղը բաց է լրացման), փաստ որոյ աղանձք զՍուրբ Ուխտէդ եւ || (260ա) զմանկունսս եկեղեցւոյ, եւ որք Հանդիպէք ամա, ուղիղ մասաւ Աստուած ողորմի առէք վերոյ գրեցողդ ի ամա: Եւ որ առասն է ի սուրբ բարեաց, ողորմեացի յիշողացդ եւ յիշեցելոցն առնաարարկ աստ եւ ի Հանդերձեալն, ամէն: Գրեցաւ յիշատակարանս միայն ի Թվականիս Հայոց ՋԺԳ (1484), ի տունս Վրաց, ի լեւոյսադարաք Գաւրի, ձեռամբ անարժան պաշի Գրիգորի, ի թագաորութեան Վրաց Գաւրգու, ի Հայրապետութեան Տեառն Գրիգորի, եւ յեպիսկոպոսութեան նահանգին Տէր Դովեանու: Որով սրբաւանայ յիշողդդ զմեզ՝ յիշեալ իջիւք ի բարի առաջի առնելին Քրիստոսի աւրհնելոյն յաւեանքան, ամէն: Հայր մեր որ յերկինս: Բ. 260բ. Զվերջին ստացող սուրբ անետարանիս Ուխտէս զմեցի ի Հայալ ինչից իմաց, Հայրն իմ Որդանան, եւ մայրն իմ Հերթեալ, եւ կողակիցն իմ Զարիփ, եղբայրն իմ որ ի Քրիստոս եւ Հանդուցեալ՝ Աթանէս, Եսաւ Հովմ, Եսայայ, Ամիրխան, եւ կողակիցն Թաւմազ, Էփէս, որդին իւր... (Եւ այլ Ամին, Ամին, էջի վերջը՝ տասը տող տնոմանք):

Գ. 261ա. Զվերջին ստացող սուրբ Աւետարանիս զՄանրէկն եւ զկողակիցն իւր զԳուլստութունն եւ զամէն օրհնեալ պաւակն իւրեանց զՄիւրաքն, եւ զմեղոսն իւր զՊետրոսն, եւ զմայրն իւր զԻսայա, եւ զԵղբայրն իւր զԱմիրէկն եւ զԵղբայրէկն, զԱղբրէկն, զԹաղրիփէկն, եւ զամենայն արեան մերձաւորս իւրեանց, զԵկեղանիս եւ զՀանդուցեալն յիշեցէք ի սուրբ եւ յերկնաթոյն յազօթս մեր, եւ Աստուած ողորմի ասացէ՛ք նոցա, զի յոյժ կարօտ են Աստուած ողորմոյ, որ զսուրբ անետարանն զմեցին իւրեանց Հոգւոյն յիշատակ եւ ծնողաց իւրեանց՝ ըստ Տեառն բանին, որ ասէ... (Եւ Ամին Բաղի խոսքի, ապա) ի Թվականիս Հայոց ՋԺԸ (1479) պրե(ցի) ի փառս Քրիստոսի Աստուծոյ, մերոյ, որ (է աւրհնեալ յաւեանքան յաւեանքի, ամէն):

Գ. 261բ. Դարձեալ յիշեցէք ի Քրիստոս զՀանդուցեալ Միւրգէն եւ զիւր կողակիցն զՍաւրիպալան, որ առ Քրիստոս եւ Հանդուցեալ: Աստուած ողորմի իւրեանց Հոգւոյն:

Դարձեալ յիշեցէք ի Քրիստոս զիւր որդին զԱռիպէկն եւ զԿողակիցն իւր Մեղիք Խաթուն եւ զիւր դուստրն Սեւիկն եւ զիւր որդիքն զՈւլուխան եւ զԹամուրխան, եւ զիւր Հարսներն զԱղբրխաթուն եւ զԵղերխաթուն: Աստուած ողորմի ասացէ՛ք Առիպէկին Հոգւոյն, որ Աւետարանս ի գերութիւն էր անկեր, ինքն ազատեց, Աստուած աւրհնէ զիւր որդիքն, եւ ետ յիշատակ իւր Հոգւոյն եւ իւր ծնողացն... (Երեք տող օրհնամբ եւ այլ երեք տող զմնում):

Ե. 263ա. (Վերջին Ոսրողոցի յիշատակարանը օրի ծնոքով եւս գրուած է առաջին երկու պրակն եւ Ոկարում):

Փառք ամենասուրբ Սրբորդութեան աւրհնութիւն բարեբաւոնութիւն զթածին եւ մարդասիրին Աստուծոյ Հօր եւ Որդոյ եւ Սուրբ Հոգւոյն ամէն:

Աղո եւ Աղամայս ի մամանակիս այսմիկ սուրբ Աւետարանս անկեալ էր ի մեռս Զրէտի դերի, եւ ետու զինս սորա աղատեցի ետու յիշատակ ինձ եւ իմ ծնողացն ի դուռն սուրբ Յակոբայ յեկեղեցուն ի Թվականութիւն Հայոց ՌժԼԲ (1723) ամին Թաղաւորութիւն Մահմուտ շահին, Հայրապետութիւն Հայոց Տեառն Աստուածատուրին եւ յառաջնորդութեան զօղաբարգիս Զուղաու եւ յերեանայ Տէր Մովսէս աստուածարան վարդապետին:

Աղո եւ Աղամայս աղանձք զմեկ մանկունք Սիւրի յիշեցէք ի Քրիստոս եւ Հայրն իմ Հանդուցեալ Վարդանն եւ մայրն իմ Գուլատիկն յիշեցէք եւ Աստուած ողորմի ասացէ՛ք:

Դարձեալ յիշեցէք ի Քրիստոս Աղամայն եւ եղբայրն իւր Փարսատանն եւ Հանդուցեալ եղբայրն Գրիգորն եւ Սարգիսն եւ Եղբայրն իւր Գուլհանն եւ սորա դուստրն Խանումջանն եւ միւս || (263բ) Եղբայրն Նուրմէլան եւ սորա դուստրն Մարիամն... (շուրջ երեք եւ կէս սիմանյով յիշում է իր բոլոր ազգակիցներին ամուսնացելով):

264ա. (մատիտով) Ցուցակագրեցի եւ յիշատակարանն արտագրեցի. Հայկ Աճէմեան, 26 Օգոստ. 1935, Շիրակ:

171

ԱՒԵՏԱՐԱՆ

(Ս. ԱՄԵՃԱՓՐԿԻՅԷ, 710)

ԺԲ դար

ԽԵՐԹ՝ 211: ՊՐԱԿ՝ 20, իւրաքանչիւրը 12 քիքք, ռմամբ պակասուած: ՄԵՇՈՒԹԻՒՆ՝ 10.5 X 12: ՆԻԻԹ՝ բամբակեայ դեղնած հաստ քուղք: ԿԱՋՄ՝ կաշնպատ տախտակ, ք փեղկն ընկած, աս փեղկի կաշու կէտից աւելիմ պակասած եւ ընկած, տախտակն ամբողջաւոր, ճիշդից գոմասուք կտաւ: ՎԻՃԱԿ՝ փայտաշուած եւ վերջից քիքի: ԳԻՐ՝ բալորգիք: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկ-տիւն: ՁՈՂԵՐ՝ 24: ԳՇՈՒՄՆԵՐԸ՝ ճնշումով: ԹԱՆԱԹ՝ սեւ, որոշ տողք եւ մեծատաւեր՝ կարմիր: ԶԱՐԴԱ՝ ԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ մի քանի հաստ, Անտարաձեռքի սկզբնքում: ԿԻՍԱՆՈՐԱՆ՝ 1ա, սեւ ու կարմիր քա-նամով: ԶԱԿԱՑԱՐԱՆ՝ 71ք, 112ա, 185ա: ԼՈՒՍԱՆ-ՈՒԱՐԱՆ՝ կարմիր քանամով պարզ գծածնէր եւ ծա-ղիկներ: ԳՐԻՋ՝ ամպտո: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԲ դար: ՎԱՅՐ՝ ամպտո: ՊԱՏՈՒԻՐԱՅՈՒ՝ Դաւիթ իշխան:

ԵԱՆՈԹՈՒԹԻՒՆ. — Զեապիքի ստացում է Երբարի կնիքից: 19

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆՔ

71ա. Թէշեցիի ա(․․․)աւր պարոն Դաւիթի բար(․․․) ա(․․․) Աստուածայ, աղա- յեա (՝):

185ա. Զատացաւդ սուրբ Աւետարանիս զԴաւիթ զաստուածասէր իշխան՝ որդի պարոն Քրդին, յիշեալիք ի Քրիստոս որդ կարգայց:

ԵԱՆՈԹՈՒԹԻՒՆ. — Քրդի որդի Դաւիթ ամուսնը յիշատակած ուժի չըպէտպ Աճա- ոսեան իր Վեժանուհիների բառարան—ում (Բ հատոր, էջ 41), ուր առում է ԵԴԱՆԻԹ որդի Քրդի՝ իշխանի կայսրոյ, եղբայր Սա- յունի. օգնեց Միխայիլ Գուրին՝ լիւսնու չամար Նոր-Դեմետիւր (1198 թ.):

172

ԱՒԵՏԱՐԱՆ

(Ս. ԱՄԵՃԱՓՐԿԻՅԷ, 711)

ՆԻՋՆԿԱ

ՌԼԹ (1890)

ԽԵՐԹ՝ 273: ՊՐԱԿ՝ 26, իւրաքանչիւրը 12 քիքք, սկզբի պարակ եւ որոշ քիքքեր միւս պրեմիներէ՝ պակաս: ՄԵՇՈՒԹԻՒՆ՝ 10.5 X 14.5: ՆԻԻԹ՝ բամ- քակեայ հաստ քուղք: ԿԱՋՄ՝ կաշնպատ տախտակ, վրան ճնշումով զարդեր, հնացած, կտրտուած, երեսի փակիչը կտրտած, ցածից կտրկտուած, ճիշդից կար- միր ու գաւառար հնամաշ մետաքս: ՊԱՆԱՆԱԿ՝ սկզբում մկ քիքք երկարագիւր մտղապար Անտա- րաձեռքի, վերջիմը կտրտած: ՎԻՃԱԿ՝ վառ պեշուած, քիքքերը տեղանամ, ամիւնները մաշուած, որոշ մա- տեր չուր տեսած, իրար միացած, պատաստուած եւ եզմուած: ՊԱՐԱՍ ԹԵՐԻԹԻՐ՝ 2ա, 3ա, 4ա: ԳԻՐ՝ բա- լորգիք: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւն: ՁՈՂԵՐ՝ 21: ԳՇՈՒՄ- ՆԵՐ՝ ճնշումով: ԹԱՆԱԹ՝ սեւ, սկզբնատողքն ու մեծատաւերը՝ կարմիր: ԶԱՐԴԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ գլուխների սկզբնատողքը բաձնողքի եւ զարդա- գրքի, կապտո, ամեղաղնի: ՊԱՏԿԵՐ՝ Մարկոս տե- նարաւի: 129ք, ամեղաղնի: ԽՈՐԱՆ՝ 2ք, 3ք, 4ք: ԿԻ- ՍԱՆՈՐԱՆ՝ 5ա, 83ա, 130ա: ԼՈՒՍԱՆՈՒԱՐԱՆ՝ բալոր

կիտիտարանների մօտ եւ բազմաթիւ այլ քիքքերում, կարմիր. կապտո գլուխքով տոկոսեկամ զարդածնէր եւ ծաղիկներ: ԳՐԻՋ՝ Միթա երէց: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ՌԼԹ (1890): ՎԱՅՐ՝ Երզնկա: ՊԱՏՈՒԻՐԱՅՈՒ՝ Տէր Զա- ւար:

ԵԱՆՈԹՈՒԹԻՒՆ. — Զեապիքի Եսէր է սա- ցում Երբարի կնիքից: 3ք է վրայ մտնող է— մարակուսած է՝ ՎԲԻ. 4ք:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ

270ք. Փառք: 19

272ա. Ուստի տեսեալ զուրայս անճառ իրկայգործութեան խորհուրդ, զմեղաւք մածեալ եւ զանարհատ զբոլակ՝ զանարժան եւ զանպիտան Միեռա երէցս յիշեցէք եւ անուցէք Աստուած ողորմի իւր Հոգոյն: Այլ եւ յիշեցէք ի մաքրայիպս յաղաթն ձեր զմեաւդան իմ՝ զմահուհի Տէր Պեարոսն եւ

ղմայրն իմ զՍուլթանն, եւ զմեր արեան մերձաւորքն: Գրեցաւ այս սուրբ Աւետարանս ի թվայնբունթեանս Հայոց ի Ռէթ (1590) եւ սեպտեմբեր ամսոյ ի ԺԶ (16) աւարտեցաւ: Ի դառն եւ յանբարի ժամանակիս թագաւորութեան Սուլթան Մուրատին եւ ի կաթողիկոսութեանն Տէր Դաւթին, եւ ի թեմիս մերոյ Երզրնկոյ Տէր Ռեստագէս արհաւիրակողոսին: Աստուած վայելեալ տացէ զիւր Հայրապետութեան:

272թ. Արդ, որք Հանդիսիք սուրբ Աւետարանիս կարդալով կամ աւերինակելով, յիշեսլիք զՄինաս զրչակս, որ զրեցի իմով տկարութեանս ի յեկեղեաց դաւառս, ի յերզրնկա քաղաք, ընդ Հովանեաւ Սուրբ Փրկիչին, Սուրբ Աստուածածնին, Սուրբ

Մինասոյ եւ Սուրբ Գէորգայ(յ) եւ Սուրբ Սարգիսին: Ամեղադրիք լերուք սղալանաց եւ խոշորութեան սորա, զի կար մեր այս Հափսէ: Որպէս զի ընթերցին զսա Հանապապ մանկունք սուրբ եկեղեցոյ եւ ուրախացեն... (եւ այլ մեծն խօսքեր):

273ա. Յիշեսլիք ի լուսայիտոյ յաղաթս մեր զստացաւդ սուրբ Աւետարանիս զՏէր Զաքարէն, (ապա տարբեր գրչով) զԹուլիսկենց Սաֆարն եւ զԾնողարն իւր զՄարտիրոսն եւ զԳօղիկն, կողակիցն իւր Դիշխունն: Դարձեալ յիշեցէք զՍաֆարն եւ որդիքն Զարիպշանն, Միլոգախանն, Կրկին անդամ յիշեցէք Զաքարն եւ զզստեբքն իւր զՕրապաչէն եւ զՎառվառն (եւս մէկ սիրեակով մեծն ամուսններ):

173

ԱՒԵՏԱՐԱՆ

(Ս. Ամեմափրկիչ, 712)

ԺԴ—ԺԵ դար

ԹԵՐԹ' 244: ՊՐԱԿ' 22, իւրաքանչիւրը 12 քերթ, սկզբից եւ վերջից քերի եւ պղկատաւ: ՄԵԾՈՒԹԻԻՆ' 24,5 × 18,5: Նիւթ' բամբակեայ հոտու քուշը: ԿԱՋԱՄ' կաշեպատ տախտակ, վրան ճնշումով դարձր, կնժառ, մերսից կտորիւ ծաղկաւոր կտաւ: ՎԻՃԱԿ' քաշապուած ու ցնցակեր, քաղբերից ու պրակմերից ամօճ տեղանամուծ եւ անկնճները մշտուած ու կտրտուած: ԳԻՐ' բոլորգիր: ԳՐՈՒԹԻԻՆ' երկս-սիւն: ՏՈՂԱԿ' 22: ԳԵՐՈՒՄՆԵՐԸ' ճնշումով: ԹԱՆԱԳ' սեւ, որք տաղեր եւ սկզբնատառեր: կտորիւ: ՋԱՐԴԱՄ-

ԳՐՈՒԹԻԻՆՆԵՐ' որք մեծատառեր վարդանեւերով: ՊԱՏԿԵՐ' մամբամկտրմեր 3թ, 6թ, 11թ, 113թ, 114թ, 182թ: ԿԻՍԱՆՈՐԱՆ' 60ա, 187ա: ԼՈՒՍԱՆՅԱՋԱՐԴ' մեծ քուշով կտրմիւր, կազդու դեղին ծաղիկներ եւ վարդանեւեր: ԳՐԻԶ' ամլայտ: ԺԱՄԱՆԱԿ' ԺԴ—ԺԵ դար: ՎԱՅՐ' ամլայտ:

ԵԱՆՕԹՈՐԹԻԻՆ. — Մարկոսի եւ Յովհաննու աւետարանները ունեն ցանկ եւ նախադրութիւն, իսկ Զուկտու աւետարանը ունի միայն նախադրութիւն: Նուէր է ստացուած Երբողի եկեղեցուց:

174

ԳԱՆՁԱՐԱՆ

(Ս. Ամեմափրկիչ, 713)

ՆՈՐ-ՋՈՒՂԱ

ՌՃԿԳ (1714)

ԹԵՐԹ' 385: ՊՐԱԿ' 32, իւրաքանչիւրը 12 քերթ, ամօճ պղկա: ՄԵԾՈՒԹԻԻՆ' 28,5 × 20,7: Նիւթ' սպիտակ, փայլուն քուշը: ԿԱՋԱՄ' կաշեպատ տախտակ, կաշուէ դաճեակով, վրան ճնշումով դարձր, մերսից դաշած է քառանկ: ՎԻՃԱԿ' ամլոնամ պղկա, վերջից քերի, բազմաթիւ քերթեր տեղանամուծ: ՊԱՏԱԳ ԹԵՐԹԵՐ' 1, 385: ԳԻՐ' բոլորգիր:

ԳՐՈՒԹԻԻՆ' երկսիւն: ՏՈՂԱԿ' 20: ԳԵՐՈՒՄՆԵՐ' ճնշումով: ԹԱՆԱԳ' սեւ, որք տաղեր, մեծատառեր եւ չորս լուսամբեղծները' կտրմիւր: ՋԱՐԴԱՐՈՒԹԻԻՆՆԵՐ' սկզբնատառերը քուշովգիր: ԿԻՍԱՆՈՐԱՆ' 204ա, տեղը քուշուած, ապա սեւ քանաճով մի ժամի ամեմաշակ գծեր էաշուած: ԼՈՒՍԱՆՅԱՋԱՐԴ' 9ա, 11ա, մամբամկտր ճովհամոկ Ոսկերքամի, եւ մի

համի այլ տեղերում սրմաղյժ քանակով հազարադարձ: Գրիգ: Առեմի Բանաստեղծ: ժԱՐՈՆԱԿ՝ ՌՅԿ (1714): ՎԱՅՐ՝ ԲՂԵՐԵՅ՝ ա. գրչութիւնից զատկեմով՝ Նար-Ջուլայ:

ՆԱՅՐՈՒՄԻՔԻՆ: — Ստացում է Շիրակի էկեզիստից: Նախ զբոս ժամանակ համարակցութեան է՝ զՔրիստոս:

ՌՈՒԼԱՆԴԱՆՈՒԹԻՒՆ

Ձառ-Նար. Յանի Դանեարանիս զլիարհաճաբարաւ (Առ-ճիճ):

Ա. Նարի եւ տառքին Սրբոց Հրեշաակապետաց:

Բ. Յարութեան Կրեակէից:

Գ. Համարէն սրբոց ժարարիտաց...

Ճիգ. Տէր Զարարիայի կաթողիկոսին Աղթամարու:

Ճիգ. Ձեռնադրութեան քահանայից:

Ճիգ. Քահանայաթագին:

Ճիճ. Մեռելոյն՝ որ յաշխարհաթագին տալիս:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆՔ

1. ԳՐԶԻ

ա. ԵՏա. Արդ եւ ամենամեղ Առեմիս զբիւս, որ եւ հոսոյ՝ Ռճիկ-Ունն (1710) եղայ քահանայ, Տէր տապէ զգաստութիւն, զի զգուշութեամբ զնայելի ի շախմատ ճանապարհի Տեառն:

Անարժան եւ անպիտան Առեմիս զբիւս յիւնէ աղաչեմ ի արարչան երկողդէ:

բ. ՍՅա.

Խառնէ բոյս, աղբէր փափաս,

Որ սոյա լազաքն յիմանաս,

Թէ յամառիս եւ գոռաս,

Ապա մէկ էջ մեծ՝ կու զըռաս:

գ. 245ա. Զըռասոյց պատուական տառիս (Երկու տող բաց լրագրութեմ), ճանա անպիտան Առեմ զբիւս:

դ. 325բ. Եւ զեղկիկ Առեմ զբիւս յիւնէ, Ռճիգ (1714):

2. ՀԵՏԱԿՈՒՅԻ

ա. 1ա. Տէր Ս. Թ., 1025, Շրթ. 24:

բ. 1բ. Թիւն 1844, ժարար 5-ին եկի Շիրակ քահանայադրութեան՝ մինչեւ երկու տարի վիճակի, որ եմ անարժան եւ մեղաւոր, որով եւ Քրիստոսի ծառայ Տէր Յովսէփ Աղապար Նապարէթեան, ի վիճակէն Նար Զուլայու, թաղէն Քալէրի՝ Սուրբ Ներսէսի Հայրապետի եկեղեցուն:

գ. Նար քան Ներաղթիւն, ի թուին 1045ին, անպիտան 20-ին եկայ Շիրակ պաշտոն քահանայադրութեան՝ մինչեւ մէկ տարի վիճակի, զիւնչէն Հաջարադ Զարմաշից. մէկ տարի երկու ամիս յետ դարձայ Զուլայ, 1048 նոյեմ. 20-ին, վիճակաւոր Մինաս քահ. Աղառեան:

դ. (Ներքեւում եղել է այլ յիշատակաբան, որ ջրով եզմուել է):

ե. 262ա.

Կումիւ դառնայ քանամալ,

(Հ) նապարի յվ ստառնայ,

Թող իմ Սպատակիս հասնեմ,

Մեր տարի փրկչիմ ազօրեմ:

Սուրբ Կոյս, աղաչում եմ քեզ,

Դու բարեխոս յիմեմ մեղ:

Տիգրան Վարդումեան, Շիրակ, 1954 թ. Նայեմբեր 10-ին:

զ. 365ա. 1955-ին Նուէր տուած եկեղեցուն Թեան Բաղդանեան նիխարի պետիկ ծածկոց:

1955 Տիկին Էմմայի միջոցով Նուիրած մի փոքր վարդապետի թաշկինակ:

1955 Տիկին Մարգարէին պատարագի զղեսարի թաշկինակ, սրբիւ, ձեռնոց:

981

տիչ ժամհարն եւ զծնողս իւր, եւ ապա կար-
դայ եւ մին լաւ սրտով Աստուած ողորմի
ասայ, որ Աստուած քեզ ողորմի, եւ ինձ
յծող Դաւթիս:

142ա. (կարմիր քամափով եւ նոյն
զրչով) Տէրունական սուրբ խաչի բարեխո-
սութեամբն, Քրիստոս, ողորմեայ ստացողի
յորոցս Մկրտիչ Դադիսեցոյն եւ իւր ծնողացն,
կենդանեաց եւ հանկուցելոցն, եւ յիշողացդ
ողորմեայ ի Քրիստոս:

170բ—171ա. Ով մանկունք սուրբ եկե-
ղեցոյ, յորժամ ի յաւարտ սուրբ աղօթիցս
հասանէք, որ է խորհուրդ, միս եւ արեան
Քրիստոսի, յիշեցէք (ի) մաքրափայլ եւ
յերկնայթիռ յաղօթս ձեր՝ զստացող սուրբ
յորոցս զՄլրկրտիչ ժամհարն եւ զհայրն իւր

եւ զմայրն իւր եւ զկողակիցն իւր, եւ զամե-
նայն արեան մերձաւորս իւր՝ զկենդանիս եւ
զհանգուցեալսն յիշեցէք ի սուրբ յաղօթս
ձեր, եւ Աստուած ողորմի ասացէք, եւ յի-
շողացդ Քրիստոս ողորմի, ամէն:

211բ. ՁԱՆԿԱԿ քահանայ եւ զծնողսն իմ
ղԵԱպուիս քահանայ եւ մայրն իմ եւ զեղ-
րայ(բ)ս իմ, եւ ընդ նմին յաւական իմ զհեր-
սելիել եւ զԵսայի քահանայ, զուստերս իմ
եւ զդաստերս իմ, եւ ընդ նմին զկողակիցն իմ
յիշեցէք, ով սուրբ քահանայ, ի սուրբ եւ
ի մաքուր յաղօթս ձեր, եւ Աստուած զձեզ
յիշէ ի յիւր արքա(յ)ութեան, ամէն: Եւ
ընդ նմին զՔեղուրաթ զիրչս զայս զրիս յի-
շեցէք ի Քրիստոս, եւ զձեզ յիշէ յիւր ար-
քայութեան, ամէն:

176

ԱԽԵՏԱՐԱՆ

(Ս. Ամենափրկիչ, 715)

ՆՈՐ-ՋՈՒՂԱ

ԺԷ դար

Թերթ՝ 257: ՊՐԱԿ՝ 22, իւրաքանչիւր 12 քերթ.
պակասում են սկզբից եւ վերջից մի քանի քերթեր:
ՄԵՐՈՒԹԻՒՆ՝ 13,0 X 0,5: ՆԻԻԹ՝ զեզմաւում քուզք:
ԿԱԶՄ՝ կարմիր, տարզ կաշիով պատած ստուարա-
քուզք, երկու փեղկերին արծաթեայ խաչ ու կազա-
պաքեով զարդերով արծաթաքիթեզ: ՊԱՆՊԱՆԱԿ՝
սկզբում եւ վերջում մեկական քերթ սպիտակ քուզք:
ՎԻՃԱԿ՝ ամլմամ պահուած, որոշ քերթեր ջուր տե-
սած, ամեմ գեցակեր ու սեւացած: ՊԱՐԱՊ ԹԵՐԹԵՐ՝
1, 77բ, 78ա, 120բ, 257: ԳԻՐ՝ բոլորդիր: ԳՐՈՒ-
ԹԻՒՆ՝ երկսիւմ: ՏՈՂԱՐ՝ 21: ԳԵՐՈՒՄՆԵՐԸ՝ ձնշու-
մով: ԹԱՆԱԿ՝ օւել, մեծատառերում եւ չորս լուսամե-
կազները՝ կարմիր: ՁԱՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ Աւետա-
րամների սկզբնատողեր եւ զլիարցները զարդագիր եւ
յուշմագիր: ՊԱՏԿԵՐ՝ 78բ (չուրը փշուռել եւ ձկարը

տեղից պոկուել է): ԿԻՍԱՆՈՐԱՆ՝ Տա (Մատթեոսի
Աւետարանի Ա. քերթն է, բոլորովին քաղապուած եւ
տեղափոխուած), 70ա, 130ա, 200ա: ԼՈՒՍԱՆՅԱ-
ՋԱՐԴ՝ մեծ քուով եւ չորս զլիարց գլաներով զամե-
զամ ծաղիկներ, թռչնազարդեր եւ այլ զարդաներ:
ԳՐԻԶ՝ Ստեփանոս: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԷ դար: ՎԱՅԻ՝ գաղ-
ղերից դատելով վստահաբար Նոր-Ջուղա:

ԵԱՆՈՐՈՒԹԻՒՆ. — Ձեռագիրն ստացուած է
Շիրազի Եկեղեցուց: Աւետարանները, բացի Մատ-
թեոսից, ունեն նախադրութիւն եւ ցանկ, Պաղատում
է դիտարար իշխանակարածը:

ՅԵՇԱՏԱԿԱՆԱՐԻ

207բ. ՁԱՄԿԱՆՈՍ զրիչս յիշէ:

177

ՇԱՐԱԿՆՈՑ

(Ս. Ամենափրկիչ, 716)

Ժն դար

ԹԵՐԹ՝ 266: ՊՐԱԿ՝ 28, իւրաճանիւրը 10 ևւ 12 քիքք: ՄԵՍՈՒԹԻՆ՝ 12.8 X 8.5: ՆԻԻԹ՝ մարք մազազար, յատկապէս սկզբի պրակները: ԿԱՋԱՄ՝ չուծի: ՎԻՃԱԿ՝ սկզբից ևւ վերջից քիքի, առաջիկ պրակը չկայ. երաջ քիքքեր միջից չկայով կտրուած համուած: ՄԱՍԳԵՍՈՂ քիքքերը պիկմած աւ սեւացած. 173-ից սկսեալ յաւորդարար չառանալով՝ մկմակեր: ԳԻՐ՝ բաւորգիթ, մեծի, համալափ: ԳՐՈՒԹԻՆ՝ միւս-սիւմ: ՑՈՂԵՐ՝ 23 ևւ 24: ԳԵՈՒՄՆԵՐԸ՝ աննշմար: ԹԱՆԱԹ՝ սեւ, վերմագրերը, սկզբնատղերն աւ մեծա-տառերը՝ կարմիր: ԶՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՆՆԵՐ՝ զլիւս-գրերը հաւաքագիր ևւ գորգագիր: ՊԱՅԿԵՐ՝ յաւծի. մամբանկարմիր յաւամբեմբում՝ 23ա, 74ա, 170բ, 183բ: ԿԱԿԱՅԱՋԱՐԳ՝ 37բ, 83բ, 119ա, 221ա, 242բ, 208ա. կարմիր մերկերով: ԼՈՒՍԱՆՑԱՋԱՐԳ՝ քաւա-կամ քաւով գարգանակեր. ծաղիկներ, քաւամներ: ԳՐԻՉ՝ Գրիգոր: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ Ժն դար: ՎԱՅՐ՝ ամյապ:

ԾԱՆՈԹՈՒԹԻՆ. — 24-ագիրը եւսք է սո-
ստեմ Աւերի նշագրեմերի:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆԻՐ

82ա. Քա՛ միւս աւղամ պալլուսեանդ՝
դմեղաւոր ևւ տնարժան զբիւս Գրիգորս յիշել
մի մաստեալ, աղաչեմ:

288բ. Փառք անբասելի ևւ Համապոյ
Սուրբ Երրորդութեան՝ Հօր ևւ Որդոյ ևւ
Հոգւոյ Սրբոյ այմ մ ևւ միշտ ևւ յաւիտեան
յաւիտենից, ամէն:

Գրեցաւ այս պատուական ևւ ցանկալի
չարականքս ի շաւ ևւ ընդիր տարինակէ, որ
կոչի Յլցի, ձեռամբ բայմամեղ ևւ անար-
ժան, տարտամ ևւ տնայիտան փղուռ գրի...
(մնացեալը պակտտում է: Ոիշատեկարեմի
քամաջը տարբերում է բում ձեռագրի յա-
մաքից, իսկ տառերն էլ խաշար նՈ ևւ որաջ
տեղեր մաշումաձ):

ՅԱԻԵԼՈՒԱԺ

Ա. ՑՈՒՑԱԿ ՉԵՌԱԳՐԱՑ ՄԱՍՆԱԽՈՐ ԱՆՉԱՆՑ ՈՐ
Ի ՆՈՐ ԶՈՒՂԱՅ

Բ. ՑՈՒՑԱԿ ՉԵՌԱԳՐԱՑ ԵԿԵՂԵՑԵԱՑՆ ՓԵՐԻՈՅ

Գ. ՑՈՒՑԱԿ ՉԵՌԱԳՐԱՑ ՄԱՍՆԱԽՈՐ ԱՆՉԱՆՑ ՈՐ
Ի ՓԵՐԻԱՅ

Ա. ՑՈՒՑԱԿ ՁԵՌԱԳՐԱՑ ՄԱՍՆԱԽՈՐ ԱՆՁԱՆՑ ՈՐ Ի ՆՈՐ ԶՈՒՂԱՅ

1

ԱՒԵՏԱՐԱՆ

Ժ: դար

ԹԵՐԹ՝ 250: ՊՐԱԿ՝ 23, իւրաքանչիւրը 12 քերք: ՄԵՍՈՒԹԻՆՆ՝ 15 X 10,5 X 5: ՆԻԹ՝ մագաղաթ: ԿԱՋՄ՝ կաշեպատ սառաքաքաղք. Ա փեղկիմ աթ-
նաքնեղ խաչ՝ կեմտրոմնում կարմիր աչ. ամկիւմն-
բում աթաթ հւ վրամ խաչք: ՊԱՀ ՊԱՆԱԿ՝ վերջում
երկու քերք աղիտակ քաղք. յիսմաքակալումն:
ՎԻՃԱԿ՝ յաւ: ԳԻՐ՝ բալարգիր: ԳՐՈՒԹԻՆՆ՝ երկսիւն:
ՏՈՂՆՐ՝ 20: ԳՄՈՒՄՆԵՐ՝ ճնշումով: ԹԱՆԱԿ՝ սեւ.
մեծատառքն աւ յաւամքագծերը կարմիր: ԶԱՐԴԱ-
ԳՐՈՒԹԻՆՆԵՐ՝ գլուխներ յկերպներում գարգա-
ղքեր: ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ՝ չորս Աւստրալիաների, իսկ
բարեղ 12-րդ քերքի ա. հւ ք. էջերում Յիսուսը հւ
աւաքակալքը: ԿՈՐԱՆ՝ 14 հատ. համաքաքառով:
ԿԻՍԱՆՈՐԱՆՆ՝ չորս աւստրալիաների սկզբներում: ԼՈՒ-
ՍԱՆՅԱԶԱՐԴ՝ մեծ քառակ գարգանքները հւ պատ-
կերներ: ԳՐԻՑ՝ Փիլիպպոս: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ Ժէ դար:

ԵԱՆՕԹՈՒԹԻՆՆ. — Գեղատառ է գրւի ին-
տեգրաներ: Աւստրալիաների սկզբում ունեն քանկեր:
Գաղտնում է Մեհաթեր Կ. Լազարեանին, Նոր-
Ջուղա:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆՔ

1. ՀԵՏԱԳԱՅԻ

Կր. Յիշատակ է սուրբ Ավետարան
զգրողին, հւ նա տոյճէ, որ հմ որդի Լալա-
զարին, հւ Մարտիրոս յոյժ մեղոց լրցեալ
նքմատա Հոպիս Տէր կանկնեց զիս վերստին,
որ կողակից հանդուցեալ Մարիամին հւ որ-
դիք իմ յուստը Կարապետ, Լազար հւ
զուտար Հոբիսիմէն հւ նվառս ցնդիվ բնիք
Գիշիկանի, որ իմ որդիք Լազարի, Սինան,
Կարապետ, Մանասէր, Յուլիէի հւ կենդանի
Անայուն, Կարապետ, որ հմ որդի Լազար,
մէկ աւ հասակի հւ նայ իրեալ լինի սուրբ
Դառն անմային, նա արժանի անի ալուր դա-
տաւաններն: Թվին Փռկչին մերոյ ՌԷՆՁ
(1846)-ին, Հայոց Թվին ՌԷՃՂԷ (1846)-ին,
փետրուար 5 (5)-ին:

Նա. Յոյժ մեղոց լրցեալ՝ մեղաբարդ,
անարժան Կարապետ Լազարեան, Թվին
1812, դեկտեմբեր 1. ան տարին, որ Ռալլու.
զրվեցաւ:

2

ՊԱՏՄԱԳԻՐՔ

ԱՍՏԱՊԱՏ

Ռձեձ (1897)

ԹԵՐԹ՝ 290: ՊՐԱԿ՝ 25, իւրաքանչիւրը 12 քերք: ՄԵՍՈՒԹԻՆՆ՝ 21 X 17 X 6: ՆԻԹ՝ քաղք: ԿԱՋՄ՝
կաշեպատ տախտակ, վրամ ճնշումով գարգեր: ՊԱՀ-
ՊԱՆԱԿ՝ երկուսեւ քերք մագաղաթ, սկզբում հւ
վերջում, սկզբից Յաւմաուրէթի, իսկ վերջից՝
Աւստրալիայ. երկնով վիճակով: ՎԻՃԱԿ՝ յաւ:
ՊԱՐԱԿ քերքեր: 1800: ԳԻՐ՝ բալարգիր: ԳՐՈՒ-
ԹԻՆՆ՝ երկսիւն: ՏՈՂՆՐ՝ 20: ԳՄՈՒՄՆԵՐ՝ ամնշմար:

ԹԱՆԱԿ՝ սեւ, մեծատառքն աւ յաւամքագծերը՝ կար-
միր: ԶԱՐԴԱԳՐՈՒԹԻՆՆԵՐ՝ բալարգիր: ԿԻՍԱՆՈ-
ՐԱՆ՝ 50: ԼՈՒՍԱՆՅԱԶԱՐԴ՝ օրոշ քառակ: ԳՐԻՑ՝
Սարգիս Եռօրեցի: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ Ռձեձ (1897): ՎԱՅՐ՝
Ս. Ստեփաննի վրամ Աստաղատա: ՊԱՑՈՒՐԱՑՈՒ՝
Յովսէփ առաւանձաքն վարդապետ:

ԵԱՆՕԹՈՒԹԻՆՆ. — Գաղտնում է Նորայր Տէր-
Գաղտնեանին, Նոր-Ջուղա:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. 3ա—4ր (Որպէս առաջարամ) Ագա—
թանկէլ: Օղնեա Յիսուա Բրիստոս, Աս—
տուած իմ Տէր, ի վարծա բարբէն առաջ—
նորդեա, ամէն. «Իղժ բաղձեալք ցան—
կալեացն զվաճա նաւելոցն...»:

Եա. Պատմութիւն յաղազս ծննդեան եւ
սննդեան եւ վարուց եւ վարդապետութեան
սրբոյն Գրիգորի մերոյ Լուսաւորչին: ՅԱգա—
թանկէզոսէ. «Ընդ նուազել...» || (185ր)
«...ամենայն հաստացելոյ յարգայութիւն
երկնից»:

Բ. 186ր. Յառաջարան տեսլեան սրբոյն
Իսահակայ Պարթևի Հայոց կաթողիկոսի,
դոր եցոյց նմա բարձրեալն անբաւ մարդա—
սիրութիւն իւրով:

Գ. 200ա. Վասն սրբոյն Մեսրոպայ, որ
Մշատոց կոչեցաւ. «Եւ յետ ամսոյ...»:

Դ. Պատմութիւն սրբոյն վարդա—
նայ քաջի եւ Հայոց սպարապետի եւ վկայի
Բրիստոսի: ՅՆդիշայէ սրբոյ Դաւթայ երէցու
հուցել զրեաց. «Ջրանն...»:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆՔ

1. ԳՐԶԻ

149ա. Յիշատակարան: Փառք... Որ ետ
կարողութիւն տկար անձին իմոյ եւ մեղ—
սամած մատանցս ծրել զպատմութիւն երկցս
երանեալ եւ երջանիկ Հօրն մերոյ սրբոյն
Գրիգ(ո)րի Լուսաւորչին, ի սուրբ Ուխտս
Ոնդրակատար սրբոյն Ստեփաննոսի վանքն
Աստապատու, թիւն Ռձձ—ին (1697): Ի
յայտ ամի սկիզբն եղեւ շինութեան սուրբ
Ուխտիս ի կողմն յարեմտեան կոփածու վի—

¹ Բնագրին մէջ թղթաւորաբ չէ նշանակուած
(ծանօթ. Հրատ.):

մօք, ներքնատնօք եւ վերնատնօք, զարդա—
րեալ կամարակապ: Նաեւ շինօղ եւ առաջ—
նորդ սուրբ Ուխտիս Յովսէփ աստուածաբան
վարդապետն եւ զպատմա— || (149ր) զԻրբս
այս եւս զրիչ ետ ի յայտ ամի՝ յիշատակ իւրն
եւ ծնողացն իւրոց: Եւ Սարգիսս զծաղրեցի
ձեռամբ իմով, Յաղերս անկեալ աղաչեմ
զհանդիպօղ տառիս, յիշել խնդրեմ աղեր—
սանօք յաղօթ ձեր: (Ներքեւում Խովսէփ
վարդապետի կնքադրոշմը):

286ր. Փառք անբաժանելի... (287ա)
Փառք ամենասուրբ Երրորդութեան...
(Կրկնում է 149ա եւ Բ յիշատակարանը):

23ր Աղղ, զրեցաւ Աղաթանդէզոյ զիրբս
յիշատակ ինձ Յովսէփ վարդապետին եւ
ծնողան իմոց եւ եղբարցս եւ ամենայն
արեան մեղաւոր(ա)ցն եւ մեղապարտ Սար—
գիս զծօղիս, ամէն:

33ա. Ջաջ Հռետոր եւ զանյաղթ փիլի—
սոփայն զՅովսէփ բարունակետն, որ բաղում
ջանիւ ետ զծաղրել զսա յիշատակ բարի իւրոյ
եւ ծնողացն իւրոյ եւ ամենայն զարմիցն:
Որք օղտիք ի սմանէ, յիշման արժանի
ար(ա)բէք, ով սուրբ ընթերցողք եւ յողք,
եւ զուք յիշեալ լիցիք ի Յիսուսէ Աստուծոյ
մերոյ: Մանաւանդ եւ ինձ մեղապարտ Սար—
գիս զծողիս, որ եմ ի զեղջէն Շօռօթոյ:
ՌձձԶ (1697) թիւն:

137ր. Յիշեցէք զստացող սուրբ զրոյս
զքանքարակորու Յովսէփ անուամբ եւեթ
վարդապետ, եւ զծնողն իմ զԱւետիսն եւ
զՄարիամն. աղաչեմ, զի որք ընթերցուք եւ
օգտիք, յիշելիք միով Տէր ողորմեսայի եւ
Աստուած ձեզ եւ մեզ ողորմեսցի, ամէն:
(Ստացողի կնքադրոշմը):

2. ՀԵՏԱԳԱՅԻ

33ա. Ջայս զիրբս վախուժ է ի տանն
Թովմասեանց ՌձՁԳ (1734) թիւն Հայոց:

149ր. Թաղէոս Թովմասով Մելիք Մի—
նասեան Դաւրիթեցոյ:

3

ՊԵՏՐՈՍ ԱՆԻՕՆԱԶԵԱՆ, ԱՌՁԵՌՆ ԲԺՇԿԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՆՈՐ-ՋՈՒՂԱ

1849

ԹԵՐԹ՝ Ծ: ՊՐԱԿ՝ ամկամոմ: ՄԵՐՈՒԹԻՒՆ՝ 15,5 X 10,5: ՆԻԻԹ՝ քուղք: ԿԱԶՄ՝ լաքապատ ստուարաքուղք: ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար, կտգից պոկուած: ՊԱՐԱՊ ԹԵՐԹԵՐ՝ 1, 2բ, 3բ, 65, 66բ, 67ա—(ծ): ԳԻՐ՝ մամբ մոտքգիր: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասին: ՏՈՂԵՐ՝ 19: ԳԵՐՈՒՄՆԵՐ՝ ամօշմար: ԹԱՆԱԳ՝ սեւ: ԳՐԻՉ՝ ՏԵՐ Ստեփանոս Յարութիւն ՏԵՐ-ՅԱՎԵՐՈՒՄ: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1840, ՎԱՅՐ՝ Նոր-Ջուղա: ՊԱՏՈՒԻՐԱՆՈՒ՝ գրիչը:

ԾԱՆՈԹՈՒԹԻՒՆ. — Պատկանում է ՏԵՐ Արիստակէս քահանայ Միքայէլեանին: Նոր-Ջուղա:

3ա-ի վրայ կայ մի կնիք, որ կարդացում է. «Պ. Ծ. ՏԵՐ Ստեփանոս, 1885 թ.»:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

3ա. (Ամուսնաքերք) Առձեռն Բժշկականութիւն, արարեալ յարդոյ պարոն Պետրոսի Անդոնաչեան, ի կարգէն Յիսուսեան, Հայերէն թարգմանուեցաւ ի Նոր-Ջուղայ յամի Տեառն 1840, ի 2 Օգոստոսի:

4ա. (Նախաքաղ) Աղագրարութիւն Հայ դրչին:

Եթէ կայ մի բժշկականութիւն, որ իւր օլտակարութենով ամէն տեղում յարդոյ լինի, մասնաւոր այնպիսի տեղում, որ չգտնուի Ֆրանկի դեպածախ, եւ թէ չսխալում՝ այս Անդոնաչեան Առձեռն Բժշկականութիւն է: Գանդի անպատմելի Հեշտութիւնով մարդի Հիւսնդութիւնն ճանաչում է մի քանի սեպհական նշաններով, եւ բժշկում է միայն Հասարակ եւ ընտանի դեղերով: Սորա Համար էլ այս երդէք կարօտութիւն չունի ոչ դուստրիային, որ Ամերիկայէն կույս, ոչ սալէտիէքսամ, որ Ֆրանսիայտանի լաւն է, ոչ լուսուտա քամբ-Հոսպիտ, որոյ տեղն է Հնդկտան կամ Ճիւսպոն, եւ ոչ թեհէքսամ լաւմարումն, որ Ձինումալինումն է դուրս գալիս, քանդի աշխարհումս ինչ մարդարնակ տեղ ուր կայ, նորա միջի եղեալ դեղերն ճանաչում է, որովք եւ անկարօտ վերին դեղերին եւ նոցին

նժանեացն, բժշկում է նոյն տեղոյ Հիւսնդ-նեան կատարելապէս: Ով յարդոյ եւ ողջագուրելի օլտակարութեան բժշկականութեան, զոր խորհրդով կարաց ծլացնի միայն Հանճարն Անդոնաչեան:

Այս յարդոյ Առձեռն Բժշկականութիւն, յետ դրութենով ի լոյս ընձայուելոյն, տպագրուած էր ի Հոռով, ի տպարանէ Սուրբ Ժողովոյն, վասն տարածութեան սուրբ Հաստոյ, յամի Տեառն 1845: Հեղինակի անունն այն տարդրութիւն ճակատումն չէր դրուած, այլ մեք՝ զոր դիտակն էաք, որ ժանի դատեցաք յաւելեալ գրել այս Հայերէն թարգմանութենումն, զի ընթերցողներին յայտնի լինիցի: Գրուած Հեղինակին էր խտալերէն, յորմէ եւ Հայերէն թարգմանեցաւ զայս օրինակ:

Վերապատուելի Յովսէփ վարդապետ Առաքելեան՝ Առաքելական Մեսսիոնար, որ խտալերէն լաւ դիտէր, սկզբնադիրն կարդայր, եւ Հայ դրչի աղաչանօքն՝ Հայերէն ստէք առ ցանկացող սորին, առ Տէր Ստեփանոս Երուսթիւսեան Տէր Յովհաննան ո. ք. (ոմիւք) Հայոց, եւ նա Ջուղայեցոց աշխարհօրէն ոմիւ դէք ի վերայ թղթի, եւ այս վասն իսկ սցապէս շուտ եւ մի քանի օրումն ամբողջապէս թարգմանուեցաւ: Ընչու՞ Համար: Զի նախ Հայերէն դրչին բժշկութեան արհեստին վարժութեան Համար, եւ ապա Նոր-Ջուղայի եւ այլոց տեղեաց Հիւսնդաց օլտակարութեան Համար, որ պէտքի այնպիսիքն՝ այսպիսի առձեռն, ընտանի եւ Հեշտին դեղերով իւրեանց Հիւսնդութենէն ողջացած, իւրեանց ցանկալի յողջութիւնն վայելեն, եւ այս էլ այն երկրպագութիւն եւ ոգնչելադրած անուան փառաւորութեան Համար, որ այսպիսի մարդանորՀանճար պարգեւեաց որդոյ մարդկան:

Յա—Յա. Յանկ Հիւանդութիւններէ Առ—
ձեռն Բժշկականութեան:

9ա—61ր. Առձեռն Բժշկականութիւն:

62ա—65ա. Յուցակ Հիւանդութիւններէ

Առձեռն Բժշկականութեան՝ պարտքերի կա—
նօնին կօրայ:

66ա. Քիմիքալ պարտքերի ջնջման պատճառով:

4

ԺՈՂՈՎԱԾՈՒ

ժէ դար

Թեմ 118: ՊԱՅՄ 13, ամսմէ 12, ամսմէ 10
և ամսմէ 7 և 1/2: Մեծ թիւեր 0,6 X 7 X
X 2: Նիւթ մագաղաթ (1—6, 109—118) և քուշ
(7—108): ԿԱՅՄ՝ կաշեպատ տախտակ, մաշուած,
մերսից գծաւոր մետաքս: Ա փնդկի վրայ հագնի կտր-
կացում է: Վերջնական է Տէր Յովնանի հօրն, Տէր
Յովնան: Վերջնական է Կաշեպատ, սկզբից և վերջից
քերի, քերք 108-ը կտրուած, ամսմէ ամիւններն և և
կտրուած: ՊԱՅՄ Թեմ 118: 50ր: Գիր: Առողջից:
Գրութիւն: միասին: ՏՈՂՈՒՄ 17: ԳՐԱՄԱՆԻՍՆԻՐ՝
ՅՈՂՈՒՄ: ԹԱՄԱՐ՝ սեւ, վերնագիրները, սկզբնա-
տուցներն ու մեծատառերը՝ կարմիր: ՏՈՂՈՒՄ ԳՐԱՄԱՆԻՍՆԻՐ՝
Թիւերն ու մեծատառերից մի քանիսը քաջագիր,
սկզբնա, գումար: ՏԱՄԱՆԱՅՄԱՆԻՐ՝ 57ա: ԱՌԻ-
ՄԱՆԱՅՄԱՆԻՐ՝ 30ր, 34ա, 57ա: ԺԱՄԱՆԻՐ՝ ժէ դար:
ՎԱՅՄ՝ առաջին, քերք և Նոր-Ջուղայ կամ կոտորմը-
նուալից: ՊԱՅՄ Թեմ 118: Տէր Յովնանի:

ԺԱՄԱՆԻՐ՝ — Զեւորակ բազմաթիւ է
մի քանի մասերից, որ ներկայացնում է որպէս ժո-
ղովու: Միջին մասը, որ պարտքերն է, պարտ-
քերն առնալիս է համարակալուած:

Պատկերում է Լեւոն Միքայելեանի, Նոր-Ջուղայ:

ԲՈՎԱՆԻՍԿԱՅԻՐՈՒՄ

Ա. 1ա—56ր. Պատարագ, շարակալներ
և աղօթքներ:

Բ. 57ա—88ր. Գիրք մանկանց և նորա-
վարժից հայկազան սեռից:

Տեառն Ոսկանի Հոգեւորագրութիւն և
թարգմանչի սորին աշակերտէ յախմար Կա-
րապետէ Արքիանայոյ որդւոյ Յովնանի
Քահանայի, սահմանեցաւ զիրքս այս վասն
վարժման մանկանց տղայոց և և կուսից
աղջկանց, այլ և արանց և կանանց առհա-
սարակ, ընթերցման և ուսման սիրոսող
(սիրողաց) և Հոգեւորաց, զոր տունք է
ձեռն ամենեցուն իրբն զբանալի աստուա-
ծային յարկաց, Հնոց և Նորոց և Կտակա-

րանց, զոր ոչ ծարաւին ուսման, և որոց
պիտոյանայ ի դէպ ժամու ուսուցչին:

Արդ տպեցաւ սա ի թուականին որ է
Քրիստոսէ ՌՈՒԿ (1662) և Հայոց ՌՅՅԻ
(1662) յամսոյն յուլեայ ԻԲ (22):

Ի Հայր(ա)պետութեան սուրբ Աթոռոյն
էջմիածնի Տեառն Յակոբայ Ջուղայեցւոյ, ի
քաղաքն յԱմսուրտա ներապագրատան նոյն
սուրբ էջմիածնի և սուրբ Սարգսի, ոչ վասն
վաճառման, այլ ձրի և ի փառս Քրիստոսի
տացի ուս և կարիք լիցի:

(Այնուհետ գիրքը խօսում է Հովնանի-
մամ կայսերի, տառերի գիւտի մասին
և տալիս է պարտքերն ու հեղափոխ-
ւում, հայկալում ու արաքալում քուշը, մա-
խարդ, մաշակուած, մարգարէից և
առաքելոց ամուսնները, մի շարք բառերի
համարակալութիւն, քերակալութիւն,
շարակալ, քերք, հաւատամք, աղօթքներ
և վասն ըրիտոնէական հաւատոյ, որ ի դադ-
մատաց թարգմանեալ էր ի Հայո ՌՈՒԿ [1603]
թուին Քրիստոսի [73ր—85ր]):

Գ. 85ր—88ր. Այբուբենի վրայով մի
ուսումնար, որ սկսում է հետեւեալ տաղե-
րով:

Այբն Աստուծոյ է օրինակ,
Ուսուցանէ զքեզ հաւարձակ,
Մամուլի դու լիւր մտօք յըստակ,
Նմանեցից քոց յիշատակ:

Բեմն քաղում տայ քեզ իրաւ...:

(Վերջնականում է Ս գրի վրայ. մնացեալը
պակասում է):

7. 89—118ր. Ծարակաւմներ եւ պատա-
րաց (սկիզբն ու վերջը բքիքի) :

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆՔ

1. ԳՐԶԻ

43ր. *Ջղբօղտ յիշեալ ի Տէր, եւ Քրիս-
տոսի փառք անպարաւ, ամէն :*

2. ՀԵՏԱԳԱՍԹԻ

50ր. *Գրգեցաւ թիֆն Տիօր (1727), աբաժ
ե (5)-էն :*

Գրուեցաւ թիֆն ՌճՀէն (1728) :

Գճ (300) *դեն պրն. Հակոբ Նարպի : Պե-
րոսի որդի Հարութիւնս յի՛ք առի էլիազ :*

5

ԺՈՂՈՎԱԾՈՒ

ԲԱՍՐԱ

ՌՄԼՁ (1787)

ԹԵՐԹ՝ 321: ՊՐԱԿ՝ 28, իւրաքանչիւրը 12 բքրք :
ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 28 X 16 X 3.5: ՆԻՒԹ՝ բարակ սղի-
տակ քուլք: ԿԱՂՄ՝ կաշեպատ տախտակ, վրան
ճնշումով զարդեր. մերսից ծաղկաւոր յիք: ՎԻՃԱԿ՝
յաւ: ՊԱՐԱՊ ԹԵՐԹԵՐ՝ 1ք. 243ք. 319—321: ԳԻՐ՝
ճասրդիք: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւն: ՑՈՂՆՐ՝ 26:
ԳՆՈՒՄՆԵՐ՝ ամօշմար: ԹԱՆԱԹ՝ սնւ, մշմշկեալ եւ
յաւամբեղածքը: ՊԱՅԿԵՐՆԵՐ՝ փոքր, սեւ քամե-
ւով՝ 166ս, 164ս, 100ք: ԳՐԻՁ՝ Անդրեա երէց Պե-
ղոսի: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ՌՄԼՁ (1787): ՎԱՅՐ՝ Ռաքար:
*ԾԱՆՈԹՈՒԹԻՒՆ. — Ձեռ-գրքը պատկանում է
որ. Վարդուհի Դաւիթեաններն, Նոր-Ջուղա:*

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. 1—12ք. (Հատուած Գրիգոր Նա-
րեկացու Մատենա ողորդութեանից, գլուխ
16, եւ մի քանի այլ գլուխներ) :

Բ. 13—102ա. Գրքք, որ կոչի Պարտա-
շմար (ընդօրինակուած էջմիածնի 1779 քուի
հրատարակութիւնից) :

Գ. 162ք—193ա. Գրքք աղօթից, որ կոչի
Ջրասարան Հոգեւոր (ընդօրինակուած էջ-
միածնի 1772 քուի հրատարակութիւնից) :

Դ. 193ք—262ք. Գրքք, որ կոչի Կապ
Մեծի Ուրբաթի (ընդօրինակուած էջ-
միածնի 1787 քուի հրատարակութիւնից) :

Ե. 263ա—304ք. Գրքք աղօթից ասացեալ
որդւոյն Եփրեմի Խորոշն Ասորոց :

Զ. 305ա—318ք. (Հատուած Գրիգոր
Նարեկացու Մատենա ողորդութեանից) :

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆՔ

1. ԳՐԶԻ

13ա. (Ամուսնաբերքի ՈՅՐԷՆՈՒՄ) եւ
ի նորումն գեեցաւ ի Հայրապետութեան
նշնոյ Աթոռոյն Տեառն Հուկաա կաթուղի-
կոսի ամենայն Հայոց եւ ի յառաջնորդա-
թեան Նոր Զուլայու զՏէր Մկրտիչ ա-
սուածարան վարդապետին, ի թուին Հայոց
ՌՄԼՁ (1787) եւ յամսոյն մայիսի մին, ի
քաղաքն Բաքայ: Նուսաա եւ յետնորդ
ծառայ Տեառն Յիսուսի երէց Անդրէաս Պե-
ղոսի :

162ա. Դարձեալ յիշեցէք նոյն աբուլայ եւ
յետնորդ ծառայ գեոյս, եւ դուստրն իմ
նորարդորդ Սանդուխտն եւ Եղիաբարձրն եւ
յուզակիցս իմոյ Հոսիփիմէ :

2. ՀԵՏԱԳԱՍԹԻ

1ա. (Աճեաւտակամ ամկարեւոր յիշա-
տակագրութիւն) :

304ք. (Մի քանի ծննդեան ամկարեւոր
յիշատակագրութիւններ) :

6

ԽՈՐՀՐԴԱՏԵՏՐ

ԺԸ դար

Թերթ՝ 17: ՊՐԱԿ՝ 3, իւրաքանչիւրը՝ 6 քերք:
Ա պրտակից մէկ քերք պակաս: ՄԵՆՈՒԹԻԻՆ՝ 26,5 X
20: Նիւթ՝ քուզք: ԿԱԶՄ՝ տղտակ ստուարա-
քուզք: ՎԻՃԱԿ՝ քուարար, վերի ամկիւմը բուր
տնտաւ: ՊԱՐԱՊ ԹԵՐԹԵՐ՝ 17ք: ԳԻՐ՝ բոլորգիր:
ԳՐՈՒԹԻՐ՝ երկսիւմ: ՏՈՂԵՐ՝ 25: ԳԵՆՈՒՄՆԵՐ՝
ՅԱՆՈՒՄ: ԹԱՆԱԿ՝ սեւ, մեծատառերը, վերնագիրը:
ՈՒՅԻՆ աւ լուսամտագծերը՝ կարմիր: ԳՐԻՉ՝ Գուշում:
ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԸ դար:

ԵԱՆՈՒԹԻՐԻՆ. — Պատկանում է Տէր Արե-
տակէս ԲՆԻՆ. Միքայելեանին, Նար-Ջուշու:

ԾԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆՔ

1. ԳՐԻՉ

8ա. ԶԳՈՒՆՈՒՄ իրիւս յիշեալ:

2. ՀԵՏԱԿԱՅԻ

1ա. Ի Հայկազար 1906 թվին մայիսի
26-ին Մարդան կողակից քեալանթար Սու-
լէմանի, Հանդաւ առ Տէրը մեր Գրիստոս:

Ջու(ղ)աում 1907 թվին ապրիլ 23-ին
քեալանթար Սուլէմանի) դի քեալանթար
Թովհանէսեան Հանդեաւ առ Տէրէն մե(ր)
Գրիստոս:

11բ. 1880, 24 փետրվար միջի շարաթ

քարեկենդան օրվայ երեք սահմին խոհմու-
նակ եւ բարեխիտ քեալանթար Մարտիրոս
Հանդեաւ առ Գրիստոս եւ թողուց Նորա դոր-
դին քեալանթար Այնտիկն փոխարէն: Ով
սրբազան ի(պ)ատրադիչ, խնդրեմ... (մէկ
տող կտրուած):

12ա. Տէր, յիշեալ ամէնառաւ մարդա-
սիրութեամբ քով զՀանդուցեալ Տէր Կարա-
սեան Մուրատեան, որ 10 Մայ(իս) (կը-
տրուած է) 1865... օվ սրբազան պատա-
լուգիչ, մաղթեմ յիշել ի մաքրափայլ աղօթս
քոյ զպատուական Հայրն իմ զՏէր Կարա-
սեան, եւ քեզ փոխարինեսցէ անմահ Գառն
Աստուծոյ ի Տէր Թովհանէս Տէր Կար(ա-
սեան):

12բ. Յիշեալ Տէր ըզննողս իմ Հան-
դուցիեալ ի Գրիստոս Ոհանէսն եւ ամենայն
արխանառւ մերձաւորս եւ դէս մեղապարտ
Պետրոսն եւ ըզկողակիցն իմ, որ ի
Տէր Հանդուցիեալ:

16բ. Մէրխաթունին, որ Աստուած
տրվեց թվին 1897 մայիսի 15-ին: Էլիսուհ,
որ Աստուած տրվեց թվին 1901: Եղիսապե-
տին, որ Աստուած տրվեց թվին 1904: Մար-
թանին, որ Աստուած տրվեց թվին 1907,
10 ապրիլ:

7

ԿԻՊՐԻԱՆՈՍ

ԺԶ դար

Թերթ՝ 120: ՊՐԱԿ՝ 10, իւրաքանչիւրը՝ 12
քերք: ՄԵՆՈՒԹԻՐԻՆ՝ 8,5 X 4 X 2: Նիւթ՝ մագա-
ղաք եւ յետպ անլարքած 5 քերք քուզք (1—3, 12,
104): ԿԱԶՄ՝ կարմիր գլմով կաշի, Յերսից՝ քուզք:
ՎԻՃԱԿ՝ լաւ, միայն սկզբից եւ վերեջ քերք:
ՊԱՐԱՊ ԹԵՐԹԵՐ՝ 1ք: ԳԻՐ՝ բոլորգիր: ԳՐՈՒԹԻՐ՝
մեծատառ: ՏՈՂԵՐ՝ 12: ԳԵՆՈՒՄՆԵՐ՝ անմշտաբ: ԹԱ-
ՆԱԿ՝ սեւ մի քանի վերնագիրներ եւ մեծատառեր՝
կարմիր: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԶ դար: ՍՏԱՅՈՂ՝ Ղազար,
Թուսայ արեղայ եւ պլի:

ԵԱՆՈՒԹԻՐԻՆ. — Պատկանում է Տէր Արե-
տակէս ԲՆԻՆ՝ Միքայելեանին, Նար-Ջուշու:

ԲՈՂԱՆԻԱԿՈՒԹԻՐԻՆ

1ա. (Հետագայում անլարքած անուա-
նաքերք) Աղօթք եւ պահպանութիւն
ամենայն Հաւատացեալոց, զի եթէ Հաւատով

առ ինքեան պահեսցեն, անփորձ եւ անսասան
լիցին ամենայն շարեաց, ամէն: Ի Թուոյ
Փրիչին 1822, փոքր 206:

2ա—3բ. Դաւանութիւն, զորս որ պահա-
պան ծառայիս Աստուծոյ. «Հաւատամք ի մի
Աստուծո...»:

4ա—120բ. Կիպրիանոս (Հմտցիլ):

ԾԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆՔ

1. ՀԵՏԱԿԱՅԻ

10բ. Թուսայ Հաբեղէն:

(Ապօքէմերի վերջում հետագայում ցնցել
եմ ստացողի անունը եւ գրել «Մահի, Մար-
գարին», որի տակից կարդացուում է «Ղազա-
րին»):

ՃԱՌԸՆՏԻՐ

ՆՈՐ-ՁՈՒՂԱ

ԺԷ դար

ԹԵՐԹ՝ 334: ՊՐԱԿ՝ խառնիթում: ՄԵՆՈՒ-
ԹԻՆՆ՝ 39,5 X 26,5: ՆԻԻԹ՝ քույր: ՆԱԶՄ՝ կաշե-
պատ տախտակ, վրան ձևշունակ զարդեր, երկու
փեղկ էլ միմեանցից ամբարտան, ՅԵՐՈՒՅ ցծաւար
մեկտաճ: ՎԻՃԱԿ՝ փայլաւոր, կազմածան եւ քե-
րանան, ռամբ փայտառարան: ԳԻՐ՝ բոլորգիր:
ԳՐՈՒԹԻՆՆ՝ երկսիւն: ՏՈՂԵՐ՝ ՏԵ՛: ԳՇՈՒՄՆԵՆ՝
ամենամար: ԹԱՆԱԿ՝ սեւ, մեծատառերը, խորագրերն
ու լուսանցանքները՝ կարմիր: ԶԱՐԿԱԳՐՈՒԹԻՆՆԵՐ՝
սկզբագրերը՝ զարդադիր, զոմազարդ: ԿԱՄԱՍԱ-
ԶԱՐԿ՝ 370ր, 381ր, 402ր: ԼՈՒՍԱՆՑԱԶԱՐԿ՝ մեծ
քույր ծաղիկներ: ԵԱՂԿՈՂ՝ քերես գրելը: ԳԻՆԶ՝
վարդան ֆանաղ շիզանցի: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ Ժե դար:
ՎԱՅԻ՝ վստահարար Նոր-Ձուգա: ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝
մահտեր խոյա Մարգար:

ԵԱՆՈՐՈՒԹԻՆՆ. — Գառնանու Է ՊԵՆ. Եղի-
ԹՎԱՆՆԻԿԱՆՆԻՆ, Նոր-Ձուգա:

352ր-ի վրայ կայ լորս հատ եղյն տեսնելի պար-
կերէն կնիք, որ լքել չի կարգացում:

ԹԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆԵՐ

1. ԳՐԶԻ

352ր. Տէր Աստուած Յիսուս Գրիստոս,
ողորմեայ ըստացողի դրոցս խօշայ Մահդասի
Մարգարին եւ կողակցուն Փաշիպաշին եւ որ-
դոցն Նդիային, Անտին եւ փոխեցեալ որ-
դոցն Յովանէսին:

Աւ առաւել եղբորն մահդասի խօշայ
Զաքարին եւ կողակցուն Մէրտասիին եւ
որդուցն Մարտիրոսին, Գրիգորին եւ Ստե-
փանոսին եւ ժիւս փոխեցեալ կողակցուն
Պանոսին եւ զստերացն Գուլմարդին, Նդի-
այաբնիքին եւ Աննային, ամէն:

Եւ ժիւս հանգուցեալ եղբորն Ստեփա-
նոսին, Պանիարուն եւ ամենայն արեան մե-
ծաւորացն յիշեցէք եւ Աստուած ողորմի
ասացէք:

Դարձեալ աղանձմ զձեզ ոյ՛ քահանայք
եւ աստուածասէր ժողովուրդ, որ ի սրտիւ
եւ բոլոր հաւատով Աստուած ողորմի ասա-
ցէք անաբան, սուտանուն եւ խաբերայ
վարդան քահանայի Հիդանցոյ, որ բաղում

աշխատանք կրեցի յես զբնիւ: Թիշեցէք եւ
Աստուած ողորմի ասացէք զժողիւս եւ ծնո-
ղաց իմոց Մարտիրոսին եւ Պանոսիանին եւ եղ-
բարցն իմոց Վարդանիսին եւ Մարտիկէին
եւ Հօրեղորոս իմոյ Տէր Մեղիթէթին եւ վա-
րդասին իմոյ Տէր Մարտիրոսին եւ որդոյն
Տէր Գրիգորիսին, ամէն:

(Նաման յիշատակագրութիւններ կան
գրեթէ բոլոր գլուխների վերջաւորու-
թեանց):

2. ՀԵՏԱԳՐԱԾԻ

149ր. Թիշեցէք ի մաքրափայլ յաղօթա-
մեր, ոյ՛ սուրբ քահանայք, ամենից օտից
հող, անարքան դպիր Մարտիրոսս, եւ զու-
լիշեալ լիճեք առաջի Գրիստոսի աւուրն
նորոգմանը: Թիւն փոքր 26 (1711), ուղան
ԺԷ (12)–ումն: Գիրս առ քեզ մնայ:

264ր. Դարձեալ յիշեցէք պարուն Լուսե-
փանն եւ կողակիցն Քաղաւհին:

285ա. Աւ, ծառայ Գրիստոսի, բոլապա-
ւոր էի Սուրբ Թամարի՛, Տէր Սիմէան. եւ
որդի էի հանգուցեալ ողորմածնողի Աղայ-
բարի մեղայապարտ, անարքան քահանայիս:

360ր. Գրիստոս Աստուած, որ յարեարդ
ի մեռելաց եւ յարուցեք զընտրեալ մեր,
յարո՛ ի մեռելութենէս զժողիս ամենայն հա-
ւատացելոց քրիստոնէի, եւս առաւել այնո-
ցիկ, որք ընդ հովանեաւ Սուրբ Թամայի
եկեղեցուն են հանգուցեալ՝ քահանայից եւ
ժողովրդոց, մանաւանդ եղկելի Տէր Պօղոս
(մէկ քառ ցնդում): Թիւն ՌճԿԳ (1714),
յունեթի ժԱ (11), ամէն:

369ր. Ամի Տեան 1872, յունիարի 25
նշան երկնքումն տեսանք. հուսիսային կողմն
երկինք կարծեց իբրեւ. զյորդան. բազումք՝
լուս սիւն մէջն: Տէր Ստեփանոս Տէր Յովա-
նէսան:

(Մի քանի այլ տեղում եւս ունի ամեա-
տական եւ ոչ կարեւոր յիշատակարաններ):

¹ Ս. Թաման Զուգայի Հին եկեղեցիներից է:
Այժմ անբնիկ:

4802458-102 - 8.14.09 ԿԴԾԿԾ՝ ՆԴԳՈՐՆԱՅԻՆ ԿԵՆՏՐՈՆ

1868I ԳԻՐԻՔ
'տոյաթ' եղատեղ մա մըկնէմէն ԳԻՐԻՔ

1868I ԳԻՐԻՔ
'տոյաթ' եղատեղ մա մըկնէմէն ԳԻՐԻՔ

1868I ԳԻՐԻՔ
'տոյաթ' եղատեղ մա մըկնէմէն ԳԻՐԻՔ

1868I ԳԻՐԻՔ
'տոյաթ' եղատեղ մա մըկնէմէն ԳԻՐԻՔ

1868I ԳԻՐԻՔ
'տոյաթ' եղատեղ մա մըկնէմէն ԳԻՐԻՔ

ՎԵՐԻՒՆՈՒՄ

1868I ԳԻՐԻՔ
'տոյաթ' եղատեղ մա մըկնէմէն ԳԻՐԻՔ

1868I ԳԻՐԻՔ

ՍԵՐԻՆԻ

ՈՒ

1868I ԳԻՐԻՔ
'տոյաթ' եղատեղ մա մըկնէմէն ԳԻՐԻՔ

1868I ԳԻՐԻՔ
'տոյաթ' եղատեղ մա մըկնէմէն ԳԻՐԻՔ

1868I ԳԻՐԻՔ

ՎԵՐԻՒՆՈՒՄ

ՎԵՐԻՒՆՈՒՄ

1868I ԳԻՐԻՔ
'տոյաթ' եղատեղ մա մըկնէմէն ԳԻՐԻՔ

1868I ԳԻՐԻՔ

11

ՄՈԼՈՒԹԵԱՆՑ ԳԻՐԲ

ՆՈՐ-ՋՈՒԼԱ

ԺԵ ՊԱՐ

ԹՅՐԲ՝ 152: ՊՐԱԿ՝ 13 (ԻՍ—ԼԳ), իւրաքանչիւրը՝ 12 քերք: ՄԵՆՈՒԹԻՆ՝ 15 X 10,5: ՆԻՒԹ՝ քուլք: ՎԻՃԱԿ՝ քաղաքային, սկզբից և վերջից քերքի, սկսած է իմ պրակով և վերջումս՝ ԼԳ պրակով: 1—40 քերքերը ցեցակեր: ԳԻՐ՝ բալթերի, ընտիր և գեղեցիկ: ԳՐՈՒԹԻՆ՝ միասին: ՏՈՂՆՐ՝ 25: ԳՆՈՒՄՆՐ՝ ճշշումով: ԹԱՆԱԿ՝ ան, մեծա-

տառքն ու լուսանցագծերը՝ համագիր և զարդագիր: ՄԱՆՐԱՆԿԱՐ լուսանցանքում՝ 130ա, 140բ, 142բ (անաքան) 143ա, 148ա, 150բ: ԼՈՒՍԱՆՑԱՐԱՆԳ՝ մեծ քուլով ծաղիկներ: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԵ ՊԱՐ: ՎԱՅՐ՝ եռանասար ևսր-ձուլա:

ԵԱՆՕԹՈՒԹԻՆ. — Գաղանձ է նրանից ևսպետեանին, ևսր-ձուլա:

12

ՅԱՅՄԱՌՈՒՐԲ

ԺԶ—ԺԵ ՊԱՐ

ԹՅՐԲ՝ 456: ՊՐԱԿ՝ անկառն: ՄԵՆՈՒԹԻՆ՝ 40,5 X 28: ՆԻՒԹ՝ հաստ քուլք: ՎԻՃԱԿ՝ քաղաքային, սկզբից, միջից և վերջից քերքի, պրակում և քերքում, ումից կողքեր և մի քանի լուսանցանք, կարատում: ԳԻՐ՝ բալթերի: ԳՐՈՒԹԻՆ՝ երկսին: ՏՈՂՆՐ՝ 36 և 38: ԳՆՈՒՄՆՐ՝ ճշշումով: ԹԱՆԱԿ՝ ան, խորագրեր, սկզբումս և լուսանցագծերը՝ կարմիր: ՋՈՐԴԱՐՈՒԹԻՆՆՆՐ՝ սկզբնականից ումից համագիր և զարդագիր: ԿԻՍԱՆՈՐԱՆ՝ 212ա, 321ա: ՃԱՄԱՆԱՐԱՆԳ՝ 32ա, 111բ, 162ա, 262բ, 316ա, 389բ, 407ա: ԼՈՒՍԱՆՑԱՐԱՆԳ՝ բառակա քուլով ծաղիկներ և մանրանկարներ: 68բ, 79բ, 125բ, 163ա, 195ա, 427բ: ԳՐԻՉ՝ ՑԵՐ Սաքիս քանակայ և Ներսէ: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺԶ—ԺԵ ՊԱՐ: ՊԱՅՈՒՐԱՅՈՒՐ՝ Դանիք նշանակաւ:

ԵԱՆՕԹՈՒԹԻՆ. — Գաղանձ է Վարդան Արքեպեանին, ևսր-ձուլա:

ՅԵԱՍԱԿԱՐԱՆԲ

1. ԳՐԻՉ

49 (74)բ. Ողորմի ստացողի դրոցա Տէր Դաւիթ աւրի կալիկոպոսին և ծնաւոյաց նորին Գրիգորին, Մլքանին և կըրարցն Յովաննիսին, Հազարբեկին և դժողին Տէր Սարգիս քահանային, կարդացողացն և լսողացն և որ զողորմին առէ, իւրն ողորմեցի, ամէն:

210բ. Սուրբ զաւրանամբ և յայտնութեամբ զո, Գրիգոր Աստուած մեր, լուսաւորին և մաքրին առաւանային լուսով զո զնորի ստացողի դրոցա Դաւիթ աւրիկոպոսին և ծնաւոյաց Գրիգորին, Մլքանին,

կըրարցն Յովաննիսին, Հազարբեկին, քահանայն Փաշային և Տինար խաթունին, կարդացողացն և լսողացն:

(Նման յիշատակագրութիւններ կան մասնաւոր բազմաթիւ գլուխներով վերջաւորուած):

285բ. Եւ ինձ՝ մեկուսարտ գեղդիս, շնորհսն և իմ ծնողացն Պետրոսին, Շարաթին, կարդացողացն:

2. ՀՆՏԳՎԱՅԻ

210բ. Զվերլին ստացող դրոցա Առաքելին և կըրարցն Մուշեղին, Քամային, որդոցն Ղաղարին, Յովաննիսին, կարդացողացն և լսողացն: Ոսկեծաղիքին, Ուղուղէ, կըրարցն Աւետին:

222բ. Զվերլին ստացող դրոցա մահաւոր Առաքելին և ծնողացն Յովաննիսին, Մէլիք խաթունին, Փաշային և կըրարցն Մուշեղին և որդին Ղաղարին, Ոսկեծաղիքին, ևս լաֆին:

Այս Յայմաւուրդը և հոռատ, յետին բանասիրաց և հետեւող Հայագիտութեան, այս դիւրքը սկսայ (մէկ բառ ամբարշտանի) դասաւորել և իր թերթերը մէկ-մէկ բաղդատելով 1706-ին Պոլսոյ մէջ ապագործած Յայմաւուրդին հետ, բաղդատելով դասաւորեցի, թուարկեցի և իր պակաս թերթերը վրան նշանակեցի: Աւետիս Ներսէսեան Հալէպին, 1933, յունուարի 19—28:

210բ. (Նստը գրով) Եւ Տէր Մարտիրոս սուտ քահանայ դեցի, թիւն ՌԻՃԾԹ

(1810) դրեցի: Ով ոչ կարգայ, մին բերան յիշի եւ յինքն յիշեալ լինի առաջի անմայ Գառին Աստուծոյ:

321ա. (կիսախորամիկ մէջ) Վերադառնի նորոգեցաւ ձնամբ Երեւանցի Գրիգոր վարդապետին, թուին Ռձիթ (1680):

149բ. (Ամլարժ մտորգրով) Սոյն Այսմաւուր դիրքս մէնջ Նաղարի որդիքս՝ Գալուստս, Յուսէքս, Սիմոն, Աւետիկս եւ Զա-

քարէա Այովաղեան, մեր յոժար կամաքն տվինք Սիրաբու եկեղեցուն, ի դիմաց առն յիշատակին մերոյ Ապրահամին, Դաւուրին եւ Արուսթիւնին, եւ որք շանդիպին, յիշեն ի մէջ սուրբ պատարագոյն կամ ի տոնս սրբոյն եւ կամ ի մէջ եկեղեցուն, եւ յիշողքն յիշեալ յինին առաջի անմայ Գառին Աստուծոյ: Թիւն 1848-ին, յունիսի 15 եւ Տէր Գրիգորս վերոյիշեալ շորս եղբարք ասելովք դրեցի եւ վկայ եմ:

13

ՅԱՅՍՄԱՆՈՒՐԻ

Ժէ դար

Թեմթ՝ 664 (քաժամուած երեք տարբեր մասերի եւ կազմուած գաւ-գաւ): ՄԵՄՈՒԹԻՒՆ՝ 30 X 24 X 3,5 (Ա), 30 X 24 X 3 (Բ), 32,5 X 23,5 X 5 (Գ): ՆԻԻԹ՝ քաղք: ԿԱՋՄ՝ ստուաքաւաղք: ՊԱՆՊԱՆԱՎ՝ սկզբում 10, իսկ վերջում 3 սպիտակ քերքեր: ՎԻձԱՎ՝ քուարար, զամագամ մասերում ունի մօր աւելացուած սպիտակ եւ գրուած քերքեր: ՊԱՐԱՊ ԹԵՐԻՐՈՒՆ՝ ունի սկզբում, միջում եւ վերջում: ԳԻՐ՝ բոլորքեր: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւմ: ՏՈՂԵՐ՝ 35: ԳՅՈՒՄՆԵՐ՝ ամջմար: ԹԱՆԱՐ՝ սեւ, խորագրեքը՝ կարմիր: ԶԱՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ որոշ քաւով: ԼՈՒՍԱՆՅԱԶԱՐԴ՝ որոշ քաւով: ԳՐԻԶ՝ վարդամէշ երեք: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ Ժէ դար: ՊԱՏՈՒՐԱՆՈՒՆ՝ Ստեան եւ Խաւսաւ, Տօնիկ եւ Խաւսելիք:

ԵԱՆՈՒԹԻՒՆ՝ — Պատմութիւն է դիւանոր յիշատակարար: Գրեթէ բոլոր վերջաւորութեանց յիշատակութեան պատմութեան, իսկ մի երկուսեք՝ ԳՐԻՔ անուններ:

Պատմութիւն է Գրիգոր Աղաքարեանին, Նոր-Ջուղա:

ՅԻՇԱՍԱԿԱՐԱՆԻ

1. ՀԵՏԱԳԱՅԻ

32ա. ի վայելուին Տէր Վահրամ Գ. Տէր-Մարտիրոսեան եւ իմ զաւակացս Սէթին եւ միւսներին, որ իմ Հայալ արդեամբն զնեցի Սարգսն, որ ասէր Գրիգորիս սրբալան Առաջնորդի եղբայրն եմ, ի 1892, յուլիս 15-ին:

Գնեցի Հաջի Սարգիս Մուշեցուց, 1892, յուլիս 15:

261ա. ի թվին Հայոց ՌՄԻ (1771) Թուականին Տէր Արաւաժուս իմարեղոյի եկի Շիրազ, այս պատմութիւնս կարդացի, եթէ (մնացեալ քերքը կտրուած է):

2ա. Թիւն 1844, մարտի 4, ողորմութեամբն Տեառն առողջ Հասայ ի Շիրազ վասն քահանայութեան վիճակի, որ եմ նուստ...

(Ունի զամագամ այլ յիշատակագրութիւններ):

14

ՄԱՍՆ ԶԱՅՍՄԱՆՈՒՐԻ

ՆՈՐ-ՋՈՒՂԱՅԻ

Ժէ դար

Թեմթ՝ 70: ՊԱՆՎ՝ ամկուռ: ՄԵՄՈՒԹԻՒՆ՝ 33 X 23 X 2: ՆԻԻԹ՝ հաստ դեղմուտ քաղք: ԿԱՋՄ՝ յունի: ՎԻձԱՎ՝ քաղքայում, կաղիք չուրժ ընկած, այլ ձեռագրի մասերով կարկատուած: ԳԻՐ՝ քայր-գիր: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւմ: ՏՈՂԵՐ՝ 31: ԳՅՈՒՄՆԵՐ՝ ամջմար: ԹԱՆԱՐ՝ սեւ, վերմագիւրներ ու մեծա-

տաքեր՝ կարմիր: ԶԱՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ գլուխ-մերի սկզբնատաքը զարդագիր: ԼՈՒՍԱՆՅԱԶԱՐԴ՝ որոշ քաւով: ԳՐԻԶ՝ ծովսեփ: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ Ժէ դար: ՎԱՅՐ՝ Խաւամարար Նոր-Ջուղա:

ԵԱՆՈՒԹԻՒՆ՝ — Պատմութիւն է աիկին Թաժար Աթրեանին, Նոր-Ջուղա:

ԾԵՆԱՏԱԿԱՐԱՆՔ

1. ԳՐԶԻ

26ր. Ողորմի Գրիստոս Աստուած ծրողի Յովսէփայ եւ ծնաւոյց մերոց եւ տաւանողաց եւ քիզ փառք յաւիտեանս, ամէն:

29ա. Գրիստոս Աստուած ողորմեա ստացողի եւ Գրիգորի, Ռուսուտանի եւ Բաղ(տ)աչի եւ ծրողի Յովսէփի:

52ա. Ողորմի ստացողի զրոցս Յովին եւ կենակցին Ղ(Ծ?)ուէիներին եւ Հաւրն Վարդանշին եւ մարն Ապաշխարողին եւ քուերն Գուհարին եւ ամենայն արեւ(եան մերձաւորաց): (Նայմը կայ մի քանի այլ տեղեւորում):

60ր. Ողորմի ստացողի զրոցս Յովին եւ կենակցին եւ մարն Ապաշխարողին եւ Հաւրն Վարդանշին եւ քուերն Գուհարին, որ յԱստուած փոխեցան. Գիրս այս ան(մոռաց) մնայ ի Սուրբ Լուսաւորիչ եկեղեցիս, յիշատակ ինձ եւ ծնողացն մեր:

2. ՀԵՏԱԳԱՅԻ

4ա. Եւս առաւել Պարոն Դուկին եւ կողակցին Գաւհարսաւթանին եւ որդոցն Ասապովին, Գրիգորին, Թումանին եւ ամենայն արեան մերձաւորացն, լսողացի... (մնացեալը կտրուած):

(Նայմը կայ մաւ բազմաթիւ այլ տեղեւորում):

11ա. Գրիստոս Աստուած ողորմայ վերջին ըստացող սուրբ (յր)ոց մահդասի Մկրտիմս, կողակցիս իւր խաթայի եւ Հանդուց(ե)ալ որդիս Սարգիս, որ զարիս մնաց Մուսուլ քաղաքում... (մնացեալը կտրուած):

18ր. Պետրոսին, Պապանին, Աղիքսանտորին... (եւ մի քանի այլ անուններ, ունամք կտրուած):

18ա. Դարձեալ յիշեցէք ըստացող զրուս, որ զրեցի Միլակէրցի ժամաբար Տէր Գրիգորըս: Ով որ կարգայ, Ա (1) բերան յիշի,

յիշեալ յիցի առաջի... (կտրուած)... Թիվ (ՌՄ)ին (1776) ու ... փետ(րուարի) ԺԴ (14):

19ր. Դարձեալ յիշեցէք փէսա Ծատուրն, կողակցն Ջարդարն եւ ուր որդին Աթայմն, Ծառուկն, Ղուստր Անիկն, Մաքիտն, Շաղեքն եւ ամենայն արեան մերձաւորացն, ամէն:

20ա, բ. Ողորմի ստացողի զրոցս Տէր Վրդանէս, Նորնծա զուով, զրեցաւ սա ի Հատ, քանդի նոր ձեռնադրեց զիս Թաղէոս արքեպիսկոպոսն ի 1858-ին եւ 20 Հոգտեմ(բերի):

28ր. Վերջին ըստացողս մահդաս(ի) Մկրտիմ եւ ծնողք իմ Աղայարսէ, Մէրուճն եւ եղբարք իմ Զամուլք, Յովանէս, Մարկոս, Գէկինն, Ովանն, Դաւութ, Պետրոս:

55ր. Յամի Տեառն 1858, ի 20 Հոկտեմբերի, ես Տէր Վրդանէսըս ստացայ սուրբ կարգս քահանաութեան՝ մնալով ի Զուղա:

Յամի Տեառն 1864-ին Բարսեղիցն զայս տներըն առա եւ եկա բնակեցի ի նմա: Տէր Վրդանէս Տէր Առաքանեան Մարտարեան, որ է Ամիրեանց Մալխասեան:

56ա. Յամի մարդեկութեան Տեառն 1867, ի 15 մայիսի, սրբադան Մովսէս արքեպիսկոպոսն եկաւ Փէրիսայ:

59ր. Գրիգորին, որ պսակեցինք 1865 ի նորմբերի ամսուն: Ի սոյն աւուրց ծնաւ Թամարն, որ է Ղուստր մեր:

60ր. Ես անարժան տիրացու Մարքարն զրեցի 1868, ի մաւրսի 20:

68ր. Ողորմի ստացողի զրոյս տիրացու Քաջատուրին եւ ծնողացն Տէր Առաքելին եւ Նուբարին եւ եխարացն Սահակին եւ Փանոսին եւ իմ կենակից Սանամին եւ որդոց իմոց Գրիգորին եւ Մարգարին: Ով ոք յիշի, յիշեալ իցի առաջի Գրիստոսի:

72ր. Ողորմի ստացողի զրուս տիրացու Քաջատուրին, Գրիգորին, որ Աստուած տվեց Թվին ՌԳժ (1851)-ին մարդի ի (20):

79ր. Յամի Տեառն 1860 եղեւ այնպիսի սաստիկ Թանկութիւն, մինչի կոչեցաւ զահտի, որ է Ֆարսերէն:

15

ՇԱՐԱԿՆՈՑ

ԺՁ դար

Ինքն՝ 250: ՊՐԱԿ՝ 25 (Ե—Ա), իւրաքանչիւրը 12 քերք, ուսմէ քերի: Մեծնութիւն՝ $14 \times 10,5 \times 4,5$: Նիւթ՝ դեղնաւում քուզք: ԿԱՋՄ՝ չուծի: Վիճակ՝ քայքայուած, սկզբից եւ վերջից քերի, 221-քք քերքի մի մասը կտրուած: Գիւր՝ բոլորքիք: ԳՐՈՒ-րիւմ՝ միասեւ: ՏՈՂԵՐ՝ 23: ԳԵՈՒՄՆԵՐ՝ ածուցեալ: ԲԱՆԱԲ՝ սեւ, մեծատառերն ու վերնագիրները՝ կարմիր: ԶԱՐԿԱԳՐՈՒԹԻՆՆԵՐ՝ գլուխների մեծատառերը զարդագիր: ԶԱԿԱՏԱԶԱՐԿ՝ 12ա, 66ա, 97ա, 133բ, 172ա, 211բ, 254ա, 283բ: ԼՈՒՍԱՆՅԱԶԱՐԿ՝ որոշ քուռով, կարմիր: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԺՁ դար:

ՇԱՆՕՐՈՒԹԻՆ. — 11բ, 68բ, 172ա, 281բ, 254ա, 282բ ԲԵՐԲԵՐԻ իւրայ կայ կտր սեւ կեղադրուած:

«Բ(բխառն) Ժ ծ(ւ)ռ(այ) Տ(է)բ Յ(ւ)վառ(է)ւ Բ(վ)ն Բ(վ)ն (1686)»:

ԵԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆՔ

1. ՀԵՏԱԳԱՑԻ

49—50ա. Եւ Նաղար... (մի քանի քառի քանաքը ճապարուած) Թաթնա... դրեցի, որ է Թիգն փոքր Ածն (1720), ներհան Ե (5): 84բ. Եւ Թափալի որդի դրեցի: Ով կարդայ, միև բերան ողորմի տայ:

243ա. Եւ Տէր Զաքարյա օր չվեցալ Թիգն Բծն (1691)—ունն:

1 2է Եշահակուած Թէ Շարակոցս ներկայիս որո՞ւն սկիտակահոթիւն է, (Յանթ. Հրատ.):

16

ՊՈՂՈՍ ՆԱԽԻՋՆԻԱՆՑԻ, ՊԱՏԱՍԽԱՆԻ ԵԱՂԱԳՍ ՀԱՆԱՏՈՅ ԳՐԻՍՏՈՆԵՅԻՑ

ՆՈՐ-ՋՈՒՂԱ

ՌՃԺ (1668)

ԹԵՐԹ՝ 72: ՊՐԱԿ՝ 6, իւրաքանչիւրը 12 քերք: Մեծնութիւն՝ $20 \times 15 \times 1$: Նիւթ՝ քարակ փայլում քուզք: ԿԱՋՄ՝ կաշեպատ սուտարաքուզք ճերմից գունազարդ քուզք: Վիճակ՝ յու: Գիւր՝ ճոտքիք: ԳՐՈՒԹԻՆՆԵՐ՝ միասեւ: ՏՈՂԵՐ՝ 29: ԳԵՈՒՄՆԵՐ՝ ճնշուով: ԲԱՆԱԲ՝ սեւ, խորագրերը, գլուխների սկզբնատառերը եւ յուսանցազգծերը՝ կարմիր: ԳՐԻՉ՝ Սարգիս քանաղ: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1668 (ՌՃԺ): ՎԱՅՐ՝ Նօր-Ջուզա (պատուիրատուների ածուցներից դատեւով): ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒՆ՝ Պարոն Մաքսա:

ՇԱՆՕՐՈՒԹԻՆ. — 73բ-ի իւրայ կան երկու փոքր միասեւ գարդակներ: Պատկանում է Լեւոն Մինասեանին, Նօր-Ջուզա:

ՐՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՆ

3ա. Պողոսի վարդապետի եւ արքեպիսկոպոսի Նախիջևանայ առ Շահ Ապաս Պարսից Թազարոն՝ Պատասխանի յաղագս հաստոյց քրիստոնէից:

ԱՌԱՋԱՐԱՆՈՒԹԻՆ

Փառք, պատիւ եւ Թազարուութիւն արքայից արքային, որոյ զօրութիւնն անդրաւելի, որոյ պիտութիւնն անչափելի, որոյ սէրն անհաւելի, նմայ զօրութիւնն անդազար, որոյ զօրութիւնն անյաղթելի, իմաստութիւնն անբաւելի եւ սէրն անքննելի:

Այսմ դերագունայ արքայի փառք յաւիտեան եւ երկրպագութիւն մշտնջենաւորական... || (3բ) Այս է Աստուած քրիստոնէից, ով Թազարու մեծարգոյ, այս է Աստուած, զոր մեք քրիստոնեայքս եւ պաշտեմք եւ որոյ երկիր պաշտեմք... որ Տէր մեր Յիսուս Քրիստոս զոր Աստուծոյ Բան Մեհիւհ, ի սրբոյ մարգարէիցն յառաջ դուրսեալ Համարուանեմք: Այսոքիկ ամենայնք կարճառօտաբար ներ դրոցս այսմիկ բացարեալ ձերոյ մեծութեանդ նուիրեալ

233ա. Դարձեալ յիշեցէք ի Քրիստոս
 զՀայրապետն եւ զեղբայրն իւր Խաչատուրն
 եւ զքրոհրքն իւր Փաթման, Դիւխունն, Մա-
 րիամն եւ Հանգուցեալքն առ Քրիստոս Մա-
 րիամն, Մէժէքն, Հոհիփոմէկն. յիշեցէք ի
 Քրիստոս եւ Աստուած ողորմի առաջէք։
 Դարձեալ յիշեցէք ի Քրիստոս զՀայրապետն
 եւ զհաւերկրայրն իւր Հանգուցեալ առ Քրիս-
 տոս Հէքապետն, Նազարն։ Դարձեալ յիշե-
 ցէք զՀայրապետն եւ զհաւերկրայրն իւր Սի-
 մոնն եւ զհաւերկրայրն իւր Խանդաւադն։

Դարձեալ յիշեցէք ի Քրիստոս զՀայրա-
 պետն եւ զիս անարժան եւ դատապանալ եւ
 դանիւնելի, Նրաւառ Պատրիկ առաւանդն
 էրկցա, առ ոտս Հանդիպողացդ անկանիմ եւ
 յալապիկն պաղատանաւք Հայցեմ զթողութիւն
 մեղաց իմոց եւ ծնաւդացն իմոց։ Ու դուք
 Հայրք եւ եղբայրք, Հանդիպողք որոյ, դա-
 յելորդն Հանկէք եւ զպակասն լցէք եղբայրա-
 կան սիրով եւ անարժան ծառայելոյ մերոյ
 խողովքին շնորհեցէք, զի կար մեր այս էր,
 եւ դաւանորդն ի Տէր Հայցեմք աղաւթիւք
 մերոյք, որում պարգեւեցէ զիւր առատ
 ողորմու։ || (243ա) Թիւնն Հանուրց շնեւոյ

աւագանին, մանաւանդ վերադարձոցն ի սմա,
 որում փառք եւ երկրպագութիւն մատուցանէ
 յիմանալեացն եւ ի զգալեացն, անլուրի
 փառատութիւն, Համապատիւ եւ զուգահա-
 ւասար սրբոյ Երրորդութեանն Հաւր եւ
 Որդոյ եւ Հոգոյն Սրբոյ յաւիտեանս ի յաւի-
 տենից, ամէն։

2. ՀԵՏԱԳԱՅԻ

235ր. Յիշատակ է այս Հոգեկիր ժողո-
 ւածուս Տէր Աղեքսանդրին եւ իւր որդի Տէր
 Ստէփանոսին եւ Թողանցն Աստուածա-
 տուրին եւ Մարտիրոսին եւ ծնողաց որդին
 Վասիլան եւ զառեքաց իւրոց. յիշեալէք եւ
 զուրք յիշեալ լիցիք ի Փրկչն միմէ։ Գրեցաւ
 Թիւն ՌՄԼ (1781)։

163ր—164ա. Նուառ Տէր Մարտիրոս
 Դասպար Մոյսէս Երեցանց Սանդիքաբանցի
 զնացի Հայաբջիւրկ, որոյնցն աւագ քահա-
 նայ Տէր Աստուածատուր Տէր Ըստեփանոսի
 տունն, տեսի այս Դարողորդն ամի Տեսուն
 1847-ին, ապրիլի եօթին, Աւետեաց տոնի
 օրն։

18

ՔԱՐՈՉԳԻՐԻ

ՆՈՐ-ԶՈՒՂԱ

ԻՌԶԻ (1654)։

ԹԵՐԻՔ՝ 200. ՊՐԱԿ՝ 16, իւրաքանչիւրը 10, 14
 եւ 10 քիթք։ ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 20 X 14 X 4։ ՆԻՒԹ՝
 դեղման եռաս քուրք։ ԿԱԶՄ՝ կայեղատու մեղադիր
 եղբայրքեր, միացած եւ կարծ։ ՎԻՃԱԿ՝ քաւա-
 րար։ ՊՐԱԿ ԹԵՐԻՔԻՆ՝ 100ր, 130ա. ԳԻՐ՝ Յաւրդի
 ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միտելի։ ՅՈՂԵՐ՝ 26. ԳՆՈՒՄԵՐԻ՝
 անկմար։ ԹԱՆԱԿ՝ տեւ։ ԳԻՐ՝ Սանդիքաբան վարդա-
 պետ Վաստանցի։ ԺԱՄԱՆԱԿ՝ Ժէ դար (ԻՌԶ -
 1654)։ ՎԱՐԻ՝ եւստմարար Նոր-Յուրդ։ ՊՐԱԿԻՆԻՐԱ-
 ՅՈՒ՝ զրիւր։

ԵԱՆՈՒԹԻՒՆ. — Գեղասում է գլխաւոր
 իշտակարանը։ 201ր-ի վրայ գրաւած է ԶԻԿ (1854)
 Թաւանը, Գաւառում է Գրգոր Աղապարեանին։

ՐՈՎԱՆԻՍԱԿՈՒԹԻՒՆ

1ա—12ր. Բաղարամ Ա—Տ։ Մեացեալը
 ընկած է։

13ր—207ր. Զամազան քաղաքներ։

36ր, 59ր, 100ա, 205ր (գրաւած են 2—3

տունով ստամաւորներ երգէ Տէր Կարապետ
 ՕՀանեանի կողմից, իր ձեռագրով)։

130ա. (Եօքը տունով մի ստամաւոր Տէր
 Վահրամի կողմից, իր ձեռագրով)։

Թագ պարծեմաց տան չայլագեան,
 ժառէ ազգութեան քաղք վարդան,
 Ում ժիրաթիր արուքեամբ,
 Համդիսացար վնե յաշոյեմ։

Ով վարդան, արիդ վարդան,
 Պարծեմ ազգի եւ Հայութեան...

135ա—186ր. Ժառ վասն իմաստայն
 Սողոմոնի եւ իմաստութեանն Յիսուսի, որ
 օրինակ եւ տիպ էր եւ սառեւր Հանդեմեւոյ
 բարոյից։ Առաջեալ Տէր Վահրամայ, որ էր
 որդի Գէորգի եւ Թուն Տէր Մարտիրոսի, ի
 Սանդիքաբան, 1881, ի 1 դեկտեմբերի։

137թ—138ա. (Տէր Վահրամի գրքերի ցուցակը, որ է 67 կտոր ձեռագիր եւ տպագիր) :

ԹԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆԻՔ

1. ԳՐԶԻ

13ա. Բան առ ջերմեռանդաւոճեղ ընթերցողսդ :

Հրաւիրեմ ի դասուց ուսումնատենչից եւ առաքինասիրաց՝ առ ի լինել հրճուակից իմոյս նուաստութեան : Ուրեմն փութացեալ ճեմեցէ վեր ժամանալ հասէք, ով սիրելիք իմ, ընթերցմամբ ճաշակեցէք եւ տեսէք ղբաղցրութիւն մեղրածորանի վարդապետութիւն այսմ մատենի : Ուրեմն սիրով ընկալեալ վայելեցէ (պ)տղարեութեամբ, մի լինի որպէս ղսերմանիս հեղացեալս ի ծոց երկրի, որ զոն առաքինիքն այն մեծաջան աշխատութեամբ սերմանեցին եւ մեղ հնձել հրաւիրեցին (որպէս զի, որ սերմանեն եւ որ հնձնն առհասարակ ցնծացեն) : Վասն որոյ ենթա մամնից վարդապետաց եւ նուաստաւոճեղս ի կարգէ մամնից ճարողչաց, այսքան հաւաքել ծաղկանց պարտիղաց սուրբ զրոց, ջանացա(յ) հնարել, թէպէտ փոքր կութին մտաց ոչ բաւականանայր առ այս իր՝ վասն ղժուարութեան նիւթիւն եւ անարժանութեան անօթոյս... Այլ եւ տենչմամբ մեծաւ մաղթեմ ընթերցողացդ եւ վայելողացդ, յլինելն ձեր արժան համարիք անձանձրանալ ի Ստէփաննոս պարտա(ւ) որ եւ սղալական վարդապետս, որ բնիկ երկրաւ Համատանեցոյ, զհայրն իմ Բարսեղն եւ զմայրն իմ Գոհարն, յիշողքդ յիշեալ լիջիք առաջի անձա՛հ Գառին Աստուծոյ :

Թիշատակիս որք համդիպիք,
Թիշել մաղթեմ, ով սիրելիք,
Որպէս որ դուք գլեց յիշէք,
Սղալեալ եւ դուք յիշեալ յիմիք :

2. ՀԵՏԱԳԱՅԻ

1ա. Թիշատակ է սուրբ գիրքս Համադանեցի Ստեփաննոս վարդապետի, որ ետ ինձ մեղսամակարդ իշաշատուր Մրճուղ արեղայիս, զի լինիցի յիշատակ իւրն եւ իւր ծնողացն :

19թ. Թիւն 1889, մարտի 4-ին Գօլի պուրին տարայ ծառ տնկեցի Սէթի հետ, Մակարն եւս մեր բանվորն էր էն տարին : Տէր Վահրամ Գէորգեան :

105ա—բ եւ 116ա—բ. (Կամ մի քանի ընտանեկան յիշատակագրութիւններ) :

138թ. Գրեցի Տէր Վահրամ Գ(էորգի) Տէր Մարտիրոսեանն, վիճակաւոր ճահանայ ի Թէհրան սրբոյ Թաղէոսի եւ Բարդուղէոսի Առաքելոյ յեկեղեցի, ի Թաղն Շահապոլա—յիմայ :

Ի 1887 փետրուար 15-ին Նասարդին Շահն Պարսից ճանապարհորդեալ 'ի Թէհրանայ եւ ղնաց ի ջաղաքն Ռաշտ եւ յանտի առ ի Իշխաբադ, ի նոր ջաղաք Ռուսաց եւ տարաւ ընդ իւր բաղուն դօրս :

Դեկտ(եմբեր) 10-ին, 1931 Ղուկասը Մ. Աւդալեան վարժապետ էր կաթօլկաց ղպրոցը, ձրի կարդացրեց, առանց վարձի :

1929 թիւ մեր զուլայցիք ջանի տնոր դուրս ելան պնացին Սիւխսոռ, որ ո(ա)յաթիւն անին այնտղ, ղնաց(ին) եւ օղին յընկան, տարալ ժամանակ եղ եկան, բայց ինչ եղ դալ. բոլորը մայացան, || (139ա) այն էլ ինչ որ սաղ է(ր), քնդիցն բռնիր յուլին կտէր, այդպէս վայտ ղրութեան :

209ա. Թիւն 1881, մարտ ամսոյ 8-ին, Անառակի Կիւրակէին ձեռնադրեցայ 'ի Ջուղայ, 'ի վիսն սուրբ Ամենափրկչի, 'ի ձեռն սրբազան Գրիգորիս արքեպիսկոպոսի եւ բարեկարգ առաջնորդի :

Եւ Տէր Վեհրամ Գէորգեան,
Էի ամաց երեսմամեան,
Եւ կռչեցայ 'ի յատիճան,
Ըստ իմ կամօքս յօժարեալեան :

Բ. ՅՈՒՅԱԿ ՁԵՌՆԱԳՐԱՅ ԵԿԵՂԵՑԵՆՆԵՐ ՓԵՐԻՈՑ*

1

ԱՌԵՏԱՐԱՆ

ժէ դար

ԽՆԴԻՔ՝ 310: ՊՐԱԿ՝ 20, Իւրաքանչիւրը 10—12 բերք: ՄեծՈՒԹԻՒՆ՝ 10 × 15 × 5.5: ՆՈՒԹ՝ քուղք: ԿԱՐՄ՝ կապուտ բաւիշով պատուած ստուարաբույր: Ա փեղկը արծաթապատ: ԱՆՅԱՅՈՒՄ՝ մեծ է և փոքր խոշոր իրար վրայ ազդուած, հինգ անգամ, միջինը կամայ, միւսները՝ կարմիր, աճիկ: ՅՈՒՅԱՅՈՒՄ՝ հինգ-աւելի: ԱՌԻ՝ հրկիւզ հրկու փակիչ շարժանք է և հրկու արծաթապ ճոզեր փոքր խոշորով: ՎԻՃԱԿ՝ լաւ: ՊՐԱԿ՝ խոշոր: Զր, 143տ, 243տ, 810տ և սկզբում ու վերջում 3-աւելի արծաթապ բերք: ԳԻՆ՝ բոլորակ: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ հրկիւզ: ՏՆՂԵՆ՝ 20: ԳՐՈՒՄՆԵՐ՝ ճոշուած: ԹԱՆԿ՝ սեւ, մեծառաւելի ու լուսամբագծերը՝ կարմիր: ԶԱՐԳՍԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ ՆԵՐ՝ մեծառաւելի ուսմի գարգաղներով: ԿԻՍԱՆՈՐԱՆ՝ 3տ, 83տ, 144տ, 244տ: ՊՐԱԿ՝ չորս ան-տարմիկներ՝ 2ր, 82ր, 143ր, 243ր: ԼՈՒՍԱՆՈՐԱՆ՝ արջ քուղի զուտութեամբ գարգաղներով: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ժէ դար:

ՇԱՆՈՐՈՒԹԻՒՆ. — Գաւառում է Ռուրա-հ գիւղի Ս. Նուկա եկեղեցու զբոսն ընդ զրէ ի-ւտաբարներ:

ՅՈՒՅԱԿԱՐԱՆՔ

1. ՀԵՏԱԳՐԱՅ

1ա. Երկրաւոր է սուր բարձրակողմն է, հրաշ(ա)յիւտ, մեծագոյն թիւով սուր և անարտաքին ի Տէր Հանդուցեալ Տէր Մօլ-սէն է ու (ը) որդին Նաւ(ա)յաբողն է ու ար-նոր(ա)յնուկ, նորինայ Տէր Ուսմիւն ժա-մար(ա)յն, է ու թոռ դուռը Արապքեր է ու ար-նոր(ա)յն Մարգարէն է միւսին Գօ-ղաթն է միւս արդին նորայ խոտապարհէն:

* Տէս Լ. Գ. Միւսեան, Համառոտ ցուցակ փերտ գաւառի գրադարէր (Միւսեան, 8, 9): Այդ ցուցակի պատճի յնդուած ձեռագրերից մասն են Ա. Տէր Աւարտեանի ցուցակը:

միւսին խոտապարհէն, Երկուցին, ՌՄԼՁ (1787) — ուսմիւն, որի դերութիւնն թարգման, որ զին տիրէ Ա. (2). Երկուցուած էր Միւսեան զարդապարհէն է յարողն Յանգր վար-դապարհէն:

1բ. Կաղմը պատրաստեցին ներքոյ ստո-րապարհ է կոտ(ղ)ն է և զանցի վրան, յի-շեալ խոտ 1914 թիւ, Հոկտ(եմբեր) 8-ին, Բոլորաւոր, Երաւէր Երաւէր թաւանայ:

2ա. 1914 թիւ, Հոկտեմբեր 8-ին եղաւ տարաւոր Ս. Աւարտեան կաղմին է կոտ(ղ)ն: Սրկու Ս. Աւարտեանի կոտ(ղ)ն պատրաստեցին Սանգրարանցի Օւսմիւն — կերէր է էրին ընկեր Սրանի ձեռարք, երկուսի կէտը եղած է 97 միւս, միւսիւր տարու է է 111՝ մի Հարկու տարն է մի զո(ա)նք է և տար լաւի կանխիկ զրա, իսկ վարձ տարու է է 38՝ մի երեսուն վեց է կէտ յիւր ցորեն, կերէն է և էրինց ուտեկեր: շինութիւնը տեւէ է մերձ մի ամիս:

2ա. Ս. մեղապարտ է անարժան, ապի-կար ծառայ Տէր Ուսմիւն ժամաւորս դերցի տայ թիւական (մնում է քեդի):

ՅԼա. ի թուին ՌՄԼՐ (1783) — ին Տէր Ուսմիւն արձուցաւ:

Տէր Կարապետ Տէր Միւսեան, ձեռնա-դրութիւն է 1899-ին, փետրուարի 24-ին: Դատարար Գուրաւորն է 1894-ին, Նարկիզ՝ 1890, Թաւառն 188(0?), Օլաւան՝ 1830-ին:

ՅԼբ. Գրուցեալ զայս դերս ձեռարք լա-նարժան է ապիկար ծառայ Տէր Ուսմիւն ժամաւոր, որ փոքրն թուին ի Տէր Հան-դուցեալ Տէր Մօլսէն է Հայրն է Նա-վարար(ղ)ն է մայրն է ի Տէր Հանդուցեալ Ուսմիւն, զամուսինն է զարթըն ի թուին Հայրն ՌՄԼՐ (1785), ու նոր ամսեանն յուսին ԻՐ (24) — ուսմիւն դերի անկու լաւաւի ձեռն, որ Տէր Մօլսէնին այն ժամանակին Նաւարարեցին է զԱւարտեանի դերեցին: Սա

Տէր Ովանէսէս ՌՌՀ (2070) ղէկաբ արի Սուրբ Ամենայնփրկչի վանից, եւ այլ ոչ ով ուսուցչայ չունի այս սուրբ Աւետարանից:

ՏՁա. Ի դարձ Հայաստանէ Բոլոր ղեղղին եղել է Սէրբանն որդին Զանչի, որդին Տէր Սիմոնն, որդին Տէր Մարգարն, որդին Տէր Աւետն, որդին Տէր Մովսէսն, որդին Թաղէսն, Մատուրն, Յովհաննէսն, որդին Տէր Թովմասն, որ ծնունել է 1901 թուին, յունուար 19-ին, ձեռնադրուեց քահանայ 1945 թ., նոյ(եմբեր) 4-ին Թաղանուս եւ ներգաղթել Հայաստան 1946 թ. 18 օգոստոսի:

Տէր Մակար քահանայ Մատուր Հայրապետեան ձեռնադրուեց 1945 թ. սեպ(տեմբեր) 30, Նոր-Ջուղա, Տեառն Տեառն վահան Կոստանեան առաջնորդի ձեռամբ:

243ա. Յիշատակ է զօրուր եւ Հրաշալործ Աւետարան Տէր Մովսէսին եւ որդի Նաւասարդին, որ եւ հանգն(ա)ւ զՍուրբ Մարտաշէմ, ի սպաս սուրբ ղերեղմանին Բրիտանոսի եւ որդին նորին եւ ես յետեան առաքելին, մեղսամած Տէր Յովհաննէսն, իմ որդիքն Մինասն, Սիմոնն, Թորոսէս իմ Աւետն, Յակոբն, Կարապետն եւ կողակիցն իմ վարթերն: Ի թուին ՌՄԼԳ (1784) ամիս Մահապարանն Ղաջառն սուրբ Աւետարանն ա(ա)ր(ա)ւ Զուղա, ծախեց: Եւ Տէր Յով-

հանէս, կրկին ստացայ Դ (4) Թուման սպիտակ փող, Եւ Մինասի թիւն ՌՄԽԱ (1792), Սիմոնին՝ ՌՄԾԳ (1804), Յակոբին՝ ՌՄԿԵ (1816), Կարապետին՝ ՌՄԿԸ (1819)-ունն, եւ իմ Տէր Յովհաննէսին թիւն Կէր զր(ա)ծ ՌՄԺԴ (1765), օրհնուելու թիւն ՌՄԼԳ (1784)-ում, Մկրտիչն որ հանգաւ ՌՄԿԸ (1819):

244ա. Տէր Կարապետ Տէր Մինասեանի ղիւ(ղ)ն Բոյորան էր թիւն Փրկչին 1854-ին, որ Մինասս մօրէ ծնաւ, դասերքն Գուլաստան եւ Նարզիղն, Թաժամն, Ուսանէն, Դալաթն, կողակիցն իմ Գուրուրն (եւ այլ անուններ), եւ եղբայրն Տէր Յակոբն, որ վախճանեց ՌՄԼ (1839)-ին:

316բ. Ալայղուլու որդի Շահջանի որդի Սարգիսն, որ մօրէ ծնաւ թիւն ՌՄԻԹ (1780)-ունն: Խէշայղին, որ մօրէ ծնաւ թիւն ՌՄԼԱ (1782)-ունն: Բաղդասին որ մօրէ ծնաւ թիւն ՌՄԼԷ (1788)-ունն:

Ալայղուլին, որ աշխարհէս փոխեց առ Աստուած թիւն ՌՄԽ (1791)-ունն:

Եւ մեղայոր եւ ան(ա)րժան Տէր Ովանէսէս, որ օրհնուեցայ ի թուին Հոռայեցուց ՌՄԼԳ (1784)-ունն: Եւ որ մօրէ ծնունել ամ ի թիւն ՌՄԺԵ (1766)-ունն, Գեղիցն, որ եկանք էս ղալին՝ ՌՄԺԴ (1765)-ունն:

2

ԱՌԵՏԱՐԱՆ

ժէ դար

ԹԵՐԹ՝ 240: ՊՐԱԿ՝ 10. Իւրեմանիւր 12 քերք: ՄԵՏՈՒԹԻՒՆ՝ 13 X 10 X 4: ՆՈՒԹ՝ քաղք: ԿԱՐՄ՝ արծաթապա ստուարաքաղք, քիկօճԹ՝ ու ան կիւմներ՝ կաշի. Ա փեղիկ տստաք սպիտակ, իսկ Բ փեղիկներ՝ զոմաւոր քուղք: ՎԻՃԱԿ՝ քաղաք: ՊՐԱԿ ԹԵՐԹԻՒՆ՝ 1ա, 2բ, 3ա, 4բ, 5ա, 6բ, 7ա, 8բ, 9ա, 10բ, 12բ, 13ա, 11ա, 230ա: ԳՈՐ՝ բոլորքիր: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկօր: ՏՐԱԿ՝ 22: ԳՍՈՒՄՆԻ՝ ճեղչում: ԹԱՆԱԿ՝ սեւ, յուսեցաղներն ու մեծատառերը՝ կարմիր: ԶԱՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ մեծատառերից ամօճ եռաճաղք: ԽՈՐԱՆ՝ 1բ, 2ա, 3բ, 4ա, 5բ, 6ա, 7բ, 8ա, 9բ, 10ա: ՊԱՆԿԻ՝ 13բ, 11բ. եւ երկու պատկեր: ԿՈՒՍԱՆՈՐԱՆ՝ տւտարածներն սիկորներու չորս հաս: ԼՈՒՍԱՆՈՐԱՆ՝ քաղաք: Իսմ քաղաք ծաղիկներ եւ այլ զարդեր: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ժէ դար:

ԵՆՆՈՐՈՒԹԻՒՆ. — Աւետարանները ունեն քանկեր, Գան... է Դրախտակ գրեզում:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆՔ

1. ՀԵՏԱԳԱՅԻՆ

239բ. Մահմուտն, որ Հապան քաղաքն առաւ, Թէին ՌՃՀ (1721)-ունն, էն թիւն ՌՃՀԱ (1722)-ունն, որ Թաքայոր փոխու թիւն էր, Փէրիւ մհալումն շատ քրիստոնայ ըսպանեցին, յետի տարան, այս սուրբ Աւետարանաւ այլ Դաքերն ղեղիցն տարան Տահկուցն: Աղվանն եկաւ. էն դեղն ընայլիկ տաւա, սուրբ Աւետարանաւ այլ Հաննց քերք Դաքերն ղեղումն, որ է թիւն ՌՃՀԲ (1723)-ունն: Եւ մեղայոր անաթաւն Անդրէասն սուրբ Աւետարանաւ տարայ Դաքան, որ ղեղովի մին տարի կաղաքի տեղի, որ յաղրուել էր է՛լ || (240ա) Աղվանի ղոշունն ձկաւ տարաւ Հապան քաղաքն, մինչ մին տարի մին օր բռնէր ՌՃՀուրաղն մի քանի մ(ա)րդի Հետ դաւախ

դուլներ, դու. առանձին մին Թուրքի դուգու-
նում բաղմամ է, Գեղովի մին իմին ավելե
սուրբ Առնաբանքս ր(և)րինք զհզույն,
Քին ՌճՀԳ (1724) — աւելն, Եւ մեղայոր Տէր
Անդրէաս ձառայ եւ սուրբ Առնաբանքս:

240ա. Յայս է Քին Տէր Յակոբին, որ
փոխեցաւ. աշխար վերին, Քին: ՌՄԽԳ
(1794), մարտի Գ (3) — աւելն:

240բ. Եւ առարման, մեղաւոր Նորընծայ
Տէր Գրիգորիս ձեռամբն Ովակեմ եպիսկո-
սան ձեռնայդեցեալ Քին ՌՄԽԸ (1798),

օղոստոս ԻԶ (20) — Եւ: Գալուստի որդի
Տէր Առնաբանքս զրեցի Քվ(ին) ՌԲՃԽԸ
(1798):

(Կազմի Ա փեղկի աստառի վրայ) 1897,
Դրախտակ:

(Կազմի Բ փեղկի աստառի վրայ) Եւ առ-
աւել է այս Բաղու որդ(ի) Թէմադին եւ որս
որդ(ի) Մովսէսին եւ Թ(ո)ռ(ան) Գալուստ:

(Կազմի Գ) Եւ Թէմադի տիկին Սուսան-
բարին, փեսայ(ւ)ր 1Գ, 1897, Դրախտակ:
Դրեցի Տէր Մամբէ Այլադի:

3

ԱՌԵՏԱՐԱՆ

ԵՂՎԱՆՔ (ԲՆՐԿԻՄ)

ԶԾ (1301)

ԹԵՐԹ՝ 257: ՊՐԱՎ՝ 22: ՄԵՆՈՒԹԻՆ՝ 33.6 X
X 25 X 6: ՆԻՆԻ՝ զհզույն հաստ քաղք: ԿԱՋՄ՝
քաղաղաւ տախակ: ՎԻԱԿ լաւ: ՊՐԱՎ թԵՐԹԻՆ՝
լա: ԳԻՐ՝ քաղաղք: ԳՐՈՒԹԻՆ՝ երկին: 307ԵՐ՝
30: ԳԵՈՒՄԵՆ՝ ՊՐԱՎ: ԹԱՎԱՔ՝ օւլ, մեծա-
տառն եւ սկզբնաղբը՝ կարմիր: ԵՈՐԱՆ՝ 12:
ԿԻՍԱՆՈՐԱՆ՝ 4: ԼՈՒՍԱՆԱՋԱՐՆ՝ սրբ Քաղվ կիւր
զարդի եւ ծաղկեմ: ԳԻՐԻ՝ Յակոբ կրթուար: ԺԱ-
ՄԱՆԱՎ՝ ԶԾ (1301): ՎԱՐ՝ եղևամբ մեծատառ
(Բնեղբի): ՊԱՆՈՒԹԻՆՈՒ՝ վարդաւ կրթուար
Բնեղբի:

ԵԱՆՈՒԹԻՆՈՒՆ. — Գաղտնիս է եղան
գիգի վերին Ս. Ներսէս եկեղեցուն:

ԵՐԵԱՆԱՎԱՐԱՆՔ

1. ԳՐԶԻ

250ա. Փառք անեղ Բանին Աստուծոյ:

Յակոբ զրիչ անարման կրտսնաւոր
աղանձք, որք աւլախի յիշեցէք ի Բրիտան
եւ թողութիւն շնորհեցէք եւ մաւրն իմոյ
Մամայի (Անկ քաւ զՅրաւած) եւ Անախ, Եւ
Տէր Աստուած ամենեցուն թողէր զյանայան,
յիշողացաւ եւ յիշեցաւ, ամէն:

Ի Թուարեւորեման Հայ տումարի եւթն
Հարիւրերորդի յիսուներորդի (1301) զքե-
ցաւ. աստուածունակ, արիւրափայլ սուրբ
կառկա չորեք առնաբանայ, որք զանաւրէ-
նութեան Բրիտանի շնեցին ընդ ոլորտս
տիեզերաց, ի փրկութիւն Հայաստանցից:

Եւ արդ զրեցաւ ի թաղապարտեման աշ-
խարհակալի Ղազարեանի, ի գաւառիս Բեր-
կրո(յ), ի մենասանիս Եղևնեցի, ընդ Հովա-
նեսա Սուրբ Ստեփանոսի, որ ի ամին ամի
յիշեցաւ սրբազորն եւ սուրբ Նահատակաց

Վարդանանց, ձեռամբ յողանմեղի եւ փնջա-
մասն զրիչ կրտսնաւոր(ի), ի խնդրո(յ)
պատուական եւ երթանիկ կրտսնաւորին ||
(255Ե) Վարդանայ(յ), որ ստացաւ զսա ի
Հալալ արդանաց իւրոց, ի յիշատակս բարի
իւրն եւ հղաբար իւրո(յ) Սայկա(յ) եւ ծնա-
ղաց իւրեանց, որ ի Բրիտան եւ փոխեցեալ,
Արդ, որք Հանդիպէք վերնաղբին եւ որք
աւլախի կամ աւրեանկէք, յիշեցէք ի Բրի-
տան զՎարդան եւ զՅանիկ եւ զՆորդ
իւրեանց, եւ մեղաց թողութիւն շնորհեցէք,
եւ ինձ մեղուցելոյս Յակոբայ(յ) եւ ծնողաց
իմոց:

Եւ Տէր Աստուած ամենեցունց թողու-
թիւն շնորհեցէ յիւրողացաւ եւ յիշեցաւ,
ամէն:

Եւ զԴ(է)որդ փեղկիկին, որ եւ աղանա-
կան եղաւ. զեղով, յիշեցէք ի Բրիտան:

Ով զուգ լոյս երամայ, յորմած րեթեո-
նուք զսուրբ առնաբանս, յիշեցէք ի սուրբ
եւ ի մաքրափայլ յաղաթս ձեր զպատուական
եղայայտն մեր զՍարգիս եւ զամուսինն իւր
զԴՈՒՄԵՆ, որ աղանախ Հասակաւ ի Բրի-
տան փոխեցաւ, եւ զպատուական սոցա զԱՌԵ-
ՍԻԱՆՈՍ, զՄայիկ եւ զՀայրապետն, քաղի
յոյժ փախաբանաք եւ յամար սրախ. ետուն
զրիչ զսուրբ առնաբանս յիշատակ իւրեանց
եւ յիշեցելոյս իւրեանց, առ Հասարակ ամե-
ն(եցուն) Տէր Աստուած եղիցի, եղիցի:

Որ. ՁԵՐԱՐ, անարման զրիչ յիշեցէք ի
Բրիտան աղանձք:

(Մատթէսի զ[10] վերջում) ՁԵՐԱՐ
մեղապարտ զրիչ յիշեցէք ի Բրիտան եւ Ա-
ստուած զմեղ եւ զմի յարապարտեման իւրում,
ամէն, ամէն:

123ր. Յիշեցէք ի Բրիտանոս զանաբժանս
Յակոբ կրանաւոր:

Արդ որք հանդիպէք վերնադրէս, յիշեցէք ի սուրբ եւ ի մաքրափայլ յաղաթն
մեր յՍարգիս եւ զԱղեղ, եւ զՄուշիկ եւ
զՄուշիկ եւ մեղաց թողութիւն շորհեցէք. զի
սոցա հալալ արդենաց արդիւնացաւ սուրբ
աւետարանս, ի յիշատակ եւ ի բարեխաւ-
սութիւն առաջի Բրիտանոս յաւուրն անե-
րեկի:

Եւ ինքն Տէր Աստուած Յիսուս Բրիտանոս
ամենակալն յամենայնի թողցէ զյանցանս
ոցա եւ մեր, ամէն:

Եւ զվարդան խաչընդուն կրանաւոր, որ
եւս զբիւղաւ, յիշեցէք ի Տէր Յիսուս Բրիտ-
անոս եւ յորս յիշէք, յիշեալ ինչիւր եւ զուր
նոյն:

109ր. Ձեակոր դրել յիշեցէք ի Բրիտանոս
Յիսուս:

Ձինդունեցի վարդան կրանաւոր, սաս-
ցող սուրբ աւետարանիս, յիշեցէք ի Տէր
Աստուած:

Եւ զՅովնանիս ոսկերէլ յիշեցէք ի Բրիտ-
անոս:

2. ՀԵՏԱԳՐԱՅ

1ա. Փառք անել Բանին Աստուծոյ: Արդ,
եւ անաբժանս յեղեսս ի գեանի անկեալ
աղաթն հանդիպողք սուրբ աւետարանիս,
դրարեմիս եւ հեղուհոյք, զվերջին ըստացող
սուրբ աւետարանիս զյայտնի Խաչաւանս եւ
զհայրն իւր Սուրբախչն եւ զմայրն իւր Նուր-
ջանն եւ զկենսակիցն իւր Սուրբա(ն)խաթունն
եւ զորդին իւր Սուրբանչն եւ յամենայն
արեան մերձաւորացն իւրոցն, ամէն:

Դարձեալ յիշեցէք ի բարբի զԱթանն եւ
զհայրն իւր Յովնանն եւ զմայրն իւր Թա-
մանն եւ զկողակիցն իւր Սուրբախիսանն, Աս-
տուած ողորմի սասցէք իւրեանց Հոգոյն,
ամէն: Հայր, Թովականն ԻԿԶ (1617):

Իր. ի ներդոյ ըստաբաղ(ը)ողներս եւ եւս
Միջոյէլ քանանայս եւ Հովնէի Օհանեսիան
եւ Հարութիւնս ի թիկն 1918 եւ (ընտուած եւ
վրամ գրամ) Խաչիկ եւ Սարգիս (ընտուած
մէկ քաւ) Փանոս, որ ենք Դարբանդի Տէր
Միտաբան, այս սուրբ Ավետարան)նս վա-
նառնցինք Սուրբ Ներսէս եկեղեց(ոյ)ուն, որ է
վերին Խոկիսն զիւրն եւ զին իրովն ըստա-
յանն: Այսպէսով ոչ մենք, եւ ոչ մեր (մա)-
նանդներն ոչ ոք իրաւունք չունին խոստելու
կամ պահանջ անելոյ, Թէ որոնք մարդիկ

խօսան, մենք եւ (ն)ք պատահանաւոր: Եւ եւս
Տէր Միջոյէլ Մ. Տէր Միտաբանի ըստիւ
ա(յ)ն դրաւթիւնն վերայիշեալ դրաններէ
դրեցի:

Գրիգոր Տէր Միջոյէլ(ե)ա)ն,

իմ ընդունելի է:

Վարդամ Յայուքիմեանս,

իմ ընդունելի է:

Գէորգ Յարութիւնեանս,

իմ ընդունելի է:

Աստուծ Գ. Ստեփանոսեանս Սանգիբա-
յանցի, Ռերկայ վի(այ) (ե)մ:

Վերլիշեալ Տէր Միջոյէլի գրութեան
համաձայն, վկայ գործակալ:

Այլաւ քահանայ Այվազեան:

257ա. Աստուած անեղ զիմաջանս եւ
ողորմի իւր ծնաւդացն մաւրն Շահումիս եւ
հաւրն Սուրբանիս եւ մեծ մատուն Ջահան-
խաթունիս եւ արքանեալ զգիթըրիս զա-
վան եւ զԳուրամիս եւ զԱթոր Սարգիսն եւ
զԱմիրաղէն եւ զՌոնդամիսն եւ զԻւրանց
ծնաւդն զՋանաղէն եւ Փարիսան, որ ըստա-
ցան զպանծաւ սատուածային զսուրբ Այվա-
րանս ի հալալ վաստակոց իւրեանց՝ յիշա-
տակ Հոգոյ Իւրան(ց) եւ ծնաւդաց իւրանց
եւ ի բերանով Աստուած ողորմի սասցէք եւ
զի մնայ անխնայ յիշատակ ի դուռն Սուրբ
կիրակոսին եւ Սուրբ Աստուածածինն,
ամէն:

Արդ, երես անկալ աղայեմ զմեզ, արդ,
յիշեցէք ի մաքրափայլ յաղաթն մեր զրարեմիս
եւ զհեղաւորի զվերջին ըստացող սուրբ
Օհտարանիս զյայտնի Խաչաւանս եւ զհայրն իւր
Մուրախչն, եւ զմայրն իւր Նուրջանն եւ
զկենսակիցն իւր Սուրբանչն եւ զամենայն
արեան մերձաւորացն իւրոցն, ամէն:

Դարձեալ յիշեցէք ի բարբի զԱթանն եւ
զհայրն իւր Յովնանն եւ զմայրն իւր Թա-
մանն եւ զկողակիցն իւր Սուրբախիսանն,
ամէն:

Արդ, երես անկալ աղայեմ զմեզ, արդ,
յիշեցէք մաքրափայլ յաղաթն մեր զրարե-
միս եւ զհեղաւորի զվերջին ըստացող զըստու
Ավետարանն Տէր Սարգիսին եւ որդուն Տէր
Միտաբան եւ թոռն Օհանիս եւ Օվանէսին
եւ Դարստանին եւ Մրկաթիկին: Օվ որ յիշէ,
ինքն յիշալ լինի ստաթի անմայ Դարսն Աս-
տուծոյ:

258ա. (Քաղաւածքնր Աւետարանից,
ամվարծ ձեռագրով):

ԾԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆ. — Ունի նախադասություններ:
Գրականության և Հայագրության գիտի Ա. Ասատույանի
հիշգրտում:

ԳԻՏԱՍԱԿԱՐԱՆՔ

1. ԳՐԱԴԻ

207ա. Փառք...

208ա. Արդ զրեցաւ սուրբ Աւետարանս
ի դուռն || (269բ) Սուրբ Յովնանիսի եւ ի
Սուրբ Աստուածածնին, ի զեաւոյն որ կոչի
Սաւրի զեղ, ձեռամբ թալմայմեղ եւ փնուն
զբշի՝ սուսանուն Սարգիս արեղայիս, որ
միայն անուանաւ եւ եւ ոչ զործով, ի թուայ-
կանութիւն Հայոց ՌԷԱ (1582) ամին զըն-
ցաւ սուրբ Աւետարանս ի խնդրոյ եւ ի թարգ-
միս, հեղաշուղի Տէր Յովնանիսի եւ ծնաւ-
ղացի՝ Հաւրն թումայիս եւ մար Խաթուն-
լանին, Հաւրեղբորն Աստմին, Խաչապուրին,
որդոցն Բարայաւմին, կողակից Վարդիս-
թունին (եւ այլ քաղաքացի ամուսններ) :

271ա. Փառք անմահ թապաւորին, մէկ
(հ)ասան հաղար Դադի բէկին, զեղիս պարո-
նութիւն Ալայդին բէկին, որ Սալամասա իւր
մանցն հանին, Հայրապետութիւն Բարդաղ-
մէոսի սուրբ առաքելոյն Տէր Գրիգոր անբ
կարկակտոսին, Սուրբի զեղայ էռէսութիւն
Տէր Նէքսէսին, իրեցութիւն կաղ Տէր Նէք-
սէսին, ուստայութիւն Մուրաչային, զի-
ղ(իւր)ութիւն Խուրիսթոսին, ժամհարութիւն
Մէհրաբին: Յիշեցէք ի Բրիտանոս եւ Աս-
տուան յիշէ զմեզ, ամէն:

Դա. Զործաւ ձեռաց մերոց ուղիղ արայ
ի մեղ Տէր եւ զործաւ ձեռաց մերոց աղոյնայ
ի մեղ:

130ա. Աստուած արեւնէ Մրուսթին, որ
մեղ հաշ կրեւր: Աստուած արեւնէ Գուլանն,
որ ծիրանն կրեւր:

165ա. Աստուած բարի յիշէ Տէր Սար-
գիսն, որ մեղ ծիրանն կրեւր:

207բ. Ողորմեայ Բրիտանոս Աստուած
Աւետարանիս զորդիս, մեղաւար Սարգիս
արեղայիս, ամէն:

2. ՀԵՏԱԿԱՆՈՒ

130ա. Դարձեալ յիշեցէք ի Բրիտանոս
զՏէր Յովաննէս եւ զեղիսարեւ իմ Դանիէլն,
Բարդաւանն, Մարտիրոսն, Բարդաստոսն, այս
է զոր անուանին թանին յիշեցէք ի Բրիտանոս
եւ Աստուած յիշէ յիւր արքայութիւնն,
ամէն:

207բ. Աստուած բարի յիշէ զՏէր Յով-
նէսն, զՏէր Վարդանն, զՓախլանն, յիշեցէք
ի Բրիտանոս եւ Աստուած յիշէ զմեզ, ամէն:

208ա. Աստուած ողորմի ասացէք Տէր
Յովնանիսին եւ իւր կողակցուն Բէկիլանին,
որդուն Աստուորին, զասեւն Գուլիգարին,
Խաթունլանին եւ իւր եղբարն Դանիէլին եւ
իւր կողակցին Շահրէկուն, որդոյն թումայ
սարկուսին, Ներսէսին, Յովանին, Բակարին
(եւ այլ ամուսններ) :

271բ. Յիշեցէք ի Բրիտանոս Ծարեխանն
եւ որդին Աւդիլին: Աստուած ողորմի ասա-
ցէք նորա հոգոյն:

Դարձեալ յիշեցէք զՄկրտիչն եւ զկո-
ղակիցն Գուլասան եւ զորդիւրն Աւետիսն,
Սաֆարն, զԱկուրն, Բարդաւանն, Բարդաւանն...
(եւ այլ ամուսններ) :

Դարձեալ յիշեցէք ի Բրիտանոս զՍանահն
եւ իորին ծնողն եւ կենակիցն եւ զայլ ամե-
նայն արեւան ձեռմաւորն եւ Աստուած ողորմի
ասացէք... Որք ընթերցուց զաստուածային
աստուած Տէր զՄարտիրոս Բարդաւանիս
իծուան Աստուածամուր արեղային շահրէկ
հոգեւոր եւ մարմն(ա)ւ(ս)ր ծնողիւրն
իծովք, որ ետու յիշատակ Միլիտիկոս զեղն,
ձեռամբ Սահակի որդի Տէր Գրիգորին, ի
վայելումն նոյն քահանային եւ յիշողոյ յի-
շեալ լինիլիք ի Բրիտանոս Աստուծոյ մերոյ,
ամէն:

6

ԱՆԵՏԱՐԱՆ

ՆՈՐ-ՑՈՒՂԱ

Ճի: դար

ԹԵՐՈՒԹԻՒՆ: 267: ՊՐԱԿ: 22. իւրաքանչիւր 12 քնքր:
ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ: 19 x 17.5 x 5: ՆՈՒԹ: քաղք: ԿԱՐԱՄ:
կաշեպատ: ՎԻՃԱԿ: քաղքար, սկզբի մի լամի քնք-
րեք ճորդուած. իւր միջի ու վերից մի երկու
քնքրեք ճոր աւելացուած եւ զբաւած, վերից քնքր:
ՊԱՐԱՍ ԹԵՐՈՒԹԻՒՆ: 120ա, 208ա, 207բ: ԳԻՐ: քաղքեք:

ԳՐՈՒԹԻՒՆ: Երկուսն: ՑՈՒՂԻ: 22: ԳՐՈՒՄԵՆԻ:
ճիւղմով: ԹԱՆԱԿ: ան. մեծատառքն եւ լուսամե-
քաղքեք: Կարմիր: ՋԱՆԳԻՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ: որոշ
մեծատառքն քայմազիր: ԵՆՐԱՆ: 1բ, 2ա: ԿԻՍԱՆԻ-
ՐԱՆ: 3ա, 7ա, 131ա, 210ա: ՊԱՏԿԵՐ: 2բ, 78բ, 129բ,
130բ, 208բ միջով վերին երկուսն եւ գրքեր, միւսները

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆՔ

1. ԳՐԶԻ

234բ. Փառք ... Որ ետ կարողութիւն տկարութեանս իմ Հասանել ի վերջս սուրբ Աւետարանիս, որ կաթողիգան ի դաւառաւ Ո... (ցիցնում երկու տաւ) Դաւթաւ, եւ ի Թաղէն սուրբ Գէորգեան եւ սուրբ Ոհանայ: Արդ զրեցաւ սա ձեռամբ բաղդամիդ եւ անփոցուն եւ անարուստու գրչի ի խչաւսուր սարկաւադիս եւ սուտանուն կրանաւորիս, որ գործով ծոյլ եւ Թոյլ եւ պղերգ, եւ կեցծաւորք: Արդ անաչեմ ղձեզ, որք կարուայք (մնացեալ թերթը պակասում է):

2. ՀԵՏԱԳԱՅԻ

116բ. Զիշեցէջ ով քահանայք ի մաքրա-
փայլ յաղօթս ի Քրիստոս Հանգուցեալ Կիրա-
կոսն եւ զկողակիցն իւր Գորջլուն եւ զորդին
իւր զԲէէկին եւ զՀայրապետն, Այլազն եւ զՈս-
կան եւ եւ զկրտսեան որդին իւր Զօբանն եւ
զկողակիցն իւր Նուբարն եւ զորդին իւր

Յակոբըն եւ Հանգուցեալ առ Քրիստոս Աստուածատուր եւ Թաղոյին, յիւնցէք եւ Աստուած ողորմի ասացէք մեզ եւ դուք յիւնալ յինիցիք առաջի Քրիստոս Աստուծոյ, ամէն:

Դարձեալ զայս ասեմ, որ Հետ մեռանեալքն իմոյ, այս է պատուէնքն իմ, որ իմ կենսակից Նուբարն քանի որ կենդանի է, այս սուրբ Անտարաբնին զուսուղ անի յինք. ու որդին Յակոբն, ես իմ կամեա եւ իմ յօժարութեամբ ետու իմ որդի Յակոբին եւ իմ կենսակից Նուբարին, իմ Զօրանիս Հետնով որդուս զայս կամենայ, որ այս սուրբ Անտարաբնին իմ որդի Յակոբին եւ իմ կենսակից Նուբարին ձեռնեն առնի, յինքն լինի պարտական դատաստանի աւուրն ինձ եւ իմ մեղայցն պարտական լինի, աւուրն Թիֆլս ՌիժիԴ (1775), ադամ Թ (9) - ումն:

234ա. Սուրբ Աւետարանս յիշատակ է Արդութէ Էւ եղբորն Միրզին, Տէր Մփայէլին, Կիբակոսին, Աթայանին, Ինչայտոսին, Թաւոսին, Միրոսին, Գրիգորին, Խիպին, Մովսէսին (մէկ քան կտրած)։

8

ԱԻԵՏԱՐԱՆ

ԲԵՐԿՐԻ

၂၄၆ (1318)

ԹԵՐԹ՝ 247: ՊՐԱԿ՝ 21, Իւրաքանչիւրը 12 քերք: ԼԵՆԻՆԹԻԹԻՆ՝ 24,5 X 18,5 X 6: ԼԻՒԹ՝ ղոյնառնուկ հետս թուրք: ՎԱՅՍ՝ կոշիւնառ տախտակ, վրան ձեռնամուկ գորգեր: ՊԱՆԱՅՍՆԱԿ՝ սկզբում երեք եւ վերջում մէկ քերք մագաղաթեղ Աստարաթի նրկաքաղի քերքեր, Ղաւկաս եւ Յովհաննէս անուանաւորներին ձեռքերով, վրան անուանաւորներին անունները Հայերեմ եւ յաւիթները: ՎԻՃԻԿ՝ լաւ, որք քերքեր չուր տեսնու: ՊԱՐԱՊ ԹԵՐԹԻՐ՝ 2ք, ԴԻՐ, 11ք, 24ք, 247ք: ԳԻՐ՝ քաղցրի: ԳԻՐԹԻՆԻՆ՝ երկսիւս: ՏՈՂԵՐ՝ 22: ԳԵՌԻՆԼԵՆԻՐ՝ ձեռնամուկ: ԹԱՆԿ՝ սեւ, մեծառնաբեր մռ որք տեղեր՝ կարմիր: ԿԻՍԼԻՒՐԱՆ՝ անուանաւորների սկզբներում քանաթով եւ իտալերի կարմիր գոլով: ԳԻԻԶ՝ Յովհաննէս քանաթ: ԺԱՄԱՆԻԿ՝ ԶԿԷ (1318), ՎԱՍԹ՝ Բերկերի: ՊԱՏԻՒՐԱՏԻՒՆ՝ քրիշ:

ԾԱՆՈԹՈՒԹՅՈՒՆ. — Պատկանում է Միլակերտ
գիւղի Ս. Աստուածածին եկեղեցուն եւ կոչւում է
«Սուրբ Բովհանէն»:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆՔ

1. ԳՐԶԻ

244w. $\phi_{w\pi\rho} \dots$

245ա. Եւ արդ զբեցաւ սա ի թուականիս
ՉԿէ-երորդի (1318), ձեռամբ մեղուդեայ եւ

անարժանք քահանայ մեկուսուր Յոհաննէսի, ի տուլտանութիւն աղղին Նեոտոբաց Արուստիտի լիզեցելոյ, ի Հայրապետութեան Տեանանի Չաքարայայի, ի քաղաքիս Բերկրի, ընդ Հովանեաւ Սուրբ Կարապետի եւ Սուրբ Գեորգի, ըստ խնդրոյ երջանիկ եւ ընդդէմ եղբարս սպասաւորաց տաճարիս Սուրբ Գրիգոր: Եւ եւ Յովաննէս դժոյղ, որ ստացաւ զսոյ եւ յարգար վաստակոց յիշատակ ինձ եւ ծնողաց իմոց: Եւ ստացաւ զաւակ Սիւրեն եւ ընդանի յորտապաշէմ վերին, եւ ըրաշէմ խաւա առաջի Աստուծոյ, յաւուրն յառաւ(օ)- տի, զի աղատեալ զդժոխացն եւ յինեմ արժանի երկնից արքայութեան || (245ր) ընդ սուրբս եւ ընդ սիրելիս իւր, եւ արժանա յիցիմ յանդ զձայնն, որ ասէ. Եթէ եկաք արհեստայ Հաւր իմոյ, ժառանգեցէ՞ք պատարաստեմ ձեզ զարքայութիւն: Եւ մեկուսուր Յովաննէս սուտաբուն քահանայ, որ գրեցի զԱւետարանս ատանց ուրուք ազնականութեան, ըսցաւ յԱստուծոյ, եւ ետուր սուրբ Գրիգորն՝ յիշատակ ինձ եւ ծնողաց իմոց, զի որք կարողան կամ արեխնակեն, Հանապաղ յիշեն զմեզապաշտիչ պատարասոյն զիս եւ զծնողսն իմ: Եւ ոչ որ ունի իշխանութիւն յորոց իմոց կամ զի փեսայից տիրութիւնս ատանց օմա:

կամ դրանել, այլ հատուղ գտարբ Գորգուն, և. Լիվ ոք յանդիշնքին կամ ծախելով կամ պր(ա)կելով. . . Յոհանէս մեղ(աւոր) :

Արդ, ազատւած դամենեանեան, որք հանդիպէր այսմ վերջին պիտ, յիշել յաղաթման քան զմեղոսին իմ ղ(Ա)եախի և. ղԹամար և. ղամենայն արեան մերձաւորս և. Աստուած յիշէ ղմեղ յիւր արքայութիւնն, ամէն :

24Գա. Սա Յոհանէս արդի Աեաեայ, յիշէր ղ(Ա)եաեաբանս իմով մեռամբ և. կապեցի և. հառու սուրբ Գորգոյ ընծայ և. նուէր, և. ոք անորոշելի ի տաճարէս յիշատակ ինձ և. ծնողաց իմաց Աեաեայ և. Թամարի, և. որ յանդիշնքին որդոց իմոց կամ յաղպակնաց և. մեկնեն զսա ի տաճարէս Աստուծոյ ծախելով կամ դրանելով, ի կենն իւրեանց, և. որք արիւթիւն առնեն և. ղեկեղեցիս ի լուս պահեն և. ղպրիանքն յեկեղեցիս պահեն, աստուածային յԱստուծոյ և. յամենայն սրբոց ի սուրբ Գեղարդ և. ի մէնջ ԶԷ (1321) :

Եւ Յոհանէս մեղաւոր մեռնապից ի վերջին զնալս իմ ի զաղաթման Աստուծոյ յերուսաղէմ : Եւ հաստատ է պիտ Աստուծոյ :

2Եան միայնակեաց և. զմնոց իւր աղայնձ յիշել ի մաքրաթայ յաղաթման քան, ղի սնուն սրբով եղբարակաւ և. սէր անախապան և. կառարակ եղոյց առ մեղ, և. Աստուած ղյիշուող յիշէ յիւր արքայութիւնն և. նաւ փառք յախաեան :

2. ՀԵՏԱԳԱՍԻ

1ա. (Մի Բանի տարբեր և. անվարձ ձեռագրերով) ղյուր յիւրմեր, մի մաղը բնութեմ, մի մասի վրայ քերք փակցուած) :

2ա. Հաւանութեմ լուս ղմայն մարդա-

բէին, որ ասէ. Երանի որ ունիցի անդ անիւ Երուսաղէմ կամ զաւակ ի Սիւն, կաղմել տով սուրբ Աեաեաբանս յիշատակ ինձ և. ծնողաց իմոց, հաւր իմ Ուղարբիկն, մայր Նոթ (Նաթալ) որդոցն իմ Մկրտիչ սարգաւաքին, Ոյանեան, Բալարաթին, ղոսերացն իմ Բեկիտան, Կուրիտան, Ճոնիտան, և. եղբայրքն իմ Սիւրիկ, Փարման, ղիողակիցն իւր Խաթուն : Զաղայնք ղմեղ ղասք ղանաւից և. մողովորդք ամենայն, յիշելով ի սուրբ աղաթման քան և. Աստուած ղմեղ յիշէ իւր մուս անդամ ղալրաեան, ամէն :

Ինչ մարդ որ (յ)կատակարանս Ընէի, կաղանաւք է :

Այլ և. եղբայր(ն) իմ Թամանչա սարգաւաքն, Ղուրի, Սիւրի, յիշելով ի սուրբ աղաթման քան և. Աստուած ղմեղ յիշէ իւր մուս անդամ ղալրաեան, ամէն :

2բ. Ի Միլակերս, 1876, ի 21 սեպտեմբերի : Այս սուրբ Աեաեաբանս ընծայելի ի սուրբ եկեղեցոյն Միլակերսու, չունի ոչ ոք իրաւունս այս Աեաեաբանէն : Ով ոք այս սուրբ Աեաեաբանս կաղայ, մին բերան մեր (եկելու բառ անըմբռնելի) Յոյսէփ Միքայէլ Գ. Արդարեանց :

24Գա. (Ա)րդ վերջին ստացող սուրբ Աեաեաբանիս Աղայուրն, որ ղմեղ զսա յիշատակ իւրն և. ծնողաց իւրոց, և. հոր իւրոյ Փիլաղին և. մօրն Գոյթակին, և. եղբարցն Հայրապետին, Առաքիլին, Պեարտին, Դեղէլին, և. ղուրն Եղիսարեթին, և. կողակից իւրոյ Սոլթան(ն)խաթունին և. որդոցն Ղուկասին և. ղասերացն Մարիամին : Յիշեցէք և. Աստուած ղմեղ յիշէ, ամէն : Դարձեալ յիշեցէք Աղայարն և. ղեղբոր որդին իւր Բաղայան, Կ(ա)ղմեցա, մեռամբ Յոյսէփս փոռն սերգայի, Թվականիս Հայոց Ուրթ (1610) :

9

ԱԿԵՏԱՐԱՆ

ՋԼԷ (1488)

ԹԻՐԻՔ՝ 250 : ՊՐԱՆ՝ 21, իւրաքանչիւր 12 քերք : ՄԵՆՈՒԹԻՆ՝ 27 X 18 X 3 : Նիւր՝ ղեղմաւած հաստ բուրդ : ԿԱՐՄ՝ կաշպատ տախտակ, վրան ճնշուած խալ և. զարդեր, Ա փեղկի վրայ կամայ ակով մի փաթ արծաթեայ խալ, վրան գրուած : ՃՈՒՐՔ խալս յիշատակ է Նուրիշմին ԲՈՒՄ ՌԱԹ (1000) : ՊԷԼՊԷՆԱԿ՝ սկզբում և. վերջում երկուական քերք երկաթաղբի մագաղաթեայ Աեաեաբանի քերքեր : ՂԻՃԱԿ՝ լա : ՊԱՐԱՊ քերքեր : 1ա. 75ա, 120ա : ԳԻՐ՝ քողոք : ԳԻՐԻԹԻՆ՝ երկիւմ : ՅՈՂԵՐ՝ 23 : ԳԵՆԻՄԵՆ՝

ճնշուած : ԹԱՆԱԹ՝ սեւ, մեծատափեր՝ կարմիր : ԶԱՐԿԱԳՐՈՒԹԻՆՆԵՐ՝ որոյ մեծատափեր քալմ-գիր : ԿԻՍԱՆՈՐԱՆ՝ չորս աեաեաբանի սկզբնաւ : ՊԱՆԿԵՐ՝ չորս աեաեաբանի սկզբնաւ : ԼՈՒՍԱՆՅԱՐԱՐ՝ քալմ իւրով ղարգառակիկ և. պատկերներ : ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ՋԼԷ (1488) : ՎՈՐ՝ ամպս : ՍՏԱՈՂ՝ Թամաւ :

ԵԱՆՈՐԹՈՒԹԻՆ. — Գաղանաւ է Միլակերի Ս. Աեաեաբանին եկեղեցուն :

ԵՒԾԱՑԱԿԱՐԱՆՔ

1. ԳՐԶԻ

248ա. Փառք ...

248բ. Արդ, ի թուարբերութեան Հայոց ՋԼԻ (1488) գրեցաւ սուրբ Աւետարանն ի դասն եւ ի նեղ ժամանակս, որ սպառնալէ բարեգործութիւն յաղդէս քրիստոնէից եւ կանք ի նեղութիւն եւ ի Հալածանս՝ ի ձեռս այլ ազգաց վասն բողոքմ մեղաց մերոց։ Արդ, կարի Հիանալի եւ դարձանալի է, ի ձեռնան ժամանակն վարդ տեսանել, վասն յի պաղէ եւ ցուրտ եւ ամենայն բուռոց խափառումն, նայնպէս եւ այժմ խափանեալ է ամենայն առաքինութիւն ի մարդկանէ, վասն անթիւ անաբեշնութեանց մերոց, ըստ այժմ զոր առէ վասն բազ ը (249ա) մանաւոյ անաբեշնութեանց ի սէր լազմաց ...

Արդ, ի վերջին ժամանակս տեսեալ ըղուրբ Աւետարանն, բարեւեր եւ Հաւատարմ զքրիստոսդասան կրին թանտութն եւ ամուսինն իւր Ստեփանոս եւ ցանկացող եղեալ սմա, յանով դրան մարդարէին, որ առէ. Երանի որ ունիցի գաւառ ի Սիոն եւ ընդանակէ յԵրուսաղէմ։ Եւ ըստացաւ դոս ի Հալալ վաստակոց իւր՝ յիշատակ բարի Հոգւոյ իւրոյ եւ ծնողաց իւրո եւ ամենայն ազգականաց եւ ետ զսա անկէն յիշատակ իւրն եւ իւր ծնողացն Ղապարին եւ Մարանին։

Արդ, որք Հանդիպէք սմա, մանկունք սուրբ եկեղեցւոյ, կարդալով կամ արիւնակ դնելով, յիշեջէք ի սուրբ յաղաթն մեր զՀասաւտարիմ կրին զԹանտութիւ եւ լիակատար բերան Աստուած ողորմի առէք իւրն եւ իւր ծնողացն՝ Հորն Ղազանի Ղազարին եւ մարն Մարանին եւ Խորանդին, Ստեփանոսին եւ զաւակացն նոցա ցնացելոցն առ Աստուած ը (249բ) Ամիր-Մէլիքին, Գորգի-Մէլիքին, Եւսեփիքին եւ Դիլանյուն, որք աղալ Հասակաւ փոխեցան ի Բրիտանոս եւ թողին սուք ամեթիթար ծնաւոց իւրեանց։ Եւ որ առաստ է ի տուր բարեաց, ասցէ յան զերանաւէտ բարբառն, որ առէ. Սկայք աւելիքնալք Հաւք ինչ, ժամանակեցէք զպատրաստեալ մեր Հանդիսան։ Եւ որ յիշէ զմեզ միով Աստուած ողորմայեւ, յիշեցալ յիջի ի Բրիտանոսէ։ Եւ որ յանդիսին եւ Հանէ զսուրբ Աւետարանն ի դրանէ սուրբ եկեղեցւոյ՝ զորդանալով կամ դրաւ դնելով, զպատիւրն Ուղայի առցէ եւ զխալաւանութեան, եւ մեք կարդացողքս եւ զուգ լողողք եւ յիշատակարանի զրդն եւ ստացաւ սուրբ անտարտեմն արժանի յինիցիմք երկնից արքայութեան ի Բրիտանոս

Բիտան ի Տէր մեր, որ է աբշնեալ յաւիտեանս, ամէն։

Երեւելք ի սուրբ յաղաթն մեր եւ զանարժան գրոգս եւ զծնողսն եւ զեղբարսն եւ Աստուած ողորմի առէք եւ Աստուած զմեզ յիշէ յիւր սուրբ արքայութիւն եւ ամէն։

2. ՀԵՑԱԿԱԾԻ

249բ. Խոնարհին, Խալանուն զու Տէր Թանտութիւ։

250ա. Դարմեալ յիշեցէք ի Բրիտանոս զաղկիտով մայրն զԹանտութիւն եւ յաւացեալ զաւակն իւր, զԹուլչանն եւ զսիրական փեսայն իւր զԵկեղեցն եւ զժողովեալ զաւակն իւրեանց եւ զգոյրն Գուլչինարն եւ զամենայն կենդանի յիշատակս նոցա։ Եւ զԱսակն, ամէն։

Եւ արդ միաբան արաիւ Աստուած ողորմի ասացէք Ստեփանոսին եւ ծնողաց նորա կրթարին եւ Դուլվաթին եւ բուրն Մարթային, եւ եղբարն Եւսեպոսին եւ արեան մերձաւորացն կենդանեացն եւ Հանքուցեւոցն, ի բերանով եւ ուղիւ արաիւ Աստուած ողորմի ասացէք, եւ Աստուած մեզ ողորմեմեացի յիւր միւս անպամ զարուստն, ամէն։

Հայր մեր, որ յերկինս, սուրբ եկեղեցին (անունն քո)։

ՉՄարանն, զԵմելիդուսաւն։

250բ. Դարմեալ յիշեցէք ի Բրիտանոս զՋանֆրդին եւ իւր զսանբ Մէլիդանին, ով որ կարդաց կամ արիւնակէք կամ ուսուցանելով կամ արիւնակելով, յիշեցէք զՀերիք եւ զիւր նրնեցեալք, ամէն։ Հայր մեր, որ երկինս։

250բ. Զվերջին բոսացող սուրբ Աւետարանիս բարեւեր եւ Հաւատարմ, զԵղայուցի Սարգիսն, որ ցանկացող եղեւ սմա բոսականի մարդարէին որ առէ. Երանի որ ունիցի զաւակ ի Սիոն կամ քնանին Երուսաղէմ։ Ըստացաւ. զայս ի Հալալ եւ ի արդար վաստակոց իւրոց՝ յիշեցալ բարի Հոգւոյ իւրոյ եւ ծնաւոյաց իւրոց զՍուքիսին եւ Փէրիսիանին եւ կողակցին իւրոյ Հանդիսանիոյ առ Բրիտանոս զՍոթմ(ն)փալային եւ ամենայն արեան մերձաւոր զաղկանաց յիշեցէք եւ Աստուած ողորմի ասացէք, ամէն։

Արդ, որք Հանդիպէք սմա, կարդալով կամ արիւնակելով, յիշեցէք ի Բրիտանոս յաղթն մեր զՍարգիսն, որ ետ սալ յիշատակ Հոգւոյ իւրոյ, յիշողաց Ստեփանոս ողորմեցի, ամէն։ Հայր մեր, թիփն ԻՅ եւ Թ (1840)։

Դէր. ի վայելում Տէր Դաւուտ Մկրտչան։

[illegible][illegible]

Ի միջոցին Լուսինի մասին Եղ 'զմեհազ
 -աճեհ Եղ 'զմեհազ Եղ 'զմեհազ Եղ 'զմեհազ
 Եղ 'զմեհազ Եղ 'զմեհազ Եղ 'զմեհազ Եղ 'զմեհազ

«Ազատ 'սաստիվէ, յենդր
 լանս նետնստ յիման» (1291) ճիւղ հանդ
 զիժի՛ յ' զվազուած ոչմանոյ մէջ զպար
 յ' յիշակոյն ճակիւտը յշուսկնոյն յ' նոսնայն
 անալլ զվեհեղիցի՛ն էջ յ' հանմի ճարդանտ
 ւտալլ յ' տոն յառնանս մս յ' շինաւոր յիմանս
 յաւաւոր յ' սաստիվէ յ' շինելի՛ն զամս
 տարի՛ն ճարտար ճղողարոյն մտն յ' զյուսեղանի
 մի՛ զմեծածառքն յ' զտառեկեանն յ' զարմ
 լուսաղալն մի՛ զմեծն յ' զմեծտարն զպար
 յ' զմիլն զչիտիպիւնն զհոտորթիլն զչիտիպիւն
 զլուսնայն մի՛ զմիտմանն յ' զլուսնայն
 մի՛ զմոլնն յ' զմիլլն մի՛ զմոլնն յ' զմոլն
 տալն յ' յշուսաղալն մի՛ զնիւտնսնն յ' զչիտի
 յ' զմիտմանն զմիտմանս յ' մսնս նտանաւսն
 զմիտմանն սաստիվէ յ' շինելի՛ն մէլ

[illegible]

համայունն ու զվարթվումսն ու զխոսիտ
—իչ անամոքս ու զվստիվելի վնաս ու զվկար
—(ուր) վնաս վրաստակի թշնմանի մէջ:

[illegible]

487-11597 5

[illegible]

1844 · 1

42. 11. 1987

1. ԳԼԵՆԳԵՅԻՅՆ ԵՊԻՏՈՒՊՈՍԿՈՍՈՍԻՆ ԵՎ ԵՊԻՏՈՒՊՈՍԿՈՍՈՍԻՆ
ՄԱՅԻՆՈՍԻՆ ԵՎ ԵՊԻՏՈՒՊՈՍԿՈՍՈՍԻՆ ԵՎ ԵՊԻՏՈՒՊՈՍԿՈՍՈՍԻՆ

[illegible]

ഭരതം 54-1591

ՀԱՅԴՏԳՎԻՏ

OL

၇၆၂၀၄-၂၀၇

217

[illegible]

11

ԱՒԵՏԱՐԱՆ

Ռեդ (1594)

ԹԵՐԹ՝ 217: ՊՐԱԿ՝ 10, իւրաքանչիւրը 12 քերք: ՄԵՆՈՒԹԻԻՆ՝ 20 X 15 X 4: ՆԻԹ՝ քաղք: ԿԱԶՄ՝ գառազործ զովմաւոր կտորով պտտուած տալտակ: ՊԱՊԱՆԱԿ՝ սկզբից եւ վերջից չորսակամ քերք քաղք, ձեռագիր Յայտաւարքի քերքեր կէսից կառուած: ՎԻՃԱԿ՝ խաւարք, 56, 57 եւ 58 քերքերը յետոյ եմ աւելացուի: ՊԱՐԱՊ ԹԵՐԹԻՆ՝ ՅՏա, 161ք, 162ա: ԳԻՐ՝ քաղքեր: ԳՐՈՒԹԻՆ՝ երկսիւմ: ՏՈՂԵՆ՝ 22: ԳԵՐՈՒՄՆԵՐ՝ ձնշուտով: ԹԱՆԱԿ՝ սեւ, մեծատառերն ու սկզբատառերը՝ կարմիր: ԶԱՐԴԱՊՐՈՒԹԻՆՆԵՐ՝ որոշ մեծատառեր իւրաքանչիւր: ԿԻՄԱՆՈՐԱՆ՝ չորս աւետարանների սկիզբներում: ՊԱՏԿՈՒՆ՝ Ղաւկաս եւ Յովնանու աւետարաններ: ԼՈՒՍԱՆԱԶԱՐԴ՝ բաւական քաղք, ձեռն մեծաւորներ: ԳՐԻՑ՝ Ղաւկաս եղիսկոպոս: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ Ռեդ (1594):

ՄԵՆՈՒԹԻՆ՝ — Պաշտօնաւոր եւ Շահաւոր զինք Մ. Սարգիս եկեղեցուն:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆՔ

1. ԳՐԶԻ

216ա. Փառք...

Արդ զրեցաւ ի Թվականին Հայոց Ռեդ (1594) ձեռամբ անարժան եւ տկար Դուկաս եպիսկոպոսի. անունն միայն ունիմ Հայրապետի եւ դործս ոչ:

Շնորհին Աստուծոյ եւ ողորմութեամբ նորին աւարտեցաւ սուրբ Աւետարանն ի ձեռն հէք եւ ֆանաք Դուկասի:

161ա. Թվ(ին) Ռեդ (1594):

216բ. (Փակագրով) Դուկաս եպիսկոպոս:

2. ՀԵՏԱԳՐԱՅԻՆ

59բ. Աստուած որ Բաղդասար որ մորէ ծնայեցաւ Թիվ Ռեձձ-ունն (1757):

Սուրբ Աւետարան, որ առայ եւ Տէր Մկրտիչս իմ Հալալ վաստակոց, իմ որդիին Մէլիքադէն, իմ դուստր Թամար եւ Վարդերես եւ Հա(յ)րս Վասիլը առ ժամինն եղէ՞ (?:) Ով որ յիշէ, Աստուած յուր բարի յիշէ, Թիվ Ռեձձ-ունն (1757), վերջ:

Յիշեցէք եւ Աստուած ողորմի ասացէք, ամէն: Տէր Եղայար որդի:

Այս է յիշատակ մեր՝ եւ Տէր Մէլիքա, իւր կողակից Սանդուղէն, ուր որդի Կարայպետը, Թորոսը, Պորոսը, դուստր Խաթուն, Յոռոմը, Սուսայարը: Օվ որ այս

կարդայ, մեղ յիշի, ինքն յիշեալ լինի առաջի աշեղ դատաստանին:

Յայրապետ որդի Հայրապետ նվաստ Տէր Մէլիքադէրս, որ ձեռնայրերցին Թիվ Ռեձձ (1844):

216բ. Արդ, զվերջին ստացող սուրբ Աւետարանին զՅովնա Ստեփաննոսն, որ ըստացաւ զսա ի Հալալ ընէից եւ ի արդար վաստակոց իւրոյ եւ ծրնաւորաց իւրոց եւ հօրն իմաստնաւոր եւ բանալի խորոց ընթերցմանց Աստուածատուրին եւ մօրն փաշայնին եւ կողակցին Գարանէ, եւ Հանդուցեալ եղբարցն Տէր Աւետիս արեղային, Թաւորին, Դաւիթին, յիշեցէք եւ Աստուած ողորմի ասացէք:

Դարձեալ յիշեցէք Յակոբն եւ որդիքն իւր Միխիթարն, Պոլմանն, Միքայէն:

Դարձեալ յիշեցէք զՏէր Յակոբն եւ իւր ծնողացն Շախանն եւ իւր կողակիցն իւր Անթոնան եւ ուր որդոց Բարսեղն, Միխան, Տէրուն, Պետրոս:

Դարձեալ յիշեցէք զՏէր Յակոբն, իւր ուրդոց Օթանդինուն, Պետրոս:

217ա. Որ ճանդիպեց զսուրբ Ալիստարան կարգաւով, յիշեցէք զՏէր Յակոբն եւ զյուստր Սուդունն եւ զՏէր Մարկոսն եւ ժայրն Մարաթխանն եւ իւր ընդունիլ Աստուած ողորմի ասացէք եւ զմեղայարտ ժամարար Ալիստ յիշէ, որ սարար եղայ, ետու Միլայիկերտու Տէր Ներսէսին ձեռն, որ իւրենց ննջեցելոցն յիշատակ լիցի, եւ դուք յիշեալ լիցիք ի Քրիստոսէ եւ ամենայն սրբոցն նորայ. եղեւ ԸՍպահան, ի դրան Սուրբ Գէորգայ եկեղեցուն, Թիվ Ռեձձ (1733), յուլիսի ամսոյ 17 (24) —ունն, վերջ:

217ա. Ով սուրբ Աւետարանին ընթերցողք, ով դք որ Հանդիպեց յայտն նկարապետաւոր, յիշեցէք զՏէր Ներսէսն եւ զղուր նախաւարն՝ Տէր Օվանդան, Տէր Յովսէփն, Տէր Ռահմէսն եւ որդիքն Տէր Վարդանն, Տէր Ներսէսն:

Յիսուս(ի) Քրիստոս(ի) ծառայ՝ ժամարար օրհնեցայ Թվ Ռեձ (1741) տ(ա) —ր(ո)ւ:

Չյիշեցէք սուրբ սրտի. ըմբռնուր յաղօթս ձեր զՏէր Մկրտիչն, իմ որդի Մելիքադէն եւ իմ դստերք Թամանն եւ Վարդերն, յիշեցէք եւ ողորմի ասացէք, Թիվ Ռեձձ (1748):

[illegible]

— Իսկ այդ զիջումն էլ, ինչպես ասում է Մարտին Լյութերը, «նրա համար, որը համարում էր, որ ինքնաբերականորեն իրավունք ունի իր անհատականությանը հանդիմանելու, ինքնաբերականորեն իրավունք ունի իր անհատականությանը հանդիմանելու»։

4844 · J

ԿՆՈՂՈՒՄՆԵՐԻՆԵՐ

[illegible][illegible]

(141) 27

၂၃၂၈၁၃

ՀԱՅԿԱՏԳՎԻՏ

12

[illegible][illegible]

յերկինս եւ բարեխոս առ Բազմաւորն մեր եւ Տէր եւ Աստուած Յիսուս Բրիտանոս, որ տալն ամենայնի առատապէս եւ ոչ նախանմի, որ եւ մեզ ամենեցուն տալէ ժառն ողորմութեան հասցումովք ամենայն սրբոց, ամէնս Այլ եւ աղաչեմ լինիլ մեղադիր խոշորութեան եւ սղալանաց, զի դիտողութիւն զրոյս ողորդութեան բանին ճանկէ, զի բառ կարի մերում յոյժ աշխատեցաք ի սմա եւ զինչ աւերակն էր զրեցաք եւ ըստուգութեամբ ողորդեցաք: Յիշեալիք աղօթիւք զստացող սորա զեանային եւ զկենակիցն իւր զՏիկին Միլիթն եւ զգաւական իւրեանց զՄուրատն եւ զՅովանէսն եւ զհաղպատարութունն եւ զՄարտիրոսն եւ զԵնոկիորն եւ զամենայն արեան մերձաւորն յիշեցէք ի Բրիտանոս:

Ով օտորք մանկունք եկեղեցայ,
 ԶԱստուած ազայեցէ վամ Եսայիւ,
 ՅՕրմ վերջիմ յայմ երեկայ,
 Արմամացայ սեպնամդ հոյ:
 Զեկաւ արեմնայմ լսեցիւ,
 Յաջակալմամմ դանեցիւ
 Եւ արժամի արա զսայ լուսայ,
 Զի ամմիթիթաւ է սա յարդոց
 Ի քաղաքիս յայս Բազիդայ:

Զսուրք աւետարանս ետ իւրոց եզգլի
 Ի դաւմ սուրք եկեղեցլի,
 Որ գուարճամմ յայսմ ցօզայ,
 Զի քուրստամմ է սայ եզգլի,
 Սւ անկն ընդիր մանկամց մարդ,
 Որք եւ կարդաք յամմն ժամայ,
 Ի դաւմ սուրք եկեղեցլի,
 Մեզ քօզաւրիսմ խնդրեցէ ի
 յԱստուածայ:

Որ առատն է ի տուրս բարայ,
 Տայ ձեզ յսի գերեմաւէտ քարաթա
 փազլի,
 Եւ ընդ քեզ ձօր Սուրք Լօզլի
 փառք եւ պատիւ միշտ եամագլի:

Զի Եսայիս ստացաւ, ս(ուր)ք աւետարանս ի հալլալ ընդից իւրոց եւ ետ գտայ ի դռնն սուրք Կիրակոսին, եւ մի քք ինիւսցէ ծախել զսա կամ գրաւել ոչ յմնաց եւ ոչ յառաքաց, այլ կացցէ սա ի դռնն սուրք քաւանայիցն. որք լաւ ինձմ տանեն, աւերակութիւն ի յԱստուածոյ եւ սուրք Կիրակոսին: Եւ դիս դանաբաւն Յովանէս քաւանայիս, որ զոյս զաղար յիշատակարանս պրեցի:

Յիշեցէք ի Բրիտանոս եւ Աստուած մեզ եւ ձեզ ողորմեցէք, ամէն:

Թր. Արդ հայեմք ձեզանէ, ոյ սրբադան եղարօք իմ քաւանայք եւ սարկաւապունք

սուրք եկեղեցլի, յիշեցէք ի մաքրափայլ յառօթն մեր անարմաւ, եղիկի, սուսանուն ժամաբար Մկրտիչս, որ եւ յոյժ սղորմելի եւ անթշկելի հոգեւոր ցանօք լի, ողորմ(ա)ն եւ բմիկն Բրիտանոս Աստուած ողորմեցին եւ բմիկնցէ զվկրտ հոգոց եւ մարմնոց մերոց, ամէն:

171ա. (Յովանմմէս աւետարանի Սկարի սակի լուսամցում) Զմեղաք ի լի զՄկրտիչ պրոդ եւ ծաղկող սուրք Աւետարանիս, յիշեցէք ի յաղաւթս մեր սուրք միով Աստուած ողորմի եւ Աստուած մեզ եւ մեզ ողորմեցէք:

223բ. Դարձեալ յիշեցէք զիս անարման մեղաւոր ժամաբար Մկրտիչս, որ անտամբ միայն եւ քաւանայ եւ դործով ոչ եւ արմանի յիշելոյ, մեղօք զստացեալս միով հայր մերի յիշեցէք ի մաքրափայլ յառօթն մեր:

2. ԼՆՏԱԳԱՐՅԻ

Յա. Զվերջին ստացոյ սուրք Աւետարանիս Դիւան յիշեցէք ի Բրիտանոս, որ վերջապէս ետ նորոգել եւ կալմի յիշատակ իւր եւ ծնողացն իւրոց, հալլալ Սաղոսին եւ ձօրն Սու(լ)թանին եւ կողակիցն իւրոյ Զիւսգին եւ որդոց իւրոց Սաղոսին, Սահակին եւ զստերն Նուարթին եւ ամենայն արեան մերձաւորացն, ամէն:

Դարձեալ յիշեցէք ի Բրիտանոս զԴիւսա եւ զեղբայրն իւր Զարուհատ եւ քուրքն իւր Նուրին, կողակիցն Ամիրջան, որդին Միւրզէ եւ միւս քորն Նարմէլիքն, կողակիցն Միւրիլան, որդիքն Վարդան, Դրիդորն, զուսարն Սալթան, եւ միւս Խաղաղէն, մայրաքորք Եամիդամար. յիշեցէք:

Կրկին անգամ յիշեցէք ի Բրիտանոս զԴիւսա եւ զորեղբայրն Յակար եւ որդին Մուրատն, քորք Մանուս: Եւ իտական յիշեցէք ի Բրիտանոս Ամիր, կողակիցն Ղարիպաթուն եւ զորդիքն Նուրում, Միւրիլան, Ամիրջան, Միւրէն, Աղիլն:

Կազմեալս ի իւսիս 112 (1631) ամի ձեռամբ անարման Մեարույ զպրեց. յիշեցէք եւ Աստուած ողորմի ստացէք, ամէն: Հայր:

Յր. Յիշեցէք ի Բրիտանոս Խաչիկն եւ կողակիցն Անտին, իւրաքապէսն Թաթուն, կողակիցն Ուստիանէն: Կրկին անգամ յիշեցէք Խաչիկն, որդիքն Բաբղամն, Պետրոսն, Կիրակոսն, Պարտիմն, Յարութիւն, Գալուստն, Մկրտիմն, Թաղապոլն: Դարձեալ յիշեցէք Բարդամն եւ կողակիցն Զարդարն եւ որդին Կարապետն, զուսարն Մարանն:

Դարձեալ յիշեցէք Պետրոսն, կողակիցն Դուրումն, որդին Գէորգի: Դարձեալ յիշեցէք Կերակուն:

3բ.

Մեղաւայ Միքայէլ արեգա, Զայս բամ շինելոյ պատճառ եղալ, Զնոս գնալ, գիրք մնալ: Ով ոք կարգալ եւ զիս յիշեալ, Եւ յիշողքմ ասէ Հայր մեղալ, Աստուած իւրացմ ոգորմալ: Եւ ի յովիմ մեծի Հոսմալ, Միմ հաղար բե քաղալ (1650), Ի հոկտեմբեր ամսալ եռալ:

Յբ. Ի ներքոյ ստորագրելոց թիւն է փրկականին մինչեւ ցայժմ ի 1863 եւ ի 7 մայիս, ձեռամբ անարժան ծառայ տիրացու Պօղոս Գրիգորեանէն: յիշողոյ յիշեալ լիջիք տալիք Փրկչին:

10ա.

Ով սուրբ աստուածախոս Աւետարեմ, Միկտիչ, հրաշագործ, զարմամազամ, Իտւ փրկիչ, բրիստովիցմ պանեպամ, ԱՍՈՅՈՒ ամեալատիւս գէմ կործամմամ: Ու երես անկեալ հոգ եւ մոխիրս ամուրժամ, Որ չեմ արժան կաշի Պօղոս Գրիգորեան, Կամ վարժապետ զոլ օրհնեալ մամկանցմ Հայկազեան, Աղաչեմ յոդ զմեզս իմ սաւրք Աւետարան:

Թիշողոյ յիշեալ լիջիք տալիք տնտէս Ուրդոյն Աստուծոյ:

Ով հաւատացեալք Քրիստոսի, մաւկումք Սինմի, Ի մեծ ազգիմ Հայկազեան տոհմի, Յիշեցէ՛ք ծայնիւ ձգրալի, Զիս անարժան յամենայնի, Որդի համգուցեալ Պօղոսի, Զօնցիր կամ Գրիգոր ամուսնի, Միայն հայր մերիւ ոգորմի: Յիշեցէ՛ք սվ ոք մի բերամ, Արքայութեամ լիցի արքամ, Յորժամ Քրիստոս զայ դառաստամ, Զձեղ օրհնեցէ՛ք Միաբան:

Նմանապէս մաքրափայլ աղօթս ձեր յիշեցէ՛ք զկապակիցն իմ Թանգիսթաւոսին եւ որդոյն մեր Հանգուցեալ Յարութիւնին, Օրդուրէպին, իմ Նոյեմբուրդի քաղցրիկ Մարկոսին եւ իւր կուսակից շէրիքապին եւ դատարացն իմոյ Զատրափն եւ Թաժամին, Հանգուցեալ Ալաթին եւ զեղարացն իմոցն Աստատիքին, Խաղալուն եւ Աւետին, Նմանապէս եղբոր սորին Բեթղէհէ՛ք Ասատուրեանին եւ ուրդի նորին Կարապետ եւ

Թումասին եւ դատարացն նորին եւ Խաղալուն ուրդի Շահվերդուն եւ ... Էտի որդի Լիշրդուուն եւ ամենայն Հասառա արեան մերձաւորաց մերոց՝ **Թիշողոյ՝ յիշեալ լիջիք տալիք տնտէս Գառին Աստուծոյ, ամէն:**

17ա. **Զիշողին** ստացող սուրբ Աւետարանիս դուստա Դիւթը, որ ստացաւ եւ ետ փրատին կաղմէլ եւ նորոյն յիշատակ բարիքի եւ ծնողացն իւրոց՝ Հաւրն Մարգարէն եւ մօրն Սուլթանին եւ իւր կողակիցն Զիւթըն եւ որդոց իւրեանց Մարգարէն, Սահակին, եւ դատարն Նուրաբին, եղբորն Շարդուպարին, ըրդը Հուրին, Նաղրմէլիքին, Քանդակչն, մարաջոյրն Շահնուշամարն, Զօրեղարայրն Յակոբն, որդին Մուրատն, Քրդին Խանուշին:

Եւ Նաղրմէլիքն ամուսին Միքիջան, որդիքն իւրոց Վարդան, Գրիգորն, դուստրն Սուլթան, Հարաթ(է)եք որդին Նուրումն, Միքիջան, Ամիրջան, Միքիլն, Հայր Ամիր, մայրն Զարեհիսթաւուն: **Թիշեցէ՛ք եւ Աստուած սորժեք ասացէ՛ք, ամէն:** Հայր մեր:

20ա. Սա Հայարրէկ Հիւսս ստացալ զսուրբ Աւետարանս ի Հայալ արդեամբ իմոց՝ յիշատակ ինձ եւ ծնողաց իմոց՝ Հաւրն իմոյ Գուլասանին եւ մօրն իմոյ Արշունձէլիքին եւ կենակցին իմոյ Միլթիսթաւոսին եւ զտակաց իմոց Գորգուշահին եւ Գուլարցիին, Միքիթարին եւ Յուսէփին եւ դատարաց իմոց Մարթին եւ Ան(ն)ին, Քոնձին եւ Թուրուանդին եւ ամենայն արեան մերձաւորաց, առ Հասարակ ամենեցուն, ով որ ի իւրեանով Աստուած ողորմի առ, փնայրելոցն ի սմա Հիւսս Հաղարրէկին եւ ծնողաց իւրոց եւ ամենայն փնայրելոցս ի սմա, նա Աստուած ողորմի, ամէն:

Դարձեալ իրկին անգամ աղաչեմ յիշեցէ՛ք ի Բրիստոս զԹուրուանդին, որ բարկոծուեցաւ յանարինայ. Բրիստոս Աստուած, չուրդը ծնողի բարկխաւտութեամբ ողորմեալ ամենայն փնայր դրելոցս ի սմա, եւս առաւել Աստմին եւ Յովսէփին, Զարուխին եւ Անասթին, յիշողք՝ յիշեալ լիջիք ի Բրիստոս Աստուծոյ մերոյ: Ենքն անեկալ աղաչեմ դաժենեան, յիշեցէ՛ք ի Բրիստոս դուսթա Հաղարրէկն եւ դամենայն աղաչեալք իւր եւ Բրիստոս Աստուած զիշողոյ յիշէ յաւուրն դառաստանի, ամէն: Լիլիլի, եղիլի:

22բ. Արդ, եւ մահչախի Խաւարով զնեցի զսուրբ Աւետարանս Հայալ վաստակոց իմոց՝ յիշատակ Հոգոյ եւ ծնաւոց իմոց՝ Հաւրն իմոյ Յարաղդին եւ մաւրն իմոյ Ղաղամդութուն եւ կողակցին իմոյ Զինի եւ որդւոց մերոց Քէրէքին, Պատմին, Ոսկանին եւ Հարանբուն իմոյ Լապիսանին, Բէկիճանին, Մամարէկին եւ Թոսացն իմոց

Մատուրին, Գալուստին, Գրիգորին, Սիմոնին, Աւետիքին եւ իւրեանց ամենայն արեան մերձաւորեանցն՝ կենդանեացն եւ Հանդուցեւոցն ի Քրիստոս յիշեցէք եւ Աստուած ողորմի ասացէք նոցա, եւ որ առատն է ի սուրբ բարեաց, ձեզ յիշողացդ եւ մեզ յիշելոցս ողորմեցի Քրիստոս Աստուած մեր, եւ նմա փառք յաւիտեանս, ամէն:

Ով մանկունք սուրբ եկեղեցոյ, յիշեցէք ի մաքրափայլ յաւաւթս մեր ի մահդասի Խաւարոյն եւ զկենակիցն իւր Ջինէ եւ զդուստրն իւրեանց Գուլխանդանն: Թուին Իկի (1613) զմեզօք ի լի Տէրուն յիշեցէք: 223ա. Ով մանկունք սուրբ եկեղեցոյ, յիշեցէք ի մաքրափայլ յաղաւթս մեր զՅովանէս պատուական քահանայն եւ զկենակիցն իւր զՄորիսաթուն եւ զորդիքն իւր

զկարապ(ե)տն եւ զԹուրվանդէն, զմայրն զՍալշուկն եւ զՀայրն զՄարտիրոսն եւ զմեծ մանն զՍուլտան, զամենայն արեան մերձաւորսն իւր եւ Աստուած ողորմի ասացէք եւ Աստուած ձեզ ողորմի, ամէն: Ով մանկունք սուրբ եկեղեցոյ, յիշեցէք ի մաքրափայլ յաղաւթս մեր Դուրդանին եւ զՄրհուրանն եւ զՄէլիք եւ զԻւր որդին զԽիւրէկ եւ զեղար իւր զՔլահաթ, եւ զԱւետիս եւ Հայր իւրեանց եւ զՊետրոս եւ պապն իւրեանց զՄանուէլ եւ զԻւր որդին զՍիմէոն եւ զմայր իւր զՔլահաթուն եւ զՍլտայն եւ լի բերանով Աստուած ողորմի ասացէք, եւ Աստուած ձեզ ողորմեցի, ամէն:

Դարձեալ յիշեցէք ըզերեմյանցի Տէր Զաքարէն եւ եղայրն Յարութին:

Տէր Աւետիսն ծառայ:

13

ԱՒԵՏԱՐԱՆ

ՏՓԽԻՍ

ՋԺԲ (1463)

ԹԽԻԹ՝ 296: ՊՐԱԿ՝ 23, իւրաքանչիւրը 12 քերք: ՄԵՍՈՒԹԻԿԻՆ՝ 17,5 × 13,5 × 0,5: ՆԻԻԹ՝ դեղձաւաւ հաստ քաղցր: ՎԱՍՄ՝ կաշեպատ տախտակ, Ս փեղկի վրայ ճճշուով խաչ եւ շրջագրաքն, Բ փեղկի վրայ՝ շրջագրաքն եւ միջով կորագծեր: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ օկզրոււմ եւ վերջոււմ երկուակամ քերք մագաղաք, երկաթազր Աւետարանից: ՎԻՃԱԿ՝ յու: ՊԱՐԱՊ ԹԽԻԹԻՐ՝ Դաւ, 2ք, 3ա, 4բ, 5ա, 6բ, 7ա, 8բ, 9ա, 10բ, 11ա, 11բ, 12ա, 12բ, 202բ, 205, 206: ԳԻՐ՝ բայքքիք: ԳՐՈՒԹԻԿԻՆ՝ երկսիւմ: ՏՈՂԵՐ՝ 10: ԳՄՈՒՄՆԵՐ՝ ճճշուով: ԹԱՆԱԿ՝ սեւ, մեծատառերը՝ կարմիր: ՋԱՐԴԱԳՐՈՒԹԻԿԻՆԵՐ՝ մեծատառերից յամէջ գեղղաքի: ԽՈՐԱՆ՝ 1բ, 2ա, 3բ, 4ա, 5բ, 6ա, 7բ, 8ա, 9բ, 10ա: ԿԻՍԱԽՈՐԱՆ՝ չորս տետրաքանցքի օկզրեւրում: ՊԱՏԿԻՐ՝ չորս տետրաքանցքի: ԼՈՒՍԱՆՔԱՎԱՐ՝ բաւական քաղցր: ԵՍԿՈՂ՝ Մամուլ ճաղաք: ԳՐԻՃ՝ Մկրտիչ քանակ: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ՋԺԲ (1463): ՎԱՅՐ՝ Տփիւի: ՊԱՏՈՒԿԱՏՈՒ՝ ՍԿԻՐ:

ԵԱՆՕԹՈՒԹԻԿԻՆ. — Գառկանուէ է Սուրբան զԻւր Ս. Գեղար կեղեցուն:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆԲ

1. ԳՐԶԻ

289ա. փառք...

Աստուածատէր, բարեպաշտ եւ երկիւղած Աստուծոյ || (289բ) առն Ամիր անուն, որ ստացաւ զսա ի Հալալ վաստակաց իւրոց ի յիշատակ Հոգւոյ իւրոյ եւ ծնողաց իւրոց՝

Հաւրն իւրոյ Հաւանին եւ մաւրն իւրոյ Աթմախիքին եւ կենակցաց իւրոց Աղլին եւ Խոնդիկին եւ ողոյ իւրոյ Գուրգամիքին եւ միւս որդոյն Մուրադին, որ նահատակեցաւ ի յանաւորեաց եւ զստեղաց իւրոց Սաղիկին եւ Թանկսուրին եւ Թուին իւրոյ Գուրգամիքի զստերն Արուդին եւ ամենայն արեան մերձաւորաց իւրոց կենդանեաց եւ մեռելոց: Արդ, աղչեմ զամենեւեան, որք Հանդիպիք յայսմ լուսաւոր եւ կենսունակ սուրբ Աւետարանս, յիշեցիք սրտիւ մտաւք զնախաւացեալ սորա զԱմիրն եւ զԻւրան ամենայն:

Արդ, զընցաւ սուրբ Աւետարանս ի Թուակաւութեան Հայոց ՋԺԲ (1463), ի մայրաքաղաք Տփլիս, ընդ Հովանեաւ Կաթակատար Սուրբ Աստուածածնին եւ Գէորդեան զաւարմարիս, ձեռամբ մեղապարտ եւ փծուն զրիկ Մկրտիչ սուտ անուն քահանայ, զընցաւ ի ժամանակաւ աստուածասէր Թաղաւորաց Թաղաւորին Գորգու, զոր Տէր Աստուած պահեցէ զնա պարապայից ամաւք, յաղթող ի վերայ Բշնամեաց ի խաչին Գրիստոսի, եւ ի Հայրապետութեան Տեառն Զաքարիայի, եւ լ վերատեսչութեան տեղոյս Տէր Ղուկաս արհ եպիսկոպոս Հաղթատայ, զոր Տէր Աստուած պահեցէ զնա մինչեւ ի խորին ծերութեան անփորձ ի սատանայէ, ամէն:

Ին մեղադարար Ամիրս, որ զնեցի պուրք Անտարանս ի հայտ աղբիանց իմոյ՝ յիշատակ հաւրն իմոյ Հատանին եւ մարն ը (250) իմոյ Ամանմէլիքին եւ Կոչակցին իմոյ Աղջին եւ Խոնդիկին եւ իմ որդուն Քուրդամիրին, որ Նահատակեցաւ ի յանձորեանց վրան անուան Քրիստոսի, եւ Քուրդամիրին եւ Մուրադին, զուտորն Աղատու եւ իմ եղբարքն մեծ աշրիւր Քուրդամիրն, եւ միջնէն Եահճամիրն եւ փոքր Աղադարն եւ իմ Գ (3) զատեալս, մեծն Սաթի եւ միջնէն Թանուրի եւ փոքրն Մանեղակո, որ տարափոխ առ Քրիստոս, Տէր Աստուած Յիսուս Քրիստոս իմոյ խոջ խոջա կամայն եւ զապտմայն զխորդացն, զբանեցն եւ լատ զորոցն եւ Քնջնայ դմեմ ը (251) աջ զիւրն յանցանաց նորա եւ զարաւ հնուքեան լուայ։ Տէր Աստուած Յիսուս Քրիստոս վրան սուրբ Անտարանիս բարեխառնութեամբ զիւրեանց հոյին, ին տրեւմի ճերմակաւ մարտիրոսաց եւ սուրբ Կուսանաց եւ ճիւղաւորաց, զաստկից եւ պատկակից արասցէ եւ զբանաւուտ ժայնն լռել տայ իւրեանց հողուն եւ զյարութիւն կեանքն պաղպակեցէ...

140ր. Զատացող սուրբ Անտարանիս զԱմիրն յիշեցէ ի Քրիստոս եւ զամենայն արեան մերձաւորսն իւր։

1ր. ԶՄանուկ նազալ յաղօմն յիշեայ սղայնմ, ոյ սուրբ ընթերցող։

2. ՀԵՏԱԴԱՅԻ

1ա. Տէր Մինաս Տէր Սարգիսնան ի Զուդա։

13ա. Սուրբ խաչիւս աղաւանդու զՏէր, զի սոփա փրկեցէ դմել ի մեղաց եւ կեցեցէ շուրհիս ողորմութեան իւրոյ։ Ամենակալ Տէր Աստուած մեր, Լեցեւ ազօթք։

Պահպանեալ տնկ, Քրիստոս Աստուած մեր, ընդ հովանեան, սուրբ եւ պատուական խաչի քո ի խաղաղութեան, փրկեալ... Անարման եւ անսխալ Տէր Մինաս։

141ա. Ի թիւ 1870 եւ եւ զմեղադարար եւ անարման ծառայ Աստուծոյ Տէր Արարիւն Տէր Գալատանեան, ու եղայ միեակաւոր ի Սփարան եւ Դարդուն, ի այսմ մահ տարաւ մամու։ Եւ զորոթիւն, որ աշուն եւ կամ մեկուն ոչինչ ցօղ կամ ժու չեկաւ մեր մեղացն, եւ զայս երկու տողս պրեցաք ի մէջ

սուրբ Անտարանիս՝ վրան մնացողաց եւ ընթերցողաց սուրբ Անտարանիս, եւ զայս յիշատակարանիս ոյ որ հանդիպեցէ եւ զիս անարման եւ իմ ծնողացն Տէր Գալատա Քահանայն եւ իմ մայր Աննայան սուրբ Հայր մերին յիշեցէ, եւ Աստուած ողորմի սատուցէ եւ ինքն յիշեայ ինի առաջի Գառնի Քրիստոս Աստուծոյ, ամէն։ Միլադեղցի։

220ր. Բազմամօկս անտարանիկ Ոկարի Ոնրքնուով թիւն 1851, յունիս 27, Տէր Կարապետ Յունեանս հանդիպեցայ ի զիւրն Սփարան եւ տոյն Անտարանս տեսայ եւ կամեցայ հանդիպողացէ ի խնդրել զիս յիշել, որ եմ Սանդիկարանցի։

Նաեւ ընկեց իմ Խնկի մահաւաք Հայրապետն եւ աշուղ Հայրապետն յիշեցէ, եւ ոյ որ զայս Անտարանիս ապաստունն է, պարտէ հնազանդել բունից սորա։

251ր. Զիւրթի ստացող սուրբ Անտարանիս զՍահակն եւ եղբարն իմ, յիշատակ իւրն եւ ծնողած՝ հաջալ Ամիրին եւ մարն Խոնդիկն եւ ամուսնոյն Ուստիանին եւ որդոյն Արաւսիւմին եւ Յովանիսին եւ եղբարցն Քեղիկայիկն եւ Զանան սարկաւայն, Դուրիկն, Ամիրդարէն եւ Փերիտան, Մամախաթունն, Գոյն, Սամարն, Մուրաթն, Նանին, Սիրիթուան, Մարիան, Եթարն, կարգալով կամ աւերնակելով յիշեցէ ի Քրիստոս եւ Աստուած զմեզ յիշէ իւր միւս անդամ զայստեան, ամէն։

293ր. (Կարմիր քամախով) Յիշեցէ Խոնդիկն, Ինկին, Յուստիանէն. Աստուած ողորմի Մեկիքեթիւն եւ Աստուած զմեզ յիշէ։

292ր. (Կարմիր քամախով) Զպահապան սուրբ Անտարանիս զԱրտասակէ Քահանայն յիշատակ ինձ եւ իմ ծնողացն՝ հաւրն իմոյ Ամիրջանին եւ մարն իմոյ Զորփաթին եւ կողակցայն իմոյ Մամուսին եւ որդոյն իմոյ Ստյակին, Վարդիկն, սարկաւայ Սդիսարեթին։ Ոյ հանդիպողք յիշեցէ զԱրտասակէ Քահանայն եւ զիւր ծնողն, ամէն։

(Եւ երկու քերթ մման յիշատակագրութիւններ, յայնց վերջում միայն կայ յուսկան ըստ այսմ)։

294ր. Ի թիւ անուսթիւն Հայոց ՌէԱ (1622), որ եւ նորոյէլ սուրբ Անտարանս հոգոյ իւրոյ եւ ծնողաց իւրոյ՝ խօջ Բարաքին եւ մարն Թարիդին, ամէն։

14

ԱԻՆՏԱՐԱՆ

ՌՁԲ (1640)

ԱՍՊԱՀԱՆ

ԹԵՐԹ՝ 256: ՊՐԱԿ՝ 22, իւրաքանչիւրը 12 քերք, վերջիւ պրակից պակաս 3 քերք եւ մի քանի քերքեր միջից: ՄԻՍՈՒԹԻՒՆ՝ 20 X 16 X 5: ՆԻՒԹ՝ դեզ-
նաւում հաստ քուղք: կաշնպատ տախտակ, մերսից
կարմիր Ուիշերով կտան: ՎԻՃԱԿ՝ սկզբի քերքերից
քերի, որոշ քերքեր տեղահամ: ՊՐԱԿ՝ ԹԵՐԹՈՐ՝
73ա, 188բ: ԳԻՐ՝ բոլորգիր: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւմ:
ՏՈՂՈՐ՝ 21: ԳՆՈՒՄՆԵՐ՝ մշտնամով: ԹԱՆԱԲ՝ սեւ,
մեծատառեր, յաւանցագծերը եւ որոշ տաղեր՝ կար-
միր: ԶԱՐԳԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ որոշ մեծատառեր գար-
դագիր: ԽՈՐԱՆ՝ քափուած: ԿԻՍԱԽՈՐԱՆ՝ տախտ-
աւանքի սկզբներում: ՊՐԱԿ՝ չորս տախտաւանի-
նի: ԼՈՒՍԱՆՏԱԳՐՈՒՄ՝ բաւական քանակ, ման-
կապատներ: ԳՐԻՃ՝ Դաւիթ քանակ: ԺԱՄԱՆԱԿ՝
ՌՁԲ (1640): ՎԱՍՐ՝ Ասպիւհն (Նոր-Ջուղա): ՊԱ-
ՏՈՒՄԱՆՏՈՒ՝ Համէտ:

ԵՄՆՈՐՈՒԹԻՒՆ. — Պատկանում է Սուրբան
գրիւթ: Ս. Գեորգ եկեղեցւոյ, Աւստրո-հունգարի
կերպերի տակ ունի պարսկերէն անգարժ մեծագործ
գրութիւններ: Գրուած Տէր Անդրէասի ձեռքով,
Հայոց ՌՁԿԱ (1712) թուին:

ԳՆԱՆԱԿԱՐԱՆՔ

1. ԳՐԻՃ

255ա. Փսոք...

255բ. եւ արդ, եւ յիտինս ի կարգա-
ւորաց, անպիտանս եւ անարժանս ի ման-
կանցս եկեղեցւոյ, ըստմամբս եւ անիմաս-
տին ի դէրդ դրուութեան եւ յանցաւորս ամե-
նայն պատուիրանացն Աստուծոյ Դաւիթ սուս
անուն քահանայ, որ անուամբ միայն եմ եւ
ոչ դործով, շնորհիւ Տեառն սկսայ եւ ողոր-
մութեամբ նորին կատարեցի զսուրբ Աւե-
տարանս ի մեծ թուակնիս Հայոց Ռ եւ ՁԲ
(1640), ի մայրաքաղաքս Ասպահան, որ կոչի
(255ա) Շոշ, ընդ Հովանեան սուրբ Գեորգ
ժամատան, ի հայրապետութեան Տեառն
Փրկիչոսի ամենայն Հայոց եւ ի յառաջնորդ-
ութեան մերոյ աթոռոյ Ջուղայոյ ինչա-
տուր վարդապետին, եւ թաղաւորութեան
Պարսից Շահ Ալիքի յաղթող արքային, եւ
իշխան մերոյ աղդին Հայոց իսաւրյա Սարգիս-
ղին, որ համարու խաւակից է թաղաւորին:
Աւարտեցաւ զտէրունեան րախ շնորհիւ
ամենակալին յԱստուծոյ: Արդ, աղաչեմ

զամենեան զմանկունաղ սուրբ եկեղեցւոյ,
զի որք հանդիպիք տեսութեանս սուրբ Աւե-
տարանիս, զաւելորդն րառնայք եւ զպակասն
լնուք եւ խորոշութեան եւ սխալանացն ան-
մեղադիր լինել, զի կանն մեր այս էր, վասն
որոյ երես ի գետին գնելով աղաչեմ զձեզ,
զի լի սրտիւ եւ բոլոր հաւատով անարժանիս
Աստուած ողորմի ասացէք եւ մեղաց թողու-
թիւն խնդրեցէք մեզ եւ ծնողաց իմոց՝ Թա-
թէտս քահանային եւ Հովսիսիմէ եւ Աստուած
մեզ || (255բ) ողորմեսցի ի միւս անպա-
շարտեան իւրոյ եւ ձեր մեղքն թողցէ,
ամէն:

Դարձեալ յիշեցէք զբարեմիտ եւ զհեղա-
նդի Հանէն, որ ստացայ զսուրբ Աւետա-
րանս ի յարդար վաստակոց՝ յիշատակ ինձ
եւ ծնողաց իմոց՝ Հօրն իմոյ Վարդապետին
եւ մօրն իմոյ Արդուին եւ կնոջն իմոյ Խաչիկն,
Մարիամն եւ որդիքն իմ Գրիգորն, Սիմէոնն,
Սարգիսն եւ զուստրն իմ Խանդատն, եւ
հանդուցեալ որդին Նորսունին եւ Լորսայքն
իմ Վարդապետն, Դիւանն, Թորոսն, Կիրա-
կոսն, եւ իմ Հօրեղայքն Խօճիկն, Աս-
տուածատուրն եւ չորն Ղուտրաղն եւ ամե-
նայն արեան մեծաւորաց իմոց, ամէն:

Ով սուրբ ընթերցողք, յորժամ հանդի-
պէք կարդալով կամ օրինակելով, յիշեմք
զվերոյ զրեալս եւ Աստուած ողորմի ստա-
նիք եւ Աստուած մեզ ողորմեսցի ի... (յա-
ջարդ քերթը պկատում է):

2. ՀՆՏԱԳՐԱՅ

3ա. Այս զրեցի, ով ոք զայս կարդայ,
անարժանիս յիշի, ինքն յիշեալ լիցի ոռաջի
աւել զտեանին Գրիստոսեան, Տէր Վ(ա)ր-
դ(ա)ն Գրիգորեան, 1885, ի 1 Ապրիլ: (Սյոյ
քերթը յետոյ է գրուած եւ անխաջուած):

71բ. Ջայս զրեցի, ով ոք կարդայ անար-
ժանիս յիշի, ինքն յիշեալ լիցի ոռաջի Գրիս-
տոսի, Տէր Վարդան Գրիգորի, 1886:

Ջայս զրեցի, ով ոք կարդայ, ինձ անար-
ժանիս յիշի, ինքն յիշեալ լիցի ոռաջի Գրիս-
տոսի, Տէր Վարդան Գրիգորեան:

(Նման մի յիշատակագրութիւն եւս
196թ-ում առանց քուակամի):

Գ. ԾՈՒՑԱԿ ԶԵՌԱԳՐԱՑ ՄԱՍՆԱԽՈՐ ԱՆՁԱՆՑ, ՈՐ Ի ՓԵՐԻՍԱՑ

1

ԱԻՆՏԱՐԱՆ

ՆՈՐ-ՋՈՒՂԱ

1913

ԹԻՐԹ՝ 257: ՊՐԱԿ՝ 32, Իւրաքանչիւրը 8 քերթ: ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 17 X 12,5 X 3: ՆԻԹ՝ քուղթ: ԿԱՋՄ՝ սեւ քաւիշով պատած ստուարքուղթ, Ա փեղկիմ արծաթեայ խաչ: ՎԻՃԱԿ՝ լաւ: ՊՐԱՊ ԹԻՐԹԻՐ՝ սկզբում եւ վերջում չորսակամ քերթ: ԳԻՐ՝ բալարգիր: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւմ: ՏՈՂԵՐ՝ 23: ԳԵՐԻՄՆԵՐ՝ մատիտով: ԹԱՆԱԳ՝ սեւ-շագանակի, մեծատառերը՝ կարմիր: ԶԱՐԳԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ որոշ մեծատառեր զորդագիր: ՊԱՏԿԵՐ՝ չորս անտարբեր ընդմերի, կարմիր եւ սեւ քանափով զծուած: ԳՐԻՉ՝ Տէր Թաղէս: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ 1913: ՎԱՅՐ՝ Նոր-Ջուղա: ԵԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ — Պատկանում է Շերամ Տէր-աւերանին, Բալբառ գիւղ:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆՔ

1. ԳՐԶԻ

Լա. (?) Աւարտեցաւ 1913-ին, 7 նոյ(եմբեր) ամսոյ ի ձեռամբ ապիկար եւ անարժան Տէր Թաղէոս Տէր Հայրապետ Տէր Մինասեանց մեղսամած եւ մեղապարտ զբլիս: Ով որ հանդիպի կարդալ զայ մատենիս, մին բերան յիշի զիս եւ ինքն յիշեալ լինի անմահ Գառնի Աստուծոյ:

255ա. Եւ փառք էականի Հօրն Աստուծոյ, Որդւոյն Միածնի եւ Հօղւոյն Սրբոյ: Ի զայն Հայաստանէ ի Պարսկաստան 1606-ին եւ պորտահամար ազգացեղութեան իմոյ ի Շահ Արապարիկ Թաղաւորէն բերած, ի

Բլուր գեղջէն, որ այժմ Բոլորան է կոչուում, առաջին զալոյն ի Հայաստանէ աստ Սէպ-ջանն: Սէպջանն ծնաւ Զանաղէն, Զանաղէն ծնաւ Տէր Աւետն, Տէր Աւետն ծնաւ Տէր Միմէնն, Տէր Միմէնն ծնաւ Մարգարն, Մարգարն ծնաւ Տէր Մովսէսն, Տէր Մովսէսն ծնաւ Տէր Յովհաննէսն, Տէր Յովհաննէսն ծնաւ Նաւասարդն, Նաւասարդն ծնաւ Տէր Մինասն, Տէր Մինասն ծնաւ Տէր Կարապետն, Տէր Կարապետն ծնաւ մեղապարտ, ծաղրածու, ապարան եւ անարժան Տէր Թաղէոսն, Տէր Թաղէոսն ծնաւ վաղաթառամ տիրացու Կարապետին եւ Հուկասին (եւ այլ լի՛ քանի անուններ):

256ա.

Ի սուրբ մասեղ արծամ արա, Ընդ անտակին մեամ արա, Որպէս պառնկին զիս դատ արա, Ընդ աւագակին ըմկեր արա: Մեղաւոր եմ, շատ ամօթալի, Երես չունիմ զալ քա ատենի, Որպէս քաղեր իօր Աղաւմ Եւայի, Թաղիմ մեամ Նիմուէի: Վստեռ գիտեմ ռորմած ես, Խաչախանուացմ յայս պարգեւս, Մաղքաւ ծառայիմ քոչկոյ ես, Դունկիանոսիմ ի սուրբ արեմէղ տուող ես:

2

ԱՂԹԱՐԳ

ՆՈՐ-ՋՈՒՂԱ

ՌՄՁԳ (1834)

ԹԵՐԹ՝ 49: ՊՐԱԿ՝ 5, ԻՐԱՖԱՆԻՅԻՐԵ 10 քերք:
ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 15 X 11 X 1: ՆԻՒԹ՝ գեղեցունք
բազր, 25—35-ը՝ կապուտ: ԿԱՋՄ՝ կապուտ քուր-
հերձ գրուած եւ իրար միացունք քերքեր: ՎԻՃԱԿ՝
սկզբից եւ վերջից քերքի: ԳԻՐ՝ հաղորդի, իռչար:
ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասին: ՏՈՂԱՐ՝ 16, 17, 24: ԳՆՈՒՄ-
ՆԵՐ՝ ամենյալ: ԻԱՆԱԿ՝ սեւ: ԳՐԻՃ՝ ՏԷՐ կիրակոս:
ՃԱՄԱՆԱԿ՝ ՌՄՁԳ (1834): ՎԱՅՐ՝ հաւանաբար Նար-
Ջուլա:

ՄԱՆՈՒԹԻՒՆ. — Պատկանւած է Արժանի
Տէր Բազմանիստին, հայրան գիւղ:

ԲՈՎԱՆԻԱԿՈՒԹԻՒՆ

1ա—33ր. Աղթարք:

34ա—36ր. Հաւանայոյց-հարայոյց (վեր-
ջից մէկ իւրիւր պակասում է):

37ա—49ր. Բախտայոյց — Վասն գիւր
բանայոյց:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆԳ

1. ԳՐՁԻ

33ր. Եւ անարժան քահանայ ի գիր,
գրաբար կամ աղթարք ի գրեցի Տէր Կերա-
կոսըս. ինչ ժամու կարգայն, յիշեն, իւրեք
յիշեալ լինին առաջի Գրիստոսի, ամէն:
Թի՛ղ 1283-ին (1834) յունիսարի 27-ունիս:

2. ՀԵՏԱԿԱՅԻ

34ա. Եւ անարժան ախարացու Մանուկն
գրեցի: Օվ օր կարգայ, մին բերան յիշի
եւ ինքն յիշեալ լինի առաջի անմայ Գառնի
Աստուծոյ, ամէն:

37ա. Վերջին ստացողն Տէր Ուանէն եւ
հայր Նորա հա(ն)գուցեալ Մնացականն եւ
ուր կողակիցն Նորչուշանին եւ իւրեան որ-
դի՛քն Տէր Ուանէն, Իսաղուլին, Նաւա-
սարդն, Մարկոսն: Այս գիրս գրեցի, ով օր
կարգայ, մի բերան յիշի եւ ինքն յիշեալ լինի
առաջի անմաւ Գառնի Աստուծոյ, ամէն:
Թ(ի)՛ղ(ն) ՌՄՂԳ յունիսարի 2 (6)-ին, յամի
թիւն 1843-ին:

3

ԲԱՌԳԻՐԳ

ԺՐ. ԿԱՐ

ԹԵՐԹ՝ 71: ՊՐԱԿ՝ 10, ԻՐԱՖԱՆԻՅԻՐԵ 8 քերք:
սկզբին եւ վերջին պակասուած: ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝
10 X 11,5 X 1,5: ՆԻՒԹ՝ գեղեցունք բազր: ԿԱՋՄ՝
կաշիպատ ստուարաբազր, Բ փեղկը միջից կիսուած:
ՎԻՃԱԿ՝ սկզբից եւ վերջից քերքի, սկսում է Գ տառի
մի մասից եւ յարմարեալում միմյնու Պ տառի մի մասը:

ԳԻՐ՝ հաղորդի: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասին: ՏՈՂԱՐ՝ 19:
ԳՆՈՒՄՆԵՐ՝ ամենյալ: ԹԱՆԱԿ՝ սեւ, մեծա-
տառերը՝ կարմիր: ՃԱՄԱՆԱԿ՝ ԺՐ. ԿԱՐ:

ՄԱՆՈՒԹԻՒՆ. — Պատկանւած է Արժանի
Տէր Բազմանիստին, հայրան գիւղ:

4

ԲԱՌԳԻՐԳ

ՆՈՐ-ՋՈՒՂԱ

ՌՂԲ (1643)

ԹԵՐԹ՝ 407: ՊՐԱԿ՝ 40, ԻՐԱՖԱՆԻՅԻՐԵ 12 քերք,
սման պակասուած, իսկ վերջին 40-րդ պարից 8
քերքից է: ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 15,8 X 10 X 8: ՆԻՒԹ՝
գեղեցունք քաղի քաղի: ԿԱՋՄ՝ կաշիպատ տալի-

տակ, վրան ձեռնաձկ գարգիւր, իրօտ մաշուած, ամ-
կիւնները վնասուած, ճարմանները ընկած: ՎԻՃԱԿ՝
քաւաբար, սկզբից պակասում է մէկ քերք, առաջին
11 պարակների վերջին մասերը քրքուրեալ հետեւամեծ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1—116ա. Ժամագիրք:

116բ—123ա. Պատմութիւն Յովաննու
Կարապետին:123բ—139ա. Վարդե եւ յիշատակ
սրբոյն Գրիգորի Արուսեանդացոյն:139ա—146բ. Եւ այլ պատմութիւն
Կղեմայ Հայրապետին:146բ—152բ. Տեսիլ սրբոյ Գրիգորի, զոր
ետեա ի վաղարշապատ քաղաքի զիջումն
Միածնին...152բ—156ա. Պատմութիւն և (40)
մանկանց:156ա—186ա. Պատմութիւն փոխման
ամէնաւերջնալ սուրբ Կոստին Մարիամին...

186բ—208բ. Պարզատմար:

ԵԻՇԱՍԱԿԱՐԱՆՔ

1. ԳՐԶԻ

166բ. «Թիւին» ԽԶԳ (1634)», (Սոյն
քուակնում է սկսում մասն տարեգրքի
շրջանը):

2. ՀԵՏԱԳԱՅԻ

7ա. Մուգէլին որ Աստուած տվեց՝ թիւն
ԽՄԻԸ (1779), սեպտեմբերի ԻԸ (28):9բ. Նէրսէսին որ Աստուած տվեց՝
թիւլին էր ԽՄԿԴ (1815), դեկտեմբերի Ը
(8):10ա. Գրիգորին որ Աստուած տվեց՝
ԽՄԿԵ (1810), դեկտեմբերի Ժ (10):10բ. Փանոսին որ Աստուած տվեց՝ թիւն
ԽՄՀԹ (1830), ապրիլի ԻԶ (26):19բ. Կմբադրոշմ. «Քրիստոսի» Ծ(ա-
ռայ) Մուգէլ, 1264 (1815) — (մասն մի քանի
այլ տեղերում եւ երկու այլ կմբմեր):

7

ԳՐԻԳՈՐ ՏԱԹԵՒԱՅԻ, ՔԱՐՈՂԳԻՐՔ

ՆՈՐ-ՁՈՒՂԱ

ԽԶԺԳ (1664)

ԹԵՐԹ՝ 370: ՊՐԱԿ՝ 34,5, իւրաքանչիւրը 10—12:
ՄԵՐՈՒԹԻՒՆ՝ 23,5 X 18 X 6,5: ՆԻԹ՝ քուղք:
ԿԼԱՄ՝ կաշեպատ տախտակ, մաշուած եւ կեղտո-
տուած. մերսից՝ գործուածք եւ ձեռագրի պատառիկ-
ներ: ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար: ԳԻՐ՝ բաւարար: ԳՐՈՒ-
ԹԻՒՆ՝ երկօրն: ՏՈՂԵՐ՝ 42: ԳՄՈՒՄՆԵՐ՝ ճշուումով:
ԹԱՆԱԿ՝ սեւ, վերնագրերն, մեծատառերն ու լու-
սանցագծերը կարմիր: ԶԱՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ մե-
ծատառերից ու մեծ և փոքր: ԿԻՍԱՆՈՐԱՆ՝ 4ա:
ԼՈՒՍԱՆՑԱԶԱՐԴ՝ բաւական քանակ: ԳՐԻԶ՝ Գրիգոր
երեց: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԽԶԺԳ (1664): ՎԱՅՐ՝ Խաւանար
Նոր-Ձուղ: ՊԱՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ Բարսեղ կրօնար:

ԵԱՆՈՒԹԻՒՆ. — Պատկանում է ՄԼԻԿ Տէր-
տէրանին, Հաղարջբեր գիւղ:

ԵԻՇԱՍԱԿԱՐԱՆՔ

1. ԳՐԶԻ

361ա. Արհնութիւն, գոհութիւն, բարե-
բանութիւն Արարչին արարածոց, որ ար-
ժանի ար(ա)ր գմեղ տեսանել զգիծ վերջին
եւ յաւարտումն աստուածաշունչ եւ Հոգիա-
բուրի տառիս Հասանել, եւ զնա իշտ
աւրչնեալ յաւիտեանս յաւիտեանց, ամէն:

2. ՀԵՏԱԳԱՅԻ

370բ. (Ունի յիշատակարան քայց անըն-
քեռնելի է եւ մի մասի վրայ քուղք փակ-
ցուած. միջում եւս ունի յիշատակագրու-
թիւմներ, որոնցից մէկը բերում ենք ստո-
րիւ):

«Մեղապարտ Տէր Ուրաննէս զերեցի թիւն
ԽՄԿԳ (1814)»-ումն, յունվարի է (7)»-ումն:
Վաւ զըրպիորձութան զերեցի, վայ ինձ,
վայ ինձ:

8

ՄԱՇՏՈՑ

ժեղ դար

ԹԵՆԻՔԻ՝ 303: ՊՐԱԿ՝ 20, իրաճանչիւրը 12 քիւրք: ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 18.5 X 11 X 7.5: ՆԻԹԻ՝ քուղք: ԿԱՋԻ՝ կաշեպատ տախտակ. վրան ճնշումով գործիք. զիւղիցի քայք մաշուած. ճիւղից ինժամաշ կամաշ մե-տաճա: ՊԱՆՊԱՆԱԿ՝ սկզբում մէկ քիւրք մազազար-բաւակամ ինժ իրկաբարգիւր Անտաբամի քիւրք: ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. սակայն վիւրից քիւրք: ԳԻՐ՝ քու-լորցիք: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միտախմ: ՏՈՂԱՐ՝ 18: ԳՅՈՒՄ-ՆԱՐ՝ ճնշումով: ԹԱՆԱԿ՝ սեւ. վերնագիւրքից. մե-ծատառքիւր ու որոշ սկզբնատառքիւր՝ կարմիր: ԿԻՍԱ-ԽՈՐԱՆ՝ յաւ: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ժեղ դար:

ՅԱՆՕՐՈՒԹԻՒՆ. — Գաւառում է Գարա Դաւ-բաւակին, Հազարէրի գիւղ:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆԻ

1. ՀԵՏԱԳԱՅԻ

2ր. Յիւստակ է սոյն ժաշարա Յովհան-նէս Մառթէոսեան, Հազարէրի գիւղում, 1910 թուակիւր, յոնժար 20, դրեայ ձեռամբ Մակար Օճանեանի՝ իմ ուսուցչական օրով նոյն տեղում:

9

ՄԱՇՏՈՑ

ՆՈՐ-ՋՈՒՂԱ

ԻՆԻՔ (1630)

ԹԵՆԻՔԻ՝ 230: ՊՐԱԿ՝ 22, իրաճանչիւրը 12 քիւրք: ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 17.5 X 12.0 X 5: ՆԻԹԻ՝ զիւղիւում ետա քուղք: ԿԱՋԻ՝ կաշեպատ տախտակ. ճիւղից կարմիր կտոր (շիւա): ՊԱՆՊԱՆԱԿ՝ սկզբում եւ վեր-բում մէկակամ քիւրք մազազար ինժ իրկաբարգիւրով. մտամ թղթով Պոզսի առ Հոռմալեցիւ: ՎԻՃԱԿ՝ լաւ: ՊԱՐԱՊ ԹԵՆԻՔԻ՝ 77ր (կէլը կտրուած): ԳԻՐ՝ քուղք-դիք (տաքիւր): ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միտախմ: ՏՈՂԱՐ՝ 21 եւ 22: ԳՅՈՒՄՆԵՐ՝ անձամբ: ԹԱՆԱԿ՝ սեւ, մեծա-տառքիւր ու վերնագիւրքիւր՝ կարմիր: ԶԱՐԿԱԳՐՈՒ-ԹԻՒՆՆԵՐ՝ մեծատառքից օճամբ՝ զարդագիւր: ԿԻ-ՍԱՆՈՐԱՆ՝ լաւ, կարմիր: ԼՈՒՍԱՆՃԱՋԱՐԴ՝ որոշ քուղով: ԳՐԻՉ՝ ճէր Ռեստակէս: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ԻՆԻՔ (1630): ՎԱՋԻ՝ Նար-Ջուղա: ՊԱՏՈՒԹԻՒՆՈՒ՝ զրիւր:

ՅԱՆՕՐՈՒԹԻՒՆ. — Գաւառում է Արման-կ Տէր Յովհաննիսեանին, Խոյզան գիւղ:

Արդ եւ ես թափիւր սուրբ արց (Գաւա-սիւսով), եւ ամենայն մեղաւք նուստտ Հոռի(ի), սուսանուն Ռեստակէս էրէցո եւ իմոյ անկար մարմնովս գրեցի սուրբ զիւրքս, որ կոչի Մաշա(ո)ց, զի յիւն ունի Հասարեալ ամենայն կարդ յեկեղեցոյ, պարծանք Հայոց եւ ցեծութեան մանկանց Սիոնի, ամէն:

Արդ, գրգիցաւ սուրբ զիւրքս ձեռամբ Ռեստակէս իրիցոյի, ի թվարեութիւն Հայոց ԻՆԻՔ (1630) ամին, ի թաղաւորու-թիւն Պարսից Ծաւ Սէֆոյն, ի կաթողիկոս-սութիւն Հայոց Տեառն Մովսէսին, Հայրա-պետութիւն զԼիւի Տէր Խաչատուր վարդա-պետն: Արդ, գրգիցաւ սուրբ զիւրքս ի քա-ղաքն Ըսպահան, ի դաւղն Ջուղայ, ի դուռն Սրոյն Յակարայ: Արդ, եւ ես սուսանուն մանդաւի Տէր Ռեստակէս գրեցի զիւրքս յա-լատակ Հոռոյ իմոց:

2. ՀԵՏԱԳԱՅԻ

3ա. Դարձեալ յիւնցէք Այսլայմադ եւ որդի Խաչատուրիւն եւ ուր կողակիցն Շիրինն եւ որդիքն Քէլան, Օճան, Մա-րկոսն, Յարութիւն, Մարտիրոսն եւ դուստրն Թարգումաշն, Նաղիկն եւ ուր յեղարան Յարադին եւ որդին Խաչատուրն: Յիւնցէք եւ Աստուած ողորմի ասացէք:

204ր. Օս Մանուկի որդի Այսլայուրս

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆԻ

1. ԳՐԶԻ

108ր. Ախ, ախ, ուրիշս միւնն, զլուխս չիք տողորթիւթիւն:

166ա. Զանպիտան Ռեստակէս յիւնցէք, ով յունիւր(ո)ղք:

227ա. Ով պրտուան քանանայք, յորժամ որ ընթնուք զգրեալս, զվշտացեալս մեղքս յիւնն արժան տախէք, ամէն:

234ր. Փառք...

յիշատակս ելայ... դի տվի. Մաշտոցս զրեւ տվի թիճն մեծ ՌՅՄԳ (1704), զեղեմբերի Ը (8)–ումն: (Եւ ամբնթեռնիլ յիշատակագրութիւն):

235ա. Զվերջին ստացող սուրբ Մաշտոցիս գրարեմիտ Ասլանն եւ զեղբայրն իւր Ասլամազն, զՀովադեղն, որ ստացան զսա յիշատակ հոգոյ իւրեանց եւ ծնողացն՝ հաւերն Ծաբհատին եւ մօրն Վարդխաթունին եւ միւս մօրն Մարիամին եւ ամենայն յարեան մերձաւորն իւրեանց:

Դարձեալ յիւնցէք զԱսլանն եւ կողակիցն Թուխնամն եւ որդիքն իւրեանց Հէրայեանն, Պօղոսն, Գրիգորն, Դաւիթն, զուստրն Թանկադեղն, Վարդթերն, Գուլխաթունն: Դարձեալ յիւնցէք զԱսլամազն եւ կողակիցն Թու-

խիկն եւ որդիքն իւրեանց խուսովէրտին, զուստրն Վարդխաթունն, Սայուլն, Դաւերձաթն, զԱսլամազի հանդուցեալ որդիքն Մաթոսն, Ուսանն: Եւ իւնցէք զՀովադեղն եւ կենակիցն յեթարն:

Դարձեալ յիւնցէք զԱսլամազն, զՀովադեղն եւ զպապն իւրեանց զՀէրայեանն եւ զկենակիցն Եղիսարեթն || (235բ) եւ զամենայն արեան մերձաւորքն իւրեանց: Դարձեալ յիւնցէք զԱսլանն եւ զԱսլամազն, որ ստացան զՄաշտոցս եւ հոռուն ընծայ յիւրուն Սուրբ Յարութեան անջինջ յիշատակ: Աստուած այն քահանայն փառաւոր պահէ, որ լաւ խնամ տանի Մաշտոցիս. ով լաւ խնամ տանի՝ վարձ ի Աստուծոյ ստանայ, ամէն: Հայր մեր որ երկինս:

10

ՅԱՅՍԱՐԻՈՒՐԳ

ՆՈՐ-ՋՈՒԼԱ

ժէ դար

ԹԵՐԹ՝ 547: ՊՐԱԿ՝ 58, իւրաքանչիւրը 14 քերթ, ամսմէ 12, պրեկնիլ յաղթողակցութիւնը խանգարուած: ԵՄՆԻԹԻԹԻՆ՝ 38,5 × 24 × 7: ՆԻԻԹ՝ քուղք: ԿԱՋԱՐ՝ կաշեպատ տախտակ, կտաւով պատուած: ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար: ԳԻՐ՝ բաւարար (տարբեր): ԳՐՈՒԹԻԹԻՆ՝ երկսիւմ: ՏՈՂԵՐ՝ 37: ԳԵՆԻՄՆԻՐ՝ ձնշուտով: ԹԱՄԱԿ՝ տեւ, մեծատառերն ու լաւ սանցեացեցեցեք՝ կարմիր: ԶԱՐԴԱԳՐՈՒԹԻՆՆԻՐ՝ գլուխներն մեծատառերը Խաւադեր: ԼՈՒՍԱՆՅԱՍԱՐԴ՝ բաւաղած քուտով: ԵՄԿԱՅՈՂ եւ ԿԱՍՏՈՂ՝ Տէր Գրիգոր Յաղաչ, Զուգեղեցի: ԳՐԻՑ՝ Սիւտան եւ Յաւաթիւմ: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ժէ դար: ՎԱՅՐ՝ վստահարար Նոր-Ջուլա: ՍՏՏՏՈՂ՝ Մարտիրոս:

ԵՄՆՈՐՈՒԹԻՆ՝ — Պատկանում է Յակոբ Տէր Մկրտչեանին, իւրեանց գիւղ:

ՅԵՄԱՆԱԿԱՐԱՆԳ

1. ԳՐԻՑ

Տա. Որոյ եւ մեղ արժանի Գրիստոս Աստուած, մանաւանդ ըստացողիս սուրբ Կրօցս Մարտիրոսին եւ հօրն Վարդանին եւ հօրն Շնարհաւորին եւ իւր որդոցն Տէր Կիրակոսին, Թովանէսին, Մարգարին եւ դատերացն Գուրուն եւ Մարգարեթին եւ ինձ Գրիգոր Զաղաչ իրեցեւորս:

Դա. Մարտիրոսին եւ կողակցին Հովհաննիսն եւ որդոյն Տէր Կիրակոսին եւ օրին կողակցին Աղիգին եւ հանգուցեալ որդոցն

Վարդանին, Կարապետին եւ զստերն Անայուն:

12ա. Մարտիրոսին եւ հօրն Վարդանին եւ մօրն Շնարհաւորին եւ պապուն Մարգարէ եւ հանիկն Գուրստային եւ ինձ անարժան ծախող եւ ծաղկող եւ կալմող տառիս Գրիգոր Զաղաչ էրցոյ, որ եմ Զուգեղեցի:

(Նոյամանման յիշատակագրութիւններ կան մանւ 16ա, 19բ, 21ա, 22բ, 24բ եւ այլ բազմաթիւ տեղերում ու գլուխների վերջաւորութեամբ):

109ա. Ողորմի ստացողի Կրօցս Մարտիրոսին եւ հարսնէրաց սորին Աղիգին, Անթառամին, խաթունին եւ հանիկն Գուրստային եւ ինձ Սիւտան եղևիկ դիչի եւ իմ ծնաւորացս, կարդացող(աց) եւ լսող(աց):

(Նման յիշատակագրութիւններ կան մանւ 118ա, 166ա, եւ այլ տեղերում: Հօյ ամուլը գրուած է ՎՏԵՐ Մահալէ):

387բ. Եւ զանարժան Ոսկան զպիրս յիւնցէք, որ այս մէկ էջս Կրեցի:

2. ՀԵՍԱԿԱՅԻ

Տա. Զվերջին ստացող Կրօցս զպարոն Մաթոսն եւ զհայրն Միսանն եւ զմայրն իւր Սանդուխտն: Կար(դացողաց):

Դա. Զվերջին ստացող սուրբ Կրօցս զպարոն Մաթոսն եւ զկողակիցն իւր Թադու-

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆՔ

1. ԳՐԶԻ

605—612. Փառք...

Արդ ցանկացող եղևայ լուսաղարդ եւ չողկարուի, ծաղկափթիթ, սաղարթախաւ եւ արեամբ ներկեալ անուշաճոտ սուրբ բուրաստանիս, որ կուի Յայմատուք, Հեկա-հսպի եւ բարեմիտ քաւանայն Տէր Դանիէլն եւ ետ դրել զսուրբ զերջս յիշատակ չողայ իւրոյ ծնողաց իւրոց՝ Հօրն Տէր Աւագեղն եւ մօրն Մերանին եւ ամուսնոյն իւրոյ Մերտին եւ զստերն Ալթունին եւ ամենայն արեան մերձաւորաց նոցին:

Եւ եղև զքաւ սուրբ տառիս թվականիս Հայոց ՌԼԶ (1587), ի մայրաքաղաքս Հա-միթ, ընդ Հովանեաւ քրոյն Սարգիս Զօրա-վարին եւ որդոյն նորայ Մարտիրոսի եւ քրոյն Կրակոսի եւ այլ սրբոց... որ աստ կան Հաւաքեալ: Ի յառաջնորդութեան մերոյ քաղաքիս Տիգրանակերտ քաղ եւ արի Հոն-տորի անշաղթ փիլիսոփայի Տէր Դուկաս րա-րումապետի, զի որպէս քրտնյակն փայլէ ի ազգի մերոյ, եւ ի րոնակաւութեանն ազգին Իսմայէլի Սուլթան Մուրատի, որ մական-նունն Խոնդար ասի, խառն եւ ի նեղ մամա-նակիս, որ ի աստակի նեղութեան միջի հմք եւ տառապանաց, զի յորմամ որ եւաննն դօրքն յՍտամպուլայ թաղաւորին Տանկաց եւ երթան աւերամբ ի վերայ աշխարհին Պար-սից, որ են Ղըղզլաւաջ, ու կարեն ի դիմի կալ եւ պատերազմել ընդ զօրացն Խոնդ-արին, որք են Օսմանլու, այլ փախստական լինին եւ դոքայ իբրեւ զկառաւորի շար զազան եւ զթիւնաւոր աման, զթիւնան թափին յազգս Հայոց ի սուր քարշելով եւ պերիով դժբի-տոնեայտ, զեկեղեցիս քակելով եւ ասար առնելով, զխաչ եւ զԱնտարան եւ զամենայն անօթս քրտնութեան՝ վասն ծովացեալ մեղաց իմոց, զի ի թվականիս ՌԼԵ (1586) դօրա-յուրինն Տանկաց Ասման փայայ անուն՝ էառ զթաւրէղ շահաստանն ի Կարմիր Գլխացն եւ րադողմ ասարաւ եւ խնդամար դարձան, լայց ոչ մամանեաց ի տեղի իւր, այլ տարածամ մահուամբ բաժան ի միջոյ եւ ջնջեալս որ-պէս Յուլիստոս: Այլ ոչ խաղաղացան եւ թէ զինչ լինեալ է՝ վերջն Աստուած դիտէ, զոր Տէր Աստուած աղատէ զազգս աստապեալ ի նոցանէ ամենայն երկրի, ամէն: Ի յայս մշտաշատ մամանակիս եռափափաք սիրով ստացաւ. զպատմութիւնս սրբոց արեանոց ներ-կեալ մարտիրոսացն, առաքելոցն, զմարդա-րէից, զԵղնաւորաց, զկուսանացն, աստու-

ածաւեր... (մի քանի բառ կտրուած) յիշա-տակ չողայ եւ ծնողաց իւրոց: Արդ աղաչեմ զմեզ, որք Հանդիպէք սուրբ զրոյս, ուղիղ քրտին եւ լիակատար լինանով Աստուած որդորմի ասացէք Տէր Դանիէլն եւ ծնո-ղացն... (եւ այլ անուանելի):

Այլ եւ ես անարժան զրպիւրս՝ Յովանէս անիմատս զրէիս, զիմ անարժան երեսն մեզ ի դետին զնեյով աղաչեմ, Աստուած որդորմի ասել ինձ եւ իմ ծնողացն՝ Նաւրս Ըստիպէլին եւ մօրս Սթարին, որ յայմ տմի փոխեցաւ սա Գրիգոր... (եւ անուանելի, որոնց մէջ յիշուած է Ռաւի Ջրապիտն վարդապետաւ անունը):

15ա... Որոյ աղօթիւքն որդորմի Գրիգ-որոս ստացողի զրոյս Տէր Դանիէլին եւ ծնո-ղաց նորին Տէր Աւագեղն եւ Մերտին եւ կողակցին Մերտինն, ամէն:

38Դր. Որ որդորմի ստացողի զրոյս Տէր Դանիէլին եւ ծնողաց նորին Տէր Աւագեղն եւ Մերտին եւ դստեր Ալթունին եւ քուերն Մարիամին Տէր Առաքելն եւ Հօրն Պուլմէլին եւ Դօնարին եւ դստերն իւրեանց Մաղկին եւ մեղօք ի յի դրադրիս եւ ծնողացն իմոց:

(Վերջիմ երկու յիշատակարաններիմ ամանող բազմաթիւ գրութիւններ կամ զլալս-նրի վերջաւորութեամբ):

2. ՀԵՏԱԿԱՅԻ

18ա. Զվերջին ստացաւ(դ) սուրբ զրոյս խօյս Աղատին եւ ծնողացն Բարաթանին, Շաղանին եւ եղրաքն Միղդայանին, Մար-տիրոսին, Նուրեմանին, կարդ(ացողաց):

39. Զվերջին ստացող սուրբ զրոյս խօյս Ղարամէլէլին եւ կողակցին իւրոյ Հոսիփիմէ եւ որդոյն Գրիգորին, Աղայմային. կարդա-ցողաց եւ մեզ. (Յմամ այլ քալմարի յիշա-տակաղարկիւններ Ոնրբիմ լուսանցմե-րում):

38Գ. Իմ յօմար կտմաւ կալմեցի եւ Գալուստ Դաւթի Տէր Անտիսեանս: Սուրբ զիրն կարդացողներդ մի բերան ասէք Աս-տուած որդորմի ինձ եւ ծնողներս, 1583 թ.:

421ր եւ 493ր. (Կմբաղորդմ). ՎԲ(րեա-տոս)ի Ե(ա)ռ(այ) Տ(է)ր Ոհանէս. Թի(ւ)ն 1284 (1835)՝:

493ր. (Կմբաղորդմ). ՎԲ(րեառ)ա(ի) Ե(ա)ռ(այ) Տ(է)ր Մակար Յարութեան(եան), 1899՝:

493ր. (Կմբաղորդմ). ՎԲ(րեառ)ա(ի) Ե(ա)ռ(այ) Սիւրմալ, Թվ(ի)ն ՌժԿԲ (1713):

12

ՅԱՅՍՄԱՆՈՒՐՔ

ՆՈՐ-ԶՈՒՂԱ

ժէ դար

ԹԵՐԹ՝ 34: ՊՐԱԿ՝ անգամ քեքքէք տաքքէք պրակնից: ՄԵՆՈՒԹԻԻՆ՝ 25.5 X 25.5: ՆԻԹ՝ հաստ թուղք: ԿԱՋՄ՝ չուճի: ՎԻՃԱԿ՝ քեքի, քաղաւած, բոլոր քեքքէքը չուք անած: ԳԻՐ՝ բոլոր-գիր: ԳՐՈՒԹԻԻՆ՝ երկսիւծ: ՏՈՂԵՐ՝ 35: ԳՄՈՒՄ-ՆԵՐ՝ ճշուճով: ԹԱՆԱԳ՝ սեւ, վերնագիրները մեծա-տառերը, սկզբնառգներն ու յարս յօսանցեղծները՝ կարմիր: ԶԱՐԿԱԳՐՈՒԹԻԻՆՆԵՐ՝ գլուխների սկզբնա-տառերը՝ հաւեղոր: ԼՈՒՍԱՆՅԱՋԱՐԿ՝ գլուխների սկզբներում: ԳՐԻՉ՝ Յակար: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ժէ դար: ՎԱՅՐ՝ հաւեղորք, Նար-Ջալա: ՊԱՏՈՒՐԱՅՈՒՆ՝ Մկրտիչ:

ԵԱՆՕԹՈՒԹԻՆ. — Գաւառում է Գ. Խաչում Դիւանաւանին, Ղարաւն գիւղ, Զեռարբ ժնն ժառր պէմ գաւառ է Դ. Կարս Միւսանանի ժառ:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆՔ

1. ԳՐԶԻ

1ա. Եւ են բարեխառ առ Տէր վասն ամե-նայն Հաստապետից Ի Քրիստոս, մանաւանդ ստացողի տառիս պարուն Մկրտչին եւ ծնե-ղացն՝ պարուն Բարին եւ Մարդարիտին եւ քրիւնը Նաղլուխանին եւ ժեղաւ որ զբէր Յա-կարին, կարգացող(աց) ... (Նոյմ միտքն ունեմ 21ր, 27ա եւ այլն):

Եւ. Որ ողորմի Քրիստոս Աստուած բա-տացողի դրոցս պարուն Մկրտչին եւ ծնե-ղացն՝ պարուն Բարին եւ Մարդարիտին եւ եղբորն Խոյնանին եւ Ամբասանին. կարդա-ցողաց): (Նոյմ միտքն ունեմ 4ր, 7ա, 9ա, 12ա եւ այլն):

Իւ. Մանաւանդ բարեխառ վասն ստա-ցողի սուրբ դրոցս պարուն Մկրտչին եւ կո-ղակչին Ուղորիկին եւ որդոյն Յակոբյանին եւ զսանին Վառձառին, կարդացողաց եւ լսող(աց): (Նոյմ միտքն ունեմ 11ա, 15ա, 17ր, 19, 20ա, 22ր, 23ր, 29ա եւ այլն: Նման յիշատակարաններ կամ գրքիւ բոլոր գլուխ-ների վերջում):

3. ՀԵՏԱԳԱՅԻ

16ա. (Աւսանցում) Այս Յամասուրքս վերայ շատ նեղութիւն կրեցի մինչեւ իրար ժառ բերեցի, եւ էն տարին ոչ ինչ բան դին չունէր, մինչ ցորէն: Հասա ու բարակ ձէլ դին էր, վայր զաբարակ մանողին: Իմացողին մին, յիմացողին՝ Հազար եւ մին:

1900, յուլիս 18, օրն Երեւանի. Ստայի Պետրոս Մարգարեան Ի Սանդիարաւն (վերջիւյն յետը մոյմ թուին եղի է Ղալաւունում ուտու-ցի):

13

ԳՐԻԳՈՐ ՏԱԹԵՒԱՅԻ, ՀԱՐՅՄԱՆՑ ԳԻՐՔ

ժէ դար

ԹԵՐԹ՝ 351: ՄԵՆՈՒԹԻՆ՝ 20.5 X 20.5 X 7: ՆԻԹ՝ սպիտակ թուղք: ԿԱՋՄ՝ սեւ քղաղ պատմ ստուարաբալար: ՎԻՃԱԿ՝ քաղաւած, քեքքէքը բաժանած եւ խառնած: ԳԻՐ՝ Յոտրգիր: ԳՐՈՒԹԻՆ՝ երկսիւծ: ՏՈՂԵՐ՝ 38: ԳՄՈՒՄՆԵՐ՝ ճշուճով: ԹԱՆԱԳ՝ սեւ, վերնագիրները, մեծատառերն ու յո-սանցեղծները՝ կարմիր: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ժէ դար:

ԵԱՆՕԹՈՒԹԻՆ. — Գաւառում է Եւստի-Յ(բարեխառն, Հազարէրբ գիւղ):

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆՔ

1. ՀԵՏԱԳԱՅԻ

16ր. Երեւանի է այս Տաթևի Հարց-մունքս Հազարէրբայ Տէր Բաղդասարի որդի Տէր Աղէքսանդրին եւ իւր որդի Տէր Ստեփա-նոսին եւ Թուանցն Աստուածատուրին եւ Մարտիրոսին եւ Գրիգորին, որ ըստացանք իսկաւ արդար վաստակող մերոց՝ Ի վայելունն որդոց որդիս, Ի թուին ՌՄԼԳ (1784), ամ-

սեանքն սեպտեմբերի ԻԼ (21) : (Նոյմբ' 32ր, հյա) :

ՅՏր. Յիւստակ է այս Տաթևի Հարց-մունքն Հաղարջբու Տէր Բաղդասարի որդի Տէր Աղէքսանդրին եւ իւր որդի Տէր Սահա-նասին եւ իւր որդիք Աստուածատուրին եւ Մարտիրոսին եւ Գրիգորին եւ մայր սոցա Վառժապին. ըստացաք ըզսա ի վայելումն որդոց մերոց, ներ թուելքն ՌՄԼԳ (1784), սերզեմբերի ԻԼ (21) : Զայս Տաթևա արի մին թուե(ա)ն սոց :

137ր. Յիշեցէք ղզհաւայն մեր ղզՏէր Մաթէոսն եւ որդին Տէր Դաւիթն եւ իւր որդին Տէր Թաթէոսն եւ որդի նորայ միւս

Տէր Դաւիթն եւ որդի նորայ Ներսէսն եւ որդի որոս Տէր Բաղդասարն եւ իւր որդի Տէր Աղէքսանդրն եւ որդին Տէր Մկրտիչ վարդապետ եւ կրեւր որդին Տէր Սահախնոսն¹ եւ իւր որդիք զգերիկոս Աստուածատուրն եւ Մարտիրոսն եւ Գրիգորն եւ մայրն սոցայ Վառժապն եւ չարսունքն Տէր Սահախնոսին Հոռոմամէն եւ Յօդիտէն : Յիշեցէք եւ դուք յիշեալ լինէք առաջի ահեղ յատենին Քրիստոսի, ՌՄԼԳ (1784), Հաղարջբու :

¹ Տէր Սահախնոսը Հաղարջբուիցի պատմորդ Սահախն Էրզն է, իսկ յիշատակագրութիւնը՝ իր ցեղաբանութիւնը :

14

ՏԱՂԱՐԱՆ

ՀԱՋԱՐՋԱՐԻՐ

(ՌՄԼԵ (1780)

ԹԼՐԹ՝ 148 : ՊՐԱԿ՝ 18, իրաւամբիւր Յ քերք : ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 11,3 X 8,5 X 2,3 : ՆԻՒԹ՝ քաւք : ԿԼՋՄ՝ կայեղառ տախտակ, վրա ճշտւումով գաղթք, հեմաւ, ճերմից ծաղկաւոր կտոր : ՎԻՃԱՍ՝ քաւաք, սկզբն միջին, կէտը քաղ մակիւնից մկնակն : ՊՐԱՐԱԿ՝ ԹԼՐԹՆՐ՝ 148ր : ԳԻԹ՝ ճտարցիք : ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միա-սիւն : ՏՈՂԱՆ՝ 19 : ԳԾՈՒՄՆԻՐ՝ ճշտւումով, ԹԱՆԱԳ՝ սեւ, վերմադիրներն աւ մեծառանքը՝ կտրմիւր, լուսաղնադները՝ սեւ : ԳՐԻԶ՝ Ասեփանոս երէց Հաղար-ջբերցի : ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ՌՄԼԵ (1788) : ՎԱՅՐ՝ Հա-ղարջբու :

ՆԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆ. — Պատկանում է Թագնա Տէրադեանին, Հաղարջբու գիւղ :

ՐՈՎԱՆԻԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ձեռագիրը Սահախնոս Էրզնի յօրհմած երգերն է՝. ցամփը գտնուում է 130—191 (էջ 277—281)ի վրայ, ըստ քրի ումի 87 տաղ : Ծանկից յետոյ եւս կամ մի քանի այլ տաղեր :

ԹԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆՔ

1. ԳՐԶԻ

141ա. Գրեցաւ. ի Հաղարջբու, ի դրան Սրբոյն Աստուածածնի հէնդեցոյ, ի ապաշ-նոր Տէր Սահախնոսէ, ի վայելչումն մանկանց Սիւնի, ՌՄԼԵ—ու. (1786) :

147ա. Փառք...

Աւ, արդ, եւ յետեալ ի քնաւից եւ տնարման ի զործոց աշակերտաց, եղևո-նաւոր եւ վատաւոր անձին, նուկայի եւ ապիկար, սինյար Ստեփաննոս վատնոյ բանն եւ անուամբ միայն քահանայ, շնորհի Տնառն սկսայ գլխի տառիս, որ կոչի Տաղա-բան եւ ողորմութեամբն նորին աւարտեցի ի թուին Հայոց ՌՄԼԵ (1788) ներ ամսեանն ղեկանեմբերի Ի (20)—ու. (1788), ի Հայրապետու-թեան Տնառն Դուկաս կաթողիկոսի ամե-նայն Հայոց եւ առաջնորդութեան մերոյն նա-հանդի երկրին Պարսկաստանի Տնառն Մկրտիչ Հեղաճողի, աստուածաբան վարդա-պետին եւ նորին առաջնորդ Տնառն Յակոբայ վշարի ախորժ վարդապետին ի երկնամեմն վանս Սրբոյ Ամեն(ն)ափրկչի սուրբ Ռախա :

Արդ, երեսն առաքուրիցղ մերոց եղևոյ, ոյ սուրբ Հայրք եւ եղբայրք, եւ ինդրեմ ձեռն ինձ նուստիս պիբր(կա)ն սուրբ այո-թից մերոց ի ժամ արտասուամ, վասն իմ եւ վասն ծնողայ իմոց՝ Տէր Աղէքսանդր Ծե-րու(ն)ի քահանային, եւ մօրն իմոյ, Հան-գուցեւոյ առ Տէր, Վառժապին եւ որդոն իմոց աստուածապարկեւ Աստուածատուր զգերիկոսին եւ Մարտիրոսին եւ կողակցին իմոյ միւս Վառժապին եւ դասերացն իմոց...

(246ր—ում եւս մեմն մի յիշատակարամ, որ ընթեմունի չէ) :

15

ՏԱՂԱՐԱՆ

ժել դար

ԹԵՐԻՔ՝ 120: ՊԵՐԱՂ՝ 10. Իրաւամբիւրք 8, 12 եւ 14 բերք: ՄԻՆԱՆԻՔԻՆ՝ 14.5 X 10 X 2.5: ՆԻՒԹ՝ քաղք: ԿԱՋԱՄ՝ կաշնդաւ, մշտնաւ քաղք, Ա փնդիք մի մասն աղբաւ եւ հալեղաւ: ՎԻՃԱԿ՝ սկզբից եւ վերջից բերք: ԳԻՐ՝ ճառագիւր: ԳՐՈՒԻՒՆ՝ միւսին: ՏՈՂԵՐ՝ 11, 10 եւ 21: ԳՅՈՒՄՆԵՐ՝ ճառագիւր: ԻՍՆԱԿ՝ աւել, մեծատառերն ու վերջից՝ ղերմերը՝ կարմիր: ԼՈՒՍԱՆՅԱՐԱՆ՝ մի մասն հաւ միւսին: ԳԻՒՅ՝ ղարմաւ սարկաւ: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ փել դար:

ԵԱՆՈՑՈՒԹԻՒՆ. — Ուղեւորք է Երեւանից՝ թ. 1—14, 15—20 եւ 27—150. Ա. Բ. մասն ճանաչողն ու խոսքը տարբեր է:

ՋԵՂԵՐ՝ ղարմաւոր է Լեւոնից Տէր-Յովհաննիսեանին, Խոյզից գիւղ:

ԲՈՎԱՆԻԱԿՈՒԹԻՒՆ

1ա—14թ. Կրօնական զանգարան խրատողներ:

15ա—19ա. Որդայն Երեւանի առաջնաւ:

10ա—20թ. Խրատան Հոգեւոր, զոր առաջնաւ է սուրբ Հայրն մեր Ուսանչ Գառնեցի:

27ա—41ա. Գառնեւթիւն մանկան եւ աղջկան. գլխաւ մեծատառն է մի... 3:

41թ—159թ. Զանգարան տաղեր՝ Յովհանն-

նէս Թաւրիսեանց, Մկրտիչ Նաղաշից եւ ուրիշներից:

ՅԻՄԱՍԱԿԱՐԱՆԻ

1. ԳՐԱՅԻ

121ա. Ով որ կարգաւ կամ օրինակ է, թող ղարմաւ սարկաւոր լինէ:

144թ. Զորող զբիւժ կերէ դարող, դարափորմար լինելը ղարմաւն ի Տէր:

2. ՀԵՏԱԳԱՅԻ

42թ. Բրիտանի ծառայ Տէր Ուսանչ Մնացականեան ի Խոյզայն, թ(ի)վ(ն) 1890-ին, ղեկնեմերէր ԺԱ (11)-ին:

17թ—18ա. Եւ առաւման տիրացու Սարգիս զբիւժ. Օվ որ կարգաւ, մին բերան լինելաւ, լինելաւ:

80թ—90ա. Եւ առաւման տիրացու Սարգիս. Օվ որ կարգաւ մին բերան լինէ եւ ինք լինելաւ լինելից առաջի առաւձ Գառնի Աստուծոյ. թիւն ԲԵ (1851)-ին... (ամբողջութիւն) ԺԷ (17)-ին:

123թ. Բրիտանի ծառայ Տէր Ուսանչ Մնացականեան ի Խոյզայն, թիւն 1293 (1844), առաջ 10 փետրվարի:

Լեւի եւ մանրատն բովանդակութիւնը տեսնել ղերմն ծագողը (Երասցեմ, 1908 թիւ, յանուար, էջ 16—32):

16

ՏՈՐԱՑՈՒՑ

ՌԷԳ (1124)

ԹԵՐԻՔ՝ 150: ՊԵՐԱՂ՝ 13. Իրաւամբիւրք 12 բերք: ՄԻՆԱՆԻՔԻՆ՝ 14.5 X 10 X 3: ՆԻՒԹ՝ քաղք: ԿԱՋԱՄ՝ կաշնդաւ տախտակ: ՎԻՃԱԿ՝ սկզբից եւ վերջից բերք: ԳԻՐ՝ ճառագիւր (տաքեր): ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միւսին: ՏՈՂԵՐ՝ 21: ԳՅՈՒՄՆԵՐ՝ առաւմար: ԹԱՆԱԿ՝ աւել, մեծատառերն ու վերջից ղերմերը՝ կարմիր: ԼՈՒՍԱՆՅԱՐԱՆ՝ մի մասն հաւ, ԳԻՒՅ՝ Գառնեւթ սարկաւ: Զարեանցի: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ՌԷԳ (1024):

ԵԱՆՈՑՈՒԹԻՒՆ. — Գառնեւթ է Կարգաւ ինչուսեանին, Հոյզից գիւղ:

ԲՈՎԱՆԻԱԿՈՒԹԻՒՆ

(Տնտեսագիտ. բացի բովանդակում է զանազան խրատներ եւ հետազոտող գրչուքնոր բերկու տաղ, որ բերում են ստորեւ):

100ր.

Առաւօտէց վաքք կու քաղես,
 Ինձ լաց կանես, դու ծիծաղես,
 Միք տունն ցաւ՝ ինձ զօնաղ ես,
 Հագար բարի, ինձ մօտ արի,
 Բարով չես տալ, խաբար չեմ,
 Եւ քեզ ինչ արի:

Արի միմեանց գիր ոգորկեմք,
 Բառ ու թօհմարմներն քարկեմք,
 Արի, ցուրտ (ա)յ, մի տեղ պառկեմք,
 Որ տաճարանք, գիւղականք,
 Նաւան ու խնամք մագալ պիտի՝ ծաղոյ
 քանանք:

Անայ քան ես, քեւ արքուն ես,
 Ինձ խնտ շաքք ու եզրար մանս,
 Ես խօ խաբար եմ, քեւ կամք ունես,
 Էր Ուր կանես, հոգիս հանես,
 Էի, քի մօրվաք, մեկ հաւաք արայ,
 Էր կուտալանս:

Անայ գարունքն ելաւ, եկաւ մարտն,
 Կու շատանայ սիրայ դարուն,
 Ղափիլ մէջ կրկիլ մամարուն,
 Լաւ իմացիք, դայիմ կացիք,
 Քո սիրուն ինձ խնտ մեկ արայ,
 ուրախ կացիք:

Անայ իմ սիւսմօր ոսկե խաւ,
 Քաղցր(ա)յ խօսիք մախշուն կաճաւ,
 Մեկ օր կատես կամ լաւ կամ վատ,
 Ռեսան էմուր շէժղայ բէրտուլ,
 Թագ ես կանչեմ, որ դու բացուես
 դրամգի գուլ:

Քանի քո սլատրոնկ կեմդան չի,
 Քո տեսնողն դար կայանմի,
 Քանի քո ըսկեսուրն տան չի,
 Եկ պիւսման, բեր սեղան,
 Գիւնի խմոր, տաղերն ասեմք
 Հովնայքանմ:

110ր.—112ր. Գովառն Բ (2) Մովսէս
 վարդապետի և (2) Պողոս վարդապետի

Ականջ կալէ՛ ու լսեցէ՛,
 Բանն ասեմ վարդապետին,
 Այս գովառանս, որ ասցինք,
 Մեր Տէր Պողոս, Տէր Մովսէս
 վարդապետին:

Բագում եկեղէցի շինեց,
 Ժողովք արար, գերի գնէց,
 Նոր Լուսօ(աւ)արիչ անուանէց,
 Մեր Տէր Մովսէս վարդապետին:

Շինեցին վանք ու ամապատ,
 Ստեփանեցին չեկին եօ(աւ)ատ,
 Հօաց Շոռոտ, Աստապատ,
 Մեր Տէր Մովսէս վարդապետին:

Ձեռն էր ոսկի բուրվառն,
 Հագաւ լուսեղէն շարքառն,
 Բնակ(ե)ալ էր Հայոց քանն,
 Մեր Տէր Մովսէս վարդապետին:

Գլուխն էր դրել ոսկի թաւ,
 Մտաւցանէր ամրք պատարագ,
 Եզեւ մեր արիմաց ճրագ,
 Մեր Տէր Մովսէս վարդապետին:

Աշակերտն Տէր Փիլիպոս,
 Մարմինն կուս, հոգին էր լուս,
 Եզեւ մեր արիմացն յուս,
 Մեր Տէր Մովսէս վարդապետին:

Նայ էր վարպետ Փիլիպոսին,
 Հաստատեաց վանէքն կուսին,
 Հանց կու մամուլէր քողոր լուսին,
 Մեր Տէր Մովսէս վարդապետին:

Յուսանանք Որդին Միածին,
 Միամաւր ծնունդ կուսանին,
 Նոր մարգէց էրմիածին,
 Մեր Տէր Մովսէս վարդապետին:

Բագում աշխատանք դադէց,
 Կաթագիկէն լուսով պատէց,
 Ստեփանեանսն հաստատեց,
 Մեր Տէր Մովսէս վարդապետին:

Համագազն, որ գիրքն գրէց,
 Ինքն ընգօ(աւ), որ խոր փորէց,
 Աւարք էրմիածինն օգնէց,
 Մեր Տէր Մովսէս վարդապետին:

Գնացին խանին դիւանն,
 Ծուռ էր Համագազին քանն,
 Վերայ գնաց ըզիկանն,
 Մեր Տէր Մովսէս վարդապետին:

ՀէճիՅՈՍ եղո(աւ) մահմէտական,
Համադարձ ատամնական,
Սուրբ Հոգին եղո(աւ) աւգմական,
Մեր Տէր Մովսէս վարդապետին:

Ուէփիլ Պայճ Թաւաթեցի,
Այս մէկ քանի քանի ասացի,
Յատմանգայ մեղքս լացի,
Մեր Տէր Ռովսէս վարդապետին:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆՔ 1. ԳՐՁԻ

ՅԻՐ. ԶԳարուս սարգաւազ Թաւաթեցի,
որ է զեղէն Յղիւրձու, յիշայ միայ Աստուած ողորմայի... Բ(վին) ՌՀԳ (1624):

ՅԵՐ. Դրեցաւ առձարս ձեռամբս սուսանուն Գարար սարգաւազի ի Բ(վին) Հայոց (1624). տանուտէր տարուն ձուկն էր, զի տարուն ԸՆԹԻՆ էր, որ է նաւանջ: Ունի մի քանի այլ միտն գրաւթիմներ:

17

ՔԱՐՈՁԳԻՐՔ

ՆՈՐ-ՋՈՒՂԱ

ՌՀԷ (1628)

ԹԻՐԻԹ՝ 1651 ՊՐԱԿ՝ 17, իրաւամբիւրք 12 քերք:
ՐԵՆՈՒԹԻԹԻՆ՝ 10,5 X 14 X 3,5: ՆԻԹ՝ զեղմաւան
ուստ քաղք: ԿԱՋԱ՝ կաշկապտ տախտակ, վրան
ՅՈՂԱՄԱԿ զարդեր: ՎԻՃԱԿ՝ լաւ: ԴԻՐ՝ բոյսրդի
(17ա-17ա), ՈՒՐԵԳԻՐ (159-1859): ԳՐՈՒԹԻՆ՝
միտան: ՅՈՂԱՐ՝ 18: ԳՐՈՒՄՆԻՐ՝ անձամբ: ԹԱ-
ՆԱԿ՝ ան: ԳՐԻՉ՝ Ստեփանոս երէց: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ՌՀԷ
(1628): ՎԱՐՐ՝ Նոր-Ջուղա: ՊԱՏՈՒԹԻՐԱՅՈՒՆ՝ Խոյս
Օսլիան:

ՄԱՆՕՐՈՒԹԻՆ. — 141—150—ի վրայ կ'ս
Պատմութիւն Գեղմէ քաղաքի զոր Խորթանեալ է
ի տանի լեզու ի նայ լեզու իրաւ խղիւճ եղաւ
ի իմաստք:

Պատմութիւն Երեւանի Տէր Օսլիանիտանի,
Խոյսի գիր:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆՔ

1. ԳՐՁԻ

1859. Փառք...

Արդ, զրեցաւ Գարուդիւրքս ի յերկերն
Պարսիք, ի զեղաւազապէս Զայոց, ի դուռն
Սուրբ Յակոբա ՄՃրնա Հայրապետի Սուրբ
Նաւի, ի Բ(վին) Հայոց ՌՀԷ (1628),
Աստուած անարման, ազնւո, սուսանուն Ստե-
փանուն իրեցաւ, յիշատակ խոյս Երեւանին
և իւր Զարուդիւրձ պայծառ մանկանն Շահ-
նազարին, որ փոխեցաւ առ Գարուս և իւր
բնիւանացն ամենեցուն:

Արդ, աղաւթմ զմիւ, որք Հանդիպիլ ի
մայ՝ կարդալով կամ օրինակելով, յիշեցէք
զՊՈՒՆ Երեւանն և իւր ընդանիցն և ինձ
մեղաւարտ զբնիւ յիշէք և Աստուած ողոր-
մի ասացէք. ամենակալն ձեզ ողորմեացի ի
միւս անգամ զալստեանն, ամէն: Հայր մեր:

ՅԻՐ. Գրիտտո Աստուած արմանի արա-
ցեա ճշմարիտ խոստովանութեան զՊՈՒՆ
Երեւանն և տաւ խոյս իւր իւր զարեցալ
մեղացն, և ինձ անարման զբնիւ, կարդա-
ցողաց և լսողաց մասն և բաժին եղիցի,
ամէն:

180ա. Դարեալ յիշեցէք զՊՈՒՆ Երեւանն,
որ ևս զբնիւ ու յիշատակ իւր և իւր ընդա-
նացն և Աստուած ողորմի տասցողացն,
ամէն:

2. ՀԵՏԱԳԱՅԻ

Իր. Կնմադրոյմ. Ք(բիտտո) ծ(ա)-
ն(այ) Տ(է)ր Ունան, 1289 (1840):

Իր. Վերջին քառացողի Տէր Կիրակոսին
և Հոր Զորայ Մանուկին և մօր Զորայ Նու-
սարին և եղբայրք Գրիգորին, Յարութին և
քերք Յանայուն, Մարամին և արեւայն մե-
ծայորայց, կարդացողաց և լսողայց ողոր-
մի...

1ա. Վերջին քառացողի Տէր Կիրակոսին
և պապն Զորայ Մանուկին և մամն Զորայ
Նուսարին և արեւայն մեծաւորայց, կարդա-
ցողայց և լսողայց առն Հասարակ ողորմի
տասցողայց, ամէն: (Վերջում տուցողի կնիւ-
ղորմը. Ք(բիտտո) ծ(ա)նայ) Տ(է)ր Կիրա-
կոս, 1247 (1708):

(Նայն բովանդակութիւնն ունեն մասն
109, 229, 329, 46ա, 75ա, 83ա, 949 յիշա-
տակագրութիւնները):

43ր.

Եւ ամբարձմ տիրացաւ Ղազար
Մէլիք Տէր Դաւթեան գրեցի,

Օրն ապաշխարանաց Ըստայ եւ լացի,
Առ Աստուած կարգացի,
Ողորմութեամբ իմ սեգֆիմ քողցի,
Եկայ աշխարհ, երթալ ժամն ոչինչ
բարձիք:

1885-մ դեկտեմբեր 22 գրեց(ի),
Ով ար համդիպի. կարդայ, իմ յիշի,
Իմքն յիշեալ լիցի առաջի Քրիստոսի,
Ի գեղմ Դայամ տիրացու գրեցի:

ՅԶա. Աստուած տուեց, որ մկրտեցին
Զաքարայ մարգարէ տանին, որ անունն կո-
չեցինք Զաքարնա, 1887 թուին, յունիս 30,
Հայոց ՌՅԼԶ (1887):

ՅԷա. Աստուած տուեց, որ մկրտեցինք
սուրբ Անտարանչաց տանին, որ անուն կան-
չեցինք Ղուկաս, թուին 1885, Հոգեւորներ
16-ին, Հայոց թուին ՌՅԼԴ (1885): (Նոյմը՝
ՅԵա):

ՅԵր. Սրբազան Արքեպիսկոպոս Եսայանէս
Թիֆլիս ՌՌՎԻՐ-ին (1813) եկաւ Փէրիայ, որ
Զուգու առաջնորդ էր եւ մերն, յուլիսի 1
(30)-ունն:

ԵԼր. Եղիշեանի արի վարդէպետին թիֆլիս
Հայոցն ՌՌՎՅԻ (1708)-ին սեպտեմբերի մին,
մեր Տէր Աստուածայտուր, Տէր Կիրակոս,
Տէր Եղիշեան յառան օրհնեցի. Գրեցի թիֆլիս
ՌՌՎՅԻ (1708)-ին, սեպտեմբերի Ա (1)-ին:
(Վերջում ստացող Տէր կիրակոսի 1708
թուակիրը կնիքադրոշմը):

ՅԶա. Ողորմեացի ձեզ մարդասէրն Աս-
տուած եւ արքայութեան արժանի արասցէ
կարողացողացդ եւ խոզացդ եւ ինձ փանացի
դժողոյի մասն եւ բաժին հոյցի, ամէն. Հայր
մեր:

ՅԶր. Ես Տէր Ոհանն Փանոսի որդի դիրս
դրեցի թիֆլիս մէն ՌՅԶԲ (1733)-ունն. ինչ
աստուածայտէր քրիստոնեայ որ Հանդիպի
այս զովիկի Քարոյդրբիս, յիշէ կարդայ,
ուղիղ արտիւ մեղայտուս եւ հղկելիս յիշէ
առաջի սուրբ դրբիս, Թէ կենդանի ամ ինձ
յիշէ եւ Թէ մեռած ամ՝ ողորմի ասի, եւ Հայր
մեղայ Տէրն Քրիստոսն ուրն ողորմեայ եւ ուր
մեղացն թողութիւն շարեայ, ամէն:

Գիրս գրվեցաւ ՌՅԶԲ (1733), փետրվարի
ի (20)-ունն, անասակ շարաթ օրն, ի մե-
ռամ(ր)ս անաթան Տէր Ոհաննի. ի Լսպ(ա)-
նան քաղաքիս Անտէր էր եւ անթաղաւոր
քաղաքաց, այլ ոմն անուն Թաթագլուս, որ էր
ցեղէն Պարսասանայ, նա էր դաֆտէլ Լսպ(ա)ն

քաղաքս, խնաւ րադում նեղութիւն էր տա-
մ(ա)ն քաղաքիս եւ մանաւանդ Հայոց քրի-
ստոնեա աղքէս, յորոյ մեղ ապատեղէ Տէրն
Քրիստոս ի մեռաց այլադեցաց եւ ամենայն
փորձանաց, ամէն:

Ես Տէր Պետրոսի որդի (ամուսնը չգիտեմ
է, բայց կարողացում է) Կիրակոս դրեցի
դիրս. ինչ աստուածայտէր քրիստոնեայ որ
Հանդիպի այս զովիկի Քարոյդրբիս, յիշէ
կարդայ, ուղիղ արտիւ մեղայտուր եւ հղկե-
լիս յիշէ առաջի սուրբ դրբիս, Թէ կենդանի
ամ ինձ յիշէ, Թէ մեռած ամ... (Այս վերի
գրածը):

Հայս դրբիս իմ վարպետն Եսայանէսի
որդի Տէր Պետրոս ամէն եւ պ(ա)մէլիս ետ,
որ ինչ տեղիս որ Հանդիպի, զայս դրբուս
լսելով կամ օրհնակ տանելով, մին բերան
յիշէ եւ ողորմի ասպմ. ողորմած Աստուած
ողորմի իւրեայց եւ իւր որդոցն, նոյնպէս եւ
յիշողքն յիշեալ լիլիս առաջի Քրիստոսի
յարեանայ, թիֆլիս յամի ՌՌՎԶ-ին (1796):
Հայս դրբիս ետ Մանուկի որդի Տէր Կիրակոս
մամարան:

ՅՊա. Սասիկ Ա. Եարութիւն(եան) դրեցի
1881, ի Սանդիբարան:

107ր. Վերջին ըստացուց Տէր Ոհանն եւ
իւր Հայրն նորա Մնացականն եւ մարն նորայ
Շուշան եւ իւր որդին Ուսէրն, Օլիպեմն,
Կարապետն, Սթէֆան. Օլ օր կարդայ, մի
բերան յիշէ եւ ինչ յիշեալ լիլիս առաջի ամայ
Դառն Աստուծոյ ի Տէր, ամէն. Գրվեցաւ
թիֆլիս ՌՌՎԲ (1850), մարտի Ժ (10)-ին:

142ր. Հետ այս օրն Բովէս վարդապետ
Թիֆլիս ՌՌՎԺ (1768)-ին, սեպտեմբերի Ժ
(10)-ունն:

143ր. Մեր Հայրակ(ա)ն պապ(ակ)ան
տեղն Փէրիս դեղ Պովան մօտ Իսաղէշտն,
Թիֆլիս ամի ՌՌՎՂԲ (1843), ապրիլի մին (1)
այս դրեցաւ ի (16-ա) վերջին ըստացուց Տէր
Կիրակոսին եւ պապ նորա Տէր Եսայանին եւ
որդիք նորայ Համբարշ, (Մարգ)արին, Եու-
սէֆին եւ արեան մեքանաւոյաց, կարդա-
ցողաց եւ յողայց, անն Հասարակ ողորմի
ասողաց, ամէն:

180ա. Դարձեալ յիշեցէ Տէր Ոհանն
եւ իւր Հայր Մնացականն Հատաւ այս դիրս
ԺԵ (15) դրոտնի. Աստուած իւր Հոգին լու-
սաւորին Այս դիրս դրեցի, օլ օր կարդայ
մի բերան յիշէ եւ ինչ յիշեալ լիլիս առաջի
ա(ն)մայ Դառն Աստուծոյ թ(ի)ֆլիս ՌՌՎԲ
(1843), յունվարի եկին, յառան, 1292-ին,
1843-ին ի ամբ, ամէն:

18

ՔԱՐՈՁԳԻՐՔ

ժէ դար

ԹԵՐԹ՝ 203: ՊՐԱԿ՝ 17, իւրաքանչիւր 14 քերք: ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 21 X 15 X 4,6: ՆԻԹ՝ բազր: ԿԱՋԱՄ՝ կաշեպատ տախտակ: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ երկուսկամ քերք սկզբումն եւ վերջում, տեստարմի տղազրուած քերք: ՎԻՃԱԿ՝ ցատար, վերջից քերք: ԳԻՐ՝ ճառքեր: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասին: ՃՈՂԵՐ՝ 28: ԿԵՆՈՒՄՆԵՐ՝ ճշումով: ԹԱՆՎ՝ տես: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ժէ դար: ՍՏԱՅՈՂ՝ տիրացու: Երբվամ:

ԵԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆ. — Գաւառում է Մաղաք Կէ- յուսանքին, Հաղան գիւղ:

ԹԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆՔ

1. ԳՐԶԻ

(Մի քանի քերքերի վրայ գրուած է).
Ստացող զրոյս աւարացու Երբվան եւ զծնողս

իւր զՊոստայ Միւրաքն եւ զմայրն Այթուն եւ զկենակիցն եւ զամենայն արեան ժերձուրս, ամէն:

Ջվերջին ստացող սուրբ զրոյս ժամաբար Մկրտչին եւ իւր կենդանիքն եւ Հանդու- ցեալն յիշեցէք եւ Աստուած ողորմի ասա- ցէք իւրեանց հողոյն:

83ր. Խանարախանն որ Թէհրան նա- Հասակեց (աւ) 1833: Եւ Տէր Թոհան Տէր Աւետեան զբեցի. օվ որ Հանդիպի՝ յիշի:

19

ՔԱՐՈՁԳԻՐՔ

ժվ դար

ԹԵՐԹ՝ 60: ՊՐԱԿ՝ ամբաստումն իւրի է 10 պրակ: ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 25 X 10 X 2: ՆԻԹ՝ բազր: ԿԱՋԱՄ՝ կաշեպատ տախտակ, ճերմից կապուտ կտոր, երեսը մաշուած եւ կեղտոտուած: ՎԻՃԱԿ՝ սկզբից եւ վերջից քերք: ԳԻՐ՝ բառքեր: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսին: ՃՈՂԵՐ՝ 27: ԿԵՆՈՒՄՆԵՐ՝ ճշումով: ԹԱՆՎ՝ տես, լուսամտեանքն ու քաշ մեծատուփեր կտորներ: ԳՐԻՋ՝ Մկրտում: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ ժէ դար: ՍՏԱՅՈՂ՝ Ստաքիւն եւ Տէր Բաղասար:

ԵԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆ. — Գաւառում է Թաղա- Տէր-Երեսնին, Հաղարթի գիւղ:

ԹԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆՔ

1. ԳՐԶԻ

4ր. Տէր Յիսուս ողորմեայ ըստացող սուրբ զրոյս Ստաքիւսանին եւ զստերն նաղ- լուխանին, կողակցին Աւետին, ամէն: Մա- նասեղ եւ ինձ զանաբանա Մկրտում զըծո- ղին, կարդացողաց (Յան 10ր. ստացողի ամուսնիցը գրուած են տարբեր ձեւագրով):

Յր. Ողորմի Բրիտանոս Աստուած զըստա-

ցողի սուրբ զրոյս Տէր Բաղդասարին եւ Հօրն Ներսէսին եւ ժօրն Փարիսանին եւ որդոյն Ներսէսին, եւս առաւել ինձ մեղապարտ Մկրտում զծոյղս, կարդացողաց եւ յաղաց: (Նոյնը 12ր եւ մի քանի այլ տեղերում, ստա- ցողի սմուսնիցը գրուած են տարբեր ձեւա- գրով):

2. ՀՆԱՏԱԿԱՐԱՆՔ

20ր. Ջալս ճառս առի Տէր Ստէփանոսի որդի Մարտիրոսիցն Դ Լուսիի, եւ Տէր Խա- յատուրս:

31ր. Յամի մարդեղութեան Տեան 1872, ի 25 յուլիսի, Տէր Մելիքսէթին, որ ի մէջ պատերազմին Նահատակեցան ի Հատան դե- ղումն: Տէր Լըղանէաս զբեցի. եթլ զայս դիրս ընթերմի, ի յիշատակ նոյն զեղիցի Տէր Մելիքսէթի Նորընմի:

80ր. Թիվ ԻճՄԶ (1707), Կիւրք Թիվ ՂԱ (1707), զամայ ԺԶ (16):

(Ութի մի քանի այլ ամկարեւոր յիշա- տակագրութիւններ):

20

ԲԱՐՈՋԳԻՐԻ

ժե դար

ԹԵՐԹ՝ 263: ՊՐԱԿ՝ 23, իսթաճանչիւրը 12 քնքր, ումաթ տակ իսթ պակաս: ՄԵՍՈՒԹԻԻՆ՝ 20,5 X 13 X 4,5: ՆԻԻԹ՝ զնգմաւում հաստ քաղը: ԿԱՋՄ՝ կաշն-պատ առախտակ, վրամ ճնշումով գարդեր, Ա փեղկի վրաց իրկու մետաղեայ գամ, հմամտը, ճնքից սղիտակ գետաթ կտար: ՎԻՃԱԿ՝ լա: ԳԻՐ՝ Յուսգիք: ԳՐՈՒ-ԻԻԻՆ՝ երկսեւ: ՁՈՂԵՐ՝ 23 (1—212), 21 (213—253): ԳՍՈՒՄՆԵՐ՝ ճնշումով: ԹԱՆԱԳ՝ սեւ, վերմա-գիրմարմ ու մեծատառերը՝ կտրմիք: ԿԻՍԱՆՈՐԱՆ՝ յա, գումաթը եւ ասկեզն: ԳՐԻՑ՝ Յովանն: ԺԱՄԱՆ-ՆԱԿ՝ ժե դար: ՊԱՏՈՒԻՐԱՑՈՒ՝ ՏԵՐ Հայրապետ:

ԵՄԼՈՒԹՈՒԹԻՆ՝ — Ձեռագիրը պատկանում է Յակոբ Տէր Մկրտչեանին, իսկ զինքն:

ԹԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆԻ

1. ԳՐԶԻ՝

10ա. Ստացող դրոց զՏէր Հայրապետն, Յոհանն զծող սորին:

21ա. ... եւ ինձ սուտանուն զծողիս Յո-ւաննէ մեղաւորս եւ րստացող սորա զՏէր Հայրապետն, ամէն: Եւ յիշեալ լինիք ի Քրիստոսն, ամէն:

2. ԼԵՑԱՊԱՅԻ

44բ. Ով եղբարք աղալեմ դձեղ, ովք չանդիպողք ... զայս դրոյս միով եւ կամ միարեւով միով Տէր ողորմայի. յիշեցէք

զմատակարար, շնչին եւ զպէր ծառայ ամե-նեցուն (ամենը զնշում) ... եկայ զեղն թալրուլաղ, զայս պէքս որ տեսի, ոչ էր եղեալ ի թարեղեւ ի գրոյս իրմ (պատիւով), պարտաւորեցայ զբէլ ի թարեղն չամարք, բայց ոչ կարաց վերջարեւելն: // (45ա) Ինձ մեղաւորիս յիշի եւ յինքն առաջի Քրիստո-ս(ի) յիշեալ լինի, ամէն: Ի զեղն բարոք թալ-րուլաղ, գրեց(ա)ք թիւն 1793, լուրբող ամսի ի (20), երեկուն 25-ուն:

Գրուեցաւ ի զեղն թալրուլաղ, թիւն ՌՄԶԴ (1835), նաղար է (7)-ունն (երեք փոքր տող զնշում):

40բ. Այս մկանայրանութիւն Տեառն մերոյ եւ փրկչին Յիսուսի Քրիստոսի, որ մեռաւ մեր չողելոր աջ(ա)ք քայանա Տէր Մկրտչին ի թիւն 1871. եւ տիրացու Աղալս զրեցի:

100բ. Աս որս եւ ամենաթշուառ Սաե-փանոս զծողս աղալեմ (յիշել):

215ա. Եւ Աղալս զրեցի, ով օր կար թայ, մին բերան ինձ յիշի, ինքն յիշեալ լինի անմայ Գառին Աստուծոյ, 1875, ի փեար-լարի 10:

210բ. Աստուածասէր, չեղայնողի չա-ղուցեալ Հէրապետս եւ կողակիցն նորին Շիրիճդուլն եւ որդիքն նորին Այվաղն, Հախ-վէրդուլն, Մկրդուլս մին, Եսահվէրդուն, Սու-ղաղին:

ՏԱԽՏԱԿՆԵՐ ԵՒ ՑԱՆԿԵՐ

Ա. ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՏԱԽՏԱԿ

Ս. ԱՄԵՆԱԳՐԿԶԵԱՆ ՎԱՆՔԻ ՍՈՅՆ ՀԱՏՈՐՈՒՄ ԸՆԴԳՐԿՈՒԱԾ ԶԵՆԱԳՐԵՐԻ

Թ. թ. / Թ. թ.	Թ. թ. / Թ. թ.	Թ. թ. / Թ. թ.	Թ. թ. / Թ. թ.	Թ. թ. / Թ. թ.	Թ. թ. / Թ. թ.	Թ. թ. / Թ. թ.	Թ. թ. / Թ. թ.	Թ. թ. / Թ. թ.	Թ. թ. / Թ. թ.
Թ. թ.	Թ. թ.	Թ. թ.	Թ. թ.	Թ. թ.	Թ. թ.	Թ. թ.	Թ. թ.	Թ. թ.	Թ. թ.
1	239	Պատմութիւն Հայրապետ	1827	Հայրապետ	Յովհ. Վրդ. Փօթիւնցի	Թուղթ	96	հոտարդեր	
2	306	Քերականութիւն	1848	Բառարան	Գէորգ Աւետեան	Թուղթ	114	հոտարդեր	
3	315	Մաշտոց	ժ.թ.	Նորաշէն	Առաքել Զէյ.	Թուղթ	358	բուրդեր	
4	318	Աւետարան	1723	—	Եղեկէի երէց	Թուղթ	265	բուրդեր	
5	317	Մեկնութիւն Յայտնութեան Յովհաննէս	1664	Համբիթ	Սարգիս Ղալբ	Թուղթ	174	հոտարդեր	
6	318	Տոմարադրեր	1789	Սուրբ	Գէորգ Բարութիւնեան	Թուղթ	89	հոտարդեր	
7	319	Վարդ արքայ	ժ.թ.	Նոր Զուգար	Մանուկ	Թուղթ	181	հոտարդեր	
8	320	Մաշտոց	ժ.թ.	—	Սարգիս Ղալբ	Թուղթ	284	բուրդեր	
9	321	Աւետարան	1670	(Նոր Զուգար)	Տէրոնի	Թուղթ	270	բուրդեր	
10	323	Աւետարան	ժ.թ.	(Նոր Զուգար)	Միլլի	Թուղթ	257	բուրդեր	
11	323	Սաղմոսարան	ժ.թ.	—	—	Թուղթ	222	հոտարդեր	
12	324	Աւետարան	1617	Հաղուհ	Աստ. Զէյ.	Թուղթ	385	բուրդեր	
13	325	Մաշտոց	ժ.թ.	(Նոր Զուգար)	—	Թուղթ	391	բուրդեր	
14	326	Շարականոց	1471	—	Սանգիսիս եղբ.	Թուղթ	385	բուրդեր	
15	327	Ժողովածու	ժ.թ.	—	—	Թուղթ	74	բուրդեր	
16	328	Աւետարան	1656	Նոր Զուգար	Բարսեղ Զէյ.	Թուղթ	293	բուրդեր	
17	329	Մաշտոց	1676	(Նոր Զուգար)	Պետրոս Ղալբ	Թուղթ	380	բուրդեր	
18	330	Աւետարան	ժ.թ.	—	Կոստանդ	ժող.	169	բուրդեր	
19	331	Խորհրդատեար	1663	(Նոր Զուգար)	Յովհաննէս	Թուղթ	21	բուրդեր	
20	332	Խորհրդատեար	ժ.թ.	(Նոր Զուգար)	Պետրոս Ժամատար	Թուղթ	24	բուրդեր	
21	333	Ճատրներ	ժ.թ.	—	Սանգիսիս եղբ. Կարապետ	Թուղթ	516	բուրդեր	
22	334	Յայտնութիւն	1685	Նոր Զուգար	Սանգիսիս Զէյ.	Թուղթ	575	բուրդեր	
23	336	Ստորագրութիւն	1361	Մարտիրոս	Սիւրբ Զէյ.	Թուղթ	406	բուրդեր	
24	338	Աւետարան	1646	Թովմասեան	Աստուածատուր	Թուղթ	278	բուրդեր	
25	339	Աւետարան	1690	Մարի Ղիւղ	—	Թուղթ	232	հոտարդեր	
26	340	Աւետարան	1680	Նոր Զուգար	Պետրոս Զէյ.	Թուղթ	288	բուրդեր	
27	341	Աւետարան	1456	Բաղէլ	Սանգիսիս Զէյ.	Թուղթ	251	բուրդեր	
28	342	Աւետարան	1601	Պարթեան	Փիլիպոս	Թուղթ	225	բուրդեր	
29	343	Շարականոց	1680-1663	Նոր Զուգար	Մարտիրոս Զէյ.	Թուղթ	358	բուրդեր	
30	344	Շարականոց	1610	Նոր Զուգար	Յովհաննէս արք.	Թուղթ	270	բուրդեր	
31	345	Շարականոց	ժ.թ.	Արքեպիս	Յովհաննէս արք.	ժող.	372	բուրդեր	
32	346	Մաշտոց	1664	(Նոր Զուգար)	Կիրակոս երէց	Թուղթ	302	բուրդեր	
33	347	Մաշտոց	ժ.թ.	(Նոր Զուգար)	—	Թուղթ	250	բուրդեր	
34	349	Աղմոսարան	1612	(Նոր Զուգար)	Ջափար Վանեցի	Թուղթ	120	հոտարդեր	
35	350	Սաղմոսարան	ժ.թ.	—	—	ժող.	40	բուրդեր	
36	351	Աստուածատեար	1758	Մանիլ	Ջափար	Թուղթ	65	հոտարդեր	
37	352	Ժողովածու	ժ.թ.	—	Անդրեան	Թուղթ	201	բուրդեր	
38	360	Արք. Երանգ	1694	Նոր Զուգար	Աստուածատուր արք.	Թուղթ	267	հոտարդեր	
39	361	Հուրան	ժ.թ.	—	—	Թուղթ	118	հոտարդեր	
40	362	Արք. Երանգ	ժ.թ.	(Նոր Զուգար)	Տէր Յովհաննէս (")	Թուղթ	326	հոտարդեր	
41	363	Ժողովածու	1710	—	Երեմիա երէց Մանգիլի	Թուղթ	158	հոտարդեր	
42	364	Յայտնութիւն	1635	Թարգման	Գառար Զէյ.	Թուղթ	640	բուրդեր	
43	365	Աւետարան	1679	—	—	Թուղթ	283	բուրդեր	
44	366	Աւետարան	1697	(Նոր Զուգար)	—	Թուղթ	288	բուրդեր	

Գրքի համարը	Բովանդակություն	Ժամանակ	Վայր	Գրիչ	Նիւթ	Թիւրք	Գիրք
45	367 Ժողովածու	ԺԶ—ԺԷ	(Նոր Զուգար)	Ստեփանոս, Ամբր	Թուրքի	388	Նոսրգիր
46	368 Երազանք	1313	Սիւ	Հեթում ԶՆՅ.	Ժուրքի	310	Բոյրգիր
47	369 Մեկնութիւն Աբարածոց	ԺԷ	(Նոր Զուգար)	—	Թուրքի	300	Նոսրգիր
48	370 Աւետարան	1711	(Նոր Զուգար)	Եղիշե	Թուրքի	238	Նոսրգիր
49	371 Ժողովածու	ԺԸ	—	—	Թուրքի	304	Նոսրգիր
50	372 Քաղաքագիրք	ԺԹ	(Նոր Զուգար)	—	Թուրքի	183	Նոսրգիր
51	373 Բանք Բեկեւանք	1744	Եղիշե	Ակոբ զպիր	Թուրքի	287	Նոսրգիր
52	374 Քաղաքագիրք	1770	Կ. Պոլիս	Եղիշե զպիր	Թուրքի	418	Նոսրգիր
53	375 Երազանք աստուածաբանականք	ԺԺ	—	—	Թուրքի	282	Նոսրգիր
54	376 Գիրք Պիտոնք	1671	—	Ուկան զպիր	Թուրքի	296	Նոսրգիր
55	378 Երազանք	ԺԻ	—	—	Թուրքի	103	Բոյրգիր
56	379 Մաշտոց	1631	Բուսթայ	Տէր Գէորգ Այլթախ—նսեան	Թուրքի	150	Բոյրգիր
57	385 Խորհրդանամ	1624	(Նոր Զուգար)	Տէր Ընդոստեկէ	Թուրքի	10	Բոյրգիր
58	402 Աւետարան	ԺԻ	Կ. Պոլիս	Եղիշե Երկ.	Ժուրքի	287	Բոյրգիր
59	503 Գանձ վկայութեանք	1600	Նոր Զուգար	Տէր Աստուածատու	Թուրքի	270	Նոսրգիր
60	504 Աւետարան	1653	Սպանի	Տէր Աստեղ	Թուրքի	233	Բոյրգիր
61	505 Դաստիարակագիրք	ԺԻ	Հեղեանստան	Գէորգ	Թուրքի	140	Նոսրգիր
62	506 Պատմութիւն Բաղդադի	1872	Բաղդադ	Այլթախ	Թուրքի	08	Հղագիր
63	507 Աւետարան	1680	Հեղեկէ	Աստուածատու ԶՆՅ.	Թուրքի	270	Բոյրգիր
64	508 Խորհրդանամ	1728	Կ. Պոլիս	Պեղոս	Թուրքի	25	Բոյրգիր
65	509 Կենսագրութիւն Գէորգ Զաքարեանի	1876	Սուրբայկայ	Գէորգ Զաքարեան	Թուրքի	251	Նոսրգիր
66	600 Ղուբան	ԺԼ	—	—	Թուրքի	111	Նոսրգիր
67	601 Աղօթմատոց	ԺԼ—ԺԶ	—	Դաւիթ	Թուրքի	70	Բոյրգիր
68	602 Կանոնագիրք	ԺԻ	—	—	Թուրքի	221	Նոսրգիր
69	603 Հանդիսարան ուղղափառութեան	1801	Կալիթա	Սեդրեւորոս Եղիշե—նսեան	Թուրքի	102	Նոսրգիր
70	604 Մեկնութիւն Սաղմոսաց	ԺԷ	—	Սարգիս Ղրիմեցի	Թուրքի	507	Նոսրգիր
71	605 Մեկնութիւն Եւ ճառք	ԺԸ	—	—	Թուրքի	232	Բոյրգիր
72	606 Մաշտոց	ԺԹ	—	—	Թուրքի	273	Բոյրգիր
73	607 Քերականութիւն	ԺԺ	(Նոր Զուգար)	—	Թուրքի	70	Նոսրգիր
74	608 Ժողովածու	1660	(Նոր Զուգար)	Միքայէլ ԶՆՅ.	Թուրքի	543	Նոսրգիր
75	609 Գիրք աղօթից	ԺԼ	—	—	Թուրքի	08	Նոսրգիր
76	610 Ժաշոց	1639	Սպանի	—	Թուրքի	258	Բոյրգիր
77	611 Մաշտոց	ԺԼ	—	Էլիսա	Թուրքի	170	Նոսրգիր
78	612 Աստուածաղէք	1844	Բաստախ	Տէր Գէորգ Եղիշե	Թուրքի	101	Նոսրգիր
79	613 Սաղմոսարան	ԺԷ	—	Ստեփանոս	Թուրքի	213	Բոյրգիր
80	614 Ժողովածու	ԺԸ	—	—	Թուրքի	230	Բոյրգիր
81	615 Քենեկոն	1910	Նոր Զուգար	Աւետիք Զարեանց	Թուրքի	126	Հղագիր
82	616 Քենեկոն	1897	Բաստա	Ստեփանոս Մովսէս Զուգարեցի	Թուրքի	108	Նոսրգիր
83	617 Ժամագիրք	1423	Արեւի	—	Թուրքի	155	Բոյրգիր
84	618 Երազանք	ԺԸ	—	Եղիշեանեկ	Թուրքի	203	Բոյրգիր
85	619 Քաղաքագիրք	1717	Մաշտոց	Ղազար Զուգարեցի	Թուրքի	236	Նոսրգիր
86	620 Աւետարան	ԺԷ	(Նոր Զուգար)	—	Թուրքի	301	Բոյրգիր
87	621 Աւետարան	ԺԸ	(Նոր Զուգար)	—	Թուրքի	308	Բոյրգիր
88	622 Աւետարան	1663	Նոր Զուգար	Բարեղ Կրեանուր	Թուրքի	275	Բոյրգիր
89	624 Մաշտոց	ԺԸ	(Նոր Զուգար)	Բարեղ Կրեանուր	Թուրքի	255	Բոյրգիր
90	625 Աւետարան	1294	Կայծառուան	Վարդան	Թուրքի	201	Բոյրգիր

Ժողով	Ժամանակ	Բովանդակություն	Վայր	Գրիչ	Նիսի	Թերթ	Գիր	
91	620	Մշակի ծաղկանց	1807	Նոր Զուլա	Տէր Կարապետ Տէր Մարգարեան	Քուլթ	106	հոարդեր
92	627	Տամբաստար	1708	(Նոր Զուլա)	Առաւանդատուր Զէյ.	Քուլթ	59	հոարդեր
93	628	Ունկեփարիկ	1712	Նոր Զուլա	Առաւանդատուր Զէյ.	Քուլթ	412	հոարդեր
94	620	Թայմաստար	1446	Կայիփա	Սիմէոն, Թարոս, Մարգարեան	Քուլթ	704	հոարդեր
95	630	Դանձարան	Ժէ	(Նոր Զուլա)	Տէր Միքայէլ, Տէր Յովհաննէս	Քուլթ	583	հոարդեր
96	631	Թայմաստար	1061	(Նոր Զուլա)	Մարգարեան Զէյ.	Քուլթ	262	հոարդեր
97	632	Աւանդարան	1063	Եղեղիս	Աւան	Քուլթ	311	հոարդեր
98	633	Աւանդարան	1073	(Նոր Զուլա)	Միքայէլ Զէյ.	Քուլթ	165	հոարդեր
99	634	Խորհրդատար	1701	(Նոր Զուլա)	Միքայէլ Զէյ.	Քուլթ	18	հոարդեր
100	635	Դարձեցիք	1712	—	Արեւանդէս Զէյ.	Քուլթ	488	հոարդեր
101	636	Խորհրդատար	1720	Նոր Զուլա	Համատեցի	—	—	—
102	638	Ժողովանու.	1723	—	Բարսեղ Զէյ.	Քուլթ	22	հոարդեր
103	641	Կանոնդեր	1739	(Նոր Զուլա)	Թովհաննէս Զէյ.	Քուլթ	240	հոարդեր
104	642	Վարդ արքայ	1737	Բասթի	Առաւանդատուր Զէյ.	Քուլթ	125	հոարդեր
105	643	Ժողովանու.	Ժէ	(Նոր Զուլա)	Տէր Յովան	Քուլթ	101	հոարդեր
106	644	Տաղարան	1089	(Նոր Զուլա)	Տէր Յովան	Քուլթ	265	հոարդեր
107	645	Տրամբարանութիւն	Ժէ	(Նոր Զուլա)	Մահմադ Կա... Զէյ.	Քուլթ	106	հոարդեր
108	646	Ժողովանու.	1384	—	—	Քուլթ	82	հոարդեր
109	647	Մալապ	ԺԶ	—	Առաւանդատուր	Քուլթ	274	հոարդեր
110	648	Գաւառութիւն Սոկրատայ	Ժէ	—	—	Քուլթ	378	հոարդեր
111	649	Գիրք Ժողովանութեան, Վարդ արքայ	1614	Իւսով	Սահակ զպեր	Քուլթ	137	հոարդեր
112	650	Տաղարան	1776	—	—	Քուլթ	145	հոարդեր
113	651	Դարձեցիք, Երթանց Խորհրդայ	1750, 1770	Նոր Զուլա	Փիլիպոս Մանգակ-նեան	Քուլթ	49	հոարդեր
114	652	Դարձեցիք	ԺԶ	(Նոր Զուլա)	Աւանդարան Երէյ, Տէր Զաքարիա	Քուլթ	58	հոարդեր
115	653	Մեկնութիւն Թարայ...	1485	—	Ջաբրիլ զպեր	Քուլթ	287	հոարդեր
116	654	Գաւառութիւն Դարձեցիք	1787	—	—	Քուլթ	164	հոարդեր
117	655	Եւրոպիայ	ԺԵ	Հաղարթաբեր	Սահակեան Հաղարթաբեր	Քուլթ	252	հոարդեր
118	656	Առաւանդատուր	1811	—	Մուսիկ	Քուլթ	347	հոարդեր
119	657	Ժողովանու.	ԺԶ—ԺԷ	Աւանդարան	Հայրապետ Զէյ.	Քուլթ	280	հոարդեր
120	658	Ժողովանու.	1848	—	Վասիլ	Քուլթ	98	հոարդեր
121	659	Տաղարան	1877	Երուսաղէմ	Սառ	Քուլթ	228	հոարդեր
122	660	Գաւառութիւն Աղէք. Մարգարեան	1858	—	Երուսաղէմ	Քուլթ	84	հոարդեր
123	661	Գաւառութիւն Կիւսիսայ	1858	Գաւառ	Կիւսիսայ	Քուլթ	180	հոարդեր
124	662	Գաւառութիւն Կիւսիսայ	1888	(Դարձեցիք)	Թուստ	Քուլթ	72	հոարդեր
125	663	Մալապ	1604	Արքայ	Մարգարեան Զէյ.	Քուլթ	130	հոարդեր
126	664	Կրթութիւն առաւանդատուր	1785	Երուսաղէմ	Գաւառ Երուսաղէմ	Քուլթ	210	հոարդեր
127	665	Ժողովանու.	1674	Նոր Զուլա	Սահակեան Գաւառ	Քուլթ	385	հոարդեր
128	666	Ժողովանու.	1682	(Նոր Զուլա)	Կիւսիսայ Երէյ, Մարգարեան	Քուլթ	382	հոարդեր
129	667	Ժողովանու.	1674	(Նոր Զուլա)	Կիւսիսայ Երէյ, Մարգարեան	Քուլթ	636	հոարդեր
130	668	Ժողովանու.	1688	Երուսաղէմ	Տէր Երեմիա	Քուլթ	75	հոարդեր
131	669	Ժողովանու.	1688	(Նոր Զուլա)	Երեմիա Զէյ.	Քուլթ	638	հոարդեր

Գրքի համար	Գրքի անունը	Բովանդակություն	Վարդ	Գրքի	Կնիք	Թիվ
132	071	Քաղաքագրություն	1834	Կենսագրական	Կաթողիկոսական	Թուրքի 371
133	072	Մաշտոց	1741	(Նոր Զուգում)	—	Թուրքի 131
134	073	Մաշտոց	ԺԶ	Երեսնամյակ	Թուրքի 132	Թուրքի 132
135	074	Ժամագրություն	ԺԸ	(Նոր Զուգում)	Տէր Թովհանյան	Թուրքի 147
136	075	Ա. Կատարան	ԺԱ—ԺԲ	—	—	Թուրքի 283
137	076	Հմայիլ	1735	(Նոր Զուգում)	—	Թուրքի 80
138	077	Առհեստականություն	1797	Նոր Զուգում	Ներկողություն Տէր Գաթողիկոս	Թուրքի 125
139	078	Մաշտոց	ԺԷ	(Նոր Զուգում)	Գաթողիկոս Երեց (Գ)	Թուրքի 370
140	079	Սոյսմանուկ	ԺԱ—ԺԶ	—	Տէր Կաթողիկոս	Թուրքի 101
141	080	Մասնականություն	ԺԷ	(Նոր Զուգում)	Գրքագիր	Թուրքի 67
142	081	Մաշտոց (Ա. Ժամ)	1698	(Նոր Զուգում)	Արքեպիսկոպոս Երեց	Թուրքի 288
143	082	Մաշտոց (Բ. Ժամ)	1687	(Նոր Զուգում)	Արքեպիսկոպոս Երեց	Թուրքի 203
144	083	Ա. Կատարան	1295	—	Սահմանադրություն	Թուրքի 220
145	084	Ա. Կատարան	1459	Հիշատակ	Միջոցով	Թուրքի 342
146	084	Տանգույց	1823	Նոր Զուգում	Տէր Կաթողիկոս Տէր	Թուրքի 88
147	086	Ա. Կատարան	1672	Սոյսման	Թովհանյան	Թուրքի 204
148	087	Ա. Կատարան	ԺԳ—ԺԴ	—	—	Թուրքի 180
149	088	Ա. Կատարան	1412	(Երեմյան)	—	Թուրքի 190
150	089	Ա. Կատարան	1306	Գաթողիկոս	Նահանգական Կրթական	Թուրքի 300
151	090	Խաչատուրյան	ԺԶ—ԺԷ	—	—	Ժամ. 12
152	091	Ա. Կատարան	ԺԸ	—	—	Թուրքի 207
153	092	Ա. Կատարան	1008	Նոր Զուգում	Սարգիս Երեց	Թուրքի 242
154	093	Ա. Կատարան	1640	Սոյսման	Թովհանյան	Թուրքի 288
155	094	Ա. Կատարան	1657	Ղաթաթ	Աղաթաթ Զուգում	Թուրքի 238
156	095	Ա. Կատարան	1675	Նոր Զուգում	Աղաթաթ Գրքագիր	Թուրքի 248
157	096	Պատարագություն	ԺԹ	(Նոր Զուգում)	—	Թուրքի 54
158	097	Բժշկական	ԺԷ	(Նոր Զուգում)	—	Թուրքի 30
159	098	Քաղաքագրություն	1704	Նոր Զուգում	Թովհանյան Գրքագիր	Թուրքի 18
160	099	Քաղաքագրություն	ԺԸ—ԺԹ	(Զմիռնիս)	—	Թուրքի 60
161	700	Պատմություն	ԺԸ	—	—	Թուրքի 24
162	701	Կենսագրություն	1874	Սուրբապետ	Հեղինակ	Թուրքի 137
163	702	Պատարագություն	ԺԸ	—	—	Թուրքի 17
164	703	Սուրբապետ	ԺԷ	—	—	Թուրքի 30
165	704	Ժամագրություն	1820-1873	Նոր Զուգում	—	Թուրքի 110
166	705	Մարտիրոսություն	ԺԸ	—	—	Թուրքի 100
167	706	Մաշտոց Ժամագրություն	ԺԸ—ԺԹ	—	—	Թուրքի 90
168	707	Շաղկապ	ԺԷ	—	—	Թուրքի 20
169	708	Կրթական	ԺԸ—ԺԹ	—	—	Թուրքի 81
170	709	Ա. Կատարան	ԺԹ	—	Թուրքի 204	Թուրքի 204
171	710	Ա. Կատարան	ԺԸ	—	Թուրքի 211	Թուրքի 211
172	711	Ա. Կատարան	1500	Երեմյան	Միհան Երեց	Թուրքի 273
173	712	Ա. Կատարան	ԺԳ—ԺԸ	—	—	Թուրքի 244
174	713	Գաթողիկոս	1714	Նոր Զուգում	Առհեստական	Թուրքի 305
175	714	Մաշտոց	ԺԳ—ԺԸ	—	Թովհանյան Երեց	Թուրքի 220
176	715	Ա. Կատարան	ԺԷ	Նոր Զուգում	Սահմանադրություն	Թուրքի 257
177	716	Շաղկապ	ԺԸ	—	Գրքագիր	Թուրքի 288

Բ. ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՏԱԽՏԱԿ

ՆՈՐ ՋՈՒՂԱՅԻ Ս. ԱՄԵՆԱՓՐԿԶԵԱՆ ՎԱՆՔԻ ՀՄԱՅԻՆՆԵՐԻ

Թիւ	Ժամ.	Վայր	Գրիչ	Նիւր	Զափ, սմ	Գիր
1	1830	Ս. Նիկողոսյան, Ն. Զուլա	Տէր Կարապետ Աւետեան	Թուղթ	117,0 × 10,0	նորագիր
2	1823	Ս. Աւետեան ¹ , Ն. Զուլա	Տէր Գէորգ Ալէքսանեան	Թուղթ	90,0 × 9,0	նորագիր
3	1830	Ս. Գէորգ, Ն. Զուլա	Տէր Գէորգ	Թուղթ	82,0 × 7,5	նորագիր
4	1788	Ն. Զուլա (*)	Արքանաճ արեղայ	Թուղթ	102,0 × 9,5	նորագիր
5	1850	Ն. Զուլա (*)	Տէր Ստեփանոս	Թուղթ	90,0 × 7,0	նորագիր
6	1864	Ս. Աւետեան, Ն. Զուլա	Տէր Նիկողոսյան	Թուղթ	121,5 × 9,3	նորագիր
7	1845	Ս. Յովհաննէս, Ն. Զուլա	Տէր Թարգիստ Մուշէլի, Տէր-Հարապետեան	Թուղթ	106,0 × 10,5	նորագիր
8	1828	Ս. Միքայիլ, Ն. Զուլա	Տէր Միքայիլ Կալիկեան	Թուղթ	97,0 × 11,0	նորագիր
9	1833	Նոր Զուլա (*)	Տէր Մարտիրոս Մուշէլի	Թուղթ	164,0 × 7,7	նորագիր
10	1850	Նոր Զուլա (*)	(Տէր Ստեփանոս)	Թուղթ	90,0 × 7,2	նորագիր
11	1850	Նոր Զուլա (*)	(Տէր Ստեփանոս)	Թուղթ	90,0 × 7,3	նորագիր
12	1850	Նոր Զուլա (*)	(Տէր Ստեփանոս)	Թուղթ	92,0 × 7,5	նորագիր
13	1788	Ս. Աստուածատեան, Ն. Զուլա	Թադր Է. Ղազար	Թուղթ	168,0 × 9,0	նորագիր
14	1850	Ն. Զուլա (*)	Տէր Ստեփանոս	Թուղթ	92,0 × 7,5	նորագիր
15	1850	Ն. Զուլա (*)	(Տէր Ստեփանոս)	Թուղթ	90,0 × 7,5	նորագիր
16	1808	Ս. Միքայիլ, Ն. Զուլա	Տէր Միքայիլ Տէր-Թովհաննիսեան	Թուղթ	99,0 × 10,0	նորագիր
17	1830	Ս. Աստուածատեան, Ն. Զուլա	Տէր Աւետ Տէր-Ղազարեան	Թուղթ	98,0 × 11,0	չեղագիր
18	1813	Ս. Աւետեան, Ն. Զուլա	Տէր Նիկողոսյան	Թուղթ	82,0 × 9,0	նորագիր
19	1808	Ս. Միքայիլ, Ն. Զուլա	Տէր Միքայիլ Տէր Թովհաննիսեան	Թուղթ	87,0 × 10,0	նորագիր
20	1805	—	Տէր Թովհաննիս	Թուղթ	124,0 × 9,5	նորագիր
21	ԺԸ	—	Տէր Նիկողոսյան (*)	Թուղթ	109,0 × 9,0	նորագիր
22	1850	(Ս. Աւետեան), Ն. Զուլա	(Տէր Ստեփանոս)	Թուղթ	90,0 × 7,0	նորագիր
23	1784	Ս. Աւետեան, Ն. Զուլա	Տէր Ստեփանոս	Թուղթ	72,0 × 10,3	նորագիր
24	1810	Ս. Աւետեան, Ն. Զուլա	Տէր Թովհաննիս	Թուղթ	102,0 × 9,0	նորագիր
25	1850	Ն. Զուլա (*)	(Տէր Ստեփանոս)	Թուղթ	90,0 × 7,4	նորագիր
26	1833	Ս. Թովհաննիս	Տէր Սարգիս Մարտիրոսեան	Թուղթ	93,0 × 10,0	նորագիր
27	1814	Ս. Բեթղէմի, Ն. Զուլա	Տէր Մարտիրոս	Թուղթ	125,0 × 10,0	չեղագիր
28	ԺԸ	—	—	Թուղթ	115,0 × 9,5	նորագիր
29	1850	(Ս. Աւետեան)	(Տէր Ստեփանոս)	Թուղթ	77,0 × 7,2	նորագիր
30	ԺԸ	—	—	Թուղթ	103,0 × 12,0	նորագիր

1 Ս. Աւետեան եղեկեցին այժմ կոչւում է Ս. Ներսէս:

Գ. ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՏԱԽՏԱԿ

ՆՈՐ ՋՈՒՂԱՅԻ ՄԱՍՆԱԿՈՐ ԱՆՁԱՆՑ ԶԵՌԱԳՐԵՐԻ

Թիւ ընդ	Բազմադասութիւն	Ժամանակ	Վայր	Գրիչ	Նիւթ	Թեքք	Գիր
1	Աւետարան	ժէ	—	Փիլիպպոս	Ճաղաղ-թ	250	բաւարդէր
2	Պատմագիրք	1007	Առաքառ	Սարգիս Նոր-թիւցի	Թուղթ	240	բաւարդէր
3	Բժշկութեան	1840	Նոր Ջուղա	Յէր Սահակեան	Թուղթ	(11)	նաւարդէր
4	Ժողովանու	ժէ	—	—	ճղղթ. Թուղթ	118	նաւարդէր
5	Ժողովանու	1787	Բաբա	Անդրէաս Կրէյ	Թուղթ	321	նաւարդէր
6	Խաչրկատեալ	ժէ	—	Գուլուս	Թուղթ	17	բաւարդէր
7	Կրթութեան	ժՁ	—	—	Ճաղաղաթ	120	բաւարդէր
8	Հաւանութիւն	ժէ	(Ն. Ջուղա)	Վարդան Ժէյ.	Թուղթ	534	բաւարդէր
9	Մաշտոց	1708	Բաբա	Տէր Սահակեան	Թուղթ	170	նաւարդէր
10	Մաշտոց	1820	Բաւարան	Տէր Սահակեան Բաւարանցի	Թուղթ	147	բաւարդէր
11	Մուսթանկալիք	ժէ	(Ն. Ջուղա)	—	Թուղթ	152	բաւարդէր
12	Ծղոմաւորք	ժՁ—ժէ	—	Սարգիս Ժէյ. Նիքոսի	Թուղթ	458	բաւարդէր
13	Ծղոմաւորք	ժէ	—	Վարդանէս Կրէյ	Թուղթ	054	բաւարդէր
14	Ծղոմաւորք	ժէ	(Ն. Ջուղա)	Յովսէփ	Թուղթ	70	բաւարդէր
15	Շարահնայ	ժՁ	—	—	Թուղթ	268	բաւարդէր
16	Պատմութեան յաղագր հաւաք	1008	(Ն. Ջուղա)	Սարգիս Ժէյ.	Թուղթ	73	նաւարդէր
17	Բարագրիւրք	1035	Հաւան	Պետրոս Ժէյ.	Թուղթ	344	բաւարդէր
18	Բարագրիւրք	1054	(Ն. Ջուղա)	Սահակեան Համա- նանցի	Թուղթ	200	նաւարդէր

Դ. ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՏԱԽՏԱԿ

ՓԵՐԻԱ ԳԱԽԱՌԻ ԵՆԻՆԵՑԱՊԱՏԿԱՆ ԶԵՌԱԳՐԵՐԻ

Թիւ բ/կ	Րոպոնից .	Ժամանակ	Վայր	Գրիչ	Նիւթ	Թերք	Գիր
1	Աւետարան	ժէ	—	—	Թուզթ	316	բուրբղեր
2	Աւետարան	ժէ	—	—	Թուզթ	240	բուրբղեր
3	Աւետարան	1301	Եղէմեջ	Աւագր կրօնաւոր	Թուզթ	237	բուրբղեր
4	Աւետարան	1628	Կ. Պոլիս	Միգրիչի Թոխապի	ժողովարթ	277	բուրբղեր
5	Աւետարան	1562	Սուրբ Կիւղ	Սարգիս արղյ.	Թուզթ	278	բուրբղեր
6	Աւետարան	ժէ	(Ե. Զուղա)	Բարեղ Գճյ.	Թուզթ	267	բուրբղեր
7	Աւետարան	ժէ	—	Աւագր արղ.	Թուզթ	234	բուրբղեր
8	Աւետարան	1318	Քերկիթ	Աւագր Գճյ.	Թուզթ	347	բուրբղեր
9	Աւետարան	1488	—	—	Թուզթ	230	բուրբղեր
10	Աւետարան	1627-ից առաջ	(Ե. Զուղա)	—	Թուզթ	273	բուրբղեր
11	Աւետարան	1594	—	Ղուկաս Եղս.	Թուզթ	317	բուրբղեր
12	Աւետարան	1443	Բաղէչ	Միգրիչ Գճյ.	Թուզթ	223	բուրբղեր
13	Աւետարան	1463	Տփլիս	Միգրիչ Գճյ.	Թուզթ	206	բուրբղեր
14	Աւետարան	1640	Աւագր Կան	Դուրիթ Գճյ.	Թուզթ	256	բուրբղեր
15	Աւետարան	1637	(Ե. Զուղա)	Աւագր Գճյ.	Թուզթ	317	բուրբղեր
10	Մալապ	ժէ	(Ե. Զուղա)	Սարգիս Երէջ	Թուզթ	110	բուրբղեր

Ե. ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՏԱԽՏԱԿ

ՓԵՐՈՒԱ ԳԱՒԱՌԻ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ԱՆՁԱՆՔ ՁԵՌԱԳՐԵՐԻ

Ինիս ը/կ	Բազմազ.	Ժամանակ	Վայր	Դրիշ	Նիսք	Փեշք	Գիր
1	Ա. Կաթան	1013	Նաթ Զուգա	Տէր Բաղդաս	Բուդի	257	Բուդիգիր
2	Աղթաթ	1634	(Նաթ Զուգա)	Տէր Կիրակոս	Բուդի	40	Նաթգիր
3	Բաղդիթ	ԺԸ	—	—	Բուդի	71	Նաթգիր
4	Բաղդիթ	1034	Նաթ Զուգա	Աղթաթ	Բուդի	407	Բուդիգիր
5	Գանձաթ	1813	Բաղթաթ	Տէր Յովնան	Բուդի	73	Բուդիգիր
6	Ժաղդիթ	1034	(Նաթ Զուգա)	—	Բուդի	208	Նաթգիր
7	Դաթիգիր	1604	(Նաթ Զուգա)	Դրիշ Կրկ	Բուդի	370	Բուդիգիր
8	Մաթի	ԺԸ	—	—	Բուդի	301	Բուդիգիր
9	Մաթի	1090	Նաթ Զուգա	Տէր Թաթակ	Բուդի	230	Բուդիգիր
10	Օղթաթ	ԺԸ	(Նաթ Զուգա)	Արձա, Թաթի	Բուդի	547	Բուդիգիր
11	Օղթաթ	1697	Հաթի	Յովնան Կրկ	Բուդի	012	Բուդիգիր
12	Օղթաթ	ԺԸ	(Նաթ Զուգա)	Աղթաթ	Բուդի	34	Բուդիգիր
13	Հաթի	ԺԸ	—	—	Բուդի	351	Նաթգիր
14	Հաթի	1780	Հաթի	Աղթաթ Կրկ	Բուդի	146	Նաթգիր
15	Հաթի	ԺԸ	—	Հաթի Կրկ	Բուդի	150	Նաթգիր
16	Հաթի	1024	—	Դաթի Տաթի	Բուդի	190	Նաթգիր
17	Դաթի	1028	Նաթ Զուգա	Աղթաթ Կրկ	Բուդի	183	Նաթ և Բուդիգիր
18	Դաթի	ԺԸ	—	—	Բուդի	203	Նաթգիր
19	Դաթի	ԺԸ	—	Աղթաթ	Բուդի	50	Բուդիգիր
20	Դաթի	ԺԸ	—	Յովնան	Բուդի	252	Նաթգիր

Զ. ՀԱՄԵՄԱՏԱԿԱՆ ՏԱԽՏԱԿ

ՍՈՒՐԲ ԱՄԵՆԱՓՐԿՋԵԱՆ ՎԱՆՔԻ ՍՈՅՆ ՀԱՏՈՐՈՒՄ ԸՆԴԳՐԿՈՒԱՆ
ԶԵՌԱԳՐԵՐԻ ԹՈՒԱՀԱՄԱՐՆԵՐԻ՝

Թիւ Համարքի	Թիւ Ը/Գ	Թիւ Համարքի	Թիւ Ը/Գ	Թիւ Համարքի	Թիւ Ը/Գ	Թիւ Համարքի	Թիւ Ը/Գ	Թիւ Համարքի	Թիւ Ը/Գ	Թիւ Համարքի	Թիւ Ը/Գ	Թիւ Համարքի	Թիւ Ը/Գ	Թիւ Համարքի	Թիւ Ը/Գ
239	1	338	24	369	47	604	70	628	93	854	118	678	139	701	162
306	2	339	25	370	48	606	71	629	94	855	117	679	140	702	163
316	3	340	26	371	49	606	72	630	95	856	118	680	141	703	164
316	4	341	27	372	50	607	73	631	96	857	119	681	142	704	165
317	5	342	28	373	51	608	74	632	97	858	120	682	143	705	166
318	6	343	29	374	52	609	75	633	98	859	121	683	144	706	167
319	7	344	30	375	53	610	76	634	99	860	122	684	145	707	168
320	8	345	31	376	54	611	77	635	100	861	123	685	146	708	169
321	9	346	32	376	55	612	78	636	101	862	124	686	147	709	170
322	10	347	33	379	56	613	79	638	102	863	125	687	148	710	171
323	11	349	34	385	57	614	80	641	103	864	126	688	149	711	172
324	12	350	35	422	58	615	81	642	104	865	127	689	150	712	173
325	13	351	36	593	59	616	82	643	105	866	128	690	151	713	174
326	14	352	37	594	60	617	83	644	106	867	129	691	152	714	175
327	15	360	38	595	61	618	84	645	107	868	130	692	153	715	176
328	16	361	39	596	62	619	85	646	108	869	131	693	154	716	177
329	17	362	40	597	63	620	86	647	109	871	132	694	155		
330	18	363	41	598	64	621	87	648	110	872	133	695	156		
331	19	364	42	599	65	622	88	649	111	873	134	696	157		
332	20	365	43	600	66	624	89	650	112	874	135	697	158		
333	21	366	44	601	67	625	90	651	113	875	136	698	159		
334	22	367	45	602	68	626	91	652	114	876	137	699	160		
336	23	368	46	603	69	627	92	653	115	877	138	700	161		

² Այս ցանկում բացառվել են թույլագրված հեղինակները և իրենց հեղինակները։

Թվ ը/դ Ձ	Թվ ը/դ Ձ	Բնվանակալութիւն	Ժամանակ	Վարդ	Գրիչ	Նիւթ	Թերթ	Գիրք
29	554	Անատրան	1230	Ամսից անպատ	Ներքե	ժողովար	250	Բալարգի
30	483	Ն. Կատրան	1262	Համ	Բարս	Արեւիկ	198	Բալարգի
31	51	Ն. Կատրան	1267	Անանց անա-	Բարսիկ Կր.	Բույր	423	Բալարգի
32	39	Անատրան	1277	Կրիկի	—	Բույր	330	Բալարգի
33	416	Անատրան	1280	Կրիկի	Գարե	Բույր	338	Բալարգի
34	35	Անատրան	1284	Բանաթ	Թալանի	Բույր	281	Բալարգի
35	477	Անատրան	1300	Տարեւ	Արեւիկ	Բույր	318	Բալարգի
36	28	Անատրան	1303	Դարարի	Կատրան	Բույր	318	Բալարգի
37	—	Անատրան	1304	Արեւիկ	Թալանի	Բույր	373	Բալարգի
38	399	Անատրան	1305	—	Երդարի	Բույր	333	Բալարգի
39	38	Անատրան	1310	Համ	Տարեւ	Բույր	327	Բալարգի
40	517	Անատրան	1313	Անանց	Ներքե	Բույր	433	Բալարգի
41	41	Անատրան	1314	Դարարի	Արեւիկ	Բույր	306	Բալարգի
42	519	Անատրան	1329	Անանց	Կատրան	Բույր	350	Բալարգի
43	47	Անատրան	1330	Զար. հայ	Կրիկի	Բույր	268	Բալարգի
44	481	Անատրան	1333	Անանց	Կատրան	Բույր	268	Բալարգի
45	402	Անատրան	1333	Գրեւիկ	Կատրան	Բույր	250	Բալարգի
46	390	Անատրան	1338	Դարարի	Արեւիկ	Բույր	308	Բալարգի
47	461	Անատրան	1330	Արեւիկ	Կատրան	Բույր	300	Բալարգի
48	37	Անատրան	1348	Հարեւ	Արեւիկ	Բույր	293	Բալարգի
49	48	Անատրան	1384	Բանիկ	Արեւիկ	Բույր	234	Բալարգի
50	515	Անատրան	1373	Երեւիկ	Կատրան	Բույր	268	Բալարգի
51	24	Անատրան	1407	Երեւիկ	Արեւիկ	Բույր	272	Բալարգի
52	391	Անատրան	1442	Երեւիկ	Արեւիկ	Բույր	299	Բալարգի
53	48	Անատրան	1442	Երեւիկ	Արեւիկ	Բույր	300	Բալարգի
54	558	Անատրան	1447	Դրեւիկ	Արեւիկ	Բույր	298	Բալարգի
55	—	Անատրան	1452	Արեւիկ	Արեւիկ	Բույր	287	Բալարգի
56	446	Անատրան	1458	Արեւիկ	Արեւիկ	Բույր	386	Բալարգի
57	28	Անատրան	1458	Արեւիկ	Արեւիկ	Բույր	351	Բալարգի
58	528	Անատրան	1480	Արեւիկ	Արեւիկ	Բույր	318	Բալարգի
59	380	Անատրան	1483	Արեւիկ	Արեւիկ	Բույր	293	Բալարգի
60	473	Անատրան	1486	Արեւիկ	Արեւիկ	Բույր	291	Բալարգի
61	418	Անատրան	1487	Արեւիկ	Արեւիկ	Բույր	265	Բալարգի
62	476	Անատրան	1472	Արեւիկ	Արեւիկ	Բույր	379	Բալարգի
63	413	Անատրան	1474	Արեւիկ	Արեւիկ	Բույր	260	Բալարգի
64	408	Անատրան	1475	Արեւիկ	Արեւիկ	Բույր	324	Բալարգի
65	50	Անատրան	1477	Արեւիկ	Արեւիկ	Բույր	298	Բալարգի
66	527	Անատրան	1478	Արեւիկ	Արեւիկ	Բույր	220	Բալարգի
67	419	Անատրան	1478	Արեւիկ	Արեւիկ	Բույր	363	Բալարգի

Ժ. Ը/Գ	Բնագրի համար	Բնակավայրի անուն	Վարչական մարզ	Գյուղ	Դպրատան անուն	Բնակիչ	Բնակավայրի անուն	Գյուղ
68	—	Ա. հասարակ	1479	Արշակունյաց	Թովմանի-հրեյ	Բուրձ	242	Բուրձ
69	—	Ա. հասարակ	1481	Արշակունյաց	Մանգանի-հրեյ	Բուրձ	230	Բուրձ
70	528	Ա. հասարակ	1481	—	Թովմանի-հրեյ	Բուրձ	732	Բուրձ
71	479	Ա. հասարակ	1482	Կասպ	Կասպ-հրեյ	Բուրձ	290	Բուրձ
72	480	Ա. հասարակ	1483	Բաղնիկ	Գրիգոր-հրեյ	Բուրձ	222	Բուրձ
73	29	Ա. հասարակ	1488	Կասպ	Մանգանի-հրեյ	Բուրձ	202	Բուրձ
74	549	Ա. հասարակ	1488	Կասպ	Մանգանի-հրեյ	Բուրձ	207	Բուրձ
75	475	Ա. հասարակ	1488	Կասպ	Մանգանի-հրեյ	Բուրձ	228	Բուրձ
76	500	Ա. հասարակ	1490	Կասպ	Մանգանի-հրեյ	Բուրձ	290	Բուրձ
77	—	Ա. հասարակ	1491	Համարակ	Թովմանի-հրեյ	Բուրձ	244	Բուրձ
78	403	Ա. հասարակ	1494	Արշակունյաց	Թովմանի-հրեյ	Բուրձ	337	Բուրձ
79	524	Ա. հասարակ	1497	Սարգսյան	Մանգանի-հրեյ	Բուրձ	210	Բուրձ
80	—	Ա. հասարակ	1498	Արշակունյաց	Բաղնիկ-հրեյ	Բուրձ	327	Բուրձ
81	—	Ա. հասարակ	1501	—	Արշակունյաց	Բուրձ	315	Բուրձ
82	580	Ա. հասարակ	1501	Արշակունյաց	Սարգսյան-հրեյ	Բուրձ	283	Բուրձ
83	417	Ա. հասարակ	1507	Նախապետ	Թովմանի-հրեյ	Բուրձ	230	Բուրձ
84	—	Ա. հասարակ	1539	Արշակունյաց	Գրիգոր-հրեյ	Բուրձ	374	Բուրձ
85	564	Ա. հասարակ	1560	Հրեյ	Մանգանի-հրեյ	Բուրձ	270	Բուրձ
86	—	Ա. հասարակ	1568	Ս. Սարգսյան	Գրիգոր-հրեյ	Բուրձ	280	Բուրձ
87	525	Ա. հասարակ	1570	Փարսի-հրեյ	Մանգանի-հրեյ	Բուրձ	310	Բուրձ
88	33	Ա. հասարակ	1574	Փարսի-հրեյ	Արշակունյաց	Բուրձ	285	Բուրձ
89	521	Ա. հասարակ	1578	—	—	Բուրձ	200	Բուրձ
90	31	Ա. հասարակ	1578	Սարգսյան	Գրիգոր-հրեյ	Բուրձ	274	Բուրձ
91	—	Ա. հասարակ	1584	Տանգանի	Մանգանի-հրեյ	Բուրձ	260	Բուրձ
92	—	Ա. հասարակ	1584	Կասպ	Կասպ-հրեյ	Բուրձ	243	Բուրձ
93	478	Ա. հասարակ	1584	Կասպ	Մանգանի-հրեյ	Բուրձ	186	Բուրձ
94	59	Ա. հասարակ	1588	—	Թովմանի-հրեյ	Բուրձ	225	Բուրձ
95	568	Ա. հասարակ	1588	Կասպ	Արշակունյաց	Բուրձ	308	Բուրձ
96	471	Ա. հասարակ	1587	Կասպ	Մանգանի-հրեյ	Բուրձ	332	Բուրձ
97	—	Ա. հասարակ	1587	Ղարաբաղ	Կասպ-հրեյ	Բուրձ	227	Բուրձ
98	418	Ա. հասարակ	1590	Կասպ	Արշակունյաց	Բուրձ	243	Բուրձ
99	—	Ա. հասարակ	1591	—	Կասպ, Գրիգոր-հրեյ	Բուրձ	313	Բուրձ
100	514	Ա. հասարակ	1591	Արշակունյաց	Մանգանի-հրեյ	Բուրձ	295	Բուրձ
101	—	Ա. հասարակ	1592	Կասպ	Մանգանի-հրեյ	Բուրձ	271	Բուրձ
102	394	Ա. հասարակ	1593	Կասպ	Գրիգոր-հրեյ	Բուրձ	213	Բուրձ
103	382	Ա. հասարակ	1595	Արշակունյաց	Կասպ-հրեյ	Բուրձ	275	Բուրձ
104	870	Ա. հասարակ	1605	Մանգանի	Թովմանի-հրեյ	Բուրձ	307	Բուրձ
105	396	Ա. հասարակ	1607	Տանգանի	Մանգանի-հրեյ	Բուրձ	233	Բուրձ
106	412	Ա. հասարակ	1607	Արշակունյաց	Մանգանի-հրեյ	Բուրձ	352	Բուրձ
107	328	Ա. հասարակ	1611	Հրեյ	Գրիգոր-հրեյ	Բուրձ	322	Բուրձ
108	497	Ա. հասարակ	1615	Փարսի-հրեյ	Գրիգոր-հրեյ	Բուրձ	295	Բուրձ

Թվ. Ե/Կ	Թիվ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ	Բովանդակություն	Ժամանակ վայր	Գրիչ	Նիւթ	Թերթ	Գիր
193	553	Աւետարան	ԺԶ	—	Թուղթ	280	բաւրդէր
194	496	Աւետարան	ԺԶ—ԺԷ	—	Թուղթ	270	բաւրդէր
195	501	Աւետարան	ԺԷ (Նոր-Ջուղա)	—	ժապաղաթ	281	բաւրդէր
196	494	Աւետարան	ԺԷ (Նոր-Ջուղա)	—	Թուղթ	288	բաւրդէր
197	623	Աւետարան	ԺԷ (Նոր-Ջուղա)	Թակոբ	Թուղթ	263	բաւրդէր
198	30	Աւետարան	ԺԷ	—	Թուղթ	244	բաւրդէր
199	22	Աւետարան	ԺԸ	Նոր-Ջուղա	Թուղթ	61	բաւրդէր
200	348	Աւետարան	ԺԷ (Նոր-Ջուղա)	—	ժապաղաթ	317	բաւրդէր
201	437	Աւետարան	ԺԷ	—	Թուղթ	289	բաւրդէր
202	458	Աւետարան	ԺԵ—ԺԶ	Հիշան	Թուղթ	310	բաւրդէր
203	—	Աւետարան	—	—	Թուղթ	301	բաւրդէր
204	—	Աւետարան	—	Միւրթար	Թուղթ	277	բաւրդէր
205	—	Աւետարան	ԺԷ	—	Թուղթ	330	բաւրդէր
206	—	Աւետարան	ԺԵ—ԺԶ	Մեղիքեան	Թուղթ	297	բաւրդէր
207	113	Նոր Կտակարան	1289	Կարդայ վանք	Թուղթ	282	բաւրդէր
208	569	Հաւոյ	ԺԳ	—	Թուղթ	304	բաւրդէր
209	538	Հաւոյ	1600	—	Թուղթ	694	բաւրդէր
210	465	Հաւոյ	1401	Խաչատուր	Թուղթ	602	բաւրդէր
211	163	Հաւոյ	1457	Ուրեղիկ	Թուղթ	558	բաւրդէր
212	435	Հաւոյ	1496	Սահակեան Կար.	Թուղթ	381	բաւրդէր
213	580	Հաւոյ	1643	Երանանդ	Թուղթ	650	բաւրդէր
214	430	Հաւոյ	1659	(Ասպան) Երանդ	Թուղթ	603	բաւրդէր
215	491	Հաւոյ	1613	Նոր-Ջուղա	Թուղթ	702	բաւրդէր
216	162	Հաւոյ	1764—1799	Պետրոս Զէյ	Թուղթ	351	բաւրդէր
217	543	Հաւորեալներ	1594—1595	Պետրոս Զէյ, Խաչատուր Համ- Զուղա	Թուղթ	745	բաւրդէր
218	166	Հաւորեալներ	ԺԵ—ԺԶ	—	Թուղթ	444	բաւրդէր
219	432	Հաւորեալներ	1640	Թաւրեան	Թուղթ	556	բաւրդէր
220	168	Հաւորեալներ	1643	Թաւրեան	Թուղթ	532	բաւրդէր
221	431	Հաւորեալներ	1652	Թաւրեան	Թուղթ	464	բաւրդէր
222	464	Հաւորեալներ	1671	Նոր-Ջուղա	Թուղթ	407	բաւրդէր
223	165	Հաւորեալներ	1699	Նոր-Ջուղա	Թուղթ	357	բաւրդէր
224	408	Հաւորեալներ	1704	Մարտիրոս	Թուղթ	359	բաւրդէր
225	591	Հաւորեալներ	ԺԷ (Նոր-Ջուղա)	—	Թուղթ	848	բաւրդէր
226	282	Հաւորեալներ	ԺԷ—ԺԸ	—	Թուղթ	207	բաւրդէր
227	167	Հաւորեալներ	ԺԷ (Նոր-Ջուղա)	—	Թուղթ	198	բաւրդէր
228	467	Հաւորեալներ	1635	Նոր-Ջուղա	Թուղթ	717	բաւրդէր
229	222	Հաւորեալներ	ԺԶ	—	Թուղթ	604	բաւրդէր
230	407	Թայմաւուրք	1484	Երանանդ	Թուղթ	654	բաւրդէր
231	587	Թայմաւուրք	1489	Փայտաւան	Թուղթ	609	բաւրդէր
232	544	Տեսնողաւան	1481	(Վան) Մարտիրոս Զէյ	Թուղթ	655	բաւրդէր
233	533	Թայմաւուրք	1507—1639	Հիւանդ, Նոր-Ջուղա	Թուղթ	808	բաւրդէր
234	542	Թայմաւուրք	1597	Ամբիթ	Թուղթ	648	բաւրդէր
235	423	Թայմաւուրք	1458	—	Թուղթ	602	բաւրդէր
236	—	Թայմաւուրք	—	—	Թուղթ	670	բաւրդէր
237	434	Թայմաւուրք	1615	Դաւանդիկ (Սպանան)	Թուղթ	923	բաւրդէր
238	578	Թայմաւուրք	1617	Սպանան	Թուղթ	603	բաւրդէր

Ը Ն Դ Ձ	Ը Ն Դ Ձ	Ը Ն Դ Ձ	Ը Ն Դ Ձ	Ը Ն Դ Ձ	Ը Ն Դ Ձ	Ը Ն Դ Ձ	Ը Ն Դ Ձ	Ը Ն Դ Ձ	Ը Ն Դ Ձ
Ը Ն Դ Ձ	Ը Ն Դ Ձ	Ը Ն Դ Ձ	Ը Ն Դ Ձ	Ը Ն Դ Ձ	Ը Ն Դ Ձ	Ը Ն Դ Ձ	Ը Ն Դ Ձ	Ը Ն Դ Ձ	Ը Ն Դ Ձ
239	490	Եսայի	1623	Շուշ	Մեղրայի կենտրոնի	Թուրք	834	Բուլղարի	
240	408	Եսայի	1627	Շուշ	Տէր Բարսեղ	Թուրք	872	Բուլղարի	
				(Սղանահ)					
241	468	Եսայի	1630	Յարեան	Բարսեղ, Մեղրայ	Թուրք	851	Բուլղարի	
242	511	Եսայի	1634	Ղազարի	Առաջ կրէց	Թուրք	730	Բուլղարի	
243	545	Եսայի	1634	Ստեփան	Ղազար	Թուրք	802	Բուլղարի	
244	584	Եսայի	1635	Ասպան	Սիմէոն ԶԷ	Թուրք	882	Բուլղարի	
245	579	Եսայի	1637	Թորոն	Գառնի	Թուրք	848	Բուլղարի	
246	588	Եսայի	1641	Շուշ	Սիմէոն ԶԷ	Թուրք	816	Բուլղարի	
				(Ասպանահ)					
247	577	Եսայի	1648—1680	Նոր-Ջուղայ	Սարգիս Զուլի	Թուրք	850	Բուլղարի	
248	541	Եսայի	1648	Ասպան	Ասպան	Թուրք	808	Բուլղարի	
249	219	Եսայի	1658	Գառնի	Գառնի ԶԷ	Թուրք	502	Բուլղարի	
				Բարսեղ					
250	512	Եսայի	1661	Նոր-Ջուղայ	Մարկոս ԶԷ	Թուրք	395	Բուլղարի	
251	433	Եսայի	1661	(Նոր-Ջուղայ)	Անտոն, Ստեփան	Թուրք	805	Բուլղարի	
252	218	Եսայի	1694	Նոր-Ջուղայ	Կիրակոս ԶԷ	Թուրք	733	Բուլղարի	
253	445	Եսայի	1671	Նոր-Ջուղայ	Կիրակոս ԶԷ	Թուրք	590	Բուլղարի	
254	442	Եսայի	1671	ԺԶ	Անդրեան	Թուրք	614	Բուլղարի	
								Նոր-Ջուղայ	
255	217	Եսայի	ԺԶ—ԺԶ	(Նոր-Ջուղայ)	—	Թուրք	224	Բուլղարի	
256	221	Եսայի	ԺԶ	(Նոր-Ջուղայ)	Վարդան ԶԷ	Թուրք	544	Բուլղարի	
257	220	Եսայի	ԺԶ	(Նոր-Ջուղայ)	Գառնի, Ալեքսան	Թուրք	672	Բուլղարի	
258	582	Եսայի	1605	Ջուղայ (ՀԷ), Ռոստոմ	արքայ	Թուրք	649	Բուլղարի	
				Սղանահ					
259	583	Եսայի	1610—1620	(Նոր-Ջուղայ)	Սիմէոն ԶԷ	Թուրք	832	Բուլղարի	
260	405	Եսայի	ԺԶ—ԺԶ	—	Վարդան, Ստեփան	Թուրք	412	Բուլղարի	
261	468	Եսայի	ԺԶ	(Նոր-Ջուղայ)	Մարկոս, Ստեփան	Թուրք	592	Բուլղարի	
262	441	Եսայի	1688	Նոր-Ջուղայ	Տէր Մարկոս	Թուրք	544	Բուլղարի	
263	444	Վարդ Սրբոյ	ԺԶ—ԺԶ	—	Ջառարիս արք.	Թուրք	338	Բուլղարի	
264	281	Գառնի	1276	—	Վարդան	Թուրք	188	Բուլղարի	
265	470	Ժամայի	1703	Նոր-Ջուղայ	Սարգիս ԶԷ	Թուրք	288	Բուլղարի	
266	118	Ժամայի	1714	(Նոր-Ջուղայ)	Անտոն ԶԷ	Թուրք	285	Բուլղարի	
267	386	Ժամայի	1715—1716	Նոր-Ջուղայ	Անտոն արք.	Թուրք	218	Բուլղարի	
268	562	Ժամայի	1713	Նոր-Ջուղայ	Անտոն ԶԷ	Թուրք	302	Բուլղարի	
269	489	Ժամայի	1739	Նոր-Ջուղայ	Անտոն ԶԷ	Թուրք	240	Բուլղարի	
270	118	Ժամայի	1748	Նոր-Ջուղայ	Անտոն ԶԷ	Թուրք	240	Բուլղարի	
271	532	Ժամայի	1700	(Նոր-Ջուղայ)	Մարկոս ԶԷ	Թուրք	250	Բուլղարի	
272	681	Ժամայի	1648	(Նոր-Ջուղայ)	—	Թուրք	101	Բուլղարի	
273	—	Ժամայի	ԺԶ	—	—	Թուրք	108	Բուլղարի	
274	120	Ժամայի	ԺԶ	(Նոր-Ջուղայ)	Նիկոն	Թուրք	283	Բուլղարի	
275	570	Ժամայի	ԺԶ	—	Գառնի	Թուրք	155	Բուլղարի	
276	—	Ժամայի	ԺԶ	—	—	Թուրք	207	Բուլղարի	
277	19	Ժամայի	ԺԶ	(Նոր-Ջուղայ)	Անտոն	Թուրք	150	Բուլղարի	
278	—	Ժամայի	ԺԶ	(Նոր-Ջուղայ)	—	Թուրք	171	Բուլղարի	
279	424	Ժամայի	1680	Գառնի	Ջառարիս արք.	Թուրք	152	Բուլղարի	
				Ասպան					
280	685	Ժամայի	1649	Նոր-Ջուղայ	Աղամու	Թուրք	194	Բուլղարի	
281	164	Ժամայի	ԺԶ—ԺԶ	—	—	Թուրք	167	Բուլղարի	

Ը Ն Դ Ժ	Ը Ն Դ Ժ	Ը Ն Դ Ժ	Ը Ն Դ Ժ	Ը Ն Դ Ժ	Ը Ն Դ Ժ	Ը Ն Դ Ժ	Ը Ն Դ Ժ	Ը Ն Դ Ժ
Ը Ն Դ Ժ	Ը Ն Դ Ժ	Ը Ն Դ Ժ	Ը Ն Դ Ժ	Ը Ն Դ Ժ	Ը Ն Դ Ժ	Ը Ն Դ Ժ	Ը Ն Դ Ժ	Ը Ն Դ Ժ
282	592	Սաղմոսք Առաջ Ուրբաթ	ժէ	(Նոր-Քույր)	—	Քույր	14	Բուրգեր
283	—	Տեղացի, Տաղարաւ Տաղար	1693	Նոր-Քույր	Աղար	Քույր	383	Բուրգեր
284	277	Տեղացի Սիւս. Գրգի	1764	Սուրբ	Անտուր Քույր	Քույր	116	Բուրգեր
285	427	Տարակնայ	1317	—	—	Քույր	380	Բուրգեր
286	425	Տարակնայ	ժէ—ժէ	—	Տարակնայ	Քույր	332	Բուրգեր
287	233	Տարակնայ	ժէ	—	—	Քույր	77	Բուրգեր
288	—	Տարակնայ	1580	—	Տարակնայ	Քույր	308	Բուրգեր
289	278	Տեղացի, Սաղմոսք Բուր, Տարակնայ	1663	Նոր-Քույր	Տարակնայ	Քույր	328	Բուրգեր
290	232	Տարակնայ	1648	(Նոր-Քույր)	Տարակնայ	Քույր	378	Բուրգեր
291	—	Տարակնայ	ժէ	—	—	Քույր	108	Բուրգեր
292	—	Տարակնայ	ժէ	—	—	Քույր	340	Բուրգեր
293	536	Տարակնայ	ժէ	(Նոր-Քույր)	Տարակնայ	Քույր	353	Բուրգեր
294	—	Տարակնայ	ժէ	—	—	Քույր	110	Բուրգեր
295	537	Տարակնայ	1486	Աղար	Տարակնայ	Քույր	385	Բուրգեր
296	588	Տարակնայ	ժէ	—	—	Քույր	247	Բուրգեր
297	534	Տարակնայ	ժէ	—	—	Քույր	327	Բուրգեր
298	270	Տարակնայ	ժէ—ժէ	—	Տարակնայ	Քույր	305	Բուրգեր
299	463	Տարակնայ	1447	Բուրգեր	Տարակնայ	Քույր	391	Բուրգեր
300	313	Տարակնայ	1483	—	Տարակնայ	Քույր	156	Բուրգեր
301	488	Տարակնայ	1748	Նոր-Քույր	Տարակնայ	Քույր	318	Բուրգեր
302	387	Տարակնայ	1709	Նոր-Քույր	Տարակնայ	Քույր	357	Բուրգեր
303	485	Տարակնայ	ժէ	(Նոր-Քույր)	Տարակնայ	Քույր	340	Բուրգեր
304	—	Տարակնայ	ժէ	Նոր-Քույր	—	Քույր	004	Բուրգեր
305	428	Տարակնայ	1477	Տարակնայ	Տարակնայ	Քույր	283	Բուրգեր
306	590	Տարակնայ	ժէ	(Նոր-Քույր)	Տարակնայ	Քույր	328	Բուրգեր
307	436	Տարակնայ	ժէ	Նոր-Քույր	Տարակնայ	Քույր	333	Բուրգեր
308	507	Տարակնայ	1680	Նոր-Քույր	Տարակնայ	Քույր	20	Բուրգեր
309	126	Տարակնայ	1688	Նոր-Քույր	Տարակնայ	Քույր	13	Բուրգեր
310	124	Տարակնայ	1691	Կ. Պոլս	Տարակնայ	Քույր	24	Բուրգեր
311	586	Տարակնայ	1712	(Նոր-Քույր)	Տարակնայ	Քույր	34	Բուրգեր
312	540	Տարակնայ	1713	(Նոր-Քույր)	Տարակնայ	Քույր	30	Բուրգեր
313	128	Տարակնայ	1737	Տարակնայ	Տարակնայ	Քույր	9	Բուրգեր
314	450	Տարակնայ	1739	Սարակնայ	Տարակնայ	Քույր	20	Բուրգեր
315	508	Տարակնայ	ժէ	(Նոր-Քույր)	Տարակնայ	Քույր	16	Բուրգեր
316	506	Տարակնայ	1687	Սարակնայ	Տարակնայ	Քույր	32	Բուրգեր
317	451	Տարակնայ	ժէ	—	Տարակնայ	Քույր	23	Բուրգեր
318	443	Տարակնայ	1709	(Նոր-Քույր)	—	Քույր	22	Բուրգեր
319	238	Տարակնայ	ժէ	—	—	Քույր	321	Բուրգեր
320	179	Տարակնայ, Տարակնայ Բուրգեր	1290	Ս. Կարապետ	Տարակնայ	Քույր	251	Բուրգեր
321	335	Տարակնայ	1476	Տարակնայ	Տարակնայ	Քույր	817	Բուրգեր
322	429	Տարակնայ	1416	Քույր	Տարակնայ	Քույր	176	Բուրգեր
323	173	Տարակնայ	1615	Նոր-Քույր	Տարակնայ	Քույր	197	Բուրգեր
324	—	Տարակնայ	1693	(Նոր-Քույր)	—	Քույր	250	Բուրգեր
325	337	Տարակնայ	1699	Նոր-Քույր	Տարակնայ	Քույր	411	Բուրգեր

Ձեռն
գրքի
համարը
Գրքի
նկարագիրը
Գրքի
թիվը

326	174	Մայր և աղանգ	Նոր-ճուրհան	Մարտի 6-ին	Քաղաքի	380	Քաղաքի
327	572	Մայր և աղանգ, Գեղանկար	Նոր-ճուրհան	Մարտի 6-ին	Քաղաքի	388	Քաղաքի
328	487	Մայր և աղանգ	Նոր-ճուրհան	Մարտի 7-ին	Քաղաքի	140	Քաղաքի
329	505	Մայր և աղանգ	Նոր-ճուրհան	Մարտի 8-ին	Քաղաքի	203	Քաղաքի
330	510	Մայր և աղանգ	Նոր-ճուրհան	Մարտի 9-ին	Քաղաքի	173	Քաղաքի
331	171	Մայր և աղանգ	Նոր-ճուրհան	Մարտի 10-ին	Քաղաքի	151	Քաղաքի
332	484	Մայր և աղանգ	Նոր-ճուրհան	Մարտի 11-ին	Քաղաքի	73	Քաղաքի
333	440	Մայր և աղանգ	Նոր-ճուրհան	Մարտի 12-ին	Քաղաքի	137	Քաղաքի
334	172	Մայր և աղանգ	Նոր-ճուրհան	Մարտի 13-ին	Քաղաքի	130	Քաղաքի
335	—	Մայր և աղանգ	Նոր-ճուրհան	Մարտի 14-ին	Քաղաքի	40	Քաղաքի
336	570	Մայր և աղանգ	Նոր-ճուրհան	Մարտի 15-ին	Քաղաքի	56	Քաղաքի
337	535	Մայր և աղանգ	Նոր-ճուրհան	Մարտի 16-ին	Քաղաքի	206	Քաղաքի
338	573	Մայր և աղանգ	Նոր-ճուրհան	Մարտի 17-ին	Քաղաքի	372	Քաղաքի
340	425	Մայր և աղանգ	Նոր-ճուրհան	Մարտի 18-ին	Քաղաքի	117	Քաղաքի
341	539	Մայր և աղանգ	Նոր-ճուրհան	Մարտի 19-ին	Քաղաքի	113	Քաղաքի
342	506	Մայր և աղանգ	Նոր-ճուրհան	Մարտի 20-ին	Քաղաքի	41	Քաղաքի
343	453	Մայր և աղանգ	Նոր-ճուրհան	Մարտի 21-ին	Քաղաքի	54	Քաղաքի
344	575	Մայր և աղանգ	Նոր-ճուրհան	Մարտի 22-ին	Քաղաքի	51	Քաղաքի
345	460	Մայր և աղանգ	Նոր-ճուրհան	Մարտի 23-ին	Քաղաքի	412	Քաղաքի
346	469	Մայր և աղանգ	Նոր-ճուրհան	Մարտի 24-ին	Քաղաքի	100	Քաղաքի
347	384	Մայր և աղանգ	Նոր-ճուրհան	Մարտի 25-ին	Քաղաքի	80	Քաղաքի
348	178	Մայր և աղանգ	Նոր-ճուրհան	Մարտի 26-ին	Քաղաքի	175	Քաղաքի
349	177	Մայր և աղանգ	Նոր-ճուրհան	Մարտի 27-ին	Քաղաքի	134	Քաղաքի
350	383	Մայր և աղանգ	Նոր-ճուրհան	Մարտի 28-ին	Քաղաքի	90	Քաղաքի
351	176	Մայր և աղանգ	Նոր-ճուրհան	Մարտի 29-ին	Քաղաքի	55	Քաղաքի
352	179	Մայր և աղանգ	Նոր-ճուրհան	Մարտի 30-ին	Քաղաքի	51	Քաղաքի
353	180	Մայր և աղանգ	Նոր-ճուրհան	Մարտի 31-ին	Քաղաքի	340	Քաղաքի
354	—	Մայր և աղանգ	Նոր-ճուրհան	Մարտի 32-ին	Քաղաքի	248	Քաղաքի
355	209	Մայր և աղանգ	Նոր-ճուրհան	Մարտի 33-ին	Քաղաքի	181	Քաղաքի
356	208	Մայր և աղանգ	Նոր-ճուրհան	Մարտի 34-ին	Քաղաքի	54	Քաղաքի
357	213	Մայր և աղանգ	Նոր-ճուրհան	Մարտի 35-ին	Քաղաքի	536	Քաղաքի
358	212	Մայր և աղանգ	Նոր-ճուրհան	Մարտի 36-ին	Քաղաքի	354	Քաղաքի
359	211	Մայր և աղանգ	Նոր-ճուրհան	Մարտի 37-ին	Քաղաքի	273	Քաղաքի
360	637	Մայր և աղանգ	Նոր-ճուրհան	Մարտի 38-ին	Քաղաքի	272	Քաղաքի
361	123	Մայր և աղանգ	Նոր-ճուրհան	Մարտի 39-ին	Քաղաքի	178	Քաղաքի

Ը Ն Դ Ն	Ը Ն Դ Ն	Ը Ն Դ Ն	Ը Ն Դ Ն	Ը Ն Դ Ն	Ը Ն Դ Ն	Ը Ն Դ Ն	Ը Ն Դ Ն	Ը Ն Դ Ն	Ը Ն Դ Ն
Ը Ն Դ Ն	Ը Ն Դ Ն	Ը Ն Դ Ն	Ը Ն Դ Ն	Ը Ն Դ Ն	Ը Ն Դ Ն	Ը Ն Դ Ն	Ը Ն Դ Ն	Ը Ն Դ Ն	Ը Ն Դ Ն
362	205	Մեկնթ. Եւսեպոս	ժՁ—ժԷ	—	—	—	—	—	—
363	204	Մեկնթ. Եւսեպոս	1698	—	—	—	—	—	—
364	206	Մեկնթ. Եւսեպոս	1850	Գլխաթա	—	—	—	—	—
365	283	Մեկնթ. Եւսեպոս	ժՁ—ժԷ	—	—	—	—	—	—
366	203	ժողովածու Մեկնթ. Բնանց	1624	Կ. Պալես	—	—	—	—	—
367	207	Մեկնթ. Եւսեպոս	1621—1622	Ս. Օգոստինոս	Խաչիկ Եւ. Եւսեպոս	—	—	—	—
368	195	ժողովածու Մեկնթ. Բնանց	1762—1763	Ջովաննի	Սողոմոն Նիկոնիս	—	—	—	—
369	187	Մեկնթ. Մամբրեոս	1639	Շուլ	Խաչապուր	Երէն	—	—	—
370	188	Մեկնթ. Մամբրեոս	1402	Սինիսիոս	Յոս. Յոսեպոս	—	—	—	—
371	—	Մեկնթ. Մամբրեոս	1742	Նոր-Ջուլա	Տէր Մարգար	—	—	—	—
372	190	Մեկնթ. Մարգարեոս	1797—1798	Ս. Գաբրիել	Սողոմոն Նիկոնիս	—	—	—	—
373	191	ժողովածու Մեկնթ. Բնանց	1284, 1621	Աղաբաբոս	Անտոն, Մամբրեոս	—	—	—	—
374	192	Մեկնթ. Յովնանիս	1613	Շուլ	Սահակ Երէն	—	—	—	—
375	189	Մեկնթ. Մամբրեոս	1667	Նոր-Ջուլա	Միքայէլ Կր.	—	—	—	—
376	185	Մեկնթ. Նորիս Անտոնիս	1769	Նիկոնիս	Կարապետ Տէրապետ	—	—	—	—
377	122	ժողովածու	ժԳ	—	—	—	—	—	—
378	202	Մեկնթ. Բաբոս Գառնի	1301	Բաբոս Գառնի	Մարգար	—	—	—	—
379	199	Մեկնթ. Բաբոս Գառնի	1325	Անտոնիս	Գրիգոր	—	—	—	—
380	201	Մեկնթ. Բաբոս Գառնի	ժԷ	—	—	—	—	—	—
381	200	Մեկնթ. Հոսով. Բաբոս	1706	(Նոր-Ջուլա)	Մարգար	—	—	—	—
382	197	Մեկնթ. Կարապետիս	1703	Նոր-Ջուլա	Միքայէլ Երէն	—	—	—	—
383	198	Մեկնթ. Կարապետիս	1704	(Նոր-Ջուլա)	Միքայէլ Երէն	—	—	—	—
384	196	Մեկնթ. Կարապետիս	1703	Նոր-Ջուլա	Միքայէլ Երէն	—	—	—	—
385	224	Մեկնթ. Եւսեպոս. Յովնանիս	1688	Եւսեպոս	Յովնանիս	—	—	—	—
386	248	Գառնի. Նոր Կարապետիս	1871	Բաբոս	Գառնի	—	—	—	—
387	112	Ջովաննի	1797	Բաբոս	Սողոմոն	—	—	—	—
388	107	Գրիգոր. Աղաբաբոս	1886	(Նոր-Ջուլա)	Սահակ Երէն	—	—	—	—
389	264	ժողովածու	ժԳ	—	—	—	—	—	—
390	136	Սահակի Եւսեպոս. Բաբոս	1173	(Կիլիկիա)	Անտոն Կր.	—	—	—	—
391	61	Բանց Բաբոսի Կիլիկիա	ժԷ	—	Սահակ Երէն	—	—	—	—
392	103	ժողովածու	1631	—	Նոր-Ջուլա	—	—	—	—
393	102	Խաչիկ Կր. Անտոնի	1275	—	Վարդան Կր. Կիլիկիա	—	—	—	—
394	13	ժողովածու	ժՁ—ժԷ	—	Գրիգոր Երէն	—	—	—	—
395	110	ժողովածու. Խաչիկ	ժԲ	—	Խաչապուր	—	—	—	—
396	68	Բանց Յովնանիս. Ուսեպոս	ժԷ	—	—	—	—	—	—

ՀԱՅ
ՍՏԱՄԵՆ
ԿԱՆՈՆ

ՀԱՅ ՍՏԱՄԵՆ ԿԱՆՈՆ	Բաժանց անունը	Ժամանակ	Գրքի	Նիստ	Ժնյո	Գն
397	88 Գրքը նյութառու նյութաց	ժԳ	(Գրքի)	—	Քույր	222 Բուրգեր
398	356 Գրքը Պարզաբան	ժԵ	—	—	Քույր	204 Բուրգեր
399	140 Գրքը Պարզաբան	1640	Ծու (Սղախան)	Սղախան	Քույր	190 Զարգեր
400	138 Գրքը նյութառու	1685	Սղախան	Սղախան	Քույր	273 Զարգեր
401	141 Գրքը Պարզաբան	1686	(Նոր-Ջուղա) Սղախան	Սղախան	Քույր	489 Բուրգեր
402	139 Գրքը Պարզաբան	1695	Նոր-Ջուղա	Սղախան	Քույր	384 Բուրգեր
403	252 Գրքը Պարզաբան	ժԶ	—	Սղախան	Քույր	385 Զարգեր
404	114 Բուրգը Նյութառու	1676	—	Վարդան	Քույր	219 Զարգեր
405	78 Բուրգը Նյութառու	1306	Նոր-Ջուղա	Սղախան	Քույր	179 Բուրգեր
406	65 Բուրգը Նյութառու	ժԷ	Կ. Պարզ	—	Քույր	89 Զարգեր
407	314 Վարդ Նյութառու	1635	—	Նյութ	Քույր	273 Զարգեր
408	149 Վարդ Նյութառու	1671	Շու (Սղախան) Սղախան	—	Քույր	437 Բուրգեր
409	— Զարգեր, Պարզաբան	ժԸ	—	Սղախան	Քույր	190 Բուրգեր
410	159 Գրքը Նյութառու	ժԹ	—	—	Քույր	326 Զարգեր
411	79 Բուրգը Նյութառու	ժԿ	(Նոր-Ջուղա)	—	Քույր	224 Բուրգեր
412	263 Գրքը Նյութառու	ժԼ-ժԹ	—	—	Քույր	488 Զարգեր
413	262 Գրքը Նյութառու	ժԼ	—	—	Քույր	215 Զարգեր
414	210 Գրքը Նյութառու	1702—1712	Նոր-Ջուղա	Սղախան	Քույր	454 Զարգեր
415	640 Գրքը Նյութառու	ժԼ	—	Քույր	Քույր	533 Զարգեր
416	246 Զարգեր	ժԼ	—	—	Քույր	170 Զարգեր
417	245 Զարգեր	ժԳ	—	—	Քույր	132 Բուրգեր
418	275 Նյութառու	ժԳ	—	Պարզաբան	Քույր	208 Բուրգեր
419	289 Նյութառու	ժԳ	—	Պարզաբան	Քույր	395 Բուրգեր
420	169 Գրքը Նյութառու	ժԶ	—	Սղախան	Քույր	64 Բուրգեր
421	72 Բուրգը Նյութառու	ժԸ-ժԹ	—	Սղախան	Քույր	83 Բուրգեր
422	67 Գրքը Նյութառու	1292	Սղախան	—	Քույր	353 Բուրգեր
423	276 Նյութառու	ժԳ	—	—	Քույր	275 Բուրգեր
424	170 Գրքը Նյութառու	1363	Քույր Նյութառու	Սղախան	Քույր	390 Բուրգեր
425	259 Գրքը Նյութառու	ժԼ	—	Սղախան	Քույր	402 Զարգեր
426	310 Գրքը Նյութառու	ժԼ	—	—	Քույր	48 Զարգեր
427	158 Գրքը Նյութառու	1613	Նոր-Ջուղա	Սղախան	Քույր	433 Զարգեր
428	127 Գրքը Նյութառու	1631	Նյութ	Սղախան	Քույր	542 Զարգեր
429	145 Գրքը Նյութառու	1632	Նոր-Ջուղա	Սղախան	Քույր	260 Զարգեր
430	63 Գրքը Նյութառու	1619—1631	Նոր-Ջուղա	Սղախան	Քույր	625 Զարգեր
431	235 Ուրվագրեր	1629	Նյութ (Նյութ)	Սղախան	Քույր	350 Զարգեր
432	284 Գրքը Նյութառու	ժԼ	(Նոր-Ջուղա)	—	Քույր	164 Բուրգեր
433	— Ուրվագրեր	1710	Նոր-Ջուղա	Սղախան	Քույր	170 Բուրգեր
434	66 Գրքը Նյութառու	ժԼ	—	Սղախան	Քույր	140 Զարգեր

Թ. Վ. Պ. Պ. Պ. Պ.	Թ. Վ. Պ. Պ. Պ.	Բովանդակություն	Ժամանակ	Վայր	Գրիչ	Նիւթ	Թերթ	Գիր
435	81	Ժողովածու	1715	—	Բաղդասար	Թուղթ	104	բուրգիք
436	639	Ժողովածու	1696	Երուզղէմ	Տէր Գրիգոր	Թուղթ	209	նաբղիք
437	9	Ժողովածու	Ժէ	—	Փանոս	Թուղթ	401	նաբղիք
438	250	Ժողովածու	Ժէ	—	Սիմոն Բիւզանդացի	Թուղթ	191	նաբղիք
439	10	Ժողովածու (Վերջին)	1859	Սուրբ-Բանդար	Դաւիթ Զէյ	Թուղթ	357	նաբղիք
440	309	Ժողովածու	Ժէ	—	—	Թուղթ	428	նաբղիք
441	73	Ընդդէմ Հեթանոսացու Ժէ	—	—	—	Թուղթ	137	նաբղիք
442	7	Ժողովածու	Ժէ	—	—	Թուղթ	142	նաբղիք
443	1	Ժողովածու	1687	—	—	Թուղթ	80	նաբղիք
444	297	Պարզեցիք	1628	Նորշինիկ	Գառար Էրէջ,	Թուղթ	192	նաբղիք
				(Սպանի)	Կիւրաքան			
445	286	Պարզեցիք	1630	Նոր-Ջուղա	Միսիթ, Էրէջ Բուշիթ	Թուղթ	183	նաբղիք
446	302	Պարզեցիք	Ժէ	(Նոր-Ջուղա)	—	Թուղթ	307	նաբղիք
447	284	Պարզեցիք	Ժն—ԺՁ	—	—	Թուղթ	500	բուրգիք
448	288	Պարզեցիք	Ժն—ԺՁ	—	—	Թուղթ	351	բուրգիք
449	292	Պարզեցիք	Ժէ	—	Ջաջարիւս Էրէջ	Թուղթ	387	նաբղիք
450	287	Պարզեցիք	1638	Շուշ	Քալաթուր Էրէջ	Թուղթ	250	նաբղիք
451	301	Պարզեցիք	1634	Անիկիւրիս	Թարսու Աթիւր	Թուղթ	294	նաբղիք
452	293	Պարզեցիք	ԺՁ—Ժէ	—	—	Թուղթ	188	բուրգիք
453	304	Պարզեցիք	1653	Նոր-Ջուղա	Իշխան	Թուղթ	470	նաբղիք
454	311	Պարզեցիք	1667	Մարաշիան	Գրիգոր Է. ալիք	Թուղթ	438	բուրգիք
455	—	Պարզեցիք	1672	—	Տէրոն	Թուղթ	232	բուրգիք
456	121	Մանգրիք. Մովսիսի Ջուղայեցւոյ	1701	(Նոր-Ջուղա)	Յակոբ	Թուղթ	390	նաբղիք
457	285	Պարզեցիք	Ժէ	(Նոր-Ջուղա)	—	Թուղթ	108	նաբղիք
458	299	Պարզեցիք	Ժէ	—	Գրիգոր Ղալիք	Թուղթ	420	նաբղիք
459	291	Ժողովածու	1734	—	Պանոս Ջուղայեցի	Թուղթ	119	նաբղիք
460	300	Ժողովածու	1613	(Նոր-Ջուղա)	Յակոբ Էրէջ	Թուղթ	300	նաբղիք
461	290	Ժողովածու	Ժն—ԺԹ	—	—	Թուղթ	355	նաբղիք
462	298	Պարզեցիք	Ժէ	Նոր-Ջուղա	Քալաթուր Էրէջ	Թուղթ	190	նաբղիք
463	296	Պարզեցիք	1630—1640	(Նոր-Ջուղա)	Քալաթուր Էրէջ	Թուղթ	308	նաբղիք
464	295	Պարզեցիք	1659	Շինիւր	Հիւրիւնի կոյս	Թուղթ	310	բուրգիք
465	303	Պարզեցիք	1831	—	—	Թուղթ	208	չապիք
466	234	Ողբ Աւագ Ուրբաթու	1808	Կ. Պոլիս	Պաղասար Ղալիք	Թուղթ	108	նաբղիք
467	589	Կառն լուրջաբանաց	1798	Կալիթա	Կալաթուր Ղալիք	Թուղթ	40	նաբղիք
				Կալաթուր				
468	128	Մանգրիք. Իրանից արքայ Ժն—ԺԸ	—	—	—	Թուղթ	73	նաբղիք
469	279	Յուդայի վիշապաբանաց ԺԹ	—	Յուդայ. Սուրենիան	—	Թուղթ	80	նաբղիք
470	268	Վիշապաբանաց Ս. Գրիգոր	1724	—	—	Թուղթ	449	բուրգիք
471	269	Ժողովածու	1689	Նոր-Ջուղա	Անտուար Զէյ	Թուղթ	321	նաբղիք
472	69	Բանդ Ունիւնիւնաց	1797	Երուզղէմ	Ռաֆայէլ Կարանիք	Թուղթ	272	նաբղիք
473	115	Թուղթ ընդհանրական	1624	—	Սիմէոն	Թուղթ	377	բուրգիք, նաբղիք
474	18	Մանգրիք. Ներս. Նամ- 1305 բանագրայ	1305	Ս. Կարապետ (Տարան)	Երուզանի արքայ	Թուղթ	414	բուրգիք
475	228	Մանգրիք. Ներս. Նամ- ԺԹ բանագրայ	—	—	—	Թուղթ	88	նաբղիք
476	307	Ժողովածու	Ժէ	—	Հայրապետ Էրէջ	Թուղթ	209	բուրգիք, նաբղիք

[illegible]

[illegible]

3534	249	1858	Լոբ-Ջուրաբ. Կոթ. Ջուրաբ.	Լոբ-Ջուրաբ. Կոթ. Ջուրաբ.	Լոբ-Ջուրաբ. Կոթ. Ջուրաբ.
3533	5	—	Գրառ. Գրառ. Գրառ.	Գրառ. Գրառ. Գրառ.	Գրառ. Գրառ. Գրառ.
3532	251	1837	Գրառ. Կոթ. Կոթ.	Գրառ. Կոթ. Կոթ.	Գրառ. Կոթ. Կոթ.
3531	247	—	Գրառ. Կոթ. Կոթ.	Գրառ. Կոթ. Կոթ.	Գրառ. Կոթ. Կոթ.
3530	241	—	Գրառ. Կոթ. Կոթ.	Գրառ. Կոթ. Կոթ.	Գրառ. Կոթ. Կոթ.
3529	358	—	Գրառ. Կոթ. Կոթ.	Գրառ. Կոթ. Կոթ.	Գրառ. Կոթ. Կոթ.
3528	238	—	Գրառ. Կոթ. Կոթ.	Գրառ. Կոթ. Կոթ.	Գրառ. Կոթ. Կոթ.
3527	243	1874	Գրառ. Կոթ. Կոթ.	Գրառ. Կոթ. Կոթ.	Գրառ. Կոթ. Կոթ.
3526	244	1818	Գրառ. Կոթ. Կոթ.	Գրառ. Կոթ. Կոթ.	Գրառ. Կոթ. Կոթ.
3525	243	—	Գրառ. Կոթ. Կոթ.	Գրառ. Կոթ. Կոթ.	Գրառ. Կոթ. Կոթ.
3524	108	1874	Գրառ. Կոթ. Կոթ.	Գրառ. Կոթ. Կոթ.	Գրառ. Կոթ. Կոթ.
3523	108	1832	Գրառ. Կոթ. Կոթ.	Գրառ. Կոթ. Կոթ.	Գրառ. Կոթ. Կոթ.
3522	271	1810	Գրառ. Կոթ. Կոթ.	Գրառ. Կոթ. Կոթ.	Գրառ. Կոթ. Կոթ.
3521	353	—	Գրառ. Կոթ. Կոթ.	Գրառ. Կոթ. Կոթ.	Գրառ. Կոթ. Կոթ.
3520	438	1801	Գրառ. Կոթ. Կոթ.	Գրառ. Կոթ. Կոթ.	Գրառ. Կոթ. Կոթ.
3518	—	—	Գրառ. Կոթ. Կոթ.	Գրառ. Կոթ. Կոթ.	Գրառ. Կոթ. Կոթ.
3516	280	1821	Գրառ. Կոթ. Կոթ.	Գրառ. Կոթ. Կոթ.	Գրառ. Կոթ. Կոթ.
3517	225	1811	Գրառ. Կոթ. Կոթ.	Գրառ. Կոթ. Կոթ.	Գրառ. Կոթ. Կոթ.
3516	—	1883	Գրառ. Կոթ. Կոթ.	Գրառ. Կոթ. Կոթ.	Գրառ. Կոթ. Կոթ.
3515	87	1853	Գրառ. Կոթ. Կոթ.	Գրառ. Կոթ. Կոթ.	Գրառ. Կոթ. Կոթ.
3514	5	1840	Գրառ. Կոթ. Կոթ.	Գրառ. Կոթ. Կոթ.	Գրառ. Կոթ. Կոթ.
3513	354	—	Գրառ. Կոթ. Կոթ.	Գրառ. Կոթ. Կոթ.	Գրառ. Կոթ. Կոթ.
3512	—	1785	Գրառ. Կոթ. Կոթ.	Գրառ. Կոթ. Կոթ.	Գրառ. Կոթ. Կոթ.
3511	227	1832	Գրառ. Կոթ. Կոթ.	Գրառ. Կոթ. Կոթ.	Գրառ. Կոթ. Կոթ.
3510	226	1888	Գրառ. Կոթ. Կոթ.	Գրառ. Կոթ. Կոթ.	Գրառ. Կոթ. Կոթ.
3509	183	1707	Գրառ. Կոթ. Կոթ.	Գրառ. Կոթ. Կոթ.	Գրառ. Կոթ. Կոթ.
3508	144	—	Գրառ. Կոթ. Կոթ.	Գրառ. Կոթ. Կոթ.	Գրառ. Կոթ. Կոթ.

2b. 2c. 2d. 2e. 2f. 2g. 2h. 2i. 2j. 2k. 2l. 2m. 2n. 2o. 2p. 2q. 2r. 2s. 2t. 2u. 2v. 2w. 2x. 2y. 2z. 3a. 3b. 3c. 3d. 3e. 3f. 3g. 3h. 3i. 3j. 3k. 3l. 3m. 3n. 3o. 3p. 3q. 3r. 3s. 3t. 3u. 3v. 3w. 3x. 3y. 3z. 4a. 4b. 4c. 4d. 4e. 4f. 4g. 4h. 4i. 4j. 4k. 4l. 4m. 4n. 4o. 4p. 4q. 4r. 4s. 4t. 4u. 4v. 4w. 4x. 4y. 4z. 5a. 5b. 5c. 5d. 5e. 5f. 5g. 5h. 5i. 5j. 5k. 5l. 5m. 5n. 5o. 5p. 5q. 5r. 5s. 5t. 5u. 5v. 5w. 5x. 5y. 5z. 6a. 6b. 6c. 6d. 6e. 6f. 6g. 6h. 6i. 6j. 6k. 6l. 6m. 6n. 6o. 6p. 6q. 6r. 6s. 6t. 6u. 6v. 6w. 6x. 6y. 6z. 7a. 7b. 7c. 7d. 7e. 7f. 7g. 7h. 7i. 7j. 7k. 7l. 7m. 7n. 7o. 7p. 7q. 7r. 7s. 7t. 7u. 7v. 7w. 7x. 7y. 7z. 8a. 8b. 8c. 8d. 8e. 8f. 8g. 8h. 8i. 8j. 8k. 8l. 8m. 8n. 8o. 8p. 8q. 8r. 8s. 8t. 8u. 8v. 8w. 8x. 8y. 8z. 9a. 9b. 9c. 9d. 9e. 9f. 9g. 9h. 9i. 9j. 9k. 9l. 9m. 9n. 9o. 9p. 9q. 9r. 9s. 9t. 9u. 9v. 9w. 9x. 9y. 9z. 10a. 10b. 10c. 10d. 10e. 10f. 10g. 10h. 10i. 10j. 10k. 10l. 10m. 10n. 10o. 10p. 10q. 10r. 10s. 10t. 10u. 10v. 10w. 10x. 10y. 10z. 11a. 11b. 11c. 11d. 11e. 11f. 11g. 11h. 11i. 11j. 11k. 11l. 11m. 11n. 11o. 11p. 11q. 11r. 11s. 11t. 11u. 11v. 11w. 11x. 11y. 11z. 12a. 12b. 12c. 12d. 12e. 12f. 12g. 12h. 12i. 12j. 12k. 12l. 12m. 12n. 12o. 12p. 12q. 12r. 12s. 12t. 12u. 12v. 12w. 12x. 12y. 12z. 13a. 13b. 13c. 13d. 13e. 13f. 13g. 13h. 13i. 13j. 13k. 13l. 13m. 13n. 13o. 13p. 13q. 13r. 13s. 13t. 13u. 13v. 13w. 13x. 13y. 13z. 14a. 14b. 14c. 14d. 14e. 14f. 14g. 14h. 14i. 14j. 14k. 14l. 14m. 14n. 14o. 14p. 14q. 14r. 14s. 14t. 14u. 14v. 14w. 14x. 14y. 14z. 15a. 15b. 15c. 15d. 15e. 15f. 15g. 15h. 15i. 15j. 15k. 15l. 15m. 15n. 15o. 15p. 15q. 15r. 15s. 15t. 15u. 15v. 15w. 15x. 15y. 15z. 16a. 16b. 16c. 16d. 16e. 16f. 16g. 16h. 16i. 16j. 16k. 16l. 16m. 16n. 16o. 16p. 16q. 16r. 16s. 16t. 16u. 16v. 16w. 16x. 16y. 16z. 17a. 17b. 17c. 17d. 17e. 17f. 17g. 17h. 17i. 17j. 17k. 17l. 17m. 17n. 17o. 17p. 17q. 17r. 17s. 17t. 17u. 17v. 17w. 17x. 17y. 17z. 18a. 18b. 18c. 18d. 18e. 18f. 18g. 18h. 18i. 18j. 18k. 18l. 18m. 18n. 18o. 18p. 18q. 18r. 18s. 18t. 18u. 18v. 18w. 18x. 18y. 18z. 19a. 19b. 19c. 19d. 19e. 19f. 19g. 19h. 19i. 19j. 19k. 19l. 19m. 19n. 19o. 19p. 19q. 19r. 19s. 19t. 19u. 19v. 19w. 19x. 19y. 19z. 20a. 20b. 20c. 20d. 20e. 20f. 20g. 20h. 20i. 20j. 20k. 20l. 20m. 20n. 20o. 20p. 20q. 20r. 20s. 20t. 20u. 20v. 20w. 20x. 20y. 20z. 21a. 21b. 21c. 21d. 21e. 21f. 21g. 21h. 21i. 21j. 21k. 21l. 21m. 21n. 21o. 21p. 21q. 21r. 21s. 21t. 21u. 21v. 21w. 21x. 21y. 21z. 22a. 22b. 22c. 22d. 22e. 22f. 22g. 22h. 22i. 22j. 22k. 22l. 22m. 22n. 22o. 22p. 22q. 22r. 22s. 22t. 22u. 22v. 22w. 22x. 22y. 22z. 23a. 23b. 23c. 23d. 23e. 23f. 23g. 23h. 23i. 23j. 23k. 23l. 23m. 23n. 23o. 23p. 23q. 23r. 23s. 23t. 23u. 23v. 23w. 23x. 23y. 23z. 24a. 24b. 24c. 24d. 24e. 24f. 24g. 24h. 24i. 24j. 24k. 24l. 24m. 24n. 24o. 24p. 24q. 24r. 24s. 24t. 24u. 24v. 24w. 24x. 24y. 24z. 25a. 25b. 25c. 25d. 25e. 25f. 25g. 25h. 25i. 25j. 25k. 25l. 25m. 25n. 25o. 25p. 25q. 25r. 25s. 25t. 25u. 25v. 25w. 25x. 25y. 25z. 26a. 26b. 26c. 26d. 26e. 26f. 26g. 26h. 26i. 26j. 26k. 26l. 26m. 26n. 26o. 26p. 26q. 26r. 26s. 26t. 26u. 26v. 26w. 26x. 26y. 26z. 27a. 27b. 27c. 27d. 27e. 27f. 27g. 27h. 27i. 27j. 27k. 27l. 27m. 27n. 27o. 27p. 27q. 27r. 27s. 27t. 27u. 27v. 27w. 27x. 27y. 27z. 28a. 28b. 28c. 28d. 28e. 28f. 28g. 28h. 28i. 28j. 28k. 28l. 28m. 28n. 28o. 28p. 28q. 28r. 28s. 28t. 28u. 28v. 28w. 28x. 28y. 28z. 29a. 29b. 29c. 29d. 29e. 29f. 29g. 29h. 29i. 29j. 29k. 29l. 29m. 29n. 29o. 29p. 29q. 29r. 29s. 29t. 29u. 29v. 29w. 29x. 29y. 29z. 30a. 30b. 30c. 30d. 30e. 30f. 30g. 30h. 30i. 30j. 30k. 30l. 30m. 30n. 30o. 30p. 30q. 30r. 30s. 30t. 30u. 30v. 30w. 30x. 30y. 30z. 31a. 31b. 31c. 31d. 31e. 31f. 31g. 31h. 31i. 31j. 31k. 31l. 31m. 31n. 31o. 31p. 31q. 31r. 31s. 31t. 31u. 31v. 31w. 31x. 31y. 31z. 32a. 32b. 32c. 32d. 32e. 32f. 32g. 32h. 32i. 32j. 32k. 32l. 32m. 32n. 32o. 32p. 32q. 32r. 32s. 32t. 32u. 32v. 32w. 32x. 32y. 32z. 33a. 33b. 33c. 33d. 33e. 33f. 33g. 33h. 33i. 33j. 33k. 33l. 33m. 33n. 33o. 33p. 33q. 33r. 33s. 33t. 33u. 33v. 33w. 33x. 33y. 33z. 34a. 34b. 34c. 34d. 34e. 34f. 34g. 34h. 34i. 34j. 34k. 34l. 34m. 34n. 34o. 34p. 34q. 34r. 34s. 34t. 34u. 34v. 34w. 34x. 34y. 34z. 35a. 35b. 35c

[illegible]

Ժամանակակից համար	Ժամանակակից համար	Բովանդակություն	Ժամանակ	Վայր	Գրիչ	Նիւթ	Թերթ	Գիր
585	281	Ես. Նշեցւոյ Վերաւերթ. Ժէ գերականութ.	—	—	—	Թուղթ	108	Նաւարդեր, Բուրդեր
586	142	Առ. Սիւնեցոյ Լուսն- մունջ գերականութ.	—	—	—	Թուղթ	70	Նաւարդեր
587	156	Քերականութիւն	1642	Շուշ	Քաջատար Էրեց	Թուղթ	90	Նաւարդեր
588	305	Ժողովածու	1717	(Սպանիա)	—	Թուղթ	341	Նաւարդեր
589	148	Սիմ. Զուլայեցւոյ Ժէ Տրմբնթ. եւ Քերական-	—	Նոր-Զուլայ	—	Թուղթ	288	Նաւարդեր
570	273	Սիմ. Զուլայեցւոյ Տրմբնթ.	1893	—	Եսփանէն Զաքարիա	Թուղթ	173	Նաւարդեր
571	161	Սիմ. Զուլայեցւոյ Ժէ Տրմբնթ.	—	—	Եսփան, Ամեր-Սաբաթ	Թուղթ	173	Նաւարդեր
572	355	Ժողովածու	1651	(Նոր-Զուլայ)	Միւրաթ Էրեց, Գրիգոր	Թուղթ	343	Բուրդեր
573	20	Արուսեան ճարտասանութեան Քեան	1649	Ս. Քաջայ	—	Թուղթ	104	Նաւարդեր
574	148	Ժողովածու	ԺԸ	Հալէպ	—	Թուղթ	74	Նաւարդեր
575	274	Թեմ. Զրեմեցւոյ Մեկնութ. տարբեր	ԺԷ	—	—	Թուղթ	168	Նաւարդեր
576	83	Բժշկարան	1658—1680	—	Ալեքսանդր, Աղաթերի	Թուղթ	480	Նաւարդեր
577	85	Բժշկարան	ԺԷ	Սուրբ, Գալիլէ	—	Թուղթ	227	Նաւարդեր
578	84	Բժշկարան	ԺԷ	—	—	Թուղթ	135	Նաւարդեր
579	86	Բժշկարան	ԺԸ—ԺԹ	—	—	Թուղթ	63	Ղապեր
580	143	Խրատ բժշկականութեան Քեան	ԺԷ—ԺԹ	—	Եսփան, Սուրբ Եսեան	Թուղթ	20	Նաւարդեր
581	357	Գրք բնականութեան	1703	—	Անտուր արդ	Թուղթ	305	Նաւարդեր
582	358	Առաջադիւթութիւն	ԺԷ—ԺԸ	Նոր-Զուլայ	—	Թուղթ	162	Նաւարդեր
583	223	Եսեանութիւնք ականց	ԺԸ—ԺԹ	Հեղեհաստան	—	Թուղթ	15	Ղապեր
584	64	Բանքի պէտք վաճառ- կանաց.	1687—1695	Նոր-Զուլայ	Աւետ	Թուղթ	322	Նաւարդեր
585	80	Բարոյական տեսութիւն	1838	Կալիֆա	Աղաւաք Սահփան- Կասեան	Թուղթ	12	Ղապեր
586	265	Վերաւերթ. Արա- բական մուլայեց	ԺԹ	—	—	Թուղթ	64	Ղապեր
587	254	Գրքեր	1881	Նոր-Զուլայ	Մեհարդ փառապետ	Թուղթ	36	Ղապեր

ՅԱՆԿԵՐ

ՏԵՍԱԿԱՑԻՆ ՑԱՆԿ

(Նշանակուած են ճեղագրերի թիւերը)

- Աղբարք փմա 2
 Աղօթագիրք 609
 Աղօթամատուց 349, 601
 Աստղ առաւօտեան 351
 Աստուածադերս 612
 Աստուածաշունչ 336, 656
 Ասեմաբանութիւն 677
 Աւետարան 316, 321, 322, 324, 328, 330, 338, 339, 340, 341, 342, 365, 366, 370, 492, 594, 597, 620, 621, 622, 625, 632, 633, 675, 683, 684, 686, 687, 688, 689, 691, 692, 693, 694, 695, ՆՁմա 1, փեճ 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, փմա 1
 Բամբ շակիակամք 373
 Բաղդիրք փմա 3, 4
 Բժշկարան 696, ՆՁմա 3
 Գանձ վկայութեանց 593
 Գանձարան 630, փմա 5
 Դատաստանագիրք 595
 Ժամագիրք 617, 668, 674
 Ժողովածու 327, 352, 363, 367, 371, 608, 614, 638, 643, 646, 657, 658, ՆՁմա 4, 5, փմա 6
 Խորհրդատետր 331, 332, 385, 598, 634, 636, 690, 696, ՆՁմա 6
 Կանոնգիրք 602, 641
 Կենսագրութիւն 599
 Կիւրքիաճոռ ՆՁմա 7, էջ 195
 Կրթութիւն աստուածաբանական 664
 Համդիսարան ուղղափառութեան 603
 Հարցմանց գիրք փմա 13
 Հմայիլ 676, տես Ոսեւ Ամեմալի:րկչեան վանքի Հմայիլներու Տօխտակ մը էջ 248
 Ձեռնադրութեան գիրք 649
 Հուրամ 361, 600
 Ճաշաց 610, 665, 666, 678, 680, 681, 682
 Ճառ 605
 Ճառ, Առ որս 360, 362
 Ճառքնսիր 333, ՆՁմա 8
 Մաշտոց 315, 320, 325, 329, 346, 347, 379, 606, 611, 624, 647, 663, 672, 673, ՆՁմա 9, 10, փեճ 16, փմա 8, 9
 Մեկնութիւն Արարածոց 369
 Մեկնութիւն Աւետարանի 605
 Մեկնութիւն Յոբայ 653
 Մեկնութիւն Յայտնութեանն Յովնանու 317
 Մեկնութիւն Պրակղի 662
 Մեկնութիւն Սաղմոսաց 604
 Մշտիկ ծաղկանց 626
 Մոլութեանց գիրք, ՆՁմա 11
 Յայտնութիւն 334, 364, 629, 631, 667, 669, 679, ՆՁմա 12, 13, 14, փմա 10, 11, 12
 Շաղկապք աստուածաբանական 375
 Շարակնոց 326, 343, 344, 345, 368, 378, 618, 655, ՆՁմա 15
 Ոսկեփորիկ 628
 Պատմութեանի յաղագս Խաւատայ քրիստոնէից, ՆՁմա 16
 Պատմագիրք, ՆՁմա 2
 Պատմութիւն Աղեք. Մակեդոնացայ 660
 Պատմութիւն Բաղդատի 596
 Պատմութիւն Հաղարտայ 239
 Պատմութիւն Նախահարց 661
 Պատմութիւն Պարսից 54
 Պատմութիւն Պղնձէ քաղաքին 700
 Պատմութիւն Սուրտտայ 648
 Պիտլից գիրք 376
 Սաղմոսարան 323, 350, 613
 Վարք սրբոց 319, 642, 649
 Տաղարան 644, 650, 659, փմա 14, 15
 Տոմար 318, 627
 Տրամաբանութիւն 645
 Տօնացոյց 685, փմա 16
 Գարագգիրք, ՆՁմա 17, 18, փմա 7, 17, 18, 19, 20
 Գերականութիւն 306, 607
 Գնմիկն 615, 616

ԺԱՄԱՆԱԿԱԳՐԱԿԱՆ ՑՈՒՑԱԿ ԵՒ ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ ՁԵՌԱԳՐԵՐԻ*

Տարի	Թիվ	Բովանդակություն	Է
ժև—ժԲ	186/676	Անտարան	145
ժԲ	171/710	Անտարան	188
1294	90/625	Անտարան	98
1295	144/683	Անտարան	144
ժԳ—ժԴ	175/714	Մաշտոց	186
1301	Փն 8	Անտարան	209
1311	118/656	Գաղուստի յ Աստուածաշունչ Գրաց	128
1313	46/668	Շարակնոց	62
1318	Փն 8	Անտարան	214
1361	23/336	Աստուածաշունչ	31
1384	108/646	ժաղովանու	117
1391	150/689	Անտարան	160
1396	149/688	Անտարան	158
ժԴ	72/606	Մաշտոց	86
ժԴ	170/709	Անտարան	181
ժԴ—ժն	173/712	Անտարան	184
ժԴ (1412*)	148/687	Անտարան	157
1423	83/617	ժամագիրք	98
1443	Փն 12	Անտարան	219
1446	94/629	Յայսմաուրք	103
1456	27/341	Անտարան	36
1459	145/684	Անտարան	154
1463	Փն 13	Անտարան	222
1471	14/326	Շարակնոց	13
1485	115/653	Գր. Տաթևացի, Մեկնութիւնք	124
1488	Փն 9	Անտարան	215
ժն	18/330	Անտարան	16
ժն	21/333	Ճառքնոյր	19
ժն	55/378	Շարակնոց	70
ժն	71/606	Մեկնութիւնք եւ ճառք	85
ժն	80/614	ժաղովանու	91
ժն	84/618	Շարակնոց	94
ժն	117/655	Շարակնոց	127
ժն	177/716	Շարակնոց	188

* Ձեռագրերի թիվերում էից առանքը նշանակում են ԲԵ ճրագը ստեղծողների մեջ եւ կամ Ն. Ջուլայի (ՋԼ), կամ Փերիայի (ՓԼ) մասնաւոր ամսերի կամ Փերիայի եկեղեցւոյ (ՓԵ)։

Տարի	Թիւ	Բովանդակութիւն	Էջ
ձե—ձ	67/601	Աղօթամատոյց	82
ձե—ձ	140/679	Յայնմատուրք	149
1577	121/669	Տաղարան	131
1582	Փ Ե 5	Աւետարան	211
1587	ՓՄ 11	Յայնմատուրք	233
1590	172/711	Աւետարան	183
1594	Փ Ե 11	Աւետարան	218
ձ	8/320	Մաշտոց	8
ձ	31/345	Շարակնոց	42
ձ	35/350	Սաղմոսարան	45
ձ	45/367	Գիրք Պարապմանց եւ Գիրք մոլութեանց	60
ձ	109/647	Մաշտոց	118
ձ	134/673	Մաշտոց	144
ձ	ՋՄ 7	Կիպրիանոս	195
ձ	ՋՄ 15	Շարակնոց	203
ձ—ձէ	37/352	Ժողովածու	49
ձ—ձէ	119/667	Ժողովածու	129
ձ—ձէ	151/690	Խորհրդատետր	162
ձ—ձէ	ՋՄ 12	Յայնմատուրք	200
1601	28/342	Աւետարան	38
1604	125/663	Մաշտոց	135
1610	30/344	Շարակնոց	41
1612	34/349	Աղօթամատոյց	44
1614	111/649	Գիրք Ձեռնադուքեան եւ վարք Սրբոց	119
1617	12/324	Աւետարան	11
1624	57/385	Խորհրդատետր	71
1624	ՓՄ 16	Տօնացոյց	237
1627է առաջ	Փ Ե 10	Աւետարան	217
1628	Փ Ե 4	Աւետարան	211
1628	ՓՄ 17	Բարոզգրիք	239
1630	ՓՄ 9	Մաշտոց	231
1632	127/665	Հաշոց Ա. Մաս	136
1632	128/666	Հաշոց Բ. Մաս	137
1634	ՓՄ 6	Ժողովածու	229
1635	42/364	Յայնմատուրք	56
1635	ՋՄ 17	Բարոզգրիք	204
1639	76/610	Հաշոց	89
1640	154/693	Աւետարան	165
1640	Փ Ե 14	Աւետարան	224
1643	ՓՄ 4	Բազմիւրք	227
1648	24/338	Աւետարան	32
1648	120/658	Ժողովածու	130
1653	60/694	Աւետարան	75
1654*	ՋՄ 18	Բարոզգրիք	205
1656	16/328	Աւետարան	13
1657	155/694	Աւետարան	166
1657	Փ Ե 15	Աւետարան	225
1658	122/660	Պատմութիւն Մեծիմ Աղեփամդրի	132
1660	74/608	Ժողովածու	87
1660/68	29/343	Շարակնոց	40
1661	96/631	Յայնմատուրք	107
1663	19/331	Խորհրդատետր	17
1663	88/622	Աւետարան	96
1663	97/632	Աւետարան	108
1664	5/317	Ամդրեալ Կապաղովկացի, Մեկնութիւն Յովհաննու	5

Ցաթի	Թիւ	Բաճակալաբան	Է
1664	ՓՄ 7	Գր. Տաքեւացի, Գարագիւրք	230
1665	22/334	Յայտնաւորք	28
1666	131/669	Յայտնաւորք	140
1668	130/668	Ժամացիքք	140
1668	ՋՄ 16	Պօղոս Նախիջեւանցի, Պատասխանի յաղագս հաւատոյ քրիստոնէից	203
1669	26/340	Աւետարան	35
1670	9/321	Աւետարան	8
1671	54/376	Գիրք Պիտղից	69
1672	147/686	Աւետարան	156
1673	98/633	Աւետարան	109
1674	129/667	Յայտնաւորք	189
1675	156/695	Աւետարան	167
1676	17/329	Մաշտոց	16
1679	43/365	Աւետարան	58
1684	32/346	Մաշտոց ձեռագ	48
1688	142/681	Հաշոց Ա. Մառ	151
1687	143/682	Հաշոց Բ. Մառ	162
1688	123/661	Պատմաւրիւմ Նախահարց	138
1689	63/597	Աւետարան	78
1690	25/389	Աւետարան	34
1694	38/380	Գրքիցար Աստուածաբան, ձեռք	51
1697	153/366	Աւետարան	44
1697	ՋՄ 2	Պատմագիրք	190
1698	153/692	Աւետարան	164
1699	69/593	Գանձ վկայութեանց վարդապետաց	72
1699	106/644	Տաղարան	115
ԺԼ	10/322	Աւետարան	10
ԺԵ	11/323	Սաղմոսարան	10
ԺԶ	13/325	Մաշտոց	12
ԺԷ	15/327	Ժողովածու	18
ԺԸ	38/347	Մաշտոց	44
ԺԹ	47/369	Վարդան Արեւիցի, Մեկնաւորիւմ Արարածաց	63
ԻԼ	49/371	Ժողովածու	64
ԻԵ	50/372	Գր. Տաքեւացի Գարագիւրք	65
ԻԶ	53/375	Պրկղ Դիւթոյօրոս, Եղեկապէ մասնաւորաբանական	68
ԻԷ	58/492	Աւետարան	71
ԻԸ	68/602	Կանոնագիրք	83
ԻԹ	70/604	Գր. Տաքեւացի, Մեկնաւորիւմ Սաղմոսաց	85
ԻԿ	73/607	Սիմէոն Զաւակցի, Գերակամաւորիւմ	87
ԻԼ	79/613	Սաղմոսարան	91
ԻԵ	86/620	Աւետարան	95
ԻԶ	87/621	Աւետարան	95
ԻԷ	89/624	Մաշտոց	97
ԻԸ	95/630	Գանձաբան	106
ԻԹ	105/643	Ժողովածու	114
ԻԿ	107/645	Տրամաբանութիւն	117
ԻԼ	110/648	Պատմութիւն Անկրատայ	118
ԻԵ	124/662	Սիմէոն Գառնեցի, Մեկնաւորիւմ Պրկղի	133
ԻԶ	139/678	Հաշոց	149
ԻԷ	141/680	Հաշոցի մաս	150
ԻԸ	152/691	Աւետարան	163
ԻԹ	158/697	Բժշկարան	169
ԻԿ	164/703	Սաղմոսարան	173
ԻԼ	166/705	Գիրք մարգարեականութեան	174

Թիվ	Թիվ	Բովանդակություն	Է
ԺԵ	168/707	Պանդի Մաղկապատ	178
ԺԵ	176/715	Անտարան	187
ԺԵ	ՋՄ 1	Անտարան	190
ԺԵ	ՋՄ 8	ժողովածու	193
ԺԵ	ՋՄ 11	ձաղկունք	194
ԺԵ	ՋՄ 13	Գիրք մուսուլման	200
ԺԵ	ՋՄ 14	Յղումառար	201
ԺԵ	ՋՄ 14	Յղումառարի մաս	201
ԺԵ	ՋՄ 1	Անտարան	207
ԺԵ	ՋՄ 2	Անտարան	208
ԺԵ	ՋՄ 6	Անտարան	212
ԺԵ	ՋՄ 7	Անտարան	213
ԺԵ	ՋՄ 16	Մաշտոց	225
ԺԵ	ՋՄ 8	Մաշտոց	231
ԺԵ	ՋՄ 10	Յղումառար	233
ԺԵ	ՋՄ 12	Յղումառար	235
ԺԵ	ՋՄ 13	Գր. Տաշեացի, Գիրք Հաղպատ	235
ԺԵ	ՋՄ 15	Տաղարան	237
ԺԵ	ՋՄ 18	Գաղազգիրք	241
ԺԵ	ՋՄ 20	Գաղազգիրք	242
ԺԵ	ՋՄ 20	Մաշտոց	3
ԺԵ	ՋՄ 20	Մաշտոց	18
ԺԵ	ՋՄ 20	Մաշտոց	178
ԺԵ	ՋՄ 20	Մաշտոց	110
ԺԵ	ՋՄ 20	Մաշտոց	170
ԺԵ	ՋՄ 20	Մաշտոց	100
ԺԵ	ՋՄ 20	Մաշտոց	55
ԺԵ	ՋՄ 20	Մաշտոց	04
ԺԵ	ՋՄ 20	Մաշտոց	101
ԺԵ	ՋՄ 20	Մաշտոց	110
ԺԵ	ՋՄ 20	Մաշտոց	184
ԺԵ	ՋՄ 20	Մաշտոց	94
ԺԵ	ՋՄ 20	Մաշտոց	111
ԺԵ	ՋՄ 20	Մաշտոց	4
ԺԵ	ՋՄ 20	Մաշտոց	112
ԺԵ	ՋՄ 20	Մաշտոց	80
ԺԵ	ՋՄ 20	Մաշտոց	118
ԺԵ	ՋՄ 20	Մաշտոց	143
ԺԵ	ՋՄ 20	Մաշտոց	86
ԺԵ	ՋՄ 20	Մաշտոց	146
ԺԵ	ՋՄ 20	Մաշտոց	131
ԺԵ	ՋՄ 20	Մաշտոց	45
ԺԵ	ՋՄ 20	Մաշտոց	113
ԺԵ	ՋՄ 20	Մաշտոց	67
ԺԵ	ՋՄ 20	Մաշտոց	120
ԺԵ	ՋՄ 20	Մաշտոց	185
ԺԵ	ՋՄ 20	Մաշտոց	236
ԺԵ	ՋՄ 20	Մաշտոց	126
ԺԵ	ՋՄ 20	Մաշտոց	194
ԺԵ	ՋՄ 20	Մաշտոց	7
ԺԵ	ՋՄ 20	Մաշտոց	197
ԺԵ	ՋՄ 20	Մաշտոց	147
ԺԵ	ՋՄ 20	Մաշտոց	8
ԺԵ	ՋՄ 20	Մաշտոց	53
ԺԵ	ՋՄ 20	Մաշտոց	54

ՏԵՂԱՆՈՒՆՆԵՐԻ ՑԱՆԿ

Ա

Ալիաթաու գիւղ 16	Անարգաթա 51
Ախմէճիք չաք. 87	Անտիոք (Անտոնիոք) 6
Ակրա (Էկրա) չաք. 140	Առաքելաց Ուխտ 37
Ախմատապատ 90	Աստապատ 191, 238
Ալեքսանդրիա 19, 20	Ատրքեջան (Հաղրքեջան) 15
Ալքթամար (Քար Ալքթամար) 42	Արաքսառն (Հայրապետառն) 133
Ալճմիք 219	Արարատ (Այրարատ) 20, 51
Ալչալ վանք 114	Արգելան վանք 42
Ամասիա 22, 104	Արեգական խաչաք (Հելիսապոլիս) 28
Ամենափրկիչ վանք Զուղայի 8, 44, շատ	Արգրում տես Կարթի
ստեղ	Արձակ գիւղ 150
Ամիդ (Համիդ) 6, 234	Արեւի 93
Ամուղեքուտ 183	Արշակունի 112

Բ

Բաղդատ տես Պաղատ	Բերկրի գւ. 209
Բաղէշ 37, 219, 220	Բերկրի չաք. 214
Բառիքու երկիր 114	Բիւրանիա 119
Բաքար տես Պաքար	Բիւրվարի գիւղ 15
Բաքուիա (Բախուլիա) 2, 68, 90	Բուր կամ Բուրքան գիւղ 208, 226, 228, 229
Բարմ, տեղի Ունեապոլիսում Բարքուլի-	Բամբէ (Բամբա) չաք. 70, 71
մէոն առաքելի 28	Բուշա տես Պաքար
Բեքթեշի եկեղեցի Ն. Զուղայի 14	

Գ

Գամաղիւլի վանք 161	Գիշնիքան գիւղ 149
Գամուտան գւ. 73, 126	Գլաճուրի վանք Սիմեոն 177
Գափըլա գւ. 15	Գնվգ գիւղ 213
Գեափուլու գիւղ 4, 15, 38	Գորի չաք. վաք 182

Դ

Դաշճէշշամ գիւղ 240
Դաջամ գիւղ 240
Դաբամ գիւղ 208
Դաբբիմ գիւղ 208
Դաբա քաղ. Հնդկաց 77

Դիլիսաւա, Դիլիսվա գիւղ 15, 44
Դրագարկ Ուխտ, դղեակ 37, 210
Դրախտակ գիւղ 173, 208, 209
Դովաքապատ գիւղ 15

Ե

Եղիպտոս 20, 28
Եղեգիս գիւղ 108
Երեսմ 11
Երզնկա (Եզնկա) 104, 184
Եզնկամբ Ի Ռերկրի 209

Երուսաղէմ 107, 123, 130, 131, 144, 208
Եւդեկիա 86
Եւքրատ գետ 6
Երմբակ 159

Զ

Զառնա գիւղ 58

Զմիւռնիա 171, 172

Է

Էկրա տես Ակրա

Էջմբածին 1, 161, 168

Թ

Թալաւլազ գիւղ 242
Թաւրէզ 234
Թաւրէզ գիւղ Սպահանի 159
Թեքայիդ 20, 120
Թէնրան 15, 71, 126, 206, 241

Թիշնիշ գիւղ 73
Թիրիֆեարդ գիւղ 212
Թովրասկամ, Թորասկամ, Թորրսկամ 57, 89
Թօխար 74

Ի

Իլախաց աշխարհ 120
Իլավ (Լավ) 120
Իկոմիան 28

Իշխարադ քաղ. Ռուսաց 206
Իսկանդար գիւղ 140

Լ

Լառու քաղ. Հնդկաց 204

Լավ տես Իլավ

Խ

- Խալսաւ քաջ. 126
 Խնդրակատար Ուխտ Աստապատու 191
 Խեղեմ Վերին — գիւղ 210
 Խաչան գիւղ 127, 143, 209, 227, 229, 231,
 232, 238, 237, 239, 242
 Խորասան 94
 Խորվիրազ 105
 Խումազ գիւղ 225
 Խօկիան գիւղ Փերսիսի 210

Կ

- Կախաւում, Կապաւում Ուխտ 103
 Կալկաբա 2, 79, 84, 123, 143, 172
 Կայծառանք վանք Ի Կիլիկիա 98
 Կարապետի վանք Կեսաքիչ 142
 Կարին (Արգրում) 74, 135
 Կաթա 167
 Կեսաքիա (Կապ.) 143
 Կեսարիա Պաղեստինի 20
 Կեսաքիա Փրինկիչ 120
 Կիլիկիացոց աշխարհ 51
 Կոստանդին քաջ. Կիպրոսի 79
 Կոստանդինուպոլիս (Ստամբուլ) 19, 66, 72,
 80, 211
 Կորնթոս 132

Հ

- Հաղան գիւղ 229, 237, 241
 Հաղարեւան տես Ատրբեյջան
 Հագարբերդ գիւղ 17, 98, 126, 127, 165, 205,
 211, 212, 213, 228, 230, 231, 233, 235,
 236, 241
 Հաղբաւազ վանք 1, 2
 Հանկատար Եկեղեցի Ի Լոս 120
 Համադան 16, 34, 35, 38, 146
 Համիր տես Ամիր
 Հաջիրազ գիւղ 166, 168, 185, 195
 Հաւազ Շոռոս 238
 Հելիոպոլիս տես Արեգական քաջ.
 Հիզան քաջ. 154
 Հինգ խորան վանք Ի Բաղէշ 219
 Հնդկաստան, Հնդկաստան 78, 82, 140, 174
 Հնդկաց աշխարհ 27
 Հոռմ 27, 119
 Հռոմիլա դղեակ 6
 Հռոմոց աշխարհ 51
 Հռոմոց վանք Անտիոքի 6

Ղ

- Ղազար, Ս. — վանք Ի Վանեսի 172
 Ղազարու վանք Ի Տարան 219
 Ղազվին քաջ. 11
 Ղալալիե գիւղ Քաղազու 37, 38
 Ղարապազ Երկիր 35
 Ղարազան գիւղ 15
 Ղարառու քաջ. Ղրիմի 167
 Ղարաւան գիւղ 235
 Ղրիմ 167
 Ղփչաղու վանք Ի Շիրակ 174

Մ

- Մադրաս 121, 174
 Մամուհա գիւղ 134
 Մամուհա գիւղ 159—163, 165, 166
 Մանիլա քաջ. 45, 46
 Մաշազ քաջ. 94
 Մարազու 32
 Մարի գիւղ Ղարապազի 35
 Մեծօփազ վանք 93
 Միլանիքոս գիւղ 212, 214, 218
 Մուսուլ 202

Յ

Յեղապօլիս Ասորւոց 6
Յզվերճու, Դիւզ 239

Յապպէի (Ուպպէի) վանք 171

Ն

Նամակերտ Գիւղ 211, 217, 225
Նարեկայա Գետ 57, 75, 89
Նշանի վանք Սեբաստիայ 128

Նաբշէն Գիւղ Սպահանի 4
Նարաշինիկ Էկեղեցի Զուպլի 17
Նար-Գետիկ վանք 183

Շ

Շաբին Գիւղ 38, 49
Շահբաւազ Գիւղ 218
Շահվարին, Շաւարին Գիւղ 35
Շամ Բզէ. 144
Շամիրամակերտ 42, տես Յան Վան
Շատեճափ Ամապան Եզեցի Գիւղի մօտ 108

Շիրազ 92, 111, 120, 123, 126, 127, 161—
187, 201
Շիրակ Գաւ. 174
Շօշ տես Սպահան
Շորմալի Էկեղեցի Ի Պազուստ 78

Ո

Որբամաս Բզէ. Լապոց(“) 28

Չ

Չարմախա Գաւ. 155, 157, 159—163, 165, 216
166

Չիգան Գիւղ 225
Չիլրա Գիւղ 123

Պ

Պազուստ 58, 78
Պաշլահոց Ուխտ 55
Պարա 84, 92, 93, 120 (Բաշլա), 123, 126,
123, 184, 197
Պարսից աշխարհ, Պարսկաստան 11, 14,

15, 27, 29, 82, 89, 226
Պիթիա վանք Հոռոմոց Ամտիոքի 6
Պիմնահանք վանք 68, 134
Պոզուսի Ուխտ Ամտիոքի 6

Ջ

Ջաւա Կղզի 90, 172
Ջրգիրա Կղզի Ի Բառքա 114
Ջինին Գիւղ (Էրզրում-Թաթա) 74

Ջուլա, Ն. — 8, 14, 15, 29, 30, 36, 38, 40,
120, 228, 231, 239 (շատ ստեղծ, առաւել-
ւապէս իբր գրչութեան վայր)

Ռ

Ռոմագուն Բգբ. 8, 81

Ռաշտ 79, 80, 206

Ս

Սայմաստ 212

Սամոն Բգբ. (Դեպք) 79

Սամոնի վանք 2

Սանգիրարան, Սանկիրարան 5, 124, 126, 197, 205, 235, 240

Սարի գիւղ 212

Սեալ լեռան Ուխտ 55

Սեբաստիա 24, 128

Սեւաստի դուռն (Ներգնկայ) 104

Սիլվեստ գիւղ 206

Սիկիլիա 28

Սիւն 62, 219

Սիրաբ գիւղ Զարմաշի 151—156, 201

Սոչով (Սուչաւա) Բգբ. 32

Սուարան, Սվարան գիւղ 222—224

Սուրաբ Բանդարի Բգբ. 7, 100, 101

Սուրաբայեա 81, 172

Սպահան, Ասպահան, Շօշ 4, 7, 15, 29, 30, 33, 36, 38, 57, 71, 73, 102, 126, 146, 161, 208, 218, 224, 228, 231, 240 (շատ ստեղծ)

Ստանդուլ 234, տես Ռանւ Կոստանդինուպօլիս Սրկերտ գիւղ 219

Վ

Վաղարշապատ 20, 51, 119, 230

Վան 15, 42

Վեհնտիկ 172

Վրաստան 1, 11

Տ

Տաքիւ (Թաքիւ) վանք 61

Տաշէշան գիւղ 217

Տարոն 37, 219

Տիգրանակերտ տես Ամիդ

Տրապիզոն (Դեպք) 79

Տփլիս 222

Փ

Փարիս գիւղ 15, 17

Փերիֆանգան 126

Փերիս գւռ. 126, 140, 155, 157, 161, 207, 208, 233, 240 (ստեղծ)

Փիւնիկիա 120

Փրչարան գիւղ Գափրլայ գւռ. 15

Ք

Քաթակ գիւղ 152

Քալաւ (Քեալաւ) գիւղ Քեաղագ գւռ. 5, 37

Քաթրերունեաց գւռ. 93

Քարթման գիւղ 38, 39

Քեաղագ գւռ. 5, 15, 37, 38

Քեալաւ տես Քալաւ

Քեամարա գիւղ 15

Քերդ գիւղ 58

Քիւլք լեռ 127

Քոնի գիւղ 61

Ֆ

Ֆանրապատ, Ֆարապատ 11, 74

Ֆռանգաց վանք Ամտիքի 6

- Պօղոսի, երեց, գրիչ (1787) 194
 — ֆհ. որդի Բաքաչյանի, տեր (1639) 63
 — ռմ, գնդ Աւստարանի մը (1723) 208
 Անդրէասեան Յովակիմ ֆհ. տեր, (1873) 131
 — Վարդան, տեր 200
 Ամթիշ, որդի Յարութիւնի Բեօստէնեցի,
 մուիրազ (1793) 66
 Աշրաֆ 2ւի Պարսից 126
 Առաքել եղ. Սիւնեաց 115
 — տարմ, տեր (1674) 139
 — Սահնեցի, առաջմ. Սամախիմի (1787) 2
 — վրդ. (Երգ Ս. Ներսէսի) 112, 131
 — վրդ. (Պոմ. Յովսէփայ) 114
 — ֆհ. որդի Հախումի, տեր (1653) 75, 76
 — ֆհ. որդի Պօղոսի, տեր 3, 4
 Առաքելեան Յարութիւն վրդ. մուիրազ (1869)
 123
 — Յովսէփ վրդ. Բարգամիչ (1848) 192
 Ասլամ տանուտեր, որդի Թալիշի, տեր 153
 Ասիպարան, սպանուած Բրդերէ (1446) 104
 Աստուածատուր Կաթ. 182
 — առաջմ. Հաղբասայ 2
 — Տահրապատցի եղ. գրիչ (1694) 51, 52,
 72, 74
 — գրիչ (1384) 117
 — երեց, որդի Սուլղանի, մարգար (1617)
 144
 — որդի Մարգարի, գրիչ (1646) 33
 — ֆհ. որդի Մարտիրոսի, տեր (1391) 160,
 161
 — գրիչ (1657) 225
 — ֆհ. Հազարբերեցի, տեր (1851) 61
 — ֆհ. գրիչ (1689) 79
 — վրդ. գրիչ (Ժէ) 18
 — ֆհ. գրիչ (1708) 100, 101, 102
 — ֆհ. գրիչ (1737) 114
 Աստուածատուրեան Արսէմ ֆհ. մուիրազ 97
 Ավրամբեկ, Արամբեկ, Ավրեկ, միաբան ի
 Մարապայ (1361) 31
 Ատէլ 2ւի 126
 Ատիկոս աղանդաւոր 52
 Ատմեան 19
 Արիամոս 51
 Արիթա եղ. Կեսարիոյ Կապադովկացոց 5
 Արիս աղանդաւոր 52
 Արիստակէս Բ. Կաթ. 13
 — եղ. Երզնկայ (1590) 184
 — երեց Համատանցի. որդի Գայիանի, տեր
 (1712) 110, 111
 — երեց գրիչ (1686) 151, 152
 — ֆհ. գրիչ (1701) 110
 Արիստակէ 73, 132
 Արկատէս կայսր 135
 Արտագործ, այր մեծատուն 28
 Արշակ Գ. Բգ. Հայոց 112
 Արութիւն, տեր Հմայէլի մը (1755) 146
 Աւագերեց, որդի Ավանի, գրիչ (1617) 11
 Աւետիս, գրիչ (1663) 108
 — երեց, գրիչ (1756) 122
 — միտ. որդի Խօջա Բաբաֆի, տեր (1627)
 217
 — ֆհ. գրիչ (1714) 185
 Աւետիֆ ֆհ. որդի Տամականի, տեր 104
 Աւշին Բգ. Հայոց տես Օշին
 Ափրիան կին Մարիկ կայսեր 27

Բ

- Բաբայան 2ւի Պարսից (1834) 15
 Բաբաբ Խօջա 217, 223
 Բագարատ եղ. Տառնեմայ 28
 Բագրեխան ի Սպեան 126
 Բազդասար ֆհ. որդի Ներսէսի, տեր (ԺԸ.
 դար) 241
 — Գաղար յուշագրող (1811) 111
 Բաշխումեանց Կարապետ ֆհ. գրիչ (1823)
 156
 Բասիլ միսիոնարաց յԱմստերդ, տեր Յովհ.
 Յայտնութեան յայն բնագրին 6
 — ֆհ. որդի Գրիգորի, տեր (1294) 98
 Բարազան Բգ. 114, 131
 Բարազանեան Յարութիւն Ստ. ֆհ. յուշա-
 գրող (1856) 111
 Բարթուղիմէոս առաքելայ 28, 212
 Բարում, որդի Գրիգորի, տեր (1665) 30
 Բարսեղ հյրդ. Կեսարիոյ 20, 49, 73, 175,
 177
 — ֆհ. որդի Սարգիսի, տեր, (1598) 153
 — ֆհ. որդի Սարսիկի, գրիչ (1656) 14, 15,
 96, 97
 — կր. տեր (1664) 230
 — կր. գրիչ (Ժէ) 213
 — ֆհ. գրիչ (1720) 111
 — ֆհ. որդի Յովհաննէսի, տեր (ԺԹ. դ.)
 155
 Բարսեղեան ըմտամիֆ, մուիրազ (1904) 159
 Բեթրեհէմի Մամկուն 27
 Բեռնարդոս (Բանֆ իմաստնոց) 115

Գ

Գաբրիել ֆհ. տեր (ժԸ. դ.) 148
 Գալուստ Դաւթի Տէր-Աւետիսեան կազմող (1593^ր) 234
 — ֆհ. յուշագրող (1755) 107
 Գալստամ Զուղայեցի, որդի Ղեւոնդի, տա-
 ղասաց (1737) 114
 Գալստանեանց Մարգար, մուիրող 53
 Գասպար Տաքեւացի սրկ. գրիչ (1624) 239
 — ֆհ. որդի Բաղդասարի, գրիչ (1635) 57
 — ֆարաուդար գրիչ (1646) 33
 Գասպարեան Մարտիրոս ֆհ. յուշագրող
 (1837) 197, 198
 Գեմեղ (Իզմաստիւս) եպ. Կ. Պօլսոյ 19
 Գեորգ վրդ. Երզնկացի 83, 84, 117
 — վրդ. Բոչեցի Զուղայեցի, հաւաքող
 (1756) 122
 — վրդ. մուիրակ վանէ (1833) 15
 — Տէր-Յարութիւնեան, որդի Յարութիւն
 ֆհ. ի, գրիչ եւ տեր, (1789^ր) 7
 — գրիչ (ժԹ. դ.) 77
 Գմել արշակունի 112
 Գոհար տիկին տեր (1384^ր) 118
 Գուլամիր, որդի Թումանշէօի, տեր 29
 Գուլագեան Սարգիս Յարութիւնեան տեր
 (1934) 213
 Գուչումն գրիչ (ժԸ. դ.) 195
 Գորգի յգ. վրաց 182, 222
 Գրիգոր Աստուածաբան 20, 27, 51, 54, 67,
 68, 73
 — Լուսաւորիչ 25, 49, 65, 75, 114, 119,
 131 191, 219, 230
 — հուլ, գրիչ 42
 — Բ. կաթ. Վկայասէր 55
 — Բ. կաթ. Աղքամարի 212
 — Ժ. կաթ. Մակուցի 37, 154, 182
 — Գ. Հաղբասայ առաջնորդ 2

— Մագիստրոս 55
 — Նարեկացի 65, 73, 117, 130, 194
 — Նիւսացի 20, 73, 174, 175, 177
 — Պաղ Հռոմայ 55
 — Տաքեւացի 13, 54, 61, 65, 85, 110, 115,
 119, 123, 124, 125, 178, 230, 235
 — Տուտարդի 2
 — (Բանֆ իմաստնոց) 115
 — (հարցմունք ընդ Ն. Լամբրոնացւոյ) 147
 — ծաղկող (1294) 99
 — կազմող (1294) 99
 — որդի հալիմանի, տեր (1331^ր) 146
 — կր. շնորհաւոր օրինակի (1446) 103, 104
 — գրիչ (1464) 182
 — Խօջա, որդի Արապալէի, տեր (1619) 162
 — ֆհ. գրիչ (1646) 33
 — Երեց, գրիչ (1664) 230
 — վրդ. Երեւանցի, նորոգող (1680) 201
 — գրիչ (ժԵ. դ.) 150
 — Երեց նաղաշ, Զուղայեցի, ծաղկող (ժԵ.
 դարի) 232
 — ֆհ. Մելիկեբրի, տեր (1776) 202
 — Համատանցի, գնող (1803) 59
 — ֆհ. տեր (1806) 98
 — վրդ. Կ. Պօլսեցի, Համի կոչեցեալ (1837)
 142
 Գրիգորեան վարդան ֆհ. յուշագրող (1885)
 224
 Գրիգորիս Գ. կաթ. Պաշխաւունի 51
 — Դ. կաթ. Տղայ 6, 51
 — եպ. Մշեցի, եղբ. համի Սարգիսի (1892)
 201
 — արքեպ. ի Զուղայ (1881) 206
 — ֆհ. որդի Ամիրազիզի, տեր (1474) 104
 Գօգօլ, որդի Գրիգորի, վանառող (1833) 155

Դ

Դահլազեան Գեորգ, տեր 231
 Դանիէլ կաթ. Էջմ-ի 93, 100
 — ֆհ. որդի Առաքել ֆհ. ի. տեր (1587) 234
 — ֆհ. նորոգող եւ կազմող 153
 Դաւիթ Անյաղք 27, 87, 228
 — արքեպ. Զուղայեցի, առաջմ. Պարսկաս-
 տանի 14, 30, 36, 75, 96, 109, 130, 168,
 228
 — արքեպ. որդի Գրիգորի, տեր (ժԶ.—ժԵ.
 դար) 200

— Իշխան կայնոյ, որդի Քրդի, տեր (1198)
 183
 — Դ. կաթ. 11, 41, 184
 — փիլիսոփայ 73
 — վրդ. առաջմ. Զուղայի (1725) 62
 — հիւպատ, քարգմանիչ 60, 175
 — ֆհ. որդի Թադէոս ֆհ. ի գրիչ (1640) 224
 — գրիչներ (ժԵ.—ժԶ. դ.) 82, 187
 Դանիքեան Մեսրոպ ֆհ. մուիրող 67, 68
 Դանիքեանեան վարդուհի, տեր 194

Դեկտ քատաւոր 28
Դերձակեան նդաւ սրկգ. Բերացի, քարաւ-
զար (1834) 142
Դիւանեան խաւամ, տէր 235

Դիւաք, որդի Սարգիսի, վերջին ստացող
(1631) 220, 221
Դիւղղեանու կայսր 27
Դիւանիսու Արիսպագացի 68, 73, 148

Ե

Եաշիւայան, որդի Ամրի, տէր (1627) 217
Եգեկիւ երէց, գրիչ (1723) 4
Եգիկ վրդ. հովիւ Զարմանի 155, 157,
161, 163, 166, 168, 211
Եղիազար Կաթ. 79
— խօջա պատուիրող (1639) 89
Եղիկ միտ. որդի Յովհաննէսի, տէր (1661)
107
Եղիշէ պատմագիր 20, 191
Եղիկ(տիկ)տիմոն (քուլք Աթանասի առ —)
60
Եռքէտ տնո Ռաքէտ
Եսայի Նշեցի 177
— Դ. պատր. Երուսաղէմի 172
— որդի Ստեփանոսի, տէր (1443) 219, 220
— ք. որդի Կիրակոսի, տէր (1679) 58
Երանոս եղ. 20
— երէց Մուսկիզեմ, գրիչ (1710) 56
— Մեղրեցի 87
Եւագր մգ. 115, 119
Եւմոմիոս (Նամրոս) 51, 52
Եւսեպիան եղ. Աղեքսանդրիոյ 26
Եւստաքէտ վկ. 28
Եփրեմ Ասորի 19, 20, 21, 24, 25, 27, 117,
194, 237
— Կաթ. 1
Եփրոսիմ կոյս 120

Զ

Զաքար արքեպ. խոր վիրապի, որդի Դու-
նիկի 105
— խօջա Շէրիմանեանց, որդի Սափարի 64
— վանեցի երէց, գրիչ եւ ծաղկող (1612) 44
— ք. տէր (1590) 184
— Ա. Կաթ. Մագեցի 26
Զաքարեան Աւետ. Գէորգ, հեղինակ 2, 81,
172
Զաքարիա Ա. Կաթ. Աղթամարի 214
— Դ. Կաթ. Աղթամարի 154, 185, 222
— Տէր, աքառակալ Ս. Թադէոսի (1361) 32
— որդի Պետրոս ք.ի (1779) 122
Զաքարի, որդի Մարտիրոս ք.ի, հեղինակ
եւ գրիչ (1758) 45
— Պաթիմեան առաջ. Հաղբասայ 2
— սրկ. մուրդող 86
— վրդ. տէր 123
Զեմոն կայսր 20
Զէհիթ քիկ ապատակող Աղթամարի (ԺՁ.
դար) 42
Զըլիւլար խան 126
Զինոք, վերջին ստացող 17
Զոսիմոս երանելի 130
Զօհրապետեանց Աւետիք, մուրդող 92
Զօրէն, տէր (1688) 133

Է

Էլիազ, գրիչ 90
Էլիազեան Յակոբ մուրդող 63

Էլիզեան Գէորգ Յակոբ ք. գրիչ 90

Թ

- Թարակեան Եփրեմ վրդ. տեղապահ Ն. Զու-
ղայի (1967) 165
Թաղէոս առաքեալ 32, 33
— արքեպ. առաջն. Զուլպյի (1861) 84, 172,
202
Թաղիաթեանց Մեմորիալ 92
Թամազ խան, բռնակալ Սպեհանի (1733)
240
Թամազի խօսք 78
Թամասիկ կին Ստեփանոսի, տէր (1488) 216
Թառնի տիկին, տէր (ժէ. դար) 106
Թասալ խօսք, տէր (ժէ. դ.) 149
Թեկզ վկի. 29
Թեոդոս Մեծ (Թեոդոր) կայսր 120
Թեոդորայ կայս 20
Թեոդորոս վկ. 21, 22, 171
Թեոդորոս պատր. Երուսաղէմի (1760) 88
Թեոփիստէ Թարգմանիչ (1150) 55
Թիւթիմոնեան Յակար վրդ. կեանքացի (1863)
143
Թովմա առաքեալ 26, 27, 126, 174
— Մեծափեցի 7, 88
Թովմա առաջն. Հաղարտայ 2
Թուլոս (Բամբ իմաստուն) 115
Թուլայ քհ. գրիչ (ժ.Գ. դ.) 181
— քհ. որդի Աւագի, տէր (1728) 162
— գրիչ (165.՝) 134
Թորոս փիլիսոփայ Իրազարկ 37, 219
Թորոսեան Մարտիրոս, մուրադ 102

Ի

- Իգմատիոն տես Գեմեդ
Իգիւարա (Բամբ իմաստուն) 115
Ինջիրդուլեան Յովհաննէս Դաւանցի, գնոյ 233
Իսրայէլ առաջն. Հաղարտայ 2

Լ

- Լազարեան Մամասէր տէր 190
Լամկիմուր 84, 85
Լեւոն կայսր (օրէմբ) 77
Լեւոն Իշխան Կիւիկիոյ (1137) 51
Լեւոն քգ. հայր Աշինի 175
Լօռիք 126

Խ

- Խաղարեմ Յովհաննէս Մարգարէ, տէր
(1908) 101
Խամբար, որդի Յովհաննէսի, մուրադ
(1794) 34, 39, 40
Խանբաքլամ, մոր մահատակ (1853) 241
Խանլար, որդի Զաքարիէ, տէր (1649) 63
Խաչատուր արքեպ. առաջն. Պարսկաստանի
33, 57, 75, 136—138, 166, 204, 224, 231
— վրդ. հաբերդցի 131
— վրդ. Կեչառացի 116, 132
— արքեպ Մրտուր, տէր (1654) 206
— քհ. կովկաս թուրքի (164) 135
— երէց Խաչատուր, գրիչ (1658) 133
— սրկ. գրիչ (ժէ. դ.) 214
— վրդ. ծաղկազ (ժէ. դ.) 72
Խաչիկ, եղբ. վարդան կր.ի, տէր (1301)
209
— խօսք, աւուսին Մամի (1687) 152
— վրդ. աշակերտ Թարգմանց 50
Խաչատուր, որդի Մուրաթշէմի, տէր (1617)
210
Խէչում, որդի Մարգարի, գրիչ (1688) 133
Խէչումեան Կարապետ 237
— Մաղաթ, տէր 241
Խըլկեցի, օրինակ Շարակնոցի 40
Խոյ, որդի վարդանշէմի, տէր (ժէ. դ.)
202
Խոսրով արքայ Պարսից, որդի Արափայ 27
— սխտ. որդի Յարազիզի (1613) 221, 222
Խորէմ վրդ. մուրադ (1904) 35

Ժ

Մառուկեան Կարապետ, միաբան Կեսարիայ
Ս. Կարապետի, գրիչ (1834) 143

Մատուր դպիր, գրիչ (ԺԸ. դ.) 82, 123
Մատուր իմաստակ (Թուրք առ —) 7

Լ

Կարապետ Արիամուշուբեցի, արդի Յով-
հաննէս ֆհ.ի (1662) 193
— Եղ. առաքմ. Ն. Զուգայի (1828) 71, 98
— Նազաշ, տէր (1456) 37
— սրկ. կոկոզ Բուզրի (1446) 103, 104
— վրդ. արդի Մկրտիչ ֆհ.ի, տէր (1446)
103, 104
— ֆհ. արդի Շահի, տէր (1813) 62
— ֆհ. տէր, (1778) 80
— ֆհ. Զարսուցի, արդի Մարգարի տէր 99,
114
— ֆհ. Սանգիրարանցի (ԺԸ. դ.) 123
— ֆհ. արդի Վարդանի, տէր (1839) 113
Կարապետեան եղբայրներ (1868) 162
Կարմիր Գլուխ 234
Կիպրիանոս (հմայիլ) 195
Կիրակոս վրդ. տաղասաց (Տաղ Ս. Ներսիսի)
131
— վրդ. (ԱՅԳԻՅԸ Աստուածածնի) 132

— Երէց, գրիչ (1674) 43, 139
— ֆհ. արդի Զաքարիայի, տէր (1711) 161
— ֆհ. արդի Պետրոս ֆհ.ի, տէր (1798) 240
— ֆհ. գրիչ (1834) 237
Կիրակոսեան Գարեգին ֆհ. 102
Կիրակ Ազնաւանդարացի 20, 60, 61, 73
— Երազ. Երուսաղէմի 20, 138
— (Յուդա) Երազ. Երուսաղէմի 23
Կլէմէնտ (Թուրք Գր. Աստուածաբանի
առ —) 51
Կուրդիս կայսր 27
Կլեմէնտ Երազ. 230
Կոմանոս Ալեքս կայսր 53
Կոստանդ Կեսարացի, Կար. 62, 177
— մետրոպոլիտ Յերաբոլի 6
— գրիչ (ԺԵ. դ.) 17
Կոստանդիանոս Մեծ 19, 26, 27, 77
Կոստանդինուպոլսի Ժողով 20, 74

Ճ

Հալլաշ Յովհանն, որդի Յովհաննէսի, տէր
(ԺԸ. դ.) 173
Համազազ (Համազասպ) ում 238, 239
Համազասպ, առաքմ. Հազարտաշ 2
Հայրապետ ֆհ. գրիչ եւ տէր (1311) 128
— արքայ, որդի Ստեփանոսի, տէր (1464)
181
— որդի Մուրադի տէր (1635) 204, 205
— վարդապետ, Ժողովուրդ (1687) 152
— ֆհ. տէր (ԺԵ. դ.) 242
Հանէս, որդի Վարդապետի, տէր (1640)
224

Հասան խան գրաւոր Ալաշանի 126
Հաջոնեանց խաչ 27
Հեթում Բ. Գ. արքայապետ 98
— ֆհ. գրիչ (1313) 62
Հեղինէ, մայր Կոստանդիանոսի 27
Հերակլէս արքայ 27
Հիւսէին (Հուսէին) շահ 4, 52, 74, 94, 102,
130, 164, 170
Հնդկաց Երկիր 2
(Հոմէր) լիտիոն Եղ. իմաստասէր 68
Հոփսիսեան 27, 193

Ղ

Ղալամ արդ. գրիչ (ԺԵ. դ.) 237
Ղազարեան իշխող (1301) 209
Ղազար Երէց, Զուգայիցի գրիչ (1717) 94
Ղազարեան Հռիփսիմէ, Հաջորդացի, մուխ-
րազ 99

Ղալամ մետ. խոյա, արդի Սոլտանի, տէր
(ԺԶ. դ.) 150
Ղարիբեանց Խաչատուր Մ. Թոխմացի մուխ-
րազ 4
Ղարիպաւ, տէր (1663) 96, 97

— որդի Յովհաննէս Ծապրեպոյցի, տէր 161
Ղեւծեղեան 20
Ղուլում Զօսէիմ խան (1835) 38
Ղուկաս արքեպ. առաջմ. Հաղթատայ եւ
Տիլիսի (1463) 182, 222
— եպ. գրիչ (1594) 218
— Կաթ. 125, 194, 197, 236

— րաքաւմապետ, առաջմ. Տիգրակակերտի
(1687) 231
— վրդ. հարքերոյցի 66
— տիրացու, որդի Ներսէս քհ.ի (1737) 56
— խօյա, քալանթար Ն. Ջալալի (1694) 4,
52, 74
— քհ.ի Սողով (1636) 32
— քհ. որդի Սարգիս քհ.ի (1749) 9

Ճ

Ճանաչկիր Իմիրզա (Իմիրզա) Երզնկան պա-
շառզ (1446) 104

Մ

Մարոս պարոն, որդի խօյա Միմասի, տէր
(1668) 204
Մակար Յգ. 120
Մակարեան Գարեգիմ Յովհրդ (1964) 145
Մակեդոն աղանդաւոր 20, 52
Մահմատխան Արաբ 126, 127
Մահմատխան Ղալառ շահ (1784) 207, 208
Մահմատ Միրզախան Աստամացի շահ (1835)
15, 37, 71, 198
Մահմետ 53, 78
Մահմուտ շահ (1723) 126, 182, 208
Մամ կիմ խօյա եռչիկի, տէր (1687) 162
Մամուշ կայսր 51
— Մամիկոնեան 112
— Նաղաշ ծաղկող, (1463) 223
Մամուկ խօյա, որդի Աւետիսի, տէր (1646)
33, 34
— որդի Մկրտումի, տէր (1786) 217
— տիրացու, որդի Գրիգոր քհ.ի տէր
(1749) 9
— ռմ գրիչ (ժԸ. դ.) 8
Մամուկեան Գեորգ, երգաօսաց 81
Մարգար մետ. խօյա, տէր (ժԸ. դ.) 196
— տէր (1741) 143
— քհ. Յուրառու 39
Մարգարեան Արսէն խան, Յուրթոյ 127, 128,
130, 132, 133
— Դաւիթ քհ. Յուրթոյ 172
— Մարգար Յուրթոյ 45, 48
Մարգարէ քհ. պատուիրոյց (1396) 139
Մարդասիրական հեմարան Կալկաթայի 79
Մարիան եղիպտացի 19
— Բեկում, դուստր եղիպտարի, տէր 89
— = Մարիմա կոյս 119
Մատթէոս Աւետարանիչ 28
— եպ. սրբազրոյց Ոսկեքրեանի վարչին
(1100) 55

— Կաթ. 84
— պատր. Կ. Պօլսոյ 84
Մարկոս եպ. առաջմ. Ֆեհրապատի (1687)
74, 75
— կայսր 28
— քհ. գրիչ (1661) 40, 107
Մարուզ (Մարդգէ) Յգ. 28
Մարտիրոսան Յգ. 20
Մարտիրոս, որդի Ս. Սարգիսի 19
— Տէր - Գրաթ. ի Մարաղա (1361) 32
— եզր. Յովհաննէսի, գրիչ (1446) 103
— քհ. որդի Մկրտիչ քհ.ի Ուրոգոյ (1611)
159
— որդի Մեթոյզ զպիր Եղիպտացի (1635) 57
— զպիր. գրիչ (1674) 189
— որդի Վարդանի, տէր (ժԸ. դ.) 232
— քհ. տէր (1757) 126
Մարտիրոսեան Յակոբ, յուշագրոյ (1818)
107
Մարիկ կայսր 27
Մաթթիմիանոս կայսր 22
Մաթթիմիանոս (Մաթթիմիանոս) կայսր 22
Մաթթիմիոս կայսր 28
Մեյիստ, աշակերտ Մարուզէ Յգ.ի 26
Մեյիստ Ամտիմացի 20
Մեյիքեան Յովակիմ բժիշկ. Յուրթոյ 174,
178, 179
Մեյիքիսեպի Կաթ. 38
Մեթոյզ Մաշտոց 50, 177, 191
— դպիր Եղիպտացի, գրիչ եւ ծաղկոյ 57, 220
Մեթիկիանոս վկ. 171
Մեթուան Արծրունի 112
Միմաս վկ. 171
— վրդ. ծաղկոյ (1471^ա) 18
— երէց, որդի Պետրոս քհ.ի, գրիչ (1690)
183, 184

- **ֆհ.** մհտ. որդի Հուդավերտի տեր, (1631) 99
 Միմանեան Լեւոն, տեր 193, 203
 Միրզայեան Արիստակէս **ֆհ.** տեր 192, 195
 Միհայել և Գաբրիէլ հրեշտակապետաց տուն 28
 Միհայել եղ. Ջուլայի (1677) 130
 — Թոխաթեցի, գրիչ (1628) 211
 — պատր. Ասորաց 136
 — վրդ. ծաղկոզ (1671) 69
 — վրդ. միաբան Ամենափրկիչ վանքի (1699) 73
 — **ֆհ.** գրիչ (1660) 88
 Մխիթար Քոչ 65, 77, 183
 — **ֆհ.** նպատառ (1456) 37
 Մկրտիչ եղ. որդի Ափամդումի, տեր (1539) 144, 145
 — **եղ.** առաջմ. Ջուլայի (1787) 125, 194, 207, 236
 — **եղ.** Երմզակի (1396) 159
 — Մատուր **ֆհ.** Դոլվաթաբադու, յուշագրող 15, 16
 — Նաղաշ 116, 118, 119, 237
 — վրդ. մուիրակ Երուսաղէմի (1800) 67
 — **ֆհ.** որդի Գրիգորիսի, գրիչ և տեր (1361) 31, 32
 — **ֆհ.** գրիչ (1443) 219, 220
 — **ֆհ.** որդի Ավրանի, գրիչ (1459) 154, 155
 — **ֆհ.** գրիչ (1463) 222
 — **ֆհ.** գրիչ (1673) 109
- **ֆհ.** գրիչ (ժէ. դ.) 106
 — ռմն. գրիչ և մորթող (ժէ. դ.) 10
 — որդի Բաբի, տեր (ժէ. դ.) 235
 — **ֆհ.** գրիչ (1701) 110
 — մհտ. որդի Աղաբաբի. տեր (1776) 202
 Մկրտում գրիչ (ժԸ. դ.) 241
 Մռնիլան տես Պարմուլսի
 Մովսէս արքեպ. առաջմ. Ջուլայի (1712) 102
 — արքեպ. (ժԸ. դ.) 123
 — արքեպ. առաջմ. Ջուլայի (1867) 202
 — **եղ.** Սիմեոն 60, 175
 — **եղ.** ի Ջուլայ (1677) 130
 — Գ. Կաթ. Տաթևացի 138, 238, 239
 — վրդ. առաջմ. Ջուլայի (1713) 182
 — վրդ. (Խրատ կամոնական) 101
 — **ֆհ.** տեր (1787է առաջ) 207, 208
 — իմաստասէր, շարակարգող Մանանաց Դաւթի 87, 228
 — իմաստասէրի Պատմութիւն 21
 Մովսէսեան Ստեփանոս, գրիչ (1807) 92, 93
 Մուլալ իրաբուն, դուստր Բաղասաարի, տեր (ժծ) 28
 Մուշեղ Մամիկոնեան 112
 — գրիչ Շարակնացի (ժծ. դ.) 128
 Մուրատյան, որդի Ղեւոնդի, տեր (1737) 114
 Մուրատ խան Սէիտ շահ 127
 Մուրատ Գ. սուլթան 78, 184, 234

6

- Յակոբ արքեպ. մուիրակ Էջմիածնի (1796) 197
 — **եղր.** Տեառն 27, 54, 138
 — **եղ.** առաջմ. Կեսարիայ (1834) 142
 — **եղ.** որդի Ներսէսի, տաղասաց 116
 — **եղ.** Սրճոյ 26
 — **եղ.** Վոնեմիմ, հեղինակ 66
 — Թագորցի գրիչ (1318) 177
 — Դ. Կաթ. Ջուլայեցի 14, 30, 36, 40, 75, 96, 108, 109, 167, 168, 193, 228
 — Ե. Կաթ. Շամախեցի 88
 — **էյրպ.** Մծրնայ 15, 28, 75
 — պատր. Նալեան 67, 88
 — պատր. Կ. Պոլսոյ (1861) 84
 — վրդ. առաջմ. Ջուլայի (1787) 207, 236
 — վրդ. Խրիմեցի 7, 83, 84, 88
 — որդի Մամայի գրիչ (1301) 209, 210
 — սկզ. գրիչ (1577) 132
 — մհտ. որդի Աւագի, տեր (1663) 108
 — **ֆհ.** որդի Շախաթի, տեր (1733) 218
 — դպիր, որդի Անտիսի, գրիչ (1744) 66
- դպիր, որդի Ջորդան Մատթէոս **ֆհ.** ի (1770) 68
 — գրիչ Յայսմաուրքի (ժէ. դ.) 235
 — սրկ. գրիչ (ժէ. դ.) 72
 — **ֆհ.** որդի Ստեփանոսի գրիչ (ժէ. դ.) 4
 — **ֆհ.** տեր (ժԹ. դ.) 77
 Յակոբեան Դաւիթ, յուշագրող (1809) 120
 Յարութիւն արքեպ. առաջմ. Ջուլայի (1807) 93, 100
 — **եղ.** աշակերտ Երուսաղէմի Յովհաննէս պատր. ի (1733) 66
 — ռմն. մորթող (1800) 159
 Յեսու, որդի Սիրաբայ 65
 Յիսէին (Յուսէին) տես Հիսէին շահ
 Յովակիմ արքեպ. առաջմ. Ջուլայի (1798) 144, 209, 240
 — **ֆհ.** Բալարանի կազմող (1914) 207
 — Գէօտեմեցի, որդի Յարութիւնի, մուրազ (1773) 66
 Յովակիմեանց Տրդատ **ֆհ.** մուիրող (1931) 109
 Յովսեփ, —այ պատմութիւն 29, 114, 131

- տամուտեր, ստացող 96
Յեռանման կարապետ քհ. Սանգրարամցի (1851) 61, 62
Յովիմանէ (իւր փոխիակներով Յովիման, Օիման, Օլիման եւն եւն)
Յովիմանէ Ա. առաջն. Սանահինի 2
— բ. առաջն. Հարապայ 2
— Դ. առաջն. Հարապայ 2
— աքիւր. առաջն. Ջուղայի (1813) 38, 240
Անտարամին 5, 6, 27, 73, 115, 130
— Գառնի կամ Կառնցի (1446) 103, 237
— Գրեցի նգ. 20, 120
— եղ. անդամ ժողովայ Կ. Պոլսոյ 20
— Երզնկացի, Երզնքցի 91
— Թւուրամցի 106, 237
— կար. կրմ.ի (1834) 142
— կամուրդ աղբառ 19, 120
— Մանդակունի 22—26, 129
— Մկրտիչ 67, 230
— Սկերքում 19, 20, 22—27, 55, 56, 65, 73, 115
— ոմն, աշակերտ Ն. Լամբրոնացոյ 147
— Որսոնցի 54, 61, 123, 124
— պատր. նրաստակեր Յաղիշցի 66
— պատր. նրաստակեր (1861) 84
— պարս, որդի խոյս Միքայելի, տէր 139
— Սարկաւազ վրդ. 88
— վանական վրդ. 112, 115
— վրդ. վանահայր Կարինա Ուլսի (1446) 103
— վրդ. որդի Զաքարիայի, գրիչ (1704) 170
— վրդ. վնարամ Աննամարկիչ վանքի (1699) 73
— վրդ. մակերակ նրաստակեր (1770) 123
— վրդ. Փօթիւանցի, Գրիշնցի 1
— քհ. որս խնդրամեղ Գեորգ վրդ. նրզմ-կացի կը գրէ ճէւան Հաղորդութեան՝ 117
— ոմն ոսկերիչ (1301) 210
— քհ. որդի Ներսէսի, գրիչ (1318) 214, 215
— քհ. գրիչ (ԺԳ.—ԺԴ. դ.) 186
— քհ. ցաղ Յիշատակարամի (1443) 220
— որդի Մկրտիչի (ԺԵ. դ.) 94
— քհ. որդի Թումայի տէր (1582) 212
— որդի ձամիկելի գրիչ (1586) 234

Ն

- Նադր շահ Պարսից 126
Նազար խոյս, իշխան Ջուղայի (1632) 138
Նազարեթեան Գալատա քհ. (1961) 142, 143
— Յովսէփ Ալազար քհ. Շիրակի (1864) 185
Նահապետ Կար. Կզմ.ի 4, 52, 73
— կր. գրիչ (1391) 161
— փուչակ 116
Նահապետեան նրամայ, տէր 200
Նադեղիմ շահ Պարսից 15, 71
Նաւասարեան Մակար, տէր 229
Նետար 61

- արեղայ, որդի Գրեգոր քհ.ի, գրիչ (1610) 41, 42, 145
— խոյս, տէր (1628) 239
— ոմն գրիչ (1640) 105
— որդի Զաքարիայի, գրիչ (1663) 18
— քհ. որդի Մկրտիչ քհ.ի, գրիչ (1666) 141
— քհ. գրիչ (1668) 140
— որդի Նահապետի, տէր (1669) 36
— որդի Կիրակոսի, տէր (1690) 35
— քհ. գրիչ (ԺԵ. դ.) 106
— քհ. գրիչ (ԺԵ. դ.) 115
— ոմն գրիչ (ԺԵ. դ.) 242
— քհ. տէր (ԺԸ. դ.) 145
— քհ. գնդ Մաշադցի մը 86
— Երեց, տէր (1722) 37, 146
— քհ. Բալրամցի որդի Նաւասարդի ժամա-րար (1783) 199, 207, 208, 229
— քհ. որդի Գալար քհ.ի, գրիչ (1759) 113
— քհ. որդի Ստեփանոս քհ.ի, գրիչ (1796) 197
— քհ. Խաչիկեան, մակար (1840) 4
— քհ. որդի Մնացականի, տէր (1842) 227
— քհ. Մէրիքեանէն, գնդ (1847) 5
— քհ. մակարաւ (1869) 123
Յովիմանէան նիխ, տէր 196
— Մարեխարս քհ. Ջուղայցի, գրիչ (1881) 84
— Սուքիս քհ. մակար (1917) 93
Յովսէփ Գեղեցիկ 28
— արեղայ, գրիչ (ԺԶ. դ.) 42
— Դալար, գրիչ (1653) 75
— Խայր վանաց ի Ջուղայ 54
— ոմն, գրիչ (ԺԵ. դ.) 202
— որդի Զաքար խոյս Շիրիմանացի տէր (1911) 64
— որդի Պետրոսի, տէր 96
— վրդ. որդի Անտիքի (1697) 191
— քհ. Յարաբիւնեան տէր (ԺԹ. դ.) 18
— քհ. Ստեփանեան, գրիչ (1704) 74
— քհ. Ջուղայցի (1741) 92, 93
Յուլիա կոյս 28
Յուլիանա որսող կայսր 19, 22, 28, 234
Յուսիկ, Տէր —այ որսու գնդովման 42
— քհ. Խայր մակեան քհ.ի (1897) 58
Յուստինա կայսր (Օրեմէ) 77
Յուստոս եղ. նրաստակեր 54

Նեստորական 54
 Նեստորաց ազգ 112, 214, 219
 Ներսէս արքեպ. առաջն. Հաղթատայ 2
 — Եպ. ճգնաւոր 91
 — Թաւրիզեցի, գնդ (1803) 59
 — Լամբրոնացի 55, 115, 124, 147
 — Ե. Կաթ. Աշտարակեցի 1, 2, 84
 — Շնորհալի 51, 65
 — Պարթեւ 112, 131
 — Վաչագանեցի 112
 — Վրդ. Տարօնեցի* (գերեզմանը ի Գլաճոր)
 177

— Բհ. աշակերտ Ստ. Յակոբեցւոյ 6
 — Երդի Պետրոսի. գրիչ (ԺՋ. — ԺԷ. դ.) 200
 — Բհ. Երդի Զաքարի (ԺԷ. դ.) 44
 Նիկիոյ ժողով 88
 Նիկիոգայոս Երրդ. 171
 — Վլդ. Ռաիբակ էջմ. ի (1828) 88
 Նովիոս տես Եւնովիոս
 Նովարդեան Ալեքսի, Ռաիբակ 146, 186
 Նորատունկ, Երդի Կարկայի. տէր (1640) 165,
 166

Շ

Շահ, միայնակեաց ի Բերկերի, Ուլաստադ
 (1321) 215
 Շահաբաս Մեծ 11, 38, 41, 226
 — Փռք 14, 29, 33, 40, 75, 96, 203, 228
 Շահմուրատ խան 127
 Շահնազարեան Մամուկ, Բհտ. Երդի Յով-

Կամուկ, միաբան Կեսարիոյ Ս. Կարա-
 սեանի 143
 Շաշիզմար խաթան, տէր (ԺԵ. դ.) 28
 Շապուի Բգ. Պարսից 19, 112
 Շիրվան տիրացու, Երդի Միլադ խոյալի,
 տէր (ԺԷ. դ.) 241
 Շաղակաթ (տուն, ճառ) 51

Ո

Ոհան խոյա, պատուիրատու (1720) 111
 Ոսկան վրդ. Երեւանցի 193
 Ոսկան դպիր, գրիչ (1671) 69, 232

Ոսկեան Բհ. Երդի Տէր Յուսիկի 58
 Ոսկեան Բ վկ. 20

Պ

Պապ Բգ. 112
 Պատրոնիկէ կին Կառդեան կայսեր 27
 Պարոնովոֆի Մանիլան, Բգ. Մալտալիայի
 (1636) 32
 Պետրոս Անգլանչի, Երեւանի 192
 — Առաքեալ 28, 119
 — Գաղեցի, կաթող (1396*) 159
 — Եպ. Ռաիբակ Երուսաղէմի (1721) 107
 — Երանելի Մաքսատր, վկ. 119
 — Երազայեցի (1785) 136
 — Ժամարաբ, Երդի Յարաթիւմ Բհ. ի,
 գրիչ (ԺԷ. դ.) 18
 — խոյա, Երդի Վիլինանի, տէր 56, 57,
 136—138
 — Խոյա Ոսկանեան ի Մադրաս 174
 — Բհ. գրիչ (1835) 204, 205

— Բհ. գրիչ (1689) 38
 — դպիր, գրիչ (1676) 18
 — Բհ. տէր (1798) 144
 — Բմն գրիչ ի Կ. Պօլիս (1728) 80
 Պետրոսեան Զմաի Ռուիբատու 95, 96, 97
 Պրատու 175
 Պոմա Ռովանեան կարդիմալ 55
 Պրիկիթէ Երբուհի 55
 Պրակզ(աւ) Երրդ. Կ. Պօլսոյ 20
 Պրակզ Դիադախաս 68, 134, 178
 Պօզոն (Պազոն) Բմնպատական 20, 120
 — Առաքեալ 21, 27, 28, 114, 119
 — արքեպ. Նախիչեւանայ, Երդի 203
 — խոյա, տէր 129
 — Վրդ. Մոկացի 238
 — Տարօնեցի 20, 21

Ջ

Ջանար (Ջափար) խան 126, 127
Ջանիրեկ, որդի Պետրոսի, տեր (1479) 182
Ջափարզուլի խան 127
Ջեռածիմս 116

Ջրհաշի պարոն, բռնակալ Նետագաց ազդի (1433) 219
Ջեմշի Թուրքի զան (1459) 154
Ջեմշահ Միրզա խան (1456) 37

Ռ

Ռեքեռ, առաջմ. Հաղբատայ 2
— քհ. յուշագրող (1798) 9

Ռբուտակեն քհ. գրիչ (1824) 71, 231
Ռեքեռ (Նոթեռ) 68

Ս

Սադե, պարսիկ հեղինակ 3
Սաթեմիկ տիկին 19
Սահակ, առաջմ. Ջուղայի (1903) 233
— Պարթև 20, 49, 50, 51, 74, 191
— ռմբ. յուշագրող (1631) 99
— որդի Յովհաննիսի, տեր (1656) 14, 16
— որդի Մեմետի, գրիչ (1614) 120
— քհ. որդի Շապուխի, նորագող 188, 187
Սամուել, որդի Յովհաննիսի քհ. տեր (1727) 80
— քհ. մեկնիչ Տոմարի 88
Սամուելիս կոյս 27
Սառա, գրիչ յնրուսաղեմ (1648) 181
Սավդար Ջուղայեցի, զմուռ 39
Սարգիս զորավար. վկ. 19, 114, 171
— Բ. Ալատար կար. 13
— Ղրիմեցի, գրիչ (ժ. Գ.) 85
— Շեքերեյի 21—26, 73, 116
— դպիր, գրիչ յԱմիդ 6
— Շեքերեյի. գրիչ (1697) 191
— եզր. Յովհաննիսի ծաղկող (1446) 103
— քհ. որդի Թամուզի, տեր (1459) 164, 155
— արքայ, գրիչ (1582) 212
— քհ. յորդորող (1632) 138
— որդի Սաֆիասի, տեր (1640) 213
— քհ. գրիչ (1668) 204
— քհ. գրիչ (1698) 164
— քհ. գրիչ (ժ. Գ.) 235
— Մշեցի տեր (1892) 201
— տիրապետ, տեր (1834) 15
— որդի Աշրաֆի, տեր (1834) 15
Սարգիսեան Յովհաննիս, յուշագրող (1847) 82
Սարգիսեան Պետրոս, ուսուցիչ Ղարաբաժ գիւղի (1900) 235
Սարգսեան Իսախան, մուխրատու (1803) 36
Սարկաւազ վրդ. տես Յովհաննիս վրդ.

Սարախան դպիր, գրիչ (ժ. Գ.) 9
Սաֆուլա խոջա. իշխան Ջուղայի (1640) 224
Սգոնդ (Սեկունդոն) Գիրք 86
Սեֆեստրոս պապ 119
Սեմեկա իմաստասէր 115
Սեֆերմանուս եպ. 22
Սեֆուլա, որդի խոջա Միմասի, տեր (1697) 59
Սելիմ տես Սուլեյման քահ
Սեֆի Ա. քահ 57, 138, 224. 231
Սիմեոն առաքնալ (տաղ) 13
— եպ. առաջմ. Հաղբատայ 2
— եպ. Գեանեցի 131
— Ներսէսեցի կար. 80, 121
— Ջուղայեցի 87
— եզր. Յովհաննիսի, կազմող (1446) 103, 104
— քհ. որդի Պետրոսի, տեր 102
— քհ. քարգմանիչ Պրեկի 68, 134
Սելիսաւ. — Պատմութիւն 119
Սալթիխան. կին Աւետի, տեր (ժ. Գ.) 211
Սուլեյման ամիրա (1459) 154
— Ջուղայեցի խոջա Սուլեյմանի (1906) 195
Սուլեյման (Սելիմ) քահ Պարսից, պսիմբո
Սեֆի Բ. Սուլեյման 36, 52
Սուրեմեան Յովհաննիս եպ. առաջմուրդ
Նուրիստանի (1816) 2, 174
Սուֆիաս խոջա, տեր (1610) 41
Սուֆիասեան 19
Ստեփանոս Նախավկայ 13
— արքեպ. առաջմ. Ջուղայի (1686) 52, 74, 79, 161, 163
— եպ. առաջմ. Ս. Նշանի Սեֆաստիկ (1811) 128

- Եղ. Առքնիցի, ծաղկազ (1471) 13
- Եղ. Ի լուվ, տեր (1614) 120
- Երեց Հազարբրիբրի 125, 126, 228, 236
- Բարգամանի Գր. Նիւնցալ, աշակերտ Մովսէս Սիմեոն 175
- Իմաստասէր, խնդրող Տումարի մեկնութեան 88
- Կաթ. Աղթամարայ (ԺՁ. դ.) 43
- Կաթ. Էլմիսնի Զուպպիցի 130, 164
- Կատր. Կ. Պոլսայ (1831) 142
- Վրդ. Լեւանի 53
- Վրդ. Համատանցի, որդի Բարսեղի, գրիչ 206
- Վրդ. Յակոբիցի 5, 6
- Քեթրազ, Թարգմանի Կիրեղի Պարապմանց 60
- Որդի Պետրոս Բ. Ի գրիչ (1295) 153
- Որդի Հայրապետ Բ. Ի, գրիչ (1456) 37
- Կր. տեր (ԺԵ. դ.) 94

- Երկ. որդի Կարապետ Բ. Ի, գրիչ (ԺԵ. դար) 28
- Բ. Գրիչ (ԺՁ. դ.) 01
- Երեզայ կազմազ (1611) 160
- Բ. Գրիչ (1628) 230
- Որդի Մարտիրոսի, Քոստանցի. գրիչ (1632) 136—138
- Բ. Ծաղկազ (1610) 33
- Բ. Գրիչ (1665) 29, 30
- Որդի Գրիգորի, տեր (1665) 30
- Զմն գրիչ (ԺԵ. դ.) 81
- Կլ. Զմն գրիչ (ԺԵ. դ.) 187
- Երկ. Զմն (1737) 56
- Փիլիսոփայ գրիչ (161.) 38
- Մովսէս Զուպպիցի, ցամկ կազմազ (1800) 84
- Սրապիսն Երկ. որդի Զաւենի, գրիչ (1604) 135

Վ

- Վահա Յուսէմ (1861) 32
- Վազիրիանոս կապար 20
- Վաղէ կապար 112
- Վանական վրդ. տեւ Յովհաննէս Վանական Վազիրիանոս կապար 28
- Վասակ Մամիկոնեան 112
- Վառիլ գրիչ (ԺՁ.—ԺԵ. դ.) 129
- Վավան աշուղ (ԺԹ. դ.) 81
- Վարազայ խաչ 27
- Վարազդատ Բ. Գ. 112
- Վարդան Արեւիցի 22, 63, 112, 124, 125
- գրիչ (1294) 98
- Բարգամանի 55

- Հիգանցի Բ. Երդի Ամիրազի (ԺԵ. դ.) 196
- Տգ. պատմութիւն 130
- Մամիկոնեան 191, 205
- Կր. Բեդունցի տեր (1301) 209, 210
- Երկ. տեր (1384) 117
- Երկ. Ողորդող (1598) 153, 154
- Բ. Ի Սեչով (1636) 32
- Վարդանանց 20, 209
- Վարդանեան Համարձաւ Բ. Ուիրատու (1924) 81
- Սիմոն, Ուիրատու (1960) 148

Ց

- Տաճատ վրդ. Վարազայի 19
- Տատիանոս 20
- Տարսանի Ժազալ 147
- Տէր-Արաքսանեան Մատթէոս Զուիրատու (1865) 35
- Տէր-Գարրիէլեան Նիկողայոս տեր 148
- Տէր-Յովհաննէս Միքայէլ Բ. 71
- Տէր-Յաղեան Սալի Բ. 97
- Տէր-Խաչատուրեան Միքիսի Բ. 18
- Տէր-Կիրակոսեան Վարդան 140
- Տէր-Մարգարեան Գրիգոր Բ. 99
- Տէր-Մարգարեան Մկրտիչ 107
- Տէր-Մարտիրոսեան Սալիս Բ. 90
- Տէր-Մարտիրոսեան Վահրամ Բ. 201, 205, 206
- Տէր-Միմասեանց Թադէոս Բ. 226
- Տէր-Միմասեան կարապետ Բ. 207, 208
- Տէր-Մկրտիչեան Յակոբ, տեր 232, 242

- Տէր-Յովհաննէսեան Արմենակ, տեր 227, 229, 231, 237, 239
- Տէր-Յովհաննէսեան Յուլի Բ. 56
- Տէր-Յովհաննէսեան Ստեփանոս Բ. Գրիչ 182
- Տէր-Յովսէփեան Գեորգ վրդ. Զուիրակ Ամենափրկիչ վանքի 38
- Տէր-Յովսէփեան Յուլի Բ. 55
- Տէր-Նիկողոսեան Դաւիթ Բ. 58
- Տէրան Երկ. Գրիչ (1670) 8
- Տէր-Պառնոսեան Նորայր, տեր 180
- Տէրաւերեան Արշակ, տեր 228
- Դաւիթ, տեր 199
- Գրիգոր, տեր 233
- Թադէոս, տեր 236, 241
- Ծառուր, տեր 235
- Շիրաւ, տեր 226
- Տիրացու, Տէր —, Երազայ Ս. Թադէի (1861) 32

Փ

- Փայլեն խօյա, որդի Մարգարեի, տեր 104 — ուսուցիչ Մովսես վրդ.ի 238
 Փիլիպպոս առաքնալ 13, 27 Փիրաբ, որդի Ավրամբեկի, տեր (1881) 31
 — կտր. էջմ.ի 6, 33, 57, 165, 204, 224, Փիրիզուլ ում, գրիչ (1611) 38
 238 Փակառ հյրադ. 65
 — Մնացականնամ, ի տառմէ կաշիկ Շահ-վէլեանի, տաղասաց, գրիչ (1776) 121

Ք

- Քահանայ Տե. տեր (1313) 62 Քէլուբաք գրիչ (ժ.Պ.—ժ.Պ. դ.) 186
 Քաղկեդոնի ժողով 21, 61 Քրդաց տգ 104
 Քառասուն Մանկունք Սեբաստիոյ 24 Քրիստափոր վկ. 28
 Քարքմ խամ շահ 126

Օ

- Օնանեան կարապետ Տե. աշուղ (1873) 5, Օսման (Աւսման) փաշա գորավար Թուրք
 124, 205 (1586) 234
 Օշիմ Թգ. Հալոց 62, 177

Ֆ

- Ֆարալի շահ 16, 37 Ֆառնիսկոս Ասի(զ)ացի 45
 Ֆառնիս, մաւապետ անգղիացի (1770) 123 Ֆրիտոն խամ 126
 Ֆառնիկ 73

FONDATION CALOUSTE GULBENKIAN

BIBLIOTHEQUE ARMENIENNE

The Chronicle of Petros di Sarkis Gilanentz. Traduit de l'arménien par Caro O. Minasian. Préface de Laurence Lockhart. Lisbonne, 1959. (Livraria Bertrand, 73 Rua Garrett 75, Lisbonne). 45 Esc.

BABGEN CATHOLICOS, *Catalogue des manuscrits arméniens de la Bibliothèque arménienne de Galata.* En arménien. Antélias, 1959. (Librairie C. Klincksieck, 11, rue de Lille, 75-Paris 7e). 40 Fra.

MEILLET A., *Études de linguistique et de philologie arméniennes. I. Recherches sur la syntaxe de l'arménien. Suivies De la composition en arménien.* Lisbonne, 1962. (Librairie C. Klincksieck, 11, rue de Lille, 75-Paris 7e). 40 Fra.

THOPDJIAN H., *Catalogue des manuscrits du monastère d'Armache.* En arménien. Venise 1962. (Congrégation des Mékhitaristes, Tipó-litografia armena, S. Lazzaro, Venise). 18 dollars.

RÜDT-COLLEBERG W. H., *The Rupenides, Hethumides and Lusignans. The structure of the Armeno-Cilician dynasties.* Paris, 1983 (Dépositaire: Librairie C. Klincksieck, 11, rue de Lille, 75-Paris 7e). 32 Frs.

CHARANIS P., *The Armenians in the Byzantine Empire.* Préface de S. Der Nersessian. Lisbonne, 1963. (Livraria Bertrand, 73 Rua Garrett 75, Lisbonne). 35 Esc.

MANANDIAN H., *Tigrane II et Rome. Nouveaux éclaircissements à la lumière des sources originales.* Préface de Jérôme Carcopino. Traduit de l'arménien par H. Thorossian. Lisbonne, 1963. (Livraria Bertrand, 73 Rua Garrett 75, Lisbonne). 60 Esc.

OSKIAN H., *Catalogue des manuscrits arméniens de la Bibliothèque des Mékhitaristes de Vienne.* En arménien. Vienne, 1983 (Mechitharisten-Verlag, Mechitaristengasse 4, 1070 Wien). 60 dollars.

KESHISHIAN M., *Catalogue des manuscrits arméniens du monastère de Bzommar.* En arménien. Vienne, 1984 (Mechitharisten-Verlag, Mechitaristengasse 4, 1070 Wien), 45 dollars.

Stephanos ROSCHKA, *Chronographie ou Annales ecclésiastiques.* En arménien. Vienne, 1984 (Mechitharisten-Verlag, Mechitaristengasse 4, 1070 Wien). 6 dollars.

ARCHAROUNI Grigoris, *Commentaire du Lectionnaire.* En arménien. Venise, 1984 (Congrégation des Mékhitaristes. Tipó-litografia armena. S. Lazzaro, Venise). 3 dollars.

MANANDIAN H., *The Trade and Cities of Armenia in relation to ancient world trade.* Traduit du russe par N. Garsoïan. Lisbonne, 1965 (Livraria Bertrand, 73 Rua Garrett 75, Lisbonne). 130 Esc.

ADONTZ N., *Études arméno-byzantines.* Recueil d'études publiées dans Byzantion et autres périodiques. Lisbonne, 1965. (Livraria Bertrand, 73 Rua Garrett 75, Lisbonne). 130 Esc.

JEAN DE CRIMÉE, *Histoire du célèbre monastère de St. Nchan de Haghbat.* En arménien. Vienne, 1965. (Mechitharisten-Verlag, Mechitaristengasse 4, 1070 Wien, Autriche). 5,50 dollars.

SARGISSIAN B. et SARGSIAN G., *Grand catalogue des manuscrits arméniens de la Bibliothèque des Mékhitaristes de Venise*. Tome III. Rituels et canons d'ordination. En arménien. Venise, 1986 (Imprimerie des Mékhitaristes, S. Lazzaro, Venise). 18 dollars.

BOGHARIAN Norayr, *Grand catalogue des manuscrits du monastère de St. Jacques*. Tome I. En arménien. Jérusalem, 1986 (Imprimerie du Patriarcat arménien, Jérusalem, B. P. 14001). 7,50 dollars.

BOGHARIAN Norayr, *Grand Catalogue des manuscrits du monastère de St. Jacques*. Tome II. En arménien. Jérusalem, 1987. (Imprimerie du Patriarcat arménien, B. P. 14001. Jérusalem) 7,50 dollars.

MOURADIAN S. et MARDIROSSIAN B., *Catalogue des manuscrits arméniens du monastère des Apôtres et des Traducteurs de Mouche et des environs*. Imprimerie du Patriarcat arménien, B. P. 14001. Jérusalem, 1967. En arménien. 2,75 dollars.

ADONTZ N., *Armenia in the Period of Justinian*. Translated from Russian into English with editorial comments of Nina G. Garsoïan. Louvain, 1970 (Imprimerie Orientaliste, B. P. 41, Leuven, Belgique). 20 dollars.

ADONTZ N., *Denys de Thrace et ses commentateurs arméniens*. Réédition de l'édition de 1915 (St. Pétersbourg), avec traduction de l'introduction en français par René Hotterbeck. Préface de M. Leroy. Louvain, 1970 (Imprimerie Orientaliste, B. P. 41, Leuven, Belgique). 12 dollars.

BOGHARIAN Norayr, *Grand Catalogue des manuscrits du monastère de St. Jacques*. Tome III. En arménien. Jérusalem, 1988. (Imprimerie du Patriarcat arménien, B. P. 14001, Jérusalem). 7,50 dollars.

BOGHARIAN Norayr, *Grand Catalogue des manuscrits du monastère de St. Jacques*. Tome IV. En arménien. Jérusalem, 1969. (Imprimerie du Patriarcat arménien, B. P. 14001, Jérusalem). 13,50 dollars.

HOVAGUIMIAN Stépanos, *Catalogue des manuscrits de Nicomédie*. En arménien. Venise, 1970. (Tipo-litografia armena, San Lazzaro, Venise). 7,50 dollars.

HOVSEPIAN Garekin, *Les Khaghbakian et Prochian dans l'histoire d'Arménie*. En arménien. Antélias, Liban. (Catholicossat arménien de Cilicie, Antélias, Liban). 9 dollars.

HOVHANNISSIAN, P. Michel, *Les Forteresses de l'Arménie*. Venise — 1970. (Tipo-litografia armena, San Lazzaro, Venise). 24 dollars.

TER-AVETISSIAN S., *Catalogue des manuscrits du monastère de Nor-Djoulfa*. Tome I. En arménien. Vienne, 1970, (Mechitharisten-Verlag, Mechitaristengasse 4, 1070 Wien, Autriche). 88 dollars.

Recueil complet AZTARAR, première revue arménienne ayant paru en 1794—98. 2 vols. en reproduction xérogaphique, Paris, 1970. (Librairie C. Klincksieck, 11, rue de Lille, 75-Paris 7e). 98 Frs.

BOGHARIAN Norayr, *Grand Catalogue des manuscrits du monastère de St. Jacques*. Tome V. En arménien. Jérusalem, 1971, (Imprimerie du Patriarcat arménien, B. P. 14001, Jérusalem). 12,50 dollars.

LAURENT Joseph, *Études d'Histoire arménienne*, Louvain, 1971, (Imprimerie Orientaliste, B. P. 41, Leuven, Belgique). 5 dollars.

AKINIAN N. - OSKIAN H., *Catalogue des manuscrits arméniens de la Bibliothèque de Bzommar. «Collection Antonian»*. En arménien. Vienne, 1971 (Mechitharisten-Verlag, Mechitaristengasse 4, 1070 Wien, Autriche). 27 dollars.

MINASSIAN L. G., *Catalogue des manuscrits du monastère de Nor-Djoulfa*. Tome II. En arménien. Vienne, 1972, (Mechitharisten-Verlag, Mechitaristengasse 4, 1070 Wien, Autriche). Prix 37 dollars.

ՕՐԱՅ ԳՈՅԵՐԷՆ ԶԵՌԱԳՐԱՅ ՑՈՒՑԱԿՆԵՐՈՒ

Հրատարակում է Վիեննա

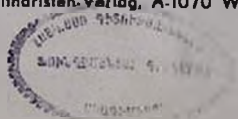
KATALOGE DER ARMENISCHEN HANDSCHRIFTEN

HERAUSGEGEBEN VON DER WIENER MECHITHARISTEN-CONGREGATION

1. Տաշեան Հ. Թ., Յուցակ Հայերէն ձեռագրաց Կայսերական Մատենադարանին ի Վիեննա: 1891, 4°, էջ 5 + 49: զ. Փր. 5.50
2. Գալէմբեարեան Հ. Գ., Յուցակ Հայերէն ձեռագրաց արքունի Մատենադարանին ի Միւնխէն: 1892, 4°, էջ 4 + 37: զ. Փր. 4.50
3. Տաշեան Հ. Թ., Յուցակ Հայերէն ձեռագրաց Մատենադարանին Միւնխարենց ի Վիեննա: 1895, 4°, էջ XVII + 277 + 47 + 1104: Տ լուսաւիպ եւ ջ զուտարիպ տախտակներով: զ. Փր. 210.—
4. Աժոռեան Հ., Յուցակ Հայերէն ձեռագրաց Մատենադարանին Սանասարեան վարժարանի ի Կարէն: 1900, 4°, էջ 14 + 37: զ. Փր. 5.—
5. — — Յուցակ Հայերէն ձեռագրաց Թաւրիդի: 1910, 4°, էջ 32 + 133: զ. Փր. 18.50
6. — — Յուցակ Հայերէն ձեռագրաց Նոր-Քայաղէղի: 1924, 4°, էջ 20 + 61: զ. Փր. 8.—
7. — — Յուցակ Հայերէն ձեռագրաց Թեհրանի: 1936, էջ 17: զ. Փր. 2.—
8. Դուշակեան Թ. Արքեպ., Յուցակ Հայերէն ձեռագրաց Ս. Նշանի վանոց ի Սեբաստիա: 1960, էջ 140: զ. Փր. 14.—
9. Ակիմեան Հ. Ն., Յուցակ Հայերէն ձեռագրաց Լեմբերդի (Լվով) եւ Սաանիթլաովի: 1961, էջ 60: զ. Փր. 6.—
10. — — Յուցակ Հայերէն ձեռագրաց Նիկաիայի ի Կիւրոս: 1961, էջ 140: զ. Փր. 14.—
11. — — Յուցակ Հայերէն ձեռագրաց Ս. Վլասի Հիւրանոցի եւ Լեւոնեան վարժարանի ի Հոռոմ: 1961, էջ 76: զ. Փր. 8.—
12. Պալեան Տրդատ եղբ., Յուցակ Հայերէն ձեռագրաց Ս. Կարապետի վանոց ի Կեսարիա: 1963, էջ 80: զ. Փր. 8.—
13. Ոսկեան Հ. Հ., Յուցակ Հայերէն ձեռագրաց Միւնխարեան Մատենադարանին ի Վիեննա, Բ. Հատոր: 1964, էջ 1156: զ. Փր. 260.—
14. Բէշիշեան Մ. Վ., Յուցակ Հայերէն ձեռագրաց Զմամուրի վանքի Մատենադարանին: 1964, էջ 812: զ. Փր. 200.—
15. Դոսեան Հ. Թ., Յուցակ Հայերէն ձեռագրաց Արծնեան վարժարանի ի Կարէն եւ Կարնոյ գիւղերու: 1964, էջ 131: զ. Փր. 15.—
16. Տէր-Աւետիսեան Ս., Յուցակ Հայերէն ձեռագրաց Նոր-Ջուղայի Ամենափրկիչ վանքի, Ա. Հատոր, 1970, էջ 926: զ. Փր. 380.—
17. Ակիմեան Հ. Ն. եւ Ոսկեան Հ. Հ., Յուցակ Հայերէն ձեռագրաց Զմամուրի վանքի Մատենադարանին, Հատոր Բ. Անտոնեան Հաւաքածոյ, 1971, էջ 324: զ. Փր. 115.—
18. Միմասեան Լ. Գ., Յուցակ ձեռագրաց Նոր-Ջուղայի Ս. Ամենափրկչեան վանաց Թանգարանի, Բ. Հատոր, 1973, էջ 293: զ. Փր. 148.—

Պատուէրներն ազգել / Zu beziehen durch:

Mechitharisten-Verlag, A-1070 Wien, Mechitaristengasse 4

KATALOGE DER ARMENISCHEN HANDSCHRIFTEN

HERAUSGEGEBEN VON DER WIENER MECHITHARISTEN-CONGREGATION

1. Տաշեան Լ. Թ., Յուդակ հայերէն ձեռագրաց կայսերական Մասնադարանին ի Վիեննա: 1891, 4°, էջ 5 + 49: զ. ֆր. 5-50
2. Գալէմֆրանքան Լ. Գ., Յուդակ հայերէն ձեռագրաց արքային Մասնադարանին ի Միւնխէն: 1892, 4°, էջ 6 + 87: զ. ֆր. 4-50
3. Տաշեան Լ. Թ., Յուդակ հայերէն ձեռագրաց Մասնադարանին Միւլթարեանց ի Վիեննա: 1895, 4°, էջ XVII + 277 + 47 + 1164: Ելուածիւ եւ 2 զուտարկով տախտակներով: զ. ֆր. 210 —
4. Ամանեան Լ., Յուդակ հայերէն ձեռագրաց Մասնադարանին Սահարեան վարժարանին ի Կարէն: 1900, 4°, էջ 14 + 87: զ. ֆր. 5 —
5. — — Յուդակ հայերէն ձեռագրաց Թաւրիզի: 1910, 4°, էջ 82 + 155: զ. ֆր. 18-50
6. — — Յուդակ հայերէն ձեռագրաց Նոր-Բայազէզի: 1924, 4°, էջ 20 + 61: զ. ֆր. 8 —
7. — — Յուդակ հայերէն ձեռագրաց Թեհրանի: 1926, էջ 17: զ. ֆր. 2 —
8. Գալափեան Թ. Արքեպ., Յուդակ հայերէն ձեռագրաց Ս. Նշանի վանաց ի Սերաստիւ: 1960, էջ 140: զ. ֆր. 14 —
9. Ակիմեան Լ. Ն., Յուդակ հայերէն ձեռագրաց Լեմբերգի (Լիւվ) եւ Ստանիսլաւովի: 1961, էջ 60: զ. ֆր. 6 —
10. — — Յուդակ հայերէն ձեռագրաց Նիկոսիայի ի Կիւրոս: 1961, էջ 140: զ. ֆր. 14 —
11. — — Յուդակ հայերէն ձեռագրաց Ս. Վլասի Հիւրանոցի եւ Լեւոնեան վարժարանի ի Համ: 1961, էջ 78: զ. ֆր. 8 —
12. Պալեան Յրդատեղս., Յուդակ հայերէն ձեռագրաց Ս. Կարապետի վանաց ի Կեսարիա: 1963, էջ 80: զ. ֆր. 8 —
13. Ոսկեան Լ. Լ., Յուդակ հայերէն ձեռագրաց Միւլթարեան Մասնադարանին ի Վիեննա, Բ. Հատոր: 1964, էջ 1156: զ. ֆր. 280 —
14. Փէշիշեան Մ. Վ., Յուդակ հայերէն ձեռագրաց Զմմառի վանքի Մասնադարանին: 1964, էջ 812: զ. ֆր. 200 —
15. Դօսեան Լ. Թ., Յուդակ հայերէն ձեռագրաց Արեւեան վարժարանի ի Կարէն եւ Կարնոյ դիւղերու: 1964, էջ 181: զ. ֆր. 15 —
16. Տէր-Անտոնեան Ս., Յուդակ հայերէն ձեռագրաց Նոր Զուլայի Ամենափրկիչ վանքի, Ա. Հատոր: 1970, էջ 928: զ. ֆր. 390 —
17. Ակիմեան Լ. Ն. եւ Ոսկեան Լ. Լ., Յուդակ հայերէն ձեռագրաց Զմմառի վանքի Մասնադարանին, Հատոր Բ. Ամստերդամ, 1971, էջ 324: զ. ֆր. 115 —
18. Միմասեան Լ. Գ., Յուդակ ձեռագրաց Նոր-Զուլայի Ս. Ամենափրկչեան վանաց Թանգարանի, Բ. Հատոր: 1972, էջ 293: զ. ֆր. 148 —

Պատուէրներն ուղղել / Zu beziehen durch:

Mechitharisten-Verlag, A-1070 Wien, Mechitaristengasse 4